

സാഹിതിസംഗ്രഹം.

വടക്കേകൂർ രാജരാജവർമ്മരാജാ.

സാഹിത്യസൂപ്പം.

(സാഹിത്യശാസ്ത്രഗ്രന്ഥം)

ഗ്രന്ഥകർതാ :

വി.കെ.കുമാർ രാജരാജവർമ്മ രാജ.

(വൈകുണ്ഠ)

(പകർപ്പവകാശം ഗ്രന്ഥകാരന്)

PRINTERS:

THE MANGALODAYAM PRESS, TRICHUR.

വില 2 ക. 8 ഞ.]

[Price Rs. 2 As. 8.

മുഖവുര.

കരു സാഹിത്യത്തിന്റെ നിരങ്കുശവും അപരിഷ്കൃതവും ആയ ഗതിയെ തടഞ്ഞു, അതിനെ പരിശുദ്ധവും പ്രേഷ്യവും ആയ മാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടി നയിക്കുന്നതിന്നു, അത്യാവശ്യങ്ങളായ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ, നമ്മുടെ ഭാഷയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളവും വളരെക്കുറവായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. ഈ ന്യൂനതയെ യഥാശക്തി പരിഹരിച്ചാൽക്കൊള്ളാമെന്നു ഏനിക്കുണ്ടായിരുന്ന ആഗ്രഹത്തിന്റെ ഫലമാകുന്നു ഈ 'സാഹിതിസർവ്വസ്വം.' ഇതിൽ സാഹിത്യശാസ്ത്രസംബന്ധങ്ങളായ തത്വങ്ങളെ കഴിഞ്ഞതും മുഴുവൻ അടക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്റെ ശ്രമം ഏതുമാത്രം ഫലിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു നിർമ്മാണമായ പണ്ഡിതന്മാരാണ്ല്ലെന്ന് തീർച്ചയാക്കേണ്ടത്. സംസ്കൃതത്തിലും ഭാഷയിലും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സാഹിത്യശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഒട്ടുമിക്കവയും 'സാഹിതിസർവ്വസ്വം' ഞ്ഞെ നിർമ്മിക്കുന്നതിന് ഏനിക്കു ആധാരമായിട്ടുപിരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ (സംസ്കൃതം) സാഹിത്യദർപ്പണം കാവ്യപ്രകാശം രസഗംഗാധരം രസാർണ്ണവസുധാകരം ധ്വനിപ്രഭം രസരത്നാകരം കവലയാനന്ദം ചിത്രമീമാംസ ഭൂചിത്രവിചാരചക്രം കവികണ്ഠഭരണം അലങ്കാരസൂത്രം (ഭാഷാ) കേരളകൗമുദി ലീലാതിലകം ഭാഷാഭൂഷണം എന്നിവയുടെ പേരുകൾ പ്രത്യേകം വക്തവ്യങ്ങളാകുന്നു. കാരോ വിഷയത്തിൽ കാരോ ഗ്രന്ഥത്തെയും അനുകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നല്ലാതെ, ഒന്നിനേയും പൂർണ്ണമായി അനുകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു, പറയാവുന്നതല്ല. പല മാസികകളിലും സാഹിത്യപണ്ഡിതന്മാർ എഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള ലേഖനങ്ങളിൽനിന്നും യുക്തങ്ങളായ തത്വങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ

ഭാഷയുടെ സ്ഥിതിക്ക് ആവശ്യമെന്നു തോന്നുന്ന പല വിഷയങ്ങളേയും പുതിയതായി ചൂർണ്ണ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. സംസ്കൃത ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അധികമായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്ന ചില ഭാഗങ്ങളേ യുക്തംപോലെ കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണങ്ങളിൽ അധികം ഭാഗവും പഴയ കൃതികളിൽനിന്നുമാണ് എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുള്ളത്. നവീനകൃതികളിൽനിന്ന് എടുത്തിട്ടുള്ളവയുമുണ്ട്. സ്വന്തമായിട്ടുള്ളവ അധികവും, തലോലം സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും തജ്ജമചെയ്തു ചേർത്തവയാകുന്നു. ചുരുക്കം ചിലത് അപ്രകാരമല്ലാത്തവയുമുണ്ട്. ദില്ലി മായി സംസ്കൃതപദ്യങ്ങളും ഉദാഹരണത്തിന് എടുത്തിരിക്കുന്നു.

ഇപ്രകാരം ഒരു ഗ്രന്ഥം എഴുതുന്നതിനു എന്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചതു, സാഹിത്യലോകത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിതാഭിപ്രായനായ (സാഹിത്യകുശലൻ) ടി. കെ. കൃഷ്ണമേനോൻ ബി. എ. അവർകളാകുന്നു. ഈ സുഹൃത്തുക്കൾ എന്തെ നിരന്തരമായി പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, 'സാഹിതീസർവ്വസ്വം' ഇത്രവേഗം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയില്ലായിരുന്നു എന്നും, പറയാവുന്നതാണ്. എനിക്കു ശ്രീമാൻ ടി. കെ. കൃഷ്ണമേനോൻവർകളോടുള്ള കൃതജ്ഞത വാക്കുകളെക്കൊണ്ടു പ്രകാശിപ്പിക്കാൻ കഴിയാത്തവിധം അത്രമാത്രം അപരിമിതം ആണെന്നു പറയുവാനുള്ളു. കയ്യെഴുത്തുപ്രതി വായിച്ചു പല ഭേദഗതികളും ചെയ്തതന്നു എന്തെ സഹായിച്ചതു പണ്ഡിതനും സുഹൃത്തിനാലും ആയ ശ്രീമാൻ രാമപ്പിഷാരടി അവർകളാകുന്നു. ഈ പുസ്തകം ഇത്രമാത്രം ഭംഗിയായി അച്ചടിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ, എന്റെ മാനുസ്ക്രൈഫിതനും 'മംഗളോദയ' നേതാവും സാഹിതീപ്രണയിയും ആയ ബ്രഹ്മശ്രീ വേന്ദ്രകാട്ടു ശങ്കരനാരായണൻ നമ്പൂതിരി അവർകൾ, പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ സ്ക്രൈഫിതനോട് എനിക്കുള്ള നന്മയെ ഞാൻ വ്യക്തമായി പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ദില്ലി

മായി വന്നുപോയിട്ടുള്ള അച്ചുപിഴകളെ വായനക്കാര തിരു
ത്തി ചെയ്തിയെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

“യുക്തമായ മത്സരശ്രമം പ്രതി മേല്പ്രയത്നം
നാസ്തവ തജ്ജഗതി സർവ്വമനോഹരം യത്
കേചിത് ജപലന്തി വീകസന്ത്യപരേ നിമില-
ന്ത്യന്ത്യേ യദഭ്യുദയഭോജി ജഗൽപ്രഭീപേ.”

എന്ന് ഗ്രന്ഥകർത്താ,

നവ മിഥുനം വന്ദ.
‘മംഗളോദയം’
തൃശ്ശിവപേരൂർ.

വ. രാജരാജവർമ്മരാജാ ||

വടക്കുംകൂർ രാജരാജവർമ്മരാജാ.

വിഷയ വിവരം.

ഭാഗം.

1-ാം പ്രകരണം: ഭാഷാസ്വരൂപനിരൂപണം	1— 78
2-ാം പ്രകരണം: കവ്യസ്വരൂപനിരൂപണം	78—230
3-ാം പ്രകരണം: രസസ്വരൂപനിരൂപണം	231—205
4-ാം പ്രകരണം: അലങ്കാരസ്വരൂപനിരൂപണം	305—384
5-ാം പ്രകരണം: വിമർശനസ്വരൂപനിരൂപണം	384—435

സാഹിതിസർവ്വസ്വം.

പ്രകരണം ൧.

ഭാഷാസ്വരൂപനിരൂപണം.

ചേതസ്സിൽ സതതം ബുദ്ധിമാനവമാ-
ഘോരം ജനിപ്പിച്ചതാ,-
യാതകാദിവികാരപുരമചിരം
ഭൂരികരിയ്ക്കുന്നതായ്,
സ്വാതന്ത്ര്യം പെരുകിപ്പുനാതനമഹ-
സ്സത്താൻ, സാഹിത്യമാം
പുതപ്പുവെണ്മയെ ചാനസവികാ-
സാഭോഗമേകീടണം.

൧. കന്യാകുമാരിമുതല-
ഗോകണ്ഠമയം വരെ
നീണ്ടിടയ്ക്കു കിടക്കുന്ന
ഭോഗംകേരളാധിപം.

൨. മലയാളം മലൈനാട്
ഭാഗ്വക്ഷേത്രവൃന്തഥം
കേരളം മുതലായുണ്ടി
നാട്ടിനു പലപേരുകൾ.

കന്യാകുമാരി മുതൽ ഗോകണ്ഠം വരെ നീണ്ട് (ഇവയുടെ) ഇടയ്ക്കു കിടക്കുന്ന ദേശത്തിനു കേരളം എന്നു പേരാകുന്നു. മലയാളം, മലൈനാട്, ഭാഗ്വക്ഷേത്രം, കേരളം മുതലായി ഈ രാജ്യത്തിനു പല പേരുകൾ ഉണ്ട്.

൩. മനോഗതത്തെ മരൂജേളം -
 രരിയുന്നതിനായ് ജനം
 ഭാഷണത്തിന്നു കൈകൊള്ളും
 വാക്കുതൻ ഭാഷയായത്
൪. മലയാളികൾക്കുതൻ ഭാഷ,
 മലയാളം പ്രകീർത്തിതം
 ഗീർവ്വണ ഭാഷയൊം ദേവി
 തന്നിൽ നിന്നു തേവിച്ചതായ്
൫. ദ്രാവിഡത്തെ ടുവൻ ചേർച്ച
 പൂണ്ടു വർത്തിപ്പു കൈരളി.

ലോകത്തിൽ ജനങ്ങൾ, തങ്ങളുടെ അന്തർഗ്ഗതങ്ങളെ മരൂജേളവരെ അറിയിക്കുന്നതിനായി പ്രവഹരിക്കുന്ന വാക്കുകൾ ഭാഷ. ഈ പദത്തിന്നു ഭാഷിക്കുന്നത് (പറയുന്നത്) എന്നർത്ഥം; മലയാളികൾ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷയ്ക്കു മലയാളമെന്നു പേരാകുന്നു. ഈ ഭാഷ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും ജനിച്ചതും ദ്രാവിഡത്തിന്റെ വലുതായ ചേർച്ചയോടു കൂടിയതുമാണ്. സംസ്കൃതഭാഷയുടെ ദിവ്യത്വത്തെക്കുറിക്കുന്നതിനാണ് ദേവി എന്ന പദം ഗ്രഹിച്ചത്. സംസ്കൃതത്തെ ദേവഭാഷയെന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നതിനാൽ ആ ഭാഷയ്ക്കു ദേവീഭാവം സിദ്ധം ആകുന്നു.

സംസ്കൃതഹിതഗിരിഗളിതം
 ദ്രാവിഡവാണികളുദജാമിളിതം
 കേരളഭാഷാഗംഗാ
 വിഹരതു മേ ധൃതസ്സരസ്വഭാസംഗാ.

കേരളകൗമുദി.

എന്നു കോവുണ്ണിനെടുത്താടി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മലയാളഭാഷ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുമല്ല തമിഴിൽനിന്നുമാണ് ഉൽഭവിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് ഒരു അഭിപ്രായം പ്രബലമായിട്ടുണ്ട്. നവീനനവായ പണ്ഡിതന്മാർ എല്ലാവരും ഈ

മതത്തെ ആദരിക്കുന്നവരാണെന്നു പറയാം. പരേതനായ ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ ഏം. ഏ. കേരളപാണിനിയത്തിന്റെ പ്രഥമഭാഗത്തിൽ ഭാഷാപുത്തിയെ കുറിച്ചു സുദീർഘമായി വിചാരം ചെയ്ത്, ഭാഷ തമിഴിൽനിന്നുണ്ടായി എന്നു സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ഭാഷാപുത്തിയെ കുറിച്ചു പ്രബലമായ ഒരു എതിർഭിപ്രായമുള്ള സ്ഥിതിക്ക് ഈ വിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചു വിശാലമായി വിചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഹിമവത്സതുപജ്ഞം ഉള്ള ഭാരതവംശ്യത്തിൽ മുഴുവൻ ഒരു കാലത്തു സംസ്കൃതം വ്യവഹാരഭാഷയായിരുന്നു. കൊട്ടാരം തൊട്ടു കുടിലുവരെയുള്ള ഭവനങ്ങളിൽ വസിക്കുന്നവർ ഏല്പാം സംസ്കൃതമാണ് അക്കാലത്തു വ്യവഹരിച്ചുവന്നത്. ഇതു ചരിത്രകാരന്മാരുടെ ദൃഷ്ടി എത്താത്തവിധമുള്ള ഏറ്റവും പുരാതനമായ ഒരു കാലമാകുന്നു. അക്കാലത്തിൽ സംസ്കൃതം അല്പാതെ ഭാരതവംശ്യത്തിൽ വേറെ യാതൊരു ഭാഷയുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. വിവിധങ്ങളായ അനവധിരാജ്യങ്ങളും ഉപരാജ്യങ്ങളും ഉള്ളതും, അപ്രകാരം ബഹുവിധങ്ങളായ ജാതിമതധർമ്മാചാരാദികളോടുകൂടിയ ജനസമുദായങ്ങളാൽ നിവസിക്കപ്പെടുന്നതും, അതിവിസ്തൃതവും, മിക്കവാറും ഒരു മഹാഭൂഖണ്ഡംപോലെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും, ആയ ഭാരതത്തെപ്പോലെയുള്ള മഹാരാജ്യത്തിൽ, ഒരു ജാതി — ഒരു മതം — ഒരു ഭാഷ — എന്നുള്ള സ്ഥിതി ഉണ്ടാകാവുന്നതാണോ എന്ന് ഒരു ശങ്ക ജനിക്കാനിടയുണ്ട്. എന്നാൽ ആലോചനയിൽ ഈ ശങ്കയ്ക്കു സ്ഥാനമില്ല. ഏതിനും അവാന്തരവിഭാഗങ്ങൾ ഏല്പാം ആദികാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കയില്ല; അവ കാരണവശാൽ ഇടക്കാലത്തുണ്ടാകുന്നവയാണ്. ഇവിടെയുള്ള ജനങ്ങളെല്ലാം ആദിയിൽ ഒരു ജാതി (വണ്ണ്) ക്കാർ ആയിരുന്നു എന്നു മഹാഭാരതത്തിൽ പറയുന്നു. ഇതിൽനിന്നും പിന്നീടാണു മറ്റു വണ്ണ്ങ്ങളും അവാന്തരവി

ഭാഗങ്ങളും ഉണ്ടായതെന്നു കാണാം. ഈ തത്വത്തെ രാജ്യത്തോടും ഭാഷയോടും സംബന്ധിപ്പിക്കാവുന്നതാണ്. ഭാരതവണ്ഡത്തിൽ, അംഗം, വംഗം, കലിംഗം, നേപാലം, പാണ്ടി, ചോളം മുതലായ രാജ്യങ്ങൾ പ്രത്യേകം അതിരുകളോടും പേരുകളോടും കൂടി, നാമിനു കാണുന്ന വിധം വിഭജിക്കപ്പെട്ടത് ഇടക്കാലത്താകുന്നു. ഇപ്രകാരം ദേശങ്ങൾ പ്രത്യേകം രാജ്യങ്ങളായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടതിനു മുമ്പു, ഭാരതം മുഴുവൻ ഒരേ ഒരു രാജ്യമായിരിക്കിയിരുന്നു. അക്കാലത്തിൽ ഇവിടെയുള്ള ജനസമുദായം മുഴുവൻ ഒരു ജാതിയേയും മതത്തേയും ഭാഷയേയും ആണു സ്വീകരിച്ചിരുന്നത്. ഭാഷ ജാതി എന്നിവയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന വ്യത്യാസത്തിനു കാരണം ദേശഭിന്നതയാകുന്നു. ദേശം മുഴുവൻ ഒന്നുതന്നെയായിരിക്കുമ്പോൾ ഭാഷയും ജാതിയും പൊതുവേ ഒന്നുതന്നെയാകാതെ തരമില്ല. ഇപ്രകാരം വിചാരിക്കുമ്പോൾ ഭാരതവണ്ഡത്തിൽ മുഴുവൻ ഒരേ ഭാഷ വ്യവഹാരത്തിന് ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടുവന്നിരുന്നു എന്ന അഭിപ്രായം വാസ്തവമാണെന്നു കാണാൻ കഴിയും.

ഏകവർണ്ണം സമഭാഷാം ഏകരൂപാശ്ച സർവ്വം

താസാം നാസ്തി വിശേഷോ ഹി ദർശനേ ലക്ഷണേചി ച.

എന്ന് ഉത്തരാരമായണത്തിൽ പറയുന്ന ഭാഗം ഈ അഭിപ്രായത്തിന്റെ സാധുതപത്തെ തെളിയിക്കുന്നു. ഭാരതവണ്ഡത്തിൽ മാത്രമല്ല, പുരാതനകാലത്തിൽ സംസ്കൃതത്തിനു ദേശാന്തരങ്ങളിൽക്കൂടിയും അതിപ്രചാരം ലഭിച്ചിരുന്നു. അമ്മേരിക്ക, ഇംഗ്ലണ്ട്, ജർമ്മനി, ഗ്രീസ്, ചൈന മുതലായ അന്യരാജ്യങ്ങളിലും സംസ്കൃതഭാഷയ്ക്കു വളരെ പ്രചാരം ഉണ്ടായിരുന്നതായി പല തെളിവുകൾകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കാം. ഭാരതരാജാക്കന്മാർ സമുദ്രങ്ങളേയും കടന്നു വിദേശരാജ്യങ്ങളിൽ ചെന്നു ഭിഗ്വിജയം ചെയ്ത് അവിടങ്ങളിൽ സ്വാധീപത്വം നിഷ്ഠാധമായി സ്ഥാപിച്ചിരുന്നു എന്നു മഹാഭാരതാദി ഗ്രന്ഥങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു. കച്ചവടത്തിനായും മറ്റും ഭാ

രതീയർ വിദേശങ്ങളിൽ ചെന്നു താമസിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു എന്നതിന്നു തെളിവുകൾ ഉണ്ട്. ഒരു ദേശക്കാക്ക് അന്യരോ ജ്യക്കാരമായി സമ്മേളനം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അവരുടെ ഭാഷയിലുള്ള പദങ്ങൾക്കും ആ രാജ്യത്തിൽ പ്രചാരം ലഭിക്കുന്നു. ഇന്നു പല ഭാരതീയഭാഷകളിലും ഇംഗ്ലീഷ്ഭാഷാപദങ്ങൾക്കു സ്ഥാനം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന സംഗതിതന്നെ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. ഭാരതീയർ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടി മറ്റു രാജ്യങ്ങളിൽ നിവസിച്ചിരുന്ന കാലത്തിൽ അവരുടെ മാതൃഭാഷയായ സംസ്കൃതത്തിനും ലോകത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും പ്രചാരം കിട്ടിയിരുന്നു. സംസ്കൃതഭാഷയിലെ അനവധി പദങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷു മുതലായ മറ്റു ഭാഷകളിൽ വികൃതങ്ങളായി കാണുന്നു. സംസ്കൃതത്തിന്നു, മുമ്പു പറഞ്ഞ വിധമുള്ള പ്രചാരമില്ലായിരുന്നു എങ്കിൽ തല്പദങ്ങൾക്ക്, ഇപ്രകാരം മറ്റു ഭാഷകളിൽ സ്ഥാനം കിട്ടുവാനിടയില്ല. രണ്ടു ഭാഷകളിലും ഉള്ള പല പദങ്ങളിലേയും പ്രകൃത്യൈകൃതതകാണിക്കുവാൻ ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ ചേർക്കുന്നു. ഇവയിൽ ചിലതു ഘൂണാക്ഷരന്യായസിദ്ധമായേക്കാമെങ്കിലും മുഴുവനുമങ്ങിനെ കാണുന്നതല്ല.

സംസ്കൃതം.	ഇംഗ്ലീഷ്.	സംസ്കൃതം.	ഇംഗ്ലീഷ്.
നാമ	നെയിം	തേ	ദേ
നോ	നോ	മാതാ	മദർ
മേ	മൈ	അഷ്ട	എയിറ്റ്
സ്തോ	സ്തയിൽ	നവ	നെയൻ
നാസ	നോസ്	മാനവ	മാൻ
ഹോര	(ഹോർ) കൗവർ	ഭ്രാതാ	ബ്രദർ
ദപി	റപ (റ്റി)	ദന്ത	(ദന്ത്) ടീത്ത
ത്രി	ത്രി	ഏത്ത്	(ഏട്ട്) ഫാട്ട്
ഔഷ്ണാകം	ഔവേഴ്സ്	അസ്താകം	ഔവേഴ്സ്
		തേഷാം	ടൈയാഴ്സ്

ഇവ ഏതാനും ചില പദങ്ങൾ മാത്രമാകുന്നു. മറ്റു ഭാഷകളിൽനിന്നും ഇതുപോലെ പദങ്ങൾ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

ഏതുവിധമെങ്കിലും ഭാരതീയരും അവരുടെ ഭാഷയുമായുള്ള സമ്മേളനം വളരെ പൂർവ്വകാലത്തിൽതന്നെ പാശ്ചാത്യന്മാർക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു നവീനചരിത്രങ്ങൾ പറയുന്നുണ്ട്. പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളിൽ പല ഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും പുരാതനങ്ങളായ സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ കിട്ടി വരുന്നു. ഈ അടുത്ത കാലത്തു ടിബറ്റിൽനിന്നുതന്നെ വളരെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവ ഇതുവരെ അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താത്തവയാകുന്നു. ഈ സംഗതികളൊക്കെ സംസ്കൃതത്തിനു വിദേശങ്ങളിൽ നിർബാധമായി പ്രചാരം ലഭിച്ചിരുന്നു എന്നു തെളിയിക്കുന്നു; ഈ സ്ഥിതിക്കു ഭാരതവംശത്തിൽ മുഴുവൻ സംസ്കൃതം ഏക ഭാഷയായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്നു എന്നു കൈമുതിരുന്നവനായ സിദ്ധമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

കേരളപത്തിൽ വ്യവഹരിക്കപ്പെടുന്നു എങ്കിലും ജനങ്ങളുടെ ഉച്ചനീചത്വങ്ങൾ അനുസരിച്ചു ഭാഷയ്ക്കു ഭിന്നരൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ക്രമേണ ഭൂപ്രദേശങ്ങൾ പ്രത്യേകനാമങ്ങളോടും അതിരുകളോടും കൂടി വിഭജിക്കപ്പെടുകയും, അവയിൽ ഉള്ള നിവാസത്താൽ ജനങ്ങൾ ഭിന്നമായ ജാതി മതം ധർമ്മം ആചാരം മുതലായവയെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതോടുകൂടി, ഈ വിധമുണ്ടാകുന്ന വ്യത്യാസം, കാലഗതികൊണ്ടു അധികമധികമായി വളർന്ന ഭാഷയേയും ബാധിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെയാണു സംസ്കൃതത്തിന്റേയും സ്ഥിതി. ആദ്യമുണ്ടായിരുന്ന കേരളസംസ്കൃതത്തിനുതന്നെ വ്യവഹരിക്കുന്നവരുടെ ഉച്ചനീചത്വങ്ങൾ അനുസരിച്ചു പല ഭേദങ്ങളുമുണ്ടായി. ഈ വ്യത്യാസം നിമിത്തമാണ് പ്രാകൃതഭാഷയുണ്ടായത്. ശിശുക്കളും സ്ത്രീകളും മറ്റും പ്രാകൃതം വ്യവഹരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവി ശൗരസേനി മംഗധി ആന്ധ്രി അവന്തി വൈശാചി മുതലായ ഭാഷകൾ ഭേദഭേദം നിമിത്തം ഉണ്ടായ വ്യത്യാസത്തെ കാണിക്കുന്നു. ഉൽകൃഷ്ടന്മാർ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷയെ അതുപോലെ വ്യവഹരിക്കുന്നതിനു പ്രാകൃതന്മാർ ശ്രമിക്കുന്നു. അശക്തി അജ്ഞത അസൗകര്യം മുത

ലായവയാൽ ആ ശ്രമം ഫലിക്കാതെ വരുന്നു. (ഇവിടെ അശക്തി എന്നു പറഞ്ഞത് അംഗങ്ങളുടെ അപൂർണ്ണതയെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്. ശിശുക്കൾക്കും വൃദ്ധന്മാർക്കും ദന്തത്തിന്റേയും മറ്റും അഭാവത്താൽ വണ്ണങ്ങളെ ശരിയായി ഉച്ചരിക്കുവാൻ കഴിയുന്നില്ല.) അപ്പോൾ ആ പദങ്ങൾക്കു പൂർവ്വപത്തിൽനിന്നു വ്യത്യാസം വന്നു വൈകൃതം ഭവിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം വികൃതമായുണ്ടാകുന്ന ഭാഷയാണു പ്രാകൃതം. ഏതുഭാഷയിലും ഉച്ചനീചജനങ്ങൾ ഉള്ളതുകൊണ്ടു പ്രാകൃതം ഉണ്ട്. സംസ്കൃതത്തിലും പ്രാകൃതത്തിന്റെ ഉല്പത്തി ഈ വിധം തന്നെ.

സംസ്കൃതം	പ്രാകൃതം	സംസ്കൃതം	പ്രാകൃതം
ധാർമിക	ധമ്മിതം	സഖി	സഹി
വിശ്രബ്ധഃ	വിസത്ഥഃ	മമ	മഥ
ശൂനകഃ	സുണഹഃ	ഭമര	ഭമര
തപഃ	തഥ	സദക്ഷം	സരിച്ചം

ഇവിടെ കാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും സംസ്കൃതത്തിന്റെ വികൃതമായ രൂപമാണു പ്രാകൃതം എന്നും പ്രകൃതിയുടെ ബീജം സംസ്കൃതപ്രാകൃതങ്ങളിൽ കരുപാലെ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു എന്നും കാണാം. സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും ഇപ്രകാരം പ്രാകൃതം ഭവിക്കുന്നത് കേരള വ്യവഹാരദശയിൽത്തന്നെയാണ്. ഈ സ്ഥിതിക്കു കാലത്തിന്റേയും ഭേദത്തിന്റേയും ജനസമുദായത്തിന്റേയും ഗുരുതരമായ വ്യത്യാസം നിമിത്തം കേരള ഭാഷയുടെ രൂപത്തിനതന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന വ്യത്യാസങ്ങൾ എത്രമാത്രം മഹത്തരങ്ങളായിരിക്കുമെന്നു ഊഹിക്കുവാൻകൂടി പ്രയാസമായിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം സംസ്കൃതം പല ഭേദങ്ങളിൽ പല ജനസമുദായങ്ങളുടെ ഇടയിൽ പലവിധം പ്രാകൃതരൂപങ്ങളെ പ്രാപിച്ചു. കാലത്തിന്റെ അത്യന്തം സുദീർഘമായ ഗതി നിമിത്തം ഈ പ്രാകൃതരൂപങ്ങൾക്കുതന്നെ പിന്നേയും ഭേദഭേദഭേദവും മറ്റും പല വ്യത്യാസങ്ങളുണ്ടായി. സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും ഭാരതീയരുടെ

എല്ലാ ദേശീയഭാഷകളും ഉണ്ടായതു ഈവിധം ആണ്. ദേശത്തിന്റേയും, വ്യവഹരിക്കുന്ന ജനസമുദായത്തിന്റേയും, വ്യത്യാസത്തെ ആസ്പദമാക്കി കാലഗതിയാൽ ഉണ്ടാകാവുന്ന രൂപവ്യത്യാസത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള സംസ്കൃതം തന്നെയാണു ഭാരതീയരുടെ ദേശീയങ്ങളായ, ഹിന്ദി ബങ്കാളി മറാത്തി ഗുജറാത്തി തുളു കണ്ണടകം ദ്രാവിഡം മുതലായ ഭാഷകൾ. ഹിന്ദി ബങ്കാളി മറാത്തി മുതലായ ഭാഷകളിലെ പദങ്ങളുടെ പ്രകൃതിയെ പരിശോധിച്ചാൽ ഈ വാസ്തവം മനസ്സിലാക്കാം. കാലഗതിയാൽ ജനസമുദായത്തിനും തദ്ദേഹേണ ഭാഷയ്ക്കും സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വ്യത്യാസം നിമിത്തം ഇതരങ്ങളായ ദേശീയഭാഷകൾക്കും, മൂലമായ സംസ്കൃതത്തിനും, തമ്മിലുള്ള ബന്ധം സുഗ്രാഹ്യമല്ലാതിരിക്കുന്നു; എങ്കിലും സൂക്ഷ്മമായി പശ്ചലോകനം ചെയ്താൽ ആത്മപ്രകൃതിയുടെ ഐക്യം എല്ലാ ഭാഷകളിലും കാണാൻ കഴിയും. ഒരേ ഹിന്ദുമതത്തിൽനിന്നും കാലാന്തരത്തിൽ അവാന്തരമതശതങ്ങളോടുകൂടിയ പല ശാഖകളും ജനിച്ചു. ഒരേ വണ്ണത്തിൽനിന്നു നാലു വണ്ണങ്ങൾ ഉണ്ടായി. അവയിൽനിന്നു പിന്നീട് അനുലോമപ്രതിലോമാത്മകമായ സാക്ഷ്യം നിമിത്തം പല ജാതികളും ഉപജാതികളും സംഭവിച്ചു. ഇന്നു വൈഷ്ണവം ശൈവം മുതലായ മതങ്ങളുടെ സ്വഭാവം വിചാരിച്ചാൽ അവയുടെ എല്ലാം മൂലം ഒരേ ഹിന്ദുമതമാണെന്നു തോന്നുവാൻ പ്രയാസമുണ്ട്. ഇതുപോലെ പുലയൻ പറയൻ ഉള്ളാടൻ മുതലായ വർഗ്ഗക്കാരുടെ സ്ഥിതി വിചാരിച്ചാൽ ഇവരുടേയും ബ്രാഹ്മണരുടേയും പൂർവ്വന്മാർ ഒന്നുതന്നെയായിരുന്നു എന്നു എടുപ്പം മനസ്സിലാക്കുന്നതല്ല; എങ്കിലും മൂലം ഒന്നുതന്നെയാണെന്നുള്ളതു വാസ്തവമാകുന്നു. ഭാരതീയരുടെ ദേശീയഭാഷകൾക്കെല്ലാം സംസ്കൃതത്തോടുള്ള മൂലബന്ധത്തിന്റെ രൂപം സുഗ്രാഹ്യമാകാതിരിക്കുന്നത് ഇതുപോലെ ആണ്; എങ്കിലും അവ ഭിന്നമൂലങ്ങളെന്നു പറയാവുന്നതല്ല. ഈ നിലയിൽ വിചാരിക്കുമ്പോൾ മറ്റു ഭാഷകൾ

ഏല്പാം എന്നപോലെ ദ്രാവിഡവും മലയാളവും സംസ്കൃതത്തിന്റെ പ്രാകൃതരൂപങ്ങൾതന്നെ എന്നു തെളിയും; മഹത്തായ പ്രാകൃതദേശയെ പ്രാപിച്ച സംസ്കൃതമാകുന്നു തമിഴ്. മലയാളം അത്രമാത്രം പ്രാകൃതമായിട്ടില്ല. വണ്ണങ്ങളുടെ കറവു നിമിത്തമാണു തമിഴ് അധികം പ്രാകൃതമായത്. സംസ്കൃതത്തിലെ വണ്ണമാലകൊണ്ടാണു മലയാളഭാഷയിലെ വണ്ണമാലയേയും സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നത്. അതിനാൽ മലയാളത്തിനു തമിഴിനുള്ള പ്രാകൃതസ്ഥിതി ഭവിച്ചിട്ടില്ല. മലയാളഭാഷയിൽ കാണുന്ന പ്രാകൃതാവസ്ഥ അതിനു തമിഴിനോടുണ്ടായിട്ടുള്ള സമ്പർക്കത്തിന്റെ ഫലമാകുന്നു.

സംസ്കൃതം	മലയാളം	തമിഴ്
ഗഗനം	ഗഗനം	കെകനം
ദേശം	ദേശം	തെചരത
സീത	സീത	ചീത
ചന്ദ്ര	ചന്ദ്ര	ചന്തിര
വശ	വശ	വച
മനഃ	മനസ്സു	മനം
ദൃഷ്ടന്ത	ദൃഷ്ടന്ത	തുച്ചന്ത
ഗണപതി	ഗണപതി	കെണപതി

ദ്രാവിഡകേരളഭാഷാപദങ്ങൾക്കു സംസ്കൃതത്തോടുള്ള മൂലബന്ധത്തിന്റെ സ്വഭാവം ഈ ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും വ്യക്തമാകുന്നതാണ്. ഒരു പിതാവു തന്റെ കുഡുംബത്തെ പല പുത്രന്മാർക്കായി ഭാഗം ചെയ്തു കൊടുക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുക. കാലക്രമേണ പല കുഡുംബങ്ങളുണ്ടായി കാരോരുത്തരും കാരോ കുഡുംബത്തെ ഭരിക്കുവാനിടയാകുന്നു. ഇതുപോലെതന്നെയാണു സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും ജനിച്ചിട്ടുള്ള ബങ്കാളി ഹിന്ദി മറാത്തി മുതലായ ഭാഷകൾക്കു കാരോ ദേശങ്ങളിൽ ആധിപത്യം ലഭിച്ചത്. കാലക്രമേണ പിതാവു സർവ്വഭരണത്തിൽനിന്നും ഒഴിയുന്നു. പുത്രന്മാർ ഇപ്പോഴോലെ അവരവരുടെ കുഡുംബങ്ങളെ ഭരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതഭാഷയുടെ വ്യവഹാരം പ്രശാന്തമായി ഭവിച്ചതും ഭാ

രോ ദേശങ്ങളിലും ഉള്ള ഭാഷകൾക്കു അവിടെയവിടെ പ്രാബല്യം ലഭിച്ചതും ഇതുപോലെയാണ്. ദേശീയഭാഷാസന്താനങ്ങൾക്കു പ്രായപൂർത്തി ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ സംസ്കൃതം സർവ്വത്ര പ്രവഹരിക്കപ്പെട്ടുവന്നിരുന്നു എന്നു പ്രത്യേകം മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഒരു വലിയ ഏതിർവാദമുണ്ടാകുന്നതാണ്. കുട്ടികൾ ആദ്യമായി പ്രാകൃതം പ്രവഹരിക്കുന്നു. അവർക്കു വളർച്ച വരുന്നതോടും അവരുടെ പ്രാകൃതഭാഷയ്ക്കും അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ശിശുക്കൾ വളർന്ന് ക്രമേണ വലിയവരായി ഭവിക്കുന്നതുപോലെ പ്രാകൃതഭാഷ അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചു പൂർണ്ണദശയിൽ സംസ്കൃതമായിത്തീർന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നും പ്രാകൃതം ഉണ്ടായി എന്നു പറയുന്നതിന്നു യുക്തിയില്ല. പ്രകൃതിയിൽത്തന്നെ മനുഷ്യാഗ്രഗവേഷപണ്ഡിതർ ആദ്യം ചെറുതായിരുന്നു പിന്നീട് ക്രമേണ വളർച്ചയേയും പരിഷ്ക്കാരത്തേയും പ്രാപിക്കുന്നതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. അതുകൊണ്ടു ദേശീയഭാഷകൾതന്നെയാണ് സംസ്കൃതമായി പരിണമിച്ചതെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നതിനാണ് യുക്തിയും അനുഭവവും സഹായിക്കുന്നത്. ഈ ഏതിർവാദത്തിന്നു അതിന്റെ ഉള്ളിലേക്കു കടക്കുമ്പോൾ യാതൊരു ബലവും കാണുന്നില്ല. ഈ മതപ്രകാരം, ഒന്നാമത്, ശിശുക്കളിൽനിന്നും ഭാഷയുണ്ടായി എന്നു വിചാരിക്കണം; ആദികാലത്തു ലോകത്തിൽ ശിശുക്കൾ മാത്രമെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ എന്നും വിശ്വസിക്കേണ്ടതാണ്. ഇപ്രകാരം ഭവിക്കാവുന്നതല്ലല്ലോ. ഉൽകൃഷ്ടനായ മാതാപിതാക്കന്മാർ മുതലായവരുടെ ഭാഷതന്നെയാണ് ശിശുക്കളുടെ പ്രാകൃതഭാഷയായി പരിണമിക്കുന്നത്. വലിയവരുടെ ഭാഷയെ അതുപോലെ ഉപയോഗിക്കാൻ ശിശുക്കളും ശ്രമിക്കുന്നു. അംഗങ്ങളുടെ അപൂർണ്ണ മുതലായ കാരണങ്ങളാൽ അതു സാധിക്കുന്നില്ല അപ്പോൾ ശിശുക്കൾ ഏതൊരു

ഭാഷാപ്രവഹരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നുവോ—ആ ഉയർന്ന സംസ്കൃതത്തെ—പ്രാകൃതമായി ഭവിക്കുന്നു. “പ്രകൃതേ: സംസ്കൃതായാസ്തവികൃതി: പ്രാകൃതീമതാ” (രസാഞ്ജനവസുധാകരം) എന്ന അഭിപ്രായം യുക്തിയുക്തമാകുന്നു. സംസ്കൃതം പ്രാകൃതമാകുന്നതു പല മാറ്റങ്ങളിൽകൂടിയാണ്. വണ്ണങ്ങളിൽ രൂക്ഷങ്ങളായവ മുറ്റക്കളാകുന്നു. ദീർഘങ്ങൾ ഹ്രസ്വങ്ങളാകുന്നു; വിസർഗ്ഗങ്ങൾ ലോപിക്കുന്നു; ഷോഭാഞ്ജനം ഉച്ചരിക്കുവാൻ സൗകര്യമുള്ള അടുത്ത മറ്റൊരു വണ്ണമാകുന്നു; ചില വണ്ണങ്ങൾ ലുപ്തങ്ങളാകുന്നു. ഇപ്രകാരമാണ് പ്രായേണ സംസ്കൃതം പ്രാകൃതമാകുന്നത്. ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ കാണിക്കാം. ‘അംബ’ എന്നതു സംസ്കൃതമാകുന്നു. ഇതിനെ താഴ്ന്നതരത്തിലുള്ള ശിശുക്കൾ ഉപയോഗിച്ചതുടങ്ങിയപ്പോൾ ‘അ’ കാരം കഴിഞ്ഞ് പിന്നീടുള്ള അനുസ്വാരം വികസിച്ചു ‘മ’ യായി പരിണമിച്ചു. അടുത്ത വണ്ണമായ ‘ബ’ കുട്ടികൾക്ക് ഉച്ചരിക്കാൻ പ്രയാസമായതാൽ അതിനെ ഉപേക്ഷിച്ചു; എന്നാൽ അതിന്നു അടുത്തുള്ള ‘ഭ’യെ ഉപയോഗിക്കുന്നതും പ്രയാസം; അതുകൊണ്ടു ‘ഭ’ കഴിഞ്ഞുള്ള ‘മ’യെ സ്വീകരിച്ചു. ഇപ്രകാരം അനുസ്വാരത്തിന്നും ‘ബ’യ്ക്കും കൂടിയായപ്പോൾ രണ്ടു ‘മ’ ഉണ്ടായി. അപ്പോൾ ‘അംബ’ ‘അമ്മ’യായി ഭവിച്ചു. ‘ജേഷ്ഠൻ’ എന്ന പദത്തിലെ ‘ജ്യേഷ്ഠ’യും ‘ഷി’യും രൂക്ഷങ്ങളാണ്. ‘ജ’യ്ക്കു മുമ്പും പിമ്പും ഉള്ള വണ്ണങ്ങൾ രൂക്ഷങ്ങളായ ‘ഹ’യും ‘ഡ’യും ആകയാൽ അവയെ ഗ്രഹിക്കാനും നിവൃത്തിയില്ല. അതിനാൽ ‘ഹ’യ്ക്കു മുമ്പുള്ള ‘ച’ കാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു. ‘ഇ’യും ‘അ’യും അതുപോലെ അടുത്ത അക്ഷരത്തിലെ ‘ഷ’യും ലോപിച്ചു. രൂക്ഷാക്ഷരമായ ‘ഓ’ അതിന്നുമുമ്പുള്ള ‘ട’ യായി ദ്വിതപത്തെ പ്രാപിച്ചു. ഇപ്രകാരമാണു ‘ജ്യേഷ്ഠൻ’ ‘ചേട്ട’നായത്. ഇതുപോലെ ആണ് ‘അച്ഛൻ’ ‘അച്ച’നാകുന്നതും; സംസ്കൃതം പ്രാകൃതമാകുന്നതിന്നു സുസ്ഥിരമായ നിയമം ഇല്ല. തമി

ഴിൽ അക്ഷരങ്ങൾ കുറച്ചു ഉള്ള; എന്നാൽ സംസ്കൃതത്തിലെ പദങ്ങൾ എല്ലാം തമിഴിൽ ഉണ്ടാകുകയും വേണം; ഈ നിലയിൽ ഒരു വണ്ണത്തിനു പകരം മറ്റൊന്നു ഭവിക്കാതെ തരമില്ല. ഉള്ളതുകൊണ്ടു ഇല്ലാത്തതിന്റെ കുറവും തീക്ഷ്ണമായിരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നും സംഭവിച്ചിരിക്കുന്ന ഭാഗത്തിന്റെ ഗുരുലഘുത്വം അനുസരിച്ചു മറ്റുള്ള ദേശീയഭാഷകൾക്കും പ്രത്യംസം ഭവിക്കുന്നു. എതിർവാദമനുസരിച്ചു വിചാരിക്കുകയാണെങ്കിൽ 'അമ്മ' ചേട്ടൻ' ഇത്യാദിപ്രകൃതപദങ്ങൾ ക്രമേണ പരിഷ്കൃതങ്ങൾ ആയി 'അംബ'യും 'ജ്യേഷ്ഠ'നും ആയതാണെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ശിശുക്കളുടെ ശരീരവും ആത്മാവും മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ശരീരവും ആത്മാവും തന്നെയാണല്ലോ. ഇതുപോലെ അവർ പ്രവഹിക്കുന്ന ഭാഷയുടെ ജീവനും ശരീരവും മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ഭാഷയുടേതെന്നെയാണ്. ശിശുക്കളുടെ ശരീരത്തിന്റെ പ്രകൃതസ്ഥിതി കാണുമ്പോൾ അവർ സംസ്കൃതശരീരന്മാരായ മാതാപിതാക്കന്മാരിൽനിന്നു ജനിച്ചതാണെന്നു പറവാൻ സാധിക്കാതെ വന്നേക്കാം. അതുകൊണ്ടു ശിശുക്കൾ ശിശുക്കളിൽനിന്നുമാണ് — മാതാപിതാക്കന്മാരിൽനിന്നുമല്ല ഉണ്ടായതെന്നു പറയാവുന്നതല്ലല്ലോ. ശിശുക്കളുടെ ഭാഷ അവരിൽനിന്നും തന്നെയെ പൊട്ടിപ്പറച്ചുതാണെന്നു പറയുന്നതു അസംബന്ധം ആണ്. കുട്ടികളുടെ ശരീരം ചെറിയതാണെങ്കിലും അതിനുള്ളിൽ വലിയതായ ഒരു സംസ്കൃതശക്തി ആത്മഭൂതമായി ശോഭിക്കുന്നുണ്ട്. ശിശുക്കളുടെ ഉല്പത്തിക്കും, വളർച്ചക്കും, സ്ഥിതിക്കും എല്ലാം കാരണം ഈ സംസ്കൃതശക്തിയുടെ സത്തായാകുന്നു. ഈ സംസ്കൃതശക്തിയാകട്ടെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ സംസ്കൃതാത്മാവിന്റെ രൂപഭേദമാകുന്നു. ഇതുപോലെയുള്ള ശക്തിയാണ് വൃക്ഷാദികളിലുമുള്ളത്. ഒരു മഹാവൃക്ഷത്തിന്റെ തേജസ്സാരംബീജത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ സ്ഥിതി

ചെയ്യുന്നു ഈ ആത്മരൂപമായ ചൈതന്യമില്ലെങ്കിൽ ആ ബീജം വെറുംജഡമാകുന്നു. അതിൽനിന്നും ഒന്നും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ഇപ്രകാരം ശിശുക്കളുടെ ഭാഷയിൽ വലിയവരുടെ ഭാഷയുടെ ജീവൻ ആത്മാവായി ശോഭിക്കുന്നു. പ്രകൃതം നിശ്ചിതനമാകുന്നു. അതു ഒരിക്കലും സംസ്കൃതമാകയില്ല. ജഡത്തിൽനിന്നു ചൈതന്യവും മായയിൽനിന്നു ബ്രഹ്മവും ഉണ്ടായി എന്നു പറയുന്നതുപോലെയാണ് പ്രകൃതത്തിൽനിന്നു സംസ്കൃതം ഉണ്ടായി എന്നു പറയുന്നത്. പ്രവഞ്ചത്തിൽ കാണുന്ന വസ്തുക്കളെല്ലാം നാനാത്വത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള ഏകത്വം (ബ്രഹ്മം) തന്നെയാണ്. ഇതു പോലെ ഭാരതീയരുടെ ഏല്പാദേശീയഭാഷകളും നാനാഭാവങ്ങളെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള ഏകമായ സംസ്കൃതം തന്നെയാകുന്നു. അതുകൊണ്ട്, മുമ്പു പറഞ്ഞ എതിർവാദം അടിസ്ഥാനത്തോടുകൂടാത്തതാകുന്നു എന്നു കാണാവുന്നതാണ്.

വ്യവഹാരഭാഷകൾക്കു കാലഗതിയാൽ സംഭവിക്കുന്ന വ്യത്യാസങ്ങൾക്കു അവസാനമില്ല. ജനസമുദായത്തിന്റെ ദേശം ജാതി മതം ധർമ്മ പരിഷ്കാരം ഇതരദേശക്കാരായുള്ള സംസർഗ്ഗം മുതലായവ മാറി മാറി വരുന്നതനുസരിച്ചു ഭാഷകൾക്കു മാറ്റവും ഉണ്ടാകുന്നു ഉദാഹരണത്തിന്നു ചെറിയ രാജ്യമായ കേരളത്തെ തന്നെ എടുക്കാം. കേരളമലയാള ഭാഷയ്ക്കു തെക്കും വടക്കും ഉള്ളവരുടെ വ്യവഹാരത്താൽ മാറ്റം ഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ പരിഷ്കൃതന്മാരുടേയും അപരിഷ്കൃതന്മാരുടേയും മദ്ധ്യമന്മാരുടേയും ഉപയോഗത്താൽ വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. പല ജാതിക്കാരുടെ സ്ഥിതി അനുസരിച്ചും മാറ്റങ്ങൾ കാണുന്നു. ഒരു ചെറിയ രാജ്യമായ കേരളത്തിൽ മലയാള ഭാഷയ്ക്കു ഇത്ര മാത്രം വലിയ വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്ന സ്ഥിതിക്കു അതിവിസ്മയകരമായ ഭാരതവംശ്യത്തിലെ, സംസ്കൃതത്തിനു എത്രമാത്രം ഭേദങ്ങൾ

ഉണ്ടാകാമെന്നു ഉഘാടിക്കാൻ പാടില്ലാതിരിക്കുന്നു; എന്നാൽ ഏതുകാലത്താണു സംസ്കൃതത്തിനു ഇപ്രകാരം ഭിന്നരൂപങ്ങൾ ഉണ്ടായതെന്നുള്ള സംഗതി നിശ്ചയമായി സ്ഥാപിക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ല.

ചില പണ്ഡിതന്മാർക്കു സംസ്കൃതം വ്യവഹാരഭാഷയായിരുന്നില്ലെന്നു അഭിപ്രായമുണ്ട്. അതിനാൽ ഈ മതത്തെക്കുറിച്ചും അല്പം വിചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വൈദികം പൗരാണികം ലൗകികം എന്നീ ഭാഷകൾക്കു സംസ്കൃതത്തിൽ വളരെ വ്യത്യാസം കാണുന്നു. ഈ വ്യത്യാസം അനുസരിച്ചു വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തിനും ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഭാരതീയർ എല്ലാവരും അറിയുന്നതിനു എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങൾ എല്ലാം സംസ്കൃതത്തിലാകുന്നു. വേദങ്ങൾ പുരാണങ്ങൾ സൂതികൾ ഇതിഹാസങ്ങൾ ദർശനങ്ങൾ മുതലായവ എല്ലാം ആദ്യം സംസ്കൃതത്തിലാണുണ്ടായത്. വേദം പഠിക്കുന്നതിനു അധികാരമില്ലാത്ത സ്ത്രീകൾ മുതലായവർക്കു വേദധർമ്മജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതിനു വേണ്ടിയാണു പുരാണേതിഹാസങ്ങൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതെന്നു കാണുന്നു. ഇന്നു കേരളീയകുടുംബങ്ങളിൽ രാമാനുജൻ എഴുത്തച്ഛന്റെ രാമായണം ഭാരതം മുതലായ കിളിപ്പാട്ടുകൾ സ്ത്രീകൾ കൂടി പഠിക്കുക പതിവാണ്. ഇതുപോലെ ഭാരതീയസ്ത്രീകൾ എല്ലാം സംസ്കൃതത്തിലെ പുരാണേതിഹാസങ്ങളെ ഒരു കാലത്തു പഠിച്ചുവന്നിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ താഴ്ന്നജാതിക്കാർ ബുദ്ധിമാന്മാർ മുതലായി പല തരത്തിലുള്ളവരുടെ ഉപയോഗത്തെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടാണു ഭാരതാദിഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. ശിലാരേഖകൾ മുതലായവ സംസ്കൃതത്തിൽ കാണുന്നു. ലൗകികന്മാർ വ്യവഹാരത്തിനു ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷയെ അധികരിച്ചു 'ഭാഷ' 'ഭാഷ' എന്നു വ്യാകരണഭാഷ്യത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കാരണങ്ങളാൽ സംസ്കൃതം ഗൃഹ (മാതൃ) ഭാഷയായിരുന്നു എ

ന്നു വിചാരിക്കാം. എല്ലാ ദേശീയഭാഷകളിലും സംസ്കൃതഭാഷാപദങ്ങൾ തന്നെ രൂപവൈകല്യത്തോടുകൂടിയോ അല്ലാതെയോ കാണുന്നു. പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠനായ ഭാഷാചാർയ്യർ 'പതഞ്ജലികാലനിർണ്ണയ'മെന്ന പുസ്തകത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. 'അജേർവ്വംലതപോഃ' എന്ന സൂത്രത്തിലുള്ള വൈയാകരണസൂതസംഭാഷണത്തിൽനിന്നും പതഞ്ജലിയുടെ കാലത്തിൽ സംസ്കൃതം വ്യവഹാരഭാഷയായിരുന്നു എന്നു കാണുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ബുദ്ധന്റെ കാലത്തിൽ സംസ്കൃതത്തിന്റെ വ്യവഹാരദശ അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ബുദ്ധൻ സേവാപദേശങ്ങളെ സകല ജനങ്ങൾക്കും മനസ്സിലാകുന്നതിനു പാലിഭാഷയിലാണു ചെയ്തിരിക്കുന്നത്.' ഇതിൽനിന്നും പതഞ്ജലിയുടെ കാലത്തിൽ സംസ്കൃതം വ്യവഹാരഭാഷയായിരുന്നെന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ഭാസന്റെ കാലത്തിൽ സംസ്കൃതം വ്യവഹരിച്ചിരുന്നതായി മഹാമഹോപാദ്ധ്യായൻ ഗണപതി ശാസ്ത്രി അവർകൾ സയുക്തികം സമർത്ഥിച്ചിരിക്കുന്നു. [പ്രതിമാനാടകം അവതാരിക] സംസ്കൃതം ഭാരതീയരുടെ ഗൃഹഭാഷയായിരുന്നു എന്നുള്ള സംഗതി നിഷ്ഠാധമായി തെളിച്ചുന്ന് ഒരു വാസ്തവമാണ്.

ഇത്രയും പറഞ്ഞതിൽനിന്നും സംസ്കൃതം ഭാരതീയരുടെ ദേശീയ (വ്യവഹാര) ഭാഷയായിരുന്നെന്നും, ഇതിൽനിന്നും സകല ദേശീയഭാഷകളും ഉണ്ടായി എന്നും വ്യക്തമായല്ലോ. ഈ സ്ഥിതിക്കു തമിഴും മലയാളവും മറ്റു ദേശീയഭാഷകൾ എന്നപോലെ തന്നെ സംസ്കൃതത്തിന്റെ സന്താനങ്ങളാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയാതെ കാണാവുന്നതാണ്. തമിഴിനെപ്പോലെയുള്ള ഒരു ഭാഷയിൽനിന്നും മലയാള സദൃശമായ ഒരു ഭാഷ ഉണ്ടാകുക എന്നതു യുക്തിക്കും അനുഭവത്തിനും വിരുദ്ധമാകുന്നു.

ഭാഷാലുത്തി വലിയ ഒരു വാദവിഷയമാകയാൽ, ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അല്പം കൂടി ദീർഘമായി വിചാരിക്കേണ്ടതു

ആവശ്യമാകുന്നു. മലയാളത്തിന് സംസ്കൃതത്തോടും തമിഴിനോടും ഉള്ള സംബന്ധസ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ച് പല സംഗതികളും ചിന്തിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്.

ദ്രാവിഡരാജ്യത്തിന്റെ ഒരു അംശമാകുന്നു കേരളം. പുരാതനമായ ഒരു കാലത്തിൽ കേരളം ദ്രാവിഡരാജ്യവുമായി അവിഭക്തമായി കഴിഞ്ഞു കൂടിയിരുന്നു. അക്കാലത്തിൽ ദ്രാവിഡഭാഷയായ തമിഴിനെ ആണു കേരളത്തിൽ പ്രവഹിച്ചു വന്നത്. ചോളം പാണ്ഡിമുതലായ ദേശങ്ങളിൽ ഉപയോഗിച്ചു വരുന്ന തമിഴിനെ ചോളത്തമിഴ് പാണ്ടിത്തമിഴ് എന്നും മറ്റും പറയുന്നതു പോലെ മലയാളത്തിൽ ഉപയോഗിച്ചു വന്ന തമിഴിനെ മലയാം തമിഴ് എന്നു പ്രവഹരിക്കുന്നു. പൂർവ്വകാലത്തെ പ്രവഹാരങ്ങളെല്ലാം മലയാന്തമിഴിലായിരുന്നു എന്നു ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഗ്രന്ഥപരികൾ മുതലായവ നിശ്ചയം തെളിയിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം കുറെ ഏറെക്കാലത്തേക്കു തമിഴിനു ഇവിടെ സർവ്വാധിപത്യം വഹിക്കുവാൻ ഇടയായി. ക്രമേണ കേരളം ദ്രാവിഡത്തിന്റെ പിടിയിൽനിന്നും വിട്ടു പ്രത്യേകം ഒരു സ്വതന്ത്രരാജ്യമായി ഭവിച്ചു. മലയാളികൾ അതോടുകൂടി പ്രത്യേകം ഒരു വർഗ്ഗക്കാരായി. ധർമ്മം ആചാരം മുതലായവയ്ക്കും ചുവടെ മറ്റൊരും വന്നു. ക്രമേണ മുമ്പു പ്രവഹിച്ചു വന്ന തമിഴിനേയും പരിത്യജിച്ചു. സംസ്കൃതത്തിനു ലഭിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പ്രചാരം കേരളീയരെ അതിൽ അത്യാസക്തനാക്കി. പ്രാകൃതരൂപമായ തമിഴിൽ അഭിരുചി കുറഞ്ഞു. അരിനാൽ സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നും വണ്ണമാലയെ മുഴുവൻ സ്വീകരിച്ചു. പല പ്രകാരത്തിൽ മറ്റൊരും ചെയ്തും അല്ലാതെയും സംസ്കൃതത്തെ കൈക്കൊണ്ടു. എന്നാൽ തമിഴിനെ സാർവ്വത്രികമായി പരിത്യജിച്ചില്ല. മുമ്പു ഉപയോഗിച്ചു വന്നിരുന്ന പല തമിഴുപദങ്ങളേയും സംസ്കൃതത്തിന്റെ സഹായം കൊണ്ടു ഭാഷയാക്കി എടുത്തു. പ്രകാരണനിയമങ്ങളെ പലതിനേയും സ്വീകരി

മു. ഇപ്രകാരം അലകം പിടിയും മാറി ഉണ്ടായതാണു മലയാളഭാഷ. കേരളവാണിനീയത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. “പല വക കൊടുത്തമിഴുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ ഒന്നാണു നമ്മുടെ മലയാളമധ്യത്തിന്നു്. ഇപ്പോഴത്തെ നിലയിൽ സംസ്കൃതത്തിന്റെ മണിയും പലതും മലയാളഭാഷയിൽ കേറി പലിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അസ്ഥിപാരവും മേപ്പുരയും ഇന്നും തമിഴു പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളതു തന്നെയാണു്. വിശേഷവിധികളൊന്നും ഉള്ളിലേക്കു തട്ടിയില്ല.” ഈ അഭിപ്രായം വണ്ഡനീയമായിരിക്കുന്നു.

ഭാഷയ്ക്കു അടിസ്ഥാനം വണ്ണമുണ്ടെന്നു പരമേശ്വരന്റെ കൈകൾ വണ്ണമുണ്ടെന്നു ചോലെ വണ്ണമുള്ളതുകൊണ്ടു പദങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. മലയാളത്തിൽ വണ്ണമെല്ലാ സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നുമാണു് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്. സംസ്കൃതഭാഷയിലെ വണ്ണങ്ങൾക്കു മൂലഭൂതങ്ങളായ കാമേശ്വരസൂത്രങ്ങളിൽ നിന്നും അച്ചകളും ഹല്ലകളും ആയ വണ്ണങ്ങൾ ആ മുറയ്ക്കുതന്നെ ഭാഷയിലും ഭവിച്ചു. സംസ്കൃതത്തിലെ വണ്ണങ്ങൾ ഏല്പാറ ഭാഷയിലുമുണ്ടു്. തമിഴിലേക്കു അക്ഷരങ്ങൾ മാത്രമേ ഭാഷയിലുള്ളൂ. അതിവരങ്ങളും [വ ഹ റ ഫ ഫ] ഘോഷങ്ങളും [ല ഡ ഡ ഡ ഭ] മൃദുക്കളും [ഗ ജ ഡ ദ ഖ] ഉഷ്മാക്കളും [ശ ഷ സ] ഘോഷിയും [ഃ] ഇല്ല. ഋ ഌ എന്നു വണ്ണങ്ങളും തമിഴിൽ ഇല്ലാത്തവയാണു്. സംസ്കൃതത്തെക്കാരും പിശോഷിച്ചു ‘ഛ’ ‘ജ’ ‘ഝ’ എന്നിവയും അനുനാസികങ്ങളിൽ ‘ന’യും തമിഴിലുണ്ടു്. ഭാഷയിൽ ഈ വണ്ണങ്ങൾ ഏല്പാറ ഉള്ളവയാണു്. തമിഴിൽ സംസ്കൃതത്തിലെ വണ്ണങ്ങൾ ഏല്പാറമില്ലെന്നു കണ്ടുവെല്ലാം; എന്നാൽ സംസ്കൃതത്തിലെ പദങ്ങളെ ഏല്പാറ തമിഴിൽ സ്വീകരിക്കേണ്ടതു ആവശ്യവുമാകുന്നു. അപ്പോൾ ഉള്ള വണ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇല്ലാത്തവയുടെ കാര്യം തീർക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ സ്ഥിതിയിൽ സംസ്കൃതവർത്തനം പ്രത്യേകവണ്മയെ പ്രാപിക്കാതെ തമിഴാകുന്നതിന്നു കഴിഞ്ഞില്ല; വണ്ണവർത്തനം ഐക്യം

നിമിത്തം സംസ്കൃതപദങ്ങൾക്കു മലയാളരൂപത്തെ പ്രാപിക്കുന്നതിന്നു ഈ പ്രാകൃതനിലയേ സ്വീകരിക്കേണ്ടതില്ല.

സംസ്കൃതം	മലയാളം	തമിഴ്
പുത്രം	പുത്രൻ	പുത്തിരൻ
യുദ്ധം	യുദ്ധം	യുത്തം
ശുദ്ധം	ശുദ്ധം	മുത്തം
വിഭണ്ഡകം	വിഭണ്ഡകൻ	വിപണ്ടകൻ
ഭേദം	ഭേദൻ	തേവർ

ഇതിൽനിന്നും സംസ്കൃതത്തിന്നു അല്പം ചില വ്യത്യാസം ചെയ്താൽ മലയാളമാകാമെന്നു കാണാവുന്നതാണ്. വണ്ണഭാവത്താൽ ഉള്ള അശക്തിയെ കുറിക്കുന്നതല്ല ഈ വ്യത്യാസം. തമിഴിന്റെ പ്രസ്ഥാനം അനുസരിച്ചാണ് മലയാളത്തിൽ അപരിഷ്കൃതന്മാർ ഉപയോഗിക്കുന്ന പ്രാകൃതം ഉണ്ടാകുന്നത്.

സംസ്കൃതം (മലയാളം)	തമിഴ് (മലയാളം)
ഭോഷൻ	പോഴൻ
ശ്രദ്ധം	കെരിണം
വിത്ര	വിത്തിര
മേഷം	മേടം
ഭവനം	പവനം

ഉച്ചനീചജനങ്ങളുടെ വ്യവഹാരം അനുസരിച്ചു ഏതു ഭാഷയ്ക്കും സംസ്കൃതം പ്രാകൃതം എന്നു രണ്ടു രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഇപ്രകാരം മലയാളത്തിന്നു ഉള്ള രണ്ടു രൂപങ്ങളിൽ പ്രാകൃതത്തിന്റെ ഉല്പത്തിക്കു തമിഴു സഹായമായി നില്ക്കുന്നുണ്ട്. അനുനാസികാന്തിപ്രസരം തവശ്ശോപമദ്യം സ്വരസംവരണം പുരുഷഭേദനിരാസം വിലോപസംഗ്രഹം അംഗഭംഗം എന്നീ ആറു സംഗതികൾകൊണ്ടു മലയാളം തമിഴിൽനിന്നു വേർപിരിയുന്നതായി കേരളപാണിനീയത്തിൽ പറയുന്നു. ഈ അനുനാസികാന്തിപ്രസരാദികൾ നിമിത്തം മലയാളത്തിന്നും തമിഴിന്നും ഏറ്റവും സാദൃശ്യമായ വ്യത്യാസം പല സംഗതികളിലും ഉണ്ടെന്നും, അ

തുകൊണ്ടുതന്നെ, തമിഴിൽനിന്നു മലയാളം ഉണ്ടായി എന്നു പറയുവാൻ പാടില്ലാത്തവിധം ആ രണ്ടു ഭാഷകൾക്കും വലിയ അകലിച്ചു ഉണ്ടെന്നും, നിർവ്വിചാദം തെളിയുന്നു; എന്നാൽ കേരളപാണിനി പറയുന്നതുപോലെ ഈ കാരണങ്ങളാൽ (അനുനാസികാന്തിപ്രസരാദി) മലയാളം തമിഴിൽനിന്നും പിരിഞ്ഞു എന്നു വിചാരിക്കുവാൻ ന്യായമില്ല. മലയാളഭാഷയ്ക്കു ആദിമുതൽതന്നെ മുമ്പു പറഞ്ഞ തമിഴിന്റെ നയങ്ങൾ കണമില്ലായിരുന്നു. ഈ നയങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതു കാലത്താണ് മലയാളഭാഷയുണ്ടായത്. എന്നെന്നാൽ ഈ നയങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്ന കാലത്ത് മലയാളമെന്നൊരു ഭാഷയെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. തമിഴുതന്നെ വ്യവഹരിച്ചുവന്നു. സംസ്കൃതവണ്ണമാലയുടെ ആവിഭാവത്തിനു ശേഷം ആണു മലയാളഭാഷ ജനിച്ചത്. ഈ സ്ഥിതിക്കു കേരളപാണിനി പറയുന്ന അനുനാസികാന്തിപ്രസരാദിനയങ്ങൾ മലയാളത്തിൽ ഉണ്ടാകേണ്ടതായ ആവശ്യമേ ഇല്ല. എങ്ങിനെ ആയാലും മലയാളത്തിനും തമിഴിനും ഉള്ള ഈ വ്യത്യാസം കേരളപാണിനിക്കും സമ്മതമാണ്. 'മലയാളം തമിഴിൽനിന്നു വേർപിരിഞ്ഞു' എന്നു പറയുന്നതിലാണു അഭിപ്രായവ്യത്യാസം. കേരളപാണിനിയുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരമാണെങ്കിൽ, ലിംഗവചനവിഭക്ത്യാദികളിലുള്ള വ്യത്യാസം നിമിത്തം, തദപിധങ്ങളായ നയങ്ങൾകൊണ്ടു മലയാളം സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു വേർപിരിഞ്ഞു, എന്നു എന്തുകൊണ്ടു പറഞ്ഞുകൂടാ? വാസ്തവത്തിൽ രണ്ടും രണ്ടാകകൊണ്ടു ഒന്നിലെ നയം മറൊന്നിലില്ലെന്നു പറയുവാനുള്ളൂ. മലയാളത്തിലെ വണ്ണമാല സംസ്കൃതത്തിലേതുതന്നെയാണെന്നു നവീനവണ്ഡിതന്മാർക്കും സമ്മതമാണ്. വണ്ണമാലയുണ്ടാകുന്നതിനു മുമ്പു ഭാഷ ജനിക്കുക എന്നത് തന്തുക്കളുടെ ഉല്പത്തിക്കുമുമ്പു വസ്ത്രം ഉണ്ടായി എന്നു പറയുന്നതുപോലെ അസംബന്ധമാണ്; എന്നെന്നാൽ തന്തുക്കളെക്കൊണ്ടല്ലാതെ പടവും, വ

ണ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടല്ലാതെ ഭാഷയും, ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ല. കേരളപാണിനീയത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. “സംസ്കൃതവല്ലഭനാമി. ചരണത ചൈവോദഭാഷയ്ക്കു തമിഴിന്റെ ജിണ്ണവും വണ്ണകല്പവും ആചാരമുമാലാകണ്ടുകും ഒട്ടും പറ്റും പൂർവ്വമല്ലെന്നായി. കേരളീയവിവാഹസമ്പ്രദായത്തിൽ മുണ്ടുകൊടുക്കുകയാണല്ലോ ഒരു പ്രധാനക്രിയ; ഭാഷയ്ക്കു വസ്യസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നതു അഷ്ടമോലയാണ്; അതിനാൽ മലയാളഭാഷ സംസ്കൃതദത്തമായ ആയ്ക്കു ഏഴുത്ത് ഇക്കാലത്തു സ്വീകരിച്ചു. ഖ.ഘ്രവേദം ആകല്പാടെ മുഴുവൻ ഭേദപ്പെടുകയും ചെയ്തു.” ഇതിൽനിന്നും തമിഴിലെ വണ്ണമാല ജിണ്ണവും കല്പവും ഭാഷയ്ക്കു അപര്യാപ്തവും ആകുന്നു എന്നു കേരളപാണിനി സമ്മതിക്കുന്നതായി തെളിയുന്നു. ഭാഷയ്ക്കു വസ്യസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നതു അഷ്ടമോലയാണെന്നുള്ള അഭിപ്രായം സ്വീകാര്യമല്ല. വസ്യം അവകാരങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. പ്രാകൃതദശ്വതിൽ—വസ്യം ഉപജ്ഞാഗിക്കാതിരിക്കുക പരിവരണം. ശീതുകാരം വസ്യധാരണം ചെയ്യാറില്ലല്ലോ. ഭാഷയ്ക്കും അഷ്ടമോലയ്ക്കും തമ്മിൽ ഉള്ള ബന്ധം ആത്മാവിനും ശരീരത്തിനും ഉള്ളതുപോലെയാകുന്നു. ഉല്പത്തിയുടെ ആദികാരവും മുതലേ ശരീരബന്ധം ഭവിക്കുന്നു; അതു ആമരണം നിവരാലില്ല. ശരീരമില്ലെങ്കിൽ ഒരു ആൾ ഇല്ലെന്നു പറയാം. ഇതുപോലെ വണ്ണമാലയില്ലെങ്കിൽ ഭാഷയും ഇല്ല. വസ്യം കൂടാതെ കരാൾക്കു ജീവിച്ചിരിക്കാം. എന്നാൽ ശരീരം കൂടാതെ പാടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഭാഷയുടെ ശരീരസ്ഥാനമാണു അഷ്ടമോലയ്ക്കുള്ളതെന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മലയാളഭാഷ തന്റെ ജിണ്ണ വസ്യത്തെ കളഞ്ഞതിന്റെ ശേഷമാണോ സംസ്കൃതവണ്ണമാലാവസ്യത്തെ വാങ്ങിച്ചത്? അപ്രകാരമാണെങ്കിൽ വിവാഹസന്ദർഭത്തിൽ നഗ്നരൂപത്തിലാണു ഭാഷ സ്ഥിതിചെയ്തതെന്നു കാണുന്നു; സംസ്കൃതവസ്യത്തെ സ്വീകരിച്ചതിന്റെ ശേഷമാണോ പഴയവസ്യത്തെ ക

ഉത്തരം? ഇപ്രകാരമാണെങ്കിൽ മലിനവസ്ത്രം ധരിച്ചിരുന്നു എന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. ഇതു നാട്ടുനടപ്പിനു തീരെ വിരോധവും അവാസ്തവവും ആണ്. ഏതുമത്രം ദാരിദ്ര്യം അനുഭവിക്കുന്നവരാണെങ്കിലും കടം വാങ്ങിച്ചെങ്കിലും വിചാരസന്ദർഭത്തിൽ വിശേഷപ്പെട്ട വസ്ത്രാദികൾ ധരിക്കുന്നു. ആ അവസരത്തിൽ വസ്ത്രം കൂടാതെ നഗ്നയായിരിക്കുക എന്നതു യാതൊരു സ്ത്രീയും ചെയ്യുന്നതല്ല; അതുപോലെ മലിനവസ്ത്രം ധരിക്കുകയും ഉണ്ടാകാത്തതാണ്. മലയാളഭാഷ സംസ്കൃതവരണമായുള്ള വിചാരസന്ദർഭത്തിൽ നഗ്നയോ മലിനവസ്ത്രധാരിണിയോ ആയിരുന്നു എന്ന അഭിപ്രായം യുക്തിക്കും നാട്ടിനും അനുഭവത്തിനും വിരുദ്ധമാണ്. സംസ്കൃതത്തിലെ അക്ഷരമാലയെ സ്വീകരിച്ചതോടുകൂടി പഴയ തമിഴുവണ്ണമാലയെ പരിത്യജിച്ചു എന്നു കാണുന്ന അഭിപ്രായം വസ്തുപരതന്നെ. ഭാഷയ്ക്കു അക്ഷരമാല ശരീരസ്വരാനന്തരം വഹിക്കുന്നു എന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞ പക്ഷം കൂടി സ്വീകരിക്കുമ്പോൾ മലയാളം സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുണ്ടായി എന്നു സ്വയമേവ തെളിയുന്നതാണ്.

വണ്ണമാലയെക്കുറിച്ചു വിചാരിച്ചുവെല്ലാം. ഇനി ഉൽകൃഷ്ടജനങ്ങളുടെ വ്യവഹാരഭാഷയെക്കുറിച്ചാണു പയ്യോലോചിക്കേണ്ടത്. ഒരു ഭാഷയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന സംസ്കൃതവും പ്രാകൃതവും മിശ്രവും (സംസ്കൃതപ്രാകൃതങ്ങൾ തമ്മിൽ ചേർന്നുണ്ടായത്) ആയ രൂപങ്ങൾ ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടേയും അപകൃഷ്ടന്മാരുടേയും മദ്ധ്യമന്മാരുടേയും വ്യവഹാരസ്ഥിതിഭേദംകൊണ്ടു സംഭവിക്കുന്നതാണ്. ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടെ ഭാഷയെ ആണു ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിക്കു അടിസ്ഥാനമായി ഗണിക്കേണ്ടത്. ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടെ ഭാഷയിൽനിന്നു ഭംഗം ഭവിച്ചിട്ടുള്ളതാണു അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ ഭാഷ. അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ ഭാഷയാണു ആദ്യം ഉണ്ടായതെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ല. ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടെ ഭാഷയെ അപകൃഷ്ടന്മാർ പലവിധം വൈകല്യ

ത്തോടുകൂടി ഉപയോഗിക്കുകയും അതുതന്നെ പ്രകൃതമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ പ്രകൃതം പരിഷ്കൃതമായി ഭവിച്ച സംസ്കൃതമായിപ്പരിണമിച്ചതല്ലേ എന്ന ചോദ്യത്തിനു ഇവിടെ അവകാശമില്ല. പ്രകൃതത്തിൽനിന്നും സംസ്കൃതം ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ലെന്നു മുന്പു സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഉൽകൃഷ്ടന്മാർ ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷയിൽ നൂറ്റാണ്ടിനു തൊണ്ണൂറിലധികവും സംസ്കൃതപദങ്ങൾ ആകുന്നു. തമിഴുപദങ്ങൾ സംസ്കൃതത്തെ അപേക്ഷിച്ചു കുറവാണ്. സംസ്കൃതപദങ്ങൾ “ആധാർവാരത്തിനുപേണ്ടി സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു സ്വീകരിച്ച തത്സമങ്ങൾ എന്നല്ലാതെ ഭാഷയുടെ സ്വന്തപദങ്ങളല്ല.” എന്നു കേരളപാണിനി പറയുന്നു. സൂര്യൻ ചന്ദ്രൻ ദിവസം രാത്രി മുതലായ പദങ്ങളെ തത്സമങ്ങളായി കേരളപാണിനി ഗണിക്കുന്നു. ഈ അഭിപ്രായം വാസ്തവമെന്നു പറയാവുന്നതല്ല. ഉൽകൃഷ്ടന്മാരായിരുന്ന ജനങ്ങൾ അവർക്കു യോജിച്ചവിധം സംസ്കൃതപദങ്ങളെ ഭാഷയാക്കി ഉപയോഗിച്ചു. അതു ഭാഷയിലെ സംസ്കൃതപദങ്ങളായി ഭവിച്ചു. അവയും ഭാഷയിലെ സ്വന്തപദങ്ങൾതന്നെ. സംസ്കൃതപദങ്ങളെ ഭാഷയാക്കുന്നതിനു പല മാർഗ്ഗങ്ങൾ ഉണ്ട്.

(൧) സംസ്കൃതത്തിലുള്ള അന്തത്തെ മാറ്റുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
കർമ്മ	കർമ്മം
ജന	ജനം
മരണം	മരണം
മഹിമ	മഹിമ

ഇവിടെ സംസ്കൃതത്തിലെ നകാരാന്ത പദങ്ങളെ ഭാഷയിൽ അകാരാന്തങ്ങളാക്കിയിരിക്കുന്നു. ‘മഹിമ’ ‘സീമ’ മുതലായ പദങ്ങളെ സ്ത്രീലിംഗമായ വരുത്തിയാണുപയോഗിക്കുന്നത്.

(൨) ലിംഗം മാറ്റുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
വൃക്ഷഃ	വൃക്ഷം
സിംഹഃ	സിംഹം
വ്യാഘ്രഃ	വ്യാഘ്രം
മധുരം	മധുര

(൩) പദങ്ങളുടെ അന്ത്യത്തിൽ പ്രത്യയഭേദം വരുത്തുക മുതലായ വ്യത്യാസങ്ങൾ ചെയ്യുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
ജായാ	ജായ
രാത്രിഃ	രാത്രി
സീതം	സീത
അംബര	അംബ

(൪) ഭാഷയിലെ പ്രത്യയങ്ങളെ ചേർത്ത് ഉപയോഗിക്കുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
കർത്താ	കർത്താവു
രാജാ	രാജാവു
രാമഃ	രാമൻ
ശപാ	ശപാവു
സഖാ	സഖാവു
മനഃ	മനസ്സ്
സുവാക്	സുവാക്ക
ഭിഷക്	ഭിഷക്ക
യുവാ	യുവാവ്

(൫) സംസ്കൃതപ്രത്യയങ്ങൾ ചേർത്തു ആ രീതിയിൽ ഭാഷയിലും പദങ്ങളെ നിർമ്മിക്കുക.

സംസ്കൃതം	ഉദാഹരണം
അണിമം	കരുമ
ഗരിമം	തെളിമ
ലഹിമം	പെരുമ
മഹിമം	അഭിമ

ഇതു പോലെ അനവധിപദങ്ങൾ ഉണ്ട്. നന്മ തിന്മ കുറ്റമ്ം നേമ്ം മേന്മ എളിമ മുതലായ പദങ്ങൾ ഈ വർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെടുന്നവയാണ്. ഭാഷാപദങ്ങളിൽ സംസ്കൃതപ്രത്യയം ചേരുന്നതു ചിലപ്പോൾ പ്രാകൃതമായിട്ടായിരിക്കും.

പോഴൻ	പോഴത്തം
ആൺ	ആണത്തം
മറയൻ	മറയത്തം
ചേട്ട	ചേട്ടത്തം
വമ്പ	വമ്പത്തം
വിഡ്ഢി	വിഡ്ഢിത്തം

‘ശൂരത്വം’ ‘ധീരത്വം’ മുതലായ പദങ്ങളിലെ ‘ത്വം’ തന്നെയാണിവിടെ ‘ത്തം’ ആയി പരിണമിച്ചിരിക്കുന്നത്.

(ന) തമിഴിന്റെ പ്രസ്ഥാനം അനുസരിച്ച സംസ്കൃതപദങ്ങളെ പ്രാകൃതങ്ങളാക്കുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
അസ്ഥിരൻ	അത്തിരൻ
ഹസ്തം	അത്തം
ദേവൻ	ദേവൻ
മന്ദൻ	മണ്ടൻ
അസ്ഥി	അണ്ടി
ശ്രീദേവി	ചിത്തേവി
ചാർവ്വതി	ചാറ

(ഈ) സംസ്കൃതപദങ്ങൾക്കു വ്യവഹാര സൗകര്യത്തിനു വേണ്ടി ശൈലിലും വരുത്തുക.

സംസ്കൃതം	ഭാഷ
പത്മനാഭൻ	പപ്പു പപ്പൻ
നാരായണൻ	നാണ
സുബ്രഹ്മണ്യൻ	ഇപ്പൻ
കൃഷ്ണൻ	കിട്ടൻ

(ഊ) സംസ്കൃതപദങ്ങളെ താരതമ്യ വ്യത്യാസവും വരുത്താതെ ഭാഷയിൽ സ്വീകരിക്കുക.

സ്വയമേവ (സ്വയം.ഏവ)

അഥവാ

സ്വരൂപി (സ്വരൂപ.അപി)

ഭവാനു

ഗുണവാനു

ശ്രീമാനു

(ൻ) മലയാളപദങ്ങൾക്കു സംസ്കൃതവിഭക്തിലിംഗം ദികൾ ചേർക്ക. ഇപ്രകാരം ഭാഷാപദങ്ങളെ സംസ്കൃതീകരിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചു ലീലാതിലകത്തിൽ പറയുന്നുണ്ട്.

“ചായേയാംഗീമഹിതവിരുതേവീമുതൻ ചായാചാരതേ”

“നാട്ടിൽച്ചൊല്ലേറിനചെറുകരച്ചെരുമെന്നുണ്ണിയാടീം”

(ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം)

“സ്വരൂപുച്ഛമിതരൂപതേച്ചിക്രമാദിത്യനാസ്തഃ
പോക്കാവത്രേതരണജപദാകളഭാസകവിരൂ”

(ലീലാതിലകം)

“ഭരതനീചാരഹസിവിരഹവ്യാകചാവല്ലഭാമേ”

(ഗീ. തിലകം)

“പൊടിഭിരംഗമബിജ്ജ്വലിതേ”

(ചന്ദ്രോത്സവം)

കീഴിൽ പറയിട്ടുള്ളവ സംസ്കൃതീകരിച്ചിട്ടുള്ള ഭാഷാ പദങ്ങളാണ്.

“മണ്ടന്തി പാമ്പനിവഹാ”

ഇത്യാദി തോലൻ ധാരാളം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു പരിമാസത്തിനു വേണ്ടിയെന്നെ വിചാരിക്കാവുന്നതല്ല. ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം മുതലായ പ്രൗഢകൃതികളിൽ ഭാഷാ സംസ്കൃതീകരണസ്വഭാവം കാണുന്നതുകൊണ്ടു കാൽപ്പനയായിട്ടു തന്നെയാണു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നു വിചാരിക്കാം. എന്നാൽ “കെട്ടത്തേങ്ങാഭിച്ഛൈരവിൽ വിതറിയതൈ” ഇത്യാദി (ശീവള്ളി നമ്പൂതിരി) പ്രയോഗങ്ങൾ പരിമാസമയങ്ങൾ തന്നെയാണ്.

(൧൦) മലയാളപദങ്ങളോടു സംസ്കൃതപദങ്ങളോടു അതേ അർത്ഥത്തിൽ തന്നെ ചേർത്തു (സമാസ) പദങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുക.

സംസ്കൃതം

ഭാഷ

കാവ്യകാരൻ (കാവ്യമുണ്ടാക്കുന്നവൻ)	പണ്ഡിതകാരൻ
ഭാനകാരൻ (ഭാനം ചെയ്യുന്നവൻ)	കടകാരൻ
വാചകാരൻ (വാചം ചെയ്യുന്നവൻ)	കച്ചവടകാരൻ
പുണ്യകാരൻ (പുണ്യം ചെയ്യുന്നവൻ)	ചിട്ടികാരൻ
സൂക്തകാരൻ (സൂക്തം ചെയ്യുന്നവൻ)	കൂട്ടുകാരൻ

ഇവിടെ ഭാഷാപദങ്ങളിലും 'കാര' പദത്തിന്റെ അർത്ഥം ഒന്നു തന്നെയാണ്. ഇതു പോലെ അനവധിപദങ്ങൾ ഉള്ളതാകുന്നു. സംസ്കൃതരീതി അനുസരിച്ചു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള വേറെ ഒരു വക പദങ്ങളുണ്ട്. അവയേയും ഈ ഇനത്തിൽ ഗണിക്കാം.

സംസ്കൃതം.

ഭാഷ.

ഭാസമാനം	ആകമാനം
രാജമാനം	വരുമാനം
വിരാജമാനം	കണ്ടമാനം

ഇവിടെ രണ്ടു ഭാഷകളിലും 'മാന'ത്തിനു അർത്ഥം ഒന്നു തന്നെയാണ്.

(൧൧) സംസ്കൃതപദങ്ങളെ സന്ധിഭേദം വരുത്തി ഭാഷയാക്കുക.

ശീല+കട; ശീലരടെ
 വട്ട+തൊപ്പി; വട്ടത്തൊപ്പി
 കപ്പി+കിണ്ണം; കപ്പികിണ്ണം
 അരി+പെട്ടി; അരിപ്പെട്ടി

ഇവിടെ സന്ധിയിൽ ഉത്തരപദത്തിലെ ആദ്യത്തെ അക്ഷരത്തിനു ഭിന്നരൂപം ഭവിക്കുന്നു. ഇതു ഭാഷാവ്യാകരണനിയമമനുസരിച്ചാണ്. സംസ്കൃതപദങ്ങളേയും ഈ നിയമം ബാധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

സംസ്കൃതം.

ഭാഷ.

ചന്ദ്ര + കല; ചന്ദ്രകല	ചന്ദ്ര + കല; ചന്ദ്രകല
കൃഷി + കാരൻ; കൃഷികാരൻ	കൃഷി + കാരൻ; കൃഷിക്കാരൻ
പശു + ദാനം; പശുദാനം	പശു + ദാനം; പശുദാനം
ഭജന + കാരൻ; ഭജനകാരൻ	ഭജന + കാരൻ; ഭജനക്കാരൻ

ഇവിടെ ഭാഷയിലുള്ള പദങ്ങൾ സംസ്കൃതം തന്നെയാണെങ്കിലും സന്ധിയിൽ പ്രത്യേകം ഭേദിച്ചിരിക്കുന്നു.

(൧൨) സംസ്കൃതത്തിൽ സങ്കുചിതമായ രൂപത്തെ ഭാഷയിൽ വികസിപ്പിക്കുക.

സംസ്കൃതം.

ഭാഷ.

ഹഷം	ഹരിഷം
കഷകൻ	കരിഷകൻ
വഷം	വരിഷം
ചിത്ര	ചിത്തിര

സംസ്കൃതരൂപം വികസിതമാക്കുന്നതും, വികസിതമായത് സങ്കുചിതമാക്കുന്നതും, 'പ്രാകൃത'നിയമമനുസരിച്ചാണ്.

സംസ്കൃതപദങ്ങളെ ഭാഷയാക്കുന്നതിനു ഇപ്രകാരം പല മാർഗ്ഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവയെ സ്വീകരിച്ചാണ് ഭാഷാ പദങ്ങളെ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഈ രൂപം ഭാഷയ്ക്കു ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടെ പ്രവഹാരത്തിൽ നിന്നുമാണ് ഉണ്ടായത്. ഇപ്രകാരം ഭാഷയ്ക്കു ഭേദിച്ചിരിക്കുന്ന സംസ്കൃതരൂപത്തിനു അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ പ്രവഹാരം കൊണ്ടു ഭേദം സംഭവിച്ചു. ഇതാണ് ഭാഷയിലെ പ്രാകൃതം. അതു കൊണ്ടു അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ പ്രവഹാരം കൊണ്ടല്ല ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടേതു കൊണ്ടാണ് ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതെന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ഏതെന്നാൽ അപകൃഷ്ടന്മാരുടെ പ്രാകൃതത്തിനു മൂലം ഉൽകൃഷ്ടന്മാരുടെ സംസ്കൃതം തന്നെയാണ്.

തമിഴിന്റേയും സംസ്കൃതത്തിന്റേയും പ്രാകൃതത്തിന്റേയും

യും രൂപചുത്യാസം കാണിക്കുവാൻ കാരോ ഉദാഹരണങ്ങൾ ചേർക്കുന്നു.

തമിഴ്

തപരതശ്ചാനന്തൈനതിലറിന്തെളിന്റെഴനിൻകടനേ
കചലതയോടുമുനിതന്നെവരുത്തിനർകേചലപുരമതിലേ
വചമൊടിയുന്തൈവചണ്ടകനാതിരുമാമുനിമാരോടേ
നിചമൊടിയുന്തവർവേതമോതിനർനിലമതിൽമാമുനിമാർ
(രാമചരിതപ്പാട്ട്)

ഭാഷാസംസ്കൃതം.

കണ്ണമുവത്തിവിറച്ചുനാരായണൻസന്നദ്ധനായതു കണ്ടുയധിഷ്ഠിരൻ
ആരായിരംകോടിമാന്താണു മണ്ഡലമേറിയോരാഭകലൻദിക്കുംവണ്ണം
ആർക്കുമേനോക്കുതാതോരുദീപ്തിയുമാർക്കുംതിരിക്കുതാതോരുരൂപവും
കൈക്കൊണ്ടു കണ്ട ഭഗവൽസ്വരൂപത്തെ യുക്താമ്പിലാക്കിവന്ദിച്ചുധർമ്മാത്മ
(ജൻ

(ഭാരതം സഭാപദ്യം

ഭാഷാപ്രാകൃതം.

ആച്ചൻചലൈക്കിഴയഴകിതൊട്ടാച്ചിയാരച്ചതിൻറാൾ
തുളിലംനീപാവതുതനിക്കുട്ടിനുണ്ടുപ്രമേയം
എച്ചിപ്പോരുംവിറകുടിയേനോടുചോരുംകിടങ്ങുർ
ത്തച്ചംകാടേവരികതടിയയോകിലൊല്ലാഞ്ഞുതില്ല

(ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം

ഇവയിൽ സാധാരണക്കാരർ ഉൽകൃഷ്ടഭാഷയെയും അപകൃഷ്ടന്മാർ ഭാഷാഭാഷയെയും വ്യവഹരിക്കുന്നു. മലയാള സാഹിത്യത്തിലെ കിച്ചിപ്പാട്ടുകൾ ചമ്പുക്കൾ കഥകളികൾ മഹാകാവ്യങ്ങൾ മുതലായവയിലെ ഭാഷാഭീതി നോക്കിയാൽ അതിനു സംസ്കൃതവുമായിട്ടുള്ള ആത്മീയമായ ബന്ധം അഭേദനീയമാണെന്നു തെളിയും. ഇവിടെ ഒരു ഏതിർ വാദത്തിനു അപകാരമുണ്ട്. രാമചരിതം കണ്ണശ്ശരമായണം മുതലായവയ്ക്കും മലയാളത്തിലെ പഴയ പല പാട്ടുകൾക്കും തമിഴുമായിട്ടു ഇപ്രകാരം അമോദ്യമായ ബന്ധം ഉള്ളതുകൊണ്ടു ഭാഷ തമിഴിൽ നിന്നുമുണ്ടായി എന്നു പറയരുതോ എന്നു

ചോദ്യം ഉണ്ടാകാം. രാമചരിതാദികൃതികളും പല പഴയ പാട്ടുകളും തമിഴ് തന്നെയാണു്; തമിഴിനോടു ബന്ധമുള്ള മലയാളമല്ല. അവയെ മലയാളമെന്നു വ്യവഹരിക്കുന്നതു അസംബന്ധമാകുന്നു. അവയെ മലയാളകൃതികളായി വിചാരിക്കുന്ന പക്ഷം, മലയാളികൾ ഏഴുതിയിട്ടുള്ള നാരായണീയം സുഭദ്രാധനഞ്ജയം നാടകം മുതലായ സംസ്കൃതകൃതികളെയും ഭാഷയായി ഗണിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അങ്ങിനെ ചെയ്താൽ തരമില്ല. മലയാളികളുടെ ഒഴിച്ചു കൂടാത്ത നിത്യ വ്യവഹാരത്തിന്നു ആവശ്യമുള്ള അനവധിപദങ്ങൾ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളവയാണു്; മുമ്പു കാണിച്ച പല നയങ്ങളെ അനുസരിച്ചാണു അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഈശ്വരൻ സൂര്യൻ ചന്ദ്രൻ ഭൂമി വായു അകാശം നക്ഷത്രം നദി സമുദ്രം ദിവസം രാത്രി മനസ്സു വിചാരം ശരീരം പ്രാണൻ ജീവൻ ആത്മാവു നാഭി നഖം മുഖം സുഖം ദുഃഖം ജനം കർമ്മം മരണം ജനനം കാലം സ്വത്വം ധർമ്മം ദാനം മുതലായി അനവധിപദങ്ങൾ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. ഇവ എല്ലാം കാരോ നിയമം അനുസരിച്ചു മലയാളം സ്വന്തമാക്കിയിരിക്കുന്ന സംസ്കൃതപദങ്ങളാകുന്നു.

ഒരു ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിയെ കുറിച്ചു നിർണ്ണയിക്കുന്നതിന്നു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ നിത്യം ഉപയോഗിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തെ ഗണിക്കുന്നതു അത്യാവശ്യമാണെന്നു ഭാഷാചരിത്രത്തിൽ (ഗോവിന്ദപ്പിള്ള) പറയുന്നു. ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന വസ്തുക്കളുടെ പേരിനെക്കുറിക്കുന്ന പദങ്ങൾ തമിഴിൽനിന്നും ജനിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവയാകയാൽ ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി തമിഴിൽ നിന്നുമാണെന്നു ഗോവിന്ദപ്പിള്ള സ്ഥാപിക്കുന്നു. ഈ പക്ഷം സാധുവല്ല. ആത്മാവു ശരീരം ഗുഹം ഗ്രാമം നാടുരാജ്യം സമുദ്രായം മുതലായി പലതിനെയും സംബന്ധിച്ചുള്ള പദങ്ങൾ ഒരു ജനവർഗ്ഗത്തിന്നു വ്യവഹരിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. ഗുഹവസ്തുക്കളെക്കുറിക്കുന്ന പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു മാത്രം യാതൊ

അസമുദായത്തിനും വ്യവഹാരം നിർവ്വഹിക്കാവുന്നതല്ല. അതു കൊണ്ടു ഗൃഹവസ്തുക്കളെക്കുറിക്കുന്ന പദങ്ങൾക്കു മറ്റുള്ളവയെക്കാൾ പ്രാധാന്യം കൊടുക്കുവാൻ കാരണം കാണുന്നില്ല. ഗൃഹം എല്ലാവർക്കും അത്യാവശ്യം ഒഴിച്ചു കൂടാൻ പാടില്ലാത്തതാണെങ്കിൽ ഗൃഹത്തേക്കാൾ പ്രാധാന്യം ശരീരത്തിനും അതിലും കൂടുതലായി ആത്മാവിനും കല്പിക്കണം. ഗൃഹം കൂടാതെ പിന്നെയും ആർക്കും ജീവിക്കാം; എന്നാൽ ശരീരമൊ ആത്മാവോ കൂടാതെ ജീവിക്കാവുന്നതല്ല. ആത്മാവു ജീവൻ പ്രാണൻ മനസ്സു വിചാരം ശരീരം മാംസം രക്തം രസം അസ്ഥി വാതം പിത്തം നാഡി മുതലായവ എല്ലാം സംസ്കൃതപദങ്ങളാണ്. ഇവയ്ക്കൊക്കെ പുകരം തമിഴിലുള്ള പദങ്ങളെ മലയാളപദങ്ങളായി ഗണിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല. എന്നാൽ സാധാരണജനങ്ങൾ സൂര്യൻ, നാഭി, ചന്ദ്രൻ, ആത്മാവു, മുതലായ പദങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്ത് (അവസ്തു പുകരം) കതിരോൻ പൊക്കിറുക്കടി തികൾ ഉയിർ ഇത്യാദി പദങ്ങളെ വ്യവഹരിക്കാറില്ല. ഈശ്വരൻ ശരീരം രക്തം പ്രാണൻ നാഭി ഇത്യാദി പദങ്ങൾക്കു പുകരം ഉടയതമ്പുരാൻ മെയ്യു ഉയിരു പൊക്കിറുക്കടി മുതലായ പദങ്ങളെ സാഹിത്യത്തിലല്ലാതെ സാധാരണ ഉപയോഗിക്കുക വളരെ ചുരുക്കമാണ്. അത്രമാത്രമല്ല, ഈശ്വരൻ ആത്മാവു മുതലായ പദങ്ങളുടെ ശരിയായ അർത്ഥത്തെക്കുറിക്കുന്നതിനു ഉടയതമ്പുരാൻ ഉയിർ മുതലായ പദങ്ങൾക്കു ശക്തിയുമില്ല, ഗൃഹത്തെ സംബന്ധിക്കുന്നവയും അതിലെ നിത്യോപയോഗത്തിനു ആവശ്യമുള്ളവസ്തുക്കളെക്കുറിക്കുന്നവയും, ആയ പദങ്ങളിൽ പലതും സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചിട്ടുള്ളവയാണെന്നു വിസ്തരിക്കാവുന്നതല്ല. എന്നാൽ അപ്രകാരമല്ലാത്ത പദങ്ങളുമുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കുന്നു.

സംസ്കൃതം.

ദാഷ.

മുദം

കുടം

ചന്ദ്രം

ചന്ദ്രം

പുരം	പുര
തലം	തളം
പ്രാന്തം	പ്രാന്ത, പ്രാന്ത, വരന്ത
സ്വരൂപം	രൂപം
ബന്ധം	ബന്ധം
ഭിത്തി	ഭിത്തി
മരം	മരം
പത്തനം	പട്ടണം
അഗാരം	അകാരം
ശാല	ശാല
മണ്ഡപം	മണ്ഡപം
ഭണ്ഡാഗാരം	ചണ്ഡാരം
സോപാനം	സോപാനം
ഗോപുരം	ഗോപുരം
വട്ടപ്പുറം	കുട്ടിലു

ഗൃഹഭാഗങ്ങളേയും ഗൃഹത്തിൽ ആവശ്യമുള്ളവയേയും കുറിന്ന ചില പദങ്ങളാകുന്നു ഇവ. ഒരു ഗൃഹത്തിൽ ഉള്ളവർ ഉപയോഗിക്കുന്നവയും പരസ്പരമുള്ള ബന്ധത്തെ കാണിക്കുന്നവയുമായ പദങ്ങളും ഒട്ടുമിക്കവയും സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നു തന്നെ ജനിച്ചിട്ടുള്ളവയാണെന്നു വ്യക്തമായിക്കാണാം.

സംസ്കൃതം.	ഭാഷ.
അഞ്ച	അമ്മ
ചേച്ചൻ	ചേട്ടൻ
ചേച്ചുതതി	ചേട്ടതതി ചേച്ചി
അനുജൻ	അനിയൻ
അനുജ	അനിയത്തി
ആയ് (അമ്മ)	അച്ചി

ഗൃഹത്തിലുള്ള സ്ത്രീപുരുഷന്മാരുടെ പേരുകളും സംസ്കൃതത്തിലുള്ള ഉത്ഭവ്യന്മാരുടെ നാമങ്ങൾ തന്നെയാണ്.

സംസ്കൃതം.	ഭാഷ.
ശ്രീ	പിരുത
പാച്ചുതി	ചാച്ച

നാരായണൻ	നാരായണ
ചന്ദനനാഭൻ	ചന്ദ്രൻ
അച്ഛൻ	അച്ഛൻ അച്ച
ചരമേശ്വരൻ	ചരമേശ്വരൻ പാച്ച
ശോഭ	ശോഭ
സാവിത്രി	താത്രി
രാമൻ	രാമൻ
കൃഷ്ണൻ	കൃഷ്ണൻ

നമ്മുടെ പിതൃവൃദ്ധമാർക്കു കഴിച്ചുവിടുവാൻ പാടില്ലാത്തവിധം അത്യാവശ്യമുള്ളവയും, ബഹുമുഖന അഭേദനീയമായ ബന്ധം ഉള്ളവയും, ആയ പദങ്ങൾ എല്ലാം തമിഴിൽനിന്നു മല ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതെന്നു മുമ്പു കാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാം. തമിഴിൽ നിന്നും പല പദങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. തമിഴിലുള്ള തായ, തന്ത, തണ്ണീർ, അണ്ണൻ, മുതലായവ ജനങ്ങളുടെ സാധാരണവൃദ്ധമാർക്കു ഉൾപ്പെടാത്തവയാണ്. ഏതു ഭാഷയ്ക്കും സ്വന്തമായി പല പദങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇവിടെ സ്വന്ത പദങ്ങൾ എന്നു പറഞ്ഞതു ഭരത ഭാഷകളുമായി ഒരുവിധവും ബന്ധമില്ലാത്തവയെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ്. ഇവ ചിലപ്പോൾ അർത്ഥം അനുസരിച്ചു സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നവയായിരിക്കും; ഈ വിധത്തിലും പല പദങ്ങൾ മലയാളത്തിൽ ഉണ്ട്. ശിശുക്കളുടെ വൃദ്ധമാരെ പ്രാധാന്യേന ഗണിച്ച ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിയെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതു അയ്യകതമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ പ്രകൃതത്തിൽ ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. മലയാളത്തിലുള്ള പഴഞ്ചൊല്ലുകൾ ശൈലികൾ മുതലായവയെക്കുറിച്ചു വിചാരിച്ചാൽ ഭാഷ സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നല്ല ഉണ്ടായതെന്നും, അവയ്ക്കു, സംസ്കൃതത്തോടു ബന്ധം ഇല്ലെന്നും ഒരുഭരതീയരായ ഉണ്ടാകുമെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. പഴഞ്ചൊല്ലുകളും ശൈലികളും മാറ്റം എല്ലാ വൃദ്ധമാർക്കു കേൾക്കും ഉണ്ട്. അവ അതാതു ജനസമു

ദായത്തെ പ്രത്യേകം സംബന്ധിക്കുന്നവയാണ്. അവയ്ക്കു മറ്റു ഭാഷകളോടായി ബന്ധമുണ്ടാകേണ്ടതായ ആവശ്യവുമില്ല. പഴഞ്ചൊല്ലുകളും മറ്റും എപ്രകാരം സംസ്കൃതത്തോടു ബന്ധമില്ലാത്തവയാകുന്നുവോ അതു പോലെ തമിഴിനോടും ബന്ധമില്ലാത്തവയാണ്. അതുകൊണ്ടു ഈ സംഗതിയെ ആസ്പദമാക്കി തമിഴിൽനിന്നും ഭാഷയുണ്ടായി എന്നു പറയാവുന്നതല്ല. പഴഞ്ചൊല്ലുകളും ശൈലികളും മറ്റും ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിയോടുകൂടി മുളച്ചുണ്ടാകുന്നവയല്ലെന്നും കോർമ്മിക്കണം. അവ കേരളം ഇടക്കാലങ്ങളിൽ, കേരളം തത്പരങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി തനിയെ ഭാഷയിൽ ഉണ്ടാകുന്നു. ഇവ ഉണ്ടാകുന്നതിനു മറ്റു യാതൊരു ഭാഷയുടേയും സഹായം വേണ്ട.

കാകാക്ഷിഗോളന്ത്രായം	സ്ഥൂലീപുലകന്ത്രായം
ദണ്ഡാപുപന്ത്രായം	കാകതർലീയന്ത്രായം
മരത്രിന്ത്രായം	ഘണ്ടാക്ഷരന്ത്രായം
മദ്ധ്യമണിന്ത്രായം	അശോകവനികാന്ത്രായം

ഇപ്രകാരം പല ന്യായങ്ങളും സംസ്കൃതഭാഷയിലുണ്ട്. ഇവ വേറെ ഒരു ഭാഷയുടേയും സഹായംകൊണ്ടു ഉണ്ടായിട്ടുള്ളവയല്ല. ഭാഷയിലെ പഴഞ്ചൊല്ലുകളേയും മറ്റും ഇതു പോലെ ഗണിക്കേണ്ടതേയുള്ളൂ.

ഒരു ഭാഷയിൽ ക്രിയാപദങ്ങൾ പ്രധാനങ്ങളാണെന്നും, ഭാഷയിലെ ക്രിയാപദങ്ങൾ എല്ലാം തമിഴിനോടു ബന്ധം വഹിക്കുന്നു എന്നും, അതുകൊണ്ടു ഭാഷ തമിഴിൽനിന്നു മറ്റൊരു ഉണ്ടായതെന്നും, ഉള്ള അഭിപ്രായത്തെക്കുറിച്ചും വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ക്രിയയ്ക്കു നാമത്തേക്കാൾ പ്രാധാന്യം കൂടുതലുണ്ടെന്നുള്ള മതം ശരിയല്ല. നാമമില്ലെങ്കിൽ (കർത്താവു) ക്രിയ (പ്രവൃത്തി) ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു ക്രിയക്കു [പ്രവൃത്തിക്കു] ആധാരം, നാമം (കർത്താവു) എന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു നാമത്തിനാണ് പ്രാധാന്യം കല്പിക്കേണ്ടത്. ആധാരത്തേക്കാൾ ആധേയത്തിനു പ്രാ

ധാത്വം കല്പിക്കാവുന്നതല്ല. നടക്കുക, എടുക്കുക, നില്ക്കുക, പോകുക, ഉറങ്ങുക, ഉണ്ണുക, കിടക്കുക, മുതലായ ക്രിയാപദങ്ങൾക്കു സംസ്കൃതവും ആയി ബന്ധം ഇല്ല. അവയ്ക്കു പലതിനും തമിഴുമായി ബന്ധം കാണുന്നുമുണ്ട്. എന്നാൽ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും പല ക്രിയാപദങ്ങളുമുണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ജനിക്കുക, മരിക്കുക, സഞ്ചരിക്കുക, കണ്ടിക്കുക, (ഖണ്ഡിക്കുക) മുതലായവ എല്ലാം ഇപ്രകാരമുള്ള പദങ്ങളാണ്. എങ്കിലും ക്രിയാപദങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മലയാളത്തിനു സംസ്കൃതത്തോടുള്ള ബന്ധം ശിഥിലം തന്നെ എന്നു സമ്മതിക്കേണ്ടതാകുന്നു; എന്നാൽ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും ജനിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാ ഭാഷകളുടേയും ഈ സംഗതിയിലുള്ള നില ഇതുതന്നെയാണ്. സംസ്കൃതത്തിലേ ക്രിയാപദങ്ങളുടെ സ്വഭാവഗൗരവം ആലോചിച്ചാൽ മറ്റൊരു ഭാഷയിലും അതുണ്ടാകാവുന്നതല്ല. മൂന്നു പുരുഷൻ, രണ്ടു പദം, (ആത്മനൈപദം പരസ്പൈപദം) മൂന്നു വചനം, ലട്ടു ലുട്ടു ലിട്ടു ഇത്യാദി 'ല'കാരങ്ങൾ, മുതലായവ എല്ലാം സംസ്കൃതത്തിലെന്നപോലെ മറ്റൊരു ഭാഷയിലും കാണുകയില്ല. മറ്റു ഭാഷകൾക്കു അടുക്കുവാൻ പാടില്ലാത്തവിധമാണ് ഈ വിഷയത്തിൽ സംസ്കൃതഭാഷയ്ക്കുള്ള തെക്കണ്ണും.

ഇനി ആലോചിക്കുവാനുള്ളത് മലയാളഭാഷയ്ക്കും സംസ്കൃതത്തിനും തമ്മിൽ പ്രകാരണസംബന്ധമായുള്ള സാമിപ്യത്തെക്കുറിച്ചാകുന്നു. ഒരു ഭാഷയിൽ അതിന്റെ മൂലഭാഷയിലെ പ്രകാരണനിയമങ്ങൾ എല്ലാം ഉണ്ടാകുക എന്നതു അസാധാരണമാണ്; അപ്രകാരം യാതൊരു ഭാഷയിലും കാണുകയില്ല. എന്നാൽ ലുപ്തങ്ങളായും അലുപ്തങ്ങളായും ഏതാനു ചില നിയമങ്ങൾ രണ്ടിലും ഉണ്ടായിരിക്കും. മൂലഭാഷയിലെ നിയമങ്ങൾ തജ്ജനിതഭാഷയിലും പൂർണ്ണമായി ഉണ്ടായിരുന്നെന്ന്, കാലക്രമേണ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞു തീരെ നശിച്ചു എന്നും വരാം; ചില നിയമങ്ങൾ നിലനിന്നേക്കും. അവ്യ

കുതുമായോ വ്യക്തമായോ നിലനില്ക്കുന്ന നിയമങ്ങൾ ഭാഷകളുടെ വിശുദ്ധരൂപസന്ധിയിന്റെ സദൃശത്വഭാവങ്ങളെ കാണിക്കുന്നതിനു വളരെ സഹായിക്കും. 'വ്യാകരണം സംബന്ധിച്ചു നോക്കുകയാണെങ്കിൽ മലയാളത്തിനും സംസ്കൃതത്തിനും തമ്മിൽ വളരെ അകലിച്ചുയാണുള്ളതെന്നും തമിഴിനോടാണ് അടുപ്പമെന്നും' ചില പണ്ഡിതന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. [സാഹിത്യചരിത്രസംഗ്രഹം പ്രഥമഭാഗം നോക്കുക.] ഈ അഭിപ്രായം ശരിയായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നു കൂലകഷമായി പര്യാലോചിച്ചാൽ അറിയാം. മലയാളത്തിനു വ്യാകരണനിയമം സംബന്ധിച്ചു സംസ്കൃതത്തിനോടും തമിഴിനോടും ഉള്ള അകലിച്ചുയേയും അടുപ്പത്തേയും കുറിച്ചു ഈ സന്ദർഭത്തിൽ വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

(൧) ഒന്നാമതായി വാക്കുകളുടെ ലിംഗസ്വഭാവത്തെ കുറിച്ചാണ് പറയുവാനുള്ളത്. പുല്ലിംഗം സ്ത്രീലിംഗം നപുംസകലിംഗം എന്നു സംസ്കൃതത്തിൽ മൂന്നു ലിംഗങ്ങളും, അവയ്ക്കു പ്രത്യേകം പ്രത്യയങ്ങളും ഉണ്ട്.

സംസ്കൃതം

പുല്ലിംഗം	സ്ത്രീലിംഗം	നപുംസകലിംഗം
ദേവഃ	ദേവീ	ദൈവതം
ഭഗവാൻ	ഭഗവതീ	ഭഗവത്
ഗുണവാൻ	ഗുണവതീ	ഗുണവത്
പ്രഥമഃ	പ്രഥമാ	പ്രഥമം
സവ്യഃ	സവ്യാ	സവ്യം

കാരോ ലിംഗങ്ങൾക്കും പ്രത്യേകം പ്രത്യയങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു ഇവിടെ ഉദാഹരണങ്ങൾ കൊണ്ടു കാണാം. സംസ്കൃതത്തിൽ ഒരു വാക്കു ഏതു ലിംഗത്തിന്റെ പ്രത്യയം ചേർന്നിരിക്കുന്നുവോ ആ ലിംഗമായിരിക്കും; അതും അനുസരിച്ചല്ല ലിംഗഭേദം കല്പിക്കുന്നത്. വൃക്ഷഃ തരൂഃ ദൃമഃ എന്നിവ പുല്ലിംഗപദങ്ങൾ ആണ്. ജഗത്തു നപുംസക ലിംഗവും ജഗതി സ്ത്രീലിംഗവും ആകുന്നു. അതും കണതന്നെ; ഈ സ്വഭാവം

വങ്ങൾ കൈ ലിംഗത്തെ സംബന്ധിച്ച ഭാഷയിലും കാണാം. രാമൻ, കൃഷ്ണൻ, ഗോവിന്ദൻ, സമർത്ഥൻ, എന്നിവ പുല്ലിംഗപദങ്ങളും സുന്ദരി, രമണി, വല്ലഭ, യുവതി, മുതലായവ സ്ത്രീലിംഗപദങ്ങളും, ഗജം, സിംഹം, പൂരം, നഗരം, രാജ്യം, മുതലായവ നപുംസകലിംഗപദങ്ങളും ആകുന്നു. പുല്ലിംഗത്തിനു 'അൻ' എന്നും സ്ത്രീലിംഗത്തിനു 'ഇ' എന്നും നപുംസകലിംഗത്തിനു 'അം' എന്നും ആണ് പ്രത്യയങ്ങൾ. 'അ' എന്ന (ഔസപരൂപത്തിൽ) തും, സ്ത്രീലിംഗപ്രത്യയമാകുന്നു. സംസ്കൃതപദങ്ങളിൽ സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ കാണുന്ന ദീഗ്ദ്ധമായ 'ഈ'കാരം ലോപിച്ചു 'ഇ'കാരമായതാണ് മുൻപറഞ്ഞ 'ഇ' എന്ന സ്ത്രീലിംഗപ്രത്യയം. ഭാഷാപദങ്ങൾക്കുള്ള 'അ' എന്ന സ്ത്രീലിംഗപ്രത്യയവും, സംസ്കൃതത്തിലെ ദീഗ്ദ്ധമായ 'ഈ'കാരം ലോപിച്ചു 'അ'കാരമായതാകുന്നു. നപുംസകലിംഗത്തിലെ 'അം' പ്രത്യയം സംസ്കൃതത്തിലും ഭാഷയിലും ഒന്നു തന്നെ. സംസ്കൃതത്തിലെ പുല്ലിംഗപദത്തിലെ അന്ത്യത്തിലെ 'അ'കാരം തന്നെയാണ് ഭാഷയിൽ 'അൻ' ആയി ഭവിച്ചതെന്നു വിചാരിക്കാൻ ന്യായമുണ്ട്. ഈ സ്ഥിതിക്കു ലിംഗങ്ങളിൽ സംസ്കൃതത്തിനോടു ഭാഷയ്ക്കു അത്യാന്തരം ബന്ധമുണ്ടെന്നു തെളിയുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ നപുംസകലിംഗങ്ങൾക്കു പുല്ലിംഗപ്രത്യയം ചേക്കുറുണ്ട്. അപ്പോൾ അവ പുല്ലിംഗങ്ങളായി ഭവിക്കും.

നപുംസകലിംഗം	പുല്ലിംഗം
വൃക്ഷം	വൃക്ഷഃ
ദേശം	ദേശഃ
മനോഹരം	മനോഹരഃ
ഔദയംഗമം	ഔദയംഗമഃ

ഇവിടെ പുല്ലിംഗപദങ്ങൾ അർത്ഥവശാൽ നപുംസകലിംഗങ്ങളാകുന്നു. ഏകിലും അവ സംസ്കൃതത്തിൽ പുല്ലിംഗങ്ങൾ തന്നെ. ഭാഷയിലും നപുംസകലിംഗങ്ങൾക്കു പുല്ലിംഗപ്രത്യയങ്ങൾ ചേർന്നു കാണുന്നു. അതു ഈ നിയമനുസരിച്ചാ

൯. കരളൻ, കാലൻ, തോരൻ, തടിയൻ, മത്തൻ, പ്രഥമൻ, മുതലായ പദങ്ങൾ എല്ലാം നപുംസകലിംഗങ്ങളെങ്കിലും പുല്ലിംഗരൂപങ്ങളാകുന്നു. മൃഗങ്ങളുടേയും പക്ഷികളുടേയും പേരുകൾ സാധാരണ നപുംസകലിംഗമായിരിക്കും. ഗജം സിംഹം വ്യാഘ്രം കോകിലം, ഇത്യാദി പദങ്ങൾ നോക്കുക. സംസ്കൃതത്തിൽ സിംഹം വ്യാഘ്രം കോകിലം ഇത്യാദി പുല്ലിംഗങ്ങളാകുന്നതാണ്. ഭാഷയിലും കറകൻ, കഴുകൻ, മത്തേഭൻ, ഗരുഡൻ, സിംഹത്താൻ, ആനത്തലവൻ, മുതലായ പദങ്ങളെ ഇതുപോലെ പുല്ലിംഗത്തിലുപയോഗിക്കുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ ദേവഃ എന്നും ദൈവതം എന്നും ഉള്ള പദങ്ങളുടെ അർത്ഥം കന്നാണെങ്കിലും ലിംഗം രണ്ടാകുന്നതുപോലെ കാക്ക, കറകൻ, ഇത്യാദി പദങ്ങളും ഭിന്നലിംഗങ്ങളും ഏകാർത്ഥങ്ങളും ആണെന്നു വിചാരിക്കാൻ ന്യായമുണ്ട്. ഇപ്രകാരമാകുമ്പോൾ കാക്ക സ്ത്രീലിംഗമാകുന്നു. ഇതു നമുക്കു അസംബന്ധമായി തോന്നും; എന്നാൽ വാസ്തവം അപ്രകാരമല്ല. മലയാളപദങ്ങൾ സംസ്കൃതരീत्या ഏതു ലിംഗത്തിലെ പ്രത്യയത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കണം; അതായതു സംസ്കൃതത്തിലെ ഏതു ലിംഗമായി ഗണിക്കുന്നതാണ് ചോജിപ്പു എന്നു നോക്കണം. അപ്പോൾ ഏതിനോടു ചേരുന്നു അതു തന്നെ ഭാഷാപദങ്ങളുടേയും ലിംഗം. അന്തവും അപ്രകാരം തന്നെയാകുന്നു. കാക്ക എന്ന പദം 'അ'കാരത്തിൽ അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിനെ സംസ്കൃതത്തിൽ 'ആകാ'രാന്തം സ്ത്രീലിംഗം ആക്കുവാൻ കഴിയും. അപ്പോൾ 'കാകാം' 'കാക്കയാ' 'കാകാനാം' 'കാക്കാസു' ഇത്യാദി രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. 'പൊടി' എന്നതു 'ഇ'കാരാന്തം പുല്ലിംഗം ആകാം. 'പൊടിഃ പൊടീ പൊടയഃ' ഇത്യാദി രൂപങ്ങൾ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ നിയമം അനുസരിച്ചു വിചാരിക്കുകയാണെങ്കിൽ നേല്, വേല്, ചേല്, താല്, ചേന, ആന, കരള, പൂച്ച, എരുമ, മുതലായ പദങ്ങൾ സ്ത്രീലിംഗമാണെന്നു തെളിയുന്നതാണ്.

അപ്പോൾ കാലൻ, കാളൻ, മത്തൻ, തടിയൻ, മുതലായ പദങ്ങൾ പൂല്പിംഗങ്ങളാകുന്നതിന്നു വിരോധമില്ലല്ലോ.

ഇപ്രകാരം നേച്ച് താഴെ മുതലായ പദങ്ങളെ സ്രീലിംഗങ്ങളായും, പ്രഥമൻ കാലൻ മുതലായവയെ, പൂല്പിംഗങ്ങളായും നിർണ്ണയിക്കുന്നതു കൃത്രിമവും അസംബന്ധവും ആണെന്നു നവീനപണ്ഡിതന്മാർക്കു ബലമായ അഭിപ്രായമുണ്ട്. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു കൃത്രിമമോ അകൃത്രിമമോ എന്നു നമുക്കു ആലോചിക്കേണ്ടതായ ആവശ്യമില്ല. ഒരാൾ കൃത്രിമമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു മറ്റൊരാൾക്കു അപ്രകാരമല്ലാതെയുമാവാം. ഭാഷയിൽ ഇപ്രകാരം ഒരു നിയമം പുരാതന കാലത്തിൽ നടപ്പുണ്ടായിരുന്നുവോ എന്നും, ഉണ്ടെങ്കിൽ അതെങ്ങിനെ ഉണ്ടായി എന്നും, ആണു വിചാരിക്കേണ്ടത്. ഭാഷയിൽ ഈ നയം നടപ്പുണ്ടായിരുന്നു എന്നതിന്നു സംശയമില്ല. മലയാളത്തെ സംസ്കൃതീകരിച്ചിട്ടുള്ളതിന്നു കൊടുത്തിട്ടുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾ നോക്കിയാൽ ഈ സംഗതി തെളിയും. തോലകവി ധാരാളമായി ഈവിധം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിലും ഈ മാതിരി പ്രയോഗങ്ങൾ സുലഭമായി കാണുന്നുണ്ട്. ലീലാതിലകത്തിൽ ഉദാഹരണത്തിന്നു കൊടുത്തിട്ടുള്ള പല പദ്യങ്ങളിലും സംസ്കൃതീകൃതഭാഷാപദങ്ങൾ കാണുന്നു. മുകാലത്തിൽ പല ഗ്രന്ഥകർത്താക്കന്മാരും ഈ നയത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു ഇതിൽനിന്നൊക്കെ നിശ്ചയിക്കു തെളിയുന്നു. ഇവരെക്കൊന്നു യാതൊരുവിചിത്രവുമില്ലാത്തവരാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു സാധ്യമാണ്. അവരും പണ്ഡിതന്മാർ തന്നെയായിരുന്നു ഭാഷയിലേയും സംസ്കൃതത്തിലേയും പദങ്ങൾക്കു, 'രൂപ'ത്തിലും 'ലിംഗ'ത്തിലും ഉള്ള ഐക്യത്തെ വേണ്ടതുപോലെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടാണവരിച്ചുകാരം ചെയ്തത്. അതുകൊണ്ടു 'രൂപം' 'ലിംഗം' എന്നീ വിഷയങ്ങളിൽ മലയാളത്തിന്നു പൂർവ്വകരണനിയമമുണ്ടെന്നു സംസ്കൃതത്തിനോടു വളരെ യോജിപ്പുണ്ടെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടതാ

ണ്. തമിഴിൽ ഈ നയം തീരെ ഇല്ലെന്നുള്ളതും ചിന്തനീയമാകുന്നു.

(൨.) ഇനി സന്ധിവിഷയത്തിലുള്ള യോജിപ്പാണ് നോക്കുന്നതിനുള്ളത്. ഈ സംഗതിയിലും ഭാഷയ്ക്കു സംസ്കൃതത്തിനോടു സാരമായ യോജിപ്പു കാണാവുന്നതാണ്. സംസ്കൃതത്തിൽ 'അകസ്സവണ്ണദീഗ്ലഃ' എന്ന സൂത്രപ്രകാരം, 'അ' 'ഇ' 'ഉ' 'ഋ' എന്നീ വണ്ണങ്ങൾക്കു, അവയോടുതന്നെ സന്ധിയുണ്ടാകുമ്പോൾ ദീഗ്ലം ഭവിക്കുന്നു.

സംസ്കൃതം

ഭാഷ

കവി + ഇരു = കവീരുഃ

പാരി + ഇല്ല = പാരില്ല

ഗുരു + ഉപദേശഃ = ഗുരുപദേശഃ

തിരു + ഉരർ = തിരൂർ

ഇന്ദു + ഉദയം = ഇന്ദുദയം

കരു + ഉരക്കൻ = കരുക്കൻ

എന്നാൽ, മലയാളത്തിൽ 'ഇ'കാരത്തോടും 'അ'കാരത്തോടും സവണ്ണങ്ങൾ ചേരുമ്പോൾ 'യ'ഗമവും ഉണ്ടാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു പാരില്ല എന്നതു പാരിയില്ല എന്നും ഉപയോഗിക്കാം. ചുറ്റില്ല ചുറ്റിയില്ല, മുതലായവയും ഇതുപോലെ തന്നെ; പട + ആൾ = പടാൾ, പടയാൾ, എന്നും മറ്റുമുപയോഗിക്കുന്നു. സംസ്കൃതത്തിലെ മുന്യു പദത്തെ സൂത്രം അനുസരിച്ചല്ലാത്ത പ്രയോഗങ്ങളും ഉണ്ട്.

കരു + ഉരി = കരുരി

ഇത്യാദി ഉദാഹരണങ്ങൾ നോക്കുക. 'തിരു + ഉരർ = ' തിരൂർ ഇത്യാദി സന്ധിപ്രയോഗങ്ങൾ മുന്യു പദത്തെ വ്യക്തമാക്കുന്നതിനുമനുസരിച്ചു ഉണ്ടായതാണെന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഭാഷയിൽ 'ഇ' 'ഉ' എന്നീ സ്വരങ്ങൾക്കു അച്ചു പരമായിവന്നാൽ 'യ'യും 'വ'യും ഭവിക്കുന്നു. ഇതു 'ഇകോയണചി' എന്ന സംസ്കൃതവ്യക്തമാക്കണസൂത്രമനുസരിച്ചാകുന്നു.

സംസ്കൃതം

ഭാഷ

കർമ്മി + ആദി = കർമ്മാദി

വേച്ചി + അമ്മ = വേച്ചമ്മ

അനു + അഥഃ = അനാഥം

കാച്ചി + അങ്ങ = കാച്ചങ്ങ

ഗുരു + അനുഗ്രഹം = ഗുരുനഗ്രഹം

വളത്തി + ഉള്ളിൽ = വളത്തുള്ളിൽ

ഈവിധം സന്ധി സ്വീകരിക്കുക അപൂർവ്വമാണ്. അപൂർവ്വമായെങ്കിലും കാണുന്നതിനുള്ള പ്രമാണം മുമ്പു പറഞ്ഞ സംസ്കൃതവ്യാകരണനിയമമാകുന്നു. 'കാച്ചുങ്ങുവച്ചേനിരുനാഴിദശം' ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങളിൽനിന്നും, ഈ മാതിരി പ്രയോഗങ്ങൾ കാച്ചുങ്ങളിലും കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നു കാണാം.

ചേച്ചി + അമ്മ = ചേച്ചിയമ്മ
കാച്ചി + അങ്ങ = കാച്ചിയങ്ങ
വളത്തി + ഉള്ളിൽ = വളത്തിയുള്ളിൽ

എന്നും പ്രയോഗമുണ്ട്. ഇവയിൽ ഒന്നു ശരി മറ്റേതു തെറ്റാണെന്നു പറയുവാൻ പാടില്ല. എന്നെന്നാൽ രണ്ടിന്റെയും മൂലപ്രമാണം ഒന്നുതന്നെയാണ്. മുമ്പു പറഞ്ഞ വ്യാകരണനിയമപ്രകാരം സന്ധിയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന 'യ' ഒന്നിൽ വികസിച്ചും മറാതിൽ സങ്കോചിച്ചും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു എന്നു വ്യത്യാസമേ ഉള്ളൂ. ഭാഷയിൽ ഇപ്രകാരം 'യ'യെ ഉപയോഗിക്കുക സാധാരണമാണ്.

വല്ല	വലിയ
പാകു	പാക്കിയ
തല്ല	തല്ലിയ
ചൊല്ല	ചൊല്ലിയ

ഇവയിൽ രണ്ടുവിധമുള്ള പ്രയോഗവും ശരിയാകുന്നു. 'അ'കാരത്തിൽനിന്നും പരമായി 'ഐ' 'ഇ' ഇവ ചേർന്നാൽ, 'ഐ' 'എ' ഇവ സംസ്കൃതവ്യാകരണപ്രകാരം ഉണ്ടാകുന്നു. ഭാഷയിലും ഈവിധം സന്ധി ഉണ്ട്.

ഇല്ല + ഐക്യം = ഇല്ലെക്യം
ചില + ഇടം = ചിലേടം
വല + ഇടം + വലേടം
പോയ + ഇടം = പോയേടം
കിടന്ന + ഏവം = കിടന്നേവം

'അം', സ്വരം പരമാകുമ്പോൾ 'മ'കാരം ആകുന്നു. ഇതും സംസ്കൃതവ്യാകരണനിയമമനുസരിച്ചു ആകുന്നു.

സംസ്കൃതം

ഭാഷ

തം + അഥ = തഥ
 ജായാം + അസൗ = ജായാമസൗ
 പ്രിയാം + അവാപ = പ്രിയമാവാപ
 നാം + അച്ഛേദം = നാമച്ഛേദം
 താം + ഇവിധം = തരമീവിധം
 ഇവണ്ണം + ഉടൻ = ഇവണ്ണമുടൻ

(൩) സംസ്കൃതത്തിലുള്ള ഏറ്റുവിഭക്തികളും ഭാഷയിൽ ഉണ്ട്. അവയ്ക്കു പ്രത്യേകം പ്രത്യയങ്ങളും ഉള്ളതാകുന്നു.

പ്രഥമ	രാമൻ
സം. പ്രഥമ	മോ രാമഃ!
ദ്വിതീയ	രാമനെ
തൃതീയ	രാമനോടു
ചതുർത്ഥി	രാമനായിക്കൊണ്ടു
പഞ്ചമി	രാമങ്കൽനിന്നും
ഷഷ്ഠി	രാമന്റെ
സപ്തമി	രാമങ്കൽ

ഇവിടെ പ്രഥമയിൽ ഉള്ള 'അൻ' പ്രത്യയം, സംസ്കൃതത്തിലെ അകാരത്തിന്റെ രൂപഭേദമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. സം. പ്രഥമയ്ക്കു 'ഘോ' എന്നു ഭാഷയിൽ വരുന്നതു സംസ്കൃതം അനുസരിച്ചാണ്. പ്രകൃതിയിലുള്ള 'അ'കാരത്തെ ദീർഘമാക്കി സം. പ്രഥമയിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതും സംസ്കൃതം അനുസരിച്ചതന്നെ. സംസ്കൃതത്തിൽ ഹ്രസ്വമായും ദീർഘമായും പ്രയോഗിക്കാം.

'പുത്രേതിതന്മയതയാതരവോഭിനേദഃ'

എന്നു, മഹാഭാഗവതപ്രയോഗം നോക്കുക. ഇവിടെ 'പുത്രാ' എന്ന പ്രയോഗം സം. പ്രഥമയാകുന്നു. സംസ്കൃതവിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങളുടെ ശരിയായ അർത്ഥത്തെ കുറിക്കുന്നവയാണ് മറ്റുവിഭക്തിപ്രത്യയങ്ങളും. അർത്ഥമുക്തം സംസ്കൃതത്തിലും ഭാഷയിലും ഉള്ളവിഭക്തികൾ ഒരു ബന്ധത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്നു.

(൪) കർമ്മത്തിൽ പ്രയോഗത്തിനു കർത്താവു തൃതീയയും കർമ്മം പ്രഥമയും ആയിരിക്കേണമെന്നു സംസ്കൃതത്തിൽ നിയമമുണ്ട്. ഇതുതന്നെ ഭാഷയിലും കാണാം.

കൃഷ്ണൻ മൃഗോ ഹതഃ	കൃഷ്ണനാൽ മൃഗം കൊല്ലപ്പെട്ടു
രാമേണ സിംഹോ വിദ്ധഃ	രാമനാൽ സിംഹം മുറിക്കപ്പെട്ടു
തേന സാ ബഹിഷ്കൃതാ	അവനാൽ അവർ പുറത്താക്കപ്പെട്ടു
തയാ വാക് ഉക്താ	അവളാൽ വാക്കു പറയപ്പെട്ടു

(൫) വിശേഷ്യവിശേഷണങ്ങളിൽ, ലിംഗവചനവിഭക്തികൾക്കു ഐക്യം വേണമെന്നുള്ള സംസ്കൃതഭാഷയിലേ നിയമത്തെ, ഭാഷയിലും സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ക. ഋഷഭിന്ദിനീരമൃതയനൈക്കൈനീരോടുതികൾ .
 ഇതണ്ടംചാതുരംചരനെവരമാതിന്നമെസ്സാതിയോനെ
 മണ്ടംമാനേലൂരനെയരനെക്കവിചാമ്പാക്കിയോനെ .
 കണ്ടേചോവാൻതരമവിടെനീ കണ്ടിയർത്തവിരംനെ.

(ഉ. സന്ദേശം)

ഇവിടെ സംസ്കൃതനിയമം അനുസരിച്ചു വിശേഷ്യവിശേഷണങ്ങളായ, (ഭിതീയാവിഭക്തിയിലുള്ള) പദങ്ങൾക്ക് ഐക്യം പ്രത്യയം ചേർന്നിരിക്കുന്നു.

സ്രീജന്മംഭവമെന്നുള്ളതു ജളവചനംചാരുസൗഭാഗ്യലക്ഷ്മി.
 ഭാജാചേർന്നിവിത്തന്നൊടു.....

(കംസവധം ചമ്പു)

ഇവിടെ 'ചാരു . . ഭാജാ' ഇവന്തന്നൊടു എന്നീപദങ്ങൾക്കും അതുപോലെതന്നെ വിഭക്തിപ്പെറ്റാരുത്തം വരുത്തിയിരിക്കുന്നു.

“കനകനളിനസുന്ദരാംഗിക്കമാകദബാണക്ഷമാപാലവവിനു നാനാജനശ്രോണികനേത്രഭംഗാളിനിത്യംകളിച്ചിടുമുദ്യാനവാപിണ്ണികുമാരകം നന്ദപീഠാധാരസ്തം”

(രാമായണം ചമ്പു)

ഈ മാതിരി വിഭക്തിപ്പെറ്റാരുത്തം വരുത്തുക മുകാലത്തു പതിവായിരുന്നു എന്നു കാണുന്നു.

(൬) സമാസവിഷയത്തിലും ഭാഷയ്ക്കു സംസ്കൃതത്തോടു അധികം ദൃഢമായ ബന്ധം കാണുന്നു.

“കേരളോക്തിയിലുണ്ടാകും

സമാസങ്ങളുൾക്കൊള്ളും

പാത്രസംസ്കൃതമയോദാഃ

പേത്രുകൊള്ളണമെപ്പൊഴും”

(കേരളകെ. ൩൧൩)

എന്നു കോവുണ്ണിനെടുങ്ങാടി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

മണ്ണാന; മണ്ണുകൊണ്ടുള്ള ആന
വെള്ളിക്കട; വെള്ളികൊണ്ടുള്ള കുട
കടൽവഴി; കടലിൽക്കൂടിയുള്ള വഴി

ഇവ, തൃതീയാതല്പരൂപനാകുന്നു;

കുളിപ്പുര; കുളിക്കുവാനുള്ള പുര
കുളിത്തട്ട; കുളിക്കുവാനുള്ള തട്ട

ഇവ, ചതുർത്ഥീതല്പരൂപന്;

തീർത്ഥം; തീർത്തിരിക്കുന്നതായ് തീർത്ഥം
വെള്ളക്കെട്ട്; വെള്ളത്തിൽനിന്നുള്ള കെട്ട്

ഇവ, പഞ്ചമീതല്പരൂപന്;

ആനക്കൊമ്പ്; ആനയുടെ കൊമ്പ്
മാമ്പഴം; മാവിന്റെ പഴം

ഇവ, ഷഷ്ഠീതല്പരൂപന്;

കാട്ടാന; കാട്ടിലുള്ള ആന
നാട്ടുപട്ടി; നാട്ടിലുള്ള പട്ടി

ഇവ, സപ്തമീതല്പരൂപന്;

വിശേഷണപൂർവ്വപദകർമ്മധാരയൻ; വെൺമണൽ; കരിമ്പയിൽ

വിശേഷണോത്തരപദകർമ്മധാരയൻ; പെൺകുട്ടി

വിശേഷണോഭയപദകർമ്മധാരയൻ; കരത്തിരുണ്ടു;

ബഹുവ്രീഹി;

കാട്ടാനത്തലയൻ

അരകുലനാവൻ

കുന്നൽമഴി

ബഹുവ്രീഹി, അന്യപദപ്രധാനമാകയാൽ പലതല്ലിതാണെന്നും ഇവിടെ ചേരുമെന്നു നെടുങ്ങാടി പറയുന്നു.

ദിഗ് - മുപ്പാർ; മൂന്നുലോകവും

ദമ്പതൻ - കൈകാൽ; രാമകൃഷ്ണന്മാർ

അപ്രിയഭാവൻ - എന്മാടം

അലുകസമാസം - കുളംകോരി; മരംകൊത്തി, (കുളത്തെ പോരുന്നവൻ, മരത്തെക്കൊത്തുന്നത്)

ഇവിടെ ദിഗ്വിപ്രത്യയത്തിനു ലോപമില്ല. ആദിവാൽ പശുവിവാൽ; ഇവിടെ ചഷ്ടിപ്രത്യയം ലോപിക്കാതിരിക്കുന്നു. വാചായമൻ, വന്ദേചരൻ, കണ്ഠേകാളൻ, മുതലായവദങ്ങൾ നോക്കുക. അതുപോലെ തന്നെയാണ് ഭാഷയിലും അലുകസമാസം.

സമാസത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മലയാളത്തിനു തമിഴുമായി യാതൊരു ബന്ധവുമില്ല. തമിഴിലെ സമാസമുകളാലോസമാണെന്നും, സംസ്കൃതപദങ്ങൾ അധികമുള്ളതുകൊണ്ടു സംസ്കൃതനിയമംതന്നെ ഭാഷയിലും സ്വീകരിക്കുന്നതു യുക്തമായിരിക്കുമെന്നും, കോവുണ്ണി നെടുങ്ങാടി പറയുന്നു. പുതിയ പ്രാകരണഗ്രന്ഥങ്ങളും ഈ വിഷയത്തിൽ നെടുങ്ങാടിയുടെ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിക്കുന്നതായി വിചാരിക്കാം.

പ്രാകരണത്തെ സംബന്ധിച്ച മലയാളത്തിനും സംസ്കൃതത്തിനും ഏറ്റവും ഗുരുതരമായ അടുപ്പമുണ്ടെന്നു ഇവിടെ പറഞ്ഞ സംഗതികൾകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. മലയാളഭാഷയിൽ മുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രാകരണഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഭാഷയ്ക്കും സംസ്കൃതത്തിനും തമ്മിൽ ഉള്ള ബന്ധത്തെ പ്രകൃതമായി കാണിക്കുന്നുണ്ട്. വിദവാൻ പാച്ചുമുത്തതു പുതുവനം നമ്പൂതിരി കോവുണ്ണി നെടുങ്ങാടി എന്നിവരുടെ പ്രാകരണശാസ്ത്രങ്ങൾ ഭാഷയുടെ സ്വഭാവത്തെ നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞ് നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവയാണ്.

കരുഭാഷയിലെ സാഹിത്യത്തെക്കുറിച്ചു പരിശോധിച്ചാലും മൂലഭാഷ ഏതാണെന്നു ഏറ്റവും ഗ്രഹിക്കാം. മലയാളസാഹിത്യത്തിന്റെ ജീവനും ശരീരവും ധർമ്മവും എല്ലാം

സംസ്കൃതപിദ്ധമാണെന്നുള്ള സംഗതിയിൽ വാദമുണ്ടാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. കിളിപ്പാട്ടുകൾ ചമ്പുക്കൾ കഥകളികൾ മണിപ്രവാളകാവ്യങ്ങൾ തുളുപ്പാട്ടുകൾ മുതലായവ പരിശോധിച്ചാൽ, ആകൃതിയേയും പ്രകൃതിയേയും സംബന്ധിച്ചു അവയ്ക്കു, സംസ്കൃതത്തോടു എത്രമാത്രം ഐക്യം ഉണ്ടെന്നു കാണാം. സംസ്കൃതവും ഭാഷയും കൂടിച്ചേർന്നു ഉരുവിട്ടുള്ള മണിപ്രവാളം എന്ന പ്രസ്ഥാനം, ഭാഷയിൽ ദൃഢമുലമായ ഒന്നാകുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചിട്ടുള്ള മറ്റു യാതൊരു ദേശീയഭാഷയിലും ഈ നയം കാണുന്നില്ല. മറ്റുഭാഷകളിൽ മണിപ്രവാളപ്രസ്ഥാനം യോജിക്കാതിരിക്കുവാനും മലയാളത്തിൽ യോജിക്കുന്നതിനും കാരണമുണ്ട്. സംസ്കൃതവണ്ണമാലാസപീകരണം മുലം ഭാഷയുടെ രൂപത്തിന്നു സംസ്കൃതഭാഷാരൂപത്തിന്റെ തേജസ്സും സൗന്ദര്യവും അതുപോലെതന്നെ കിട്ടി. അപ്പോൾ രണ്ടും കൂടി രണ്ടാണെന്നു അറിയാൻ കഴിയാത്തവിധം ചേരുന്നു. സാരൂപ്യം ഇല്ലാത്ത ഭാഷയ്ക്കു മണിപ്രവാളപ്രസ്ഥാനമുണ്ടാകുന്നതല്ല. 'ഏഴുകെട്ടിയാൽ മുഴച്ചിരിക്കും' എന്ന പഴഞ്ചൊല്ലിന്റെ തത്വം, സാരൂപ്യമില്ലാത്ത ഭാഷകളിൽ കാണാം. ചമ്പുക്കൾ ചന്ദ്രോത്സവം മുതലായ കൃതികൾ നോക്കിയാൽ മലയാളത്തേയും സംസ്കൃതത്തേയും എത്രമാത്രം ഭംഗിയായും യോജിപ്പോടുകൂടിയും ഘടിപ്പിക്കാമെന്നു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയും.

കേരളീയജനസമുദായത്തിന്റെ പൂരാതനകാലത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചു ആലോചിക്കേണ്ടതും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ആവശ്യമാകുന്നു. കേരളത്തിലെ വിദ്യാഭ്യാസം സംസ്കൃതപ്രധാനമായിരുന്നു. ഏഴുത്തുപള്ളികളിൽ പ്രാധാന്യേന സംസ്കൃതം പഠിപ്പിച്ചുവന്നു. തമിഴു അത്ര പ്രധാനമായി ഗണിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തമിഴിന്നു അപ്രധാനസ്ഥാനമെങ്കിലും കൊടുത്തിരുന്നു. നിലത്തെഴുത്തു കണക്കു കാവ്യം ശാസ്ത്രം മുതലായവയാണ് പഠിപ്പി

ജ്വപനത്. ശാസ്ത്രങ്ങൾ എല്ലാം സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുതന്നെ വശമാക്കിവന്നു. നൂറുമാണ്ടു ഇടവമാസം ഹനുമാന്തയിലെ ഒരു നീട്ടിന്റെ പൂർവ്വഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു. അന്നു തിരുവിതാംകൂർരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന രാണിപാർവ്വതീഭായി എഴുതിയതാണിനീട്ട.

“കൊടുത്തുട്ടുസാധനവും വായിച്ചുകേട്ടു. അവസ്ഥയും അറിഞ്ഞു. കൊല്ലത്തിനു വടക്കുപ്രദേശങ്ങളിലുള്ള പിള്ളരെ എഴുത്തു പ്രിപ്പിക്കുന്നതിനു വാല്യാന്മാർക്കു ശമ്പളം കൊടുപ്പാൻ ജനങ്ങൾക്കു വകയില്ലാതെയും ആദിക്കുകയുള്ള ആളുകൾക്കു എഴുത്തും കണക്കും ഇടപെടുള്ള അഭ്യാസം ഏറ്റവും കാര്യമായിട്ടുവന്നിരിക്കുന്നു എന്നും പണ്ടാരവകയിൽനിന്നു ശമ്പളവും കൊടുത്തു വാല്യാന്മാരെ ആക്കി പിള്ളരെ എഴുത്തും കണക്കും പഠിപ്പിച്ചു പ്രാപ്തിയാക്കിയാൽ ഓരോ ഉദ്യോഗങ്ങൾക്കും കണക്കെഴുത്തിനും ഉപകാരമായിട്ടും രാജ്യത്തേക്കു യശസ്സും കീർത്തിയും ധർമ്മവും അഭിവൃദ്ധിയായിട്ടും വരുന്നതാകകൊണ്ടു ആ വകയ്ക്കു മലയാബ്ദ അക്ഷരവും വ്യുല്പത്തിയും ജ്യോതിഷവും വശമുള്ളതിൽ ഒരാളിനേയും തമിഴും കണക്കും വശമുള്ളതിൽ ഒരാളിനേയും ഇതിന്മണ്ണം ഓരോരോ സ്ഥലത്തേക്കു ഇരണ്ടുവാല്യാന്മാരുവീതം ആക്കി അവർക്കു പേരൊന്നിന്നു അമ്പതുപണം വീതം ശമ്പളവും വെച്ചുകൊടുത്താൽ പഠിപ്പിക്കുന്നതാകകൊണ്ടും ഇപ്പോൾ മാവേലിക്കര മണ്ടപത്തും വാതുക്കലേക്കു രാമവർണ്ണരേയും ശങ്കരലിംഗം വാല്യാനേയും കാത്തികപ്പള്ളിമണ്ടപത്തും വാതുക്കലേക്കു അരിപ്പാട്ടു കൊച്ചുപിള്ളവാല്യാനേയും ശുചിനും വള്ളിനായകും വാല്യാനേയും തിരുവല്ലമണ്ടപത്തും വാതുക്കലേക്കു വട്ടപ്പറമ്പിൽ കുഞ്ഞുകുഞ്ഞിനേയും ചട്ടനാഥവാല്യാനേയും കൊട്ടാരക്കര മണ്ടപത്തും വാതുക്കലേക്കു പേരൂർ കുറുപ്പിനേയും ശിവജ്ഞാനപിള്ളയേയും ആക്കി അവർക്കു പേരൊന്നിന്നു അമ്പതു പണം ശമ്പളവും വെച്ചുകൊടുപ്പിക്കേണ്ട അവസ്ഥകൊണ്ടുതല്ലാ എഴുതിയന്നതിലാകുന്നു.”

ആറുകൊല്ലത്തിനുമുമ്പ് എഴുതിയതാണിനീട്ടു; ഇതിൽനിന്നും അടുത്തകാലംവരെ എഴുത്തുപള്ളികളിൽ സംസ്കൃതരീതി അനുസരിച്ചുള്ള വിദ്യാഭ്യാസമാണ് പ്രാധാന്യേന നടന്നു വന്നിരുന്നതെന്നു കാണാം. കേരളത്തിലെ പഴയ നടപ്പു അനുസരിച്ചു വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യുന്നതിനു വേണ്ട സൗകര്യം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുകയാണ് രാണിപാർവ്വതീഭായി ചെയ്തതെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. മുമ്പു ഉദ്ധരിച്ച ഭാഗത്തിൽനിന്നും, സാധാരണ എഴുത്തുകുത്തുകൾക്കു ഉപയോഗിച്ചുവന്ന ഭാഷ

(നൂറു കൊല്ലത്തിനുമുമ്പ്) തമിഴോ അതിനോടു അല്പമെങ്കിലും സാദമായ ബന്ധമുള്ളതോ അല്ലെന്നും തെളിയുന്നതാണ്. വടക്കൻരാജ്യങ്ങളിൽ കുട്ടികളെ വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിക്കുന്നവരായി 'ഏഴുത്തച്ഛൻ' എന്നൊരു ജാതിക്കാർ ഉണ്ടു. ഇവർ ഏഴുത്തുപള്ളികൾ കെട്ടി കുട്ടികളെ നിലത്തെഴുത്തു കാവ്യം മുതലായവ പഠിപ്പിച്ചുവന്നിരുന്നു. ഇതിൽനിന്നും, ജനസമുദായത്തിന്റെ വിദ്യാഭ്യാസം സംബന്ധിച്ച വിചാരിച്ചുക ആണെങ്കിലും തമിഴിനു പ്രധാനസ്ഥാനമില്ലെന്നു തെളിയും. തമിഴിലെ അക്ഷരങ്ങളേയും ഏഴുത്തുപള്ളികളിൽ എഴുതിച്ചുവന്നിരുന്നു എങ്കിലും, സ്വസാധാരണമായി അന്നു എന്ന് പറയാൻ പാടില്ല.

ഭാഷയിലുള്ള പഴയ കൃതികളുടെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചു ആലോചിക്കേണ്ടതു ഈ സന്ദർഭത്തിൽ, അത്യാവശ്യമാകുന്നു. ഭാഷയുടെ, ആദികാലം മദ്ധ്യകാലം അദ്വൈതനാലം എന്നിവയെക്കുറിച്ചു വ്യവസ്ഥചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. കരിന്തമിഴുകാലത്തെ ആദ്യകാലമായും, മണിപ്രവാളകാലത്തെ മദ്ധ്യകാലമായും, ശേഷമുള്ളതിനെ അധുനാതനകാലമായും, കേരളപാണിനിയത്തിൽ വ്യവസ്ഥചെയ്തിരിക്കുന്നു. തുഞ്ചത്തു ഏഴുത്തച്ഛന്റെ കാലത്തിനുമുമ്പുള്ള ദശയെ ആദികാലമായും, ഏഴുത്തച്ഛന്റെ കാലംമുതൽ വലിയ കോയിത്തമ്പുരന്റെ തുവരെയുള്ളതിനെ മദ്ധ്യകാലമായും, ശേഷമുള്ളതിനെ അധുനാതനകാലമായും, ഗണിക്കുന്നതു യുക്തമാകുന്നു. കേരളപാണിനിയുടെ കരിന്തമിഴുകാലമായ ആദികാലത്തിനും നമ്മുടെ ആദികാലത്തിനും വ്യത്യാസമുണ്ട്. സംസ്കൃതാക്ഷരമാലാസപീകരണത്തോടുകൂടി മലയാളഭാഷ ഉണ്ടാകുവാൻ തുടങ്ങിയകാലത്തെ ആണ് ഇവിടെ ആദികാലം എന്നു പറയുന്നത്. തമിഴിനു പ്രാബല്യം ഉണ്ടായിരുന്ന കാലത്തിൽ ജനിച്ചിട്ടുള്ള കൃതികളെ മലയാളത്തിലെ ആദി കൃതികളായി ഗണിക്കുന്നതു അയ്യങ്കാരമാണ്. അന്നു മലയാളഭാഷ ഉണ്ടായിട്ടേ ഉള്ള ഭാഷ ഉണ്ടാകുന്നതിനുമുമ്പു അതിൽ കൃതി

കൾ ജനിക്കാൻ ന്യായമില്ലല്ലോ. തമിഴ് വ്യവഹാരിച്ചുവന്നിരുന്ന കാലത്തിന്റെ ഏറ്റവും അന്ത്യമായ ഭാഗത്തിനും, സംസ്കൃതവണ്ണമാലാസപീകാരണം ആരംഭിച്ച കാലത്തിനും, ഉള്ള മദ്ധ്യത്തെ, കാലസന്ധി എന്നു പറയാം. ഇക്കാലമുതലാണ് മലയാളഭാഷ ഉണ്ടാകുവാൻ തുടങ്ങിയത്. ഇക്കാലത്തിൽ ഭാഷയിൽ പല കൃതികളുമുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. 'ചിലന്തിലക'ത്തിൽ ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പദ്യങ്ങളിൽ പലതും അതിനുമുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ള കൃതികളിലുള്ളവയാകുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ചില പഴയ കൃതികളുടെ പേരുകൾ പറയുന്നുണ്ട്. വ്യവഹാരികൾ പുസ്തകപ്രായമാകുന്ന തമിഴിന്റെ അസമഗ്രമായ ഒരു മായ ഇക്കാലത്തുള്ള കൃതികളിൽ കാണുന്നു. മലയാളത്തിന്റെ ആദികാലത്തിൽത്തന്നെ മണിപ്രവാളപ്രസ്ഥാനത്തിനു നല്ല ഉദാഹരണം പരിച്ഛാദനം വന്നിരിക്കുന്നു. തമിഴിന്റെ മായ കൃഷ്ണഗാഥയിലും അല്പമുണ്ടു കാണുന്നുണ്ട്; ഏഴുത്തട്ടന്റെ കാലത്താണ് തിരു ഇല്ലത്തെ ആയതെന്നുതോന്നുന്നു. ചമ്പുക്കൾ ചമ്പ്രാസനം മുതലായവയിൽ തമിഴിന്റെ മായ സ്തംഭിച്ചിട്ടു ഇല്ല. ഏഴുത്തട്ടന്റെ കാലം മുതൽ വലിയ കോയിത്തമ്പുരന്റെ കാലംവരെ ഉള്ള ഭാഷാരീതി ഒന്നുതന്നെയാണ്. ഈ ദശയെ ഇവിടെ മദ്ധ്യമലയാളകാലമെന്നു പറയുന്നു. ഭാഷയ്ക്കു പുതിയ പരിച്ഛാദനം പലതും ഉണ്ടാകുവാൻ തുടങ്ങിയതു വലിയ കോയിത്തമ്പുരന്റെ കാലത്തോടുകൂടിയാണ്. ഈ ദശയെ അധുനാനകാലമായി ഗണിക്കുന്നു. 'മദ്ധ്യമലയാളമാതൃകകൾ' എന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളവയെല്ലാം തമിഴ് വ്യവഹാരികന്റെ അന്ത്യദശയുടെ ഏറ്റക്കുറവു ഉണ്ടായിട്ടുള്ളവയാണ്. തമിഴ് വ്യവഹാരികന്റെ അന്ത്യവും സംസ്കൃതപ്രഭുവശത്തിന്റെ ആദിയും ആയ കാലത്തു, ജനിച്ചിട്ടുള്ള കൃതികളെ ഭാഷയിലെ പുരാതന കൃതികളായി ഗണിക്കണം. "ഉണ്ണുനീലി സന്ദേശവും" മറ്റും ഇക്കാലത്താണ് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളത്.

ഞാനമ്മിക്കുഞ്ഞു നചെയ്തൊരുതാനമെനിക്കുണ്ടാകാനായേ
വാനത്തിലുദിക്കും പത്രം വന്നിയലും മിന്നിനിളച്ചുശിമുൻ
കാനത്തിൽ വസിക്കുംപേപലകാനവളോടിയലുംപോലേയും
ഞാനറിവറിവാനായവനരുളാൽനാരായണമഃരിതംചൊല്ലുന്നിതു

* * *

ഉണ്ണടിയേനിപ്പിക്കിൻറിയപൈയൊണ്ടായെൻറാൽ കാശ്ശുപമുനിയൊടു
ഉണ്ണടിവചിയാനയുമായുമിനിയുടനാകൻറാൽമുനിയതിനവനും (യിതു
കാനടികൊണ്ടിരുവരെയുമെറിഞ്ഞുവശഗ്രന്തൊരുത്തിപ്പിൽവൈക്കരുതാ
വീണാടിതൊഴുതാമുൽനിൻറരുളിയവിപ്രനെവാങ്ങിച്ചിതുകാശ്ശുപനും
(കണ്ണശ്ശഭാരതം) (കാവ്യമഞ്ജരി)

കൂടെവിളക്കുവിരൽതാനെക്കൊറവൊൾവാൾ
കൂടലർകൊൻകൊടൈക്കലപേകരൻ
അല്ലിമാമലർമക്കെന്നാതനരങ്കൻമെയ്യടിയാർകൾത -
മെല്ലെയിലടിമത്തിറത്തിനില്പെൻറുരു ലുമനത്തനാം
കൊല്ലിക്കാവചൻകൂടൽനായകൻകാഴിഴ്ക്കാൻകലപേകരൻ
അക്കൈയഴിയരങ്കനടിയിണൊരുചിന്തെത്തശിപ്പേരുപിത്തനായ്
കൊങ്കർകൊൻകലപേകരൻ കൊന്തവിലുംകൂർമേൽക്കലപേകരൻ
(ചെരുമാൾതിരുവാമൊഴി) (ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവയിൽ, 'കണ്ണശ്ശഭാരതം' ഭാഷാകൃതി എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. മറ്റൊരു തമിഴുകൃതിയാകുന്നു. ഇവയിലെ ഭാഷയുടെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചു വിചാരിച്ചാൽ 'കണ്ണശ്ശഭാരതം'വും, ഒരു തമിഴുകൃതി എന്നു പറയുന്നതായിരിക്കും യുക്തം.

പട്ടാങ്ങുതൻപചിഴമായ്പ്രതിബിംബമേവ -
ലേ. ദ്രേപകർന്നൊളികിളന്നുകണ്ടുവാരോ
എങ്ങനെയുള്ള പട്ടമഞ്ഞമിതെൻറുകൊപാൽ
മെങ്ങുകടാക്ഷമിഹനാരണിനന്ദനായോ?
(ലീലാതിലകം)

അപ്പോഴാതിച്ചുപുറംമരിൻറപ്പനെക്കൈവണങ്ങി -
ത്തിപ്പാപ്പുക്കിൻറരുതിലകമേ!നീനടപ്പോകനേരം
താനത്തിനായ്തദനുചുഴലപ്പക്കുസവിമുന്തനെ
പ്പോമേ ഭട്ടാരണാർകില വിവക്ഷാസികാ? ചുഴുപാദോ?
(ഉ. സന്ദേശം)

മുമ്പു, ഉദ്ധരിച്ച 'കണ്ണശ്ശഭാരതത്തിലേയും' 'തിരുവാമൊഴി'യിലേയും, ഭാഷാശീതി ഇതിൽനിന്നും എത്രമാത്രം വ്യ

ത്യാസപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു കാണാം. ഈ വൃത്യാസമാണ് കന്നിനെ തമിഴിലേയും, മറാത്തിനെ ഭാഷയിലേയും, കൃതികളാക്കുന്നത്. 'ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശ'ത്തിലും മറ്റും കാണുന്ന തമിഴിന്റെ ഹായ ക്രമേണ തീരെ ക്ഷയിക്കുന്നു. തോലൻ എഴുത്തച്ഛനു മുമ്പ് ജീവിച്ചിരുന്ന കവിയാണ്. തോലന്റെ പദ്യങ്ങളിൽ തമിഴിന്റെ ഹായ ഇല്ലെന്നുതന്നെ പറയാം.

പിത്തപ്പനിക്കാരനിവൻകളിച്ചാൽ -
 ചുത്തിട്ടമെന്നുള്ളൊരുവാത്തയില്ലോൾ
 മിത്വാനടത്തിക്കളിയതെതന്നെ
 നിത്യംകളിച്ചത്രവസിച്ചുകൊൾവൻ.

കാത്തെന്നുള്ളതുനാസ്തിനമുടേകൃതേ പണ്ടുള്ളവക്കൊക്കവേ
 പോത്തെന്നു കൃഷിയെന്നമിങ്ങനെ കഴിഞ്ഞീടുന്നു കാലംപുറം
 കണ്ടവിറകുകടംപെരുത്തുകടയും മൂടിപ്പറപ്പെട്ടുടാ -
 നണ്ടുകൊണ്ടയതിശപരന്റെനി കടേസേവിച്ചുമവുന്നിതാ!

(തോലൻ) (കാവ്യമഞ്ജരി)

ഈ ഉദാഹരണത്തിൽനിന്നും തോലന്റെ കാലത്തിൽ മണിപ്രവാളത്തിനു നല്ല പരിഷ്കാരവും ശുദ്ധിയും വന്നതായി കാണാവുന്നതാണ്. ഭാഷയ്ക്കുള്ള ഈ ശുദ്ധി പിന്നീടുള്ള പല കൃതികളിലും തെളിഞ്ഞു വിലസിക്കുന്നുണ്ട്.

കരഞ്ഞുരാമനെവിളിച്ചൊരുവാക്യം
 പറവാൻഭാവിച്ചദശരഥനപൻ
 കരഞ്ഞുതൊണ്ടയുമടച്ചു കണ്ണുനീർ
 ചൊരിഞ്ഞതുകൊണ്ടുനൃപതിക്കനേരം
 പറവാനുതൻരമകനെക്കാണാനും
 മരുതാതെനിന്നോരളവുരാഘവൻ
 ഉരഗവീരനെയുവുട്ടിയപോലെ
 അറച്ചുപെട്ടിച്ചങ്ങൊതുങ്ങിവാങ്ങിനാൻ.

(കേരളവർമ്മരാമായണം)

മലയാളത്തിലെ പഴയപാട്ടുകളിൽ പലതിലും ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശംദികൃതികളിൽ കാണുന്ന തമിഴിന്റെ ഹായ

അല്പമായി സ്തംഭിച്ചിട്ടുണ്ട്; എന്നാൽ ക്രമേണ ആ പഴയ പാട്ടുകളും വിശുദ്ധമലയാളമായി പരിണമിക്കുന്നു. ഒരു പഴയ അമ്മാനപ്പാട്ടിൽ നിന്നും അല്പം ഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ഗണനംകവിമാതുംഗുരുവുമുണക്കുകൽ
 പുതുതായൊരുകവിപു കൃഷ്ണവാൻ
 കാൽക്കുകൾക്കുസജ്ജനരിക്കുമ്പേർത്തല്ലകീർത്തിപു കൃഷ്ണ
 തീർത്തതോയമെന്നതുപോലെതുച്ചിധരിക്ക
 ധാത്രിനായകന്മാരാനുനംശ്രീരാമനും
 കീർത്തിപ്പിനങ്ങൾവന്നതോൽക്കുകൾപ്പിൻ
 ഭൂമിദേവിപുത്രിയെവേട്ടിയുക്കുശരിക്കൻറശിഷ്യൻരാമൻ
 ഭീമരാജപുത്രിയെവേട്ടിയുനെക്കുധരാജൻ
 രാമലക്ഷ്മണന്മാരുംജാനകിയോടുംകൂടി
 പോകുന്നനേരംഭാഗ്ഗവരാമനെത്തി

(രസികരഞ്ജിനി)

ഇതു ഈഴവന്മാരുടെ സ്ത്രീകൾ, ചിലവിശേഷസന്ദർഭങ്ങളിൽ പാടുന്നതിന്നു ഉപയോഗിക്കുന്നതാണ്. പറയർ പുലയർ മുതലായ ജാതിക്കാർ ഉപയോഗിക്കുന്ന പാട്ടുകൾ പലതുമുണ്ട്. അവ കാവ്യധികം പ്രാകൃതങ്ങളായിരിക്കും. കേരളത്തിൽ പല പ്രസിദ്ധപള്ളികളുടേയും ചരിത്രങ്ങളെ കുറിക്കുന്നവയായി പാട്ടുകൾ കാണുന്നു. ഇവയിൽ പലതും പഴക്കമുള്ളവയാണ്.

അൽമ്പാലഴകിയവെമ്പലനാട്ടിൽ
 വയ്നുമികച്ചൊരുക്കോട്ടയ. തത്

* * * *

പള്ളിപലതുണ്ടു ചിഴ്ചലനാട്ടതന്നിൽ
 ഭംഗിയതിലേററുപെരുക്കുന്നമുതലക്കോടം.

* * * *

(പള്ളിപ്പാട്ടു) (ഭാഷാപേഷിണി)

ഇപ്രകാരം ഭാഷയിലെ പഴയ കൃതികളെ പരിശോധിക്കുന്നപക്ഷം അപര്യു സംസ്കൃതവുമായിട്ടാണ് ബന്ധം എ

നും, തമിഴിനോടു വളരെ അകലിച്ചുയാണുള്ളതെന്നും, തെളിയും. അവയിൽ തിളങ്ങിക്കാണുന്ന 'മണിപ്രവാള'ജ്യോതിസ്സു, സംസ്കൃതാകൃതിയുടെ വൈഭവത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതാണ്.

മുകാലങ്ങളിൽ ജനങ്ങൾ എഴുത്തുകുത്തുകൾക്കും മറ്റും ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന ഭാഷയുടെ സ്വഭാവമാണ് ഇനി അറിയുന്നതിനുള്ളത്. ഗ്രന്ഥവരികൾ ആധാരങ്ങൾ മുതലായ പഴയരേഖകൾ ഇവിടെ പരിശോധിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. രേഖകൾ രണ്ടുപിഡത്തിലുണ്ട്. തമിഴഭാഷയിൽ തമിഴ് അക്ഷരത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളവ; ഇവ മലയാളഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിക്കു മുമ്പ് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളവയാണ്. ഇപ്രകാരമുള്ള ആധാരങ്ങളും ഗ്രന്ഥവരികളും പല സ്ഥലങ്ങളിലുണ്ട്. എന്നാൽ അവയെ ഭാഷയിലെ രേഖകളായി ഗണിക്കേണ്ടതില്ല. ജനങ്ങൾ തമിഴ് പ്രവഹരിച്ചുവന്ന കാലത്തിൽ ആവിധമുള്ള രേഖകളുണ്ടായി എന്നു വിചാരിക്കാനുള്ളു. ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തിയോടുകൂടി ഈ നില ക്രമേണ ഭേദപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. പഴയ കൃതികളിൽ എന്നപോലെ തമിഴിന്റെ ഹായ അല്പമായി ആധാരങ്ങളിലും മറ്റും കാണാം; ക്രമേണ അതും കുറഞ്ഞു ശുദ്ധമലയാളമായി ഭവിക്കുന്നു. തിരുവല്ലാക്ഷേത്രത്തിലെ ഒരു ചെമ്പുപട്ടയത്തിൽനിന്നു അല്പം ഭാഗം ഇവിടെ ചേർക്കും.

“തിരുപ്പുകവകക്കു ചന്തനം കാണം; മലൈകിഴക്കിൻതിരുവടിക്കൊൻമു; പടിഞ്ഞാറായിരമു തിരുവടിക്കരൈ; തിരുവമിർത്തു കിഴക്കിൻതിരുവടിക്കു ഇരുന്നാഴിയുരിയരി”.

(സൽഗുരു)

ഇതിലെ ഭാഷ തമിഴാകുന്നു.

“കൊല്ലം ൭൨൫-ാമാണ്ടു മീനങ്ങാടറിൽ എഴുതിയ കാരാണയോലക്കരണമാവിതു. വെണ്പലനാട്ടയ കേരള ആതിച്ചവമ്മ കോവിലതികാരികളും അനന്തിരവനായ ഇരവിമണികണ്ടുകോവിലതികാരികളും തങ്കൾക്കുളള കോട്ടയകത്തു വെറാർക്കുന്നാക്കുന്നപറമ്പിൽ.. . .”

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇത്, കോട്ടയത്ത് ഇടവഴിയിൽ പി. മാത്യു ബി. എ. അവർകളുടെ കൈവശമിരിക്കുന്ന ഒരു പള്ളിപ്രമാണത്തിന്റെ [ഭാഷാപോഷിണി] അല്പം ഭാഗമാകുന്നു. കൊല്ലം നഗരമാണ്ടു മേടം ഞായർ പത്താന്നിയ്യതി തെക്കേയ്ക്കൂർ തമ്പുരാൻ എഴുതിയ ഒരു നിട്ടിലെ അല്പം ഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

“ഇഞ്ചക്കാട്ടിൽ കുന്നിമേച്ചുരു രാമൻ രാമനു കണ്ണട്ടൂർ കടവിനും വടക്കു, കാണക്കാരിക്കുന്നിനും തെക്കു കഴക്കത്തിനും കിഴക്കു തലമലക്കെട്ടിനും പടിഞ്ഞാറു മന്ദിരം കുന്നികളുടെ കൊട്ടക്കയേക്കു നന്മതിരുഗുണം ഭാഷാദികൾ നടത്തിനും മുടക്കിനും”

(ഭാഷാപോഷിണി)

മുമ്പു കാണിച്ച ചെമ്പുപട്ടയത്തിലേയും ആധാരങ്ങളുടേയും ഭാഷാമീതിക്കു എത്രമാത്രം പ്രത്യംസം ഉണ്ടെന്നു പറയാതെ വ്യക്തമാകുന്നുണ്ട്. ആധാരങ്ങളിലെ വാചകങ്ങളിൽ തമിഴു പ്രത്യയത്തിന്റെ സ്ഥലം ഇല്ല. എന്നാൽ ചെമ്പുപട്ടയം തമിഴുതന്നെ; മാറ്റുള്ളവയിലെ ഭാഷാമീതി ശുദ്ധമായിരിക്കുന്നു. കൊച്ചിയിലെ ഒരു ഗ്രന്ഥവരിയിൽ കാണുന്ന ഭാഗം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

“തൊള്ളായിരത്തി മുപ്പത്തി ഒമ്പതാമതിൽ ഒന്നുപാതി കണക്കുവീതം തൃപ്പാപ്പിൽസ്വരൂപത്തിലെ പാളയവും പിരിച്ചു രാജ്യത്തു കീഴിൽ പണ്ടോരവക ഉല്പത്തികൾക്കും പറമ്പുകൾക്കും വെറുവാട്ടം കുന്നിച്ചുവരാം അത്ഥപ്പലിശ രക്ഷാഭാഗം കാവൽചങ്ങാതം കടത്തുമതിമുങ്കാ മാറ്റം രാജപോകങ്ങളായിട്ടുള്ള മുതലുകൾ എടുത്തുവരുന്നതല്ലാതെ നഗരമാണ്ടു മുതൽ രാജ്യത്തു പുത്തനായിട്ടു മുതലെടുക്കത്തക്കവണ്ണം കല്പിച്ചത് എട്ടിലൊന്നു വെറു നില്പണം ഈ വക മുതൽ എടുക്കത്തക്കവണ്ണവും കല്പിച്ചു. മുമ്പിതാൽ പണ്ടാരകാളും ക്ലേശിപ്പാൻ കുറയ്ക്കാരനൊരെ കല്പിച്ചു ആക്കമാരേ ഉള്ളു. നഗരമാണ്ടു മുതൽക്കു കോവിലകത്തും വാതിലും പ്രവൃത്തിയും ചന്ദ്രവും കല്പിക്കയും ചെയ്തു. ഇപ്രകാരം രാജ്യകാര്യം നടന്നുവരുന്നു.

(മംഗളമാല ഒന്നാംഭാഗം)

പുരാതനകാലത്തിൽ എഴുത്തുകുത്തുകൾക്കു ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭാഷയുടെ സ്വഭാവം മേൽകാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നു വ്യക്തമായല്ലോ. ഇവയിൽ തമിഴിന്റെ മറ്റു

യ ചിലപ്പോൾ ചുരുക്കമായി കണ്ടു എന്നും വന്നേക്കാം; എന്നാൽ പദങ്ങളും വാചകരീതിയും സംസ്കൃതത്തോടുള്ള ബന്ധം ആണ് വഹിക്കുന്നത്. കേരളീയരുടെ മുമ്പുള്ള എഴുത്തുകൃത്യകൾ എല്ലാം തമിഴാണെന്നു പറയുന്നതു അവാസ്തവമാണെന്നും, അവയ്ക്കു തമിഴിനോടുള്ള ബന്ധംതന്നെ പരിമിതമാണെന്നും, ഇവിടെക്കാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാം.

ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുമല്ല — തമിഴിൽനിന്നുമാകുന്നു — എന്നു സ്ഥാപിക്കുന്ന പണ്ഡിതന്മാരുടെ പല അഭിപ്രായങ്ങളേയും കുറിച്ചു മുമ്പു കാരോ സന്ദർഭങ്ങളിൽ വിചാരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. എന്നാൽ നവീനപണ്ഡിതന്മാരുടെ ഏതാനും ചില അഭിപ്രായങ്ങളെക്കുറിച്ചുകൂടി അല്പം പരയേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. സൽഗുരുവിൽ (നമ്പൂ കുന്നി ലക്കം) ഒരു ലേഖകൻ ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു. “ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി സംസ്കൃതത്തിൽ നിന്നാണെന്നു പറയുമ്പോൾ മലയാളികൾക്കു മുമ്പു ഭാഷയേ ഇല്ലായിരുന്നുവെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ മറ്റോതോ ഒരു ഭാഷ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നെന്നോ വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.” മുമ്പു മലയാളികൾക്കു ഭാഷയില്ലായിരുന്നു എന്നും, വേറെ ഒരു ഭാഷയെ, വ്യവഹരിച്ചിരുന്നു എന്നും, ഈ അഭിപ്രായം തെറ്റെന്നാണു ലേഖകന്റെ അശയം. “ആയിരത്തിപ്പത്തു വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പു ഇവിടുത്തെ ഭാഷ തമിഴായിരുന്നു; മലയാളഭാഷ ഉത്ഭവിച്ചിട്ടില്ല;” എന്നു ഈ ലേഖകൻ അല്പം മുമ്പു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു ഇതിൽനിന്നും ഈ വിഷയത്തിൽ ലേഖകന്റെ അഭിപ്രായം എന്താണെന്നു വ്യക്തമാകുന്നതാണ്. “ഉല്പത്തി സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നു മാത്രമാണെങ്കിൽ ഉത്ഭവിച്ച ഭാഷയും സംസ്കൃതവുമായി യാതൊരു വ്യത്യാസവും കാണാതിരിക്കേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ മലയാളത്തെ നോക്കുകയാണെങ്കിൽ സംസ്കൃതപദങ്ങളേക്കാൾ സംസ്കൃതതത്വപദങ്ങൾ കൂടുതലുണ്ട്

താനും." ഇതു ഈ ലേഖകന്റെ മറ്റൊരു അഭിപ്രായമാണ്. ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുമാണെങ്കിൽ ഭാഷയ്ക്കും സംസ്കൃതത്തിനും തമ്മിൽ ഒരു വ്യത്യാസവുമുണ്ടായിരിക്കു തെന്നുള്ള അഭിപ്രായം സാധുവല്ല. ഈ തത്വം അനുസരിച്ചാണെങ്കിൽ മലയാളം തമിഴിൽനിന്നുണ്ടായി എന്ന അഭിപ്രായം ലേഖകദൃഷ്ടാന്തത്തെ അസംബന്ധമാകുന്നതാണ്. എന്നെന്നാൽ തമിഴിനും ഭാഷയ്ക്കും തമ്മിൽ വളരെ വ്യത്യാസമുണ്ട്. സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുണ്ടായിട്ടുള്ള, ഹിന്ദി ബങ്കാളി മറാത്തി മുതലായ ഭാഷകൾ എല്ലാം, സംസ്കൃതവുമായി ഒരു വ്യത്യാസവുമില്ലാതെയാണോ ഇരിക്കുന്നത്? അവയിൽക്കാണെന്നുപോലെയുള്ള വ്യത്യാസം ഭാഷയ്ക്കുമുണ്ട്. സംസ്കൃതത്തെപ്പോലെതന്നെ മലയാളവുമിരിക്കണമെങ്കിൽ പിന്നെ എന്തിനെ അസ്പദമാക്കിയാണ് ഭാഷ എന്നു പ്രവചരിക്കുന്നത്? സംസ്കൃതത്തിനും ഭാഷയ്ക്കും എത്രമാത്രം അടുപ്പം ഉണ്ടെന്നാണ് വിചാരിക്കേണ്ടത്. ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ചുമുന്മു സവിസ്തരം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഭാഷയിൽ സംസ്കൃതപദങ്ങളേക്കാൾ തദിതരപദങ്ങൾ അധികമുണ്ടെന്നു പറയുന്നതു അവാസ്തവമാണ്. സംസ്കൃതതരപദങ്ങൾ തന്നെ അധികവും സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുണ്ടായിട്ടുള്ളവയാണ്. സംസ്കൃതപദങ്ങളെ എല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചാൽ ഭാഷയ്ക്കു യാതൊരു ന്യൂനതയും വരുവാനില്ലെന്നു പറയുന്നതു അതാതം തന്നെ. സംസ്കൃതവണ്ണങ്ങളേയും സംസ്കൃതപദങ്ങളേയും ഉപേക്ഷിച്ചാൽ മലയാളഭാഷ ആകാശകുസുമമായിരിക്കും. തമിഴിലെ വണ്ണങ്ങളേയും പദങ്ങളേയും ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായാലും ഭാഷയുടെ സത്ഭാവത്തിനു കുറവു വരികയില്ല. തമിഴിന്റെ മറ്റു ചില ധർമ്മങ്ങളാണ് ഭാഷയ്ക്കു ഒഴിച്ചുകൂടാൻ പാടില്ലാതിരിക്കുന്നത്.

ഭാഷയുടെ ഉല്പത്തി തമിഴിൽനിന്നുമാണെന്നു സാധിക്കുന്നതിനും, പുതിയ പണ്ഡിതന്മാർ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന യുക്തികളേയും പ്രമാണങ്ങളേയും, എല്ലാം നല്ലപോലെ ക്രമി

മുക്കൊണ്ടാണ്, ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് ഇവിടെ ഇത്രയും പറഞ്ഞത്. ഏതസംബന്ധമായി പല പത്രങ്ങളിലും മാസികകളിലും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള ലേഖനങ്ങളെ കഴിയുന്നിടത്തോളം സംഗ്രഹിച്ചു വിമർശിച്ചിട്ടുണ്ട്. എല്ലാവിധത്തിലുമുള്ള അഭിപ്രായങ്ങളെക്കുറിച്ചും കഴിയുന്നപോലെ വിചാരിച്ചു നോക്കിയതിൽ മലയാളഭാഷ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നുമാണുണ്ടായതെന്നുള്ള കോവുണ്ണിനെടുങ്ങാടിയുടെ മതം തന്നെയാണ് സ്വീകാര്യമായിരിക്കുന്നതെന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു.

- ദേശി, യം സംസ്കൃതഭവം,
തഥം സംസ്കൃതരൂപവും,
ഭാഷാമൂന്നുവിധം, തത്ര
ദേശിയം രൂപമിനമകം;
യദൈതദന്നവയവർത്ഥത്തി-
ന്നപേക്ഷകലരദൈതദൻ
സ്വയമർത്ഥം കുറിക്കുന്നി-
തതിനം രൂപമിതെന്നുപേർ.

ദേശി സംസ്കൃതഭവം സംസ്കൃതരൂപം എന്നു ഭാഷാമൂന്നുവിധമുണ്ട്. ലീലാതിലകത്തെ അനുസരിച്ചാണിവിടെയീവിഭാഗം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഇതിൽ രൂപമിയെ ദേശി എന്നും പറയുന്നു. യദൈതദ പദം അവയവാർത്ഥാപേക്ഷ കൂടാതെ സ്വയംതന്നെ അർത്ഥത്തെ ബോധിപ്പിക്കുന്നുവോ അതിന്നു രൂപമി എന്നു പേർ.

- ഭാഷാന്തരഭവം ശുദ്ധം
ഭാഷാന്തരസമാനവും
വ ദേശിമൂന്നി, തിലാഭ്യത്തേ-
തന്ത്യാപഭാഗരൂപമം.

ഭാഷാന്തരഭവം ശുദ്ധം ഭാഷാന്തരസമാനം എന്നു ദേശിമൂന്നുവിധം ഭവിക്കുന്നു. ഇതിൽ ഭാഷാന്തരഭവം അന്ത്യ

ഭാഷയുടെ അപരഭാഗരൂപമാകുന്നു. നമുക്കു, വേണ്ട മുതലായ പദങ്ങൾ, 'നമുഹു വേഡാ' മുതലായ കണ്ഠാടകപദങ്ങളുടെ അപരഭാഗങ്ങളാകയാൽ ഇവയെ ഭാഷാന്തരഭവങ്ങളെന്നു പറയുന്നു.

ശുദ്ധമരയ് ഭാഷയിൽ ചേരും

പദം ശുദ്ധമരഭിധനമരം

അന്യഭാഷയുടെ സമ്പർക്കമില്ലാത്ത ഭാഷയിൽ തനിയെ ചേരുന്നതാകുന്നു ശുദ്ധം. ഉദാഹരണം: ഞ്ഞാടി; മുഴം.

൯ ഭാഷാന്തരസമം മരം -

ഉള്ളതിനോടൊപ്പമായത്.

ഇതാഭാഷാപദങ്ങളോടു തുല്യമായതു ഭാഷാന്തരസമം. വന്നാൻ, ഇരുന്നാൻ, തേങ്ങ, മാങ്ങ മുതലായവ, വന്താൻ, ഇരന്താൻ, തേക്ക, മാക്ക ഇത്യാദി പദങ്ങളോടു സദൃശങ്ങളാകയാൽ ഭാഷാന്തരസമങ്ങൾ.

സംസ്കൃതത്തിൻ പ്രകൃതിയ -

ആഹ്വയമായത് തരഭവം

സംസ്കൃതത്തിന്റെ പ്രകൃതി ഉപാധിക്കാൻ കഴിയുന്നതു സംസ്കൃതഭവമാകുന്നു. ഉദാഹരണം: ഭിക്ഷ, ചിച്ച ഇത്യാദി.

൧൦ അന്തർത്തിൽ മരം വന്നിട്ടു -

മതു സംസ്കൃതരൂപമാം.

ഒടുവിൽ മാറാം വരുന്ന ഭാഷ സംസ്കൃതരൂപമാണ്. മാലിക, മല്ലിക ഇത്യാദി.

നീ ചരനി ച ജനങ്ങൾക്കു -

ഉള്ള പയോഗം നിമിത്തമായ്

൧൧ അവകൃഷ്ടവുമുൽക്കൃഷ്ട -

മെന്നു രണ്ടു വിധത്തിലാകും.

സംസ്കൃതരൂപം, അവകൃഷ്ടം ഉൽക്കൃഷ്ടം എന്നു രണ്ടുവിധത്തിലുണ്ട്. താഴ്ന്ന നിലയിലുള്ളവയോഗിക്കുന്നത് അവകൃഷ്ടം; ഉയർന്നവർ ഉപയോഗിക്കുന്നത് ഉൽക്കൃഷ്ടം.

അവകൃഷ്ടം; ചെനകൻ ചീത ചാക്രം തുളീലം;
ഉൽക്കൃഷ്ടം; ജനകൻ സീത ഭാഗ്യം ഭൃശ്ശീലം;

ചിലപ്പോൾ സംസ്കൃതപ്രായം-
മറക്കാരോടോഷപദങ്ങളെ
എന്നുതോന്നിപ്പോൽ ഭാഷതൻ രൂപം-
മുണ്ടാക്കാരോ സംസ്കൃതത്തിനും.

ചിലപ്പോൾ സംസ്കൃതപ്രത്യയങ്ങൾ ചേർത്ത ഭാഷയെ
സംസ്കൃതമാക്കും; അതുപോലെ ഭാഷാപ്രത്യയം ചേർത്ത
സംസ്കൃതത്തെ ഭാഷയുമാക്കും; (ഉദാഹരണം മുമ്പു കൊടു
ത്തിട്ടുള്ളതു നോക്കുക.)

മറണികൃപാപവിഴവം
തമ്മിൽ ചേരുന്ന മതിരി
എന്ന ഭാഷ സംസ്കൃതശബ്ദങ്ങൾ-
ഉത്ഭവസങ്കമരമായ്.
ചേന്നാൽ മണിപ്രവാളം
ഭാഷാ രീതി ഭവിച്ചിട്ടും

മാണികൃത്തിനും പവിഴത്തിനും ഒരേ നിറമാകയാൽ,
അവയെ ഒരു ചരടിൽ ചേർത്തു കെട്ടിയാൽ രണ്ടാണെന്ന്
അറിയുകയില്ല. ഇതുപോലെ സംസ്കൃതപദങ്ങളേയും ഭാഷാ
പദങ്ങളേയും തമ്മിൽ ഭംഗിയായി ചേർക്കുന്നതിന്നു മണിപ്രവാ
ളമെന്നുപേര്.

എന്തതിനെ പ്രൗഢംതഥാ പ്രൗഢം
ലളിതം കേവലംതകം.

മലയാളത്തിലുണ്ണിഭാഷാ
രീതിനാലിവിധത്തിലായ്

എന്ന മണിപ്രവാളമെത്ര
മുനം സംസ്കൃതയോജിതം.

അതിപ്രൗഢം, പ്രൗഢം, ലളിതം, കേവലം, എന്നു

ഭാഷാഭീതി നാലുവിധം. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ മൂന്നും സംസ്കൃതത്തിനോട് ഇണക്കമുള്ളതാണ്. അതിനാൽ അവയ്ക്കു മണിപ്രവാളമെന്നു പേർ പറയും. കേവലം എന്നു പറഞ്ഞതു പച്ചമലയാളമാകുന്നു. (ഇവിടെ രീതി എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു വൈദിദ്വാദിരീതികളെ സംബന്ധിച്ചു അല്ല.)

സംസ്കൃതം പ്രത്യയഞ്ചേന
ഭാഷയേക്കുറ്റമേരുകിൽ
എന്ന അതിപ്രൗഢം, സമംനില്പിൽ
പ്രൗഢമപ്രത്യയംനദിതം;
ഭാഷകൂടതലായ് ചേര-
ന്നതുതൻലളിതാഭിധം
എ സംസ്കൃതംതെല്ലമില്ലാത്ത
രീതികേവലഭാഷായം

സംസ്കൃതപദങ്ങളെ പ്രത്യയങ്ങളോടുകൂടി ഭാഷയേക്കാൾ അധികം ഉപയോഗിക്കുന്നതു അതിപ്രൗഢം.

പ്രത്യുഷ്ണോരപാസേ മൃഗയനതലേ ശൈല കന്യാകചോദ്യൽ -
കുസ്തുരീസൗഭാപുരിതമണിഭവനോരതദീപാഭിരാമേ
നിദ്രാന്തേ വന്ദിപുനസ്തുതിസുഖശയനപ്രശ്നവാക്യം ചെവികൊ-
ണ്ടുത്ഥാനംചയ്യിരിക്കുംവടിവുതവ മഹാഭാജ! ചെല്ലർപുരാണേ!

(ചെല്ലൂരിശവിലാസം) (കവനോദയം)

ചമ്പുക്കൾ കഥകളികൾ മുതലായവയിലെ ഭാഷാഭീതി അതിപ്രൗഢമാകുന്നു.

സംസ്കൃതപദങ്ങളെ പ്രത്യയങ്ങൾ കൂടാതെ ഭാഷയോടു സമമായി ഉപയോഗിക്കുന്നത് പ്രൗഢമണിപ്രവാളം.

“തരുണഭാസ്തരനരുണനോട്ടംകൂടൊരുമിച്ചതെളിഞ്ഞുദിച്ചതുപോലെ
ഹരിയുതഹരിയതനയനെഹരിണവാജിരാജിതരഥോചരി
ഹരിഭയാത്മജനൊടുപൊരുവാനാൽവരുന്നതു കണ്ടുപറഞ്ഞുശല്യം
പചരൊടുംകാണാഞ്ഞിഹചോദിച്ചുരുവലരിപുതനയനെക്കണ്ടാലുംനീ
മുനികൾമാനസതളിരിലുംഗോപവനിതമാരുടെമുലത്തടത്തിലും
ഇരുന്നരുളുംമാധവനാത്താരുമാൽപരന്നവമ്പടനടുവിലമ്മാൾ

വരുന്നതു നാനാൽത്തെളിഞ്ഞുകാണുകനി; ഹിരണപീലികൾനിറക്കേ ചകുത്തി
നിറകയിൽച്ചുട്ടിത്തിരമൊട്ടെ കട്ടിക്കരിമുക്തിലൊത്തചികരഭാരവും,
മണികൾമിണിട്ടമണിക്കിരീടവും, കറകനച്ചിദരംകുറുനിരതന്മേൽ -
നരനനെന്റപ്പാടിത്തൊരുപൊടിപൊടിയിലകത്തുമൊട്ടുവിയപ്പിനാൽനന -
ഞ്ഞുചകുപ്പിച്ചുഭരിച്ചുസംഹരിച്ചിളകുന്നചിപ്പീയുഗളഭംഗിയും,
അടിയരെക്കുറിച്ചൊരു കരുനായും, കവിനദൃഷ്ടരോടെഴുന്നുകോപവും,
മടുമാഴിമാരിൽവളർന്നുറയും, കലമംകൊണ്ടൊരളുതരസങ്ങളും,
ചപലനാരോടുകലർന്നാശ്വവും, എതിരിട്ടനോക്കിയെങ്കരതപവും,
പലതുമിങ്ങനെയവനവരസമിടയിടകളെക്കൊന്നുതേരവും,
മകരകുണ്ഡലംപ്രതിബിംബിപ്പെന്നുകവിൾത്തടങ്ങളും, മുഖസരോജവും,
വിയപ്പുതളികൾപൊടിത്തന്നാനികാസുമന്ദഹാസവും, മധരശോഭയും,
തുളസിയുംനല്ലുസരസിജങ്ങളുമിളതായിടിനതളിരുകളമാ -
യിടകലർന്നിളകുംമാലകൾതഴയുംമുത്തുമാലകൾകൈരമ്പുഭം
മണിയുംപേരുന്നഗളവും, ചമ്മട്ടിപ്പിടിച്ചൊരു കരതലവും, കങ്കമം
മുഴുക്കുപ്പുരിനഗിരമാരും, മാറുനിറഞ്ഞമൊത്തപ്പുറുകിലും! കറങ്ങിപ്പിട,
ചദസരോജഹയുഗവും, മെന്നെടൊട്ടേയത്തന്നിലങ്ങിരിക്കുംപോലെയ -
മ്മണിരഥംതന്നിലകംകളുക്കുവെമ്മണിവണ്ണൻതന്നെത്തെളിഞ്ഞുകണ്ടുഞാൻ.

(ഭാരതം കണ്ഠപാത്രം)

സംസ്കൃതപദങ്ങളേക്കാൾ ഭാഷാപദങ്ങൾ കൂടി നില്ക്കുന്ന
തു ലളിതം.

വലവൈരിതനുജനമന്നേരംശുഭകോടൊരുപൊയ്ക്കയിൽച്ചെന്നുടൻ
മുഴുകിപ്പരിശുദ്ധിവരുത്തിനാൻ, വിലസീടുന്നചാണിതലങ്ങളിൽ
തുളസീദളംകൊണ്ടുനൊച്ചുതേ, കലവില്ലുംചുമലിലെടുത്തുടൻ
നിമ്ബമായമാന്മുടുത്തുടൻ കിഴിഞ്ഞീടിനവാർകഴൽതന്നില -
ങ്ങൊഴുകിടുന്നവാരികുറങ്ങളും, ഹരിഷാശ്രു പഴിഞ്ഞുനിറഞ്ഞൊരു
വരിനീണ്ടചിലോപനഭംഗിയും, കൃഷ്ണനാമംജപിക്കുന്നനേരമ -
ങ്ങൊട്ടൊട്ടുകാണാഭന്തല്പ്രതികളും, അതുനേരത്തെവേഷംനിരൂപിച്ചാ -
ലതിമനോഹരമെന്നേപറയറവു.

(സന്താനഗോപാലം ചാനം)

സംസ്കൃതപദങ്ങളെ മുഴുവൻ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളതാണ് പ
ച്ചമലയംഭം.

വക്കാണത്തിനുവന്ന ചാനവർകളേത്തൊല്ലിച്ചമരോവക -
ക്കാക്കാണീയുലകെന്നുവന്നതു കണക്കല്ലെന്നു കണ്ടിട്ടുടൻ

മുഴുണ്ണുൻതിരുമേനിമുഖോടുമിടത്തെമ്പോടുചെന്നിയിണി.

ആക്കണ്ണൊന്നുമിഴിച്ചുവാമുചെളിയിൽക്കൊന്നായതാഃയ!തൊടാം.

(കൊടുങ്ങല്ലൂർ കുഞ്ഞിരുട്ടൻതമ്പുരാൻ)

വ ട കൃ മ ട ട യേ ട ഗൃ ത ട ക ട ട ക്ഷ ട _

സ ത്തി യു ക്ത ട പ ദേ ട ച യ ട ,

പു പ ദ ട ത്തം ട ന്യേ ട ന്യ ബ ഡ ത്തി ത് _

ബ ട ഡ ഡി ല്ല ട ള്ല യേ ട ഗൃ ത .

വെള്ളംകൊണ്ടുനനയ്ക്കുന്നു

ദഹിപ്പിക്കുന്നതിന്നാൽ

എൻ പൂർവ്വം പരത്തിൻ ഭാവം ദി,

പ്രകൃതിപ്രത്യയങ്ങളിൽ

ഇണങ്ങിപ്പോക ട ക ട ട ക്ഷ ട _

യ ട സ ത്തി, ടൃ ത ഭാഷ ണ് ട .

യോഗ്യത, ആകാംക്ഷ, ആസത്തി, എന്നിവയോടുകൂടിയ പദസമൂഹമാകുന്നു വാക്യം. പദാർത്ഥങ്ങളുടെ പരസ്പര സംബന്ധത്തിനു ബാധ കൂടാതിരിക്കുന്നതാണു യോഗ്യത. 'തിയ്യകൊണ്ടു നനയ്ക്കുക', 'വെള്ളംകൊണ്ടു ദഹിപ്പിക്കുക,' എന്നു പറഞ്ഞാൽ പരസ്പരബന്ധത്തിനു ബാധയുണ്ടാകുന്നു. എന്നെന്നാൽ വെള്ളം കൊണ്ടല്ലതെ നനയ്ക്കുന്നതിനും തിയ്യ കൊണ്ടല്ലതെ ദഹിപ്പിക്കുന്നതിനും പാടില്ല. പ്രകൃതിപ്രത്യയങ്ങളുടെ പൂർവ്വപരഭാവം മുതലായതു ആകാംക്ഷയും, താമസിക്കാതെയുള്ള ഉച്ചാരണം ആസത്തിയുമാകുന്നു. 'രാമാ! പശുവിനെക്കൊണ്ടു വരുക' എന്ന വാക്യത്തിലെ കാരോപദവും താമസിച്ച് ഉച്ചരിച്ചാൽ വെട്ടെന്നു അർത്ഥബോധം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

പ ട ഭ ട ഷ ള്ല ശ ബ്ബ ട ത്തനു വ ട _

ണ്മ മ്തായ ത്തജീവനം;

പ ദ ത്ര വ മ ത ട ട ശ ബ്ബ ട ,

ശ ബ്ബ നി ദ്വി ഷ്ട മ ത്തം വ ട .

ഭാഷയ്ക്കു ശബ്ദം ശരീരവും അത്ത് ജീവനും ആകുന്നു. പദസമ്പരൂപമാകുന്നു ശബ്ദം; വക്താവിനാൽ ശബ്ദംകൊണ്ടു നിദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടതാണ് അത്ത്.

൨൧ ശബ്ദം ത്വം ഓന്യം സഞ്ചയം -

മതം വ്യവഹാരനാമകം

ശബ്ദം ത്രിധം, വാചകം വ്യം

ലക്ഷകം വ്യഞ്ജകം ഫലം

൨൨ അതു വാചകം വ്യം, വാച്യം -

ലക്ഷ്യം വ്യംഗ്യം ജിഹ്വം

വാചകാദി കർമ്മനിന്നും

വ്യവഹാരമഭിധം ഫലം

൨൩ ലക്ഷണം വ്യഞ്ജനം വ്യംഗ്യം -

ഉത്തമം വിധത്തിലാകും.

ശബ്ദാത്മങ്ങളുടെ അന്യോന്യസഞ്ചയത്തിനു വ്യവഹാരമെന്നുപേർ. ശബ്ദം, വാചകം, ലക്ഷകം, വ്യഞ്ജകം എന്നു മൂന്നുവിധമുണ്ട്. അപ്രകാരം, വാച്യം ലക്ഷ്യം വ്യംഗ്യം എന്നു അത്ത്വം മൂന്നുവിധം; വാചകാദിയുടെ വ്യവഹാരത്തിനു യഥാക്രമം അഭിധ, ലക്ഷണ, വ്യഞ്ജന എന്നു പേരുകളാകുന്നു.

സങ്കേതിതമതം ത്വം

വാചകം വ്യവഹാരം

ഇന്നു പദത്തിനു ഇന്നതെന്നു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണ് സങ്കേതിതത്വം. ഇപ്രകാരമുള്ള അത്ത്വത്തെ കുറിക്കുന്ന ശബ്ദമാകുന്നു വാചകം.

൨൪ ത്രിധം ഭിധം, ത്രിധം യോഗം

യോഗം ത്രിധം ജിഹ്വം

അംഗശക്തിവശം ലത്വം

പ്രത്യയകതയോഗമം

൨൫ യോഗവുമാത്രാശ്ച യോഗചന്ദ്ര
 യോഗത്രാശ്ചഭവിഷ്ടിഃ.

(ത്രാശ്ചിയുടെ ലക്ഷണം മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.) വാചകത്തിന്റെ പ്രാപാരമായ അഭിധൗ, ത്രാശ്ചിയോഗം യോഗത്രാശ്ചി എന്നു മൂന്നു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. അംഗശക്തികൊണ്ടുള്ള അത്മബോധകത്വം യോഗമാകുന്നു. ഉദാഹരണം; പാൽക്കാരൻ, തുള്ളൽക്കാരൻ; ഇത്യദി. യോഗവും ത്രാശ്ചിയും ചേരുന്നതു യോഗത്രാശ്ചി. ഉദാഹരണം; കുതിര വിരൽ, മുതലായവ. ത്രാശ്ചി മുതലായവയെ, കേവലസമുദായശക്തി, കേവലാവയവശക്തി, സമുദായാവയവശക്തിസങ്കരം, എന്നും ചിലർ പറയുന്നുണ്ട്.

ഭാഷയിൽ പദങ്ങൾക്കു
 വർത്തമാനലേഖിധം

ഭാഷയിൽ, പദങ്ങൾക്കു പല അർത്ഥങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. ഉദാഹരണം; മലർ ഹരിമാനം മുതലായവ.

൨൬ സംയോഗവിപ്രയോഗങ്ങൾ
 സംഹച്ഛ്വിരോധവും
 അത്മപ്രകരണലിംഗം
 മന്യുശബ്ദസമീപത
 ൨൭ സംമത്സ്യമൗചിതീഭേദം
 കലാസ്വരവുമാംഗ്യവും.
 നാനാത്വമായശബ്ദത്തി-
 നഭിധാനിയമങ്ങളും

സംയോഗം മുതലായവ, നാനാത്വമായ ശബ്ദത്തിന്റെ അഭിധയെ നിയമനം ചെയ്യുന്നവയാകുന്നു.

൨൮ നാനാത്വമായ ശബ്ദത്തി -

ഒന്നരത്വത്തിൽ പ്രസിദ്ധം

യോഗം സംയോഗനാമം താൻ;

സംഖാബ്ജനാഹരി;

൬൪

സംഹിതീസർവ്വസ്വം

നാനാത്വകമായ പദത്തിന്റെ, കരസ്ഥത്തിൽ മാത്രം പ്രസിദ്ധമായ സംബന്ധം, സംയോഗമാകുന്നു.

ഉദാ; സശംഖംബുജനായഹരി

ഇവിടെ വിണ്ണുവികൽ മാത്രം പ്രസിദ്ധമായ ശംഖപത്മങ്ങളുടെ സംബന്ധംകൊണ്ടു ഹരിശബ്ദത്തിനു വിണ്ണു എന്ന അർത്ഥം.

൨൯. ഇ ലേ ചു ചു ക്ക ഇള വേർ പാടം

വിപ്രയോഗം പ്രകീർത്തിതം;

അശംഖംബുജനായഹരി

വിരോധിപ്പവനം ഹരി.

മുമ്പു പറഞ്ഞ സംബന്ധത്തിന്റെ വേർപാടു വിപ്രയോഗം;

ഉദാഹരണം; അശംഖംബുജനായഹരി

ശംഖപത്മങ്ങളുടെ വേർപാട്ട്കൊണ്ടു ഹരിശബ്ദം വിണ്ണുവിനെ കുറിക്കുന്നു.

൩൦. സഹപ്രയുക്തമയുള്ള

പദത്തിന്നാർത്ഥമില്ല

സംസർഗ്ഗം സംഹചര്യം

രോമലക്ഷണാദി വർ;

സഹപ്രയുക്തമയുള്ള പദത്തിന്റെ അർത്ഥവുമായുള്ള സംസർഗ്ഗമാകുന്നു സംഹചര്യം.

ഉദാ; രാമലക്ഷണന്മാർ.

ലക്ഷണസംഹചര്യംകൊണ്ടു 'രാമൻ' എന്ന പദത്തിനു ദാശരഥി എന്ന് അർത്ഥം.

൩൧ പ്രസിദ്ധമായ ശബ്ദം

വിരോധം; രോമരോവണർ

പ്രസിദ്ധമായ വൈരമാകുന്നു വിരോധം.

ഉദാ; രാമരോവണന്മാർ.

രാമരാവണന്മാരുടെ വിരോധം പ്രസിദ്ധമാകയാൽ രാമൻ എന്ന പദത്തിനു ദാശരഥി എന്നു അർത്ഥം.

അ ത്ഥം പ്ര യേ ര ജ ന മഃ; ദഃ ഖ മ

തീ ക്ക മൻ ദേ സ വി ക്ക ദേ വ നെ

അർത്ഥം പ്രയോജനമാകുന്നു. ദഃഖം തീർക്ക എന്ന പ്രയോജനംകൊണ്ടു, ദേവൻ എന്ന പദത്തിനു ഈശ്വരൻ എന്നു അർത്ഥം.

നന്ദ പ ര യു ന്ന വ ര് കേ ളം ക്ഷേ നം -

നേരന്നി വ ക്ക മ ന സ്സ തി ത്

പ ര മ വി ഷ യ മ ര യീ ട്

മ ത മ പ്ര കര ണ മ ഭി ധ മ

നന്ദ എ ല്ല മരി യു വേ മ ന മ ണ

ദേ വ നെ ന തു നി സ്ത യ മ

വക്താവു ശ്രോതാവു എന്നിവരുടെ ബുദ്ധിക്ക് വിഷയമാകുന്നത് പ്രകരണം.

ഉദാ; ദേവൻഎല്ലാമറിയാമെല്ലാം.

പ്രകരണവശാൽ ദേവൻ എന്നതിന്നു രാജാവു എന്നർത്ഥം.

അ ത്ഥം ന്ത ര ത്തി ലു ണ മ ക മ -

തെ മ ര ത്ത ത്തി ലി ര പ്ത ത മ യ്

നന്ദ പ ദ മ ത്ഥ മ ലി മ ഗ മ മ മ; ഭൂ ഭൂ -

ത്ത ധി ക മ ര ഷ്ട ചി ത്ത ന മ യ്

അർത്ഥംന്തരത്തിൽ സംഭവിക്കാത്തതും കരതർത്തിൽ മാത്രം ഇരിക്കുന്നതുമായ പദാർത്ഥം ലിംഗം.

ഉദാ; ഭൂതേ കോപിച്ചു.

കോപിക്ക എന്ന ലിംഗം കൊണ്ടു ഭൂതപദത്തിനു രാജാവു എന്നർത്ഥം.

നി ശ്ചി ത മ ത്ഥ പ ദ ത്തി നെ മ -

യ ട് പ്ത മ ത മൻ സ മി പ ത

൩൫ മുക്കുണ്ണനായേരേദേവൻ
കരക്കൂട്ടേ! നമ്മെയൊക്കെയും

നിശ്ചിതാത്മകമായ മറ്റൊരു പദത്തിന്റെ അടുപ്പമാകുന്നു സമീപത.

ഉദാ; മുക്കുണ്ണനായദേവൻ.

മുക്കുണ്ണൻ എന്ന പദത്തിന്റെ സാമീപ്യംകൊണ്ടു ദേവ പദത്തിനു ശിവൻ എന്നത്.

സംമത്വമൊക്കാരണത്താലും
മധുസത്തുഷ്ടമൊവികും
കാരണത്താകുന്നു സംമത്വം.

ഉദാ; മധുതൃഷ്ടമായ കോകിലം.

കോകിലത്തിനു സന്തോഷത്തെ ജനിപ്പിക്കുകയാൽ 'മധു' ശബ്ദത്തിനു വസന്തമെന്നത്.

൩൬ അനന്തയുത്തിൻ യോഗ്യതയോ-
മെഴുചിതീനാമമായത്
ഉൾപ്പുവാലുള്ളകാമാന്തി
തീക്കൂട്ടനിൻ പ്രിയമുഖം
അനന്തയോഗ്യതയാകുന്നു ഭൂചിതി.

ഉദാ; പ്രിയമുഖം കാമാന്തിയെ നശിപ്പിക്കട്ടെ.

കാമാന്തി തീർക്കാൻ ഉള്ള യോഗ്യതകൊണ്ടു മുഖശബ്ദത്തിനു ആഭിമുഖ്യം എന്നു അർത്ഥം.

൩൭ സ്ഥലത്തിന്റെ വിശേഷത്താൽ
ദേശം; ചോക്കളമായതിൽ
പറയുന്ന സൈന്ധവത്തിന്റെ
ശബ്ദം കേൾക്കുന്നിതു മായ്
സ്ഥലവിശേഷമാകുന്നു ദേശം.

ഉദാ; യുദ്ധക്ഷേത്രം സൈന്ധവം ശബ്ദിക്കുന്നു.

സ്ഥലവിശേഷത്താൽ സൈന്ധവത്തിനു കുതിര എന്നത്.

നവകാലംസമയമഃ; ചിത്ര-
ഭാണശാഭിപ്തരത്രിയിൽ
കാലംസമയമഃകുന്നു.

ഉദാ; രാത്രിയിൽ ചിത്രഭാണശാഭിക്കുന്നു.

സമയംകൊണ്ടു ചിത്രഭാണപദത്തിനു അഗ്നി എ
ന്നതും.

ശബ്ദത്തെ യച്ചരിക്കുന്ന
ഭേദമരകംസ്വരഭിധം

ശബ്ദാച്ചാരണഭേദമഃകുന്നു സ്വരം.

ഉദാ; അതു ഞാൻ നിനക്കു തരാം.

സ്വരവ്യത്യാസത്താൽ തരുകയില്ലെന്നു അർത്ഥം വരുന്ന
താണ്.

നൻ ആംഗികം പ്രമതി ഗുണമഃ

കൊണ്ടു ചെയ്യുന്ന ചേഷ്ടയഃ

അംഗംകൊണ്ടു ചെയ്യുന്ന ചേഷ്ടയാണ് ആംഗികം

ഉദാ; എന്നിങ്ങിനെയും വേണ്ട.

ഇവിടെ ഇത്രയെന്ന പദത്തിന്റെ അർത്ഥം ആംഗികം
കൊണ്ടു അറിയേണ്ടതാണ്.

വാച്യത്തിനന്വയഭാവം

മൂലം പുതിയതാവാവരേ

രം. പ്രതികരണമലംകൊണ്ടു
കരിക്കുന്നതല്ല.

വാച്യത്വത്തിനു അന്വയംവാക്യമൂലം പ്രസിദ്ധി
കൊണ്ടു ഫലംകൊണ്ടു പുതിയ അർത്ഥം താങ്ങാരു വ്യാ
പാരംകൊണ്ടു തോന്നിക്കുന്നുവോ അതു ലക്ഷണം. ഈ വ്യാപാ
രം വാച്യത്വത്തിന്റെ സംബന്ധമാണെന്നാണ് താക്കീക
മതം. പ്രസിദ്ധിമൂലം അർത്ഥം തോന്നിക്കുന്നത് പ്രസിദ്ധിമൂ
ലം; ഫലംനിമിത്തമുള്ളതു ഫലമൂലം; എണ്ണ എന്ന പദത്തിനു,
എള്ളിലെ നെയ്യ് എന്നുള്ള വാച്യത്വത്തെ കളഞ്ഞു, എ

ഇതിൽ എണ്ണപോലെയുള്ള സ്തോത്രപരമായ സാരാംശം എ
ന്നു, അത് കല്പിക്കുന്നതു പ്രസിദ്ധമുഖമായ ലക്ഷണ. കാശീ
നഗരം ഗംഗയിലാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ, നഗരം നദി
യിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യാത്തതിനാൽ, വാച്യതാത്മത്തിനു ബാധ
യുണ്ടാകുന്നു. അനന്യസിദ്ധിക്കുവേണ്ടി ഗംഗാശബ്ദത്തിനു ഗം
ഗാതീരം എന്നർത്ഥം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഗംഗയിലെന്ന് പറയാതെ
ഗംഗാതീരം എന്നു പറഞ്ഞാൽ ശൈത്യാദിഫലം സിദ്ധിക്ക
യില്ല. അതിനാൽ ഇതു ഫലമുഖ.

ജ ഹ ല്ല ക്ഷ ണ യ ഹ വി ന്നി -
ട ജ ഹ ല്ല ക്ഷ ണ ഹ വ്യ വ -
രഹ. മി ശ്ര മി ണ്ണ ന മൃ ന്ണ ണ്
ല ക്ഷ ണ ഹ ഹി യ മ ഹ ന്ത .

വാച്യലക്ഷ്യാത്മങ്ങളുടെ അന്തരം പ്രമാണിച്ചു ജഹ
ല്ലക്ഷണ, അജഹല്ല്ക്ഷണ, മിശ്രം (ജഹജഹല്ല്ക്ഷണ) എ
ന്നു ലക്ഷണ, മൃന്നവിധമുണ്ട്.

ജ ഹ ല്ല ക്ഷ ണ, വ ഹ വ്യാ ത്ത -
മൃ ഴ വ ന് വ ഹ ഹി യ ന്ത -
രഹ ഗംഗാ നദിയിലായ് കാശീ -
പുരിമിന്നു നിതു ജപലം.

വാച്യതാത്മം മുഴുവൻ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു ജഹല്ല്ക്ഷണ.
ഉദാഹരണം സ്പഷ്ടം.

അ ത്തം ഹ ന്ത ര ത്ത വ ഹ വ്യാ ത്ത -
മി ഹ ഹ ഹ ഹ ഹ ഹ ഹ ഹ ഹ -
രഹ ത്തം നി പി ക്ഷ ണ ത ഹ വ ഹ ക്കി -
ല ജ ഹ ല്ല ക്ഷ ണ ഹ ഹി യ .

വാച്യതാത്മത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാതെ അത്മാന്തരത്തെ
തോന്നിപ്പിക്കുന്നത് അജഹല്ല്ക്ഷണ.

ഇവിടെ കുന്തം തനിയെ വരാത്തതിനാൽ കുന്തകാർ വരുന്നു എന്നു അർത്ഥം സിദ്ധിക്കുന്നു; കുന്തപദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തിനു കരവുവരുന്നില്ല; അതുകൊണ്ടു ഇതു അജമല്ലെന്നു പറയുക.

വെടിഞ്ഞും വെടിയതേയും
 വാച്ചുതമ്മിയലുന്നതും
 രാമീശ്രലക്ഷണ; തൽഗ്രാമം
 തീപിടിച്ചുനശിച്ചുപോയ്.

വാച്ചുതമ്മും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടാത്തതും കൂടിയത് ജമദിജമല്ലെന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ ഏതാനും ഭവനങ്ങൾ തീപിടിച്ചുനശിക്കുവേ ഗ്രാമം നശിച്ചു എന്നു പറയുന്നതു ഉദാഹരണം.

വാച്ചുതമ്മത്തിന്റെ സംബന്ധ-
 സ്വഭാവം താൻ നിമിത്തമായ്
 രാമലക്ഷണമുണ്ടുഭേദങ്ങൾ
 ഗൗണിയം ശുദ്ധയം തഥാ.

വാച്ചുതമ്മത്തിന്റെ സ്വഭാവം നിമിത്തം ലക്ഷണക്കു ഗൗണി എന്നും ശുദ്ധ എന്നും, രണ്ടുഭേദങ്ങൾ ഉണ്ടു്.

സദൃശമായ സംബന്ധം
 ഗൗണി; സിംഹോരൂനാണവൻ
 സംബന്ധം സദൃശമാണെങ്കിൽ ഗൗണി. 'അവൻ സിംഹമാണ്' എന്നു പറയുന്നതിൽ അവൻ സിംഹസമനാണെന്നർത്ഥം.

കാര്യകാരണഭാവം സ്വ-
 സ്വരമിതൻഭാവമാദിയം
 ന്ന സംബന്ധമെങ്കിലോ ശുദ്ധ;
 ഏതമായുസ്സതെന്നായം.

സംബന്ധം, കാര്യകാരണഭാവം സ്വസ്വരമിഭാവം മുതലായവയാണെങ്കിൽ ശുദ്ധ. ഏതം ആയുസ്സിനുകാരണമാ

ണെന്നുള്ളതിന്നു, ആയുസ്സ് എന്നു പറയുന്നത് ഉദാഹരണം. ഇത് കാൽക്കാരണഭാവസംബന്ധമാകുന്നു. രാജസേവകനായ ഒരാൾ പോകുമ്പോൾ രാജാവു പോകുന്നു എന്നു പറയുന്നതു സ്വസ്വപാമിഭാവസംബന്ധമാകുന്നു.

ശ്ലോകം: ദപിവിധം ഗൗണി; സാരോപ
തഥാസാധ്യവസാനായം,
ഉപമേയത്തെ നിദ്ദേശി -
പ്രപമാനത്തിനേറ്റുവു.

ശ്ലോകം: അഭേദകല്പനം ചെയ്യ-
ന്നതാസാരോപകാഹപയം
മുഖേന, ചരണഭേദം,
ശ്രീതമന്ദരഭൂതം,

ഗൗണിക്കു സാരോപ സാധ്യവസാന എന്നു, രണ്ടു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഉപമേയത്തെ നിദ്ദേശിച്ചു അതിന്നു ഉപമാനത്തിന്റെ അഭേദത്തെ കല്പിക്കുന്ന സ്ഥലത്ത് സാരോപ. ഉദാഹരണം സ്പഷ്ടം.

ശ്ലോകം: ഉപമാനത്തെ മന്ത്രാതാൻ
നിദ്ദേശിക്കുന്നതന്യമം;
അവർഗഭീരസിംഹങ്ങൾ
വന്നുചേരുന്നിതേവതം

ഉപമേയത്തേ പറയാതെ ഉപമാനത്തെ മന്ത്രം നിദ്ദേശിക്കുന്ന സ്ഥലത്തു സാധ്യവസാന. ഈത്തായ ഭടന്മാർ വരുമ്പോൾ സിംഹങ്ങൾ വരുന്നു എന്നു പറയുന്നതു ഉദാഹരണം.

ശ്ലോകം: സ്വസ്വപാതം പ്രതിപാദിച്ചു-
ലക്ഷണഭിധകൾക്കുമേൽ
നവതം വെളിവാക്കിട്ടം
വ്യാപാരം വ്യാജനഭിധം.

ലക്ഷണയും അഭിധയും, അതാതിനുള്ള അർത്ഥത്തെ പ്രതിപാദിച്ചതിനുശേഷം, അതിൽനിന്നുതന്നെ വേറെ ഒരു പുതിയ അർത്ഥത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന വ്യാപാരം വ്യഞ്ജനയാകുന്നു. ലക്ഷണയ്ക്കുമേൽ ഉണ്ടാകുന്നതു ലക്ഷണാമൂലവും അഭിധയ്ക്കുമേൽ ഉണ്ടാകുന്നത് അഭിധാമൂലവും ആയ വ്യഞ്ജനം.

മേ സംയോഗോദിബലം ലതം
ചൊന്നതിൻ ശക്തിനില്ക്കേവേ
ജനിക്കും വ്യഞ്ജനയതം -
മഭിധാമൂലനാമകം

മുമ്പു പറഞ്ഞ സംയോഗം വിപ്രയോഗം മുതലായവയുടെ ബലംകൊണ്ടു അർത്ഥത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു അഭിധയുടെ ശക്തിനില്ക്കേവേ, അതിൽനിന്നുണ്ടാകുന്നത് അഭിധാമൂലവ്യഞ്ജനം. ഇതിനെക്കുറിച്ച്, 'ഭാഷാഭൂഷണം'യിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. 'ചിലേടത്തു അഭിധാസിദ്ധമായ പ്രകൃതാർത്ഥം ശമിച്ചതിൽപിന്നീടും, ഒരു അപ്രകൃതാർത്ഥം ശബ്ദമധിമാവിനാൽ സഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഉദിക്കുന്നുണ്ട്'. ഈ അപ്രകൃതാർത്ഥത്തെ ദ്രോതിപ്പിക്കുന്നത്, അഭിധ കരിക്കൽ പ്രവർത്തിച്ചു വിരമിച്ചപ്പോഴായിത്തീർന്നാൽ, വ്യഞ്ജനതന്നെ ആകുന്നു എന്നു സ്പഷ്ടം. ഈ വ്യഞ്ജനയുടെ മൂലം ഏതെന്നുനോക്കുമ്പോൾ അഭിധയെ അല്ലാതെ വേറെ ഒന്നും കാണാത്തതിനാൽ ഇതു അഭിധാമൂലവ്യഞ്ജനമായി. അസ്മിക്കുന്ന സൂത്രനോടുകൂടി അവസാനിക്കുന്നവകൽ, തന്റെ പ്രകാശശേഷംകൊണ്ടു സന്ധ്യയെന്നൊരു പുതിയ കാലത്തെയുണ്ടാക്കുന്നതുപോലെ, വാച്യംതത്പ്രതിപാദനോടുകൂടി ശമിച്ച അഭിധ, തന്നിൽനിന്നു ഉൾപ്പെട്ടുള്ള അർത്ഥംകൊണ്ടു വ്യഞ്ജന എന്നൊരു നൂതനവ്യാപാരത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം."

ശ്രീമത്തപരത്നാമദമോട്ട ജഗൽപ്രാബന്ധനെ അറിഞ്ഞു നന്നായ്
സാമന്ത്വത്തോടധിപയെ മുദിപ്പിച്ചു ഭൂമീപതിയ്ക്കും

കേമത്തംപുണ്ടുജഗതിയം മബ്ദജംഗദപിജിഹ്വപ.

സ്തോമത്തോടസ്തപയി തവസഖേ!സാദ്ധപഞ്ചായം വിരോധം.

(മയൂരസന്ദേശം)

ഇവിടെ നിനക്കു സപ്പുങ്ങുളോടു വിരോധമുണ്ടാകട്ടെ എന്നു പ്രകൃതാത്മത്തിനുശേഷം, വാടവൃത്തികളായ ഏഷണിക്കാരോടും വിരോധം ഭവിക്കട്ടെ എന്നു, അപ്രകൃതമായ അത്മം കൂടി അഭിധയിൽനിന്നുമുണ്ടാവുന്നു. അതിനാൽ ഇതു അഭിധാമൂലവ്യഞ്ജനം.

൫൨. ഏ തു സ റ ഭ്യു ന്ത യു ഭേ ദ്ര ശി-

പ്ത റ ക റ ല ക്ഷ ണ ച യ്ത തു

അ തി നേ വെ ലി വ റ ക്ഷ ണ

ല ക്ഷ ണ റ മൃ ല ന് റ മ ക്ഷ .

ഏതു ഫലത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് ലക്ഷണികശബ്ദം പ്രയോഗിക്കുന്നത് അതിനെ വെളിവാക്കുന്നതു ലക്ഷണാമൂലവ്യഞ്ജനം.

“കാശീനഗരം ഗംഗയിലാകുന്നു.”

ഇവിടെ ഗംഗാപദം,പ്രവാഹാദിയാലു വാച്ചാത്മ്യത്തെ അർത്ഥം ജ്ഞിപ്പിക്കുന്നു. അഭിധയുടെ പ്രാപാരം ഇതുവരെയെ ഉള്ളു. അഭിധാസിദ്ധമായ വാച്ചാത്മ്യം ബാധിതമാകയാൽ, അനപയസിദ്ധിക്കുവേണ്ടി ലക്ഷണ പ്രവർത്തിക്കുകയും ഗംഗാപദത്തിനു ഗംഗാതീരം എന്നു അത്മം തോന്നിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. തീരം എന്ന അത്മത്തെക്കുറിച്ചിട്ടു, ലക്ഷണ അവസാനിച്ചതിന്റെ ശേഷം, ശൈത്യപരവനതപങ്ങളെ തോന്നിക്കുന്നത് വ്യഞ്ജനയാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ഫലലക്ഷണകളിൽ ഫലത്തെ ബോധിപ്പിക്കുന്നത് വ്യഞ്ജനയാകയാൽ അതിനു ലക്ഷണാമൂലവ്യഞ്ജനം പേർ.

൫൩. വ ക്ത റ കേ റ ക്ഷ ണ വ ന് വ റ ച്ച-

വ സ്ത വ്യ റ വ റ കൃ വ്യ റ ത മ റ

ക റ ല ള ളേ ശ ള പ്ര ക ര ണ ള
 ചേ ഷ്ട യി ത്വ റ ദി ത ന്നു ടെ
 ൭൪. വി ശേ ഷ ണ്ത റ ത്ത സ ഹ ദി യ -
 ക്ക ഉളി ല ന്നു റ ത്ത ബേ റ ധ വു റ
 ഉ ദി ക്ക ന്നു ണ്ട, ത്ത ശ ക്തി -
 മൃ ല വൃ ണ്ത ന യ റ ല ത്ത .

പറയുന്നവൻ കേൾക്കുന്നവൻ മുതലായവരുടെ വിശേഷത്തെ അറിയുന്ന സഹദയനാക്കു്, ചിലേടത്തു വാച്യഗ്രാമികളായ എല്ലാ അർത്ഥങ്ങളും, വേറെ ഒരു അർത്ഥവും തോന്നിക്കും. ആയതു അർത്ഥശക്തിമൂലമായ വൃഞ്ജനാപ്രവാരത്താലാകുന്നു.

നഷ്ടംനിശ്ശേഷമായ് പോർമുലയിൽ മലയജം, ചുണ്ടിലെച്ചോപ്പശേഷം മൃഷ്ടം, ലുപ്തംജനംകണ്ണിന്ന തവകൃശമി ശബ്ദകംകൊണ്ടപ്പോലും, കഷ്ടം! പൊയ്ക്കൊതുവോളേ! സ്വജനരുജയരിക്കാത്തദൃതീ! കളിപ്പാ - നിഷ്ടംപോലുണ്ടുനീപോയ്ക്കുമതിൽ നഹിതസ്ത്വമസ്പ്രാന്തികത്തിൽ.

(അമരകശതകം)

നായകനെക്കൊണ്ടുവരുവാനായി പറഞ്ഞയക്കപ്പെട്ട ഭൂതിതത്സംഭോഗാനന്തരം തിരിച്ചുവന്നതു കണ്ടു, നായിക അവളോടു പറയുന്നതാണിത്. എന്റെ സങ്കടം അറിയാതെ നീ കളിക്കുവാനൊന്നെല്ലാം പോയത്; കാര്യകന്റെ അടുക്കൽ പോയില്ലല്ലോ; എന്നാണിവിടെ വാച്യഗ്രാമ്യം. ഇവിടെ നായികയുടേയും തൽഭൂതയായ ഭൂതിയുടേയും മറ്റും വിശേഷത്താൽ, നീ അദ്ദേഹത്തോടുകൂടി രമിയ്ക്കുകയാണല്ലോ ചെയ്തതെന്നർത്ഥം വൃഞ്ജിക്കുന്നു.

ക്ഷണമിമകളിൽനിന്നു തല്ലിച്ചണ്ടിൽ -

കുളിർമുലമേലഥവീണ്ടുനൽകുന്നു

വലികളിലിടറി ചിരേണ നാഭി -

മൃഗീയിലിറങ്ങി നവീനവർഷവിനു.

(ഭാഷാകുമാരസംഭവം)

ഇതു, വർഷംകാലത്തിൽ പാവ്വതി തവസ്സുചെയ്യുന്നതിനെ വർണ്ണിക്കുന്ന പദ്യമാകുന്നു. ഇവിടെ വർഷവിനുവിനു ഭവിച്ച

സ്ഥിതിഭേദമാണ് വാച്യം. ഇതിൽനിന്നും വാച്യതി നം
സാഗ്രത്തിൽ ദൃഷ്ടി ഉറപ്പിച്ചു വാമുടി ഭേദം ഇളകാതെ നി
ന്നു എന്നു, പ്രകാശാദിവിശേഷത്താൽ സിദ്ധിക്കുന്നു; അത്ര
യുമല്ല തത്തദംഗങ്ങളുടെ സൗന്ദര്യവും, കോമലികാരോദ്ദീപക
മായവർണ്ണകാലത്തിൽക്കൂടി പ്രചലിക്കാത്തുള്ള മനഃസ്ഥിതിയും,
വ്യഞ്ജിക്കുന്നു. ഇവിടെ വ്യംഗ്യം തോന്നുന്നതു പദങ്ങളു
ടെ ശക്തികൊണ്ടല്ല; അർത്ഥശക്തികൊണ്ടാണ്.

൫൫. ര സ ത്തി നേ റ റ മു ൾ ക്ഷ ഷ് ണ
വ ര ണ മ റ റ പ ദ ണ്ണ ണെ
അ ന്വേ റ ന്വ ണ സ ണ ഘ ടി പ്ലി ക്ഷ ണ
സ പ ഭ ണ വ മ ത്തു രീ തി യ ണ ണ .

൫൬. ത്രി വി ധ ണ് രീ തി, വൈ ദ ഭി
ഗേ ഹ ഡി പ ണ്ണ ണ ലി തി ണ്ണ ന

രസത്തിന്നു ഉൽക്കഷ്ണം ജനിക്കത്തക്കവിധം പദങ്ങളെ
ഘടിപ്പിക്കുന്നതാണ് രീതി. വൈദഭി, ഗേഹഡി, പാഞ്ചാലി,
എന്നു രീതി മൂന്നുവിധം.

പ ര ഷ ണ വ ണ്ണ മി പ്ല ണ തേ
മ ണ ധ്യ ത്ത മി യ ലു ന്ന ത ണ്

൫൭. സ മ ണ സ ണ പ്ല ക മ ണ ണ രീ തി
വൈ ദ ഭി മു ദ കേ ണ മ ത്തം

പരഷവണ്ണങ്ങൾ (പരം ഡടമുതലായവ) ഇല്ലാതെ
യും മാധ്യസ്ഥിതമായും സമാസങ്ങൾ കുറഞ്ഞും മുദവായം
കോമളമായും ഉള്ള രീതിയാണ് വൈദഭി.

പരമശിവമുഖാംഭോജാവലോകേ നിലീനം
മിഴികളിലവനനും വിസ്തൃതശ്രീ കപാളേ
കുതുഹി ശശികലായാ മുൽപ്രകമ്പം ഭജംഗേ
ജയതി തിരുമിഴിത്തല്ല ദ്വിരാജാമജായം

കേരളഃ പ്രധാനമന്ത്രേ രാ-
മന്ധംബരമിയന്നതം

ഓ. സമംസംധികമയുള്ള
രീതിഗേഷിസമുജ്വലം

കാജസ്സ അധികമുള്ളതും സമാസത്തോടുകൂടിയതും ആ
ഡംബരം കൗജപല്യംഇവ കലരുന്നതുമായ രീതി ഗേഷിആ
കുന്നു.

ശങ്കാഹീനം ശശാങ്കാമലതരയശസാ കേരളോല്പന്നഭാഷാ..
വങ്കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കും സിതമണിയരണീദേവഹത്യക്ഷവയ്ക്കൻ
ഇങ്കാരത്തോടുകൂടും കവികരിനിടിലംതച്ചുടയ്ക്കുമ്പോൾനിന്നും..
ഹങ്കാരന്യുണ്ടനിയ്ക്കാമൊരുക്കരുരിയെഴുതുമ്പോൾ കന്നിപോലും.
(കവിപുഷ്പമാല) (വെണ്ണണി മഹാൻവരൂരിപ്പാട്ട്)

ഇതുരണ്ടുംകലന്നുള്ള
രീതിപരഞ്ചലികാരാപയം

വൈദീയും ഗേഷിയുംകൂടി കലർത്താകുന്നു പരഞ്ചാ
ലിരീതി.

എന്തെങ്കിലുംവലിയതായതിനോടുകൂടും..
ലേന്തിട്ടമഞ്ചാട്ടമഹതപമതില്ലവാരം
ദന്തിരൂമസ്തകമതികലണിഞ്ഞഭസ്തം
ചന്തത്തൊടൊത്തുവിലസുന്നതുകാണതില്ലേ.
(കടത്തനാട്ടു ഉദയവർമ്മതമ്പുരൻ)

ഒൻ. വൈദീ, ശാന്തശ്രംഗാരം
കരുണാദർശയുക്തമം

ശാന്തം ശ്രംഗാരം കരുണം, ഏന്തി രസങ്ങൾക്കു വൈ
ദീരീതി യുക്തമാകുന്നു.

അവനതായ മൊക്കെയൊന്നു നവതരിച്ചൊരു ചാരുമുഹൂർത്തിയേ!
അവനിട്ടുൽക്കലനന്ദിനി! കവിതൂണിപ്പനിതാ വനിതാമുടിരത്നമേ!
പലവിധത്തിലൊരോപരിപീഡയാൽ വലയുമെന്തെന്നതാരിനനാരതം
അലർശരാന്തകപ്പുണ്ണുപരമ്പരാനിലയമേ!ലയമേകകനിവദേ.
(ചെങ്ങന്നൂരേരി രവിവർമ്മ ചോരയിത്തമ്പുരൻ)

ഇവിടെ വൈദികീതി, രസത്തിനു ഉൽക്കർഷ്ഠം വരുത്തിയിരിക്കുന്നു. ശൃംഗാരാദിരസങ്ങൾക്കു ഗൌഡി, തീരെ യോജിക്കയില്ല; അവകൾക്കു ജനിപ്പിക്കും.

ജംഭാരികംഭിവാകംഭവു മഞ്ചാട്ടത്തിൽ -

യജുംഭിച്ഛലംഭ മതുചിട്ടതിസംഭ്രമേണ

കുചിട്ടിട്ടന്ന കുചകംഭയുഗം ഭരിക്കും -

രംഭഭാഭവുഗം ധരമ, ധന്ത! കൃതാന്തഭാഗം.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ ആഡംബരോജപലമായ ഗൌഡിരീതി കരുണത്തിനു അവകൾക്കു ജനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

രൌദ്ര വിരരസങ്ങൾക്കു

യോജിക്കുന്നിതു ഗൌഡിയം

രൌദ്രം വിരരസത്തിനു സന്ദർഭം ഗൌഡി യോജിക്കുന്നു; ഭയാനകത്തിനും യുക്തംതന്നെ.

നില്പുനിലെട! യാദവായമ! കല്പനേങ്കിലൊടുമ്തേ!

തെല്ലമില്ലശാക്രതേ! തവമായപൊണ്ടുരവംജള!

നിഖിലദിഗി മമവിതതശരശിഖിയതിലതീവ്ജവേനനി

ശലഭമിവഖലുഭസിതമായ്വരു മലസ! ചപലതരാരയ!

മൂഡ! ചേദിപ! നിന്നുഭേദിരൂഡമായൊരുപെരുത്തം

കൂടുമോഹരിയോടുസമ്പ്രതിപാടവങ്ങളുമിന്നെടാ

ശര! കരോരകാരധാരയിൽമൂഡ നിന്നുഭലാകവേ

പടയിൽവടിവൊടുപൊടിപെട്ടംപമിദ്ധടിതിവന്നുതട്ടക്കയാൽ

(അഗ്നിബീസപയംബരം കഥകളി)

ഇവിടെ ഗൌഡി രൌദ്രത്തിനു പോഷണത്തെ ചെയ്യുന്നു.

നര. പാഞ്ചാലിയെ രസങ്ങൾക്കു

സർവ്വം ചേക്കയഥോചിതം

എല്ലാ രസങ്ങളിലും പാഞ്ചാലിയെ കൗചിത്ര്യപോലെ പ്രയോഗിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

അത്മത്തിനു ഊഗം ഭീയം

പാകം; രണ്ടു വിധത്തിലും

നന്മ. ന റ്റുളികേരം തഥ റ്റുളികേരം -

പരകമെന്നിപ്രകാരമായ്

അത്ത്തിനുള്ള ഗംഭീരതയാകുന്നു പരകം; ഇതു നാളികേരപരകം ദ്രക്ഷാപരകം എന്നു രണ്ടുവിധം ഉണ്ട്.

കറകുശ്ശുരപുരമേചേർന്നി-

ട്ടകത്തുരസമേപ്ലതു

നന്മ. ന റ്റുളികേരം വ്യമരം പരകം -

മുള്ളിലുപുരമേയുമായ്

രസം വ്യക്തം പ്രകാശിക്കി-

ലതദ്രക്ഷാപരകം വ്യപരകമം

നന്മ. ദ്രക്ഷാപരകത്തിന്നന്യത്തെ -

കറകുശ്ശുരമേയുമേരിട്ടം

വിജ്ഞാപനം പരമരത്നം

മിതം ഹൃദയം കേരളപ്പതം.

പുരമേകാരിന്ദ്രവും അകത്തുരസവും ഉള്ളതു നാളികേരപരകം. ഒരു നാളികേരം കിട്ടിയാൽ അതു പൊതിച്ചു പൊട്ടിച്ചു ചിരട്ടയും മറ്റും കളഞ്ഞ് അകത്തെ സാരംശം ആസ്വദിക്കുന്നതിനു പ്രയത്നമുണ്ട്. അത്ത് അറിഞ്ഞു രസം അനുഭവിക്കുന്നതിനു ഇതുപോലെ ശ്ലേശമുള്ളതാണ് നാളികേരപരകം;

വാനോർനാട്ടിൽ കളങ്കാങ്കുരസമുദയമേ! നമ്മിലേതൽപ്പരീക്ഷം -

സ്ഥാനം ഞാനോ! ചെരുപ്പായതു ചരതുകിൽനീയോ പുലോമാരമജാതേ!

ജാനേകാൽപ്പാദ നീധി കനകമകുടമാംഞാൻ, ചെരുപ്പായ്തരംനി

താനനേരംതവ പ്രാവചൈരചൈരപുല്ലോളവും കൊൾവനോഞാൻ.

(പാരിജാതഹരണം - ചമ്പു)

അകത്തും പുറത്തും രസം ഒരുപോലെ, വ്യക്തമായി പ്രകാശിക്കുന്നത് ദ്രക്ഷാപരകം. മുന്തിരിപ്പഴം ആസ്വദിക്കുന്നതിനു നാളികേരത്തിനുള്ളതായി പറഞ്ഞപോലെ, ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഒന്നുമില്ല. അകത്തും പുറത്തും മാധുര്യവും ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇതുപോലെയുള്ളതാണ് ദ്രക്ഷാപരകം.

ശുക്തിയുടെ ഉള്ളിൽ വിഴമ്പേറും അതു മനോഹരമായ മുത്തായി ഭവിക്കുന്നു. ആദിത്യന്റെ പ്രകാശം സർവ്വത്ര പ്രസരിക്കുന്നു എങ്കിലും സൂര്യകാന്തക്കല്ലിനേൽ തട്ടുമ്പോൾ അതിൽനിന്നും സവിശേഷമായ ഒരു തേജസ്സു ഉൽഗമിക്കുന്നു. ഇതു മുമ്പു പറഞ്ഞ ശുക്തിക്കും സൂര്യകാന്തക്കല്ലിനും ഉള്ള അസാധാരണമായ ഏതോ ഒരു ആഭ്യന്തരശക്തികൊണ്ടാണ്. ഈ വിധമുള്ള ഏതോ ഒരു ശക്തി മനുഷ്യരിലും ചിലർ പ്രത്യേകമായിട്ടുണ്ട്. ലോകത്തിലെ തത്വങ്ങളെ അല്ലമായോ അധികമായോ, വാസ്തവമായോ അവാസ്തവമായോ, യഥാശക്തി എല്ലാ മനുഷ്യരും അറിയാറുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ തത്വങ്ങൾ ചിലരുടെ ഹൃദയങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ, അവയിൽ പ്രത്യേകം ചില ഭാവനകളെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. വിശേഷങ്ങളായ ഈ ഭാവനകൾ അവരുടെ ഹൃദയത്തിലുള്ള ഏതോ പ്രത്യേകശക്തികൊണ്ടു ഉണ്ടാകുന്നവയാണ്. ഈ ഭാവനകൾ ഒരു അസാധാരണമായ രീതിയിൽ ബഹിഷ്കരിക്കുന്നു. വസ്തുതത്താലുമായി പരിചയപ്പെടുമ്പോൾ ഇപ്രകാരമുള്ള വിശേഷഭാവന ഉണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം ലോകോത്തരമായ ഒരു ഹൃദയശക്തിയോടുകൂടിയവരെ കവികൾ എന്നു പറയുന്നു. അവരുടെ ഈ ഭാവനയുടെ സവിശേഷമായ ബഹിഷ്കരണമാണ് കാവ്യം. ലോകത്തിലുള്ള വസ്തുക്കളെക്കുറിച്ചെല്ലാം സാധാരണജനങ്ങൾ അറിയുന്നതുപോലെയല്ല കവികൾ അറിയുന്നത്; അവർ പറയുന്നതും വേറെ ഒരു രീതിയിലാണ്; അവർ വിചാരിക്കുന്നതിനും പറയുന്നതിനും എല്ലാം ഒരു പ്രത്യേകചമൽക്കാരം ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇതു ലോകോത്തരമാകുന്നു. ഈ വിധമുള്ള ചമൽക്കാരമാകുന്നു കവിതയുടെ ജീവൻ. രമണീയത എന്നു പറയുന്നതു ഈ ചമൽക്കാരംതന്നെ. ഇപ്രകാരമുള്ള കാവ്യം വായിക്കുമ്പോൾ സാധാരണക്കാരെ അപേക്ഷിച്ചു ചിലർമാത്രം പ്രത്യേകമായ ഒരു പരമാനന്ദമുണ്ടാകുന്നു. ഈ ആഹ്ലാദം

വും ലോകോത്തരം തന്നെ. ഈവിധമുള്ള ലോകോത്തരമായ ആഹ്ലാദം, കവിത വായിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നവരെ, സഹൃദയന്മാരെന്ന് പറയുന്നു. കറവു വായിക്കുമ്പോൾ സഹൃദയന്മാർക്കുണ്ടാകുന്ന ആഹ്ലാദം ലൗകികമായ ബന്ധമുള്ളതല്ല. 'നിനക്കു പുത്രനുണ്ടായി; അവൻ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു;' എന്നും മറ്റും കേൾക്കുമ്പോൾ മനസ്സിൽ ഒരു മാതിരി സന്തോഷം ഉണ്ടാകുന്നു. ഇതിനെ ലൗകികമായ ആഹ്ലാദം എന്നു പറയാം. ഇപ്രകാരമുള്ള ആഹ്ലാദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്ന അത്മത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദം കറവുമാകുകയില്ല. അതിനാൽ കവിക്ക് കറവുത്തിനും സഹൃദയന്മാർക്കും കറവു ആസ്വദിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന ആഹ്ലാദത്തിനും കൈലോകോത്തരമായ കർമ്മമൃത ഉണ്ടെന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

കറവുത്തിനു ലക്ഷണം കല്പിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ, സംസ്കൃതശാസ്ത്രകാരന്മാരായ ആചാര്യന്മാരിൽ പലരും, പല മതത്തെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭാരോരുത്തരും അവരവരുടെ മതത്തെ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുചേർന്നു ഇതരമതങ്ങളെ ഖണ്ഡിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ കറവുത്തിന്റെ അത്മം രമണീയമായിരിക്കണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തിൽ ആരും ഭിന്നിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു അവർ എല്ലാം ഒടുവിൽ ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുടെ മതത്തിൽ ചെന്നു ചേരുന്നു. ജഗന്നാഥപണ്ഡിതർ പറയുന്നതും, കറവുജീവിതവും ആയ രമണീയത, ഏതു വിധമാണുണ്ടാകുന്നതെന്നു വിഷയത്തിലാണ് ശാസ്ത്രകാരന്മാർ ഭിന്നത. ഭാരോരുത്തരും അവരവർക്കു തോന്നുന്ന വിധത്തിനെ സ്വീകരിച്ചു കറവുലക്ഷണമായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തെ കാണിക്കുന്നതിന്നു ആചാര്യന്മാരുടെ ചില അഭിപ്രായങ്ങളെ താഴെ കാണിക്കാം.

'കാവ്യംസ' ശാസ്ത്രകാരം ഗുണവദ്ഭാഷവർജ്ജിതം'

(അഗ്നിപുരാണം)

അലങ്കാരസ്തരണത്തോടും ദോഷാഭാവത്തോടും ഗുണത്തോടും കൂടിയതാണു കാവ്യം എന്നാണിതിന്റെ സാരം. ഇവിടെ അലങ്കാരത്തെയും ഗുണത്തെയും പ്രധാനമായി ഗണിച്ചിരിക്കുന്നു. 'കാവ്യപ്രകാശ'കാരനും ഈ മതത്തെ തന്നെയാണ് സ്വീകരിക്കുന്നത്.

‘തദഭഭാഷേ ശബ്ദൈർമ്മ സഗുണാ വനലംകൃതീപുനഃകവാപി’
(കാവ്യപ്ര കാശം)

ഇവിടെ ഗുണത്തെയും അലങ്കാരത്തെയും സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു; ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരേപ്പോലെ ശബ്ദത്തെയും അർത്ഥത്തെയും പ്രാധാന്യേന ഗണിക്കുന്നുണ്ട്.

നിദ്ദോഷാലക്ഷണവത്സരീതി ശൃണുഷിതാ
സാലങ്കാരസാനേകവൃത്തി യാ കാവ്യനാമഭാഷ
(ചന്ദ്രാലോകം)

ഇവിടെ ഗുണദോഷാലങ്കാരങ്ങൾക്കു പുറമെ ലക്ഷണം രീതി രസം വൃത്തി ഇവയെക്കൂടി വിശേഷാലായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു

ഗുണാലങ്കാരസഹിതൗ ശബ്ദൈർമ്മ ദോഷവർജ്ജിതൗ
ഗദ്യപദ്യഭയമയം കാവ്യം കാവ്യവിഭോ വിഭഃ
(പ്രതാപരുദ്രിയം)

ഇവിടെ ലക്ഷണത്തിനു വിശേഷമൊന്നുമില്ല.

‘വാക്യം രസാത്മകം കാവ്യം’
(സാഹിത്യദർപ്പണം)

ഇവിടെ രസത്തെ പ്രധാനമായി ഗണിച്ചിരിക്കുന്നു. ‘ഗുണാലങ്കാരരീതിരസോപേത’മായ ‘സാധുശബ്ദാർത്ഥസന്ദർഭ’മാണ്, കാവ്യമെന്നു വാഗ്ഭടനും, ‘ഇഷ്ടാത്മോപേത’യായ ‘ലഭാവലി’യാണ് കാവ്യമെന്നു ഭണ്ഡിയും പറയുന്നു. ‘രമണീയാർത്ഥപ്രതിപാദകഃ ശബ്ദഃ കാവ്യം’ എന്നാണ് ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുടെ മതം. പാമനാചാര്യർ, പ്രഭാകരൻ, ഭോജരാജവു, മഹിമഭട്ടൻ, മുതലായ ആചാര്യന്മാർക്കു അഭിപ്രായം

യത്തിൽ പ്രത്യുത്സമുണ്ട്. ചില മഹാകവികളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾക്കുടി താഴെ ചേർക്കുന്നു.

സർവ്വപങ്കാരയുക്താം സർവ്വപദയുക്താം സാധുവുത്താം സുവർണ്ണാം
സതദിസ്തംസ്തയമാനാം സരസഗുണഗണൈർഭൂഷിതാംലക്ഷണാഡ്യാം
ഉദ്യുതാംശാവിശേഷാ മുപഗതവിനയാം ഭൂതമാനാത്മരേഖാം
കല്യാണീം.....

(ശ്രീശങ്കരാചാര്യർ)

മുമ്പു പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളെ കണ്ടെല്ലാത്തതെ ഇവിടെ സ്പീകരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ധ്വനിഭി രമ്യതമിന്ദുസ്വന്ദിഭിഃപ്രീണയന്തി
സഹൃദയ മഭിരാമൈ രന്ധിതാഭാവഭേദൈഃ
സരസ മുചിതശയ്യാ മാശ്രിതാ വിശുദ്ധലോകം
സുഖയതി സുകുമാരാ കാളിദാസസ്തവംശീ.

(ചന്ദ്രോത്സവം)

ധ്വനി ഭാവം രസം ശയ്യ സൗകുമാര്യം എന്നിവയെ ഇവിടെ ഗണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇവിടെ പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളിൽ ഒന്നു തെറ്റൊന്നു പറയരുതെന്നതല്ല. എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളും കാര്യത്തിന്നു യോജിക്കുന്നവയാണ്. രസം അലങ്കാരം അർത്ഥം ധ്വനി ഭാവം വൃത്തി വൃത്തം ശയ്യ മുതലായവയിൽ ഒന്നിനേയും രാരിവയ്ക്കുന്നതല്ല. ഇവ എല്ലാം ജഗന്നാഥപണ്ഡിതർ പറയുന്ന രമണീയത ഉണ്ടാകുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളാണ്; മുമ്പു പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങളിൽ കാരോന്നിനേയും അനുസരിച്ചാൽ പണ്ഡിതർ പറയുന്ന രമണീയത ഉണ്ടാകും. ലക്ഷണങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടാലും രമണീയതയില്ലാകിൽ കാര്യമാകയില്ല. (ലക്ഷണമൊക്കെ കെട്ടാൽ രമണീയത ഉണ്ടാകാതെയിരിക്കയില്ലെന്നു സ്തംഭം). രമണീയതയുള്ള ഈ പ്രാധാന്യത്തെ എല്ലാ ആചാര്യന്മാരും ആഭ്യന്തരമായി സമ്മതിക്കുന്നു. അതുണ്ടാകുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ സ്പീകരിക്കുന്നതിലാണ് ഭിന്നാഭിപ്രായം ഭവിച്ചിരിക്കുന്നത്. രസത്തെ പ്രധാനമായി ഗണി

കുന്തവർ രീതി ശയ്യ പാകം വൃത്തം മുതലായവ കന്നം ആ
വശ്യമില്ലെന്നു പറയുന്നില്ല; അപ്രകാരം പറയാവുന്നതുമല്ല.
അതുകൊണ്ടു എല്ലാ ആചാര്യന്മാരുടെ മതങ്ങളും, ഒടുവിൽ
ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു
വിശ്രമിക്കുന്നു.

ശ്രുതി യു ങ്ങ സ്മൃതി യു ങ്ങ ശാസ്ത്രം
പുര ങ്ങണ നിവ ഹ ണ്ട ങ്ങ
൨. പ്രഭു വു ങ്ങ മിത്ര വു ങ്ങ വേദ ല
ശാസ്ത്ര ങ്ങ ധർമ്മ മരക വേ.
സരസം പ്രിയ യു ങ്ങ കരന്ത-
യെന്ന വേദ ലതി ഹൃദ്യ മരയ്
൩. ഹിതം വേദ ലവ ദേശി ച-
ത രന്ത കര വ്യ മെ മര കയം

കൃതി, പ്രഭുസമ്മിതം സുഹൃത്സമ്മിതം കറന്താസമ്മിതം എ
ന്നു മൂന്നു വിധമുണ്ട്. വേദം, രാജാവിനെപ്പോലെ, ഗൌരവമാ
യി ധർമ്മധർമ്മങ്ങളെ ഉപദേശിക്കുന്നതിനാൽ, പ്രഭുസമ്മിതമാ
കുന്നു. ധർമ്മധർമ്മങ്ങളെ, സുഹൃത്തിനെപ്പോലെ സുസ്നേഹം ഉപ
ദേശിക്കുന്നതിനാൽ പുര ങ്ങങ്ങൾ സുഹൃത്സമ്മിതങ്ങളും, ഇഷ്ട
ഭാര്യയെപ്പോലെ രസപ്രിയകൊണ്ടും ഹൃദയംഗമമായും ഉപ
ദേശിക്കുന്നതിനാൽ കരപ്രസപത്രം, കറന്താസമ്മിതങ്ങളാകുന്നു.
സാഹിത്യനിപുണനായ ശ്രീമാൻ ടി. കെ. കൃഷ്ണമേനോൻ
(രക്തംഗദചരിതം മഹാകാവ്യം അവതരിക) ഇപ്രകാരം
പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. 'കൃത്യം കൃത്യങ്ങളെ മൂന്നുതരത്തിലുപദേശി
ക്കും. ഇന്നവ കൃത്യങ്ങൾ, ഇന്നവ അകൃത്യങ്ങൾ, കൃത്യങ്ങ
ളെ ചെയ്തുകൊള്ളണം, അകൃത്യങ്ങളെ ചെയ്തരുത്', എന്നി
ങ്ങിനെ വിധിക്കുകയും അലംഘനീയങ്ങളായ ഈ ശാസന
കൾക്കു എതിരായി പ്രവർത്തിച്ചാൽ അതാതിന്റെ ഗുരുലഘു
ത്വമനുസരിച്ചു ശിക്ഷ കല്പിക്കുകയും ചെയ്യാമെന്നല്ല. ഇതാ
ണു പ്രഭുസമ്മിതമായ കൃത്യം കൃത്യാവേശം. വേദം ഈ ഗ

ണത്തിലുൾപ്പെടുന്നു. സാധാരണ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ അറിവു അധികമായതോടുകൂടി അധർ മന്വരത്തെ വിധികളുടേയും ശിക്ഷകളുടേയും കാര്യകാരണങ്ങളെ അന്വേഷിച്ചു തുടങ്ങി, അപ്പോൾ കൃത്യാകൃത്യോപദേശങ്ങളുടെ മട്ടൊന്നു മാറിയിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ കൃത്യാകൃത്യങ്ങളുടെ ഗുണഭോജങ്ങളെ യുക്തിയുക്തമായി പ്രതിപാദിച്ച ഒരു സ്റ്റേഫിതന്റെ നിലയിൽ ഉപദേശിച്ചു തുടങ്ങി. സുഹൃത്സമ്മിതമായ ഈ തരത്തിലുള്ള കൃത്യാകൃത്യോപദേശത്തെയൊക്കെ പുരാണങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. ജനങ്ങൾ പിന്നത്തെ പരിഷ്കാരപദ്ധതിയെ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ട് തക്കവും താവും നോക്കി രസത്തിൽ മുക്കി മയക്കി 'ഒരു ഇഷ്ടഭാവ്യയെപ്പോലെ ജനങ്ങൾക്കു ഇഷ്ടങ്ങളിൽ അഭിരുചിയും അകൃത്യങ്ങളിൽ വിമുഖതയും' ജനാപിച്ചുകൊണ്ടാണ് കാവ്യങ്ങളുടെ പുറപ്പാട്. ഇതിനത്രേ കർത്താസമ്മിതമായ കൃത്യാകൃത്യോപദേശമെന്നു പറയുന്നത്. ഇതിൽനിന്നും മൂന്നുതരത്തിലുള്ള കൃതികളുടേയും വ്യത്യാസം മനസ്സിലാക്കാം.

കീർത്തിയർത്ഥം സുഖം മോക്ഷം -

മാഹലോകത്തിലുൾഗതി

൪. വ്യവഹാരപരിജ്ഞാനം -

മിവകാവ്യവഹലങ്ങളും.

കീർത്യാദികൾ കാവ്യഫലങ്ങളാകുന്നു. തുഞ്ചത്ത് എഴുത്തച്ഛൻ കീർത്തിയും, രാമപുരത്തു വാരിയർക്കു ധനവും മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരിയ്ക്കു രോഗശമനദപരാ സുഖവും, പൂന്താനം നമ്പൂതിരിയ്ക്കു മോക്ഷവും, കാവ്യനിഷേധയാൽ ലഭിച്ചു. ഇതുപോലെ കാവ്യസംസേവനത്താൽ സർവ്വശ്രേയസ്സുകളുമുണ്ടാകുന്നു.

സാഹിത്യകലയ്ക്കു മറ്റുള്ളവയേ എല്ലാത്തിനേയുംകാൾ മാഹാത്മ്യം കൂടുന്നു. വേദങ്ങളും ശാസ്ത്രങ്ങളും പുരാണങ്ങളും ഉപദേശിക്കുന്ന ധർമ്മങ്ങളെ ഏതാവും മാധ്യമത്തോടുകൂടി

യും സരസമായും കാവ്യങ്ങൾ ഉപദേശിക്കുന്നു. ക്ലേശഭീരു
തപംകൊണ്ടും ഉപദേശങ്ങളുടെ തികതസ്വഭാവംകൊണ്ടും വേ
ദങ്ങളും ശാസ്ത്രങ്ങളും സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കു വൈരസ്യജ
നകങ്ങളായിരിക്കും. ആ വക തത്വങ്ങളെ കാവ്യങ്ങളിൽ കാ
ണുമ്പോൾ ജനങ്ങൾ സന്തോഷത്തോടുകൂടി സ്വീകരിക്കുന്നു.
കയ്യും ചവപ്പും ഉള്ള മരുന്നുകൾ ശരീരയിലും പഞ്ചസാരയി
ലും മറ്റും ചേർത്തു കുടികൾക്കു കൊടുക്കുമ്പോൾ അവർ അ
തിനെ സസന്തോഷം ആസ്വദിക്കുന്നു. ഇതുപോലെയാണ്
കാവ്യാന്തർഭൂതങ്ങളായ ധർമ്മങ്ങളെ ജനങ്ങൾ സാരസ്യത്തോ
ടുകൂടി ആദരിക്കുന്നത്. നിലകണ്ടുദീക്ഷിതമഹാകവി സാഹി
ത്യമാഹാത്മ്യത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഏതാനും ഭാ
ഗങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

ശാസ്ത്രത്തിൽക്കുട്ടിയർമതം കാവ്യത്തിൽ കുമനീയമാം
കയ്യിലേ മണികാണാം വൻ ഫണിശീർഷത്തിലോ പണി
ഏതു കാവ്യത്തിലുംവേഗം ബുദ്ധിക്കുതുന്തമാജ്ജവം
തന്റേറട മിവയുണ്ടാക്ക മാക്കും കാവ്യപരിശ്രമം
സാഹിത്യമെന്നു മറ്റുള്ള ശാസ്ത്രമെല്ലാം പഠിക്കിലും
അവരെ ബുദ്ധിമാൻകാണുമു കാലിക്കുട്ടത്തൊടൊപ്പമായ്
കാവ്യം കാണാത്തവൻതന്റെ ശാസ്ത്രപാഠനിരത്നമാം
പൂണ്ടുലിടാത്ത ശിശുവോ വാജപേയാദിചെയ്യവാൻ
കണ്ണുനരസനയംകൊതു മില്ലാത്തുള്ളതാൻദ്രധം
പണ്ഡിതൻ കവി പാടുന്നോ നിവരാനുപാസ്സഭം
സാഹിത്യത്തിലു മുൽഘോഷം ശാസ്ത്രമെന്നു നിനക്കുകിൽ
അതിലുംവേദപരംതന്നതിലുംശിവകീർത്തനം
കുതിരക്കുട്ടവും കാലാർപ്പടയും ഗജപംക്തിയും
ഉണ്ടായ്കൊള്ളട്ടെ ഭൂപാദകവിയേകീർത്തി ചേർത്തിട്ടു
കററക്കണ്ണൻ സരോജാക്ഷൻ പിതൃക്കൻ കല്പകൃമം
വൻഭീരു വിക്രമാദിത്യൻ കവി കണ്ടിടുകിൽദ്രധം
വെരുകേ വേദ കഷ്ടപ്പാടനുഭവക്കൊരുപെണ്ണി
പാഞ്ചവക്രിവകീർത്തിക്കായ് വ്യാസവാഗ്ഗൈവേത്തിനാൽ
ചന്ദ്രനംസൂര്യനംചോഗിമാരുമീശനുമെന്തുവാൻ

അരികത്തു തന്നത്താലും കവിയറിഞ്ഞിടം
കവിതൻസർവ്വവിദ്യക്കും സാഹിത്യംതാനിരിപ്പിടം
സാമാന്യമേതിലുംതന്നെ കവിവാക്കേഴുണപ്പെട്ടു.

പണ്ഡിതർ രാമൻനമ്പൂതിരി. (സഭാരഞ്ജനഭാഷ)

സാഹിത്യകലയുടേയും അതുകൊണ്ടു പെരുമാറുന്ന കവികളുടേയും വൈഭവം ഈഭാഗത്തിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാം. നിലകണ്ടുദീക്ഷിതർ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽ അല്പവും അതിശയോക്തിയില്ല. സാഹിത്യകലയ്ക്കു അത്രമാത്രം മഹാത്മ്യമുണ്ട്.

ശക്തി നൈവപുണ്യവു ലോക-
ശാസ്ത്രകാവ്യദിവീക്ഷണാൽ
ഓ. അഭ്യംസമിവകാവ്യത്തെ
നിമിഷാൻകരണങ്ങളാം.

കവിതപണ്ഡിജമാകുന്നു ശക്തി. ഇതിനെ വാസന എന്നു പറയുന്നു. ഇതു അഭ്യംസാദികളാൽ പുഷ്ടമാകുമ്പോൾ കവിതാത്രയേണ ബഹിസ്കരിക്കുന്നു. സ്ഥാവരജംഗമാത്മകമായ ലോകത്തിന്റേയും, വ്യക്തം, വൃത്തം, കോശം, ധർമ്മം, അത്ഥം, നീതി, വൈദ്യം, ജ്യോതിഷം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളുടേയും, പുരാണം, കാവ്യം, നാടകം, ഇതിഹാസം, മുതലായവയുടേയും അവേക്ഷണംകൊണ്ടു നൈവപുണ്യം ലഭിക്കുന്നു. സഹൃദയനായ ഗുരുവിന്റെ അടുക്കലിരുന്നുള്ള പരിശീലനമാകുന്നു അഭ്യംസം. ശക്തി നൈവപുണ്യം അഭ്യംസം ഇവയുണ് കാവ്യകാരണങ്ങൾ.

ഈ പ്രകൃതത്തെ അല്പംകൂടി വിസ്തീർക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ശക്തിയുണ്ടാകവിതപണ്ഡിജമെന്നും ഇതിനെ വാസന എന്നു പറയുന്നു എന്നും പറഞ്ഞുവെല്ലാം. കവിതകളിൽ പരിശീലിക്കുന്നതിനുചിലക്ഷജന്മനാതന്നെ മനസ്സിൽ ഒരു ആസക്തി ജനിക്കുന്നു ഇതിനെ വാസന എന്നോ ശക്തിയെന്നോ പറയാം. ഇപ്രകാരം ആഗ്രഹം ഉണ്ടായാൽ പിന്നീട് അതിനെ

പോഷിപ്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ശ്രമം തുടങ്ങണം. അതിനു കന്നാമതായി ചെയ്യേണ്ടതു ഏതെങ്കിലും ഒരിഷ്ടദേവതയുടെ സവിശേഷമായ ഭജനം ആകുന്നു. സാഹിത്യം ദിവ്യമായ ഒരു കലയാകയാൽ, ദിവ്യമായ ഒരു അനുഗ്രഹം ഇല്ലാതെ സ്വാധീനമാകുന്നതല്ല. ശ്രീവാത്മികി വളരെ കാലം തപസ്സുചെയ്തു ശ്രീരാമന്റെ അനുഗ്രഹം സമ്പാദിച്ചതിന്റെ ശേഷമാണ് കാവ്യരചനയ്ക്കു ശക്തനായി ഭവിച്ചതു. കാളിദാസർക്കു ഭദ്രകാളിയുടെ അനുഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു ഐതിഹ്യങ്ങൾ പറയുന്നു. മൂകനും ദ്രവിഡശിശുവും ദേവീ പ്രസാദം കൊണ്ടാണ് മഹാകവികളായിവന്നത്. ഭവദ്രതിയും അങ്ങിനെ തന്നെ. വളരെക്കാലം മൂകൻ ഭഗവതിയെ സേവിച്ചിരുന്നതായി പറയപ്പെടുന്നു. ദ്രവിഡശിശുവിനു ഭഗവതിയുടെ സ്തന്യപാനത്തിനു ഭാഗ്യം ലഭിച്ചു. മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരി, വാസുഭട്ടതി മുതലായവരും വലിയ ഭക്തന്മാരായിരുന്നു. ഇപ്രകാരം മഹാത്മാരായ ഒരോ കവികളുടെ ചരിത്രം നോക്കുകയാണെങ്കിലും അവർ സവിശേഷമായി ഒരു ഇഷ്ടദേവതയെ ഭജിച്ചിരുന്നു എന്നു കാണാം. മുമ്പറഞ്ഞ ശക്തി അങ്കുരിക്കുന്നതോടുകൂടിയെങ്കിലും ഈശ്വരഭജനം തുടങ്ങേണ്ടതാകുന്നു.

രണ്ടാമതായി ഗുരുവിന്റെ അടുക്കൽ ഉള്ള അഭ്യാസമാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. ഗുരുസഹൃദയനായിരിക്കണമെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. കാവ്യജ്ഞാനം ഉണ്ടാകുന്നതിനു കേവലം ശാസ്ത്രകർശനമായവരെ ഗുരുക്കന്മാരായി സ്വീകരിക്കരുത്. ഹൃദയത്തിനു വൈമല്ല്യം സാരസ്വ്യം, കാവ്യമർമ്മജ്ഞത ഇവയൊക്കെ ഗുരുവിനു വിശേഷമായുണ്ടായിരിക്കണം. ഇപ്രകാരമുള്ള ഗുരുവിന്റെ അടുക്കൽ നിന്നും ഉള്ള അഭ്യാസത്താൽ ക്രമേണ മുമ്പുപറഞ്ഞ ശക്തി വികസിച്ചുവരും. അതോടുകൂടി പരിശ്രമവും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണം. ആരംഭത്തിൽ ചെയ്യേണ്ട പരിശ്രമത്തെക്കുറിച്ചു ക്ഷേമേന്ദ്രമാഹാക

വി വിസിരിച്ചു പറയുന്നുണ്ട്. ക്ഷേമേന്ദ്രന്റെ മതം അനുസരിച്ചു ചില സംഗതികൾ ഇവിടെ പറയാം.

ഒന്നാമതായി വൃത്തം സ്വാധീനമാക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. ഇതിനു മറുകവികളുടെ പദ്യങ്ങൾ എടുത്തുവെച്ചു ആദ്യം അക്ഷരവും പിന്നെ പദവും മാറ്റി സ്വന്തമായി ചേർത്തു തുടങ്ങണം. അക്ഷരത്തിന്റെ കാര്യം ഒന്നാം നോക്കേണ്ട. പദത്തിന്റെ ഭംഗിയിലും ദൃഷ്ടിവയ്ക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. അക്ഷരങ്ങളുടെ ഗുണലഘുത്വങ്ങൾ മാത്രം എന്നിവ മാത്രമേ തെറ്റാതെ സൂക്ഷിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. ദ്രാവിഡവൃത്തങ്ങളെ ഇവിടെ സ്വീകരിക്കുന്നതു സംസ്കൃതവൃത്തങ്ങളെക്കാൾ എളുപ്പമായിരിക്കും.

വെടികൊണ്ടുണ്ടു മൃഗങ്ങൾ മുറിഞ്ഞു കുടികൊണ്ടുണ്ടു മനുഷ്യർ മുറിഞ്ഞു കുരടികളെത്തിയപ്പിച്ചുകുടിച്ചും മടുവാക്കൂട്ടമടുത്തുപിടിച്ചും ഗുഹകളിൽ മതിശീശ്രമമുത്തും ഉററത്തിൽച്ചിലർപ്പനികൾ തന്നുടെ തോറകളോരമരിച്ചുതുടങ്ങി.....

(സ്രമനാഥം ഉള്ളത്)

ഇവിടെ കാരോ അക്ഷരത്തിന്റേയും സ്ഥാനത്തു വേറെ അക്ഷരങ്ങൾ ചേർക്കണം. വൃത്തം ഗുണലഘു മാത്രം എന്നിവയിൽ തെറ്റുവരാതെ പ്രത്യേകം ദൃഷ്ടിവെക്കണം. ഇത്രയുമെ ചെയ്യേണ്ടതുള്ളൂ.

കുക്കികൊണ്ടുകുക്കങ്ങൾ കുഞ്ഞുതതിതന്നു തങ്ങളുൾത്തുളു പപവികളെത്തിയപ്പിച്ചുപവിച്ചും ജജവാജടുംജനിയെജടിച്ചും ഗഗ്നങ്ങളു മതിഗഗ്നമകന്നംബഞ്ചിതിൽബലബലമകൾ തന്നുടെ കുത്തുകുളത്തുകുളത്തുമുതിർന്നു.....

അക്ഷരങ്ങൾ മാറ്റുവാൻ ഇപ്രകാരം ശ്രമിച്ചാൽ മതി. അത്ഭുതമാണമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു അസംബന്ധമായി തോന്നാം എന്നാൽ ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതിന്റെ അത്ഭുതം വേറെ ഒന്നാണല്ലോ. കാരോ പാദത്തിലും അക്ഷരങ്ങൾക്കു പകരം കാരോ അക്ഷരം ആദ്യം ചേർക്കുന്നതു സുകരമായിരിക്കും.

എലിയെപ്പോലെയിരിക്കുന്നിവനൊരു
പുലിയെപ്പോലിപ്പാലായണകൊണ്ടും.

ഇവിടെ,

ക കിയെക്കൊകകകിത്തുംകകകക
ബുബുബേബുബിബബാബ ബബാബാബ

കൂട്ടക്ഷരങ്ങൾ കൂട്ടക്ഷരങ്ങളായിരിക്കണം. അക്ഷരങ്ങൾക്കു എണ്ണം കൂടരുത്. ലഘുവായിട്ടുള്ള അക്ഷരത്തിനു പകരം വെക്കുന്ന അക്ഷരവും ലഘുവായിരിക്കണം. ഈ നിലയിൽ അല്പം പരിശ്രമിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നീട് പദങ്ങൾ മാറ്റുവാനുസാഹിക്കണം. ഇവിടെയും അത്യാദികളെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കരുത്. അവ എങ്ങിനെ വേണമെങ്കിൽ ഇരിക്കട്ടെ.

എലിയേപ്പോലെച്ചിരിക്കുന്നിവനൊരു
പുലിയേപ്പോലിഹ പായണകാണാം

ഇവിടെത്തന്നെ എലിയെ എന്ന പദം മാറ്റി പുലിയെ എന്നും, ഇരിക്കുന്നു എന്നതിനു പകരം വസിക്കുന്നു എന്നും, ചേർക്കണം. പുലിയെ എന്ന പദം കലിയെ എന്നാക്കുക; പായണ എന്നതു ചാടണ എന്നും, കാണാം എന്നതു കേൾക്കാം എന്നും മാറ്റുക. അപ്പോൾ

പുലിയേപ്പോലെവസിക്കുന്നിവനൊരു
കലിയേപ്പോലിഹപായണകേൾക്കാം.

ഇവിടെ വൃത്തത്തിനു ന്യൂനതയില്ല. ഇപ്രകാരം ദ്രാവിഡവൃത്തങ്ങളിൽ ശ്രമം ചെയ്തു പിന്നീട് സംസ്കൃതവൃത്തങ്ങളിലും ഉത്സാഹം തുടങ്ങണം. രണ്ടാമതായി അക്ഷരങ്ങളും പദങ്ങളും അത്മത്തോടുകൂടി മാറ്റുവാൻ തുടങ്ങണം. അതിലുള്ള അത്മത്തെ വേണമെന്നില്ല. കേട്ടാൽ അസംബന്ധമെന്നു തോന്നരുത്. അത്രമാത്രമേ അത്മത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ നിഷ്പക്ഷിക്കേണ്ടതുള്ളൂ.

ശിശുവെപ്പോലെച്ചിരിക്കുന്നിവനൊരു
പശുവെപ്പോലെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

വൃത്തങ്ങൾ സ്വാധീനമായാൽ പിന്നീട് അത്മം അതുപോലെ വേറെ പദങ്ങളിൽ പകർത്തിവെക്കുന്നതിനു ശ്രമിക്കണം.

൯൦

സാഹിതസർവ്വസ്വം

വാരിധിപണ്ടുകടത്തോരുനേരത്തു ബാധവചാവകനനിൽനിന്നു
സാരമായുള്ളൊരുപിണ്ഡമെഴുന്നവൻ വാരോരമണ്ഡലമായിപ്പിന്നെ

(കൃഷ്ണഗാഥ)

ഇവിടെ വാരിധി മുതലായ പദങ്ങൾക്കു ആ അർത്ഥം
ത്തെക്കുറിക്കുന്ന പദങ്ങൾ തൽസ്ഥാനങ്ങളിൽ ചേക്കാം.

അംബുധിമുഖമധിമുസമയത്തു
ബാധവചായുള്ളതിയിൽനിന്നു
ശക്തിയെഴുന്നോരുപിണ്ഡമെഴുന്നവൻ -
വാരോരമണ്ഡലമായിപ്പിന്നെ.

കൃമേണ സംസ്കൃതത്തിൽനിന്നും തജ്ജമ ചെയ്തു ശീലിച്ചു
തുടങ്ങണം. വൃത്താനുവൃത്തം പദാനുപദം മുതലായ കഠിന
നിയമങ്ങൾ ഒന്നും സ്വീകരിക്കരുത്. ചെറിയ വൃത്തത്തിലു
ള്ള പദ്യങ്ങളുടെ അർത്ഥം വലിയ വൃത്തങ്ങളിൽ വരുത്തുവാൻ
തുടങ്ങണം. നിരർത്ഥപദങ്ങൾ ഉണ്ടായാലും ഗണിക്കേണ്ട
തില്ല.

ശ്രീപതിപ്രണിപതൃംഹം ശ്രീവത്സാങ്കിതവക്ഷസം
ശ്രീരാമോദന്തമാഖ്യംശ്വേ ശ്രീവാത്മീകിപ്രകീർത്തിതം
(ശ്രീരാമോദന്തം)

ശ്രീവത്സംകൊണ്ടുനിന്നീടിക്കു തെളിമപെടും ദിവ്യവക്ഷസ്സിണങ്ങും -
ലക്ഷ്മീനാഥന്റെ തൃക്കാലടിയിലിഹ നമിച്ചിന്നുവേണ്ടുവിധത്തിൽ
മുനംവാത്മീകിയാകുംമുനികലതിലകൻവണ്ണനംചെയ്തദിവ്യ -
ശ്രീരാമൻതന്നുദന്തം പാവതിരുതുടങ്ങുന്നു ഞാനിങ്ങുമന്ദം.

(സ്വപ്ന)

അടുത്തതായി ആശയങ്ങൾ സ്വയമായി സൃഷ്ടിക്കുന്ന
തിന്നു ശ്രമം തുടങ്ങണം. മുമ്പു പറഞ്ഞവിധമുള്ള 'സൂത്രപ്പു
ണി'കൊണ്ടെങ്ങും ഇക്കാര്യം സംധിക്കയില്ല. ഇതിന്നു നല്ല
ശ്രമം തന്നെ ചെയ്യണം. പ്രാരംഭകാലം മുതലെ ചില പ്ര
ത്യേകമാർഗ്ഗങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചാൽ വളരെ എളുപ്പത്തിൽ കാ
ര്യം സംധിക്കാം. നമ്മുടെ മുമ്പിൽ അനവധി പദാർത്ഥങ്ങൾ
നാം നിത്യവും കാണുന്നുണ്ടല്ലോ. ഇവയിൽ ഏതിന്റെ ഏ
കിലും സ്വഭാവത്തെ അതുപോലെതന്നെ പദ്യത്തിലാക്കു

വാൻ ശ്രമിക്കണം. പുതുതായി അത്ഥം ഒന്നും ചേർക്കാനാദ്യം ഉത്സാഹിക്കേണ്ട. തന്റെ അടുത്തു ഒരു കട്ടിൽ ഉണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുക. അതിനു നാലുകാരും ഉണ്ട്. അതിന്റെ മുകളിൽ ഒരു മെത്തപ്പായും ഉണ്ടെന്നു കരുതുക. ഇപ്രകാരമുള്ള കട്ടിലിന്റെ സ്വഭാവം പട്ടുത്തിലാക്കുക.

നാലുകാരുള്ളതാണല്ല കട്ടിലിന്റെ. ഉദാഹരണം
മെത്തപ്പായെന്നു നൽകാശിയൊത്തുമിന്നുന്നിതേറ്റവും.

ഇതുപോലെ കുളം കിണറ്റ് മരം വഴിതോട ചന്ദ്രൻ മുതലായ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചും എഴുതി ശീലിക്കണം. ഈ വിധത്തിലുള്ള ശ്രമം തുടർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുക.

സഹൃദയനായ ഗുരുവിന്റെ അടുക്കൽ ഉള്ള അഭ്യാസം ക്രമേണ വലിച്ചുവലിച്ചു വരുവാ നിടയുണ്ടല്ലോ. അലങ്കാരശാസ്ത്രം പ്രധാനമായി അഭ്യസിക്കണം. ഏതെല്ലാംവിധത്തിൽ രസകരമായി അത്ഥം കല്പിക്കാൻ കഴിയുമെന്നു ഇതുകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കാം. പുതിയ ആശയങ്ങൾ മനസ്സിൽ ഉണ്ടാകുന്നതിനും അലങ്കാരപരിശീലനം വളരെ സഹായിക്കും. അലങ്കാരശാസ്ത്രപഠനത്തിൽ ഒട്ടും ഉപേക്ഷ വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ല. മറ്റു ശാസ്ത്രങ്ങളും ശക്തിയും സൗകര്യവും അനുസരിച്ചു പഠിക്കുന്നതു നന്നു്. കഷ്ടിച്ചു സാധാരണ ഒരു കവിയോകണമെങ്കിൽ ഇത്രമാത്രം പഠിപ്പു മതിയാകുന്നതാണ്. പിന്നീടു വേറെ ഒരു മാർഗ്ഗത്തിലേക്കു തിരിഞ്ഞു ആണ് ശ്രമം തുടങ്ങേണ്ടത്. അതായത് ഗ്രന്ഥപരിചയം; ചെറിയ കൃതികൾ മുതൽ യഥാക്രമം ഗുരുതരാ കൂടിയ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. മലയാളത്തിൽ തുഞ്ചത്തെഴുത്തച്ഛൻ പുനഃനമ്പൂതിരി ഉണ്ണായിവാരീയർ കോട്ടയത്തുതമ്പുരാൻ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ മുതലായ മഹാകവികളുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ പരിശീലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. അതോടുകൂടിത്തന്നെ മുമ്പു പറഞ്ഞ വിധം ചെറിയ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഖണ്ഡകൃതികളും എ

ശ്രീതിക്കൊള്ളണം. അല്പം വാസനയുള്ള ഒരാളാണെങ്കിൽ ഈ വിധം പരിശ്രമിക്കുന്നതായാൽ വലിയ കാലദൈർഘ്യം കൂടാതെ മലയാളത്തിൽ സാധാരണ ഒരു കവിയായിത്തീർന്നു വരികാം.

മഹാകവിയായിത്തീർന്നുവരികെന്നുവെങ്കിൽ അതിമഹത്തായ ശ്രമം ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ഒന്നാമതായി സംസ്കൃതത്തിൽ നല്ല പൂർണ്ണ സമ്പാദിക്കണം. മലയാള ഭാഷയിലെ ഗ്രന്ഥസമ്പത്തു അത്യന്തം പരിമിതമാകയാൽ ഭാഷാഗ്രന്ഥാഭാസം കൊണ്ടു മതിയാകയില്ല. അലങ്കാരാദികളെ സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ വളരെ സൂക്ഷ്മമായും ബഹുമാനമായും വിചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയുടെ സാരം ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു അത്യാവശ്യമാകുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ പൂർണ്ണ സമ്പാദിക്കാതെ ഒരാൾക്കു മലയാളഭാഷയിൽ സാധാരണ ഒരു കവിയായെന്നതിനും സഹജനായെന്നതിനും കഴിയുകയില്ല. സംസ്കൃതത്തിൽ പ്രൗഢപൂർണ്ണ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളവർമാത്രമേ മലയാളത്തിൽ ഉൽകൃഷ്ടകവികളായിത്തീർന്നുവരിച്ചിട്ടുള്ളൂ. സംസ്കൃതത്തിലുള്ള പുരാണങ്ങൾ, ഇതിഹാസങ്ങൾ, കാവ്യങ്ങൾ, നാടകങ്ങൾ, മഹാകാവ്യങ്ങൾ, ഭാഗ്യങ്ങൾ മുതലായവ എല്ലാം വായിച്ചു പരിചയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. ഏതെങ്കിലും ഒരു കേരളം കേന്ദ്രം പഠിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മറ്റുള്ളവയിൽ സാധാരണപരിചയം മതി എന്നുവെങ്കിലും. കേരളങ്ങളുടെ പരിചയമില്ലെങ്കിൽ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥജ്ഞാനവിഷയത്തിൽ വളരെ കുഴപ്പം നേരിടും. മഹാകാവ്യങ്ങളും എല്ലാംതന്നെ കഴിയുന്നതും വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. ഭൗതികവും പദപ്രയോഗസ്വഭാവം പ്രസ്ഥാനരീതി പദസ്വാധീനത മുതലായവയൊക്കെ മഹാകവികളുടെ കൃതികൾ പരിചയിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഉണ്ടാവുകയുള്ളൂ. സാധാരണ എല്ലാശ്രീകളും വായിക്കുന്നതോടുകൂടി ഏതെങ്കിലും ഒരു മഹാകവിയുടെ കൃതികൾ (തന്നിട്ടു ഇഷ്ടം എന്നുതോന്നുന്നതും) എന്നും

പരായണം ചെയ്യണം; പ്രത്യേകം പഠിക്കുകയും വേണം. ഇങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്നും തങ്ങൾ അറിയാതെ തന്നെ ആ മഹാകവിക്കുള്ള ചില വിശേഷഗുണങ്ങൾ ലഭിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നു. കാളിദാസർ നിത്യവും സവിശേഷമായി വാത്മീകീമഹാമുനിയുടെ കൃതികൾ പഠിച്ചിരുന്നു എന്നു വിചാരിക്കാൻ വളരെ സ്വയം ഉണ്ട്. ശ്രീകാളിദാസകവിതയ്ക്കു ഇപ്പോൾ കാണുന്ന ഗുണങ്ങളിൽ പലതും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളത് വാത്മീകീകൃതികളുടെ സവിശേഷപരിശീലനംകൊണ്ടാകുന്നു. വാത്മീകീരാമായണം വാസിഷ്ഠം ഏതീകൃതികളുടെ പ്രസ്ഥാനചൈതന്യം കാളിദാസകൃതികൾക്കു സപാധീനമാണ്.

വാത്മീകീസ്മൃതിജയി പ്രഥമകവിനാം
തസ്മാന്നസാരസരജസ്സച കാളിദാസഃ.

(ഭിക്ഷാടനം—ഉൽപ്രേക്ഷാവല്ലഭൻ)

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് വാസ്തവമാണ്. ഭവഭൂതി, മരരി മുതലായ കവികളും വാത്മീകിയുടെ പ്രത്യേകശിഷ്യന്മാരാണ്. നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ രവിവർമ്മകലശേഖരൻ മുതലായ കവികൾ കാളിദാസകൃതികളെ പ്രത്യേകം പരിശീലിച്ചിട്ടുള്ളവരാകുന്നു. ശ്രീശങ്കരാചാര്യർ മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരി മുതലായവർ വ്യാസമഹഷിയുടെ ശിഷ്യന്മാരാണ്. ഇപ്രകാരം ഏതു മഹാകവിയുടെ കൃതികൾ പരിശോധിച്ചാലും, ഒരു മഹാകവിയുടെ ശിഷ്യസ്ഥാനം പ്രത്യേകമായി സ്വീകരിച്ചിരുന്നുതായി കാണാം. യഥാർത്ഥമായ ഭൗണത്വം ലഭിക്കുന്നതിന്നു ഇപ്രകാരം ചെയ്യേണ്ടതു അത്യാവശ്യമാകുന്നു. ഈ വിധം എല്ലാം പരിശ്രമിക്കുന്നപക്ഷം സുചിരകാലംകൊണ്ടു ഒരു മഹാകവിയായി ഭവിക്കാവുന്നതാണ്.

ഇത്രവളരെ ഭഗീരഥശ്രമം ചെയ്തു ഒരു കവിയുടെ സ്ഥാനം ലഭിക്കുന്നതെന്തിനാണെന്നു ചോദിക്കാം. വാസ്തവം ആലോചിച്ചാൽ കവിയുടെ സ്ഥാനംപോലെ ഉൽക്കൃഷ്ടമാ

യി വേറെ കണമില്ലെന്നു തെളിയും. കവിയുടേയും സാഹിത്യത്തിന്റേയും അസാധാരണമാഹാത്മ്യം മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇത്രമാത്രം ഉന്നതമായ കവിസ്ഥാനം ആരും ആഗ്രഹിക്കുണ്ടതായ കണതന്നെയാണ്. ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ മുമ്പു പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടി പരിശ്രമിച്ചാൽ മതിയാകും. അവരുടെ ഇഷ്ടംപോലെ കവിയോ മഹാകവിയോ ആകാം. തന്നിട വാസനയില്ലെന്നു വിചാരിച്ചു ഗോശയനായി ഇരിക്കരുത്. വാസന ഇല്ലെങ്കിൽ ഈശ്വരാനുഗ്രഹംകൊണ്ടും പരിശ്രമം കൊണ്ടും ഉണ്ടാകും. അല്ലെങ്കിൽ ഈ ജന്മത്തിൽ പരിശ്രമിക്കുക. അടുത്ത ജന്മത്തിൽ വാസനയുണ്ടാകും. വാസന ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്ത കണല്ല. വാസന തീരെ ഇല്ലാത്തവർക്കു അല്പം കൂടി കാലദൈവവും ഉണ്ടാകും എന്നേയുള്ളൂ. കവികളാകുന്ന വിബുധന്മാർ ലോകത്തിൽ മരണമില്ലാത്ത അമരന്മാരാകുന്നു. നിച്ചത്തിയുള്ളവരെല്ലാം പരിശ്രമിച്ചു അത്രമാത്രം ഉൽക്കൃഷ്ടമായ ഈ സ്ഥാനം സ്വാധീനമാക്കേണ്ടതാണ്.

ശ്രം വ്യം ഭൂമി മേനവം
കവ്യം രണ്ടുവിധത്തിലും
ന ശ്രവണോചിതമം ശ്രം വ്യം
ഭൂമി ഭഗവതേ ശ്രവ്യം.

കാവ്യം, ശ്രാവ്യം ഭൂമി എന്നു രണ്ടുവിധത്തിലുണ്ട്. കേൾക്കുവാൻ യുക്തമായത് ശ്രാവ്യം. കാണുവാൻ യോജിക്കുന്നതു ഭൂമി.

ഗദ്യം പദ്യം തഥാ ഗദ്യ-
പദ്യമിത്രിതമിങ്ങനെ
൭. മുമ്പറഞ്ഞതു കൂടാതെ
ത്രിവിധം കവ്യമേകായം

മുമ്പു പറഞ്ഞതുകൂടാതെ ഗദ്യം പദ്യം മിശ്രം (ഗദ്യവും പദ്യവും കൂടിയത്) എന്നു മൂന്നുവിധം കാവ്യങ്ങൾ ഉണ്ട്.

ഗദ്യം ഗദീകുപാൻയോഗ്യം
വൃത്തബന്ധവിവർജിതം

വ. പദസംയുക്തമംപദ്യ-
മിതുവൃത്തനിബദ്ധമം.

ഗദീകുന്നതിനു യുക്തമായതാണ് ഗദ്യം. ഇതിനു വൃത്തവുമായുള്ള സംബന്ധമില്ല. പദങ്ങളോടുകൂടിയതു പദ്യമാകുന്നു. ഇതു വൃത്തനിബദ്ധമാണ്. ഉദാഹരണം സ്പഷ്ടം.

കരേവൃത്തത്തിൽനിർമ്മിച്ച
പദ്യങ്ങൾകലരുന്നതായ്
൯. എട്ടേതദധികംസംഗ്രം
ചേർന്നുസംഗ്രംതമകകിൽ

പദ്യങ്ങൾഭിന്നവൃത്തങ്ങൾ-
ഉംയംസംഗ്രത്തിലൊക്കെയും
൧൦. അബ്ധതിൽക്കരയറ്റുള്ള
പദ്യങ്ങളിയലുന്നതായ്.

ഇഷ്ടദേവനമസ്തംഗം
വസ്തുനിർദ്ദേശമേതഥാ
൧൧. ആരംഭത്തിൽചെടിപ്പിച്ചി-
ട്ടുള്ളതായഥാദിവ്യനേരം

ധീരേദന്തഗുണചേർന്ന-
കലീനൻഭ്രമിപാലനേരം
൧൨. ഏകൻനായകനരൊക്കെള്ള
മല്ലെന്നാകിൽബ്രഹ്മകുടും

ഏകവംശമഹീശനരർ
നായകനരർഭവിപ്പതായ്
൧൩. ശൃംഗാരമേവീരമതേരം
ശാന്തമേരസമംഗിയായ്.

- ഇതിഹാസപുരോണാദി-
സിദ്ധമോസജ്ജനങ്ങളെ
൧൪. സമശ്രയിപ്പതേധമം
ചേന്തേകഥയുള്ളതായ്
സൃഷ്ടൻചന്ദ്രൻനിശാസന്ധ്യ
വകലംബധിവർത്തം.
൧൫. സംയോഗവിപ്രയോഗങ്ങൾ
പുരയുദ്ധപ്രയോണവം
വിവരഹംവിവിനംപുത്ര-
ജനനംഷസ്തുക്കളും
൧൬. നായാട്ടിരുട്ടമദ്ധ്യംഹ-
മർരശ്രിനിലവതു
വിലപമശ്രമയോഗം
മദ്യവനംതടാകവും.
൧൭. അശനംശയനംപുഷ്പ-
മദ്യനംനദിയുതഥം
സരസ്സുവരൻമന്ത്രി
ദേവദാസിപുരോഹിതർ.
൧൮. ഇത്യാദികളേയരേണ-
മചിതംപേരായഥവിധി
വണ്ണിച്ചിരിപ്പതേകുന്നു
മഹാകാവ്യംപ്രകീർത്തിതം.
൧൯. പലവൃത്തങ്ങളിൽപദ്യ-
മുള്ളതായെരസദ്യം
വിചിത്രസദ്യംചേൻതൽ
കൈരളംനിബ്ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

കാവ്യത്തിലെ വിഭാഗത്തിനു സദ്യം എന്നു പറയുന്നു.
മഹാകാവ്യത്തിൽ എട്ടിൽ കറയതെ സദ്യങ്ങളും, കാരോസ

ഗുണീകൃതം അന്യത്തിൽ കരയതെ പദ്യങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. സഗ്ഗോപസാനത്തിലൊഴികെ മറ്റുള്ള പദ്യങ്ങൾ എല്ലാം ഏകവൃത്തത്തിൽ രചിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കാവ്യത്തിന്റെ നിർമ്മിതിക്കുപരിസമാപ്തിക്കുവേണ്ടി ഇഷ്ടദേവനമസ്കാരമോ വസ്തുനിദേശമോ ആരംഭത്തിൽ ചെയ്യണം. നായകൻ ദിവ്യനോ, ധീരനോത്തമനോ സൽജലജാതനോ ആയ രാജാവോ, ആകുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ രാജവംശത്തിൽ എന്നപോലെ ഏകവംശജാതനായ അനേകം രാജാക്കന്മാർ നായകന്മാരകാം. അംഗീകാരം രസം ഗുണമോ വീരമോ ശാന്തമോ ആയിരിക്കണം. ദർശനങ്ങളായി മറ്റു രസങ്ങളും വേണം. സൂര്യൻ ചന്ദ്രൻ രശ്മി സന്ധ്യ പകൽ മുതലായവയേയും ഇതുപോലെയുള്ള മറ്റു വസ്തുക്കളേയും കഴിവില്ലാത്ത അനുസരിച്ചു യഥാവിധി വർണ്ണിക്കണം. യഥോചിതം എന്നു ഇവിടെ പറഞ്ഞതിനാൽ ചില വസ്തുക്കളെ കുറയ്ക്കും; പറ്റാത്തവയെ കൂട്ടുകയും ചെയ്യും. വിവിധവൃത്തങ്ങളിൽ രചിക്കപ്പെട്ട പദ്യങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു സഗ്ഗവും വിചിത്രസഗ്ഗവും ഉണ്ടായാൽ കൊള്ളാം. ഈ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയതാകുന്നു മഹാകാവ്യം.

൨൦. ക മ ര ന യ ക ന ഭൂ റാ
നി ദേശി ച വ ദി പ തു
വ സ്തു നി ദേശ മി നേ ത
വ പ്ര ധ ര നി യ മ ര യി ട ര .

പ്രകൃതകഥാനായകനെ നിദേശിക്കുന്നതു വസ്തുനിദേശം. ഈ നായകൻ കുമാരസംഭവാദികളിലെപ്പോലെ അപ്രധാനിതമാകാം. കഥാനായകൻ ദിവ്യനായിരുന്നാൽ സേവ്യദേവനമസ്കാരവും തന്നിദേശംകൊണ്ടുതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നതാണ്.

മാതൃതാലസദേവന്റെ മഹാകലകൽ പ്രീതിപ്രതിജ്ഞാപനം മഹാമാതാമാജാവിളാപത്തെ വഹിച്ചദിവ്യശ്രീരാമദേവൻ വിധയിച്ചിരിക്കണം.

(മഹാമന്ദവിളാപം)

കഥനായകനായ ശ്രീരാമനെ നിദ്ദേശിച്ചതുകൊണ്ടു
സ്വപക്ഷഭവനമസ്കാരം സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു.

൨൧. വസ്തുവിൻ ഗുണഭേദം ഷഡ്ഭാവം
വർണ്ണിക്കുവതു വർണ്ണനം

വസ്തുവിന്റെ ഗുണഭേദഭാവത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നതു വർണ്ണനം. വർണ്ണിക്കുക എന്ന പദത്തിനു ഭംഗിയായി വിസ്തരിക്കുക എന്ന അർത്ഥം.

പ്രകൃതിപ്രതികൂലം
കൂലമിശ്രം തകളുറയ്
൨൨. മൂന്നു മർത്തി വർണ്ണിക്കും
വസ്തുക്കളെയുൾക്കൊള്ളും

വർണ്ണനം മൂന്നുവിധമുണ്ട്. പ്രകൃതിപ്രതികൂലം; പ്രകൃത്യനുകൂലം; പ്രകൃതിപ്രതികൂലാനുകൂലം.

കവിസങ്കേതമൊപ്പിച്ചിട്ട്
ദൃശ്യകൃതിശയോക്തികൾ
൨൩. ഇത്യർത്ഥമേന്തേ വർണ്ണിക്കിൽ
പ്രകൃതിപ്രതികൂലകം.

കവിസങ്കേതം അനുസരിച്ചു അത്യുക്തി അതിശയോക്തി മുതലായ അലങ്കാരങ്ങൾ ചേർത്തു വർണ്ണിക്കുന്നതു പ്രകൃതിപ്രതികൂലകം.

തിനിനായ്ക്കൽപ്പരിവയിലൊഴും തുറന്നുകൊണ്ടു
മാനിക്കും തന്മകടമതുടയ്ക്കുമൊളം വരാശേഷൻ
ഭ്രമിപ്പാസുപസന്നനി ലവയ്ക്കുതമേകീട്ട വാറിൻ
മേനിക്കൾച്ചേന്നൊരുമദം മുന്തിമേൽ ചാർത്തിടുന്നു.

(ഉദാഹരണം)

പരിവയെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഈ പദ്യത്തിൽ അതിന്റെ അശാധനയെ കാണിക്കുന്നതിനു നക്രസഞ്ചാരം ശേഷശ്ലീരോഘട്ടനം കസ്തൂരികാപ്രസരണം എന്നിവയെ അതിശയോക്തി മയമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. നക്രസഞ്ചാരാദികൾ പരിവയെ

ടെ സ്ഥിതിക്ക് അവാസ്തവമാകയാൽ ഇതു പ്രകൃതിപ്രതികൂലവണ്ണം.

ക റ വ്യ ര ത്വ മ ഭ ര വ ന ര ശ ക്തി-
 ത ന് നി ര ള്ള ഉ മ ത് ഗ മ ം
 ൨൪. ക റ ണി ചി ട വ ത ര ണേ ര ര ം
 പ്ര കൃ തി പ്ര തി കൂ ല ക ം .
 സ ര ഹി തൃ ം ര സ ഭൃ യി ഷ-
 ഭ ര വ നൈ ക പ്ര വ ണ മ ര ം
 ൨൫. അ തി ന ര ല തി ലീ മ ടി-
 ലു ള്ള വ ണ്ണ ന മൃ ത്ത മ ം .

പ്രകൃതിപ്രതികൂലവണ്ണം, ഭാവനാശക്തിയുടെ അനൗദ്യോഗികമായ ഉൽഗതിയെ കാണിക്കുന്നതാകയാലും സാഹിത്യം എന്നതു രസമയവും ഭാവനൈകവും ആയ പ്രവഞ്ചമാകയാലും, കാവ്യത്തിൽ ഉത്തമമുണ്ടു്.

“പഞ്ചിപഞ്ചിപഞ്ചനമരാവത്യാമിയലു പയ്യമകളേക്കിലൊരോന്നേ ചാതാളത്തിലിരുന്നുതദിയം പുകൾനെറിതന്നെഞ്ച് ഭജഗവയുടികൾ പാടുന്നതുകേട്ടാമികലപെരുമൊൾ പാമന്റുപാനാശന്ത്യയകലുക്കീടുന്ന ഫണാവലിതമലിളകും ഭൂമിയൊടൊക്കെനിറയ്ക്കും കാഞ്ചനനിരമുകൾതന്നിൽവിളങ്ങും നാകേമേറിന ദിവിചരയുനാമമൃതാസപാദേ കയ്യിൽച്ചേന്നൊരുപൊന്നിങ്കിണ്ണം ഭിണ്ണനയൊടുഭൂയോഭൂയോ വീഴുന്നതുകണ്ടമരമുഗാക്ഷികൾ കയ്യങ്കൊട്ടിക്കിരപികളിച്ചുചിരിച്ചിടുന്നു”.

(രാജരാജാവലിയം)

പ്രകൃതിപ്രതികൂലവണ്ണം അധമമാണെന്നു നവീനനായ ചിലർ അഭിപ്രായമുണ്ട്. സാഹിത്യം പ്രകൃതിയുടെ നേർപകുപ്പാണെന്നും, പ്രകൃതിപ്രതികൂലവണ്ണം അതിനു യോജിക്കാതിരിക്കുന്നു എന്നും, എണ്ണ് ഇവർ പറയുന്നത്. കാവ്യം പ്രകൃതിയുടെ നേർപകുപ്പായിരിക്കണമെന്നു നിയമമില്ല. രസകരമായിരിക്കണമെന്നു നിബ്ബന്ധമുണ്ട്. വാസ്തവമായാലും അവാസ്തവമായാലും, ശബ്ദാത്മങ്ങൾക്കു രമണീയത്വമുണ്ടോ എന്നു നോക്കുവാനുള്ള; അതുണ്ടെങ്കിൽ കവിതയോ

യി. വാസ്തവവാസ്തവഗണനയോടു കൂടിയതായ സാമ്പത്തിക
 ഘടനയോടു കൂടിയതായതുകൊണ്ട്. കാര്യം ചരിത്രമോ ശാസ്ത്രമോ
 അല്ല. പ്രകൃതിയിലുള്ളവയോടൊക്കെ സാഹിത്യത്തിലും, കാര്യ
 ത്തിലുള്ളവയോടൊക്കെ പ്രകൃതിയിലും, ഉണ്ടാകണമെന്നു പറയു
 ന്നത് അസാധ്യമാകുന്നു. രാജകുടുംബം പോലുള്ള ശത്രു
 കൾ കൂട്ടിൽ പോയി താമസിക്കുന്നതും, നിശ്ശേഷമായി ഉ
 ള്ള ചക്രവർത്തിയുടെ വിരഹവും, ചക്രവർത്തിയുടെ ജ്യോത്സം
 വരവും, ലോകത്തിൽ കാരണൻ കഴിയത്തക്കവണ്ണം. ഇതു
 കൊണ്ട് ഇല്ലാത്തവയേയും കവിതയ്ക്കു വായനം എന്നുവരുന്നു.
 ഇതുപോലെ ഉള്ളതിനെ പറയാതിരിക്കുകയുമാകാം. ഒന്നി
 നെ നേരെ വിപരീതമായിട്ടും പറയാം.

കാലത്തു സദാഭാവം പിശുക്കൻകല്പകൃതം
 വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വികാശകീടകീടകൃതം.

(സദാഭാവമേവ)

എന്നു മറ്റൊരുവിനിലകണ്ണടിക്കിട്ട് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
 ഒരു കണ്ണടയുള്ളവനെ, കവി, 'കണ്ണടയുള്ളവനോ'യെന്നു
 വിളിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഭംഗിയുള്ള ഒരു കണ്ണടയോടു
 കൂടിയവനെ പൊട്ടക്കണ്ണൻ — ഒരു കണ്ണടയുള്ളവൻ — ആ
 കണ്ണടയിന്നും വിഷമമില്ല. വലിയ പിശുക്കനോടൊ കല്പകൃ
 തയോ കല്പകൃതങ്ങളെ പിശുക്കനോടും ആകാം. ഭീരുവിനെ
 വിക്രമാഭിമുഖത്തോടുപോലെ ഭീരുവിന്റെ ശരയോടൊന്നിടത്തു
 നോക്കി വെളിക്കും. വിക്രമാഭിമുഖത്തെ ഭീരുവെന്നതിന്നും വി
 ഷമമില്ല. ഇതൊക്കെ കവിതയുടെ സ്വഭാവമാണ്. സാധാര
 ണക്കൾ കണ്ടുന്ന കണ്ണടകൾക്കല്ല കവികൾ വസ്തുക്കളെക്കൊ
 ണ്ണുന്നത്. സാഹിത്യത്തിൽ സാഹിത്യം കേവലമായിട്ട് കാര്യപ
 രമം. സത്യം സത്യം എന്നൊരു ചെറുതിന്നു ശേഷമല്ല സാഹിത്യ
 നോർ കാര്യത്തിൽ രസിക്കുന്നത്. സാഹിത്യൻ കവിതയിൽ
 രസിക്കുന്നതു കവിതയുടെ ഭാവനയെ അനുഗമിച്ചിട്ടാകുന്നു. ശ
 ബ്ദാർത്ഥങ്ങളിൽ കവിതയുടെ ഭാവന സ്പർശിച്ചിട്ടുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ
 കവി മന്ത്രം സാഹിത്യം ഭാവനയെ അനുഗമിച്ചു. കവിതയ്ക്കും

സഹൃദയനും യോഗിയെപ്പോലെ ആകുന്നു. യോഗി ആവശ്യം അനുസരിച്ചു തന്റെ ശരീരത്തെ വലിയതും ചെറിയതും ആക്കുന്നു. ഫലമൗൻ സുരസയുടെ മുമ്പിൽ തന്റെ ശരീരത്തെ വലിയതും ചെറിയതാക്കിയതായി കാണുന്നു. ഇതു പോലെ കവിക്ക് പ്രയോഗഭേദത്താൽ പദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഇഷ്ടപോലെ ചെറിയതിനെ വലുതാക്കുവാനും വലിയതിനെ ചെറിയതാക്കുവാനും കഴിയുന്നു; അർത്ഥത്തിന്റെ വ്യാപ്തി കൂട്ടുകയും കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്നു സാരം. ശബ്ദാർത്ഥസ്വീകരണവിഷയത്തിൽ കവി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്ന നിലയെ ഗ്രഹിച്ചു അതിനു അനുരൂപമായി സഹൃദയൻ രസിക്കുന്നു. “കാന്താമൃതംകാന്തവദപിഭാതി വിചിത്രപത്രാവലി കസനാഥം” എന്ന ഭാഗം കേൾക്കുമ്പോൾ, പത്രപദത്തിന്റെ നാനാർത്ഥത്തെ ഘടിപ്പിച്ചു മുഖത്തിനു കാനനസാദൃശ്യം കല്പിച്ചതിനെ ഗ്രഹിച്ചു സഹൃദയൻ രസിക്കുന്നു. ‘കാന്തനവൽ’ എന്ന പദം കേട്ട ഉടനെ അറവധി മഹാപക്ഷങ്ങളാലും ‘സിംഹവ്യാഘ്രശല്യാദി’ മൃഗഗണങ്ങളാലും നിസ്തോന്നതപ്രദേശങ്ങളാലും നിബിഡിതമായ ഒരു ഭയങ്കരവിപിനത്തിന്റെ രൂപം മുഴുവൻ മനസ്സിൽ പതിഞ്ഞു ‘അയ്യോ ഇതുപോലെ ആണോ കാന്താമൃതം’ എന്ന വിചാരം കവിധർമ്മാസ്വന്തരമായവർക്കു മാത്രമേ ഉണ്ടാകുകയുള്ളൂ. സഹൃദയൻ കവി കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഭാവനയെ അറിയുന്നു; അസഹൃദയൻ കാടുകയറുന്നു; ഇതാണിവിടെ വ്യത്യാസം. വിരഹിണികളായ സ്ത്രീകൾ മണാളവളയാദികൾ ധരിച്ച പല്ലവതലപ്പങ്ങളിൽ ശയിക്കുന്നതും, ചക്രവർക്കങ്ങൾ നിശാരംഭത്തിൽ വിരഹാവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നതും, വിയോഗികൾ ചന്ദ്രചന്ദനകോകിലവസന്തോദ്യാനാദികളെ നിന്ദിക്കുന്നതും, ലോകത്തിൽ തന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി കണ്ടുവെങ്കിൽ മാത്രമേ, ശരകന്തളാദിനാടകങ്ങളിൽ രസിക്കാൻ സാധിക്കൂ എന്നു വരുന്നതു സഹൃദയതപാഭാവനിമിത്തമാകുന്നു. സാഹി

ത്രലോകം കന്നു വേറെയാണ്. സാധാരണലോകവുമായി അതിനു വളരെ വ്യത്യാസമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് നവീനന്മാരായ ചിലർ പറയുന്നതുപോലെ പ്രകൃതിപ്രതികൂലവണ്ണം അധമമല്ലെന്നും സാഹിത്യത്തിൽ ഉത്തമമാണെന്നും പറഞ്ഞു കൊള്ളുന്നു.

സ്വഭാവോപാധി അലങ്കാരവിധി -

മട്ടുചെയ്യുന്നവണ്ണം

൨൬. പ്രകൃതിയ്ക്കനുകൂലംതാൻ

രണ്ടുചേർന്നു മിശ്രകം.

സ്വഭാവോപാധി അലങ്കാരത്തിനു യോജിക്കുന്നവിധം ചെയ്യുന്നവണ്ണം പ്രകൃത്യനുകൂലകം. പ്രകൃതിപ്രതികൂലവും പ്രകൃത്യനുകൂലവും ചേർന്നു മിശ്രകമാകുന്നു.

യോഗ്യൻതാനിമനുഷ്യൻ വെറുമൊരു മനുഷ്യനല്ലാത്തതുകൊണ്ട് -
ലത്യർത്ഥംധീരമാം തന്മധുരവചിതം-മേട്ടമുദാജിവുനും
കണ്ണുവാട്ടംപിടിച്ചു നയനയുഗ്മനക്കാതെ യഗ്രനേനത്തെ -
കണ്ണത്തിൽച്ചേർത്തു ചിത്രാകൃതിയൊടുനില്ക്കൊള്ളുന്നു വല്ലാതെപോക്കിൽ..

(ഭാഷാകണ്ണഭാരം).

ഇവിടെ വണ്ണം, സ്വഭാവോപാധി അലങ്കാരത്തെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നത്, പ്രകൃത്യനുകൂലം. മിശ്രകത്തിന് ഉദാഹരണം താഴെ ചേർക്കുന്നു;

പ്രകാരകന്യായത്തിൽ നല്ലചാട്ടം നൽകാൻപുരപാരമുഖത്തിലൂടെ
വണ്ണങ്ങൾ കോലംമറയാൻ നേരാംവണ്ണംവഹിക്കുന്നിതാനുഖതപം.

(രാമചന്ദ്രവിപാസം).

പ്രത്യേകം കവിതയ്ക്കുണ്ടു

നിശ്ചയങ്ങൾ വലേവിധം

൨൭. അതിനെക്കവിതകേത

മെന്നുചൊല്ലുന്നവണ്ണിതർ.

കവിതയ്ക്കു ചില പ്രത്യേകനിശ്ചയങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവയെ കാവ്യശാസ്ത്രകാരന്മാർ കവിതകേതങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നു.

കവിസങ്കേതം, അസന്നിബന്ധനം സദനിബന്ധനം നി
 യമപുരസ്കാരം, എന്നു മൂന്നുവിധമുണ്ട്. ഇല്ലാത്തതിനെ നി
 ബന്ധിക്കുന്നത് അസന്നിബന്ധനം; ഉള്ളതിനെ നിബന്ധി
 കാതിരിക്കുന്നത് സദനിബന്ധനം; ഇന്നവിധമേ ആകാവൂ
 എന്നു നിശ്ചയം ചെയ്യുന്നത് നിയമപുരസ്കാരം. കീർത്തി പുണ്യം
 ഇവയ്ക്കു വെളുപ്പും, ദുഷ്ടീർത്തി പാപം ഇവയ്ക്കു കറുപ്പും, നിറ
 മറക്കുന്നു. ശൈവപാലം എല്ലാ ജലത്തിലുമുണ്ട്. ചകോരങ്ങൾ
 ജ്യോസ്തപാനം ചെയ്യുന്നു. സ്രീകുളുടെ ഗണ്യചാരകൊണ്ടു
 കേസരവും പാദോലാതാകൊണ്ടു അശോകവും പൂക്കുന്നു. പ്ര
 താപത്തിന്നു ചൂടും കോപത്തിന്നും രാഗത്തിന്നും രക്തതയുമു
 ണ്ടു്. ഇത്യാദി എല്ലാം അസന്നിബന്ധനവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെടു
 ന്നു. വസന്തത്തിൽ മാലതീപൂഷ്പവും, ചന്ദനത്തിന്നു ഫലവും
 പൂവും, കാമിദന്തങ്ങളിലും കന്ദകഡ്മളങ്ങളിലും രക്തത
 യും, സ്രീകൾക്കു സ്തനപാതവും ഭവിക്കയില്ല. ഇത്യാദി എ
 ള്ലാം സദനിബന്ധനവർഗ്ഗത്തിലുൾപ്പെടുന്നു. ഹിമവല്പു
 തത്തിൽ മാത്രമേ ഭൂജ്ജ്വലം ഉണ്ടാകുകയുള്ളൂ. മലയവർച്ച
 ത്തിലല്ലാതെ ചന്ദനമുണ്ടാകുന്നതല്ല. ഹേമന്തശിശിരങ്ങളിൽ
 താമര പ്രകാശിക്കയില്ല. സമോന്മേദന പറയുമ്പോൾ, പൂഷ്പം
 ജലം ഹരത്രം വാസസ്തം ചാമരം ഭുപജം അരയന്നം ഹാരം ബ
 കം ഭസ്മം ഇത്യാദി വെളുപ്പും, ശൈലം മരം മേഘം സമു
 ദ്രം അസുരൻ ധൂപം വകം ഇത്യാദി കറുപ്പും, ധാതുക്കൾ
 മണികൂടും ജപാപൂഷ്പം രത്നം ആദിത്യൻ തളിർ ദാധിമം
 മുതലായവയ്ക്കു ചുമപ്പും, വൽക്കലം ശാഖി മണ്ഡുകം ഇത്യാ
 ദി കറുപ്പിതവും നിറമറക്കുന്നു. കയിലുകൾ വസന്തകാലത്തിൽ
 മാത്രമേ പാടുകയുള്ളൂ. വചകാലത്തല്ലാതെ മയിലുകൾ നന്ത
 നം ചെയ്തയില്ല. അരയന്നങ്ങൾക്കു മാനസസരസ്സിനോടു വള
 റെ പ്രിയമുണ്ട്. അവ വചകാലത്തു ഭൂമിയിൽനിന്നു പോകുക
 യും ശരൽക്കാലത്തു തിരിയെ വരുകയും, ചെയ്യുന്നു.

(൧) ശ്രീ സമ്പത്ത് (൨) കൃഷ്ണനിറം ഹരിദപണ്ണം (൩)
 നാഗം സപ്പം (൪) സ്വപണ്ണം പരാഗം അഗ്നി ശിവ മുതലാ

യവയിൽ ലേഹിതവും പീതവും ആയ നിറം (൫) ചന്ദ്രകൽ
മാനം മയലും (൬) കാമദേവന്റെ ഭാഗ്യത്തിൽ മകരവും
രോഹിതമത്സ്യവും (൭) ദാനവന്മാർ അസുരന്മാർ, ഇരയ്ക്ക് എ
ല്ലാം ഐക്യമുണ്ട്. ഇവിടെ പറഞ്ഞതിൽ ഏതുവിധവും സ്വീ
കരിക്കാം. അതുപോലെ പുഷ്പത്തെ കാമദേവന്റെ വില്ലും
അമ്പും ആയി ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

ശിവന്റെ ശിരസ്സിൽ ഉള്ള ചന്ദ്രൻ ഏല്പോഴും ബാല
നായിരിക്കും. ദേവന്മാരെ പാദംതൊട്ടും മനുഷ്യരെ ശിരസ്സു
തൊട്ടും വണ്ണിക്കണം. ഭുവനങ്ങളുടെ സംഖ്യ മൂന്നോ ഏ
ഴോ പതിനാലോ ആയിരിക്കണം. സമുദ്രങ്ങളുടെ സംഖ്യ
നാലോ ഏഴോ മാരകമെ ആകാമു. വിദ്യകളുടെ സംഖ്യ നാ
ലോ പതിനാലോ പതിനെട്ടോ ആകാം. ശുദ്ധം ധരിക്കുന്ന
തിനാൽ ശിവനെ ശുദ്ധി എന്നു പറയുന്നതുപോലെ സപ്ത
ത്തെ ധരിക്കുന്നതിനാൽ സപ്തി എന്നു പറയാൻ പാടില്ല.
ചന്ദ്രനെ ശശി (ശശമുള്ളവൻ) എന്നു പറയാം. അതുപോ
ലെ മൃഗി (മാൻ ഉള്ളവൻ) എന്നു പറയരുത്. ഇന്ദ്രമൗലി
എന്നു പറയുന്നതുപോലെ ശിവനെ ശംഗാമൗലി എന്നു പ
റയരുത്. ചന്ദ്രൻ ഇന്ദ്രന്റെ കയ്യിൽ ശിവൻ ഭാഗ്യവൻ നാ
രദൻ ബലഭദ്രൻ ശേഷൻ ഐരാവതം സിംഹം മാളിക ശ
രണേഷം സൂര്യകാന്തം ചന്ദ്രകാന്തം പരമ്പിന്റെ പടം ഹി
മം ഹിമവാൻ മന്ദാരം മൂലാജം ഹാസം സ്വർഗ്ഗംഗ ആനയു
ടെ ദന്തം അമൃതം സിന്ധവ പാശ്ചാദി കൈരവം ഗുണം
വഞ്ചസാര കാശം കൈലാസം മുതൽ ഇവയ്ക്കു വെളിപ്പാനിറ
മാകുന്നു. ചന്ദ്രന്റെ കളങ്കം കൃഷ്ണൻ വ്യാസൻ ധനഞ്ജയൻ
രാമൻ കാളി വൈഭാത്യം ആകാശം വിഷം കരുത്തവരവ് അ
കീപ് ശത്രും ദോഷം ജന്മം മാത്രീ രാഹു കാലൻ രക്ഷസ്സ്
മേഘം വഞ്ജനം വലഹദന്തം മുതലായവയുടെ നിറം കർ
പ്പാണ്. കങ്കമം കജൻ, കയില് മാടപ്രാവ് ചാകാരം ഇ
വയുടെ കണ്ണ്, കാഞ്ഞിന്റെ മുഖം, മുതലായവയുടെ നിറം

ചമപ്പം, ബ്രഹ്മാവിന്റെയും കിഞ്ചൽക്കുത്തിന്റെയും സപണ്ണത്തിന്റേയും നിറം പീതവും ആകുന്നു. കരമദേവന്റെ മൗവ്വി ഭംഗവും വില്പും അമ്പും പുഷ്പവും കരിമ്പും ആണ്; തേര് മന്ദവായുവാകുന്നു. വിയോഗദഃഖമുള്ള സ്ത്രീകളുടെ ശരീരത്തിലേ ഹാരങ്ങൾ പൊട്ടിത്തെറിക്കുന്നു. പകൽ താമരപ്പൂവും രാത്രിയിൽ ആമ്പലും വികസിക്കുന്നു. സൂര്യൻ താമരയുടേയും ചന്ദ്രൻ ആമ്പലിന്റേയും ഭർത്താവാണ്. ചന്ദ്രൻ താമരയുടേയും സൂര്യൻ ആമ്പലിന്റേയും ശത്രുവാകുന്നു. സൂര്യന്റെ ഉദയത്തിൽ ചക്രവാകങ്ങൾക്കു സംയോഗവും അസ്തമനത്തിൽ വിയോഗവും ഉണ്ടാകുന്നു. മേഘത്തിന്റെ ശബ്ദം മയിലിന് ആഹ്ലാദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. അശോകത്തിനു ഫലമില്ല. സമുദ്രം നദികളുടെ ഭർത്താവാകുന്നു. ജലാശയങ്ങളിലെല്ലാം ഹംസാദി പക്ഷികൾ ഉണ്ട്. രാജാക്കന്മാരുടെ ശത്രുക്കൾ ഭായ്മാരോടുകൂടി കാട്ടിൽപോയി താമസിക്കുന്നു. സമുദ്രം ഭൂമിയുടെ വസ്യവും കാഞ്ചിയുമാകുന്നു. മന്ദമാരുതൻ ചന്ദ്രിക കോകിലഗാനം വസന്തം ഉദ്യാനം ഭംഗസ്വകാരം സരസ്സു ചന്ദനം ചന്ദ്രൻ മുതലായവയെല്ലാം വിരഹികൾക്കു വിരോധത്തേയും സംയോഗികൾക്ക് ആഹ്ലാദത്തേയും ഉണ്ടാക്കുന്നു. വിരഹിണികൾ ദഃഖശമനത്തിനായി ശാമരവളയം ശരീരത്തിലിടുകയും തളിരുകൊണ്ടുള്ള കിടക്കയിൽ കിടക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇരുട്ടുള്ള രാത്രിയിൽ കറുത്തതും നിലാവുള്ള രാത്രിയിൽ വെളുത്തതും ആയ വേഷം ധരിച്ചു അഭിസാരികൾ ഭർത്തൃഗൃഹങ്ങളിലേക്കു പോകുന്നു. പ്രണയകലാശമനത്തിനായി കാമികൾ സ്ത്രീകളുടെ പാദങ്ങളിൽ നമസ്കരിക്കുന്നു. യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുന്നവർ ആദിത്യമണ്ഡലം ഭേദിക്കുന്നു. ദേവസ്ത്രീകൾ യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുന്ന ഭടന്മാരെ ഭർത്താക്കന്മാരായി വരിക്കുന്നു. കാമികൾ സ്ത്രീകളുടെ അടുക്കൽ വെച്ചു സപത്നിനാമം പറയുന്നതു തെറ്റാകുന്നു. അപരാധികളായ കാമുകന്മാർ കോപശമനത്തിനു നമസ്കരിക്കുമ്പോൾ ക

വിതകളായസ്രീകൾ അവരുടെ തലയിൽ തൊഴിക്കുന്നു. കാമികൾ ഇതൊഴി ആഹ്ലാദകരമായി വിചാരിക്കുന്നു.

കവിസങ്കേതങ്ങൾ എല്ലാം നിസ്സാരങ്ങളാണെന്നും, അവർ പഴക്കം ഉള്ളതുകൊണ്ടു നവനതപമില്ലാതിരിക്കുന്നു എന്നും, അതിനാൽ ഇവയെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നും, ചിലർക്കു് അഭിപ്രായമുണ്ട്. കവിസങ്കേതങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാൽ ആശയങ്ങൾക്കു നവീനതപം ഉണ്ടാകുവാൻ പ്രയാസമാണെന്നാകുന്നു ഇവർ പറയുന്നത്. സങ്കേതം എന്നതു പ്രത്യേകമായി ഏതു കലകൾക്കുമുണ്ട്. ഓരോ കലകൾക്കും ഓരോവിധമായിരിക്കും എന്നു വ്യത്യാസമേ ഉള്ളൂ. ഓരോ കലയ്ക്കും അതാതിന്റെ രൂപം ഉണ്ടാകുന്നതു അവക്കുള്ള പ്രത്യേകങ്ങളായ സങ്കേതങ്ങൾനിമിത്തമാണ്. കലയാകണമെങ്കിൽ പ്രത്യേകം ചില സങ്കേതങ്ങൾ ഉണ്ടാകാതെ നിവൃത്തിയില്ല. നമ്മുടെ സാഹിത്യത്തിൽനിന്നും ഈ സങ്കേതങ്ങളെ മാറ്റിമാൽ ഇതുപാലെയുള്ളവയെ ആ സ്ഥാനത്തു വയ്ക്കുവാൻ കഴികയില്ല. ഭാഷയിലുള്ള കവിസങ്കേതങ്ങൾ എല്ലാം സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിലുള്ളവയാണ്. ഇന്ത്യയിലെ ദേശീയസാഹിത്യങ്ങൾ എല്ലാം സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിന്റെ സങ്കേതങ്ങളെ തന്നെ ഇന്നും സ്വീകരിക്കുന്നു. ഇതുകൊണ്ട് അവയ്ക്കു് അല്പവും ന്യൂനത കാണുന്നില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു മലയാളസാഹിത്യത്തിന്നു മാത്രം ഈ സങ്കേതങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഏതു ദോഷമാണു വരുവാനുള്ളത്? നൂതനാശയങ്ങളെ നിർമ്മിക്കുന്നതിന്നു കവിസങ്കേതങ്ങൾ ഒരു പ്രതിബന്ധത്തെയും ചെയ്യുന്നില്ല. കവിസങ്കേതങ്ങളെ നിഷ്ഠാസനംചെയ്യുന്നപക്ഷം നൂതനാശയസൃഷ്ടിക്ക് അതു സഹായമായിത്തീർന്നുവരികുമില്ല. അനവധി സഹസ്രവർഷങ്ങളായി സംസ്കൃതകവികൾ കവിസങ്കേതത്തെ ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു. സങ്കേതം ഒന്നായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള കാരണമകൊണ്ടു് ഒരു കവിക്ക് നവീനാശയങ്ങൾ ഉണ്ടാകാതിരുന്നിട്ടില്ല. വാ

തമിഴി മുതൽ അടുത്ത കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന വലിയകോ
 യിത്തമ്പുരാൻ വരെയുള്ള മഹാകവികളുടെ കൃതികൾ നോ
 കിയാൽ കരേവിയമുള്ള കവിസങ്കേതമാണ് അവർ സ്വീക
 രിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നും, നവീനങ്ങളായ ആശയങ്ങൾ അവ
 ങ്കളുടെ കൃതികളിൽ അതിസുലഭങ്ങളാണെന്നും, തെളിയും.
 വൃത്തം കവിസങ്കേതം ശയ്യ പാകം രസം അർത്ഥം ഇതൊ
 കെ ഒരു കവി ഉപയോഗിച്ചതു തന്നെയായിരിക്കും മറ്റൊ
 രു കവിയും ഉപയോഗിക്കുന്നത്; അതുകൊണ്ട് അവയൊ
 കെ ഒന്നുതന്നെ; എന്നാൽ ഒന്നല്ലതെകണ്ടുള്ള വേറെ ഒന്നു
 എല്ലാ കവികളുടേയും കാരോ പദ്യത്തിലും തിളങ്ങിക്കാണും.
 ഇതാണ് ഒന്നിൽനിന്നും മറ്റൊന്നിനെ വേർ തിരിക്കുന്നത്.
 ഇത് ഇന്നുതന്നെ പഠഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണ്.
 അനുഭവത്തിൽ അറിയുകയേ വിവൃത്തിയുള്ളൂ. എല്ലാ മ
 നുഷ്യർക്കും കയ്യു കാലു മുതലായ അവയവങ്ങൾ ഒരുപോലെയാ
 ണ്. ആഹാരാദികളും അതുപോലെതന്നെ. എന്നാൽ ക
 രോരുത്തന്റെ മുഖത്തും, അയാളെ മറുക്കുവരിൽനിന്നും തി
 രിക്കുന്നതായ എന്തോ ഒരു ചൈതന്യം ഉണ്ട്. ഇത് ഒരുത്ത
 നുള്ളത്, അതുപോലെ, മറ്റൊരുത്തന് ഉണ്ടാകുന്നില്ല. 'എ
 ള്ലാ മനുഷ്യരും ഒരുപോലെ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രസമില്ല.
 അതുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ ഉള്ള അംഗങ്ങളുടെ സ്വഭാവം മാ
 റി ഇനി വേറെ ഒരു തരത്തിൽ മനുഷ്യരെ സൃഷ്ടിച്ചാലെ ഭം
 ഗിയുള്ളൂ' എന്നു പറഞ്ഞാൽ എത്ര മാത്രം യുക്തമാകും? ഇതു
 പോലെയാണ് പുരാതനങ്ങളായ വൃത്തങ്ങൾ സങ്കേതങ്ങൾ
 മുതലായവയെ എല്ലാം മാറ്റണമെന്നു പറയുന്നത്. മനുഷ്യ
 ങ്കളുടെ അംഗങ്ങളെ ഇപ്പോൾ ഉള്ള രീതിയിൽനിന്നും ഭേദ
 പ്പെടുത്തുന്നപക്ഷം അവർ മനുഷ്യരല്ലാതെ വേറെ ഒരു തരം
 ജന്തുക്കളായിബീഭക്ഷിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ ആണ് കവിസങ്കേ
 തങ്ങളെ ഭേദപ്പെടുത്തുന്നപക്ഷം കവിത അല്ലാതെ ആകുന്ന
 തും. സാഹിത്യത്തെ സ്ഥൂലലോകത്തിൽനിന്നും ധ്വംസിക്കു

ചുരമണീയമായ മറ്റൊരു ലോകമാക്കിത്തീർന്നതു കവിസങ്കേതങ്ങളാണ്. കവിത എന്നതു സഹൃദയഹൃദയോല്പാദനകലാകണമെങ്കിൽ പ്രത്യേകം ചില സങ്കേതങ്ങളെ സ്വീകരിക്കേണ്ടതു ആവശ്യമാകുന്നു. ഭാരതീയരിൽ അനവധി കോടി ജനങ്ങൾ (കവികളും സഹൃദയന്മാരും) സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിലെ കവിസങ്കേതങ്ങളെ ആദരിച്ചിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു നമ്മുടെ ഇടയിൽ ഉള്ള ഏതാനും പേർ മാത്രം അത് അനുചരിക്കുമായിത്തീർന്നതാണ് എന്തുകൊണ്ടാണെന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല. ചന്ദ്രചന്ദനഭംഗകോകിലാദികളോടും നവീനന്മാർ പലിയ വിശാധമുള്ളതായി തോന്നുന്നു. എന്നാൽ ഈ വക കവിസങ്കേതങ്ങളെ എല്ലാം കളഞ്ഞിട്ടു പുതിയതായ ഒന്നിനെ സൃഷ്ടിക്കുന്നതു സുകരമല്ല; ഇനി അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതു സുകരം എന്നുതന്നെ വിചാരിക്കാം. എന്നാൽ ഭാരതവണ്ഡത്തിലെ പ്രകൃതിഗതികളേയും ജനസമുദായജീവിതസ്വഭാവത്തേയും സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിലുള്ള പുരാണതിഹാസകാവ്യനാടകശാസ്ത്രാദികളേയും മനസ്സിലാക്കി അവയിൽ രസിച്ചു പഠിച്ചെടുത്തുള്ളവർ ഏതൊരു സൃഷ്ടിക്കുന്ന സങ്കേതങ്ങളിൽ എങ്ങിനെ രസമുണ്ടാകും? കവിസങ്കേതത്തെ പൂർത്തായി സൃഷ്ടിക്കുന്നപക്ഷം അത്തരം കവിത വായിച്ചു രസിക്കുവാൻ ഒരു പുതിയതരം സഹൃദയന്മാരെയും സൃഷ്ടിക്കേണ്ടതു ആവശ്യമാകുന്നു. കാമിനികളുടെ കാളമേഘപ്രതിഭാമായ കേശപാശത്തെ കാശാവദാനമായി വണ്ണിച്ചാൽ ഭാരതീയസാഹിത്യരസികന്മാർ രസം തോന്നുന്നതല്ല. കാശാവദാനമായ കചഭാരത്തോടുകൂടിയ കാമിനി, കാമുകന്മാർക്കു നേപോലെ അത്തരം കവിത, സഹൃദയന്മാർക്കു വിരക്തിയെ ജനിപ്പിക്കുന്നതായിരിക്കും. അതുകൊണ്ടു നമ്മുടെ പുരാതനകവിസങ്കേതങ്ങളെ നാം പൂർണ്ണമായി ആദരിക്കുകയാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. കവിസങ്കേതങ്ങളിൽ ഒരോന്നിലും ഒരോ വിധമുള്ള തത്വവും അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നു പ്രത്യേകം

മിക്കുന്നു. യാതൊരു അടിസ്ഥാനവുമില്ലാതെ അല്ല അവയെ നിമ്മിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഭാരതീയരുടെ പ്രത്യേകപ്രകൃതി പുചരിച്ചാൽ ഈ കവിസങ്കേതങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതും വ്യത്യാസപ്പെടുത്തുന്നതും അയ്യങ്കുതമാണെന്നു തെളിയും. അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതു കവിതാധർമ്മങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനോടു തുല്യമാകുന്നു. അതിനാൽ നവീനന്മാരുടെ അഭിപ്രായത്തെ ആലോചനാശീലമുള്ള പണ്ഡിതന്മാർ സ്വീകരിക്കയില്ലെന്നു സ്പഷ്ടം.

ധ മ് മം സ ത്ര്യം ബ ലം നീ തി
 ശ ശ്ച യ്ജ മോ ജ സ്സ ശ ര ന്തി യം
 ഡവ. സ ശ ന്ദ്യം സ വ്ദ്യ ത്വ പം
 വി പ ത്വം ദൈ വ ഭക്തി യം.
 ക ല ര കേ ശ ശ ല്യ വ്യം പ്രേ ശ ഡി
 സ ര മ ത്വം ലോക രഞ്ജ നം
 ഡൻ. ഇ ത്ര്യം ദി ന ര യ ക ന ര ക്ഷ
 വ ണ്ണി ക്ഷ ണ്ടം ഗു ണേ ശ ഘ മ രം:

നായകനിൽ ധർമ്മമുതലായ ഗുണങ്ങളെ വർണ്ണിക്കണം.
 ചിത്രവർമ്മാവെന്നൊരു പാത്മി വന്ദനവായി
 നേത്രാഭിരാമമവൻഗാത്രം പണ്ടത്തുതന്ത്രി.
 പുത്രൻത്രീനേത്രവീതിമോത്രേ ദഹിച്ചശേഷം
 ഉണ്ടായ പുത്തൻ രണ്ടാംതണ്ടാർബ്ബാണനെന്നുള്ളിൽ
 ഉണ്ടാമതാരുമൊന്നു കണ്ടാൽ സന്ദേഹമില്ല
 ബലിശക്തിയും മനശ്ശുദ്ധിസൂക്ഷ്മതയുംശാസ്ത്രം.
 സിദ്ധിയുക്തിയും ദൈവഭക്തിസക്തിയുമെല്ലാം
 സ്വപ്നത്തിൽനിന്നു ബഹുവസ്തത്തിൽ പലരത്നം
 പണ്ഡപ്രഭകൾ ചിന്നം വണ്ണമവകൽനിന്നും
 ദണ്ഡംകൂടാതെ നല്ല വസ്തത്തിൽ ശോഭിച്ചു.
 മണ്ഡപത്തിൽ സഭാവസ്തനീയനാൽത്തീനും.

രശ്മാംഗദചരിതം തുളു.

അംഗ പ്രത്യംഗ സ ശ്ച ന്ദ്യം
 ധ മ് മം സ്വ ര ത്വി ക ഭ ര വ വ്യം

൩൦. ക ല റ കെ ള ശ ല്യ വൃ ണ് പ്ര മം
 ശ്ര ണ് ഗ റ ര ര സ മേ റ ടി യും .
 ശ ണ് ന്തി യി തൃ ണ് ടി യേ റ മേ റ ണ്
 വ ണ് ണ് പ്ര ണ് ന റ യി ക ത ന് ഗു ണ്
 നായികയിൽ അംഗപ്രത്യംഗസൗന്ദര്യം മുതലായവ
 വർണ്ണിക്കണം.

രശ്മിണിയെന്നപോലെ യുജ്ജ്വാല കന്യകയും
 രശ്മപ്രകാശംപോലെ രൂപപ്രകാശത്തോടും
 ഉണ്ടായിതവരൂപിണെ കണ്ടാലത്രയുംസുഖം
 മുണ്ടാമാകൃതികണ്ടു തണ്ടാർമാനിനിതന്റെ
 രണ്ടാമവതാരംപോൽ വണ്ടാർചേണിമാരെക്കൊക്കെ
 കൊണ്ടാടിസ്തുതിക്കുന്നു കണ്ടാൽതൃപ്തിയുമില്ല
 വണിനമകരാരിലി ണ്ടുളളവർക്കെന്ന
 കൊണ്ടൽപ്പരികഴൽ ചുരുണ്ടുവിളങ്ങീടുന്നു
 തൊണ്ടിപ്പഴങ്ങൾമണ്ടിമണ്ടിയൊളിക്കുന്നോര
 ചുണ്ടിന്റെഭംഗിയതു കണ്ടുവെന്നാക്കിലുടൻ
 രണ്ടു കണ്മുനകളെ കൊണ്ടുകടാക്ഷമതു
 കണ്ടുപുരുഷന്മാർ വിരണ്ടുവശംകെട്ടുന്നു
 മല്ലീശരന്റെ പടവില്ലിൽവിലാസമൊക്കെ
 തല്ലിയമക്കംകുറചില്ലിയുഗവും നല്ല
 മുല്ലമുക്കളുംപോലെ പല്ലുംമന്ദസ്ഥിതവും
 ഉല്ലാസമേറുന്നോര നല്ലാർമാണിജനങ്ങൾ
 എല്ലാമവളെവന്നു നില്ലാതെവണങ്ങേണം.

രശ്മിണീസ്വയംബരം ഉള്ളത്.

൩൧. കീ ണ് ണ് ടി വി ദ്ര ന യ ണ് ശ ക്തി
 പ്ര ജ ണ് പ ണ് ല ന ണ് വ ഭ വ ണ് .
 ര ണ് പ്ര യ ണ് ണ് വൃ ണ് യ ഭ ണ്
 ശ ണ് ണ് ണ് ണ് വ ണ് വി മ ദ് ന ണ്
 ൩൨. വി പ ക്ഷ ന ഗ രീ ട ണ് ണ്
 വ ണ് വി സ്തീ വ ന വ ണ് സ വൃ ണ് .
 പ്ര ത ണ് പ ണ് ധ മ് മി തൃ ണ് ണ് ടി
 ഗു ണ് ണ് വ ണ് പ്ര ണ് ണ് പ ണ് ല നി ണ്

രാജാവിങ്കൽ കീർത്തി വിദ്യ മുതലായ ഗുണങ്ങളെ വ
ണ്ണിക്കണം.

അരമതാമിതകൗതുക മാലയേ നരപതി നൈഷധവീരൻ
ചിരമവനീമനുശാസദനാകലം ശീതഗുവംശകരീരൻ (അരമത)
പെരിയൊരുദോർണ്ണചപാവകദേവനു വിറകാക്കീവിമതൈരഖം
പരിമിതിസരണിവിദ്യാഗുണഗണപരിമളപൂരിതലോകൻ (അരമത)
വിശ്വമനോഹരചാരശരീരൻ വിശ്രുതസചിവസമേതൻ
വിദ്യാജ്ഞാനിധിവിസ്തയനീയൻ വിഷ്ണുപചാലനശീലൻ (അരമത)
കലിശമനൈഷധരസമയചരിതൻ കലിശധരോപമവീർണ്ണൻ
ശാർണ്ഠിചിനാകിപദാർച്ചനശീലൻ ചാണ്ടിമനസാതിവിദ്യാരൻ (അരമത)
(നളചരിതം കഥകളി)

൩൩. കഥനരായികയെപ്പോലെ
തന്നെ വണ്ണിക്കരജ്ഞിയെ.

നായികയെന്നപോലെ രാജ്ഞിയേയും വണ്ണിക്കാവു
ന്നതാണ്. ഉദാഹരണത്തിന്നു മുമ്പു കൊടുത്ത രൂപിണിയു
ടെ വണ്ണനം നോക്കുക.

തന്ത്രവംശം ശാസ്ത്രവിജ്ഞാനം
ബുദ്ധിഗർഭഭീഷ്ടവംതഥം
൩൪. ഹിംവകംഭകതിയിത്യാദി
സചിവനംരിൽ വണ്ണിച്ചമം.

മന്ത്രികളിൽ തന്ത്രാദി വണ്ണിക്കണം.

സന്താനമില്ലാഞ്ഞൊരുനാൾ നൃപേന്ദ്രൻ
മന്ത്രിശപരന്മാരെ വിളിച്ചുടുക്കൽ
മന്ത്രിച്ചു വല്ലായ്മയശേഷ മപ്പോൾ
തന്ത്രജ്ഞരോരോന്നറിയിച്ചുപായം.

(രാമചന്ദ്രവിലാസം)

ആപൽപ്രതിക്രിയജ്ഞാനം
വേദസ്മൃതിനയജ്ഞത
൩൫. തപസ്സധർമ്മശുദ്ധ്യാദി
പുരോഹിതഗുണങ്ങളാം

ആപത്തുണ്ടായാൽ പ്രതികൃത ചെജുന്നതിനുള്ള അ
റിവു ശ്രുതിസ്മൃതികളിൽ നൈപുണ്യം നയം തപസ്സു ധർമ്മം
വൈമല്ല്യം മുതലായവ വണ്ണിക്കപ്പെടേണ്ട പുരോഹിതന്റെ
ഗുണങ്ങളാകുന്നു.

ദിനകരകുലദേശികൻ വസിഷ്ഠൻ
മനസിവിശേഷമ ശേഷമോത്തുകണ്ടു
ദശരഥനുമെമ്പി ലിപ്രകാരം
വിശദമുദിച്ചു നിഗൂഢമായ്സമസം.

(രാമചന്ദ്രവിലാസം)

ശംസ്ര ശസ്ര ജ്ഞാതംസത്യം
ധർമ്മം സൗശീല്യവൃത്തിയും
൩൬. ഔരജീസുഭഗത്പാദി
കുമാരകുഗുണങ്ങളാം.

കുമാരന്മാരിൽ ശാസ്രശസ്രജ്ഞാനാദിഗുണങ്ങൾ വ
ണ്ണിക്കണം.

ബാലകർമ്മതന്മിയെബുദ്ധിച്ചു സൗ.
ശീല്യസൗജ്യവ മൊരല്പശിക്ഷയാൽ
കന്നിനൊന്നധികമായ് ഹരിസ്സിനാൽ
വഹ്നിയിൽ സഹജമായദീപ്തിപോൽ.

*
ഗുസ്തിയും തടകളും കബാത്തുമം.
യുദ്ധകൗശല മിതൊക്കയും ക്രമാൽ
അഭ്യസിച്ചുവ വയസ്സനേട ചേ.
ന്നിക്കണക്കറദിന വളന്നിടം.

(രാമചന്ദ്രവിലാസം)

സ്വാമിയിൽ ഭക്തിയുത്സാഹം
ധൈര്യമഭ്യംസമുബലം
൩൭. നയംരണത്തിലിത്യംദി
സേനാധിപഗുണങ്ങളാം.

സ്വാമിഭക്തി മുതലായ ഗുണങ്ങളെ സേനപേരിയിൽ
വണ്ണിക്കണം.

ചീനാവലേപ മിയലും വിമതർക്ക വാസം
വാനാക്കിടംപടി മഹാബല മേരമേരി
ഞാനാത്തവിക്രമ മിരുന്നിടവേ ഭവാൻറെ
സേനാധിപത്വപദ മെങ്ങിനെ ഇന്നുമാകും

(സ്വന്തം)

ജ ന റ ധി കൃ ണ ദീ ധ ണ്യ -
പു ഷ്ടി യു ണ വ നി വൃ ന വു ണ
നവ. ദേ ശ ണ്തി ന് വി വ രി കേ ണ
സു പ്ര ധ ണ ന ഗു ണ ണ ഉ ണ .

ദേശത്തിങ്കൽ ജനാധികൃദികളെ വണ്ണിക്കണം.

ചാരണല്ലകരിനു നെൽക്കൃഷിക്കൊട്ടുരാർതെക്കുരുക്കുവട -
ക്കാരംകാണിതു തന്നെമേലതിരുമാർ ചേണാൻ ഗൗണാനദി
ത്തൊരിൻകൈക്കിതരാപഗാപ്സുതകൈത്തോട്ടം കിഴക്കനുമായ്
ചാരണിസ്ഥലവേഗ്ഗതാഴി കല്പസ്ഥാനേച്ചുകടി കടി.

(മനോരമാവിജയം നാടകം)

ധ ണ്യ ണ വ ജ്ജി ത്ത ക്കു ട്ട
സ ര സ്സ ക ണ പ ശ്ശ ക്ക ള്ള
ന. കേ ദ ണ ണ ക ല്യ ണ്യ ണ ഗ ണ മ -
സ്ത്രീ ക ണ ത ന് വി ള്ള മ ണ ഉ ണ
ഗ ണ മ വ ണ്ണ ന യി ന് പ ണ ണ
മു ഷ്ട ണ ക ണ് ക വൃ ണ്തി യു ണ

ധാന്യാദി ഗ്രാമത്തിൽ വണ്ണിക്കപ്പെടണം.

കന്നിച്ചിട്ടും സുദരദന്തുരിതാഭയാൻ
കന്നിനുംങ്ങള ഉവതനുകളിൽ പ്പടപ്പായ്
തന്നിപ്പോലവളയന്നമരങ്ങൾ - ജിത്വ -
മുനിദ്രമാണവിടെയാ പ്രകൃതിപ്രതാപം
കുലംകലുക്കി യൊഴുകി പ്പഴയിൽപ്പതിക്കും -
ശിലവെരുന്ന ചെരത്തോടുക ഭേദനാളം
നീലംനിറച്ചപടി നെഞ്ചെഴുടിവാച്ചിടുന്ന
ചേലഞ്ചുമുത്തമനിലങ്ങൾ വരുത്സ്ഥലങ്ങൾ
ഞാനായതിന്ന ധിമയിങ്ങനെ യിപ്പൊൾവണ്ണി -

കാവ്യസ്വരൂപനിരൂപണം

മലർ

പുലവുനങ്ങളോടുകൂടെ ചന്തമിഹണിസുമന്ത്രിവരാണാം മന്ത്രാലയങ്ങളിൽ
 ഞങ്ങളോടുകൂടെ പാടവമേന്മയും ഴടവരസരഭിവനാടകശാലാകളോടുകൂടെ
 അമ്മനകലഗാരിമഞ്ചിമതിരളും കഞ്ചരപാടലികളോടുകൂടെ വാരിയി
 തിരകളോടെതരിട്ടമനുചരവാജികളോടുകൂടെ വേദാലയങ്ങൾ കര
 മിതങ്ങളോടുകൂടെ കൂടേവാലയനിരകളിലിളകിത വേദാലയങ്ങൾ കര
 ചന്താലയം.

(ഭാഷാഭാരതം ചമ്പു)

ജലംതരമരകലേപ്യം
 വണ്ടന്നങ്ങരഥംഗവു
 ര്. തീരേതൃംനലരേസരവനം
 മിവവണ്ണങ്ങൾവരവിയിൽ

ജലദികളെക്കുറിച്ച് പരവിയിൽ വണ്ണിക്കണം.

അകളുകവികാസ മിത്രിയങ്ങൾ കളമേനൽകിനവരവി നാരിമാരിൽ
 പ്രകടംപ്രിയമേരരി മര വിദ്യ വിപലമാകൂ യന്ദ്രവിയിൽ കണമേ
 ചമൈവല മാസ്യപങ്കളം കൽക്കപകളംവിശദമേകള വൃന്ദം
 അചലദ്രുദാവാവുപെട്ടംസ്മിനവനം കളമിത്രവരവി തത്സമനം.

അഞ്ചവരവുദനം.

തിരമരലകരേസരവനം
 പവ്തംകണിചേരതവു
 ര്. ചന്ത്രേദയത്തിലേ. രീ. ട്.
 മുൽക്കംബലവരഹിജം
 ഹരിനരസംനദീരംഗം
 മിവവണ്ണങ്ങൾകളമേനൽ

തിരമാല മുതലായവയെ സമുദ്രത്തിൽ പ്രധാനമായി
 വണ്ണിക്കണം.

കാളംതളിത്തകളും പാലം ഉപയോഗിക്കുകയും ചെയ്യുന്നി വരവു
 ജ്ഞാതം സതപങ്ങളെ പണ്ടകമതിലിട വിണ്ണവിൽ ഭേദവരണം
 കാളംവൻബാഡയേഗ്രാണവകിപകളടയ്ക്കേറ ചന്ത്രേദയത്തിൽ
 ശൈലകളും പരമുദം ഭയകളകവിപരങ്ങളെച്ചെത്തിട്ടനന്തം

(സംഗ്രഹം)

ര൬. തേ യ നൈ ന മ്ല പൃ വം പ തമം
 വ ണ്ട ഹം സം രഥം ഗ വൃം
 വീ ചി യം ബു ധി പ തീ തപം
 ന ടി ക്കി ത്വം ടി വ ണ്നം മരം .

തോയനൈമല്യാദി നദിയിൽ വണ്ണമാകുന്നു.

അണ്ണോജാക്ഷി! മദിച്ച മംസഗണമാട്ടിടുന്ന പക്ഷങ്ങളാൽ
 വണ്ണംകൂടിയ തണ്ടുലഞ്ഞു വെളിയിൽക്കാണാമ്പിടം ഭംഗിയിൽ
 അണ്ണോജങ്ങളു മായലും നിറച്ചമിപ്പുവാപ്രദേശങ്ങളെ -
 അണ്ണീർവീഴുമുടൻ നിറഞ്ഞിടമതിൻമദ്ധ്യത്തി ലീക്ഷിച്ചുതാൻ.

(ഉത്തരരാമപരിതം)

ര൭. പു ഷ്പം വൃ ക്ഷം പ താ മം ഗ്ലം
 പി കരം വ ണ്ട കരം
 ക്രീ ഡം വം പി യ മരം മ -
 മ തി ത് വ ണ്നം പ്ര ധ ന മായ് .

ആരാമത്തിൽ പുഷ്പാദിയെ വണ്ണിക്കുന്നു.

സാമ്യമകനോരുദ്യാനം എത്രയുമാഭിരാമ്യമിതിനങ്ങളുതാനം ഗ്രാ
 മ്യംനന്ദനവനമരമ്യം ചൈത്രരഥവും കാമ്യംനിനയ്ക്കുന്നാകിൽ സാമ്യമല്ലിതു
 രണ്ടും(സാമ്യ) കങ്കേജിചൈവകാദികൾ പൂത്തുനിൽക്കുന്ന ശങ്കു വസന്തമാ
 യാതം ഭംഗാളിനിറയുന്നപാടലപടചയിൽ കിംകേതകങ്ങളിൽ മൃഗാങ്കുര
 ദിക്കെല്ലീ (സാമ്യ) പൂച്ചുളംതളിത്തുമല്ലാതെ ഭ്രമണങ്ങളിൽ പേർത്തുമൊന്നി
 ല്ലിവിടെക്കൊന്നാൻ ആത്തുനടക്കും വണ്ടിൻചാത്തും കയിൽകലവും വാഴ്ത്തു
 ന്നമദനൻകീർത്തിയെ മരൊന്നിലു (സാമ്യ) സർവ്വത്തുമണിയമേതൽ
 പ്ലോന്മയക്രീഡാതടാകമിച്ച നിർവൃതികരങ്ങളിചീയണ്ണം മരൊന്നിലു
 (സാമ്യ)

(നളചരിതം കഥാഭൂമി)

ര൮. മേ ഘ ണ്ട ടെ ഴ ഷ ധം ധം തു -
 വ ഗ്ലം ക്കി ന്ന രർ വേട ത്തം
 നിർ ത്വം ഗ ഹ ഹ സി ഹ ണ്ടം
 ശ്രം ഗം ന ന ന ത ത്ത ക്കളം .

ര൯. ക ഴ ന്ന ത്വം ശി ല ര ത്ത ണ്ടം
 ഘൃ ക റ വ ലി മ യു ര വൃം

പ ന്ന ഗ ങ്ഗ മി ത്വ ങ്ങി
മു വ്യ മ ങ്ഗ വ ണ്ണ മ റി യി ത് .

പദ്യത്തിൽ മേഘാദിയെ വർണ്ണിക്കണം.

ചീത്തൊരുശൃംഗമൊഴി ദിക്കുകൾ മുട്ടമൊരായ്
പാത്തട്ടമംബരവുമൊകെ മറച്ചിവണ്ണം
മൂലാവിലിന്ദു കലയാൻമരം ഗിരീശ -
നോത്താലവെക്കുകയും ഹൃദിചേപ്പതില്ല
കളഭങ്ങളുടെ നിനാദം കളഗംഭീരം മുഴങ്ങിപ്പൊങ്ങും
കളയെത്താഞ്ചിതഭൂവിൽ കളിയാടുന്ന തെളിഞ്ഞുചമരികളും
സ്തംഭികശിഖകളെങ്ങും തിങ്ങിയും മദ്ധ്യഭാഗം
വിടപിന്നിടുകൾമൂലം ശ്യാമമായും വിളങ്ങും
കടകമുരഗകാഞ്ചീയുക്തനായ്ഭസ്മമെങ്ങും
തടവി വിലസുമീശൻതന്നൊട്ടൊപ്പം ലസിപ്പൂ
(കവനകൗമുദി)

൫൦. സി ങ്ങ ണ്ണ ഉ ങ്ഗ ന യും പ ങ്ഗ
പ ന്നി ചേ ട റ്റ ത ര ക്ക ള്ള
വ ന ഭേ വ ത യും പ ക്കി -
സ്വ ങ്ഗ ന ങ്ങി തി ക ര സ്ഥി തി .

൫൧. ക ണ്ണ ങ്ങ ഴി ക ള്ള ങ്ങ ണ്
മി ര ട്വ ണ ഷ ധ മ റ ക ൾ
ആ ശ്ര മ ങ്ങ നി വ ങ്ങ സ ങ്ങി -
യി വ വ ണ്ണി ക്ക ക ങ്ങ തി ത് .

കാട്ടിൽ സിംഹാദികളെ വർണ്ണിക്കണം.

മൃഗംകേഴംകുറുനരിനിരയും മാടത്തണലുംകാടപടലും ദല്പമഴും
ചിലസല്പശങ്ങളു മാടംമയിലുംപാടംകയിലും മുട്ടംവഴിയുംതോടംപുഴ
യും വൃക്ഷാഗ്രങ്ങളിലക്ഷാന്ത്യാചേന്ദ്രവരാനാംപ്രക്ഷോഭങ്ങളു മരി
യൊരുവെയിലുപെരിയൊരുമുതലും കല്ലുംമലയുംകൊല്ലംപുലിയും മണ്ടും
ഞണ്ടുംവണ്ടിൻനിരയും പുഴവുംകുഴവുംവഴിയുംകുഴിയും പേരുംമശേഷം
സ്ഥിതിവസ്തുവിശേഷമൊഴിഞ്ഞിട്ടൊന്നും കാണാനില്ലാത്തധികംവ്യാകുല
ചേതഃ വർണ്ണിതരോഷാ വ്യപഗതതോഷാ ഹൃദികൃതരോഷാ വിലലാ
പൈഷാ.

(രാജാതൈഷധം വമ്പു)

൫൨. സ വ ങ്ക്ത ക്ഷ ല റ്റ മം ഹി ി സ്ര .
ശ ര ന്ത ത്വ റ ഹ രി ണ ണെ ങ്ക്തം
വി രേ റ ധ ര ഹി ത ി ന റ ന റ .
മൃ ഗ ണെ ഡ ഹി ഹ രി പ്ത വൃ .

൫൩. ഹേ റ മ ധൃ മം മൃ നി വ്ര റ തം
വൃ ഷ്ഠ സേ ക്ഷ റ ധ വൃ ജ യം
പ്ര കൃ ത്വ തി ശ യ പ്ര റ ധ .
പ്ര ഭ റ വ റ വേ ദ ഹേ റ ഷ വൃ .

൫൪. ത പ സ്വ പി നി ക ളി ത്വ റ ടി
പ്ര ധ റ ന റ വ ണ്ണ്യ മ റ ശ്ര മേ

പതകവഞ്ചോടുകൂടിയ വൃഷ്ടങ്ങളെയും ശാന്തസ്വഭാവങ്ങളുള്ള ഹിംസ്രജന്തുക്കളെയും ഹമിനങ്ങളേയും അന്യോന്യം വിശാധമില്ലാതെത്തന്നെ മൃഗങ്ങളുടെ സ്വഭാവവും ഹോമധൃമവും വൃഷ്ടസേചനവും പൂജയും ആശ്രയിക്കുക വണ്ണിക്കണം. മഹച്ഛിമാരുടെ പ്രഭാവംകൊണ്ടു പ്രകൃതിയിൽ അസാധാരണങ്ങളായ പലതും ആശ്രമത്തിൽ ഉള്ളതായും വിവരിക്കണം. വേദശ്ലോകം താപസസ്മൃകർ മുതലായവയും വണ്ണ്യങ്ങളാകുന്നു.

പണ്ണ്യപ്രകൃതിയുള്ളവർക്കെതിരുകൂടി കീണ്ണഭാസ്സോടധികം പ്രശാന്തമായും പണ്ണ്യചിദ്രചിപരിസ്ഫുരിക്കുമ്പണ്ണ്യശാല തദനഗ്ദ്ധഗേഹമായും പൂത്തിടാതെ ഹലപ്രകൃതിയേറ്റവും മെത്തിവൃക്ഷനിരവിസ്ഫുരിപ്പിച്ചതും പൂത്തിടാതെ മനസ്സിപ്പിച്ചതും പൂത്തിടാതെ ശവപരമമിപ്പിച്ചതും തൈരമരമുപരിപാവുമാനവും ഹോമവഞ്ചരഹിതമാട്ടലിവികൾ പാരമാരമാട്ടമിണങ്ങിലില ചെമ്പ്യാരവസ്ഥ സരസം ലഭിച്ചതും രാത്രിനുള്ളതനുജകുന്ദത്ര ഹൃത്തളിലനുകൂലം വളർത്തിതേ നാട്ടിലിസ്ഥിതികൾ കണ്ടുവാൻ തരം പിട്ടിട്ടനല്ല ചുരുക്കമല്ലാതെ.

(രാജവംശഭയം)

സ്വ സ്വ റ മി ത ന് ഗു ണ റ ധ വൃ .
വ ണ്ണ്യ ക്ഷ റ ന ങ്ക്ത വൈ രേ റ .

൫൫. ഖ ധ ഗ് മി ത പ ങ് ങ്ങ ധ ്യ മി തൃ ങ്ങി
 ഭൃ ത ന് ത നെ ന് ങ്ഗ ണ ണെ ങ്ങ ങ്ങ

തന്റെ സ്വഭാവത്തിന്റെ ഗുണം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യം മുതലായവ ഭൂതന്റെ വർണ്ണപ്രദമായ ഗുണങ്ങളാകുന്നു.

മുഖപുസ്തകം! താഴെ വാചകരൂപങ്ങൾ വേൾഡ് ഗിത്തന്റെ ആശയമറിഞ്ഞാൽ ആവാമെന്നറിയാത്തവർ നിങ്ങളെന്നും വാചാപി പറയിച്ചുവന്നിട്ടുള്ളവർക്കുപിറ്റേന്ന്

(നളചരിതം ൧.൧൦.൧൫)

ഭടനാദരവര്യക്കൂട്ടം
 വനിതാനിലയം
 ഭദ്രീസ്വരൂപവതിക്കൂട്ടം
 ഭക്തവരദവദി
 മിണിത്തുകുളം
 ഗജചരവരജി

39. ഭേദജ്ഞാപി ശിവരൂപമേകത-
നദീജ്ഞാപി പ്രവാഹമവ്യ-
തിഷ്ഠഭേദമേവേവമേകം-
സ്വസ്തികരമേകമവ്യം.

6. മൃ. മൃത മരം സംശയം നശിപ്പിക്കും -
 യെ അം വശസമൃദ്ധം
 രക്ഷ : വിശദമാകലം
 വർണ്ണിപ്പിടകലോരതിൽ .

യുദ്ധത്തിൽ ഭടന്മാരുടെ ചോരിനായുള്ള ചോക്ക മുതലായവയെ വെട്ടിക്കൊന്നു.

ജുലൈ പ്രായശ്ചിത്തം.

എട്ടുദിക്കുകളിലും പൊട്ടുമാറുത്തോരികിവെട്ടുന്നപോലെ പടകൊട്ടുംമുഴക്കിക്കൊണ്ടു ഒട്ടുംഭയപ്പെടാതെ പെട്ടെന്നുനാനന്മാർ പട്ടാമിടുകുന്നതുകിപെട്ടെന്നുതെളിയിച്ചു പട്ടയംതൊട്ടിപ്പട്ടം കെട്ടിമുറക്കിക്കൊണ്ടു പട്ടക

വില്ലുമമ്പും വട്ടപ്പരിചവാളും പട്ടസമെന്നിവണ്ണം വട്ടങ്ങളെല്ലാംകൂടി പട്ട
ണത്തന്നിൽനിന്നും പാരതെ നടക്കേണ്ട.

(പ്രദോഷമാഹാര്യം തുളുൽ)

പെറടി.

വൃന്ദാമം കൊണ്ടുകിലുദിതാമോദ മുച്ചൈശ്രവാവി.
നായസംചെയ്യുമലതൂരഗം നീ കരേരം ദശായം
പ്രാണാപായംകരുതിന ഇലുക്കുപടക്കോപ്പിനെണ്ണം
ചെൽവുണ്ടല്ലോ സുരപരിഷദാമപ്പെടിച്ചാത്തുചെൻറ.

(ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം)

യുദ്ധം.

ചൊരിഞ്ഞിതുശരനിരയു മജ്ജുനൻ ചൊരിഞ്ഞിതുചോരവിതനെയനും
കുരിഞ്ഞിതുഭാവം കുരുവരന്മാർക്കു ചരിഞ്ഞിതുനിന്ന ചതുരംഗങ്ങളും
ചൊരിഞ്ഞുതീക്കുനും തെറിഞ്ഞിടുംവണ്ണം തെറിഞ്ഞുബാണങ്ങളുയർച്ചകണ്ണു
കുരഞ്ഞുമണ്ടന്നുകുരിവരന്മാരും പിരിഞ്ഞുകേഴുന്ന പരന്നകാലാളും (നും
തിരിഞ്ഞുനില്പവരവയവങ്ങളെ യരഞ്ഞെറിഞ്ഞിട്ടുടങ്ങി പാത്ഥനം

(ഭാരതം കുണ്ഡപദ്യം)

൫൯ ഭടന്മാരുടെയുത്സാഹം
വേഷം വന്ദുകൾ ധൈര്യവും
മൃഗങ്ങളുടെ സന്തുരസം
വനസഞ്ചലനസ്ഥിതി

൬൦ കുന്തവും വലസമത്വം
കലരും നാസ്തുരതൻഗതി
വൈഭവം കതികളിത്വംദി
വണ്ണവും നായാട്ടിൽ മുഖ്യമായ്

ഭടന്മാരുടെ ഉത്സാഹം മുതലായവയെ നായാട്ടിൽ വ
ണ്ണിക്കണം.

അഥ സമുദിതോദ്യമം ചോരനായാടിയുന്മുഖംകൊണ്ടു കൊടുക്കാന
നേ നാലുപാടും മഹാവാഗ്ദണ്ഡനംചെയ്തു ദഗ്ദ്ധമിടുക്കുള്ള നായ്കുടുമുട്ടിൽ
കുടുക്കുന്ന യുദ്ധസാ വില്ലുമച്ചീട്ടിയും പട്ടസന്തോരം മുണ്ടരം ഖരഗചക്രം

ഗഭാശക്തികന്തങ്ങളിത്യാദിനാനായുധശ്രദ്ധാധികയ്ക്കോണ്ടു ലോഷിച്ചുടൻ കൂടിയുംവീഴ്പെട്ടുന്നിളക്കുന്നനേരം ഭഗവ്യാതമൊക്കെപ്പൊപ്പെട്ടോരോദിക്കത്തോറും ഭയപ്പെട്ടുമണ്ടുംവിയെഴു വെട്ടിയുംകുത്തിയും വട്ടമിട്ടെയ്ക്കുമാതങ്ക ഹീനം വലപ്പാട്ടിലാക്കീട്ടിഴച്ചുംവലിച്ചും പട്ടതേപനസിംഹങ്ങൾപോയോരു കാല്പാടനോക്കിത്തീരത്തുനടന്നും ക്ഷണാഹ്വിലിനില്ലെടൊ നല്ലപനിക്കടം കൂറാർ ചിററുനാ തേ കുന്തമെങ്ങുകരുത്തൊട്ടെപ്പിൻ വലക്കോൽതറപ്പിൻ കയ്പ്പേതുടങ്ങാജ്ഞമെല്ലെന്നുപറപ്പിൻ.....ഇത്തരം വാത്ത് തമ്മിൽ പരഞ്ഞെന്നുവേണ്ടാ കൊടുങ്കാടശേഷം ക്ഷണാഹ്വോണ്ടു കീഴുമേലിളക്കിക്കലുക്കീടിനാർ.

(രാമായണചമ്പു)

൬൧. വേഗവുലക്ഷണം ചാട്ടം
 ഖരവാരതരജോഗതി
 തേജസ്സുതന്നത്രവുമരറും
 വണ്ണനീയങ്ങൾ വാജിയിൽ.

കുതിരകൾക്കു വേഗാദികളെ വണ്ണിക്കണം.

ഇംഗമുരംഗമമംഗചശാലാ മധികവിശാലാംഗതപാ തന്ത്യാം നോക്കിക്കണ്ടി ടുതികൃതദേഹാ ന്തിശയവേഗാ നശ്രമശിഥിലാനശപാൻകൊണ്ടു നിതവിയമണിരഥസീമനിലേയ്തു.....

(ഭാഷാഭൈനഷധം ചമ്പു)

൬൨. അരിമട്ടുനസാമത്വം
 ദാനമത്തതദുഗവു
 ചവിതൻ ചാലലംവെക്കും
 കെറമ്പുവേക്കിൻ രഭംഗിയും

൬൩. ഗരംഭീയം പ്രേരഡിയിത്യാദി
 വണ്ണമദന്തിയിൽ മുഖ്യമേയ്

ശരൂക്കളെക്കൊല്ലുന്നതിനുള്ള സമത്വം മുതലായവ ആനയിൽ വണ്ണിക്കണം.

വമ്പിച്ചവഡ്ഡി വിശദിച്ചുവി വർത്തുതുണ്ട്
 കമ്പിട്ടകാലാർ ഗുഹയ്ക്കുതിരകമാസ്യം

ഇവിടത്തു ചെല്ലുകയും മുരളിനീളം -
കൊമ്പിപ്പടിഞ്ഞൊരു കൊടുങ്കുലയെന്നയെന്നി.

(ഖണ്ഡകാവ്യം - ഗജേന്ദ്രമോക്ഷം)

കുസുമത്തിൻ വികാസം ന -
നന്മത്തു ഓളം ഗന്ധദിവ്യം

നൗ. ദേവലാകേളി വികാലം പ -
മനം ഗപ്രേതസ്വൈഭവം
വനമൃതസംയുക്തം -
വിയുക്തമോദിത്രകകൾ.

നൗ. അകൻ ഗതിയിട്ടു ഓടി
വസന്തത്തിൽ വണ്ണമം

കുസുമവികാസാദിയ വസന്തത്തിൽ വണ്ണിക്കണം.

മതിയിൽസ്ഥിരതപമിതലാതെ പൂക്കൾതൻ -
തതിയിൽപ്പറന്നു കളിയാടി വണ്ടുകൾ
ക്ഷിതിയിൽ പ്രപഞ്ചവശമാം നരക്കെഴും
ഹതയുത്തു ലെങ്കികസുഖത്തലെന്നപോൽ.
കളനാദധങ്കൃതമിയന്നു വണ്ടുതൻ -
കലമുല്ലസിച്ച് യുവവൃത്തമൊക്കയും
മലരവമന്നനറിയാൻ പറഞ്ഞയ -
ച്ചുകിൽച്ചരിക്കുവൊരു ചാമർപോലവേ.
രസമോടു മാന്തളിരശിച്ചു വന്മദം -
ലസയുത്തേഴുന്ന കയിലിന്റെ കൂജനം
രസയിങ്കലനിഹ വിയുക്തയുക്തർത -
നസ്യവം ഹരിച്ചു കരളം സമാനമായ്.

(രഘുവാജ്യഭയം)

മല്ലി പാടലവുഷ്ടങ്ങൾ
മുട്ടവർവിവിഹാരവ്യം

നന. ആമുദിതരവാനുമസ്ത്രീ -
സ്ഥിതിയു മന്ദവാരവ്യം

പ്ര വ യും ഗ്രീ ഷ്മകാലത്തിൽ
വ ണ്ണി കേ ണു വ മു ഖ്യ മ ര യ്.

മല്ലിപാടലപുഷ്പാദിയെക്കുറിച്ചു ഗ്രീഷ്മകാലത്തിൽ വ
ണ്ണിക്കണം.

വായനക്കർക്കു പ്രാവേമുണ്ടായിസേവകന്മേന്മലേ ചെല്ലുകയാൽ
മാലേയച്ചാരെല്ലാം ബാലികമാരുടെ ബാലപ്പോർക്കൊക്കയിൽ ചേർച്ചുപുക്കു
പാനീയശാലകൾ മാനിച്ചുനിന്നാകൻ ദീനങ്ങളാണെന്നു ചാതകങ്ങൾ
ഉന്മേഷംപൂണ്ടൊരു നെന്മേനിപ്പൂവിനെ നന്മണമെങ്ങും പരത്തിമേന്മൽ
മന്ദിരത്തോരും നടന്നുതടങ്ങിനാർ മന്ദിരമീരണനന്തിതോരും.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

നന്ദ. ഹംസരവഗമനംമേഘ-
മിടിനംദങ്ങൾമിന്നലും
തോയധാരാവലിപാതം
വിയുക്തസ്ഥിതിശൈത്യവും.

നമ്പ. ഉദഗ്രംവാതവുപങ്കം
നദീകുലപ്പൂവൃത്തിയും
കടംബംജംതിയിത്രാദി
സുമങ്ങൾവിലസുന്നതും.

നന്ദ. മയിലിപ്പൂൻ നൃത്തവുപഷ്ട-
കാലവണ്ണിച്ചിടേണ്ടതും

വഷ്കാലത്തിൽ ഹംസരവഗമനാദിയെക്കുറിച്ചു വണ്ണി
ക്കണം.

പെരസ്സുമാരുതനടിച്ചുടനങ്ങുയർത്തി-
യോരാഴിതൻ ചില ഭാഗമതെന്നപോലെ
പാരം തടിക്പ്പവിഴവല്ലികളോടുകൂടെ-
ലാരാധരാവലിവിയത്തിൽ വിളങ്ങി വേഗാൽ.
മുനിക്പ്പെടുന്നതരിയാത്തവിധം പയോദ-
വൃന്ദങ്ങളാലിരുളെഴും പകൽപോലുമെന്നാൾ
മിന്നൽപ്രകാശമൊഴികെ പ്രതിബന്ധമൊന്നും
വന്നില്ലതെല്ല മദിസാരികമംഗ്ഗപാക്കിൽ.

(ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം ഭാഷ)

ജ ല നൈ ന മ്ല വൃ ഹ ഹ സ -
സ്ഥിതി യ ഹ വൃ ഷ ഭി പ്ത വൃ ഹ

൭൦. നി ജ്ഞ ത ഹ ഹ ബു ഭി മ ഹ ക ഹ ശ -
മ ക്ഷ ചന്ദ്ര ഹ ഹ സു സ്ഥിതി
പ ത്ത ഹ സ പ്ത പ്ത ഭി ഹ സു ഭി -
മേ ഹ ഹ ഹ ഹ സു ഷ ഭി പ്ത വൃ ഹ .

൭൧. ശ ര ത്തി ത് വ ണ്ണി ചി ഭി ഭി ഭി -
ന വ യി ത് സു പ്ര ഹ ഹ ന മ ഹ ഹ

ജലനൈമ്ലാദിനയ ശരത്തിൽ വണ്ണിക്കണം.

വെളുവെളുച്ചിതരും ജലദാവലീ
വിരുതപേ വിരുതകണസീമനി
മനമിയന്നവന്നശരഭപ്രപ
മധുരഹാസമരീചി മനോഹരരേ.

(ചന്ദ്രോത്സവം)

മുനമേ പോയുജ്ജ്വരണങ്ങളെല്ലാമേ പിന്നെയുംപോന്നിങ്ങവനുകൂടി
വീടരെപ്പേടിച്ച് പോയുള്ള ജാരന്മാർ വീണ്ടിങ്ങപിന്നെയുംവന്നുപോലെ
വേഗത്തിൽപായുന്നതോയങ്ങളെല്ലാമേ വേഗംകറഞ്ഞുചമഞ്ഞിതപ്പോൾ
പ്രേമംകറഞ്ഞുളകാമു കന്മാരെല്ലാം കാമിനിമാർവിട്ടിൽ ചൂകംപോലെ
താരങ്ങൾ ചൂഴ്ന്നുതികൾവിളങ്ങിനാൻ പാരമങ്ങാകാശംതന്നിലപ്പോൾ
ആനായപ്പിള്ളരാൽ ചൂഴ്ന്നാ ചാവുണ്ണൻ കാണത്തന്നിൽവിളങ്ങുപോലെ.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

ദി ന ഹ പ്ത ത്വ മ ത്ത മ ണ്ണ ഹ
യ വ സ്ത ഹ ബ ഷ ഹ ഹ ശ ത്വ വൃ ഹ

൭൨. വി യു ക്ത യു ക്ത സ്ഥിതി യ ഹ
മേ മ ന്ത ത്തി ക്ത ത് വ ണ്ണി ചി മ ഹ ഹ .

മേമന്തത്തിങ്കൽ ദിവസാല്പതാദിനയ വണ്ണിക്കണം.

ശീതന്ദ്രപ്പോൽ മേമന്തകാലവു മാമന്ദംപോന്നങ്ങവനിതപ്പോൾ
പാലാഴിത്തുവെള്ളംതൂകുന്നപോലെനൽ പ്രാപേയംതുകിത്തുകങ്ങിതെങ്ങും
ചണ്ഡനായുജ്ജ്വര പങ്കജനാഥൻതൻ മണ്ഡലമെങ്ങിച്ചമഞ്ഞുകൂടി

കെല്പില്ലായതവർക്കൊപ്പംപോയവകിൽ അല്പരാജ്ഞിയാണെന്നുള്ള
പാദാകാശികലനാജ്ഞാരിജ മോദാനേമണിമയണിതപ്പോൾ.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

കു മു ദ ങ്ക മ ല ങ്ബ ഹ്മി

സ്ഥി ത്വ റ ദി ശി ശി ര ത്തി ലു ങ്

ശിശിരത്തിൽ കുദുദിയിലെ വണ്ണിക്കണം.

ഉറയ്ക്കും മണിനാൽദിക്കു മറയ്ക്കും കാലമാകയാൽ
മുറയ്ക്കും മൈതണത്തിന്നു വിറയ്ക്കുന്നു ശരീരികൾ
ഏണക്കണ്ണികൾ തൻകനത്ത പുകകുടഞ്ഞൊട്ടഴിച്ചും മണി-
ത്തുണമ്പു തുടഞ്ഞെക്കിയും തുരുതരസ്സിൽക്കാരമുണ്ടാക്കിയും
ശോണച്ചുണ്ടു മുറിപ്പെടുത്തിയു മിളക്കാർകുന്തൽപിന്തിച്ചു മ-
ക്കിണാം ചുവിയടിച്ചിട്ടന്നു കുളർകാരവോ വിടൻ പോലവേ.

(കവനോദയം)

൭൩. ന ക്ഷത്ര ണു ണു വി ഉ ക്കി ദൃ
കു മു ദ ങ് ച റ ര ക്കു രി തു
സൃ ജ്യ റ ദ യ ങ് ര മ ങ് ഗ ങ്ബ ജ-
പ മി ക റ ദി ക തു ഹ ല ങ്.

൭൪. ഉ ലു ക ത്തി നെ ഴ ങ് മ റ ന്ദ്ര ങ്
ക ല ട ങ് ക ല സ ക ട ങ്
ഭ ങ് ഗ ഭ മ ണ മി ത്വ ങ് ദി
പ്ര ങ് ത സ്സ സ്വ യി ത് വ ണ്ണ പ മ ങ്.

൭൫. ക റ മു ക ന്വ ങ് ക ഴ ങ് മ ട്ട ങ്
ന ങ് യി ക ങ് സ്ഥി തി ഭേ ദ വു ങ്
ഇ ത്തി ന്ന ങ് ശ വു ങ് മ റ റ ങ്
വ ണ്ണി ക്ക ക വി ശേ ഷ മ ങ്.

പ്രഭാതത്തിങ്കൽ നക്ഷത്രാദികളുടെ ശോഭാശുന്യതയെ
ക്കുറിച്ചും മറ്റും വണ്ണിക്കണം.

നിശാന്തമുപശാന്തമാൽ ദശദിശാം തമോബന്ധമോ
വിശാഖമവശാഭമോ യധികവേമ്പലം യാമ്പും

ശശങ്കനകൃശഃഖനാ യവികചന്തമീചന്തമി-
ദ്രശാപ്തിയിലുണൻ പരമിനി യഭംഗമാസംഗമാൽ

* * * *

ഉലഞ്ഞിട്ടമുരപത്തൊട്ട നിചീതമുക്കുതാഷ്ടമാർ
മലർപ്പെരുമണം പടന്നൊളി വിളഞ്ഞകേശത്തൊട്ടം
മുലയ്ക്കുമുറിവേറു മിപ്പെഴുതു തനപിമാരർദ്രമായ്
തുലഞ്ഞതിലകത്തൊട്ടം പ്രിയരെവിട്ടിതായാത്രയായി

* * * *

ബാലാക്ഷഭീപദ്യതിതൻ വികാസ-
ത്താലാ നിശാന്തം വിശഭാഭമാക്കി
ചേലാൻ പാടി ഹരിദിക്കു പക്ഷി-
ജാലാവത്താൽ പല കീർത്തനങ്ങൾ.

(രാഘവാദ്യഭയം)

നെ. അ ക്ക റ ങ്ഗി പ ത ന ണ മ പ റ മേ മ റ-
ജ ന ണ ങ്ക ട ട സ്ഥി തി
ശ ശ റ ക ഭി പ തേ ജ സ്സ
ക മു ഭേ റ ഡു വി ല റ സ വു റ .

നെ. ഉ ലു ക ഭു പ റ ന്ത ക ല ട റ-
ക ല ചേ തേ റ വി ക റ റ വു റ
വി ഭേ ശ ഷി മൂ റ നി ല റ വി നു-
ല റ ഞര ന ത്തി നെ റ ക റ ന്തി യു റ .

വെ. ച കേ റ റ റ ശ ന വു റ ച ന്ര-
ക റ ന്ത ത്തി ന്നു വ ഭേ വ വു റ
സു ര പ്ര ത റ പ വു റ വ ണ്ണ പ
സ സ്വ റ ക റ ല ത്തു മു വ്വ മ റ യ് .

സസ്യാകാലത്തിൽ അക്ഷരബ്ധിപതനാദിയെ വണ്ണിക്കണം.

കണ്ടാലും ഗഗനത്തിൽനിന്നു ദിവസശ്രീ ശോണരത്താഭമാം
കൊണ്ടെക്കല്പിത മാഗ്ഗമാഴിയിലിറങ്ങിപ്പറന്നു മെല്ലെന്നിതം
വേണ്ടുവണ്ണമണഞ്ഞു മല്ലയൊട തിൽ മാധവീസുഗന്ധങ്ങളെ.

പുണ്യഭീഷണനാരു കാന്ദുകോകവധുവിന്നുൾത്താപമേകുന്നിതാ.
(ഭാഷാതപതീസംവരണം)

പുത്തൻപൊൻതൊപ്പിവുക്ഷാവലികളുടെ മുടിയിൽ കണ്ണാവതംസം
ദിക്തത്തനപിക്കാപ്രവാളോൽഗതസുഭഗതരശ്മീ പയോധികമേന്മേൽ
ചിത്തത്തിൽ തീക്കനൽക്കട്ടകളരിയ രമാംഗിക്കു പുമ്പട്ട സന്ധ്യ-
യ്ക്കത്തച്ചിൽ സുരശോണദ്യുതി വിവിധവിലാസങ്ങളിമ്മട്ടനേടി.
(രാഘവാഭ്യുദയം)

കാതയ്ക്കും ചേയ്ക്കും കോകങ്ങളിലവിലചകോരാവലീപ്രാണരക്ഷാ-
ചാതുയ്ക്കും കൈവളത്തി സ്സു കലകമുദിനീകാമിനീപുണ്യഭൂമാ
വൈധുയ്ക്കാവേഗദായി വിരഹിഷു സുഷമാപൂരപിതൃഷധാരാ-
മാധുയ്ക്കും പോഷയൻ ദേഹിഷുപുനരുദിയായേഷചിതൃഷ ധാരാ.
(ഭാഷാതൈഷധം ചന്ദ്ര)

൭൯ നു വ ര റ ഗ മ ന റ ന റ ന റ -
സ്മീ പെ റ ര ജ ന ഭ റ ഷ ണ റ
ന ഗ റ റ ഡ - റ ബ റ റ സ്വ സ്വ -
ക റ യ്ക്ക പ യ്ക്ക റ ക ല റ ജ ന റ .

൧൦. ഉ ത്വ വ സ്ഥി തി യും സ ദൃ-
യ്ക്ക ഇള വൈ ഭ വ വും ത മ റ
ന റ ന റ ക ല റ വി നേ റ ഭ ണ -
ളി വ വ ണ്ണി ക്ക ക ത്വ ഭ വ .

നവരാഗമനാദിയെ ഉത്സവത്തിൽ വണ്ണിക്കണം.

അടിതളിയിവചെയ്തു വെള്ളമണ്ണിൽ -
പൊടിവിതറി കനകാഭതോരണത്താൽ
കുടിലു കളമതികപാവമിച്ചു;
ഘടിതനയോത്സവകാന്തിപാരതന്ത്രം

ഇവിടെ വിവിധങ്ങളായ അലങ്കാരങ്ങളെ വണ്ണിച്ചിരി-
ക്കുന്നു.

നടികളുടെ നന്തനങ്ങൾ നൽച്ചെ-
പ്പടി രസമേകിന നല്ല മല്ലയുദ്ധം

അടിയെ മിഴി മയക്കമിനുജാലം
പൊടി പൊടിയായിവരാച്ചു തൽപ്പരത്തിൽ

ഈ വണ്ണനത്തിൽ പലവിധമുള്ള വിനോദങ്ങളെ കൂറ
ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ധൃതഞ്ജല മധികാര മൊത്തു കാൽ -
സ്ഥതതടവും നൃപഭൃത്യരങ്ങമിങ്ങും
ഭൃതഗതിയൊടു തത്ര കീഴിലുജ്ജോ -
ർത്തകിന ശാസന ചേർത്തു സഞ്ചരിച്ചു

പലകാര്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്ന അധികാരികളുടെ സ്ഥിതി
ഇവിടെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

നേപാലം വംഗമംഗം കലിരരുചി കലിംഗം തഥാ കാശി ശാക -
ഭിപാതം പാണ്ഡിചോളം നിഷധമഹി മഹാരാഷ്ട്ര മക്കോന്യകബ്ജം
ഭൂപാലശ്രേഷ്ഠ രേതദധിവിഷയപദാന്തങ്ങൾ വിട്ടംഗജാത്തി -
വ്യാപാര ജ്ഞിന ചേതസ്സുകളടനവിടെപ്രപ്തരാൽ ഭിഷ്കരംഗാൽ
(രാജവാല്യഭയം)

നേപാലം വംഗം മുതലായ രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാരുടെ
വരവിനെ ഇവിടെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

വൃഥ. മഞ്ചസ്ഥിതമസ്ഥിത ഭൂപാല -
വികാരസ്ഥിതിചേഷ്ടകൾ
നായികാരംഗസംപ്രദം
യിവവണ്ണം വിവരഹക

മഞ്ചസ്ഥിതനാരായ രാജാക്കന്മാരുടെ വികാരാദിയെ
കുറിച്ചു വിവരത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

തെരിക്കനെ പ്പൊമ്പർമാല കത്തിനാൽ -
ത്തിരിച്ചു മുറിച്ചു പരൻ നൃപാലകൻ
ഏരിഞ്ഞ വൻമന്മഥ ശോകമോദ താൻ
തിരിഞ്ഞു ചുറ്റും കഥ വിസ്മരിക്കയാം
അടച്ചു നേത്രം തൊഴുകയൊടും പദം -
മടക്കിയന്യോന്യമണച്ചിരുന്നു താൻ
കടുന്തപം ചെല്ലുപോലെ വാണു തെ.

ലിടജ്ജ വിശ്രാന്തിയോടന്യനാം വൃപൻ

* * * *

തെളിച്ച പാടുന്നതിനെന്നപോലെ നാ -
പൊളിച്ച വാണാനെന്തെ പ്രപനൈകിലും
വെളിക്കവൻ തൻ വദനത്തിൽ നിന്നു നി -
ട്ടിളിച്ചതില്ലെന്നു കറച്ചു മാറവം

ഈ ഭാഗത്തിൽ രാജാക്കന്മാരുടെ ചാലലക്ഷ്യങ്ങളെ വ
വണ്ണിക്കുന്നു.

വൃഹ ചു ങ്ബ ന ങ് മ ണി ത ങ് പീ ന -
സ്തേ ന ങ് ര യു ഗ മ ദ്വ ന ങ്
ക ച വി സ്ര ങ് സ്വ ന ങ് ക ങ് ബീ -
ക ക ണ ങ് ദി ക ഉ സ്വ ന ങ്

വൃന്ദ നീ വീ നി പ ത ന ങ് ത ദപ -
ദി ധ ര ങ് മൃ ത പ ങ് ന വ്വ ങ്
ത ന സ ങ് ടേ ഷ ഷ ണ ങ് ഘ മ്ബ -
മി വ വ ണ്ണ ച ങ് മ ത ങ് ന തേ ര

രതത്തിൽ ചുഞ്ചനദിയെ വണ്ണിക്കണം.

മാരകമരേമണവീരൻ പുളച്ചരിയനാരായണകൾചൊരിഞ്ഞും
മനസിസഹിയാഞ്ഞും മദനരണമഞ്ഞും രതിയിലതികത്തു കമെഴുമണി
രമണകര കമലമരികിൽ വരുവതിനിടയിലണിയിക്കിലഴിഞ്ഞും
മദനതരപ്രണയഭാരം പകർന്നൊരി മന്ദരക്ഷമെന്നതു കളഞ്ഞും
മദമതു വിളഞ്ഞും മുഖമലർതെളിഞ്ഞും മണമുടയ ചികരഭര -

മിളകി മുറ്റുരതി ലളിതമധിനയന മണിഭവനമലർ നിരചൊരിഞ്ഞും
അമ്മാലപാടളവിഷമ്ബാഞ്ചനാതിലകനിർക്കാണകെഴശലമുലഞ്ഞും
മനതളിരഴിഞ്ഞും മണിതമൊഴിത്തേഞ്ഞും മണിവലയസ്ഥണരധണിത
പരികഥിത മതിമഹിതമലർ വിശിഷ്ട മുലകിടനിറഞ്ഞും . . .

(ഭാണാനെന്തെന്തായം ചാല)

വൃഴ് വ ങ് ഗ്ഗ തി സ്ത ച ന ങ് ല ജ്ജ ങ് -
മ ങ് ന ഫ ങ് നി ര സേ ര ങ് ഗ മ ങ്

നേത്രശേഷണത്വമിത്യോദി
മദ്യപാനത്തിൽ വണ്ണമേ

മദ്യപാനത്തിൽ വാഗ്ദതിസ്ഖലനാദിയെ വണ്ണിക്കുന്നു.

കാപിശായനമദാഭിതപ്തയം
കാപിശാസനയിലരമകാന്തനെ
ഹാ! പിശാചനിലതിൽ പ്പിടിച്ചുടൻ
സാഭിശാപമുടലോൻമത്തിനാൾ

അഗ്നീമാംഗചരിതം മഹാകാവ്യം

പുതി താപം നിശ്ചാസ യുചിത
മേഘനംതനുകൃശത്വം
ബിസപ്തം ഓദിശയനം
നിശ്ചിതം ഉദയം ഉദയം

പുന ശീതോപചാരം കരമേന്ദു-
മന്ദവതാദിയിൽ പ്പരം
വൈമത്യം കേരകിലവ്രത-
ഭംഗഗീതിയിലുതഥം

പുതി വിരഹത്തിങ്കലിവയെ
വണ്ണിക്കേണ പ്രധാനമേ

വിരഹത്തിങ്കൽ താപാദിയെ വണ്ണിക്കണം.

ഭിന്നകൈവകടികവാടനാൽ മിന്നാവ ശശിനിശാഭയങ്ങളിൽ
ഉന്നതാഗ്നിശിഖയിൽപ്പുതിച്ചവൻ തന്നവസ്ഥ ബഹുനാൾ വഹിച്ചുണ്ടാൻ
വാനണത്തു നിരയാക്കാമുപാനമത്തമളിപംക്തികാണുമുണ്ടാൻ
ആനമംഗജനെക്കിട തിത്തോ - പ്തനമായ കലമാലയെന്നപോൽ
ഹേമസാരസ രജസ്സഗന്ധിയാം തുമരത്തു പെരുമാറി വിശവേ
ആമയാലപഗതാരമഞ്ജോധനാൽ ഭക്തമളംഗി ഭവി വീണു ഞാൻ ചിരം

(രാഘവാജ്ഞം)

വർഗ്ഗീയം സുഭഗത്വം
വന്ദിക്കുക ഹൃദയങ്ങളേ

വാക്സാമത്വം മുതലായവ വന്ദികളുടെ ഗുണങ്ങളാകുന്നു.

വിഭാവരിവിഭഞ്ചിതജ്വതി വഹിക്കുവ മഞ്ജുവാം
വിഭാതദശയികുലാ സ്തദഗരായ വൈതഃകീകർ
പ്രഭാവനിധിഭൂപദന ക്ഷണമുണർത്തുവാനോർത്ത തൽ -
സ്വഭാവമധുമാധുരീഭരിതരീതിയാം ഗീതിയാൽ.

(രാഘവാജ്യഭയം)

കാവ്യങ്ങളിൽ ചെടയുണ്ട നായകാദിവണ്ണനത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കേണ്ട പ്രധാനാംഗങ്ങൾ ഇവയാകുന്നു. ഇവയെ എല്ലാം വണ്ണിക്കേണമെന്നോ ഇവിടെ പറയാത്തവയെ വണ്ണിക്കാൻ പാടില്ലെന്നോ ഇല്ല. അതു എല്ലാം കൗചിത്ര്യം അനുസരിച്ചു ചെടയുണ്ടതാണ്. വണ്ണ പ്രവസ്തുവിന്റെ ഏകദേശം ഒരു സ്വഭാവം വണ്ണനത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നതിനു ഇവിടെപ്പറഞ്ഞ അംഗങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നതായാൽ മതിയാകും.

പുരുഷ അംഗങ്ങൾക്കു പലേ മട്ടി-

പുണ്ടു പാഠംഗങ്ങൾ വണ്ണ പ്രമേയ്

കാരോപസ്തൂക്കളേയും വണ്ണിക്കുമ്പോൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതായ പ്രധാനാംഗങ്ങളെ ആണ് മുന്പു പറഞ്ഞത്. ഈ അംഗങ്ങൾക്കു കാരോന്നിന്നും വണ്ണിക്കേണ്ടവയായി പല ഉപാംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവയെല്ലാം സവിസ്തരം പറയാൻ സാധിക്കയില്ല. എങ്കിലും കണമുണ്ട അംഗങ്ങളുടെ ഉപാംഗങ്ങളെ സോദാഹരണം കാണിക്കാം. ശേഷമുള്ളവയ്ക്കു എല്ലാം ഇതുപോലെ യഥോചിതം ഉപാംഗങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഗ്രീഷ്മത്തിങ്കൽ ജലക്രിഡ
വണ്ണ പ്രമേയ് പാഠംഗമർയതിൽ
പുൻ നീന്തിത്തുടിക്കു ഹംസത്തെ -
കുളിപ്പിക്കു സരോജം

പരിസ്ഥിതികൾക്കു നേരമെടുത്തു
കുളിയിട്ടു വാഗ്ദാനം

ഗ്രീഷ്മകാലത്തിൽ വർണ്ണിക്കേണ്ട ഒരു പ്രധാനാംഗമാ
ണെല്ലൊ ജലക്രിയ. നീന്തുക, തുടിക്കുക, ഫ്രീംസങ്ങുക
കുളിപ്പിക്കുക, താമരപ്പൂവുകൾ, കുമ്പകരമാണെന്നു കുളിക്ക
ക മുതലായവ ജലക്രിയയ്ക്കു ഉപാംഗങ്ങളാകുന്നു. ഉപാംഗ
ങ്ങൾക്കു വൈകല്യം വന്നാൽ അതു അംഗങ്ങൾക്കും തടയാ
രാ അംഗിക്കും ദോഷമായിബുദ്ധിക്കും.

ചിലർ തൻ സഖിമാരെക്കൊത്തുവേണം
പലമട്ടുള്ള വിനോദവാക്കുമ്പോൾ
ജലമധ്യത്തിൽ തുടിച്ചു നീന്തി-
ത്തുലയൊടു കൂട്ടുപാലം വെച്ചുവേർ
ദൂതമെന്നൊരു തനപി ഫ്രീംസ് ചുഞ്ചു-
കുളിയാൻ കൈവെക്കുക മറ്റുതെരുവോക്കി
ധൂതനിർമ്മലജലയാണു വെക്കു-
സ്സതു കൈകൊണ്ടു മാച്ചു കൈതവത്താൽ
വിരതതൊക്കെ തനപി പേരിലേതു-
ന്നൊരു രാജതപമവസ്ത്രമാക്കുവാനോ
അരുണാംബുജമാതപത്രമെന്നു-
പ്പെട്ടുമാറ്റം തൻമുടിയിൽപ്പിടിച്ചിതന്നാൽ
കുളിക്കാൽ സലിലം മുഖത്തിലാക്കി-
ട്ടുതുലയൊടു കൂട്ടുതാണു മോളിലേക്കു
അതുവിട്ടുടനേ പിടിക്കുവേ ത-
ച്ചതുതൻ ചുഞ്ചിതതാൽ സ്വകാരണയാലേ

(രാജവാല്മുദ്രയാ)

നാം മനുവാദിതഥം വൈദ്യൻ
ജ്യോതിഷകാരനും കവി
നാനാശാസ്ത്രവിശേഷജ്ഞൻ
വിപ്രർവൃദ്ധകൾ മുദ്ധകൾ
നമ ഏവം പലവിധകാരന്മാർ
ഭരണങ്ങളെ വെച്ചു ഭരണത്തെ

വണ്ണമോകമുപാഗം -
ഉത്സവത്തിൽ പ്രധാനമന്ത്രി

൯൨ സ്ത്രീകൾകൊണ്ടുണ്ടായ ഭൃഷം -
തതിക്കുകലയിപ്പതും

മന്ത്രവാദി, വൈദ്യൻ, ജ്യോതിഷക്കാരൻ, കവി, തത്ത്വചിന്തകൻ, സാഹിത്യസ്രാജം, ബ്രാഹ്മണൻ, പാണ്ഡിതൻ, സുന്ദരികൾ മുതലായി ഉത്സവത്തിൽ കൂടുന്ന പല തരക്കാരായ ജനങ്ങളുടെ സംഭാഷണാദിയെ വർണ്ണിക്കണം. 'വൈഭവഭൃഷം' ഉത്സവവർണ്ണനയിന്റെ അംഗമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. ഇവ എല്ലാം അതിന്റെ ഉപാഗങ്ങളാണ്. അതുപോലെ സ്ത്രീകൾ ആഭരണങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഭർത്താക്കന്മാരോടു കലഹിക്കുന്നതും വണ്ണമായ ഉപാഗമാകുന്നു.

പരിചോദ്യപല വീരവാദമോതി -
ചൊരിമടി വിട്ടുമാനിയും പരിച്ചും
മുറി വസനമുട്ടത്തു ശുഭകണ്ഠ -
ക്കുറി തടവിച്ചില വൈദ്യർ വന്നുചേർന്നു
നാവരൻ പിടിച്ചു സന്നിധിത -
ജപര മരനാഴികകൊണ്ടു മാറ്റിയീ ഞാൻ
വരമതിതിരുമേനി തന്നഭൃഷം -
നിരകളെനിക്കു ചുമക്കുവാനു ഞെരുക്കം
സുരകലപതിതൻ വിമാനമൊന്നെൻ -
പുരയുടെ മിറാമതികലിപ്പൊരും നിൽപ്പു
ശിരസി തജ ശചിഞ്ജു വാച്ചശേഷി
ക്കരവു വളർന്നു കിടപ്പിലാണുപോലും

(രാജവാല്മീകിയം)

ഇതു വൈദ്യന്മാരുടെ സംഭാഷണമാകുന്നു. അല്പനായ ചില വൈദ്യന്മാരുടെ ആത്മപ്രശംസയും, സ്വർഗസ്വഭാവവും ജ്യോതിഷവും ഇതിൽ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

മമ തലയിലെഴുത്തുതന്നെ വേരും
മെനികൾ നല്ല വിഭൂഷണങ്ങളേന്തി

സുമരിതരുചി പോയിട്ടുണ്ടാർ ഞാനും -
 കുമ്മിതുമട്ടിമ പാത്തിടേണ്ടി വന്നു
 വളയ മരിയതോട മാലയും മൽ -
 ഗുളഭവി മിന്നിയ താലി കൂടിയിപ്പോൾ
 കളവൊടു പന്നയത്തിലാക്കി കഷ്ടം
 മിളഭതിയാർഷ്ടമിന്ന ദൃഷ്ടനാത്താൻ.
 ജനകനലിവിനോടുതന്ന പുത്തൻ
 കനകമണിമയമാല കൂടെയും താൻ
 വിനയൊടു കൂടിയു വിരമ ഞാനെ -
 നിരപരയുന്നിതു, സൊല്ലതീർത്തവല്ലോ.
 മണിരൂപി വളയൊന്നു പാവുതിക്ക -
 ഗുണിവരനേകി രമയ്ക്കു നല്ല പട്ടം
 അണിയലുമഭികൻ കൊടുത്തു താനെൻ
 ഇണിയുമെടുത്തു കൂട്ടിച്ചു ഹാ മുട്ടിച്ചു.

(രാഘവാഭ്യുദയം)

ഈ ഭാഗത്തിൽ സ്രീകൾ ഭർത്താക്കന്മാരോടു ആഭരണങ്ങൾ ഇല്ലാത്തയാൽ കലഹിക്കുന്നതിനെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

ഭവനോടമ മുഷിഞ്ഞു മുന്വനേകം
 ദിവസമിരുന്നു; ശിവൻ വിളിച്ചു ഞാൻ പോയ്
 ജവമവരെയിണക്കി തിച്ചരിത്രം
 ഭവനതലത്തിലതിപ്രസിദ്ധമിന്നും.
 കരിയുക വസതെല്ല ഗർഭസംസ്ഥൻ
 നരിയുടെ ചേരയൊക്കൊത്തു ചേർത്തുണക്കി
 നെരിയൊടണികിലേരുരുസതിക്കും
 പെരിയ കരൾഭ്രമമായവങ്കലേൽക്കും.
 ദിവി വലിയൊരു ഭൂതവേദചാട്ട -
 ഞ്ങവിടെയുമുണ്ടൊരുദ്രഗ്രഹകുരോമം.
 അവികല മൊരഴിഞ്ഞു വാങ്ങലിങ്ങു -
 ഞ്ങവിടെയൊരുത്തനിവൻ ഗമിച്ചിടേണ്ടു

രാഘവാഭ്യുദയം.

ഇവിടെ മന്ത്രവാദികളുടെ സംഭാഷണം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

അഥ ചിലരുടെയെന്തെങ്കിലും

കഥയതുവല്ലതുമിന്നു കേട്ടുവോതാൻ
 പ്രമയുടയ ഏകന്റെ ഭാനമോത്താൽ
 വ്യഥവരുവാനവകാശമില്ലതെല്ലം
 ചെറിയ തനുജതന്റെ വേളി ചാത്തം
 കുറികൾ നിലങ്ങളൊഴിച്ചെടുക്കയെന്നാൽ
 പെറിയ കലമതിങ്കൽ വെള്ളവും ചേ.
 ത്തരിയുക ഞാനിഹ വന്നു ഭാവിയിലേക്കോ.

(രാഘവാല്മ്യഭയം.)

ഈ ഭാഗത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരുടെ സംഭാഷണത്തെ വ
 ണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഘടത ഭാവി ഘടത്തിലോ ഘടം തൽ -
 ഘടതയിലോ ചിലരിവിധം കരുക്കം
 ചടപടനിനദാൽ ത്തരിഞ്ഞിതയ്ക്കൽ
 കൈതവാദകലാവിശാരദന്മാർ.
 കരുതിട്ടകിലസത്തിൽനിന്നു സത്തി -
 നൊരു ജനിയേൽക്കുക യുക്തിശുന്ദമത്രേ
 നിരുപമരൂപി യിജ്ജഗത്തശേഷം
 പെരുവതു സത്തതുതന്നെയെന്നത്തിൽ
 ഉലകഖില മസത്തു സത്തിതിന്നു
 ജപലമൊരു കാരണമാവതെത്തരത്തിൽ
 നിലയകലമസത്തു താനസത്തിൽ -
 കല മുളവാകവതിന്നു ഹേതു നൂനം.

(രാഘവാല്മ്യഭയം)

ശാസ്ത്രപണ്ഡിതന്മാരുടെ സംഭാഷണത്തെ ഇവിടെ വ
 ണ്ണിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ മറ്റുള്ള ഭാഗങ്ങളുടെ ഉപാംഗ
 ണുകളും ചിന്ത്യാമാകുന്നു.

വ ണ്ണ ന ണ സ ക്ക ചി ത വൃ ണ
 വി വൃ ത ണ ഭി ധ മി ണ്ണ ന
 ന്ന ര ണ്ട മ ണ തി രി; യ ണ ഗ തെ -
 ച്ച ണ്ണ കി ണ ച്ച ണ്ണ വ ത ണ ധൃ ക ണ
 വ ണ്ണ ന ണ പ്രകൃതിപ്രതികൂലാദിയായി മൂന്നുവിധമുണ്ടു

ന്നു പാഞ്ഞുവെല്ലോ. അതുകൂടാതെ സങ്കുചിതം വിവൃതം എന്നു രണ്ടുവിധം ഉണ്ട്. അംഗങ്ങളെ ചുരുക്കി വെട്ടിക്കുറയ്ക്കുന്നതു സങ്കുചിതവർണ്ണം.

ഉദ്യുല്ലാസവ്യപാരംഗിയിലെ ചരതരമാലാമിമാം വിശ്വപരമാം മുഗ്ദ്ധാം വിജ്ഞാനലീലാഗതിചതുരതരാം കല്പയൻ ചരമജനാചിതം പ്രത്യുഗ്രഹമാഭാണമുകളിൽ മാണിക്യരത്നം ചെരിച്ചു. നരേന്ദ്രയല്ലംഗജാസ്രുത്തിനു വിഷമചിതേച്ചിടീനേ നൈനമന്യേ.

(രാജരത്നാവലിയം ചമ്പു)

ശംഖിനുള്ളോ പികത്തിൽവസതി ചവിഴവും മുത്തുമഞ്ജുജത്തിലാമോതികൾത്തെല്ലിനുമേലോ മുദിരനിര സുധയ്ക്കുശ്രയം തൊണ്ടിതാനോ തങ്കക്കുണിപ്പിറന്നോ യമനയവൾ തടാകത്തിലോ വീഴ്വതെന്തീ. യംഗശ്രീതൻപ്രഭാവം ശിവശിവ ചപലാലേഖ ഭൂലോകമാണോ.

(സുജാതോദയാഹം ചമ്പു.)

സ ര ങ്ഗേ ഗ ര പ ര ങ്ഗ മ ത ര യ ങ്ഗി-
വ ണ്ണി ക്ക വി വൃ ത ര ഭി ധ ങ്

അംഗിയെ, അംഗങ്ങളോടും (ഉപാംഗങ്ങളോടുംകൂടി) വെട്ടിക്കുറയ്ക്കുന്നതു വിവൃതം. (അമാംഗഭചിതത്തിൽ നിന്നും (തുളുൽ) അഗിണിയുടെ രൂപവർണ്ണം മുമ്പു ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആ ഭാഗം ഉദാഹരണത്തിനു നോക്കുക.)

നർ വ ണ്ണ ന ങ്ഗ സ ക്ക ചി ത ക ങ്
ഖ ണ്ഡ ക ര വൃ ത്തിൽ യു ക്ത മ ങ്
രൂ പ ക ണ്ഠ ഭി ലു ങ്ഗ സ വൃ-
മീ വ ണ്ണ ന മി ണ്ണ ണി ട ങ്.

ഖണ്ഡകാവ്യത്തിൽ സങ്കുചിതവർണ്ണമാണു യുക്തമായിരിക്കുന്നത്; അതുപോലെ രൂപകങ്ങളിലും സങ്കുചിതം തന്നെ യുക്തം.

നർ വി വൃ ത ങ് വ ണ്ണ ന ങ് യു ക്ത ങ്
മ ഹ ര ക ര വൃ ത്തി ലെ ര ക്ത ങ്

മഹാകാവ്യത്തിൽ ചിട്ടതമായ വണ്ണത്തെ യോജിപ്പിക്കണം.

വ ണ് ണ ന ത്തി ക ല ഔ ചി തൃ ഴ ഴ ഡ റ ന്വേ ന ഗ ണി ക്ക ണ ഴ
 ന്ന ഇ തി ത്ത വ ക ല്ല മു ണ ട യ റ ത്
 വൈ ര സ്യ ത്തി ന ഹേ തു വ റ ഴ.

വണ്ണത്തിൽ കൗചിത്യത്തെ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കണം. കാവ്യത്തിലൊക്കെത്തന്നെ കൗചിത്യത്തിനു പ്രാധാന്യമുണ്ട്. കൗചിത്യത്തിനു ഭംഗം വന്നാൽ ഏതു ഗുണവും ദോഷമായി ബുദ്ധിപ്പെടുന്നു. ഒരുപുരുഷനെ വണ്ണിക്കുമ്പോൾ എന്തെല്ലാം അംഗങ്ങളെ സമീകരിക്കേണ്ടെന്നും മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. കാമദേവന്റെ നഗ്നിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു വണ്ണനം അങ്ങനെയല്ല.

കുട്ടികളിൽനിന്നും മുല്ലയലത്തുനിന്നും നില്ക്കിപ്പോക -
 പൊൽപ്പുമണ്ഡലമണനുള്ളിൽനിന്നും നില്ക്കിപ്പോക -
 ശിരസ്സേപ്പൻ വിലാസശാല കലഹപ്പൊരുമാടമെന്നിങ്ങനേ ;
 കല്പിച്ചെത്രാനോരും ഭരത വിദ്യാനും മനോജാലയേ.

പ്രാസാദനകളരി കോകിലഗീതിശാല
 വാൽവാർശരങ്ങൾ പണിചെയ്ത രത്നസ്രാംഗം
 പേരും മധുപ്രതാപം മുരളം മണിയെ -
 ദ്രാസമാനമണ്ഡലമഹോ നന്ദനാഭിരാമം.

നീലക്കുടിയിൽ കെട്ടിമേൽക്കലവ -
 നാലക്കെട്ടിച്ചാകൾ തൂക്കിമേന്മേൽ
 പീലിപ്പണിപ്പണലിലാശമുക്താ -
 ചാലം വിതാനം വിതനോതിലാഴി.

ഗദ്യം കുർപ്പരകൊണ്ടെഴുതുന്നത് കുർപ്പണിചെയ്ത താമരവളയൽ കടത്തുണായി ഇളയകുരിയുക്ളത്തരമാക്കി കൈതപ്പുറം കഴിക്കാലാക്കി താമരയ്ക്കൽകൊണ്ടൊക്കെ വരിഞ്ഞ മുക്കളിൽ കുണ്ണിക മകടേവച്ചിട്ടല്ല കർകൊണ്ടു പട്ടികയട്ടിയെമ്പാ മേലാമ്പൊല്ലുകൾപ്പണി പരിചിലുറപ്പിച്ചിനവകസുതമപരാഗം പരിചിത പനിനീർവീക്ഷിയുലച്ച പമച്ചനിറത്തൊട്ടു ഭിത്തികളൊക്കെ ത്തിട്ട്,

ഈ വണ്ണനം കാമദേവന്റെ പുരത്തിനു വളരെ യോജിക്കുന്നു. കല്പം മയിൽപ്പിലി കുരിമ്പു മുത്ത് ചെമ്പകം കൈതപ്പൂവു താമരവളയം താമരയല്ലി മുതലായവയെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കുകയും പലക ഭിത്തി മുതലായവയെ ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നത്. വാത്സ്യായനക്കുളരി കയിലിനു പാടുന്നതിനുള്ളശാലകൾ വണ്ടുകൾക്കു മുരളുന്നതിനുള്ള മന്ദിരം നിലാവുമിറം ഇത്യാദികൾ ശൃംഗാരരസചക്രവർത്തിയായ കാമദേവന്റെ പുരത്തിനു ഏറ്റവും യോജിച്ചവതന്നെ.

ഞാനെന്ന തട്ടപ്പുഴയും പനീനീർക്കുഴയും
മാന്താർചരം മരണഭാനമിതെന്നുവന്നു
കാൺദൈവദോഷ മബലാകുലമൗലി ചോവ്വാ-
പുന്തേൻ കിനാവിലാമനിക്കൊരു നാൾതരഞ്ഞാൾ.

എന്നൊക്കെ, കാരോ സങ്കടക്കർ വന്നു വഴുവാട്ടു കഴിച്ചു, ആ പലാതി പറയുന്നതും മറ്റും കാമദേവന്റെ സ്ഥിതിക്കു വളരെ യുക്തമായിട്ടുണ്ട്. ഇപ്രകാരം വണ്ണനീയവസ്തുസ്ഥിതി അനുസരിച്ചു വണ്ണനസ്വഭാവത്തിനു പ്രത്യംസം വരുത്തണം.

ജ്ഞാനശ്രംഖലയാൽ സച്ചിദാനന്ദസുഖഭരനിയെ
മാനസഭൂതവായാടായ്ജ്ഞാതസ്ത്വനം ബന്ധിപ്പതേതവൻ
ശുക്ലൻചിലുഞ്ജരാന്തസ്ഥ ശുക്ലൻതപംഗ്രഹിക്കുവാൻ
തികവോടാക്ഷരിഷ്ഠതപം പ്രകടം പണ്ടു പുകിനാൻ
ശതാനന്ദാദിയോഗീന്ദ്രതാരാധിതനാമെവൻ
ഹിതാൽസഹസ്രകാനന മതാൽ കൈൾവു നിത്യവും
ജ്ഞാനഹംസാവലിജ്ഞേതു മാനസം മാനസപ്രഭം
പ്രാനപ്രഭാവവാനേതു മാനവൻ മാനവവനാം
ചിരം തപഃ പ്രതാപാഗ്നി സ്തപ്തരണാദശാകന്മഷൻ
ഭ്രമരദൈവതമാഹാരഞ്ജ്യ ചരഭാസുരകേസരി
യോഗഭണ്ഡം തഥാ പുതഥപി ഭാഗജ്ഞാലുമാപ്തമായ്
ആഗസ്തരേന്ദ്ര മേതാജാത്യാഗഭോഗപരായണൻ
മണിസിംഹാസനമേത്തു മണിമാന്തോലു മാപ്തമായ്
ചണ്ഡിവിദ്യാദരിക്കുന്ന ഗുഹിജ്ഞേതുപോത്തമൻ

(രാമവർമ്മഭട്ടാര്യം)

ജനകമഹാരാജാവിനെ കുറിച്ചുള്ള ഈ വർണ്ണനം സാധാരണരാജാക്കന്മാരിൽ നിന്നും ആ രാജാവിന്നു പ്രത്യേകമായുള്ള ആഭ്യുത്ഥാനികവൈഭവത്തെ വെളിവാക്കുന്നു. കൗചിത്ര്യം അനുസരിച്ചു വർണ്ണനത്തിനു സ്വഭാവവ്യത്യാസം വരുത്തേണ്ടതു ഇപ്രകാരമാകുന്നു.

കവിതയിൽ വർണ്ണനത്തെപ്പോലെ പ്രാധാന്യത്തെ അർഹിക്കുന്നതായി വേറെ ഒന്നും തന്നെയില്ല. 'കവനമവിചവും വർണ്ണനം പൂർണ്ണമല്ലേ' എന്നു ഒരു കവി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് വാസ്തവമാണ്. കവിയുടെ ഭാവനാരമണീയതയും രചനാസാമർത്ഥ്യവും വസ്തുസ്വഭാവഗ്രഹണചാതുര്യവും എല്ലാം വർണ്ണനത്തിൽനിന്നാണ് മനസ്സിലാക്കേണ്ടത്. കവി വർണ്ണനത്തിൽ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. വസ്തുക്കളെ പലവിധം വർണ്ണിക്കാം. ഒന്നാമതു അതിന്റെ പൂർണ്ണമായ രൂപം വർണ്ണനത്തിൽ വരുത്തുക; ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നത് പലപ്പോഴും അനുവശ്യമായിരിക്കും; കൗചിത്ര്യം അനുസരിച്ചു അപ്രകാരം ചെയ്യണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നവർക്കും അതിനു വിരോധമില്ല; എന്നാൽ വർണ്ണനത്തിലെ ആശയങ്ങൾക്ക് മനോധർമ്മത്താൽ നൂതനമായ ചൈതന്യം വരുത്തണം. അല്ലെങ്കിൽ ഈ മാതിരി വർണ്ണനം അത്യധികം ശുഷ്കമായിത്തീരുന്നതാണ്. വസ്തുക്കളുടെ മർമ്മഭാവങ്ങളെ മാത്രം ഗ്രഹിച്ചു അവയെ വർണ്ണിക്കുന്നത് ഉത്തമമായിരിക്കും. കുമാരസംഭവത്തിലെ ഹിമവാണെക്കുറിച്ചുള്ള വർണ്ണനം നോക്കുക. വസ്തുക്കളിൽ ഉള്ള വർണ്ണപ്രഭാവങ്ങളിൽ ഏതിനെ വർണ്ണിച്ചാലാണ് വർണ്ണിക്കപ്പെടാത്ത സ്വഭാവംകൂടി വായനക്കാരുടെ മനസ്സിൽ പതിയുന്നത് അതാണ് മർമ്മം. ഇവിടെ ഭാവഗ്രഹണത്തിനു കവി വസ്തുവിനെ മുഴുവൻ അവലോകനം ചെയ്യണം. കാളിദാസമഹാകവിയുടെ വർണ്ണനസ്വഭാവമിതാകുന്നു. വസ്തുക്കളുടെ ഭാവങ്ങൾ രമണീയങ്ങളുമരമണീയങ്ങളുമായിരിക്കും. അവയിൽ രമണീയമായവയെക്കുറിച്ചു മാത്രം വർണ്ണിക്കുക.

കുമാരസംഭവത്തിലെ ഹിമചന്ദ്രന്റെ പാപം. ഹിമചന്ദ്രൻ
 വൃതത്തിലെ അരമണിയത്തോളം പല ഭാവങ്ങളേയും തൃപ്തി
 പൂർവ്വഭാവത്തോടെ ഗംഗാ കവിത ഭാവസൂചകം മുഖവായനയെ
 മാത്രം കവി വർണ്ണനത്തിനു സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. വസ്തുക്കളിലെ
 അസ്പഷ്ടമണിയഭാവങ്ങൾക്കു കൂടി സ്വമനോധർമ്മം കൊ
 ണ്ടു രമണീയത ഉണ്ടാക്കുക. ഇതു മുഖവായനയിൽ നിന്നും
 വ്യത്യസ്തപ്പെട്ട ഭാവധീയം വർണ്ണനമാണ്; ഏറ്റവും രൂപമോ
 യ ശബ്ദം ഒരു രാജകുടുംബിന്റെ ഉള്ളിൽക്കൂടി കടന്നു ബഹി
 ശ്ചിത്തസ്വരൂപം പ്രകടിപ്പിച്ചു കാണിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ
 ശുദ്ധവിജയകരമായ കൂടി ഈ കാവിത വർണ്ണനകൊണ്ടു മാ
 ഹാത്വം വരുത്തുവാൻ സാധിക്കുന്നു. ബാണൻ മാവൻ മം
 വകൻ ത്രിവിക്രമൻ സുബന്ധു കവിരാജൻ മുതലായ മഹാ
 കവികൾ ഈ വിധമുള്ള വർണ്ണനകൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളവരാ
 ണ്. മാവത്തിൽ ദൈവതത്തെക്കുറിച്ചും കാദംബറിയിൽ
 ശുദ്ധാശാമി വിജയത്തെക്കുറിച്ചും ചർച്ചിക്കുന്നു വർണ്ണന
 ണ് ഉദാഹരിക്കപ്പെടും. ദൈവതകവ്യവൃതത്തിലെ ശുഷ്ക
 ത്വമായ വാഗ്ദണ്ഡങ്ങൾക്കു കൂടി കാവനൻ കവിതപര്യന്തോ
 മയമായ ഭാവനയെ സ്പർശിച്ചു കറുപ്പുരൂപേണ ബഹിർഭവി
 ച്ചപ്പോൾ മരതകമെഴുകുകാദിരത്നങ്ങളെപ്പോലെ കാന്തി
 മത്തുകളായി. ഇതുപോലെ ബാണന്റെ പ്രഭാവത്താൽ ശു
 ഷ്കമായ ശാസ്ത്രീയവും കറുപ്പുലോകത്തിൽ ഒരു കല്പവൃക്ഷ
 ത്വത്തോടും മാഹാത്മ്യമേറിയതായി വന്നു. വാസ്തവത്തിൽ
 രമണീയതയും അരമണീയതയും ഏല്പാൻ വസ്തുക്കളിലല്ല —
 കവിയുടെ വാക്കുകളാണ് — ഇരിക്കുന്നത്. കവിവാക്കു ശു
 ഷ്കമായാൽ അമൃതത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വർണ്ണനയും രസശുന്ധ്യം ത
 ന്നെ. ഉണക്കക്കടലാവണക്കിന്റെ തടികൂടി ഉത്തമകവിയു
 യുടെ വാക്കിനു ഗോചരമായാൽ കരിമ്പിന്റെ സാദൃശ്യത്തെ
 വഹിക്കുന്നു. വസ്തുക്കളിലെ മാവൻ വാസ്തവത്തോളവും
 കൃത്രിമത്തോളവും സുന്ദരത്തോളവും ഭക്തിത്തോളവും

മമ്ങ്ങളായാലും അമമ്ങ്ങളായാലും കവി അവയെ ഒന്നും അല്ല പ്രധാനമായി നോക്കേണ്ടത്; ഇവയൊക്കെ നിസ്സാരങ്ങളാണ്. കവി തന്റെ വാക്കിനെ രമണീയമാക്കുവാനാണ് ശ്രമിക്കേണ്ടത്. ദേവിയുടെ കടാക്ഷം (നേത്രാഞ്ചലത്തിന്റെ ലഘുപായ ചലനം) മൃകമഹാകവിയുടെ വാഗ്ഗൈപഭവത്തിനു വിഷയമായപ്പോൾ ഒരു പ്രൗഢസുന്ദരവും മഹാത്മ്യം ഏറിയതുമായ കാവ്യമായിബ്ഭവിച്ചു. ഒരു കടാക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു ഒരു ശതകം നിർമ്മിക്കത്തക്കവണ്ണം എന്നാണതിലുള്ളത് എന്നു സാധാരണക്കാർക്കു തോന്നും. എന്നാൽ മൃകമഹാകവിയുടെ വാഗ്ഗൈപഭവത്തിന്റെ സ്ഥിതി ആലോചിച്ചാൽ അനവധി ശതകങ്ങൾ കടാക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു തന്നെ നിർമ്മിക്കാം.

സാഹായ്യകംഗത്വത്തി മുള്ളർജ്ജുനസ്ത്ര
മന്ദസ്തീതേന ചരിതോഷിതഭീമവേഗാഃ
കാമാക്ഷി! പാണ്ഡവചമൂരിവാതാവർഷീനാ
കണ്ഠാന്തികം ചലതിർന്ന കടാക്ഷലക്ഷ്മീഃ

ഈ മാതിരി വണ്ണിച്ചുതുടങ്ങിയാൽ എവിടെ ആണ് അവസാനിക്കുക! എത്ര ശതകങ്ങൾ നിർമ്മിക്കാം! പൌരസ്ത്യകവികളിൽ ഈ പ്രസ്ഥാനം സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളവർ വളരെ വളരെയൊക്കുന്നു. യാതൊരു കഥാബന്ധവുമില്ലാതെ വണ്ണനാമയമായി മാത്രം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള കാവ്യങ്ങൾക്കു (സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിൽ) അവസാനമില്ല. രാജേന്ദ്രകണ്ഠപുരം പ്രാണഭരണം മൃകപഞ്ചശതി മുതലായ അനവധി ഖണ്ഡകൃതികളും, നൈഷധീയചരിതം ഭാരതചമ്പു മാഘം കിരതാജ്ജനീയം ശ്രീകണ്ഠചരിതം കാദംബരി ഹരവിജയം മുതലായ മഹാകൃതികളും ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവയാണ്. ഭാഷയിൽ വഞ്ചീശഗിതി മംഗളമഞ്ജരി മുതലായ ഖണ്ഡകൃതികൾ ഈ വിധം ഉള്ളവതന്നെ. സാഹിത്യത്തിൽ ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിനു മഹാത്മ്യംകൂടുന്നു. അ

തുകൊണ്ടു കവികളും സഹൃദയന്മാരും ഈ പ്രസ്ഥാനത്തെ സവിശേഷം ആദരിക്കുന്നു. കവിത എന്നതു കവിയുടെ ഉള്ളിൽനിന്നുമാണ് — വസ്തുക്കളുടെ ഉള്ളിൽനിന്നും അല്ല — പുറപ്പെടേണ്ടത്. വസ്തുക്കളുടെ ശരിയായ ഭാവങ്ങളെക്കുറിക്കുക എന്നതു കവിയുടെ അല്ല — ശാസ്ത്രക്കാരന്റെ കടമയാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിലുള്ള വസ്തുത കൃത്രിമമെന്നു പറയുന്നത് അസംബന്ധമാണ്. നവീനന്മാർ, യുവതികളുടെവേഷം കെട്ടിയിട്ടുള്ള വൃദ്ധകളുടെ വിലാസങ്ങൾപോലെ കൃത്രിമങ്ങളും അനുജനകളുടെയും ആണ് ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള കൃതികൾ എന്നു പറയുന്നു. യുവതികളിൽനിന്നും വൃദ്ധമാക്കു കാണുന്നതുപോലെ എന്തു വ്യത്യാസമാണ് കാളിദാസന്റേയും മാഘാദികളുടേയും പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലുള്ളതെന്നു അവർ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. കാളിദാസർ എന്നുപേണ്ട വാത്മാകി തന്നെയും ഈ പ്രസ്ഥാനത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

നിവൃത്തിവിഷയസ്തേഹ സ്തദശാന്തമുപേയിവാൻ
അസീദാസനനിവൃത്തഃ പ്രഭീചാച്ഛിരിവോഷസി
രാമമന്ദഗതേണ താഡിതാ ഭസ്തേന ഹൃദയേ നിശാചരീ
ഗന്ധവദ്യധിരചഭനോക്ഷിതാ ജീവിതേശവസതിം ജഗാമ സാ.

(രഘുവംശം)

ഇവിടെ ഒന്നാമത്തെ പദ്യത്തിൽ പ്രഭാതകാലത്തെ വിളക്കിനും, വൃദ്ധനായ ദശരഥരാജാവിനും തമ്മിൽ ഒരുപദ്യത്തെ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ‘വിഷയം’ ‘സ്തേഹം’ ‘ദശ’ ‘നിവൃത്തം’ എന്നീ പദങ്ങളുടെ നാനാത്വത്തെ പുരസ്കരിച്ചുകൊണ്ടാണിപ്രകാരം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. രണ്ടാമത്തെ പദ്യത്തിൽ രാക്ഷസിയുടെ മരണത്തെ ഒരു സുന്ദരിയുടെ അഭിസരണം പോലെയാക്കിക്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. “കാന്താമുഖം കാനനവദിഭാതി വിചിത്രവത്രാവലികാസനാഥം” എന്നു വർണ്ണിക്കുന്ന കവിക്കും, വൃദ്ധനായ ദശരഥരാജാവും ഉഷസ്സിലെ വിളക്കുപോലിരിക്കുന്നു; എന്നു പറയുന്ന കാളിദാസർക്കും, തമ്മിൽ

എന്താണ് പ്രത്യേകം? അഭിസരണം എങ്ങിനെയാണു മരണംപോലെ ആകുന്നത്? വൃദ്ധനായ ദശാമാജാവു പ്രഭാതകാലത്തെ വിളക്കുപോലെയിരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതിൽ രസിക്കാമെങ്കിൽ, 'കോന്താമുഖം' 'കോനനം' പോലിരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതിൽ എന്തുകൊണ്ടു പാടില്ല? രണ്ടും പ്രസ്ഥാനനം ഒന്നുതന്നെ. ശ്ലേഷാദ്യലങ്കാരങ്ങൾ (അതിശയോക്തി. അത്യാതി മുതലായവ) ആണീപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ജീവൻ. ശ്ലേഷാലങ്കാരത്തെ കൃത്രിമമെന്നു നവീനന്മാർ പറയുന്നുണ്ട്. ഈ അഭിപ്രായം അത്ഥശൂന്യമാകുന്നു.

ശ്ലീഷ്യന്തിവാചോയദ മൃ രമുഷ്ടാഃ

കവിതപശക്തഃ ഖലു തേ വിലാസാഃ.

(നൈഷധീയ ചരിതം)

എന്നുള്ള ശ്രീമഷ്ടകവിസമ്രാട്ടിന്റെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചു ശ്ലേഷം കവിതപശക്തിവിലാസമാണെന്നു സഹൃദയന്മാർ സമ്മതിക്കുന്നതാണ്. കാളിദാസരും ഈ വിലാസത്തെ സുലഭമായി പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. മാഘദീപ്രസ്ഥാനം കൃത്രിമമാണെന്നും പൈതൃസ്തസാഹിത്യം ദുഷ്ടമായിപ്പോയി എന്നും പറയുന്ന അഭിപ്രായം നിശ്ശേഷം ത്യാജ്യമാകുന്നു. ശ്ലേഷം കൃത്രിമമാണെങ്കിൽ ഏതലങ്കാരമാണു കൃത്രിമമല്ലാത്തത്? അലങ്കാരശാസ്ത്രകാരന്മാരുടെ ഹിതത്തിനയോജിക്കത്തക്കവിധം കല്പിതമാണെങ്കിൽ ഉപമരൂപകം മുതലായവയും കൃത്രിമങ്ങളാകുന്നു. അതുപോലെ രസം കൃത്രിമമല്ലെ? ധ്വനിക്കു എന്താണു അകൃത്രിമത ഉള്ളത്? വാസ്തവത്തിൽ ഇവകൊക്കെ കൃതകങ്ങളാണ്. സാഹിത്യം മുഴുവൻ അങ്ങിനെ തന്നെ. സാഹിത്യത്തിനെ, പ്രത്യേകമായ ഭാവനാലോകമാക്കിത്തീർക്കുന്നതിന്നു ഇവയൊക്കെ ആവശ്യമാണ്. ഇവയിൽക്കൂടെ കൃത്രിമമെന്നോ മറ്റാതു അകൃത്രിമമെന്നോ പറയാൻ പാടില്ല. 'ഉക്തിവൈചിത്ര്യം ജീവിതമായ' കാവ്യത്തിൽ ഇവ കൊക്കെ യുക്തമാകുന്നു.

കാളിദാസാദികളുടെ എന്ന പോലെ തന്നെ മാഘാദികളുടേയും പ്രസ്ഥാനം സ്വീകരണീയവുമാകുന്നു എന്നു ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞു കൊള്ളുന്നു. 'കാവ്യേഷു മാഘഃ' എന്നും മറ്റും പണ്ഡിതന്മാർ മാഘത്തിനും അതുപോലെയുള്ള കാവ്യങ്ങൾക്കും ഉത്തമസ്ഥാനം കൊടുത്തിട്ടുള്ളതു അവയുടെ യോഗ്യതയറിഞ്ഞു തന്നെയാണ്.

മ ഛ റ ക റ വ്യ സ്വ ഭ റ വ ണ ൾ
മി ക്ക തു ാ ക റ യു ജ്ജ ത റ യ്
ൻ ഞ അ ല്ല സ ഗ്ഗ് ണ്ടു ൾ ക്ക റ ജ്ജ ാ
കൃ തി യ ാ ാ ഖ ണ ധ ക റ വ്യ ക ാ

മാഘകാവ്യത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾമിക്കതും കുറേയുള്ളതു ഖണ്ഡകാവ്യമാകുന്നു. ഖണ്ഡകാവ്യത്തിൽ സഗ്ഗങ്ങൾ കുറച്ചു ഉണ്ടായിരിക്കാവൂ; ദേവയാനി. സ്തുത്യവതി.

ഗ റ്യ വു ാ പ റ്യ വു ാ കൂ ടി-
കു ല ന് കൃ തി ച ന്യ വ ാ ാ.

ഗദ്യവും പദ്യവും കൂടിയ കൃതിയാകുന്നു ചന്ദ്ര. നൈഷധചന്ദ്ര. രാമായണചന്ദ്ര.

ചന്ദ്രക്കളിലെ ഗദ്യങ്ങൾക്കു വൃത്തച്ഛായാബന്ധമുണ്ട്. അതിനാൽ അവ പ്രവഹാരഗദ്യത്തിൽ നിന്നു ഭിന്നങ്ങളാകുന്നു. ചന്ദ്രക്കളിൽ ചിലപ്പോൾ ദണ്ഡകങ്ങളുമുപയോഗിക്കാം. 'രാമൻ പശുവിനെ കൊണ്ടുവന്നു' 'കൃഷ്ണൻ അചിടയില്ല'; ഈ മാതിരി കേവലം പ്രവഹരിക്കുന്നതിനു ഉപയോഗിക്കുന്ന ഗദ്യം ചന്ദ്രക്കളിൽ അയുക്തമാകുന്നു. ചന്ദ്രക്കളിലെ ഗദ്യങ്ങൾക്കു പദ്യച്ഛായ അല്പമെങ്കിലും ഉണ്ടായിരിക്കണം. കിളിപ്പാട്ടു തുളുൽ പാന വഞ്ചിപ്പാട്ടു മുതലായവയെ ചന്ദ്രക്കളിൽ ഗദ്യസ്ഥാനത്തുപയോഗിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല. അവ ഗദ്യമാകുന്നതല്ലെന്നുള്ളതാണു കാരണം.

ൻ ച മ സ ാ സ ധൃ ദ യ ന്മാ ക്ക
ജ നി ക്ക ത്ത ക്ക മ റ തി റി

സ ദ വ സ്ഥം ഞ ക ര ണ -
മ ത ഞ ഭി ന യ ഞ ഫ യ ഞ

൯൯. ന ന ഞ യ ഭി ന യി ചീ ട ഞ
യു ക്ത മ ഞ യ തു ഭ ശ്ര മ ഞ
രൂ പ ഞ രേ ഞ പ ണ്ണി ന ഞ ൽക്ക ഞ വ്യ-
മി തു ത ഞ ൽ രൂ പ ക ഞ ഭി ധ ഞ

സഹൃദയന്മാർക്കു രസജനകമായ വിധം നന്നായി അവസ്ഥയെ അനുകരിക്കുന്നതാകുന്നു അഭിനയം. ശ്രീരാമയുധിഷ്ഠിരാദികളുടെ അവസ്ഥയെ അതുപോലെ അനുകരിക്കുന്നതെന്നു സാരം; മുഖാഭ്യംഗങ്ങളിൽ ചന്ദ്രാദിഭാവങ്ങളെ കല്പിക്കുന്നതുപോലെ നടന്മാരിൽ രാമയുധിഷ്ഠിരാദികളുടെ, ഭാവങ്ങളെ ആരോപിക്കുന്നതിനാൽ ദൃശ്യകാവ്യത്തിനു രൂപകമെന്നു പേർ പറയുന്നു.

൧൦൦. ആ ഞ ഗി ക ഞ വ ഞ ചി ക ഞ ഭി വ്യ-
മ ഞ ഫ ഞ യ്ക്ക ഞ സ ഞ ത്തി ക ഞ ത മ ഞ
ഏ ന്ന ന ഞ ലു വി ധ ണ്ണി ക-
ലു ണ്ദ ഞ മ ഭി ന യ ഞ ഭി ധ ഞ .

൧൦൧. ശി ര സ്സ ഫ സ്സ പ ഞ ദ ണ്-
ള ര : ക്ക ടി ക ർ പ ഞ ശ്ച വ്യ ഞ
ആ ഞ ഞ ഗ ണ്ണ ഉി തി ന് വ ണ്ണ ഞ
ഭ ണ്ണ ന ഞ സ ഞ ഭൂ ക്കേ ഉ ഞ ഷു വ്യ ഞ .

൧൦൨. ക ഭേ പ ഞ ല വ്യ ഞ ചി ബു ക വ്യ-
മ ഞ റു പ ഞ ഞ ഗ ണ്ണ ഉ ഞ മി വ ;
ഏ ത ൽ ക്ക ത ഞ ഭി ന യ ന-
മ തി ന ഞ ഞ ഗി ക മെന്നു പേർ .

൧൦൩. വ ഞ ചി ക ഞ മെ ഞ ഷി യ ഞ ലു ഉ-
ത ഞ ഫ ഞ യ്ക്ക ഞ ഭൂ ഷ ണ്ണ ഉ ഞ ത്

മനോവൃത്തികൾ തൻഭാവം

ഭിന്നയംസംതപികൾവുമായം.

ആംഗികം വാചികം ആഹാര്യം സാത്വികം എന്നും അഭിന്നയം നാലുവിധം. ശിരസ്സ്, ഹസ്തം, പാദം, ഉരസ്സ്, കടി, പാശ്ചം എന്ന് ആറ് അംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും, കണ്ണു മുക്ക് ഭൂഷണം കഠാക്ഷം കപോലം ചിബുകം എന്നു ആറ് ഉപാംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും ചെയ്യുന്ന അഭിന്നയം ആംഗികം; വാക്കുകൊണ്ടുള്ളതു വാചികം; ഭൂഷണങ്ങളാലുള്ളത് ആഹാര്യം; മനോവൃത്തികളുടെ അഭിന്നയം സാത്വികം.

൧൦൪. രൂപകം നാടകം ഭാഭി വൃം

ഭാണപ്രകരണങ്ങളും

വ്യായാമം ഗവ്യം പ്രായസനം

ഡിമം സമവകാര്യം

൧൦൫. അകമിഹാമൃഗം വിമി-

യെന്നു പത്തു വിധത്തിലായം.

നാടകം ഭാണം പ്രകരണം വ്യായാഗം പ്രായസനം ഡിമം സമവകാര്യം അകം ഇഹാമൃഗം വിമി എന്നു രൂപകം പത്തുവിധമാകുന്നു.

വ്യായാമം വൃത്തവ്യം സന്ധി-

യഞ്ചമൊത്തു ഗുണത്തെ രേടം.

൧൦൬. തത്വങ്ങൾ പലതു മേചൻ

സുഖഭുവവിമിശ്രമായ്

അഞ്ചിൽ താഴെ തെയായ് പത്തു

വരെയകങ്ങളുള്ളതായ്.

൧൦൭. ധർമ്മദിഗുണമുൾക്കൊണ്ടു

ധീരേദോത്തസ്വഭാവിയായ്

പ്രവൃത്തമായവംഗത്തിൽ

ജാതൻ രാജ്യം തന്നെയോ.

൧൦൮. അല്ലെങ്കിൽ ദ്രിഢ്യനായിട്ടും
 . മുഖ്യനായകനുള്ളതായ്
 ശൃംഗാരമേഖീരമതോ
 . പ്രധാനരസമുള്ളതായ്.
൧൦൯. നാലഞ്ചുമുഖ്യപാത്രങ്ങൾ
 ഭൂതകൈരണ്ടംഗങ്ങളായ് രസം
 പലതും ചേർന്നിണങ്ങിട്ടും
 രൂപകനാടകരീധം.
൧൧൦. അഗ്രന്ഥശബ്ദാത്മകമായ്
 പലമുണ്ണകമുള്ളതായ്
 നാനാവിധാനമുതകൈരണ്ടു
 നാതിപ്രചരപദ്യമായ്.
൧൧൧. പാത്രങ്ങൾമുന്തോന്നാലോചന
 ന്നഴ്ചനായകനുള്ളതായ്
 വിവരമേമരണശ്വഭം
 ഭേദജനശയനക്ഷി.
൧൧൨. ശാപംസംഭോഗമിത്യാദി
 യൗനംതന്നെപെടത്തായ്
 അധികംഘോസപദീഗ്ദ്ധങ്ങൾ
 ഉല്പാതകങ്ങളുള്ളതായ്
൧൧൩. സമംഗലാവസാനങ്ങൾ
 . ഉകണ്ഠനാടകമതം.

ബ്രാതമായ ഇതിവൃത്തം സന്ധിപഞ്ചകം ഗുണം ത
 പം അഞ്ചിൽക്കാരയതെയും പത്തിൽ കൂടാതെയും അങ്ക
 ണ്ഡം ഇവ നാടകത്തിനങ്ങായിരിക്കണം. കഥാനായകൻ ധ
 മ്മാദിഗുണയുക്തനായ രാജഷിയോ ദിവ്യനോ ആയിരിക്കേ
 ണതാണ്. ശൃംഗാരവീരങ്ങളിൽ ഒന്നു അംഗിയായ രസമാ

കണം. മറ്റു മസങ്ങൾ അംഗങ്ങളാകേണ്ടതാണ്. മൂന്നുനാലു പ്രധാനപാത്രങ്ങൾ വേണം. നാടകത്തിലെ ശബ്ദരത്നങ്ങൾ അസ്സപ്പുങ്ങളാകരുത്. ചുണ്ണികൾ കറച്ചു ആകാപ്പു. അധികം പദ്യങ്ങൾ പാടില്ല. പല വിധാനങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. വിവാഹം മരണം യുദ്ധം മുതലായവയൊന്നും പാടില്ല. അവസാനം മംഗലത്തോടുകൂടിയിരിക്കണം. ഇപ്രകാരമുള്ള രൂപകമാകുന്നു നാടകം.

പി ത റ വി ന ടി യി ൽ ബു റ ല-
റെ ന്നു വേ റ ലെ മ സ റ ടി ക ൾ .

൧൧൪. ഇ തി ൽ ക്രീ ഡി ക യ റ ല ക-
മെ ന്നു ചെല്ലുന്ന പ ണ്ഡി ത ൾ.

പിതാവിന്റെ മടിയിൽ കുട്ടികളെന്നപോലെ ഇതിൽ രസാദികൾ ക്രീഡിക്കുന്നതുനിമിത്തം അങ്കം എന്നു പറയുന്നു.

ഇ തി പൃ ത്ത ം ക മ റ വ സ്തു-
വി വ പ യ്ത റ യ വ റ ക്ക ക ൾ

൧൧൫. ച്ച റ ത ം ക ല്ലി ത വു ം മി ശ്ര-
മെ ന്നു മൂ ന്നു വി ധ ം ക മ
പു ര റ ണ ക മി ത ം ച്ച റ ത ം
ക വി തീ ൽ തു ക ല്ലി ത ം .

൧൧൬. ര ണ്ട ം കൂ ടി യ ത റ ം മി ശ്ര-
മി തു ത റ ന് കീ ണ്ണ മെ ന്നു തു ം .

ഇതിവൃത്തം കഥാവസ്തു ഇവ പയ്യായവാക്കുകളാകുന്നു. ച്ചാരതം കല്പിതം മിശ്രം എന്നു കഥ മൂന്നുവിധം; പുരാണങ്ങളിൽ പറയുന്നതു ച്ചാരതം; കവി നിമ്മിച്ചത് കല്പിതം; രണ്ടുംകൂടിയതു മിശ്രം; ഇതിനു കീഴ്ണ്ണമെന്നും പറയും. ബാലരാമായണാദി ച്ചാരതവും മാലതിമാധവാദി കല്പിതവും ശാകുന്തളാദി കീഴ്ണ്ണവുമാകുന്നു.

ആദിയിൽത്തരംഗത്തിൻ
വില്ലുപ്രശമനത്തിനായ്

൧൧൭. നടന്മാർചെയ്തിടംകൃത്യം
പൂർവ്വരംഗാഭിധാനമം
ഏതദംഗങ്ങളിൽപ്പരം
പ്രധാനംനാനിനാമകം

ആരംഭത്തിൽ രംഗത്തിന്റെ വില്ലുപ്രശമനത്തിനുവേണ്ടി നടന്മാർ ചെയ്യുന്ന കൃത്യം പൂർവ്വരംഗമാകുന്നു. ഇതിന്റെ പ്രധാനാംഗമാണ് നാനി.

൧൧൮. ആശീർവാദമതല്ലെങ്കിൽ
നമസ്കാരത്തോടൊത്തായ്
ചന്ദ്രാഭിമംഗലപദം
കലാഭംസൃതിനാദിത്യം.

ആശീർവചനം ദേവാഭിനമസ്കാരം ഇവയിൽ ഒന്നിനോടും ചന്ദ്രാഭിമംഗലപദത്തോടുകൂടിയ ഇഷ്ടദേവതാസ്തുതി നാനിയറകുന്നു.

ധൂമത്താത കൺകലങ്ങി പ്പനിമതികിരണംകൊണ്ടു പിന്നെത്തിളങ്ങി.
പ്രേമത്താൽ ക്ഷാന്തനെപ്പാർത്തവനതമുഖിയായ് ബ്രഹ്മനിൽ ശങ്കയോടേ
ഗംഗാഭർത്താവിനെത്തൻ നഖപദമുകരേ കണ്ടസൂയിച്ചു കൊണ്ടും
ഭംഗ്യാ പാണിഗ്രഹത്തിൽപ്പൂജകിതതനവാം ഗൌരി സൌഖ്യംതരട്ടേ!
(പ്രിയദർശിക.)

ഈ നാനി ആശീർവാദത്തോടുകൂടിയതാകുന്നു. ഇതിൽ പനിമതി എന്ന പദം ചന്ദ്രനെക്കുറിക്കുന്നതിനാൽ മംഗലപദംസിദ്ധമായിരിക്കുന്നു.

പരമാത്മാവിൻകലയായ് പരമാതൃതമായ ഭാഷ മമനാവിൽ
തരുവാനാഭിമകവിതരുപരണസഭാജം നമസ്കരിക്കുന്നൻ
(ഉത്തരരാമചരിതം)

ഇതു നമസ്കാരത്തോടുകൂടിയ നാനിയാകുന്നു.

നാനിയിൽ എട്ടോ പത്തോ ചന്ദ്രന്മാരോ പദങ്ങളോ ആ

കാവ്യം എന്നു സിദ്ധാന്തമുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ സിദ്ധാന്തത്തിനു പ്രാബല്യമില്ല.

൧൧൯. കഥാവസ്തുവശിൻ ബീജം
 ശ്ലേഷാലങ്കാരമുലമേഘം
 സമസോക്തിയിലോ ചൊൽകി-
 ലതുപത്രാവലിമതം.

കഥാവസ്തുവിന്റെ ബീജത്തെ ശ്ലേഷംകൊണ്ടോ സമസോക്തികൊണ്ടോ പറഞ്ഞാൽ പത്രാവലി എന്ന നാദിയറകുന്നു.

പ്രാജ്ഞാത്രിയാൻ നാടും നഗരവുമുരുവാംഭോഗവും ഭാര്യ പുത്രൻ
 രാജ്യശ്രീയെന്നിതെല്ലാ മരതിവരികിലും സത്യമേകം വിശേഷാൽ
 പുജ്യസ്ഥാനത്തു വയ്ക്കുന്നവൻ നിഖിലസമ്പത്തുമയോടനൽക-
 ണ്നഞ്ജന്യം ചേർന്നു ദിവ്യപ്പെരുമുള്ളവിദ്യ ഭവാനാർ രക്ഷിച്ചിടട്ടേ.
 (ഹരിശ്ചന്ദ്രചരിതം)

ഹരിശ്ചന്ദ്രരാജാവു, സത്യസംരക്ഷണത്തിനായി രാജ്യം സമ്പത്തു ഭാര്യ പുത്രൻ മുതലായവയെ എല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചതായ വസ്തുബീജത്തെ ഈ നാദിയിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഇതു പത്രാവലി എന്ന നാദിയറകുന്നു.

൧൨൦. നാദിരണ്ടുവിധം; നീലി
 ശുദ്ധയെന്നിപ്രകാരമേ
 ദിനേശചന്ദ്രർതൻ വണ്ണ-
 നോപദാനങ്ങളുള്ളത്.

൧൨൧. നീലിയമി, രസംനാദി
 ശുദ്ധയെന്നു പറഞ്ഞിടം

നാദി, നീലി എന്നും ശുദ്ധ എന്നും രണ്ടുവിധം; സൂര്യ ചന്ദ്രന്മാരുടെ വണ്ണനോപാദാനമുള്ളതു നീലിയാകുന്നു.

ധാരാവാഹിണി ചമച്ചാരുഭകമതു വർദ്ധിയാക്കിയ വീതിമോത്രൻ
 ഹോതാ താനും ദിനേശൻ നിശ്ശേഷപതിയും നാദലക്ഷ്യം നഭസ്സും

ഭൂതാനാം സഞ്ചയത്തിൽപ്രകൃതി പു വിവിധം പ്രാണഭൻ മാരുതൻ താ-
നേതാഭിർമ്മുത്തിഭിശ്ശോഭിത നവഭൂഃ പാദാമരൈ യഷ്ടാഭിരിശൻ

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ശുദ്ധയിൽ സൂര്യചന്ദ്രോപാദാനമുണ്ടായിരിക്കയില്ല.

കൈലാസം പൊക്കിടമ്പോൾ ഗുഹയിൽ കരുതും പുണ്യ ശ്രീകുമാരൻ
ചേലോടേ മാതൂരങ്കേ മരുവിയഹിതനാം പാരമായ കോപമാർന്നു
കാലാലുളളുന്നിനാലേ ദശമുഖനാ. താളലോകത്തിലായ -
ക്കാലം പേടിച്ചുചെന്നി ള്ളതഴുകി നിശ്ചോലഭവൻ ഇണയ്ക്ക.

(പ്രിയദർശിക.)

സൂര്യചന്ദ്രോപാദാനമിഹാത്തതിനാൽ ഇതു ശുദ്ധയാ
യെന്നാണിരിക്കുന്നു.

ര.സി ക ന്ൻ നീ തി മ റ ന്ൻ വ റ ക്കി ത്
കു ശ ല ന്ൻ ച തു ര റ ശ യ ന്ൻ

൧൨൨. ന റ ട്ടു ത്തിൽ നി പൂ ണ്ൻ ന റ ന റ -
ഭൂ ഷ ണ്ൻ ല കൃ ത്തം കൃ തി
സ മ്ബ ശ റ സ്ര റ ത്ത് വി ജ്ഞ റ നി
സ മ ത്ത് ന്ൻ ശ റ ന വി ദ്ര യി ത് .

൧൨൩. ന ടേ റ പ ക ര ണ ത്തി ന്ൻ റ
സൂ ത്ര റ സ മ്ബ റ വ ഹി പ്ല വ ന്ൻ
ന ടേ റ പ ദേ ശ ക ന്ൻ സൂ ത്ര -
ധ റ ര നെ ഴ ചി ത്ര ത ത്വ വി ത് .

സൂത്രധാരൻ രസികനും നീതിജ്ഞനും വാക്കിൽ കൈ
ശല്യമുള്ളവനും ചതുരാശയനും നാട്യവിദ്യാനിപുണനും വിവി
ധഭൂഷണാലങ്കൃതനും സകലശാസ്ത്രവിജ്ഞാനിയും ഗാന
ത്തിൽ സമർത്ഥനും നടപ്രകാരങ്ങളുടെ സൂത്രം എല്ലാം ധ
രിക്കുന്നവനും നടന്മാർക്കു വേണ്ട ഉപദേശങ്ങൾ കൊടുക്കുന്ന
വനും ഭൗചിത്ര്യസാരം അറിവുനവനും ആയിരിക്കണം.

൧൨൪. പ്ര സ്ത റ വ ന റ ലി യിൽ സൂ ത്ര -
ധ റ ര ന്ൻ ച ച റ പ്ല ക ന റ നി യ

പ്രസ്താവനയുടെ ആദിയിൽ സൂത്രധാരൻ നാദിയെ ചൊല്ലുന്നു. നാദി ചൊല്ലുന്ന സൂത്രധാരനല്ല നാദൃന്തത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നത്. അത് ഒരു നടനാകുന്നു. ഈ നടൻ നാദി വക്താവായ സൂത്രധാരന്റെ വേഷഭാഷകളെ വഹിക്കുന്നതിനാൽ സൂത്രധാരൻ എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്നു.

പാട്ടുകാർ വദകന്മാരും
നടന്മാരടിയും തഥാ

൧൫൫. സഭാനാഥനമസ്തേ നൃപ
രഞ്ജിക്കുവതുരംഗമം

പാട്ടുകാർ മുതലായവർ അന്യോന്യം ചേർന്നിരിക്കുന്ന സ്ഥലമാകുന്നു രംഗം.

കാണവൻ വന്നിരിക്കേണൻ
സഭാനാഥൻ ബധിരമിവർ
൧൫൬. ദിവിധം, പ്രാത്മനീയനാർ
പ്രാത്മകന്മാരമിങ്ങനെ,
നടന്മാരൊലനജ്ഞക്കു
പ്രാത്മിക്കപ്പെട്ടിടേണ്ടവർ

൧൫൭. പ്രാത്മനീയന്മാർ; പ്രയോഗത്തെ
പ്രാത്മിക്കുന്നവരന്യരം

കാണുന്നതിനു വന്നിരിക്കുന്നവരാണ് സഭാനാഥർ. വിചാരനാരായ ഇവർ പ്രാത്മനീയനാരെന്നും പ്രാത്മകന്മാരെന്നും രണ്ടുവിധം ഉണ്ട്. നാടകം അഭിനയിക്കുന്നതിനു അനുജ്ഞാതാവൻ നടന്മാരാൽ പ്രാത്മിക്കപ്പെടേണ്ടവർ പ്രാത്മനീയരാകുന്നു.

വേദം സമാജലി കണക്കൊരു കാവ്യവന്ധം
കുറോട്ടു ഞങ്ങളിവിടെത്തുടരാ മതികൽ
മാറാതെ വണ്ടുകൾ മരണകവാടങ്ങളേപ്പോ -
ലേറെക്കുറഞ്ഞൊരു ഗുണങ്ങളെയും വഹിപ്പിൻ
(സാഹിതിസർവ്വസ്വം)

നാടകം അഭിനയിക്കുന്നതിനു നടന്മാരോട് അപേക്ഷിക്കുന്നവർ പ്രാത്ഥകന്മാർ.

“സൂത്രധാരൻ (ചുറ്റിനടന്നു)ഇപ്പോൾ ഈ വസന്തോത്സവത്തിൽ അനേകം രാജ്യങ്ങളിൽനിന്നു വന്നവരും ശ്രീഹർഷമഹാരാജാവിന്റെ ഭരതശ്രീതന്മാരുമായ രാജാക്കന്മാർ എന്നെ ബഹുമാനപൂർവ്വം വിളിച്ചിരിക്കുന്ന പാഞ്ഞു. ഞങ്ങളുടെ സ്വാമിയായ ശ്രീഹർഷമഹാരാജാവു അതിവിശേഷപ്പെട്ട കഥാബന്ധത്തോടുകൂടി പ്രിയദർശിക എന്നൊരു നാടികളുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നു ബഹുമാനമായി കേട്ടു. എന്നാൽ അതു അഭിനയിച്ചു കണ്ടിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു സകല ജനാനന്ദകരനായിരിക്കുന്ന ആ രാജാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ബഹുമാനം കൊണ്ടോ ഞങ്ങളുടെ നേരെയുള്ള കരുണ കൊണ്ടോ അതൊന്നു വേണ്ടവിധം നടിച്ചുകണ്ടാൽ കൊള്ളാം എന്ന്.”

(പ്രിയദർശിക)

ഇവിടെ സഭ്യന്മാർ പ്രാത്ഥകന്മാരാകുന്നു.

ത്വ ധ ഗം ശൈ യ യ വ ടി യ ട ച ന്
സ സ്വ മ ട ട ഗു ണ മു ജ്ജ ത ട യ്.

൧൨൮. ഹ ഷ് പ്ര ധ ട ന മ ട യ് ശേ ട ക-
രീ ന മ ട ട വൃ ത്തി സ ട സ്വ തി

നൃ ണ് ട ഗീ ത ട വി ല ട സ ട തേ ട-
ട്ടു ജ്ജ ശ്ര ട ഗ ട ര ച ഷ്ട ക ട.

൧൨൯. ക ല ന് ഭൂ ഷ ണ ട ണ്ണ ഷ്ണം
വ ഷി ക്ക ട വൃ ത്തി ട ക ശി ക്കി

ഇ ന്ര ജ ട ല ട ത മ ട മ ട യ
ചി ത്ര യു ല ധ മു ജ്ജ ത ട യ്.

൧൩൦. ഹേ ദ്ര ട ടി ല ല തു ട ച ര ട
വൃ ത്തി യ ട ര ഭ ടീ മ ത ട.

ഭേ ത ന് ട ക്ക ച ര ന്
വൃ ത്തി ഭേ തി ലേ പി ന ട ത്

൧൩൧. പ്ര രേ ട ച ന ട മു ഖ ട ഷ്ട ണ്
പ്ര ധ ട ന ട ട ഗ ണ് ണ് ര ണ്ണി തി ത്.

സാത്വതി കൈശികി ആരഭടി ഭാരതി എന്നു വൃത്തി നാലുവിധം. ത്രാഗവും ശൈത്യയൈത്യംദികളും ചേർന്നു സാത്വതികവും സന്തോഷപ്രധാനവും ദഃഖരഹിതവും ആയ വൃത്തി സാത്വതി. നൃത്തഗിതവിലാസാദിശൃംഗാരചേഷ്ടാസാഹിതമായും ശ്ലക്കുദ്ദൃഷണങ്ങളോടുകൂടിയതുമാണ് കൈശികി. ആരഭടി, ഇന്ദ്രജാലം മായചിത്രയുദ്ധം മുതലായവയോടുകൂടിയിരിക്കും. ഭരതനാട്യം (നടനാട്യം) യോജിക്കുന്ന വൃത്തി ഭാരതി. ഭാരതിവൃത്തിയുടെ അംഗങ്ങളിൽ പ്രരോചനവും ആദ്യവും പ്രധാനങ്ങളാകുന്നു.

പ്രരോചനം വ്യക്തം കർത്തവ്യം

പ്രസ്തുതം തത്ത്വം പ്രശംസനം

സദസ്യലോകത്തെ സമുഖമാക്കുവാൻവേണ്ടി പ്രസ്തുതമായ അർത്ഥത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നത് പ്രരോചനം.

൧൩൧. ഉദാത്തൻ ഉദ്ധതൻ പ്രൗഢൻ
വിനീതമതിയിങ്ങനെ.

ചതുർധരകർപ്പകാരനും
തണ്ടി വക്കുദ്യനായവൻ

൧൩൨. അഭിമാനവചസ്സുള്ളിൽ
ഗുഡമരയ്ക്കരുതുണവൻ.

ഉദാത്തൻ, നിജമുൽക്കണ്ഠ
ചെല്ലിടുന്നവൻ ഉദ്ധതൻ,

൧൩൪. കൗചിത്രം പേരൽ നിജേരൽക്കണ്ഠ
കുലിപ്പേരൻ പ്രൗഢനാമകൻ
വിനയത്താൽ സ്വപകണ്ഠ
വദിക്കേണൻ വിനീതനും,

കവി, ഉദാത്തൻ ഉദ്ധതൻ പ്രൗഢൻ വിനീതൻ എന്നു നാലുവിധം. വാക്കിൽ ഗുഡമായി അഭിമാനം കരുതുവാൻ ഉദാത്തൻ.

പാരം പദേതാം കൃതി നല്ലതെന്നും നിരക്കെ നിന്ദ്യം പുതുതെന്നുമില്ല
തിരഞ്ഞെടുക്കും ബുദ്ധർ നന്മനോക്കി. പൂരന്റെ വാക്കുജ്ഞാ വേദവാക്യം

(മാളവികാഗ്നിമിത്രം - നാരായണമേനോൻ.)

ഇവിടെ സത്തുകൾ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കുകയാണെങ്കിൽ
തന്റെ കൃതിക്കു ഗുണം കാണുമെന്നുള്ള അഭിമാനം ഗുഡമാ
യിരിക്കുന്നു. തന്റെ ഗുണത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നവൻ ഉദ്ധ
തൻ.

നടി-വലിയ പ്രൗഢകവിയായ കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ ശൃംഗാരവീരാദി
രസങ്ങളുള്ളപ്പോൾ ഹാസ്യരസപ്രധാനമായ നാടകത്തെ ഉണ്ടാക്കാനെ
ന്നാണ് കാരണം?

(മധുരമംഗലം)

‘വലിയ പ്രൗഢകവിയായ’ എന്ന ഭാഗംകൊണ്ടു സ്വ
പ്രശംസ ചെയ്തിരിക്കുന്നതിനാൽ കവി ഉദ്ധതൻ. ഭൗചിത്ര്യം
അനുസരിച്ചു തന്റെ ഉൽക്കഷ്ണം പറയുന്നവൻ പ്രൗഢൻ.

കവിയു മതിവിശിഷ്ടൻ ശ്രീനിവാസപ്രഭാവം
കവിയു മിഹചരിത്രം ചിത്രമീ നാട്ടുഭാഗേ
അവികലതിപുണാതപം ചേർന്നാരി നമ്മളെല്ലാം.
മിവിടയി നിരപിച്ചാലിന്നശേഷം വിശേഷം.

(പുതനാമോക്ഷം. കല്ലമ്പള്ളി ഗോവിന്ദൻ നമ്പൂതിരി)

വിനയം നിമിത്തം തന്റെ അപകഷം പറയുന്നവൻ
വിനീതൻ.

വിജ്ഞാനാദിനന്ദിതേ വിജ്ഞാനം സാധുവാസ്തു
നല്ല ശിക്ഷ കഴിച്ചാൽ മില്ല വിശ്വാസമാത്മനി

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

൧൩൫. സ ങ്ങേ ക്ഷേ ഹ ണ ക മ റ ന റ മ -

ക വി സ ത്ര റെ യ റ ത മ റ.

ന ട റെ യ റ പ്ര ശ ങ്ങി ക്ക

ത ത് സ്ത ങ്ങി പ്ല പ്ര രേ റ ച ന ങ്ങ

കമാനാമാദികളെക്കുറിച്ചു ചുരുക്കി പ്രശംസിക്കുന്നതു
സംക്ഷിപ്തപ്രരോചനം;

ശ്രീഹർഷൻ കവിവീരനിസ്സഭ ഗുണം കൊണ്ടുദിഷ്ടം നല്ലതാം.
 നിഹംശസ്തവത്സരാജചരിതം നാട്യജ്ഞരാം ഞങ്ങളും
 ഓരോന്നിടക യോക്തിലൊക്കെ മതിയാം മതദഗ്ദ്ധപൂരത്തിനാ-
 ലാരാൽ സർവ്വമൊത്തുകൂടിയിവിടെയ്ക്കോടിച്ചിടുന്ന മുദാ.

(പ്രിയദർശിക.)

൧൩൩. വിദ്യഷകനോടല്ലെങ്കിൽ
 മരിഷനോടുകൂടിയോ.
 നടിയോടോസുത്രധാരൻ
 ഭംഗിയറകുന്നമരിയി

൧൩൪. പ്രസ്തുതരേണുവിധം മട്ട
 തൻകാര്യം ചൊൽവതമുഖം.
 പ്രസ്തുതവനവദംകൊണ്ടു-
 മിതിനെത്തൻകുലിപ്പതു

സുത്രധാരൻ വിദ്യഷകാദികളിൽ ആരോടെങ്കിലും പ്ര-
 സ്തുതരേണുവിധമായവിധം തന്റെ കാര്യം പറയുന്നതു ആമു-
 ഖം. ഇതിനെ പ്രസ്തുതവന എന്നും പറയുന്നു.

൧൩൫. മൂന്നു മട്ടമുഖംഗങ്ങൾ
 കേമൻഘരതം, പ്രവർത്തകം.
 പ്രയോഗരതിശയംതത്ര
 സേവതിവൃത്തസമനമം

൧൩൬. സൂത്രീതൻവരദകൈകൊണ്ടു
 വരത്രംഗത്തിലെന്നുകിൽ
 കേമൻഘരതംവ്യചേർന്നിട്ടു
 മമുഖംഗംപ്രകീർത്തിതം,

൧൩൭. ആക്ഷിപ്തംകൾസമൃത്താൽ
 പ്ലുതമത്തിൽപ്രവർത്തകം,
 ഇതു മരിയിയെന്നുള്ള
 സുത്രധാരൻ വരദകീനാൽ

൧൪൧. പ്രവേശസൂചനം ചെയ്തിൽ
പ്രയോഗാതിശയം വ്യമം.

ആമുഖത്തിനു കഥോൽപ്പാതം പ്രവർത്തകം പ്രയോഗാ
തിശയം എന്നു മൂന്നുവിധം അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. തന്റെ ക
ഥയോടു സദൃശമായ സൂത്രധാരന്റെ വാക്കു കേട്ടിട്ടു പാത്രം
രംഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതു കഥോൽപ്പാതം.

സൂത്രധാരൻ:— വൈരാഗികെട്ടുരിപ്പുസംഘയിൽ പ്രമോദം.

മേൽക്കട്ടെ പാഞ്ചസുതർ മാധവനോടു കൂടി
രക്താഞ്ചിത ക്ഷിതികളായ് ക്ഷതവിഗ്രഹന്മാർ
സ്വാസ്ഥ്യം സ്വഭൂതൃപ്തരോടു കൗരവരാന്തിടട്ടെ!

(അണിയറയിൽ) അധികേഷപത്തോടുകൂടി എടാ! വൃഥാ മംഗലപാ
ഠം ചെയ്യുന്ന നടയമാ!

(വേണീസംഹാരം)

ഇവിടെ സൂത്രധാരന്റെ സ്വപുത്തസദൃശമായ വാക്കു
കേട്ടിട്ടു ഭീമസേനൻ പ്രവേശിക്കുന്നതിനാൽ കഥോൽപ്പാതം.
കാലസാമ്യത്താൽ ആക്ഷിപ്തമായി പാത്രം പ്രവേശിക്കുന്നതു
പ്രവർത്തകം.

ഘനമാകിന കെട്ടിൽനിന്നു വിട്ടി.
ദിനനാഥൻ ബത കന്യയോടുകൂടി
തുലയോടികചേന്നു ധാമമാനും
ദിലസുനുണ്ടിത വത്സരാജനേ പ്പോൽ.

(പ്രിയദർശിക)

സൂത്രധാരന്റെ വാക്കിനാൽ അന്തിനെയാകട്ടെ എന്നു
പ്രവേശസൂചനം ചെയ്യുന്നതു പ്രയോഗാതിശയം.

സൂത്രധാരൻ:— എന്നാൽ വേഗമാകട്ടെ.

ആദ്യം ശിരസാസഭയുടെ യാജ്ഞവഹിച്ചതു കൊതിപ്പുചെയ്യാൻ ഞാൻ
അധാരിണിയുടെ ബഹുവിരുതാന്നിടം പരിജനംപോലേ.

(മാളവികാഗ്നിമിത്രം)

നാമ്പ്രന്തത്തിൽ സൂത്രധാരൻ
പ്രവേശിച്ചു യഥാവിധി

മർദ്ദ. രംഗപ്രസംഗനത്തിനാൽ
ഭാരതീയത്തിലേക്ക്.

നാടിയുടെ അവസാനത്തിൽ സൂത്രധാരൻ പ്രവേശി
ച്ച രംഗപ്രസംഗനത്തിനായി ഭാരതീയത്തിനെ യോജിപ്പി
ക്കുന്നു.

ആ മുഖം വിധിപോൽ ജ്ഞ
സൂത്രധാരൻ സഹാനുഭൂതി

മർദ്ദ. രംഗനിഷ്ക്രമണനാകുമ്പോൾ
പിന്നെപ്പോയ മുഖനാൽ.

വസ്തുവേവിവരിക്കുന്നു
വസ്തുരണ്ടുവിധത്തിലും

മർദ്ദ. രസമിനമതം വസ്തു
സൂച്യമന്യമസൂച്യം.

മുഖ്യവിവരിച്ചവിധം ആ മുഖം യോജിപ്പിച്ച സൂത്രധാ
രൻ അനുഗതാരോടുകൂടി രംഗത്തിൽനിന്നു പോകുമ്പോൾ
പിന്നെ പാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു കഥാവസ്തുവിനെ വിവരിക്ക
ണം. കഥാവസ്തു രസമുള്ളതെന്നും രസമില്ലാത്തതെന്നും രണ്ടു
വിധമുണ്ട്. ഇവയിൽ രസമില്ലാത്തതു സൂച്യവും രസം ഉള്ള
തു അസൂച്യവും ആകുന്നു. സൂച്യം രംഗപ്രയോഗത്തിനു അ
നന്ദമാകുന്നു.

നീരസം വസ്തുവിനുള്ള
സൂചനം സൂചകവിധം

നീരസമായ വസ്തുവിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നത് സൂചകം.
ഇതിനെ അന്തരപക്ഷേപമെന്നും പറയുന്നു.

മർദ്ദ. വിഷ്ണുഭക്തപ്രവേശങ്ങൾ
മൃദുലീകരകാവതാരവും
തഥാകമുഖമെന്നും
മഞ്ജുമാരിയിൽ സൂചകം

വിഷ്ണുഭക്തം പ്രചോദകം ചൂളിക അങ്കുരവത്താരം അങ്കുര
വം എന്നു സൂചകം അഞ്ചുരണ്ടുമാകുന്നു.

൧൪൬. അങ്കുരത്തിനൊഴിയിൽ ഭൂതം

ഭരവിവസ്ത്രപാസൂചനം

അമൃതപാത്രം ചെല്ലിട്ടു

നതു വിഷ്ണുഭക്തരായ;

൧൪൭. ശുദ്ധം, മിശ്രവും, മേന്മ വ

മിശ്രരണ്ടുവിധത്തിലും

ശുദ്ധം മദ്ധ്യമപാത്രങ്ങൾ

മരത്രമുള്ളതു, നീചവും

൧൪൮. മദ്ധ്യമപാത്രവുമ്പോൾ

മിശ്രമായതു മിശ്രകം,

നടൻ ചേടി ആചാര്യൻ

നിവർത്തൻ ഭരണങ്ങളാൽ

൧൪൯. കല്പിക്കപ്പെടണം മിശ്രം

വിഷ്ണുഭക്തരായ കരുതാവിധം.

അങ്കുരത്തിന്റെ ആദിയിൽ അപ്രധാനപാത്രങ്ങൾ ഭൂത
വും ഭാവിയുമായ കഥാവസ്തുവിന്റെ അംശത്തെ സൂചിപ്പി
ക്കുന്നതു വിഷ്ണുഭക്തം. ഇതു ശുദ്ധം മിശ്രം എന്നു രണ്ടുവിധം. മ
ദ്ധ്യമപാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടുമാത്രം കല്പിക്കുന്നതു ശുദ്ധവും, നീ
ചങ്ങളും മദ്ധ്യങ്ങളും ആയ പാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളതു മിശ്ര
വിഷ്ണുഭക്തവും, ആകുന്നു. മിശ്രവിഷ്ണുഭക്തം നടൻ ചേടി ആചാ
ര്യൻ ഇവരെക്കൊണ്ടു നിവൃത്തിക്കണം. അനഗ്ഗപരഘവം ആ
രംഭകത്തിൽ മാല്യവാൻ ശുകൻ സാരണൻ എന്നീ പാത്ര
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിവൃത്തിച്ചിരിക്കുന്നതു ശുദ്ധവും, മാളവികാഗ്നി
മിശ്രം അനഗ്ഗകത്തിൽ ചേടി ആചാര്യൻ ബകളാവലിക
കൗമുദി എന്നീ പാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളതു മിശ്രവും, ആയ
വിഷ്ണുഭക്തമാകുന്നു

നീ ച പ റ ള ൾ ത ൾ ഭൂ ത -
ഭ റ ്യ് ത്ത ൾ ത്തി ന്നു ച ന ഴ
ഫനം. രണ്ടു കണ്ടു തിൻ മേലു
ചെയ്തതുകൊണ്ടുവേഗം.

രണ്ടു കണ്ടു ത്തിൻ മേലു ത്തിൽ നീ ച പ റ ള ൾ ത്തെക്കൊണ്ടു ഭൂതവും ഭാവിയും ആയ അത്മത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതു പ്രവേശകം. വേണീസംഹാരത്തിൽ രാജസൻ രാജസസ്ത്രീ എന്നീ പാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രവേശകം നിർവ്വഹിച്ചിരിക്കുന്നു.

മേലു പ റ ള ൾ ത്തെ ന വ ത്ത -
മതിൽ വരണത്തു സൂചനം
ഫനം. രംഗ പ്രവിഷ്ഠരുകൾ ത
ചെയ്തിട്ടുള്ള ചുളിക.

മേലു പാത്രങ്ങൾ രംഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കാതെ അണിയറയിലിരുന്നു അത്മസൂചനം ചെയ്യുന്നതു ചുളിക.

(പിന്നെയും അണിയറയിൽ)

മുഖേതാനക്കിടാവേ സ്വകരകലിതമാം സല്ലകീപല്ലവത്തെ -
ഇന്ദ്രിയങ്ങളായിട്ടെയെന്നു വവനിയതാനേകിനന്നായ് വളർത്തി.

(പിന്നെയും അണിയറയിൽ)

അംഭസ്സിൽക്കൊണ്ടു യോദ്ധകളുകൾ മൊട്ടുകളിക്കുന്ന നേരം മേത്താൽ
വമ്പൻകുളീനനമ്പ്രൻ കൃതമവനെയെരുന്നവനെ ത്തിരുനിൽ
(ഉത്തരരാമചരിതം).

പൂർവ്വകര്യങ്ങളെ ചെയ്തും
പാത്രങ്ങൾക്കു തുടച്ചതായ്
ഫനം. ഭാവ്യകത്തിൽ പ്രവേശത്തെ
ചേർത്തു കവതാരമം

പൂർവ്വകത്തിലെ പാത്രങ്ങൾക്കു തുടച്ചതായി ഭാവിയായ അകത്തിൽ പ്രവേശം കൊടുക്കുന്നതു അങ്കാവതാരം ആകുന്നു. ഉദാഹരണത്തിനു മാളവികാഗ്നിമിത്രം രണ്ടാമങ്കം നോക്കുക.

പൂർവ്വം കത്തിന്റെ യന്ത്രി-
ലുള്ള പാത്രങ്ങൾ ഭാവിയം.

൧൫൩. വസ്തുസംസ്കൃതം ചൈത്യം-
തകരനനമിതീരിതം

പൂർവ്വകത്തിന്റെ അവസാനത്തിലുള്ള പാത്രങ്ങൾ ഭാവിയായ വസ്തുവിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നത് അകാരനം. ഉദാഹരണം മഹാവിരാചരിതം രണ്ടാമങ്കം.

നേപത്യേകതം ശ്രവിച്ചിതം
നാട്ടു മരകശഭാഷണം

നേപത്യത്തിൽ ഇരുപായുന്നതിനെ കേൾക്കുന്നതായി നടിക്കുന്നത് ആകാശഭാഷണം. ആകാശഭാഷണത്തിൽ അണിയറയിലിരുന്ന് ആരും ഒന്നും പറയുന്നില്ല. എന്നാൽ രംഗസ്ഥിതമായ പാത്രം, അപ്രകാരം പറയുന്നതു കേൾക്കുന്നതായി നടിക്കുകയാണ്.

(ചുറ്റി നടന്നുനോക്കിച്ച് ആകാശത്തിൽ ലക്ഷ്യം ബന്ധിച്ചു) പ്രിയം വദേ! ആക്കാണ് രാമച്ചം അരച്ചതും തണ്ടോട്ടുകൂടിയ താമരയിലകളും കൊണ്ടുപോകുന്നതു (കേട്ടതുപോലെ ഭാവിച്ച്) എന്താണ് പറയുന്നത്? വെയിൽകൊണ്ടു ശകന്തള വളരെ അസ്വസ്ഥയായിരിക്കുന്നു. അവളുടെ ശരീരതാപം നശിപ്പിക്കാൻ എന്നോ. എന്നാൽ ഒട്ടും ഉദാസീനതകൂടാതെ പ്രതിവിധികൾ ചെയ്യണം! അവൾ കലപതിയായ കണ്ണുപാൽ പ്രാണനാണ്. ഞാനും യോഗസംബന്ധിയായ തീർത്ഥജലത്തെ അവൾക്കായി കൊണ്ടു ഗൗരവമിയുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തയക്കും.

(ഭാഷാശരകന്തളം).

൧൫൪. അത്ഥം പ്രകൃതിയനുണ്ടു
ബീജം ബിന്ദു പതാകയം
പ്രകരീകര്യമെന്നേവ-
മിവചേകയഥാവിധി

ബീജം ബിന്ദു പതാക പ്രകരീകാര്യം എന്ന് അത്ഥം പ്രകൃതി അനുവിധം ഉണ്ട്. ഇവയെ യഥാവിധി ചേർക്കണം.

൧൫൫. കഥതൻ പരമോദേശം
ജനിക്കാൻ ഹേതുവായത്
ബീജമല്ല മുഖക്കുപ്പി-
മിതുവിസ്തൃതമായ വരം.

കഥയുടെ പരമമായ ഉദേശം ഉണ്ടാകുന്നതിനു ഹേതുവായതാണ് ബീജം. ഇത് അല്പം വിന്യസിച്ചാൽ വളർന്നു വരുന്നു. പിത്ത് അങ്കുരമായി ഇലകളോടും ശാഖകളോടും ഉപശാഖകളോടുംകൂടി വളന്ന് ഒടുവിൽ ഫലത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ കഥയിൽ വിന്യസ്തമായ ബീജം ക്രമേണ പുഷ്ടമായി ഒടുവിൽ പരമോദേശത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. മൗഢവികാഗ്നിമിത്രത്തിൽ രാജാവു മൗഢവികയെ ചിത്രത്തിൽ കണ്ടതാണ്, രാജാവിന്റെ പിന്നീടുള്ള സകല പ്രവൃത്തികളുടേയും കാരണം. വിക്രമോവശീയത്തിൽ ഉദ്യുതി രാജാവിനെ നോക്കിയിട്ട് 'അസുരൻ എന്നിക്ക് ഉപകാരമെന്നെയാണ് ചെയ്തത്' എന്നു വിചാരിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ രാജാവിന്റെ നേരെ ഉദ്യുതിക്കു തോന്നിയ അനുരാഗത്തിന്റെ ബീജം വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നു.

൧൫൬. അവാന്തരപ്രസംഗത്തൽ
ബീജത്തിൻ പരമഫലം.
വിച്ഛിന്നകായമായോ ഗൃഹം
ചേർത്തിടുന്നതു ബിന്ദുവരം.

ബീജത്തിന്റെ പരമമായ ഫലം അവാന്തരപ്രസംഗം നിമിത്തം വിച്ഛിന്നമാകുന്നതിനെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതു ബിന്ദുവാകുന്നു. ഒരു തുള്ളി എണ്ണ വെള്ളത്തിലൊഴിച്ചാൽ അതു വ്യാപിക്കുന്നതുപോലെ ആകുന്നു ബിന്ദുവിന്റെ വ്യാപാരം. ശകുന്തളത്തിൽ നായാട്ടിന്റെ പ്രസംഗംകൊണ്ടു ശകുന്തളയുടെ വൃത്താന്തത്തിനു വിച്ഛേദം ഭവിച്ചപ്പോൾ, 'മരഡവ്വര! കാരണങ്ങളതിനെക്കൊണ്ടായ്ക്കയാൽ തന്റെ കണ്ണു നിഷ്പലമെന്നെ' എന്ന് ആരംഭിക്കുന്ന വാക്യത്തിൽ ബിന്ദു ഉപാത്തമായിരിക്കുന്നു.

൧൫൭. പ്രാസംഗികമതഃപുത്തം
പതഃകഃപ്രാപിയമിതു

ഇടയ്ക്കു പ്രാസംഗികമായി വന്നുചേരുന്നതും വ്യാപിക്കുന്നതുമായ പുത്തമാണ് പതഃക. രാമായണത്തിൽ സുഗ്രീവ പുത്താന്തം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

പ്രദേശസ്ഥിതമഃയെന്നാൽ
പ്രകീർത്തമമിതു.

പ്രാസംഗികപുത്താന്തത്തെ കരിടത്തുമാത്രം (എല്ലായിടത്തും വ്യാപിക്കാതെ) ഇരിക്കുന്നു എങ്കിൽ പ്രകീർത്തമെന്നു; ഉദാഹരണം രാമായണത്തിൽ ജടായുപുത്താന്തം. പതഃക പ്രകീർതകളെ ക്രമയിൽ യഥാസംഭവം സംഘടിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇവ വേണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ട്.

൧൫൮. കാത്യം പ്രധാനമായുള്ള
ഫലത്തെ നിർവ്വഹിപ്പതഃ

പ്രധാനമായുള്ള ഫലത്തെ നിർവ്വഹിക്കുന്നതു കാത്യം. രാമായണത്തിൽ രാവണവധം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

ആരംഭേ യതാ പ്രാപ്താശ്ച നിയതാപ്തി
നിയതാപ്തികളുതഥ

൧൫൯. ഫലാഗമവുമെന്നുണ്ടു
കാത്യത്തിനു ബന്ധകരം.

ആരംഭം യതാ പ്രാപ്താശ്ച നിയതാപ്തി ഫലാഗമം എന്നു കാത്യത്തിന് അഞ്ച് അംശസ്ഥകരം ഉണ്ട്.

ആരംഭം വരമോദേശം
കിട്ടുന്നെഴുതുകൃമേലതഃ.

പ്രധാനമായ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുന്നതിനുള്ള കൗൽസുകൃം ആരംഭം; (രത്നാവലിയിൽ) രത്നാവലിയുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനുള്ള യോഗസ്ഥരായണന്റെ കൗൽസുകൃം നോക്കുക.

ചുരുക്കം. പ്രയത്നം ഫലലഭം ത്വം

ദൃതം ചെയ്യുന്ന യത്നമാം

ഫലലഭത്തിനുവേണ്ടി വേഗംചെയ്യുന്ന പ്രയത്നമാകുന്ന യത്നം. രാജാവിന്റെ സമുദ്രബന്ധനാദി ഉദാഹരണം;

ഉപായം വായസേനാമതഃ

പ്രാപ്തം ശാപ്രാപ്തി സംഭവം.

ഉപായംകൊണ്ടും പ്രതിബന്ധത്തിലുള്ള ശക്തികൊണ്ടും പ്രാപ്തി സംഭവിക്കുന്നത് പ്രാപ്തം. ഉദാഹരണം രത്നാവലിയിൽ മൂന്നാമകം.

ചുരുക്കം. നിയതം പ്രിയം വായം വി-

ട്ടുള്ള നിശ്ചിതലഭമാം

തടവിലാതെ നിശ്ചിതവസ്തു ലഭിക്കുന്നത് നിയതം പ്രിയം.

ഫലം ഗമം ഫലം സർവ്വം

സിദ്ധി ചിട്ട മവസ്ഥയം.

ഉദ്ദേശം സർവ്വം സാധിക്കുന്നത് ഫലഗമം. (രത്നാവലിയിൽ) രത്നാവലിലാഭം.

ചുരുക്കം. ഏകം പ്രയോജനത്തോടു

കഥം ശാപ്രാപ്തിയെക്കുറിച്ചും

പ്രയോജനമതിനുള്ള

സംബന്ധം സന്ധിനാമകം.

ഒരു പ്രയോജനത്തിനും കഥംശത്തിന്റെ അവാന്തരമായ ഒരു പ്രയോജനത്തിനും തമ്മിലുള്ള സംബന്ധമാണ് സന്ധി.

ചുരുക്കം. മുഖം പ്രതി മുഖം ഗർഭം

വിമർശനം പസംഹിതി

അഞ്ചു മതിരി ഭേദങ്ങൾ

സന്ധി കണ്ടി വിധത്തിലായ്.

മുഖം പ്രതിമുഖം ഗർഭം വിമർശം ഉപസംഹൃതി എന്നു സന്ധി അഞ്ചുവിധം.

൧൬൪. ന റ ന റ ത്ത മ ര സ മു റ ങ്ക റ ജ്ജ റ
ബീ ജ ത്തി ന്ന ങ്ക ജ്ജ റ ത്ത വ റ .
ആ ര ങ്ക വ സ്ഥ യേ റ ട റ യി
ചേ രു ന്ന തു മു വ റ ഭി ധ റ

നാനന്തരസങ്ങളോടുകൂടിയ ബീജത്തിന്റെ ഉത്ഭവം ആരംഭാവസ്ഥയോടു ചേരുന്നതു മുഖസന്ധിയാകുന്നു. മുഖസന്ധിയിൽ പ്രധാനമായി ബീജോല്പത്തിയെ കാണിക്കണം. ഇതിനായിട്ടാണ് നായികാനായകന്മാരെ ഒന്നാമങ്കത്തിലവതരിപ്പിക്കുന്നത്. കഥകളുടെ എല്ലാം വശ്യത ഉപക്രമത്തിലാകുന്നു. അതിനാൽ നായികാനായകന്മാർക്ക് സന്ദർശിക്കുന്നതിനചിതങ്ങളായ പല ഉപക്രമോപായങ്ങളേയും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പുരാസ്തന്ദനം സ്വപ്നം നായാട്ട് ഉത്സവം ഇവ എല്ലാം ഉപക്രമോപായങ്ങളാണ്. ശാകന്തളത്തിൽ നായാട്ടും മറ്റു വികാഗ്നിമിത്രത്തിൽ ചിത്രദർശനവും മലതിമാധവത്തിൽ ഉത്സവവും ഉപക്രമോപായങ്ങളായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു.

‘അദ്ദേഹം ഇഷ്ടപുത്രിയായ ശകന്തളയെ അതിഥിസൽക്കാരത്തിനായി നിയോഗിച്ചുവെച്ച അവളുടെ ദൈവപ്രാതികൂല്യത്തിനു ശാന്തിചെയ്യുന്നതിനായി സോമതീർത്തിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു.’

(ഭാഷാശാകന്തളം).

എന്ന ഭാഗംമുതൽ മൃഗയാവൃത്താന്താനന്തരം രണ്ടുപേരും ചുറ്റിനടക്കുന്നു എന്നുവരെ മുഖസന്ധിയാകുന്നു.

൧൬൫. ഉ പ ക്ഷേ പ റ പ രി ക റ റ
പ രി ന്നു റ സ റ വി ലേ റ ഭ ന റ
യു ക്തി പ്ര റ പ്ലി സ മ ധ റ ന
വി ധ റ ന ണ്ഢ മ റ വി ധ റ .

൧൬൬. പ രി ഭ റ വ ന യു ത്ത ഭേ ഭ റ
ക റ ണ റ ഭേ ഭ മി ണ്ഢ ന

മുഖസന്ധി ക്ഷപത്രം -
 ണംഗങ്ങൾ പരികല്പിതം.

ഉപക്ഷേപം പരികരം പരിന്യാസം വിലോഭനം യു
 ക്തി പ്രാപ്തി സമാധാനം വിധാനം പരിഭാവന ഉൽഭേദം
 കരണം ഭേദം എന്നു പത്രംഗങ്ങൾ മുഖസന്ധി ക്ഷപി
 ക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

൧൬൭. കാവ്യം പൃഥ്വിയിന്റെ ഉല്പത്തി -
 യുപക്ഷേപം ഭിധാനകം

കാവ്യം പൃഥ്വിയിന്റെ ഉല്പത്തിയാകുന്നു ഉപക്ഷേപം.

അരക്കില്ലംകത്തി ചുറ്റുമു വിഷമേകി ക്ഷപമായ് -
 പ്പരം മുതിൽത്തേല്പിച്ചിവിരിയ്ക്കൽചേർത്തിട്ടു സഭയിൽ
 ഹരിച്ചാഹാ കൃഷ്ണാവസനകബരിഭാരമെഴും -
 കരുക്കൾക്കേ സ്വാസ്ഥ്യം വരുമിവിടെ ഞാൻവാഴുമളവിൽ.
 (വേണീസംഹാരം).

ഇവിടെ വിരോധോല്പത്തിക്കുള്ള കാരണങ്ങളെ പറഞ്ഞി
 ട്ടു തല്പരിഹാരരൂപമായ ഇതിവൃത്തത്തെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഉണമതു സംഗതിശയ -
 മറകിൽ പരികരം പായം.

അതർത്തിന്റെ ഉല്പത്തി ബഹുവിധമാകുന്നതു പരി
 കരം.

ബാല്യത്തിൽ തന്നെ വൈരം കരുതപറവളുണ്ണതെന്നോടുകൂടാതും
 തെല്ലം തത്രായ്ക്കുന്നപ്പാർത്തുമരിമതരാം നിങ്ങളും ഹേതുവല്ല
 കിലല്ലന്യേ പിന്നെയും ചേർന്നാരുമഗധസുതൻതന്റെ വന്മാരിടംചോൽ
 കല്പൽ ഭീമൻതകർക്കും കല്പത്തെയോടുകൂടി സന്ധിയേ നിങ്ങൾ ചേർപ്പിൻ
 (വേണീസംഹാരം)

൧൬൮. അതിൻ നിഷ്പത്തിയാകുന്നു
 പരിന്യാസം ഭിധാനകം

അതിൽനിന്നും നിശ്ചയപത്തിരൂപമായ വ്യസനം പ
 റിന്യാസം.

തിരിച്ചുപലവട്ടവും ബലമിയന്ന ഭീമൻ കനം
ചെരുത്ത ഗദയാലുരം തുടയടിച്ചു പൊട്ടിച്ചുടൻ
കുരുപ്രവരമെയിൽനിന്നൊഴുകിടും കടുംശോണിതം
പിരണ്ടു കരതാരിനാൽ സുതന്മനിൻ കചം കെട്ടിടും.

(വേണീസംഹാരം)

കാവ്യംതന്നെ ചുരുക്കി ഉപക്ഷേപിക്കുന്നത് ഉപക്ഷേപവും, അതിനെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നത് പരികരവും, അതിന്റെനിശ്ചയരൂപത്തിരൂപമായ വ്യസനം പരിന്ത്യാസവും, ആകുന്നു. ഇതാണിവയ്ക്കു തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം.

ന റ യ ക റ ദി ഗു ണ ത്തി നെ റ

സ മ റ വ്യ റ ന റ വി ലേ റ ഭ ന റ .

നായകാദികളുടെ ഗുണത്തെ കീർത്തിക്കുന്നത് വിലോഭനം;

പാഞ്ചാലി:—നാഥാ കോപിച്ചിരിക്കുന്ന അങ്ങയ്ക്ക് എന്താണ് ഭയ്യരമായിട്ടുള്ളത്.

(വേണീസംഹാരം).

൧൬൯. യുക്തിയർത്ഥത്തിനുളള അ

സ ബ്ര ധ റ ണ മ റ ക യ റ .

അർത്ഥത്തിന്റെ ശരിയായ ധാരണം യുക്തി.

സഹദേവൻ: ... ജ്യേഷ്ഠ! അറിവില്ലാത്തവനേപ്പോലെയാണെല്ലോ അവിടുന്ന് മഹാരാജാവിന്റെ സന്ദേശത്തെ മനസ്സിലാക്കിയത്.

(വേണീസംഹാരം)

സുഖത്തിന്റെ സമാവേശ

മതിനും പ്രാപ്തിയെന്നുപേർ.

സുഖത്തിന്റെ ആഗമമാകുന്നു പ്രാപ്തി.

പോരാടിക്കോപമോട കുരുവരശതത്തെയു മട്ടിക്കയില്ലേ
പോരാപൽക്കാരിദയോധനനടയ കടുംപോരഭക്ഷിക്കയില്ലേ
പോരാ ദയോധനൻതൻതുടയിണഗദയാൽ ചൂണ്ണമായ്ത്തിക്കയില്ലേ
പോരാഭയമ്നരാജൻ ചെറിയതുകയുമായ്സന്ധിചെയ്യാട്ടെ നോക്കാം
പാഞ്ചാലി:—നാഥാ! അങ്ങയുടെ ഈ മാതിരി വാക്കുകേട്ടിട്ടില്ലല്ലോ. പിന്നെയും പിന്നെയും പറഞ്ഞാലും.

(വേണീസംഹാരം).

എന്നുവ

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

എം. ബീജത്തിൽ പുനരധാനം
സമാധാനമിതിരിതം.

ബീജത്തെ പ്രധാനനായകാഭിമതംകൊണ്ടു ആധാ
നം ചെയ്യുന്നതു സമാധാനം.

സത്യം തെറ്റിപ്പോകുമ്പോൾ ഭയമൊഴുക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുത്
പേരും വംശത്തെയും നിന്താൻ ശമമാടവിലും വിസ്മയിപ്പിക്കരുത്
ചാലേ ചുരുട്ടുമാലയോരണിയിലുള്ളവയ്ക്കു ഭയപരിവൃത്തം
താലേ വലിച്ചിട്ടു കരുവനമതിലു ലംബജകോധവഹി

(വേണീസംഹാരം)

‘അരക്കില്ലംകത്തിച്ചുഹാര’ എന്നതിലുള്ള ബീജം, ഇവി
ടെ പ്രധാനനായകനായ യുധിഷ്ഠിരുന്റെ അഭിമതത്താൽ
ആഹിതമായിരിക്കുന്നു.

സുഖവും ദുഃഖവും ചേർന്നു
മർദ്ദം പരൽ വിധാനമം

സുഖത്തെയും ദുഃഖത്തെയും ചേർന്നു അർത്ഥം വിധാന
മറക്കുന്നു.

ഉത്സാഹവും നിനക്കുള്ള
ബാല്യവും കാണുകകൊണ്ടു
ഏതതിൽ സന്തോഷദുഃഖം
ഉളവാക്കും ചേരുന്ന ബാലക!

(ബാലചരിതം സ്വന്തം)

എഫ്. തേരപ്പമേറെപ്പെട്ടുവരും
ചെൽവതാപരിഭവനം.

അധികം സന്തോഷത്തോടുകൂടിയ വാക്കു പറയുന്നതു
പരിഭവനം.

പാഞ്ചാലി:— നാഥാ! എന്താണിപ്പോൾ പ്രിയകാലത്തിലെ ഇടിശബ്ദം
പോലെ ഗംഭീരമായിട്ടുള്ള സമരദന്ദി കൂടെയുണ്ടെങ്കിൽ.

(വേണീസംഹാരം)

യുദ്ധം ഉണ്ടാകുമോ ഇല്ലയോ എന്നു സംശയിച്ചുകൊ

ബിജന പാഞ്ചാലി ദന്ദഭിരുടെ കച്ച കേട്ടിട്ടു സന്തോഷത്തോടുകൂടി പറയുന്ന ഈ വാക്കു പരിഭാവനം.

ബീ ജാതം ത്തിൻ പ്രദേശം തം
നേതദി വ്യം പ്രകീർത്തിതം.

ബീജത്തിന്റെ അത്മം മുളയ്ക്കുന്നതു ഉത്തേദം.

കൂടെയുണ്ടെല്ലാമിവിടെയിൽ കാണിക്കാണ്ടു ലജ്ജിതനായ്
പാദേ കൗരവർത്തനംതി കൂടാതെ കടന്നു ഭീമനിവിടെ വരും.

(വേണീസംഹാരം)

എ. പ്രകൃതം ത്തിൻ നേതീട്ടം
മരംഭംകരണഭിധം.

പ്രകൃതമായ അത്മത്തിനുള്ള ആരംഭം കരണം ആകുന്നു.

ഭീമ:— എന്നാൽ പാഞ്ചാലി! കരുണയെത്തുടർപ്പിക്കാനായി ഞങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നു.

(വേണീസംഹാരം)

കൂട്ടത്തിൽനിന്നു മുളയ്ക്കേണ്ട
ഭേദനംഭേദനാമകം.

ഭീമ:— ഇത് ഇങ്ങനെയൊന്നെന്നു കൊണ്ടു തന്നെ ഞാൻ ഇപ്പോൾ മുതൽ നിങ്ങളിൽനിന്നു ഭേദിച്ചിരിക്കുന്നു.

(വേണീസംഹാരം)

എ. മുഖസന്ധിയിലെ ബീജം
തെളിഞ്ഞും തെളിയാതെയും.
ഫലംതമുളള പായത്തിൽ
സ്ഥിതം പ്രതിമുഖാഭിധം

മുഖസന്ധിയിൽ ഉപാത്തമായ ബീജത്തിന്റെ അത്മം സിദ്ധിക്കുന്നതിനുള്ള ഉപായത്തിൽ ബീജം തെളിഞ്ഞും തെളിയാതെയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു പ്രതിമുഖസന്ധിയാകുന്നു. ഇതു യന്ത്രത്തിന്റെയും ബീജത്തിന്റെയും സംബന്ധംകൊ

ണ്ടു് ഉണ്ടാകുന്നു. ശാകന്തജം ഒന്നാമങ്കത്തിൽ ഉപാത്തമയ
അനുരാഗം മൃഗയവസ്തനംകൊണ്ടു വിഹരിന്നമാകുമ്പോൾ
'മാഡമ്പ്ലാ! കണ്ടേണ്ടതിനെ കാണാത്തതാൽ തന്റെ കണ്ണു
നിഷ്പലം തന്നെ' എന്നു വാക്യംകൊണ്ടു ഉജ്ജീവിക്കുന്ന ഭാ
ഗം മുതൽ മൂന്നാമങ്കത്തിന്റെ അവസാനംവരെ പ്രതിമുഖ
സന്ധിയകുന്നു.

൧൭൪. വി ല ണ സ വൃ ണ പ രീ സ പ്ല ണ
വി ധു ത ണ ത ണ പ ന ണ ത മ ണ
ന മ്ബ ന മ്ബ ദൃ തി ക ള്ള ണ
പ്ര ഗ മ ണ ഖ്യ ണ വി ര ണ ധ വൃ ണ
൧൭൫ പ യ്ജ പ ണ സ ന പൃ ഷ്ഠ ണ
വ ഭ്ര ണ പ ന്വ ണ സ ക ണ ള്ള ണ
പ ണ്ണ സ ക ര മ ണ ധ ണ
പ തി മൃ ണ ധ ണ മൃ ണ്ണി തി

വിലാസം പരിസപ്തം വിധുതം തരപനം നമ്ബം നമ്ബ
ദൃതി പ്രഗമം വിരേധം പയ്ജപസനം പൃഷ്ഠം വഭ്രം ഉപ
ന്വസം പണ്ണസകരം എന്നു പ്രതിമുഖസന്ധിക്കു പതിമൂന്നു്
അംഗങ്ങൾ ഉണ്ടു്.

൧൭൬. വി ല ണ സ ണ തി ഭേ ഭ ണ ഗ ണ ത്വ
മു ണ ണ ക ണ സ മി ധ ധ ണ

രതിഭേഗത്തിനുള്ള ആഗ്രഹം വിലാസം.

ഏകദി സുലഭയല്ലെന്നാകിലും മെങ്കിലുംമേ
ഏകദമതിനത്തരം തന്മനംകുവഞ്ചംയേ
മനവിധി ഹരിച്ചിലെങ്കിലും സ്ത്രീപുമാന്മാരും
അഭയതി രതിലഭം പ്രാപ്തംസമൃദ്ധം.

(ഭേദാശങ്കകന്തജം)

ന ച്യ മ ണ യി ട മി ഷ്ഠ ത്തി ന്
മ ണ ണ്ണ ണ പ രീ സ പ്ല ക ണ

നഷ്ടമായ ഇഷ്ടത്തെ അന്വേഷിക്കുന്നത് പരിസർപ്പം.

രാജാ—അവിടെ ഉണ്ടായിരിക്കട്ടെ എന്തെന്നാൽ

മുനീട മല്ലുന്നതമായ്

സ്തുന്നതമായ് പിന്നീടം ജ്ഞാനഭാരാൽ

പെൺമണിയുടെ മുവടിയിടേ

വെൺമണലിൽ ഹൈന്ദവമുണ്ടു നവമാരാൽ

(ഭാഷാശാകന്തളം)

൧൭൧. വിധുതം സേവ്യനഷ്ടത്തം

പരതിസ്ഥിതിയേല്പതം

ഇഷ്ടനഷ്ടത്താലുണ്ടാകുന്ന അരതികാരകനു വിധുതം.

സാക്ഷിശ്രോത്രാദിഖാനാം സ്വസ്വവിമുഖതാ രാജ്യകാര്യേഷപനാസ്ഥം

സാക്ഷിതപം ശർവ്വരികാം ശയനമതിനു മേതസ്തു നിദ്രാക്ഷയംതേ:

ഭാഷിണ്ണം പൂണ്ടവേണ്ടുംമൊഴിയൊരുപൊഴിയന്തപുരേ ചൊല്ലുമപ്പോൾ

ഭൂഷിത്തേയ്ക്കും വിവക്ഷിതവതി മുനിസ്താ പേർചൊല്ലിസ്തമക്ഷം

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഉപായം കാണ്ടിടാത്തുള്ള

നിപായം കണ്ടുതാവനം

ഉപായം കാണാതിരിക്കുന്ന സ്ഥിതി താവനം.

പിന്നാൻതന്നെയും ഉൾക്കൊണ്ടു ജനത്തി.

ലാത്മാവുമേ പരവശം തപഭയം വിമുഖം

പ്രേമം മനസ്സിലധികം വിഷമം നമുക്കി.

അമത്യുതനെ ശരണം നിജപിച്ചിട്ടുമോൾ.

(രത്നാവലി സ്വന്തം)

൧൭൨. ക്രിസ്തായ് പരിമേദം സേവകതി

യുക്തവതു നർമ്മം

കളിയാടി പരിഹാസം ചെയ്യുന്നത് നർമ്മം.

സുസംഗത;— സഖി! നീ ആർക്കു വേണ്ടിയാണു വന്നത്! അവൻ നിന്റെ സമീപത്തിൽ നില്ക്കുന്നു.

സാഗരിക;—(സാഭ്യസൂയം) ഞാൻ ആർക്കു വേണ്ടിയാണു വന്നത്!

സുസംഗത;—അന്യനെന്നു ശങ്കിക്കേണ്ട. ഇതു ചിത്രഫലകമാണു്.

(രത്നാവലി സ്വന്തം.)

ന മ്ദ്വ തി പ രീ ഹ ര സ -
മ തി നേ ന്നു ന്ന ക റ നി യ ര റ

പരിഹാസവാക്കിനുള്ള കാന്തി നമ്ദ്വതി.

സുസംഗത:— സഖി! ഭർത്താവിനാൽ ഹസ്യാവലംബിതയായിട്ടും കോപത്തെ പരിത്യജിക്കാത്ത നീ അഭക്ഷിണ തന്നെയാണ്.

സാഗരിക:— (ഭൃഭംഗത്തോടെ അല്പം ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സുസംഗതേ ഇപ്പോഴും നാന്റെ കളി മാറിയില്ലേ?

(രത്നാവലി സ്വന്തം)

എൻ. നി ജ റ ന മ റ ഗ ബീ ജ തെ -
യു ത്ത രേ റ ത്ത ര ഭ റ ഷ ണ റ ൾ
പ ര സ്ത ര റ തെ ജി ച്ചി ട -
ന്ന തു ത റ ന് പ്ര ഗ മ റ ഹ പ യ റ

ഉത്തരോത്തരമുള്ള സംഭാഷണംകൊണ്ട് അനുരാഗബീജം വൃക്തമാക്കുന്നതു പ്രഗമം.

നായിക:—

വാസംചെയ്യുന്നു കാന്തൻ കരളിൽ മമ തനിച്ചിങ്ങു താനെപ്പൊഴും നിൽ. ധീസമ്പൽ നമുക്കില്ലാരുസമയവു മിത്തൊരു വിഭവൻ! ക്ഷമിക്ക.

നായകൻ:—

നീ സഞ്ചിനിക്കുമൊഴു സതതമിവനെ ഞാൻ സർവ്വം വിസ്തരിക്കും ആ സംസ്കൃതമല്ലോ മനമിവനൊഴെത്തസ്സനീ കട്ടവെല്ലോ.

(സി. എൻ. രാമനാഥിള്ള)

പ്രൊ. പ്ര സ്ത ര വ ന്ന രേ ച ത്ത ന്ന
നി ല ത നെ വി രേ റ ധ മ റ റ

പ്രസ്തമുണ്ടാകുന്ന നില വിരോധം.

രാജാവു:— അസമീക്ഷ്യകാരിയായിരിക്കുന്ന ഞാൻ അറിവില്ലാതെ സരിവനായി ജപലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അഗ്നിയെ കാലുകൊണ്ട് ചവുട്ടിയെല്ലോ.

(ചണ്ഡകേശരികൾ)

ശ്രീ ഭഗവാനായ നത്തിന്നു
പദ്യ പരസ്തമെന്നു വേർ

കോപിച്ചിരിക്കുന്നവനെ അനുനയിക്കുന്നതു പശ്ചാ-
സനം.

വിദ്വാകൻ:— അങ്ങ കോപിക്കരുതേ! ഇവർ കഭളീവനത്തിലേക്കു പോ-
യിരിക്കുകുന്നു. ഇത്രാദി ഭാഗം.

(രത്നാവലി സ്വന്തം)

ഘൃഹ. അനുരാഗം ജനിപ്പിക്കും
വിശേഷമൊഴിപ്പുഷ്പമം.

അനുരാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന വിശേഷമായ വാക്കു പുഷ്പം.

തളിരുപോലധരം സുമനോഹരം
ലളിത ശാഖികൾ പോലെ ഭജപത്രം)
കിളിമൊഴിക്കു തന്നെ കസുരോപമം
മിളിതമുജപലമാം നവയൗവനം.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

രൂക്ഷമം വചനം വജ്രം

കഠിനമായ വാക്കുകൾ വജ്രം.

കാലുഷ്യം സ്വയമേവ പേരിനു മെനിക്കു തൃന്തവിഭംഗവും
കാലേസ്തിൻ കളവോതിയെന്നു കളവാണീ ഹന്ത ചേർക്കുന്നാൻ
കൂലം കത്തി മരിച്ചിടം കടിലയാം കൂലാ തെളിഞ്ഞൊരപാം
മാലിന്യം തരസാ തടസ്ഥതരുവിൻ പാതേന ചെയ്യുന്നപോൽ.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഉപന്യാസം പ്രസംഭനം

പ്രസാദിപ്പിക്കുന്നതു ഉപന്യാസം.

സുന്ദരാംഗി മോഹവിഹ്വലേന ഹാ തവായരേ
ബിന്ദുവായ് പതിച്ച ബാഷ്പമനുപേക്ഷിതം മയാ
ഇന്നാളവകുപ്പഗ്നമാത്രം തം തുടച്ചു ഞാൻ.
നന്നതാൻ താപമുജ്ജിൽ നിന്നൊഴിച്ചിടുന്നിതാ.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഏവം ച വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ

പഞ്ചജാതികാർ കരുതിച്ചു ചേരുന്നതു വാക്യസങ്കരം.

മന്യന്മാരായിട്ടുണ്ടു മനിക്കൽ മതിപെട്ടു വിരുന്നാകും യുദ്ധജി-
തെന്നല്ലി മന്ത്രിമാരൊത്തിഹ കിഴവനതാം ലോമപാദക്ഷിതീന്ദ്രൻ
എന്നും യാഗജ്ഞപ്രിയേണ മരപൊരുളരിയും വൃദ്ധസീരദ്ധപജൻതം.
നെന്നിന്നാണമഹാമാ രഭയമെയി ഭവാനോടുയാചിട്ടിട്ടനു

(മഹാസീരദ്ധരിതം).

ബീജ്ജ്ഞിതം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
പ്രാപ്തിയേ തത്ത്വം ജിഹ്വ
ഏവം ച വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
പ്രാപ്തിയേ തത്ത്വം ജിഹ്വ

പ്രതിമുഖസന്ധിയിലുള്ള ബീജ്ജ്ഞിതം ഉത്തേദമോ
പ്രാപ്തിയോ അപ്രാപ്തിയോ വിണ്ടു വിണ്ടു ഉള്ള അനേക
ണത്തോടു ചേരുന്നതു ഗർഭസന്ധിയാകുന്നു. പ്രാപ്താശയുടേ
യും പരാകയുടേയും സംബന്ധത്താലിതുണ്ടാകുന്നു. ശാകന്ത
ഉം നാലാമകത്തിലും, അഞ്ചാമകത്തിൽ ശാകന്തയുടെ മൂടു
പടമെടുക്കുന്നതുവരെയും, ഈ സന്ധി പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

അഭ്യുത്ഥാദിതത്ത്വം ജിഹ്വ
പ്രാപ്തിയേ തത്ത്വം ജിഹ്വ

ഏവം ച വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
തത്ത്വം ജിഹ്വ
വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ

ഏവം ച വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ
വാക്യം സർവ്വം തത്ത്വം ജിഹ്വ

അഭ്യുത്ഥാദിതത്ത്വം ജിഹ്വ

ഗ്രഹം അനുമാനം അത്ഥനം ക്ഷിപ്തി തോടകം അധിബലം
ഉദേശം വിദ്രവം എന്നു ഗർഭസന്ധിജ പതിമൂന്നാംഗങ്ങൾ
ഉണ്ട്.

അ ഭൂ ത ഹ ഫ ര ണ ണ ധ്വ ണ ജ -
മ ണ ശ്ര യി ജ്ഞ ജ്ഞ ഭ ണ ണ ണ

വ്യാജേഷ്ഠി ആകുന്നു അഭൂതാഫരണം.

അപത്ഥമാവാടരിൽ മുതനായെന്നു ധർമ്മജനം.
വ്യവസ്ഥയും ഗജമിതിപരം മദമായും വരിച്ചു
പുരസ്കാരത്തോടു തുപനില സ്തുത്യവിശ്വാസമൂലം
ശബ്ദം ഭോജനൻ സ്വയമുടനപേക്ഷിച്ചു ബാഷ്പത്തോടൊപ്പം.
(വേദാന്തീസംഹാരം)

പുന ത്വ പ മ ണ് നി ട്വ മ ത്വ ത്തി ന്

ക മ ന ണ മ ണ് ന ണ മ ക ണ

വസ്തുവമയ അത്ഥത്തെ പറയുന്നതു മൗജ്ജം.

മുഷ്ടപ്രിയംപ്രകാരം വിരമിച്ചു.
മൊട്ടാൻ വിത്തുവെത്തിക്കു ഗ്രഹിത
ശിഷ്ടം ധനത്തിന്നുല മെടുന്നയില്ലേറ്റം
പ്പെട്ടന്നു ചണ്ഡലനു വിരരിക്കാം ഞാൻ.
(ചണ്ഡലകൗശികം) സ്വന്തം.

വി ത ക് മ ധി ക ണ ച ത ണ

ഭ ണ ണ ണ ണ വ മ ണ് ന ണ

അധികം ഭക്തത്തോടു കൂടിയ ഭോജനം രൂപം.

രാജാവ്:—പ്രകൃതും ചപലം ചിന്തെ ദുർല്ലഭ്യവു മിത്രമെന്നും
കാമനയെപ്പോലെയല്ലേ ഉയിർത്തിച്ചു തെങ്ങിനെ.
അവലി (സ്വന്തം).

പുന ഉ ത്വ ക് മ ണ് നി ട്വ മ ത്വ ത്തി ന്

വ ണ ക് ഭ ണ ണ ണ ണ ണ ണ

ഉൽക്കണ്ഠിതമായ വാക്കു ഉദാഹരണം.

ആരോ ശത്രുതയേന്തി ബലമമൊട്ടുമശ്ശരുസൈന്യത്തിൽനില്പോ-
നാരോ പരബലഗോത്രോരുവ നതിശിശുവോവുലനോ താൻയവായോ
ആരോ തൽക്കർമ്മീകുചിച്ചവ നടരിലെനിക്കേവനോ ശത്രുപാർത്താൽ
വീരോച്ചണ്ഡൻ ക്രൂധാ ഞാൻ തനിയെയുടനവക്കൊക്കെയും മൃത്യുചേല്പൻ.
(വേണീസംഹാരം).

ഭാവത്തിനു ജൈരസ്സത്വം -
നഭവംതാൻ ക്രമഭിധം

ഭാവത്തിന്റെ യഥാർത്ഥഭാവം ക്രമം.

വാമാക്ഷി പദ്യത്തിനു സംഗ്രഹീതുകാമ പദാഞ്ചനമിതൈകചിപ്ലി
രോമാഞ്ചമാണോരു കവിർത്തടത്താൽപ്രമാണമെന്നിൽ പ്രകടീകരോതി.
(ഭാഷാശാകന്തളം).

ഹവുവ സമദാനപ്രയോഗത്താ-
ലത്ഥമേല്പതു സംഗ്രഹം

ഇഷ്ടമായ വാക്കു സാമം. സാമവും ദാനവും പ്രയോഗി-
ച്ചു അത്ഥത്തെ സമ്പാദിക്കുന്നതു സംഗ്രഹം.

രാജാ:—വയസ്സു! നന്നായി! ഇതു അങ്ങയ്ക്കു പാരിതോഷികമായിരിക്കട്ടെ.
(എന്നു കടകം കൊടുക്കുന്നു.)

രത്നാവലി (സ്വന്തം).

ലിംഗത്താൽ ചെല്ലുത്താമുഹ-
മനമൊന്നുവെക്കുവതം

ലിംഗത്താൽ ഉഘടിക്കുന്നതു അനുമാനം. ഉദാഹരണ-
ത്തിനു മുമ്പു കാണിച്ച ‘മുനിദമദ്യുനതമായ്’ എന്ന (ശാക-
ന്തളത്തിലെ) പദ്യം നോക്കുക. ഇവിടെ ചുവടുക്കൊണ്ടു ശക-
ന്തള ലതാഭവനത്തിലുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ഉഘടിക്കുന്നു.

ഹവുവ രതിഹർഷംസവർഷ-
പ്രാർത്ഥിച്ചിട്ടുവതം

രത്നാദിക്കു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതു അത്ഥനം.

നീണ്ടിട്ടോരം വെളുത്തുള്ളൊരു കടമിഴികൊണ്ടെന്ന നീ യെന്നുനോക്കൂ
കണ്ടിക്കാർവേണി! ദാസ്യം തടവുമിവനിൽ നീ സഹമികുന്നതെന്നു.

കൊണ്ടാടി ചാരമന്ദസ്തിതമധര മുദാരോക്തി നീ ചൊല്ലിയാലും
വേണ്ടാ ഭഗ്ഗജ പങ്കേന്ദ്രമിഴി കരതാർ ഉപ്പുമെന്നെ ത്തലോടാൻ.

(വേണീസംഹാരം.)

ര ഹ സ്വ മ റ ക മ ത്ത മ് ത്തി
ന്ന തേ ദ ഞ്ചി പ്തി ന റ മ ക ഞ്ചി

രഹസ്യാത്മത്തിന്റെ ഉത്തേദനം ആകുന്നു ക്ഷിപ്തി.

വേണ്ടാതെ കണ്ടെക്ക ചഗ്രഹത്തി ലുണ്ടായിരൂവിൽ ബുത ഭൂരിനാശം;
രണ്ടാമതീമട്ടു ഭവിച്ചതോളം കണ്ടാൽ പ്രജേതവം സകലം തുലഞ്ഞു.

(വേണീസംഹാരം.)

മൻ ഹ റ ഞ്ചി പ്തി ന റ മ ക ഞ്ചി
വ റ ക്ക ത റ ഞ്ചി പ്തി ന റ മ ക ഞ്ചി

അധികം ക്ഷിപ്തനായവന്റെ വാക്കു തോടകം.

മന്ദ പുഷ്പൻ—(ശ്രോധത്തോടും ഗദ്യത്തോടുമിടി പ്രവേശിച്ചു) ഹീ! എ
ന്നു ചാപല്യം കാണിക്കുന്നു. നീ 'എന്താണ്' പറഞ്ഞത് ഇത്യാദി.

(ഉത്തരരാമചരിതം.)

സ നേ ത റ ഞ്ചി പ്തി ന റ മ ക ഞ്ചി
വ റ ക്ക ത റ ഞ്ചി പ്തി ന റ മ ക ഞ്ചി

സന്തുഷ്ടനായവന്റെ വാക്കു അധിബലം.

മിത്യാഭാഷി:—'പെരുത്ത സന്തോഷം! എങ്കിലും മഹാരാജാവ് കല്പിച്ചാ
ലും' ഇത്യാദി.

(പ്രബോധചന്ദ്രോദയം.)

മൻമ നു പ റ ദി യ റ ത് ജ്ജ നി ക്ക ന്ന
ഭ യ മു ദേ പ ഗ ന റ മ മ റ ഞ്ചി

രാജാവു, ചോരൻ, ശത്രു മുതലായവരിൽനിന്നുമുണ്ടാ
കുന്ന ഔദയത്തിന്റെ ക്ഷോഭം ഉദേപഗമാകുന്നു.

സുതൻ—(കേട്ടിട്ടു ഭയത്തോടുമിടി) എന്തു ദർശ്യലീകളായി ഭരത്യാധനാദി
കളാകുന്ന മഹാവനങ്ങൾക്ക് ഉല്പാതമാരുതനായ മാരുതി ഇവിടെ

ഫദ്യ

സാഹിതി സർവ്വസ്വം

അടുത്തുവന്നു കഴിഞ്ഞോ? മഹാരാജാവിനിയുണ്ടെ ബോധം വന്നിട്ടു
മില്ല.

(വേണീസംഹാരം.)

ശങ്കരഭയരൂപസകൃതം
സംഭ്രമം വിഭവം വ്യമം

അനിഷ്ടാശംസ ശങ്കയും, ഭയാനകലമായ വ്യംപാദം
രൂപവും, സംഭ്രമം വേഗവും ആകുന്നു. ഇവയാലുണ്ടാകുന്ന
തു വിഭവം.

അശ്വത്ഥാമാവി:— (സംഭ്രമത്തോടുകൂടി) മാതുല! കഷ്ടം! കഷ്ടം! ജ്യേഷ്ഠ
ന്റെ പ്രതിജ്ഞാഭംഗത്തെ ഭയപ്പെട്ട് അജ്ഞനൻ ശരവക്ഷങ്ങളെക്കൊ
ണ്ട് കണ്ഠദയോധനന്മാരെ ക്രമിച്ചു പുറംകോട്ടു മാറ്റുന്നു.

(വേണീസംഹാരം.)

ഫൻറ ഉദ്ദേശത്തിന്റെ സിദ്ധിക്കു
വിഷ്ണുങ്ങളെ ഉപരൂത്തിട്ട്
കാര്യങ്ങളെ ക്ഷരിച്ചുള്ള
വ്യക്തലോചനയും തഥാ

ഫൻറ അതിനിടയ്ക്കു ചേരുന്ന
തടസ്ഥങ്ങളും മറ്റൊരലം
നായകന്റെ ചയ്യതരം യത്നം
മതുരചേരവിമർശനം.

ഉദ്ദേശസിദ്ധിക്കു പ്രതിബന്ധത്തെയുണ്ടാക്കുന്ന കാര്യങ്ങളെ
ക്ഷരിച്ചുള്ള വ്യക്തലോചനയും, അതിനിടക്കു സംഭവിക്കുന്ന
തടസ്ഥങ്ങളും, ഫലം വരെയുള്ള നായകന്റെ യത്നങ്ങളും, വി
മർശനരീതിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. നിയതരൂപിയുടേയും പ്രകരി
യുടേയും സംബന്ധത്താൽ ഇതു ഉണ്ടാകുന്നു. നായകന്റെ
അസ്വാസ്ഥ്യവും മറ്റും ഇതിലുൾപ്പെടുന്നു. ശാകന്തളം ആരം
ഭവും വിമർശനരീതിയാകുന്നു.

൧൯൪ അ പ് വ ഓ ദ ഓ ഫ യ ഓ വി നെ -
 സ്ത ഓ ഫേ ട ഓ വ്യ വ സ ഓ യ വ ഓ
 ഭ വ ഭൃ തി ക ഭൃ ഓ ശ ക്തി -
 പ്ര സ ഓ ഗ ഓ ഖേ ദ വൃ ഓ ത മ ഓ

൧൯൫ പ്ര തി ഷേ ധ വി രേ ഓ ധ ണേ ഓ
 പ്ര രേ ഓ ച ന യ മ ഓ വി ധ ഓ
 ഇ തി ന്ന ഓ ഗ ണേ ഓ പ തി മൃ -
 ണ ദേ ദ ഓ ന മര ഓ ദ ന ണേ ഭൃ ഓ

അപവാദം സംഫേടം വ്യവസായം ഭവം ഭൃതി ശക്തി
 പ്രസംഗം ഖേദം പ്രതിഷേധം വിരോധം പ്രരോചന ആദം
 നം ആഹ്ലാദനം എന്നു വിമർശനധിഷ്ഠിത പതിമൂന്നംഗങ്ങൾ
 ഉണ്ട്.

൧൯൬ ദേ ഓ ഷ പ്ര വ്യാ പ ന ഓ ച യ -
 ത പ വ ഓ ദ ഓ ഭി ധ ഓ ന ക ഓ

ദേവത്തെ പ്രവ്യാപനം ചെയ്യുന്നതു അപവാദം.

യുധിഷ്ഠിരൻ:—പാണ്ഡവകാ! ഭർഷഃശിരഃയ ആ കേശവായമന്തേ സ്ഥാ
 നം ഇന്നതെന്ന മനസ്സിലാക്കിയോ?

പാണ്ഡവകൻ:—കേവലം സ്ഥാനംതന്നെയല്ല ദേവിയുടെ കേശപാശസ്സ
 ൾമാകുന്ന പാതകത്തിനു പ്രധാനഹേതുവായ ആ ഭർഷഃശിരയെന്ന
 നെ കണ്ടുകിട്ടി.

(വേണീസംഹാരം.)

അ ഷ്ട ന ഓ യി ട്വ ര ജ്ഞ ന
 വ ഓ ക്ഷ സ ഓ ഫേ ട ക ഓ ഫ യ ഓ

കോപിച്ചു പറയുന്നത് സംഫേടകം.

ലവൻ—(ക്രോധത്തോടും വെറുപ്പോടുംകൂടി) ആ! കൂടെക്കൂടെ ഇവർ വീര
 സംവാദം ചെയ്യുന്നതിനു വില്ലമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട് എന്നെ ചീത്തയാ
 കുന്നു.

(ഉത്തരരാമചരിതം.)

ഫുവ

സംഹിതീസുപം

മൻ പ്രതിജ്ഞാ ഹേതു വി.നു ജ്ഞ
സംഭവം വ്യവസായ മം

പ്രതിജ്ഞാഹേതുവിന്റെ സംഭവം വ്യവസായം.

പൊടിച്ച് കെരവ്യരെ യൊക്കെന്നായ്.

ക്കുടിച്ച് ഒഴുസന രക്തപൂരം

പൊടിച്ച് ഒഴുധന ഒട്ടുഗോര.

പൊടിപ്പവൻ ഭീമനിതാ തൊഴുന്നേൻ.

(വേണീസംഹാരം.)

ശോകാവേഗം ദിയം പുണ്ടം

ഇപ്പനം ദിരമം ദ്രവം

ദുഃഖം മുതലായവ നിമിത്തം ഗുരുജനങ്ങളിൽ ആദരം
ഭാവിക്കാതിരിക്കുന്നതു ദ്രവം.

ലവൻ:—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ജാമദഗ്ന്യനെക്കൂടി ജയിച്ച ആളാണ് ആ രാ
ജാവ് എന്ന് എന്താണിത്ര ചോദിക്കുന്നത്?

പൊതുല്ലക്കിഹ വാക്കിലത്തു ജനങ്ങൾക്കെന്നതെങ്ങും ശൂതം

കയ്യിന്നുള്ളൊരു വീയുമോ കരുതിയാ ലക്ഷ്യത്രിയന്മാർക്കുതാൻ

കയ്യിൽ ശസ്ത്രമെടുത്തൊരന്തണനതാ മാജാമദഗ്ന്യൻ രണം

ചെയ്യാതന്നു ശമിച്ചു മാനമതിനാ ലക്ഷ്യത്രിയെന്നെന്തേനോ.

(ഉത്തരരാമചരിതം.)

ഫുവ ഭസനം ഭയമുണ്ടാക്കം

നി ലയന്നി വയം ദൃതി.

ഭസനവും ഭയത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന അവസ്ഥയും ദൃതി.
നന്നായ്നൈമല്യമേന്തും വിധുവിനുക്കെകലം തന്നിൽനി ജാതനല്ലേ
ചൊന്നാലും കയ്യിലില്ലേ ഗദ സഹജനെയും ചോരഭക്ഷിച്ചൊരീ ഞാൻ
മുന്നേ നിൻവൈരിയല്ലേ മധുമനനൊടും നീ കയഞ്ഞതതിയില്ലേ
ചെന്നേ പങ്കുതിലിപ്പോൾ ചുപല! രണതലം വിട്ടുപോയിച്ചൊളിച്ചോ.

(വേണീസംഹാരം.)

വിരോധമുഖിലം നന്നായ്

ശമിക്കുന്നിലശക്തിയം.

വിരോധത്തിന്റെ ശമനം ശക്തി.

ചോരിൽ ചുരുവർത്തൻവപുസ്സുകൾ ഭംഗിപ്പിക്കട്ടെ! ബന്ധുക്കൾ ക്ഷീ-
ണീരോടെത്തു തിലോദകം മൃതനരർ ഭക്ഷകളെ മിത്രങ്ങളും
നേരേ പാർത്തു തിരഞ്ഞിടട്ടെ കഴുകൻ കൊത്തും സുഹൃത്തിൻകലം
സ്മരൻമാഞ്ഞു രിപുക്കളൊത്തുടനടക്കീടട്ടെ സൈന്യത്തെയും.

(വേണീസംഹാരം.)

എൻ പ്രസംഗം ജനകൻ തൊട്ട
ഗുരുക്കളുടെ കീർത്തിനം

ജനകദികളായ ഗുരുക്കന്മാരെ കീർത്തിക്കുന്നത് പ്രസം-
ഗമാകുന്നു.

ഏങ്ങനോ പുതുതായിറങ്ങിയ മഹാഗംഭീരനാണിപ്പമം-
നിങ്ങൊക്കാനി ജാമദഗ്ന്യനുമഹോ നിസ്സാരനാകുന്നുപോൽ
തിങ്ങും മംഗലമേകിയേഴുഭവനങ്ങൾക്കും ഭയംതീർത്തുകൊ-
ണ്ടങ്ങുംവിങ്ങിയ താതപുണ്യചരിതം കേട്ടിട്ടുമില്ലിപ്പമൻ.

(ഉത്തരരാമചരിതം.)

മനോവ്യോപാരജനിതം
ശ്രമമംഭവേദനമകം.

മനസ്സിന്റെ വ്യൂഹാരം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ശ്രമം
വേദം.

മോഹിക്കുന്ന തളൻമുളകൾക്കെ വിടുന്നില്ല ചൈതന്യമന്തർ-
ദ്രാഹത്താൽ വെന്തിടുന്ന തൻ പുനരതുനീറായിടുന്നില്ലതാനും
ഹാഹാ ചൊട്ടുന്നുചിത്തം വളരമഴലിനാൽ വേർപെടുന്നില്ലരണ്ടായ്
ഭേദം മമം പിളർന്നിതു വിധിയിനിയും വേർപെടുന്നില്ലജീവൻ.

(ഉത്തരരാമചരിതം.)

൨൦൦ ഇഷ്ടാർത്ഥത്തിൻ പ്രതീഘാതം
പ്രതിഷേധം പ്രമാമതു

ഇഷ്ടമായ അർത്ഥത്തിന്റെ പ്രതിഘാതമാകുന്നു പ്രതി-
ഷേധം.

പ്രശ്നം: — (ചിട്ടയകനോട്) സ്നേഹിതാ! എന്താണങ്ങു തനിച്ചിരിക്കുന്ന
ത്. ഇഷ്ടതാഴികളാൽ അനുഗതയും എന്റെ പ്രിയതമയുമായ പ്ര-
ഭാവതി എവിടെ?

ഫലം

സാഹിത്യസർവ്വസ്വം

വിദ്യാകന്തഃ—അസുരപതി വിളിച്ചു് എവിടെയോ കൊണ്ടുപോയി.

പ്രഭുക്കന്തഃ—(ദീഗ്വനിശ്വാസത്തോടു കൂടി)

രാകാശശാജമുഖി! മത്ത ചക്ഷുരനേത്രേ!

ഹാ! കഷ്ടമിന്നെവിടെ നമ്മെ വെടിഞ്ഞുപോയീനി

പോകൂട്ടുനി സ്വദി മത്തനവിട്ടു ജീവ!

ശോകപ്രഭൻ വിധി കൃതാന്തനേടിക്കട്ടേ.

(പ്രഭാവതി. സ്വന്തം.)

കാൽയായന്തേ യതേ റിയി-

പ്രതാകുനു വിരോധകം

കാൽയായന്തേ അറിയിക്കുന്നതു വിരോധം.

ഉത്തരം ഭീഷ്മനാകുന്നൊരു കടൽത്തറയും ചെമ്പു വൻഭ്രാണനാം തി
നിൽക്കാതെ കെട്ടു കണ്ണാമഗപതി ധതനായ ശല്യരും പൂകിനാകും
മുക്കാലം സിദ്ധമായി വിജയമിഹ മരുഭൂമിയിൽ സാഹസത്താ-
ലിക്കാലം ഞങ്ങളെല്ലാവരും മരിച്ചു മരണം സംഭവിക്കുകയായി.

(വേണീസംഹാരം.)

രഘു പ്രഭുരചനം സഹൃതം ത്വം-

മതു കറണി ചിട്ടനതം.

ഉപസംഹരിക്കുന്ന പ്രയോജനത്തെ കാണിക്കുന്നതു പ്ര
രോചനം.

പൊങ്കുണ്ടത്തിൽ നിറച്ചിട്ടെ സലിലം രാജ്യഭീഷണകത്തിനായ്
പങ്കുപറ്റിയഴിഞ്ഞവർ മുടിയുടൻ കെട്ടെ പാഞ്ഞുപോയും
തക്കെകൊണ്ടു കരാരമേന്തിയവരപ്രഭുപക്ഷിയാം രാമനും
വരോപത്തോടു ഭീമനും പടനിലം പ്രാപിക്കിച്ചാശങ്കയോ.

(വേണീസംഹാരം.)

കാൽയായന്തേ സാഗ്രഹി ചിട്ട-

മതിന്നാദാനമെന്നു പേർ.

കാൽയായന്തേ സാഗ്രഹിക്കുന്നതു ആദാനം.

രക്ഷസ്സല്ല പിശാചുമല്ല രിപുരാതത്തിൽ കെളിച്ചാത്തുകൻ
രക്ഷരക്താധമൊഴും പ്രതിജ്ഞയെ നിവർത്തിച്ചോരു ഞാൻ ക്ഷത്രിയൻ

ഉൾക്കൊള്ളത്താഴ് താഴ്ന്നിഷ്ടവരന്മാർ നിങ്ങൾ ചേരിച്ചുകൊ-
ണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ മാഞ്ഞിടേണ്ട മൃതമാതംഗശാപവാക്യങ്ങളിൽ.

(ഭവണീസംഹാരം.)

ഇവിടെ ശത്രുക്കളെ എല്ലാം വധിച്ചു കാര്യം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

൨൦൨ കരയ്ക്കു തിന്ന വ മ റ ന റ ദി
സ ഫി സ്തിൽ ഹ റ ദ ന റ വൃ മ റ റ

പ്രയോജനത്തിനു വേണ്ടി അവമാനാദികളെ സഹിക്കുന്നതു ആഹാരദനം.

ഭാരതാക്ഷരനാമതരാകുമിതാർ സഫിതാർനിശാലാഭമൊഴി തുകിടുന്നു
ഏതാനുമന്യത്തിനു ശക്തിയറ്റി ഭട്ടാർത്ഥം തുനിഞ്ഞാലതിലേതുചേരും

(ഭവണീസംഹാരം.)

ബീജ വ ത്തു ക ഉ റ യി ട്ടം
മു വ റ ദ്ര ത്തം ണ റ റ ച ന് വ.

[൨൦൩ ക ന്നി ച്ച മു വൃ ക റ യ്ക്കു റ ച-
സ്ത ത റ ക മു വ സ റ ഹി തി.

മുഖപ്രതിമുഖാദികളായ സന്ധികളിൽ അവിടെയവിടെയായി ചേർത്തിട്ടുള്ള ബീജങ്ങൾക്കു പ്രധാനമായ ഉദ്ദേശത്തിൽ ഏകാത്മതയെ കാണിച്ചു മുഖ്യകാര്യത്തെ നിർവ്വഹിക്കുന്നത് ഉപസംഹൃതി. ഇതു നിർവ്വഹണസന്ധി എന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഫലാഗമത്തിന്റേയും കാര്യത്തിന്റേയും സംബന്ധത്താലിതുണ്ടാകുന്നു. ശകുന്തളയെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിനു കാരണമായ വിശ്വതി ഭർത്താസന്ധിന്റെ ശാപം കൊണ്ടുണ്ടായതാണെന്നു, കഥനോതികാരനായകന്മാർ അന്വേഷം മനസ്സിലാക്കുന്ന ഭാഗം (ശാകുന്തളം ഏഴാമങ്കം) ഉപസംഹൃതി (നിർവ്വഹണ) സന്ധിയാകുന്നു.

സ ധി ദ്വി ഭ ബ റ ധ റ ഗ്ര മ ന റ
നി സ്ത യ റ വ റി ഭ റ ഹി ണ റ.

൨൦൪ കൃതിപ്രസാദമനനം
സമയം ചോലാമനം
ഭാഷണം പൂർവ്വമം വാക്യം
കാവ്യസംഹാരവൃത്തമാ.

൨൦൫ പ്രശസ്തിപതിനാലേവ -
മംഗം നിർമ്മണത്തിലം

സന്ധിവിബോധം ഗ്രഹണം നിർണ്ണയം പരിഭാഷണം
കൃതിപ്രസാദം ആനന്ദം സമയം ഉപഗ്രഹണം ഭാഷണം പൂ
ർവ്വാകൃതം കാവ്യസംഹാരം പ്രശസ്തി എന്നു പതിനാലു അം
ഗങ്ങൾ നിർമ്മണസന്ധിയിൽ ഉണ്ട്.

ബീജത്തിന്റേ ല്ലതാമുതലം -
വനസ്തംഗം സന്ധിയെ നോക്കേ പേർ

ബീജത്തിന്റെ പ്രകാശമായ ഭാവനയാണ് സന്ധി.

ഭീമസേനൻ:—ഞാൻ പറഞ്ഞതു ഭവതി കാണിക്കുന്നുണ്ടോ? (തിരിച്ചു പ
ലവട്ടവും ബലമിയന്ന ഭീമൻ കനം) എന്ന ശ്ലോകം ചൊല്ലുന്നു.

(വേണീസംഹാരം)

ഇവിടെ മുഖസന്ധിയിൽ വിന്യസിച്ച ബീജത്തെ വി
ണ്ടും 'തിരിച്ചു പലവട്ടവും' ഇത്യാദിപദ്യം കൊണ്ടു ഭാവന
ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

൨൦൬ കർമ്മത്തിനിയലുനോരു
മംഗ്ലം താൻ വിബോധകം

ഭീമസേനൻ:—ആയുസ്സ് ഒരു ക്ഷണം എന്നെ വിട്ടയക്കണം.

യുധിഷ്ഠിരൻ:—ഇനിയും വല്ലതും പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതുണ്ടോ?

ഭീമസേനൻ:— വലുതായ കാര്യം ചെയ്യാൻ തീർക്കുന്നു. ശ്ലോ. സന്ധി
ന്റെ രക്തത്താൽ നനഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഈ കൈകൊണ്ടു ചോഞ്ചാലി
യുടെ തലമുടി കെട്ടേണ്ടതായിരിക്കുന്നു.

യുധിഷ്ഠിരൻ:—അങ്ങു പോകുക; താമസപിനി വേണീസംഹാരത്തെ അനു
ഭവിക്കട്ടെ.

(വേണീസംഹാരം.)

കാർത്യായണൻ തന്നു വേഷം പ...
മതി നാമം ഗ്രാമനാഥപയം

കാർത്യായണന്റെ ഉപേഷപം ഗ്രാമനം.

ഭീമസേനൻ:— പാഞ്ചാലി! ഭഗ്യാസനൻ അഴിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന ഈ തലമുടി
ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ സ്വന്തം കൈകൊണ്ടു ഭവതി കെട്ടേ
ണ്ട, നില്ക്ക ഞാൻതന്നെ കെട്ടാം.

(വേണീസംഹാരം)

ഈ അനുഭൂതമാർഗ്ഗം ക്രമം
മതി നാമം നിണ്ണയം പയം

അനുഭൂതമായ അർത്ഥത്തെ പറയുന്നതു നിണ്ണയം.

ഭീമ:—ദേവ! അജാതകുത്രാ ഇപ്പോഴും ഭയോധനനാകെ എവിടെ ആ
കുന്നു. ഞാനാകട്ടെ ആ ഭർത്താവിന്റെ

വാശിക്കനുസരണമായിട്ടുള്ളതിൽ അത്രയും വേഗം
പുഴു വാരിയി മുഴുമുഴിയെടുത്താശ്രിതനായിട്ടുനിൽക്കുകയാൽ
നാശംകൂടാ സദാശ്രിതനാകട്ടെ ഭയം വെല്ലാവാൻ
ഭോ! ശബ്ദപ്പെരു ധർമ്മരാജ്യം കേൾക്കുന്നതാൻ ബാക്കിയായ്.
(വേണീസംഹാരം.)

പരിവർത്തനം വരും
ചെല്ലാത്ത പരിഭാഷണം

പരിവർത്തനമായ വാക്കു പറയുന്നതു പരിഭാഷണം.

രാജാവ്:—(പ്രകാരം) തത്ര ഭവതി ഏതു രാജ്ഞിയുടെ പത്നിയാണ്?
താപസി:—ആ ധർമ്മപത്നീപരിത്യാഗിയുടെ ചേർ സ്മരിക്കുവാൻ ഉത്തമം.
(ഭാഷാശാസ്ത്രം.)

ഈ ലക്ഷ്യം മറയ്ക്കുന്നതിൽ
സ്ഥിരീകരണമാകുന്നതി

സ്വാധീനമായ അർത്ഥത്തെ സ്ഥിരമാക്കുന്നതു കൃതി.

ശിഷ്യൻ വ്യാസമഹർഷി മാരകനിമാർ വാത്സികിരാമാവുകയും
ഗുരുവർണ്ണന മഹാപിതനായതോ കൈയെഴുത്തു സേനാനായും

പ്രവൃത്ത

സംഹിതീസർവ്വസ്വം

ഇഷ്ടം മാഗധമാത്മയാദവതമായ് വന്നെത്തി തന്തോരുകകളിൽ
പുഷ്പാദഃ കലശങ്ങളേന്തി യിവനിൽ രാജാഭിഷേകത്തിനേൽ.

(വേണീസംഹാരം.)

ഇവിടെ രാജാഭിഷേകംകൊണ്ടു ലബ്ധമായ അത്മത്തെ
സ്ഥിരീകരിക്കുന്നു.

ശുശ്രൂഷാദി പ്രസംഭം

ശുശ്രൂഷമുതലായതു പ്രസംഭം. വേണീസംഹാരത്തിൽ
പാഞ്ചാലിയുടെ കേശവാരത്തെ ഭീമസേനൻ കെട്ടുന്നതു
ഉദാഹരണം.

ആനന്ദം വാഞ്ചിതം ഗമം

അഭീഷ്ടപ്രാപ്തി ആകുന്നു ആനന്ദം.

ഭദ്രപദി:—നാഥ! ഇതു പ്രവൃത്തി ഞാൻ മറന്നുപോയിരിക്കുന്നു. നാഥ
ന്റെ പ്രസംഭത്താലിനിയുമനുഭവിക്കാം.

ഹരൻ ദഃഖത്തിൻ ശമനപ്രാപ്തി-
യതിന്നു സമയം ഉപായം.

ദഃഖം ശമിക്കുന്നതു സമയം.

വാസവദത്ത (രത്നാവലിയെ ആലിംഗനംചെയ്യിട്ട്) ഭഗിനീ! സമാശ്വസി-
ക്കൂ! സമാശ്വസിക്കൂ!

(രത്നാവലി-സ്വന്തം.)

അതുതത്തിൻ രസപ്രാപ്തി
ഭവിപ്പതുവഗുഹനം

അതുതമുണ്ടാകുന്നതു ഉപഗുഹനം.

അളക:—ആശ്ചര്യം ആശ്ചര്യം പതിവുതാസപതുപമായിരിക്കുന്ന തേജസ്സു
മറ്റു തേജസ്സുകളാൽ പരാഭുതമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നില്ല. എന്തെ-
ന്നാൽ:—

തന്നദഗ്രതരശുലി കാട്ടുവാൻ
ചെന്നു വൻചിതയണത്തെ ജാനകി

നീരിനും ദഹനനും പെട്ടുന്നതാ -

യോരഭേദമറിയുന്നതില്ലേഹം.

(രാഘവാനന്ദം. സ്വ.)

൨൧൦ സ്തൂതിച്ചു ബഹുമാനത്തെ -

പ്ലവയുനതുഭാഷണം.

ബഹുമാനത്തെക്കുറിച്ചു സ്തൂതിച്ചു പറയുന്നതു ഭാഷണം.

രാമൻ രാവണവൈരി സീത സതിമാർ ചൂട്ടുന്ന രത്നം പരം
സാമത്വം പെട്ട മിത്രജിദ്വിജയിയാ മാലക്ഷ്യണൻ വിസ്തലൻ
രാമൻതൻ വിരഹത്തിലാ ബീഭത്സനോ തല്പാദകാരക്ഷകൻ
ശത്രുക്കൾ മഹിതൻ രാഘവഹകുടുംബംതാൻ ഗുണോൽകൃഷ്ടരും.

(രാഘവാനന്ദം. സ്വന്തം.)

പൂർവ്വവക്ത്രം യഥോക്തമം -

സ്ഥിതിതൻസമ്പ്രദർശനം

യഥോക്തമായ അർത്ഥത്തിന്റെ സ്ഥിതി കരുതുന്നതു പൂർവ്വവക്ത്രം.

ഭീമദാസനൻ:—ബുദ്ധിമതികേ! പാണ്ഡവഭാര്യയുടെ പരിഹാസിച്ച ആ ഭാര്യയെ നമതി എവിടെയാണ്?

(വേണീസംഹാരം.)

൨൧൧ ധർമ്മം ദികൾതൻ ലാഭം -

തങ്ങൾക്കുള്ളതത്രാപ്തിയെ

കർമ്മവതുതൻകാവ്യം -

സംഹാരമിതികീർത്തിതം

ധർമ്മാദിലാഭം നിമിത്തം തങ്ങൾക്കുള്ള തൃപ്തിയെപ്പറയുന്നതു കാവ്യസംഹാരം.

വിഷ്ണുഭക്തി:— എഴുന്നീൽക്കു വത്സാ! നിനക്കെന്താണിനി ഞാൻ പ്രിയം ചെയ്യേണ്ടത്?

പുരുഷൻ:— ഇതിലധികം പ്രിയമായിട്ടെന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്. എന്നെ നാൽ:—

മുഖ്യ

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

ഹതരായിതു ശത്രുക്കൾ കൃതകൃത്യൻ വിവേകനായ്
സദാനന്ദാലയക്കാരം പദത്തിൽ ചേർത്തിതെന്നെയും.

(പ്രബോധചരോദയം.)

കാവ്യസംഹാരത്തിൽ കഴിഞ്ഞകാര്യങ്ങളെ ചുരുക്കി
പ്രായേണതാകുന്നു.

ഉപമ ചരം ചരങ്ങൾ കൈപ്പറ്റം ത-
രതരതനം രാജാജ്ഞിനായ്
ചെയ്തതായിട്ടു മറസിപ്പിൻ-
വചനം താൻ പ്രശസ്തിയറം.

ചരാചരങ്ങളുടെ എല്ലാം മംഗലത്തിനായി ഭരത
ന്മാർ ചെയ്യുന്ന ആശീർവ്വചനമാകുന്നു പ്രശസ്തി. ഇതു ഭരത
ന്മാർ (നടന്മാർ) ചെയ്യുന്നതിനാൽ ഭരതവാക്യം.

നന്മയോടരചനെപ്പൊഴും മനഹിതൈകതാനത ഭവിക്കണം
സന്മനോഹരസരസ്വതിക്കു മഹിമാവനല്ല മുളവാകണം
ജന്മമൃത്യുമയമായൊരമയമകാരി മോക്ഷമരുളീടണം
ചിന്മയൻ മമ ച നീലലോഹിത നമേയശക്തിധരനാത്മഭൂ.

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

ഉപമ രസ വൈകല്യമേല്ക്കുന്നതെ
സപ്രയോജനമായി വ
അംഗങ്ങൾ നാടകത്തിങ്കൽ
സ്തംഭം ചേർക്കുകയുക്തിപോൽ.

അഞ്ചുസന്ധികൾക്കും കൂടി ഇപ്രകാരമുള്ള അറുപത്തു
ഞ്ചു അംഗങ്ങളെ രസത്തിനു വൈകല്യവും വരാതെയും സപ്ര
യോജനമായും യോജിക്കുന്നതുപോലെ നാടകത്തിൽ ചേർക്കു
ണം. അംഗങ്ങളെ രസത്തിനു യോജിക്കത്തക്കവിധമേ ചേ
ർക്കാവൂ. ശാസ്ത്രോക്തമാണെല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചുമാത്രം
സ്ഥിരീകരിക്കരുത്. അംഗങ്ങൾക്കു വൈകല്യമുള്ള ഒരുത്തൻ
പ്രവൃത്തികൾക്കു അശക്തനും വിരൂപനും ആകുന്നതുപോലെ

അംഗഭംഗയുക്തമായ നാടകം അനുസരണകവും വികൃതവും
ആയിബ്ഭവിക്കുന്നു.

ഘഴ സ റ മ റ ദ റ ന റ ത മ റ ഭേ ദ റ
പ്ര തൃ പ്ല ന മ ത റ മ തി
ദ ണ്യ വ റ വ ധ വ റ ഗേ റ രൂ-
സ് ലി ത റ ക്രേ റ ധ ധീ ക ള്ള റ.

ഘഭി ക റ ജ സ്സ റ സ റ ഹ സ റ ഭീ തി-
മ റ യ യ റ ഭേ റ ണി സ റ വൃ തി
സ്വ പ്ല ലേ ഖ ണ്ള റ ഭൃ തൃ റ
ഹേ തു വി ന വ ധ റ ര ണ റ.

ഘന മ ദ വ റ ചി രൂ മേ നേ വ-
മി ര പ ണ്ത റ ന മ റ തി റി
സ സ്വ ന്ത ര ണ്ത റ ചേ ക്ക ണ്ള-
ന വ യ റ ണ യ മേ റ ചി ത റ.

മുഖ്യ പദത്തെവ കൂടാതെ ഇരുപത്തൊന്നു സന്ധികൾ
കൂടെയുണ്ട്. ഇവയേയും യഥോചിതം ചേർക്കണം. സാമം
ദാനം ഭേദം പ്രത്യുല്പന്നമതി ദണ്ഡം വധം ഗോത്രസംഖലി
തം ക്രോധം ധീകജസ്സ സാഹസം ഭീതി മായ ഭ്രാന്തി
സംവൃതി സ്വപ്നം ലേഖം ഭൃത്യം ഹേതവധാരണം മദം
ചിത്രം എന്നിവ ഇരുപത്തിയൊന്നും ഇതനുസന്ധികളാകുന്നു.

ഘസ്വ ക റ ന വൃ ത്തി യെ ക റ ട്വ റ
പ്രിയ വ റ ക തു സ റ മ മ റ റ
ഭൃ ഷ റ ദി പ്ര റ തി നി ഭേ ധ്യ ന
സ മ പ്ലി പ്ല തു ദ റ ന വൃ റ.

ഘവ ഭേ ദ റ ക വ ട മ റ വ റ ക റ ത്
സൃ ഷ്ഠ ത്തി ന് ഭേ ദ ക പ്ല ന റ

ഫൻ

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

ത റ ല്ല റ ലി ക റ ത ൽ പ്ര തി ഭ
പ്ര ത്വ ല്ല ന മ തി സൃ ത റ.

൨൧൯ ദ ണ്യ മ റ മ വി ന യ റ ദി-
ത ജ്ജ ന റ ന യ ന റ ദി യ റ ൽ
ആ ത ത റ യി ട്വ ഴ റ ഭ റ റ-
ക്രി യ ത റ ണ വ ധ റ ഭി ധ റ.

൨൨൦ ശ റ റ ത്ര സീഖ ലി ത മ റ റ ന റ മ-
വൃ ത്വ യ റ ച ന് ഭ റ ണ ണ റ
ക്ര റ ധ റ ഖ്യ മ വ റ ധ റ ദി
ക റ ണ്ട ചി ത്ത റ ജ പ ലി പ്ത ത റ റ.

൨൨൧ ഇ ഷ്ട റ ത്ത സി ഭി വ റ യ-
മു ജ്ജ ചി ത്ത യ ത റ ണ ധി
ക റ ജ സ്സ റ ക്തി ക റ ട്വ ന്
വ റ ഭേ ത ന്ന ട ഭ റ ണ ണ റ.

൨൨൨ ജി വ നി ൽ പ്ര യ ത്ത ന്ത റ ത-
ഭ്യ റ വ റ മ റ സ റ ഹ സ റ ഹ പ യ റ
ഭേ യ മ റ ക സ്മി ക്ത റ ത്ര റ സ റ
മ റ യ കൈ ത വ ക ല്ല ന റ.

൨൨൩ വി പ രീ ത ത്തി ന റ ലു ഭേ ജ്ജ റ-
ര റി വ റ ഭ റ ന്തി ന റ മ ക റ
ത റ ന് പ റ ണ്ത തി ന ന ത്ത ന്ന
മു ടി ട്വ ന ത്ത സ റ വൃ തി.

൨൨൪ ഉ റ ക്ക ത്തി ൽ ക മി ക്ക ന്
വ ച ന റ സ പ പ്ത ന റ മ ക റ
വി വ ക്കി ത റ ത്ത മു റ കൈ റ ജ്ജ റ
വ ത്ര റ ലേഖ റ പ്ര കീ ത്തി ത റ.

൨൨൫ പ്രയംസമായ കാവ്യത്തിൻ
 സഹായം ഭൂതനാമകം
 ഹേതുവാലത്ഥദർശ്യംകൈം-
 വതുഹേതവധാരണം

൨൨൬ മദ്യജാമദമിത്യം
 ചിത്രമാകാരലേഖനം

തന്റെ അനുപത്തിയെ കാണിക്കുന്ന ഇഷ്ടമായ വാക്കു
 കന്നു സാമം. പ്രാതിനിധ്യത്തോടു കൂടി ഭൂഷണം മുത
 ലായവയെ സമർപ്പിക്കുന്നതു ദാനം. കൂടാതെ വാക്കുകളെക്കൊ
 ണ്ടു സൂചിപ്പിക്കുകയോടെ ഭേദത്തെ ചെയ്യുന്നതു ഭേദം. തല്പോലമാ
 യുണ്ടാകുന്ന പ്രതിഭയെന്ന് പ്രത്യുല്പന്നമതി. കണ്ണുകൊണ്ടോ
 ചെവികൊണ്ടോ അവിനയാദിയെ തജ്ജിക്കുന്നതു ദണ്ഡം.
 ആതന്തായിയുടെ ഭ്രാഹ്മക്രിയ പധം. നാമത്തെ പ്രതികരി
 ച്ചു പറയുന്നതു ഗോത്രസ്തപിതം. അപരപധം മുതലായവയെ
 കൊണ്ടു ധൂര്യം ജപിക്കുന്നതു ശ്രോധം. ഇഷ്ടമായ അത്ഥം
 കിട്ടുന്നതുവരെയുള്ള വിചാരമാണ് ധി. ശക്തിയോടുകൂടിയ
 വാക്കു പറയുന്നതു രാജസ്സ. ജീവനിൽ പ്രിയമില്ലാതെ ചെ
 യ്ക്കുന്ന പ്രാപാരം സാരസം. അഹേതുകമായുണ്ടാകുന്ന ത്രാ
 സം ഭീതിയും കൈതവത്തെ കല്പിക്കുന്നതു മായയും ആകു
 ന്നു. വിപരീതമായ അറിവു ഭ്രാന്തി. താൻ പറഞ്ഞതിനെ
 തന്നെ മറയ്ക്കുന്നതു സംശ്യാതി. ഉറപ്പിൽ പറയുന്നതു സ്വ
 പ്തം. വിവക്ഷിതമായ അത്ഥത്തോടു കൂടിയ പത്രം ലേഖം.
 പ്രയാസമായ കാവ്യത്തിനു സഹകരിക്കുന്നതു ഭൂതം. കാരണം
 കൊണ്ടു അത്ഥത്തെ നിശ്ചയിക്കുന്നതു ഹേതവധാരണം.
 മദ്യം പാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടാകുന്നത് മദം. ആകാരത്തെ ഏ
 ഴുന്നതു ചിത്രം. ഇവയിൽ ദർശനമുള്ളതു തോന്നുന്ന
 ചില സന്ധികളുടെ ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ കൊടുക്കുന്നു.

ഭണ്ഡത്തിനു:—

എടാ പാവശീല!

സാരസ്വത ചിരിച്ചുകൊണ്ടു കളിയാൽത്തൻതോഴി നെന്മെനിതൻ -
താരാൽ മെല്ലെയടിച്ചിടുന്നപൊഴുതും ശോകംപെട്ടും മേനിയിൽ
ശ്രുതൻ നീ കടുവായ ശത്രുമിതണച്ചല്ലോ ഹനിച്ചിടവോ -
നാരാലന്ത കഭണ്ഡമൊത്ത മന്ദ കൈ വിഴുട്ടെ നിന്മെന്തലിയിൽ.

(മാലതീമാധവം സ്വന്തം)

ഇതു കണ്ണുകൊണ്ടുള്ള തജ്ജനത്തിനു ഉദാഹരണമാകുന്നു.
ഇവിടെ അലോരഘങ്ങളെൻറ അവിനയം കണ്ടിട്ടു മാധവൻ
തജ്ജനം ചെയ്യുന്നു.

ഉച്ചിതൻറ പരിരക്ഷ ചെയ്യവേ -
ദുഷ്ടിനിതജനശാസി; പൗരവൻ
നിവൃശങ്കമുഷി കണ്യകാജനേ
ദുഷ്ടിധങ്ങൾ തുടരുന്നതാവോൻ.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഇതു ശ്രുതികൊണ്ടുള്ള തജ്ജനത്തിനു ഉദാഹരണം.

സംഭോഗാവസരങ്ങളിൽ കരുണയോടുകൂട്ടി മയാസ്വാദിതം
രംഭോരുപ്രിയതൻറ ചെന്തളിർ പണിഞ്ഞിടുന്ന ബിംബാധരം
ഭംഭോദ്രിക്തമതേ മദോൽക്കട!! തൊടുന്നാകിൽ വിടാ! നിന്നെ ഞാ -
നംഭോജത്തിനകത്തടച്ചു തടവിൽ പ്പാപ്പിച്ചിട്ടും ബംഭര!

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഇവിടെ രാജാവിൻറ വാക്കു ശക്തിയോടുകൂടിയിരിക്കു
ന്നതിനാൽ ഭരജസ്സു;

മായക്കു:—

രാജാവു—(ആസനത്തിങ്കൽനിന്നും ഇറങ്ങിയിട്ടു) നയസ്വ!
ധാതാവബ്ജസ്ഥനിച്ചാളിവനിക്ക് ശിവനാം ചന്ദ്രമൂലൻ ധനുസ്സും
ജാതാഭംചക്രവും വൻഗദയും മസിയുമുൾക്കൊണ്ടെഴും വിഷ്ണുവിളാപം
മാതാ മൈരാവതസ്ഥൻ വിഭൂഹരി യിറാനദ്രേവരികൂട്ടർ ദേവ -
സ്രീതൻവുമുദംചമന്തപുരനിനദമിതാ ചെയ്തുന്നതാം നഭസ്സിൽ.

(രത്നാവലി-സ്വന്തം)

ഇവിടെ ഇന്ദ്രജാലപ്രയോഗത്താൽ മായകല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.
സംഹൃതിക്കു:—

രാജാവു— (അത്ഭുതം) ഇതുകൊണ്ട് വിട്ടുവെന്നാണ്. ഒരു വേള എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ അഭിനിവേശത്തെ കുറിച്ചു അന്വേഷണത്തിൽ ചെന്നു പറഞ്ഞതും (മാധവനെ കയ്യിൽ ഗ്രഹിച്ചു പ്രകാശം) തോഴരേ! ഞാൻ മഹാജിമയെക്കുറിച്ചുള്ള ഗൗരവം വിചാരിച്ചാണേ ആശ്രമത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്നത്. അല്ലാതെ സത്യമായി ആ മനികണ്ഠകയായ ശങ്കരന്റെ കയ്യിൽ എന്തിനെക്കൊണ്ടു താല്പര്യമില്ല. കേട്ടോളൂ.

മാനോഭാഷാ വർണ്ണനാ മനോഹരമാഗന്ധം ഗ്രഹിക്കാത്തവർ
താനോ നാഗരികാംഗനാരസികനാ മെന്നേ ഭൂമിയിൽപ്പിടവാൻ
ഞാനോരോന്നുവുമൊ പറഞ്ഞു പരിഹാസാത്മകം പരം തോഴരേ
താനോ ശുദ്ധനതൊക്കെയെന്നു പാമാത്മതേപന ബോധിക്കലാ.

(ഭാഷാശാസ്ത്രം)

ഇവിടെ രാജാവു, തനിക്കു ശങ്കരന്റെയോടു അനുരാഗമുണ്ടെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞതിനെ മൂടിയിരിക്കുന്നു.

ഫലപ്രസാദത്തിൽ:—

സ്മിത്താശ്ചിതപതപമനുഷ്ഠിപ്പ
പ്രാകല്പനത പാവതെന്തിനാ മനുഷ്ഠിപ്പ
ആകാശഭേദ ഗമനത്തിൽ മുമ്പപത്രം
കാകാലയേ ചികവശുടി വളത്തിടുന്നു.

(ഭാഷാശാസ്ത്രം)

ഇവിടെ കച്ചിപ്പിനെ ഉദാഹരണമായി ഗ്രഹിച്ചു സ്മിതപത്തെ ഫലപ്രസാദം വെറുതെപറഞ്ഞ അർത്ഥത്തിന്റെ നിശ്ചയം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

(മാതൃപിതാമിത്രത്തിൽ) അനന്തരം മദന്തോടു കൂടിയ ഇരവതിയും വേദിയും പ്രവേശിക്കുന്നു എന്ന ഭാഗത്തിൽ ഇരവതിയുടെ മദം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

ചിത്രത്തിൽ:—

രാജാ:— അകാരണമായി പരിത്യജിച്ചതിനുള്ള പശ്ചാത്താപത്താൽ ദൈവമാനമാനനായ എന്നെക്കുറിച്ചു ദയചെയ്തു ഇനിയും ദർശനം തരണമെന്നു എന്റെ പ്രാർത്ഥനാഭാവം!

എന്ന ഭാഗം മുതൽ 'ചെങ്ങമണി ചിത്രീകൃതാ പുനർഭവതാ' എന്ന ഭാഗം വരെ ചിത്രം സ്പഷ്ടം.

(ഭാഷാശാസ്ത്രം)

ഭൃഷണം അരസം ഘാതം
മേതു പ്രാപ്തിയുദാഹൃതി

൨൨൭ ശോഭസംശയദൃഷ്ടാന്തം
ഭിപ്രായങ്ങൾ നിദർശനം
പ്രസിദ്ധിസിദ്ധിദാക്ഷിണ്യം-
മത്സരപത്തിവിശേഷണം

൨൨൮ പദോച്ചയം തുല്യതകം
വിചാരം തദപിപര്യയം
ഗുണത്തിപാതത്തിശയം
നിരക്തങ്ങളമവിധം

൨൨൯ ഗുണത്തിൻ കീർത്തനം ഭംഗം-
ഗർഭം അനന്തയങ്ങളം
ലോഖം ഭിധനവുമാകാം ഭംഗം-
മനോരമസമാഹാരം

൨൩൦. അനക്തസിദ്ധിസംരൂപം-
മലയം മധുരം കതിയം
പുഷ്പം പദിഷ്ടദൃഷ്ടങ്ങൾ-
മുപ്പത്തരീവിധത്തിലായ്

൨൩൧. നാട്യം ലങ്കാരമിവയായ്-
ഭൃഷിപ്പിങ്കകവസ്തുവേ

നാട്യം ലങ്കാരങ്ങൾ മുപ്പത്താറാകുന്നു. ഇവയെക്കൊണ്ടു കഥാവസ്തുവിനെ അലങ്കരിക്കണം. ഭൃഷണം, അക്ഷരസംഘാതം, മേതു, പ്രാപ്തി, ഉദാഹൃതി, ശോഭ, സംശയം, ദൃഷ്ടാന്തം, അഭിപ്രായം, നിദർശനം, പ്രസിദ്ധി സിദ്ധി, ദാക്ഷിണ്യം, അത്സാപത്തി വിശേഷണം, പദോച്ചയം, തുല്യതകം, വിചാരം, തദപിപര്യയം, ഗുണാതിപാതം, അതിശയം നിരക്തം, ഗുണകീർത്തനം, ഭംഗം, ഗർഭം, അനന്തയം,

ലേഖം, ക്ഷോഭം, മനോരഥം, അനന്തസിദ്ധി, സാരൂപ്യം, മാല, മധുരോക്തി, പുഷ്പ ഉപദിഷ്ടം, ദൃഷ്ടം ഇവ നാട്ടുപകാരങ്ങളുടെ പേരുകളാകുന്നു.

ഗുണാലങ്കാരബഹുവരം

ഭാഷണം ഭൂഷണം ഫലം .

൨൩൨. വാക്യമക്ഷരസംഖ്യാതം

ഭിന്നം ത്വം ശ്ലീഷുവണ്ണകം

സംഖ്യമം യിട്ടമത്വത്തെ

സ്തംഭിഷ്ഠവതു ഹേതുവരം .

൨൩൩. പ്രാപ്തിയല്ല മറിഞ്ഞിട്ട്-

മഴവൻ ചെത്തിട്ടു നതം

ഗുഡതുല്യം ത്വം ക്വം വാക്യ-

മദം ഹരണനാമകം .

൨൩൪. യുവകുടാതൻ പ്രഭാവത്തെ-

ത്തമ്മിൽ കാണിക്കശഭയരം

നിശ്ചയം ചെന്തിട്ടാതേതു

വക്ഷതൻ സംശയഭിധം .

൨൩൫. ദൃഷ്ടാന്തം സംഖ്യസിദ്ധിഷ്ഠ-

ഹേതു കട്ടകവക്ഷകേ

ഏദ്രവസ്തുവതിൽ പ്രീതി-

യഭിപ്രായമിതീരിതം .

൨൩൬. പ്രസിദ്ധം ത്വം ഞാൻ കീർത്തിഷ്ഠ-

തന്നിദം നനാമകം

പ്രസിദ്ധിപേരുകേട്ടുള്ള

വാക്യം ലതം പ്രസംധനം .

൨൩൭. സിദ്ധിയം ത്വം ക്വം ലതം

കൈവനം റിഷ്ടസംഗമം

വി ച ര മ ന വ ണ്തി ക്ക
ദ റ ക്ഷി ണ്ണ ച ര വൃ ണ പ്ര കീ ണ്തി ത .

൨൩൮. ഉ ക്ത ര ത്വ ര ന വ വ ത്വ ര ന്വ ര
വ ര ണ് മ ര ധൃ ത്വ ര ദി സ ര യു ത ര
അ ത്വ ര ക്ക ലി ചി ട വ ത ര
മ ത്വ ര പ ണ്തി യി തീ രി ത .

൨൩൯. സി ഭു ണ ഉ ര ണ പ്ര ധ ന ര ത്വ
ഈ ഉ യ ര ണ്ണ ര ണ്ണ മേ ര
വി ശേഷ യു ക്ത മ ര യ് ര ച ര ത് ക
വി ശേഷ ണ സ മ ര ഫ യ .

൨൪൦. ബ ഹു ക്ക ഉ ര യ് പ്ര യേ ര ഗി ച
വ ദ ര ബ ഹു വ ദ ണ ഉ ര യ്
തു ല്യ ര ത്വ മ ര യി യേ ര ജി ത്വ
വ ദ ദ ര ച യ മി തി സൃ ത .

൨൪൧. രൂ പ ക ര ദി ക്ക ഉ ര ലേ ര ര
തു ല്യ ര ത്വ ണ്തി ത് പ്ര യേ ര ജി ത ര
അ സ്ത ഷ്ട മ ര ക്ക മ ത്വ ണ്തി ന്
സ്ത ഗ് ന ര തു ല്യ ത ക്ക മ ര .

൨൪൨. വി ച ര മ മ ര ത സ ര ഭ്യ ണ്തി
ന നേ കേ ര വ ര യ വ ണ്ണ ന ര
വി ച ര ണ്തി ന ന്വ മ ര ത പ ര
ത ദി പ യ്ത യ ന ര മ ക .

൨൪൩. ഗു ണ ര തി പ ര ത മ ന്വ ര
ഗു ണ ണ്തി ന ദ ട കീ ണ്ത ന ര
സ ര മ ര ന്വ ഗു ണ മ മ ര ദേ ര
പ്ത ര ണ്തി ട വി ശേഷ ക .

൨൪൪. നന്നാ യി കീർത്തനം ചെല്ല-
യതാമതിശയഭിധം
ഏവം നാമപ്രസിദ്ധി ക്ഷ-
പ്തമുക്തിനിരൂക്തിയം.

൨൪൫. ഗുണാതിരേകമേതുന്ന
ബഹുക്ഷേപഭേദകരം
പറഞ്ഞെന്നെങ്കല്പിക്കി-
ലതാകംഗുണകീർത്തനം.

൨൪൬. പ്രകൃതാത്മത്തിൽനിന്നുള്ള
പതനഭംഗനാമകം
ദോഷത്തെ കീർത്തനം ചെല്ല-
ഗുണമേതന്നെകൊട്ടുക.

൨൪൭. ഗുണത്തിൽ കീർത്തനം ദോഷ-
മതോഗർഭമെന്നതു
അഭ്യർത്ഥനപെടുവെച്ചു-
മതാണെന്നയഭിധം.

൨൪൮. ലേഖനമിംഗിതകാര-
വിശേഷണകാരാമദി
ക്ഷേപഭേദമന്യമുപത്തി-
ന്നന്യമംകൊള്ളുക.

൨൪൯. വിവക്ഷിതവ്യജമയ-
തരിയിക്കമനോരഥം
പ്രസ്താവകോണ്ടതൻശേഷ-
മത്ഥമേതാതെടുപ്പതം.

൨൫൦. അനന്തസിദ്ധിയെന്നയി-
ക്കുമിപ്പദേതൻമുനി

ദൃഷ്ടം ശുഭം തന്നെ ഭൂതം-
കീർത്തിനം കൈകൾ ഞ്ഞു ചിത്തം.

൨൫൧. കേരളം ഭൂതം ലുളുസം ഭൂതം-
മതുസം ഭൂതം പനം മകം
ഇതി പ്ലിതം പ്രസിദ്ധിക്കാം
പ്രയോജനമനേകമം.

൨൫൨. ഉരയ്ക്കു വതുതൻ മല-
യെന്ന ചെല്ലുന്ന സുരികൾ
അന്യോന്യം പുജനം ചെയ്തൻ
തെളിച്ച മഴമുള്ളൊരേ.

൨൫൩. സുതി പ്രകാശനം ചെയ്ത-
യതം മധുരഭരണം
പുഷ്പയമുത്തരം വാക്യം
പ്രശ്നത്തൽത്തന്നെ ചെയ്ത വതം.

൨൫൪. ശാസ്ത്രം തെന്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു
ചെയ്ത വതം വരിഷ്ടകം
കലഭേ ശാദികൾക്കൊത്ത-
വിധം വണ്ണിക്കു ദൃഷ്ടമം.

ശ്ലേഷം പ്രസംഗം സമത മുതലായ ഗുണങ്ങളും ഉപമ
രൂപകം മുതലായ അലങ്കാരങ്ങളും അധികമായുള്ള ഭാഷണ
മാകുന്നു ഭൂഷണം. അർത്ഥത്തിനു വ്യത്യാസം ഉണ്ടായും ശ്ലേഷം
കലനം ഉള്ള വാക്യത്തിനു അർത്ഥസംഹാരമെന്നു
പേർ. സാധിക്കേണ്ടതായ അർത്ഥത്തെ സാധിക്കുന്നതു മേ
തു. ഏകദേശം അറിഞ്ഞിട്ടു ശേഷം യോജിപ്പിക്കുന്നതു പ്രാ
പ്തി. ഗുഡവും തുല്യവും ആയ അർത്ഥത്തോടുകൂടിയ വാക്യം ഉ
ദാഹരണം. യുവാക്കന്മാരുടെ അന്യോന്യമുള്ള പ്രഭാവത്തെ
കാണിക്കുന്നതു ശോഭ. നിശ്ചയമില്ലാതെ പറയുന്ന വാക്യം

സംശയം. സാധ്യത്തെ സാധിക്കുന്നതിനായി ഫേതുവിനെ പക്ഷത്തിങ്കൽ കാട്ടുന്നത് ദൃഷ്ടാന്തം. ഹൃദ്യമായ വസ്തുവില്ലാത്ത ഇഷ്ടമാണ് അഭിപ്രായം. പ്രസിദ്ധാത്മങ്ങളെ കീർത്തിക്കുന്നത് നിദർശനം. പ്രാതങ്ങളായ വാക്യങ്ങളെക്കൊണ്ട് അത്മത്തെ സാധിക്കുന്നത് പ്രസിദ്ധി. തർക്കമില്ലാതെ ഇഷ്ടമായ അത്മം ലഭിക്കുന്നതു സിദ്ധി. വിചാരത്തിന്റെ അനുവർത്തനമാകുന്നു ദോഷിണ്യം. ഉക്തമായിരിക്കുന്ന അത്മത്തിന്റെ അനുപപത്തികൊണ്ടു മറ്റൊന്നിനെ കല്പിക്കുന്നതും മറുപുരുഷാദിസംഹിതവും ആയ വാക്യം അത്ഥാപത്തി. സിദ്ധങ്ങളായി പ്രധാനങ്ങളായിരിക്കുന്ന പല അത്മങ്ങളേയും പറഞ്ഞിട്ടു വിശേഷയുക്തമായ വാക്കു പറയുന്നതു വിശേഷണം. പ്രയോഗിച്ചവയായ പലപദങ്ങൾ പല പദങ്ങളായി തുല്യാത്മത്തോടേ കൂടുന്നതു പദോച്ചയം. രൂപകങ്ങളെക്കൊണ്ടോ ഉപമകളെക്കൊണ്ടോ തുല്യമായ അത്മത്തിൽ പ്രവേശിക്കപ്പെട്ടതും അപ്യുക്തമായിരിക്കുന്ന അത്മത്തെ സ്പർശിക്കുന്നതുമായ വാക്യം തുല്യതകം. കരേ സാധ്യത്തിനുവേണ്ടി പലവിധമുള്ള ഉപായങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നതു വിചാരം. വിചാരത്തിന്റെ അന്ത്യപ്രകാരമുള്ള സ്ഥിതി തദപിചയ്യം. വേറെയൊരിടത്തു ഗുണത്തെ കീർത്തിക്കുന്നത് ഗുണാതിപാതം. സാമാന്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന പല ഗുണങ്ങളേയും പറഞ്ഞിട്ടു വിശേഷത്തെ കീർത്തിക്കുന്നത് അതിശയം. നാമാത്മപ്രസിദ്ധിക്കായി ഹൃദ്യമായി പറയുന്നതു നിരൂപി. ഗുണാധികൃതമുള്ള പലതിന്റേയും പേരുകൾ പറഞ്ഞ് ഒന്നായി കല്പിക്കുന്നതു ഗുണകീർത്തനം. പ്രകൃതമായ അത്മത്തിൽനിന്നു നിപതിക്കുന്നതു ഭ്രംശം. ദോഷത്തെ ഗുണമായും ഗുണത്തെ ദോഷമായും അത്മംകൊണ്ടു കാണിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്നതു ഗർഹണം. അത്യുത്തമനയോടുകൂടിയ വാക്ക് അനുനയം. ഇഷ്ടത്തോടും ആകാരത്തോടുംകൂടി വിശേഷത്തെ ചെയ്യുന്ന വാക്കു ലേഖം. മറ്റൊന്നിനുള്ള ഫേതുവിനു മറ്റൊന്നിൽ കാര്യം കല്പിക്കുന്ന

തു ക്ഷോഭം. വൃജത്തോടുകൂടി വിവക്ഷിതത്തെ അറിയിക്കുന്നതു മനോരഥം. പ്രസ്താവംകൊണ്ടുതന്നെ ശേഷമായ അർത്ഥത്തെ പറയാതെ ഗ്രഹിക്കുന്നത് അനുക്തസിദ്ധി. കണ്ടിട്ടുള്ളതും കേട്ടിട്ടുള്ളതും അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ളതുമായ അർത്ഥത്തിന്റെ കഥനംകൊണ്ട് ഉണ്ടായതും, സംക്ഷോഭംനിമിത്തമുള്ളതുമായ സാദൃശ്യം, സാരൂപ്യം. ഈപ്ലിതമായ അർത്ഥത്തിന്റെ സിദ്ധിക്കുവേണ്ടി അനേകം പ്രയോജനങ്ങൾ പറയുന്നതു മാല, പരസ്പരം ബഹുമാനിക്കുന്നതിനായി മനസ്സിൽ തെളിച്ചത്തോടുകൂടി സ്മരിക്കുന്നതു മധുരഭാഷണം. (മധുരോക്തി.) ഉത്തരമായ വാക്യത്തെ പ്രസ്താവംകൊണ്ടുതന്നെ കീർത്തിക്കുന്നതു പുഷ്പശാസ്മത്തിന്റെ അർത്ഥം ഗ്രഹിച്ചു പറയുന്നത് ഉപദിഷ്ടം. ഇതു വിദ്വാന്മാർക്കു വളരെ മനോഹരമായിട്ടുള്ളതാണ്. സ്പഷ്ടമോ അസ്പഷ്ടമോ ആയുള്ളതിനെ ദേശത്തിനും കാലത്തിനും രൂപത്തിനും അനുക്ലപമായി വർണ്ണിക്കുന്നത് ദൃഷ്ടം. ഈ പറഞ്ഞ നാട്യാലങ്കാരങ്ങളിൽ ചിലതിന് ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ കൊടുക്കുന്നു.

അക്ഷരസംഘാതത്തിനു;

രാജാ—ഈ പറയുന്നത് എന്നെ ഉദ്ദേശിച്ചു തന്നെയാണല്ലോ. ഈ ബാലന്റെ അമ്മയുടെ പേരു ചോദിച്ചെങ്കിലോ. അഥവാ പരസ്പരസംഗം അന്യായമാണല്ലോ.

കനാതാപതി (മൺമയിലിനേയും കൊണ്ടു പ്രവേശിച്ചു) സർവ്വമേനാ ശകുന്തലാവസ്തുത്തെ നോക്കു

ബാലൻ:—(ദൃഷ്ടികേന്ദ്രപത്തോടെ) എന്റെ അമ്മ എവിടെ.

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

ഇവിടെ ശകുന്തലാവസ്തുതമെന്നതിൽ ശകുന്തളയുടെ പേരിലുള്ള അക്ഷരങ്ങളുടെ ഭാവന ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് അക്ഷരസംഘാതം.

ദൃഷ്ടാന്തത്തിനു;

ശമധനരായ മാമുനിജനേഷു നിഗൂഢമഹോ

കിമപി മഹാ കൃശനായമുണ്ടവരായതിനെ

ഫിമശിശിരങ്ങളായ ഫരിശൈവമഹാമണിഭി-
സ്സമ മുടനൽശീരന്തി പരധാമസമാക്രമണേ.

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

ഇവിടെ മഹാഷിമർ അന്യതേജസ്സിന്റെ സമാക്രമ
ണംകൊണ്ടു, ഗുഡവും ദാഹാത്മകവും ആയ തങ്ങളുടെ തേജ
സ്സിനെ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു എന്നതിന്നു സൂക്തകാന്തല്ലക്കിനെ ഉദാ
ഹരണമായി കാണിച്ചുകൊണ്ടു ഭൂഷണം.

അഭിപ്രായത്തിനു;

രാജാവ്:—

നീരിൽത്തൊഴിച്ചു വെണിട്ടു നയനാനന്ദം തരുന്ന തഥാ
താരവ്വനാഥ ചേർത്തിട്ടു നിതരാ മുൽക്കുഷ മാലോകനാൽ
സൈപരം നിൻവദനേന്ദു മിന്നമളവെന്തിന്നി ശശാങ്കൻ; സുധാ-
സാരാൽ ദുപ്തമവനുവാങ്ങി പശുമുണ്ടെല്ലൊ തപദീയാധരേ.

(രത്നാവലി-സ്വന്തം)

ഇവിടെ അതിഹൃദ്യമായ അധരത്തിങ്കൽ രാജാവിനുള്ള
മമതപം അഭിപ്രായം.

നിദർശനത്തിനു;

മനുഷ്യലോകാബലമാരിലിദശം
മനോജ്ഞനാം രൂപമുദിപ്പതെങ്ങിനെ
അനന്ദം വൈദ്യതമായ വിഭ്രമം
നിനയ്ക്കിപ്പിഞ്ച് ഭൂമിയിലുരുവിടമോ.

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

പ്രതിവസ്തുസ്ത്രായത്തിൽ സദശമായ വസ്തുവിനെ കീ
ർത്തിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ നിദർശനം.

പ്രസിദ്ധിക്കു;

പുല്ലാബ്ജത്തിന്നു രമ്യതയ്ക്കു കാവേര പായൽപതിഞ്ഞീടിലും
ചൊല്ലാൻനോരുകല്ലയോ പനിമതിയ്ക്കും കരഞ്ഞെങ്കിലും
മല്ലാക്ഷീമണിയാർക്കു വൽക്കലമതും ഭൂയിഷ്ഠശോഭാവഹം
നല്ലാകാരമതിനലങ്കരണമോ മെല്ലാപ്പദാർഥങ്ങളും.

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

ഇവിടെ, പായൽ മുതലായവയുടെ അനുരോധം ഉണ്ടായിട്ടും, ഭംഗികൊണ്ടു പ്രസിദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന അബ്ജാദികളുടെ കഥനംകൊണ്ടു, ശകുന്തളയുടെ മനോജ്ഞതയെ സാധിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ, പ്രസിദ്ധി.

ദാക്ഷിണ്യത്തിനു;

രാജാ:— സേനാപതി മാധവ്യൻ നായാട്ടിനെ ഭക്ഷിച്ചു പറഞ്ഞെന്നെ ഭഗോത്സാഹനാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു.

സേനാപതി:— സഭേ! വിദൂഷക! സ്ഥിരപ്രതിജ്ഞനായിരുന്നു കൊള്ളുന്നത്! ഞാൻ പ്രഭുവിന്റെ ചിത്തവൃത്തിയെ അനുവർത്തിക്കാം. (പ്രകാശം) ഈ വിദ്യുത് അസംബന്ധം പുലയുകയാണ്. ഇതിനു തിരുമേനിതന്നെ ദൃഷ്ടാന്തമായിരിക്കുന്നല്ലോ. നായാട്ടിന്റെ ഗുണത്തെ കുപ്പിച്ചു വിചാരിക്കാം.

മേദസ്സോടു മെലിഞ്ഞു കക്ഷി (ലഘുവാം ഭേദം വിചാരിക്കുമ്പോൾ) ഭേദപ്പെട്ട മൃഗങ്ങളെ പ്രകൃതിയും കാണ്മാൻ ഭയക്രോധയോഃ കോദസ്ഥിക്ഷിപ്തകനലാക്കി ലിഷ്ടവയോദ്ധ്യർപ്പിച്ചതും ശൈശ്വമം വാദം വേട്ടയസാധ്യവെന്നതു മറ്റും മറ്റൊന്നിലുള്ളിരസം.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഇവിടെ, സേനാപതി സ്വാമിയുടെ ചിത്തവൃത്തിയെ അനുവർത്തിച്ച് നായാട്ടിന്റെ ഗുണത്തെ കഥിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ദാക്ഷിണ്യം.

അത്ഥംപത്തിക്കു:—

വിദൂഷകൻ:— അപൂർവ്വമായിരിക്കുന്ന കരുത്തിനെ ആണെല്ലോ അങ്ങു പ്രാപിച്ചത്.

രാജാവു:— സത്യംതന്നെ.

ജലധിതനുജ നൃഗം തമ്പി നല്ലാരിജാത -
ത്തളിരിവളുടെ ബാഹുദേവ്യ മെനോർത്തിടുന്നേൻ
കളിയൊടിയവിധത്തിൽ ഘർഷിപ്പിച്ചു ഹൃദയത്തിൽ -
ഗളനമിതു ഭവിക്കില്ലെടു മന്യത്തിൽനിന്നും.

(രത്നാവലി-സ്വന്തം)

ഇവിടെ സ്വേദമാകുന്ന അമൃതത്തിന്റെ പ്രവാഹത്തി

ന് അന്യഥാ അനുപപത്തി കഥിച്ചു കയ്യ് പറ്റിജാതത്തി
രെന്നു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അത്ഥാപത്തി.

പദോച്ചയത്തിനു;

ദിനനികളൊടൊത്ത ശ്വാസദണ്ഡങ്ങൾ നീണ്ടു
മണിവലയമൊടൊന്നിച്ചശ്ശൂവും വീണിടുന്നു
അനന്ധ! തവ വിഭയംഗാൽ ക്ലിഷ്ടയാ മാനിനിഷ്ഠ -
അനുപത നിജജീവംശാനപിതം കർശ്യമാന്തു.

(കുപ്പുരമഞ്ജരി-സ്വന്തം)

ഇവിടെ, ശ്വാസദണ്ഡാദികളെ ദൈശ്വന്ദിവിക്രിയ
കളിൽ ദിനാദിപദങ്ങളോടുകൂടി ചേർത്തിരിക്കുന്നതിനാൽ
പദോച്ചയം.

അതിശയത്തിനു;

ഞാനുച്ചിഷ്ടിനാമിനാന്നിമ ഭവൻ നാശാനപായീശനാം
ഭാനംനിത്യമഖണ്ഡമത്ഥികളിൽ നാം രണ്ടുളളമേകീടുവാൻ
വാനോർസ്രീമണി കാന്തയുഷ്മദ്, വശമുത്തിനിനപം;ശരി -
സ്ത്രീനാം ഇല്ലൂർ വശുവിയോഗകഭനം തെല്ലും ഭവാനേൽക്കൊലാ.

(വിക്രമോദ്യഗീയം-സ്വന്തം)

ഇവിടെ, സാമാന്യഗുണങ്ങളെ പലതിനേയും പറഞ്ഞി
ട്ട് 'നിനക്കുവിരഹദഃഖം ഭവിക്കയതെ'ന്ന വിശേഷംപറഞ്ഞിരി
ക്കുന്നതുകൊണ്ടു അതിശയം.

നിരൂകതത്തിനു;

പ്രിയംവദ:—ശകുന്തളേ! നീ അവിടെത്തന്നെ ക്ഷണനേരം നിൽക്കണം!
നിന്നെക്കൊണ്ടും ഇലഞ്ഞി ഒരു നല്ല വള്ളി ചുറ്റിയതുപോലെ ശോ
ഭിക്കുന്നു.

ശകുന്തള:— ഇതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് നിന്നെ പ്രിയംവദ എന്നു വിളിക്കു
ന്നത്

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

പ്രിയത്തെ ചദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പ്രിയംവദ എന്ന പേർ
പറയുന്നു എന്നതു നിരൂകതം.

ഭ്രംശത്തിനു;

രാവണൻ:—കണ്ഠാന്തികത്തിൽ ഗുണത്തെ നിവേശിപ്പിക്കേണ്ടതായ കണ്ഠാരതവും കാമുകവും എവിടെയാണു പറയു.

മഞ്ജീരകൻ:— ഇതാ കാമുകം; കണ്ഠയെ ഒട്ടവിൽ കാണാവുന്നതാണു്.

രാവണൻ:—(സംസാരം) എടാ മൂർഖ! നീ നക്ഷത്രങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തെ കണ്ടിട്ടില്ലെ? അവ ആദ്യം കണ്ഠയേയും ഒട്ടവിൽ ധനുസ്സിനേയും അല്ലെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു്?

മഞ്ജീരകൻ:— (സ്വഗതം) ഇവൻ വാചാലതയെത്തന്നെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു.

(പ്രസന്നരാജവേഷം സ്വന്തം)

ഇവിടെ രാവണൻ ധനുസ്സിനേയും കണ്ഠയേയും കുറിച്ചുള്ള പ്രകൃതത്വത്തെ പരിത്യജിച്ചു രാശിലക്ഷണമാകുന്ന അത്വത്തെ പ്രസംഗിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഭ്രംശം.

ക്ഷോഭത്തിനു;

രാജാവ്:—(അടുത്തുചെന്നു കെട്ടു അഴിച്ചിട്ടു) ഭദ്രവി! എന്താണിങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതു്.

കയറിയിറക്കി ഗളത്തിൽ തൂണിനി ചേർത്തനേരം
സ്വയമിരുന്ന സു കണ്ഠത്തോളമായ് യാത്രയായി
നിയതമധികദോഷം ചേർക്കുമി സ്സാഹസത്തെ
പ്രിയ, ഭവതി, യുദ്ധക്ഷിപ്രീടണം തൽക്ഷണത്തിൽ.

(രാജാവലി.സ്വന്തം)

മനോരമത്തിനു;

ശങ്കന്ത:—(കൊട്ടാരം പോയിട്ടു തിരിഞ്ഞുനിന്നു) (പ്രകാശം) എന്റെ താപത്തെ ശമിപ്പിച്ചു വള്ളിക്കെട്ടേ! ഞാനിപ്പോൾ യാത്ര പറയുന്നു. ഇനിയും നിന്റെ രാജാവിനെ അനുഭവിക്കാൻ വരാം.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ഇവിടെ വള്ളിക്കെട്ടു എന്ന വ്യംജത്തോടു കൂടി ദൃഷ്ടാന്തനെ ആമന്ത്രണം ചെയ്തിരിക്കുന്നതു മനോരമം.

അനുക്രമിപ്പിക്കു;

അനന്തയ:— ആയുസ്സ് ചേട്ടകൊണ്ടാലും; പണ്ടു ആരാജാവി രാജാമായത പസ്സു ചെയ്തുകൊണ്ടിരക്കുമ്പോൾ ദേവന്മാർക്കു ശങ്കുജനിച്ചിട്ടവർ അദ്ദേ

ഹത്തിന്റെ തലപാവില്ലത്തിനായി മേനക എന്ന അപ്പരസ്മിയെ പറഞ്ഞു.

രാജാവു:— മറ്റുള്ളവരുടെ തപസ്സിനെക്കുറിച്ച് ഭേദവന്മാർക്കിടയിൽ ശങ്ക പതിവുള്ളതാണല്ലോ. പിന്നെന്തേ?

അനസൂയ:— വസന്തരംഭത്താൽ രമണീയമായ സമയത്തിൽ, ഉന്മാദജനകമായ മേനകാരൂപത്തെ കണ്ടിട്ടു— (അഭേദാക്തിയിൽ ലജ്ജിതയായി വിരമിക്കുന്നു.)

രാജാ:— ശേഷം മനസ്സിലായി. സർവ്വഥാ ഇവൾ അപ്പരസ്സംഭവയാണ്.
(ഭേഷാശാങ്കന്തളം)

ഇവിടെ അനുക്രമമായിട്ടും മേനകാവിശ്വാമിത്രസംഗമത്തിന്റെ പ്രതീതിസിദ്ധിക്കുന്നതു അനുക്രമസിദ്ധി.

മറലയ്ക്കു;

സുരക്ഷിതമതായ് വരും പശുഗണങ്ങൾ ശത്രുക്കളെ
ത്തുരത്തിയഥ മത്സ്യഭവന മിഷ്ടമുണ്ടെങ്കിടാം
ശരിയ്ക്കഥ! രണത്തിനാലിവയിലൊന്നുപോരുംഭവം
നിരപ്പൊടിമ സർവ്വമൊത്തിതു മദീയഭാഗ്യത്തിനാൽ.

(ധനഞ്ജയവിജയം-സ്വന്തം)

മധുരഭാഷണത്തിനു;

അനസൂയ:— (രാജാവിനോടു പ്രകാശം) ആയ്ക്കന്റെ മധുരയായ വാക്കു കേട്ടിട്ടുള്ള വിശ്വാസത്താൽ ധൈര്യപ്പെട്ട ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ഏതൊരു രാജാവിനുംശമാണ് ഭവാനാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നത്? ഏതു ഭേദമാണ് ഭവാനെ അസന്നിധാനത്താൽ ഉൽക്കണ്ഠിതജനമാക്കി ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്? എന്തു സംഗതിവശമാണ് സുകുമാരനായിരിക്കുന്ന ഭവൻ ആത്മാവിനെ താപോവനസഞ്ചാരപരിശ്രമത്തിനു പാത്രമാക്കിയെടുക്കുന്നത്?

(ഭേഷാശാങ്കന്തളം)

ഉപദിഷ്ടത്തിനു;

ശാസ്യമായ് വേളികഴിഞ്ഞതേക-
രാജാ കന്യാജന മുണ്ടുപണ്ടും
നിജിച്ചതില്ലയതിനെക്കുറിച്ച്
നന്ദിച്ചതേയുള്ള ഗുരുകുളല്ലാം.

(ഭേഷാശാങ്കന്തളം)

ഭാജത്തിന്റെ നിവേശനം. ഉദാഹരണത്തിനു ഉത്തരാരാചരിതം ഏഴാമങ്കം നോക്കുക.

അശ്രുവ്യമായിട്ടു വസ്തു-
വതിനാലു സ്വഗതമാവാം

അന്യനാക്കു കേൾക്കുവാൻ അയക്കുമായതു അശ്രുവ്യം. ഇപ്രകാരം നാടകത്തിലുള്ള വസ്തുവിനു സ്വഗതമെന്നു പറയുന്നു. ഉദാഹരണം സ്പഷ്ടം.

൨൫൮ പ്രകാശനാമമെല്ലാക്കും
കേൾക്കുവാൻ യക്കതമായതാം

ഏല്പാചക്കും കേൾക്കുവാൻ യക്കതമായതു പ്രകാശം.
നാടകത്തിന്റെ വേരത്ഥം
ഗഭിതം വൃത്തമാകുന്നു.

ഗഭിതമായിരിക്കുന്ന അത്ഥത്തെ വൃത്തമാക്കുന്നതായിരിക്കണം നാടകത്തിന്റെ വേർ. ഉദാഹരണം ശങ്കുന്തളം ഉത്തരാരാചരിതം;

൨൫൯ ധൃന്തന്റെ ചരിതം ഭരണം
നാനാവസ്ഥാരസാത്മകം
ഏകദയ്യകതം ശൃംഗാര-
രസമം മിതിൽ മുഖ്യമായ്

൨൬൦ കഥകല്പിതമാകേണം
വൃത്തിഭരതിയെന്നതാം
ഉക്തിപ്രത്യുക്തിയൊക്കെ
ഭാഷണം കേണ്ട ചയ്യണം.

൨൬൧ മുഖം നിർമ്മണം രണ്ടു-
മിതിൽ സ്പന്ദികളായിട്ടും

ധൃന്തന്റെ ചരിതമാകുന്നു ഭരണത്തിലെ കഥാവസ്തു. ഇ

തിൽ നാനാവസ്ഥകളും പലരസങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. പ്രധാനരസം ശൃംഗാരമേ ആകാവൂ. കന്നിലധികം അങ്കങ്ങൾ പാടില്ല. ഉക്തിപ്രത്യുക്തികൾ ആകാശഭാഷണം കൊണ്ടു നിർവ്വഹിക്കണം. മുഖം നിർവ്വഹണം എന്നു രണ്ടു സന്ധികൾ മാത്രമേ ആകാവൂ. ഉദാഹരണം കാമതിലകം ഭാണം. (ഭാണത്തിൽ ഒരു പാത്രമേ പ്രവേശിക്കാവൂ.)

ഗേയപദം സ്ഥിതപാഠ്യം
അസീനം പുഷ്പഗന്ധികം

൨൬൨. പ്രേക്ഷകത്രിമൂലങ്ങൾ
സൈന്ധവം വ്യംഭിമൂലകം
ഉത്തമോത്തമവ്യംവിനീ-
തകൃത്യകതകവ്യവ്യം

൨൬൩. ലാസ്യത്തിനേ പമംഗങ്ങൾ
പത്തു ഭാണത്തിലായിടാം

ഗേയപദം സ്ഥിതപാഠ്യം അസീനം പുഷ്പഗന്ധികം പ്രേക്ഷകം ത്രിമൂലം സൈന്ധവം വ്യംഭിമൂലകം ഉത്തമോത്തമം ഉക്തപ്രത്യുക്തം എന്നു ലാസ്യത്തിനു പത്തു അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഇവയെല്ലാം ഭാണത്തിൽ ആകാം.

ആസനസ്ഥിതയഃ ക്ലേശാ
കഥാനായികപാതകൾ

൨൬൪. വിണാദിവാദനത്തോടേ
ചൈതന്യഗേയപദവ്യമം

കഥാനായിക ആസനത്തിങ്കൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു വീണാദിവാദനത്തോടുകൂടി പാടുന്നതിനു ഗേയപദം എന്നുപേര്.

സ്മിതിരസംഗജ്ജിഷ്ട
പാതകിൽ സ്ഥിതപാഠ്യകം

മന്മഥപീഡിതയായ സ്രീ ഇരുന്നുകൊണ്ടു പാടുന്നതു സ്ഥിതപാഠ്യം.

൨൩൫ ഭൂനേത്രാദൃംഗവിഷ്ണുപ-
വിലാസങ്ങൾകലന്തായ്
ആസീനയായി-ഗ്ഗാനത്തെ-
ചെല്ലയായിനനാമകം

ഭൂനേത്രാദികളായ അംഗങ്ങളുടെ വിഷ്ണുപത്തോടും വി
ലാസത്തോടും കൂടി പാടുന്നതു ആസീനം.

൨൩൬ വാദ്യം വലവിധം ചേൻ
നാനാതാളസമേതമായ്
ലാസ്യം വിധിക്കേതാൻ ചെല്ല
പുഷ്പഗന്ധികയെന്നതാം.

വലവിധം വാദ്യങ്ങളോടും താളങ്ങളോടും ചേൻ വി
ധിപോലെ ലാസ്യം ചെയ്യുന്നതു പുഷ്പഗന്ധിക. സ്രീകൾ പ
രമ്പരപ്പോലെ പ്രവൃത്തിക്കുന്നതു പുഷ്പഗന്ധിക എന്നു
ഭരതശാസ്ത്രം.

൨൩൭ കന്തനന്യം ബലാസംഗം
ചെല്ലയലരിയായ്
പ്രേമത്തിൻ ഹാനിതാൻകൂട-
വതം പ്രേമദീനാമകം.

ഭത്താവു അന്യോസക്തനെന്നു അറിഞ്ഞു പ്രേമഹാ
നികരണിക്കുന്നതു പ്രേമദീനം.

൨൩൮ മുദിഗ്ഗുണവേദവേതം
സമവൃത്തമനോഹരം
പുരഷന്മാർക്കുഴംഭാവം
ചേരും ലാസ്യം ത്രിമൂലകം

മുദുകുളം ശുക്ലം (മിനുസം കൂടിയ) ഞ്ജം ആയ പദ
 ഞ്ജം സമവൃത്തഞ്ജം ചേൻ മനോഹരമായും പുരുഷന്മാരു
 ടെ ഭാവം ഉള്ളതും ത്രിമുഖകം.

൨൬൯ വൃ ക്ത മ റ ട ക റ ര ണ തേ ട ട-
 കൂ ടി ട ന തു ഞൈ സ സ്വ വ ട

കരണം (വീണാദികൾക്കൊണ്ടുള്ള പ്രവൃത്തി) വൃക്തമാ
 യിട്ടുള്ളതു സൈസ്വവം.

വി ശേ ഷ ട ഭി ന യ ട ചേൻ-
 ര സ ഭ ട വ ണ്ജെ ട ക യ ട

൨൭൦ ന ന ട യ് ഞ്ജെ ജി ണ്ജ വി ല സ ട-
 ല ട സ്വ മ ട ക ട ദി മു ഡ ക ട

വിചിത്രമായ അഭിനയത്തോടുകൂടിയ രസഭാവങ്ങ
 ജോടുംചേൻ വൃക്തമായി ശോഭിക്കുന്ന ലാസ്യം ദിമുഡകം.

സേ ടൽ ക്ക ണ്ജ വ ട കൃ മു ട ക്ക ട ണ്ജ ട-
 ഗേ യ ഭ ട വ ട വി ഉ ണ്ജി യ ട

൨൭൧ പ ട ശ്വ സ്വ മ ടി യ ട തേ യ-
 മു ജ്ജ ത ട മു ത്ത മേ ട ത്ത മ ട

ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടിയ വാക്യങ്ങൾചേന്നും ഗേയഭാവം
 പരിശോഭിച്ചും അടുത്തിരിക്കുന്നവനെ അറിയാതെയുമുള്ള
 ലാസ്യം ഉത്തമോത്തമം.

യു വ ട ക്ക ട ച ട ല്ല വേ ട ര ക്ത-
 പ്ര ശ്ന ട ദി യി ട ചേൻ ത ട

൨൭൨ ഉ ക്ത പ്ര തൃ ക്ത മ ട ക്ക വ-
 പ്ര സ ട ദ ട ദി വി മി ത്രി ത ട-

യുവാക്കന്മാരുടെ വാക്കു പ്രശ്നം മുതലായവ ഇടചേന്നും

ആക്ഷേപം പ്രസാദം കോപം ജവ ഉജ്ജ്വലമായ ലാസ്യം ഉക്തപ്രത്യുക്തം.

ക ക്ലി ത ാ ക മ യു ാ ധീ ര _

ശ ാ ന്ത ന ാ യ ക ന ാ ത മ ാ

൨൭൩ ശ്ര ാ ഗ ാ ര ര സ വു ാ ചേ ണ് _

വ ണി ക്കേ ാ ഭൂ മി ഭേ വ നേ ാ

ക മ ാ ന ാ യ ക നേ ണു ന _

ക ാ വ്യ ാ പ്ര ക ര ണ ാ ഭി ധ ാ

പ്രകരണത്തിൽ, കഥ ക്ലിതവും നായകൻ ധീരശാന്തനും പ്രധാനരസം ശ്രംഗാരവും ആകുന്നു. കഥാനായകൻ വണിക്കോ ബ്രാഹ്മണനോ ആയിരിക്കണം. മറ്റു കാര്യങ്ങളിലെല്ലാം പ്രകരണം നാടകംപോലെയാകുന്നു. നായിക ക്വസ്രിയം ഗണികയും ആകാം. ക്വസ്രീനായികയായിട്ടുള്ള പ്രകരണത്തിനു ശുദ്ധം എന്നും, ഗണിക നായികയായിട്ടുള്ളതിനു ധൂർത്തമെന്നും, പേർ പറയുന്നു. മാലതീമാധവം ശുദ്ധവും കാമദിത്തം ധൂർത്തവുമാകുന്നു.

൨൭൪ വ്യ ാ ത മ ാ ാ ക മ യു ാ നി സ്സ _

ഹ ാ യ ന ാ യ ക ന ാ ത മ ാ

പ്ര തി ന ാ യ ക ര ാ യ് വ ണ്ത ാ _

ജ്വല ത ന ാ ര ഭേ ച ണ് ത ാ യ്

൨൭൫ വി മ ണ് ഗ ഭ ര ഹി ത ാ _

ഭ ാ ര ത്വ ാ ര ഭ ടി യ ത ാ

ശ്ര ാ ഗ ാ ര ഹ ാ സ്വ ര ഹി ത ാ _

ര സ ാ ര ാ ഭൂ സ മേ ത മ ാ യ്

൨൭൬ ഏ ക ച ാ സ ര വൃ ണ്ത ാ ചേ _

ന് ക മേ ാ ന്ന ക ല ണ് ത ാ യ്

സ്മി നി മി ത്ത ാ ര ണ ാ ചേ ര ാ _

ത്ത ത ാ ാ വ്യ ാ യേ ാ ഗ ന ാ മ ക ാ

പ്രസിദ്ധമായ ഇതിവൃത്തവും സഹായശുന്യനായ നായകനും ഉദ്ധതന്മാരായ പത്തു പ്രതിനായകന്മാരും ഉള്ളതും, വിമൾഗഭസന്ധികൾ ഇല്ലാത്തതും, ഭാരതി ആരഭി എന്ന വൃത്തികൾ ചേർന്നതും, ശൃംഗാരഹാസ്യരേഖിതവും, രൗദ്ര സംയുക്തവും, ഒരു ദിവസത്തെ കഥ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതും, സ്രീ നിമിത്തം യുദ്ധം ഇല്ലാത്തതു, മായ രൂപകമാകുന്നു വ്യംയോഗം. ഉദാഹരണം ധനഞ്ജയവിജയം.

൨൭൭ ഭരണം പേരലകഥാവസ്തു-
ലാസ്യസന്ധ്യകവൃത്തികൾ
രസം ഹാസ്യം കലനീട്ട-
മതം പ്രഹസനാഹ്ലയം

പ്രഹസനത്തിൽ ഇതിവൃത്താദികൾ ഭരണത്തിൽ എന്നപോലെ ആകുന്നു. പ്രധാനരസം ഹാസ്യമായിരിക്കും.

൨൭൮ വൃതമരംകഥയുരൗദ്രം-
രസവുമുഖ്യമന്തായ്
മരയേന്ദ്രജാലയുദ്ധദി-
യധികംകലത്തായ്

൨൭൯ നാലകമന്ദവിഷ്ണുഭ-
പ്രഭവശകസമനപിതം
യക്ഷഭൃതങ്ങളോരക്ഷ-
സ്തതോദേവകളോതഥം

൨൮൦ പതിനാറുദ്ധ്വതന്മാരും
നായകന്മാർ പെട്ടെന്നായ്
വിമൾഗസന്ധിയില്ലാതെ-
കൈശകീവൃത്തിയെന്നിയെ

൨൮൧ ശാന്തഹാസ്യകശൃംഗാര-
ശുന്യമായതുതന്ദ്രിമം

ഡിമത്തിലെ കഥ പ്രാതലും, പ്രധാനരസം രൗദ്രവും, ആയിരിക്കണം. മായ ഇന്ദ്രജാലം യുദ്ധം മുതലായവ അധികമായി ഉണ്ടാകണം. അങ്കങ്ങൾ നാലേ ആകാവൂ. വിഷ്ണുഭക്തവും പ്രവേശകവുമുമാണ്. യക്ഷന്മാരോ ഭൂതങ്ങളോ രക്ഷസ്സുകളോ ദേവന്മാരോ ഉദ്ധതന്മാരായ പതിനാറു നായകന്മാർവേണം. വിമഗ്നം ഒഴിച്ചുള്ള സന്ധികളും, കൈശികി ഒഴിച്ചുള്ള വൃത്തികളും, ആകാം. ശാന്തവും ഹാസ്യവും ഗ്രാഹാരവും പാടില്ല. ഉദാഹരണം വിരഭദ്രവിജ്ഞാനം.

പ്രസിദ്ധി ചേർത്ത ഭേദവും -
സുരസംശ്രിത മരംകഥ

൨൮൨ അങ്കത്രയെന്തിനും മുഖ്യ-
രസം വിരമിയുന്നതായ്
ദേവരോനരരോപത്ര-
ണ്ടുദാത്താണമുള്ളവർ

൨൮൩ നായകന്മാരോടൊത്തീടും -
കാവ്യം സമവകാരമം

സമവകാരത്തിലെ വൃത്തം പ്രസിദ്ധവും ദേവാസുരന്മാരെ ആശ്രയിച്ചതും ആയിരിക്കണം. അങ്കം മൂന്നേ ആകാവൂ. പ്രധാനരസം വിരമം; ദേവന്മാരോ മനുഷ്യരോ ഉദാത്തന്മാരായ പന്ത്രണ്ടു നായകന്മാർ വേണം. ഇതിൽ വിമഗ്നസന്ധി പാടില്ല.

കല്പിതം പ്രാതലോ വൃത്തം -
മേകാകം സന്ധി വൃത്തികൾ

൨൮൪ ഭാണത്തിലേപ്പോലും കൈണ്ടു
രസം കരുണ മാനുഷതായ്
നരീവിപാപമരണം -
രണാദി യുതമകമം

അങ്കം ഏകദശതോട്ടം തുടിയതാണ്. ഇതിൽ കഥ
പ്രാതമോ കല്പിതമോ ആകാം. സന്ധികളും പൂത്തികളും ഭാ
ണത്തിലേപ്പോലെതന്നെ. പ്രധാന രസം കരുണം. സ്രീക
ളുടെ വിലാപം മരണം യുദ്ധം മുതലായവ ഉണ്ടായിരിക്കണം.

൨൮൫ ഈ ഹം മൃഗ മതി നുള്ള
വസ്തു മിശ്രിത മറകുണ ,
വിഷ്ണു ഭക്ത പ്രവേശം വ്യ-
മുഖ പ്രതിമുഖങ്ങളും .

൨൮൬ യുക്തം; നിർവ്വഹണം ചേരും;
ദിവ്യനോ നരനോ തഥാ
ആകുണം നായകൻ, യുക്ത-
മകനും, ലലക്കുകൾ .

൨൮൭ ബീഭത്സ മധികം നാരി-
മുലം യുദ്ധം ഭവിക്കണം
പ്രതിനായകൻ അഞ്ചരൂ-
പേരുമുണ്ടായിരിക്കണം .

ഈ ഹം മൃഗത്തിലെ കഥാവസ്തു മിശ്രമായിരിക്കണം.
വിഷ്ണുഭക്തും പ്രവേശകവും മുഖപ്രതിമുഖസന്ധികളും ആകാം;
അതുപോലെ നിർവ്വഹണസന്ധിയും യുക്തംതന്നെ. നായകൻ
ദിവ്യനോ അദിവ്യനോ ആകണം. നാലങ്കമേ പാടുള്ളു.
കൈശികീവൃത്തി പാടില്ല. പ്രധാനരസം ബീഭത്സം; സ്രീ
മുലം യുദ്ധമുണ്ടാകണം. പ്രതിനായകന്മാരായി അഞ്ചരൂ
പേർ വേണം.

൨൮൮ ഏകദശക മതാ യേക -
നായകൻ ചേർന്നിട്ടു നായ്
മുഖ്യ മായ് കൈശികീവൃത്തി
ചേർന്ന ശൃംഗാരമേ റിയം

൨൮൯ മുഖനിവൃക്കണോപേതം
 രൂപകംവിമിനാമകം
 പത്തുലാസ്യംഗവുമേചക്രം
 യുക്തംപോലമവവിടം.

വീഥിയിൽ ഒരു അങ്കമെ കുറുകാവു. ഒരു നായകൻ ഉണ്ടായിരിക്കണം. കൈശികീവൃത്തി അധികം ആകാം. ലാസ്യാംഗങ്ങൾ പത്തും യുക്തംപോലെ ചേർക്കയാ വിടുകയോ ചെയ്യും.

൨൯൦ ഉപരൂപകമംപേരം
 ലല്ലരൂപകലക്ഷണം

രൂപകങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ ക്കറയാക്കെയുള്ളതു ഉപരൂപകമാകുന്നു.

നാടികത്രോടകംഗോഷീ
 സട്ടകംനാട്ട്യമാസകം

൨൯൧ പ്രസ്ഥാനേഃപ്ലവകവൃന്ദം
 പ്രേംഖണംരസകരമായം
 സല്ലവകശ്രീഗദിതം
 ശിപ്ലകങ്ങൾവിലാസിക

൨൯൨ ദമ്ബ്ലികപ്രകരണീ
 ഫല്ലിശംഭരണികവ്യവം
 ഉപരൂപകമീവണ്ണം
 പതിനെട്ടുണ്ടകീർത്തിതം

നാടികത്രോടകം ഗോഷീ സട്ടകം നാട്ട്യമാസകം പ്രസ്ഥാനം ഉല്പാപ്യം കാവ്യം പ്രേംചണം രസകം സല്ലവകം ശ്രീഗദിതം ശിപ്ലകം വിലാസിക ദമ്ബ്ലിക പ്രകരണീ ഫല്ലിശംഭരണിക എന്നു ഉപരൂപകങ്ങൾ പതിനെട്ടുവിധമുണ്ട്.

൨൯൩ ന ടി മ ര രേ രെയുണ്ടായി
നാലങ്കചേൻ, നായകൻ
രാജാവുധീരലളിതൻ
പ്രസിദ്ധൻകലത്രുന്നതായ്,

൨൯൪ അനുരാഗംനവംപൂണ്ടു
രാജിക്കുംരാജകന്യക
മുഖനായികയുൾക്കൊണ്ടു
കൈശികീപുത്തിചേന്നതായ്

൨൯൫ നടന്മാർകരവായുള്ള
കൃതിയെന്നൊടികാലപയം

നാടികയിൽ നടിമാർ അധികം ഉണ്ടായിരിക്കണം. അങ്കം നാലെ ആകാശം. ധീരലളിതനും പ്രസിദ്ധനും ആയിരിക്കുന്ന രാജാവുമാകണം നായകൻ. നവാനുരാഗശാലിനിയും മുഖയും ആയ രാജകന്യക നായികയായിരിക്കണം. കൈശികീപുത്തിചേരണം; നടന്മാർ കരച്ചുആകാശം

അഞ്ചു ശ്ലോകങ്ങൾ തീയെണ്ണി-
മതിനെറുത്തു കമുള്ളതായ്

൨൯൬ അങ്കത്തിലഖിലചേൻ
വിദൂഷകനിയന്നതായ്
ദിവ്യനോനരനോനേതാ-
വുള്ളതൊത്രോടകാഭിധം

അഞ്ചോ ഏഴോ ഏട്ടോ നമ്പരോ അങ്കങ്ങൾ ഉള്ളതും, എല്ലാ അങ്കത്തിലും വിദൂഷകൻ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതും, ആണ് ത്രോടകം. ഇതിൽ നായകൻ ദിവ്യനോ നരനോ ആകാം. ഉദാഹരണം വിക്രമോർവ്വശീയം.

൨൯൭ ഗോഷ്ഠിയേകാങ്കമാകേണ-
മിതിലെട്ടാമ്പതാളുകൾ

പ്ര ൦ കൃ ത ന്ന ൦ ര ഭ വി കേ ണ -
മ പ ഗ ഭ വി മ ശ ക ൦

൨൯൮ അഞ്ച ൦ രു ന ൦ രി മ ൦ ര ഭേ വ ണ ൦
ബ ഹു ശ്ര ൦ ഗ ൦ ര കൈ ശി ക ൦

ശോഷിയിൽ ഒരു അങ്കമേ ആകാമു. പ്രാകൃതന്മാരായ ഏട്ടോമ്പതു പൂരുഷന്മാർ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഗഭവിമശ്സസ്ഥികൾ പാടില്ല. അഞ്ചാറു സ്ത്രീകൾ വേണം. ശ്രംഗാരരസവും കൈശികീവൃത്തിയും അധികമായിരിക്കണം.

സ ട ക ത്തി ന് ര സ ൦ മു ഖ്യ -
മ ത്ത ത ൦ ഖ്യ ൦ പ്ര വേ ശ വ്യ ൦.

൨൯൯ വി ഷ്ണ ൦ ഭ വ്യ മ യു ക്ത ൦ ത ൦ -
ന ക ൦ ന ൦ ടി ക പേ ൦ ല യ ൦ ൦

സട്ടകത്തിലെ പ്രധാനരസമത്തമാണ്. പ്രവേശകവും വിഷ്ണുഭവ്യം അരുത്. അങ്കം നാടികയിലെപ്പോലെയാണ്.

ന ൦ ട്യ ര ൦ സ ക ഭേ മ ക ൦ ക -
മ ഭ ൦ ത്ത നി തി ത് ന ൦ യ ക ന്

൩൦൦ ഉ പ ന ൦ യ ക ന ൦ യ് വീ ൦ -
മ ദ് ന ണ ൦ യി രി ക ണ ൦
ഹ ൦ സ്വ ൦ മു ഖ്യ ര സ ൦ ത ൦ ഉ -
ല യ സ്ഥി തി ക ൾ ചേ ര ണ ൦.

൩൦൧ മു ഖ നി വ്ജ ഹ ണ ൦ പേ ത ൦
വേ ണ ൦ പ ൦ സ ക സ ജ്ജി ക
ല ൦ സ്വ ൦ ൦ ഗ ണ ജി തി ത് പ്ത ത്ത ൦
യേ ൦ ജി കേ ൦ പേ ൦ ല പേ ത്തി ട ൦ ൦.

നട്ടേന്ദ്രരസകത്തിൽ ഒരു അങ്കമേ ആകാമു. നായകൻ ഉദാത്തഗുണയുക്തനാകണം. വീരമദ്യൻ ഉപനായക

നായിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. പ്രധാനരസം ഛായ്യ; താളലയാദികൾ വേണം. മുഖനിർമ്മാണങ്ങൾ ആകാം. നായിക വാസകസജ്ജികയായിരിക്കണം. ലാസ്യാംഗങ്ങൾ പത്തുമാകാം.

൩൦൨. ദാസൻ നായകനും നീചൻ
 ഉപനായകനും തഥാ
 ദാസിനായികയും ചേർന്നു
 രണ്ടു കമിയുന്നതായ്

൩൦൩. ഭാരതീകൈശികീവൃത്തി-
 യുക്തം പ്രസ്ഥാനകാഭിധം

പ്രസ്ഥാനകത്തിൽ ദാസൻ നായകനും നീചൻ ഉപനായകനും ദാസിനായികയും ആയിരിക്കണം. രണ്ടു അങ്കമെ ആകാവൂ. ഭാരതീകൈശികീവൃത്തികൾ വേണം.

ഉദാത്തൻ നായകൻ ചേർന്നു
 ദിവ്യമാം വസ്തുവെദത്തായ്.

൩൦൪. ഛായ്യശൃംഗാരകരണ-
 പ്രധാനരസമുള്ളതായ്
 നല്ലനായികമാരെ പത്തു
 ശില്പകാംഗസമേതമായ്.

൩൦൫. അധികം വേറിണങ്ങിട്ടു-
 മതമില്ലാത്ത നാമകം

ഉല്പാപ്തത്തിൽ നായകൻ ഉദാത്തനും വസ്തു ദിവ്യവും ആയിരിക്കണം. ഛായ്യയും ശൃംഗാരവും കരണവും പ്രധാനരസങ്ങളാകണം. നല്ല നായികമാർ വേണം. ശില്പകാംഗങ്ങളും യുദ്ധവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. (ഇതിൽ ഒരു അങ്കമെ ആകാവൂ.)

ഏ ക റ ക മ റ യ റ ര ഭടീ-
 ശു ന്നു മ്ലാ യ് ഹ റ സ്യ ഭ മ റിയം
 ൩൦൩ ഉ ഭ റ ഞ്ഞ ന് ന റ യ ക ന് ഭ ച ന്നം
 മു ഖ റ പ്ര തി മു ഖ റ വ്യ വ്യം
 മ ണ്ട സ സ്ഥി ക ള്ള റ ക്ക റ ള്ള-
 മ ത റ റ ക റ വ്യ റ പ്ര കീ ഞ്തി ത റ.

കാവ്യത്തിൽ ഒരു അങ്കമെ ആകാവൂ. ആരഭടീവൃത്തി പാടില്ല. ഹാസ്യരസം അധികമായിരിക്കണം. നായകൻ ഉദാത്തനാകണം. മുഖപ്രതിമുഖസന്ധികൾ ആകാം.

൩൦൪ നീ ച നാ യ ക മ റ യ് ഗ ഭം
 വി മ ശ് മി വ യ ന്നി യേ
 സൂത്ര ധ റ ക വി ഷ്ഠം ഭ-
 പ്ര ഭേ വ ശ ണ്ണ റ്റ വെ ട്വ ഞ്ഞ ത റ യ്
 ൩൦൫ ഏ ക റ ക മ റ യ് വൃ ഞ്തി യെ റ ക്ക-
 യെ റ ഞ്ഞ ത റ റ പ്ര റ ഖ ണ റ ഹ പ യം

പ്രോഖണത്തിൽ നായകൻ നീചനായിരിക്കണം. ഗ ഭ്വിമശ്സന്ധികൾ അരുത്. സൂത്രധാരൻ വിഷ്ണുഭം പ്രഭേ ശം ഇവയും പാടില്ല. ഒരു അങ്കമെ ആകാവൂ. എല്ലാവൃത്തികളും ആകാം.

മു ഖ നി വ്വ ഹ ണേ റ ഭേ വ തം
 വ ണ്വ പ റ ത്ര ക സ റ യ തം.

൩൦൬ ഭ റ തീ കൈ ശി കീ യു ക്തം
 സൂത്ര ധ റ ക വ്ജ്ജി തം
 വ്യ റ ത ന റ യി ക യ റ മു ര് വ ന്
 ന റ യ ക ന് ത റ ന മെ റ ഞ്ഞ ത റ യ്.

൩൦൭. ക റ ക മ റ ത്ര മു റ ക്ക റ ള്ള-
 മ ത റ റ റ സ ക ന റ മ കം

രാസകത്തിൽ മുഖനിർമ്മാണസന്ധികൾ ആകാം. അഞ്ചു പാത്രങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഭാരതീകൈശികീവൃത്തികൾ വേണം. സൂത്രധാരൻ അരുത്. നായിക പ്രാതയും നായകൻ മുഖ്യാൻ ആയിരിക്കണം. ഒരു അങ്കമേ ആകാവൂ.

അ ക ഽ മൃ ന്നേ ഽ ത മ ഽ ന ഽ ലേ ഽ
സ ല്ലാ പ ക മ തി ക ല ഽ ഽ

൩൧൧. പ ഽ ഷ ണ ധ ക ന ത ഽ കേ ണ ഽ
ന ഽ യ ക ന് ക ര ണ ഽ പ്ര വൃ ണ
ശ്ര ഽ ഗ ഽ ര വൃ മെ ഽ ഴി ചൃ ന്വ-
ര സ മെ ഽ ക്ഷ യ മ ഽ യി ട ഽ ഽ.

൩൧൨. പൂ ര ണ്ണി ന് ഭേ ര ഽ ധ ന ഽ യു ല ഽ
മൃ ത ല ഽ യ വ ചേ ര ണ ഽ
ഭേ ര തീ വൃ ണ്ണി യും പ ഽ ടി-
ല്ലി തി ത് കൈ ശി കീ യും ത മ ഽ.

സല്ലാപകത്തിൽ കന്നോ മൂന്നോ അങ്കങ്ങൾ ആകാം. നായകൻ പാഷണ്ഡനായിരിക്കണം. കരുണശ്രംഗാരങ്ങൾ ഒഴിച്ചുള്ള രസങ്ങൾചേരും. പൂരരോധനം യുലും മുതലായവ വേണം. ഭാരതീവൃത്തിയും കൈശികീയും പാടില്ല.

൩൧൩. ഏ ക ഽ ക ക ഽ ശ്രീ ഗ ദി ത-
മൃ ദ ഽ ണ്ണ നി തി ത് ന ഽ യ ക ന്
വൃ ണ്ണ പ്ര വൃ ണ ത മ ഽ കേ ണ ഽ
പ്ര വൃ ണ ന ഽ യി ക യും ത മ ഽ.

൩൧൪. ഗ ഭ ഽ വി മ ശ് വ ഽ പ ഽ ടി-
ല്ലി തി ത് ഭേ ര തീ യു ക്ത മ ഽ ഽ.

ശ്രീഗദിതത്തിൽ ഒരു അങ്കമേ ആകാവൂ. നായകൻ ഉദാത്തനായിരിക്കണം. വസ്ത്ര പ്രവൃത്തമാകണം. നായിക

ബ്രാതയായിരിക്കണം. ഗർഭവിമർശങ്ങൾ പാടില്ല. ഇതിൽ ഭരതീവൃത്തി ആകാം.

ശില്പകത്തിൽ ദ്വിജൻ നേതം -
വുപനേതം വുമിനനം.

൩൧൫. ഹംസ്യശാന്തങ്ങൾ ചേരില്ല
വൃത്തിസർവ്വമയിടം
വണ്ണനീയം ശ്ലശാന്തം ദി-
യിതിലകങ്ങൾ നല്ലതൻ.

൩൧൬. ആശംസതകം സന്ദേഹം
തപമുദേദഗനമകം
പ്രസക്തിയും പ്രയത്നം പ്ര-
മൽക്കണ്ഠഗ്രഥനം ഹപയം.

൩൧൭. അവഹിതം പ്രതിപത്തി-
വിലംസം ലംസ്യമശ്വരം
പ്രഹർഷം ശ്ലാസമൃദ്ധത-
സരധനം നഗമങ്ങളും

൩൧൮. ഉല്പാദനം വിസ്മയം പ്രപ്തി
ലഭം വിസ്മിതനമകം
വിശാരദതസംഭവം
ബേധനം പ്രചമൽക്കൃതി.

൩൧൯. എന്തെങ്കിലും പത്തേഴ്
ശില്പകം ഗങ്ങൾ കീർത്തിതം

ശില്പകത്തിൽ ദ്വിജൻ നായകനും നീചൻ ഉപനായകനും ആയിരിക്കണം. ഹംസ്യവും ശാന്തവും പാടില്ല. വൃത്തികൾ എല്ലാമൊക്കാം. ശ്ലശാന്തങ്ങളെ വണ്ണിക്കണം. അകം നല്ലവേണം. ആശംസതകം സന്ദേഹം താപം ഉദേഗം പ്രസക്തി പ്രയത്നം ഉൽക്കണ്ഠഗ്രഥനം അവഹിതം പ്ര

തിചത്തി വിചാരസംലാപ്യം അശ്രു (ബാഷ്പം) പ്രഹർഷം ആ
ശ്വാസം മൃഗത സാധനാനുഗമം ഉച്ഛ്വാസം വിസ്മയം
പ്രാപ്തിലാഭം വിസ്മൃതി വിശാരദത (വൈശാരദ്യം) സംഭ്രമം
ബോധനം (പ്രബോധനം) ചമൽക്കൃതി എന്നു ശില്പക
ത്തിന് ഇരുപത്തിയെഴു അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്.

വി ല ര സി ക യ തേ ക ര ക ള
ശ ര ഗ ര ര മി തി ലേ റി ട ള.

൩൨൦. വി ഭൂ ഷ ക ന് വി ട ന് വീ റ -
മ ദ് നെ ന്നി വ ര ചേ ര ണ ള
ഗ ഭ റ വി മ ശ് വ ള ചേ ര ളേ;
വേ ണ ള ന്ന റ യ ക ര നീ ച ര റ യ്.

൩൨൧. ല ര സ്വ ര റ ഗ ണെ ജി തി ത് പ്പ ണു -
മ ര ക ര റ യ ര ജി ചി ട ള വി ധ ള

വിചാസികയിൽ ഒരു അങ്കമേ ആകാറു. പ്രധാനരസം
ശൃംഗാരം. വിഭൂഷകനും വിടനും വീരമദ്യനും ഉണ്ടായിരിക്ക
ണം. ഗഭവിമശ്ങ്ങൾ പാടില്ല. നായകന്മാർ നീചന്മാരാ
യിരിക്കണം. യുക്തംപോലെ പത്തു ലാസ്യരംഗങ്ങളും ചേ
ർക്കും.

ഭ മ് ല്ലി ക യി ല ക ണെ റ
ന ര ലു കൈ ശി കി വൃ ത്തി യു ള

൩൨൨. ആ ക ര റ ഭ ര ര തി യു ള ഗ ഭ റ
ചേ ര റ; നേ ത ര വൃ നീ ച ന ര റ
വി ട ന് വി ഭൂ ഷ ന് വീ റ -
മ ദ് ന ള വൃ ര വ ര സി ക റ .

൩൨൩. ഇ വ ക്ക ചേ ന്നി ട ള ചേ ഷു റ -
വി ല ര സ ണെ റ യ മ ര ക്ര മ ള
ഭ ര ഭ ര റ ന്നി ലു ള ഭ വി കേ ക ണ -
മി തി ലു ജ്ജ ക ക ണെ ജി ത് .

ദൃമ്ലികയിൽ നാലകുങ്ങർ ഉണ്ടായിരിക്കണം. വൃത്തികളിൽ കൈശികിയും ഭാരതീയം ആകാം. ഗർഭസന്ധി പാടില്ല. നായകൻ നീചനായിരിക്കണം. വിടൻ വിദ്യഷകൻ പീഠമുറ്റൻ പെരുന്താർ എന്നിവരുടെ ചേഷ്ടകളും വിലാസങ്ങളും യഥാക്രമം കന്ന, മണ്ട, മൂന്ന, നാലു, എന്നീ അങ്കങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കണം.

൩൨൪. പ്ര ധ യേ ണ ന ര ടി ക ട്വ ല്യ -
മ റ ക ട്വ ക ര ണീ മ ത ട്വ
ന റ യ ക ണ് സ ട്വ മ് വ റ ഫ ണ് ത ത്വ -
കു ല സ ട്വ ഭ വ ന ട്വ യി ക്;

പ്രകരണി മിക്കവാറും നാടികപോലെയാണ്. ഇതിൽ നായകൻ സ്വരത്വപരമനും നായിക തജ്ജാതിയിങ്കൽ ജനിച്ചവളും ആയിരിക്കണം.

൩൨൫. ഏ ക ട്വ ക മ ട്വ ക ട്വ ഫ് ല്ലീ ശ ട്വ
മു വ നി വ് ഫ ണ ട്വ ന പി ത ട്വ
ഏ ഴ ല്ലേ ന്ന ട്വ ലി തി ന്ന ട്വേ ട്വ
പ ണ്തേ ട്വ സ്ത്രീ ക ട്വ ഭ വി ക്ക ണ ട്വ .

ഫല്ലീശത്തിൽ ഒരു അങ്കമേ ആകാവൂ. മുഖനിവ്വണ്ണസന്ധികൾ വേണം. ഏഴോ എട്ടോ പത്തോ സ്ത്രീകൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. കൈശികീവൃത്തി ആകാം.

൩൨൬ ഭ റ ണി ക ണ്ണ ക മേ ക ട്വ ത ട്വ
കൈ ശി കീ ഭ റ തീ യ ത ട്വ
മു വ നി വ് ഫ ണ ട്വ ഭ വ ത്വ -
മു ഭ റ ത്ത യി തി ത്വ ന ട്വ യി ക് .

൩൨൭. ഏ ഴ ട്വ ഗ ണ്ളി തി ന്ന ണ്ള ട്വ
മു പ ന്നു ട്വ സ ട്വ ഭി ധ ട്വ ന വ്വ ട്വ
വി ന്നു ട്വ സ ക വി ഭ ബ ട്വ ധ ണ്ള ട്വ
സ ട്വ ഭ പ സ ട്വ വ്വ ട്വ സ മ പ്ല ണ ട്വ .

൩൨൮ നിവൃത്തിനാമം സംഹാരം -
മിവയംഗങ്ങൾ കല്പിതം

ഭാണികൾ ഒരു അങ്കമേ ആകാവും. കൈശികീഭാരതി
വൃത്തികൾ വേണം. മുഖനിവഹണസന്ധികൾ ഉണ്ടായിരി-
ക്കണം. നായിക ഉദാത്തയാകണം. ഉപന്യാസം വിന്യാ-
സം വിബോധം സാദ്ധ്യസം സമർപ്പണം നിവൃത്തി സംഹാരം
എന്നു ഭാണികൾ ഏഴ് അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. പ്രസംഗ-
ത്തോടുകൂടി കാര്യത്തെ പുകഴ്ത്തുവാൻ ഉപന്യാസവും, നിവേ-
ദപാത്രത്തെ വിസ്തരിക്കുന്നതു വിന്യാസവും, ഭരണിനാശം വി-
ബോധവും, പ്രാജംപരയെന്നതു സാദ്ധ്യസവും, ആകുന്നു.

അനാമഗ്രാഹ്യരായുള്ള
ലോകർത്ഥൻ പ്രതിസംജ്ഞയേ

൩൨൯ നിദ്രേശമെന്നു ചൊല്ലുന്നു
നാട്യശാസ്ത്രവിശാരദർ

പേർവിളിക്കുന്നതിനു പാടിപ്പറഞ്ഞ ജനങ്ങളെ വിളിക്കു-
വാൻ ഉപയോഗിക്കുന്ന പ്രതിസംജ്ഞയെ നിദ്രേശം എന്നു
പറയുന്നു.

ഏ ജ്യതുലകനിഷ്ഠാഖ്യ-
സംബന്ധാലിതു മുഖ്യധം.

നിദ്രേശം മൂന്നുവിധം ഉണ്ട്. ഏജ്യന്മാരേയും തുല്യന്മാ-
രേയും കനിഷ്ഠന്മാരേയും സംബന്ധിച്ച് ഈ ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ടാ-
കുന്നു.

ഭേദന്മാർ മുനിമാർ മുതലായവർ ഏജ്യന്മാരാകുന്നു. ഇ-
വരെ ഭഗവൻ എന്നും വൃദ്ധനെ താത എന്നും, ബ്രാഹ്മണനെ
ആയു എന്നും, മുനിമാർ രാജാവിനെ മഹാരാജാവേ എന്നും,
വിദ്വാനേ ഭാവ ഏന്നും, വിളിക്കണം. ഭൂതന്മാർ രാജാവിനെ
ഭേദ എന്നും സാധ്വഭേദമനെ ചരിജനങ്ങൾ ഭട്ട എന്നും, വൃ-

ലോകനീകരം രാജാവേ എന്നും, വിദ്വേഷകൻ ഇഷ്ടാ എന്നും, വിളിക്കേണ്ടതാണ്. ബ്രഹ്മണൻ സചിവനെ അമാത്യ എന്നും, മറ്റുള്ളവർ ആയു എന്നും രമിയെ സാരഥി ആയുഷ്മൻ എന്നും, വിളിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സ്വാമി എന്നു യുവരാജാവിനേയും, ഭരതദാരക എന്നു കുമാരനേയും, ആവൃത്ത എന്നു സ്വസരവിന്റെ ഭർത്താവിനേയും, വിളിക്കണം. പരിചാരകന്മാർ രാജ്ഞിയെ ഭട്ടിനിയെന്നും, സ്വാമിനി എന്നും ദേവി എന്നും ഭട്ടാരിക എന്നും, രാജാവു മഹിഷിയെ ദേവി എന്നും ഭാര്യയെ പ്രിയേ എന്നും, എല്ലാവരും പത്നിയെ ആയു എന്നും വിളിക്കണം. സകലരും പിതാവിനെ താതപാദനെന്നും, മാതാവിനെ അംബ എന്നും ജ്യേഷ്ഠാദികളെ ആയു എന്നും, സമന്മാരെ വയസ്യ എന്നും, തോഴാ എന്നും, സഖി തോഴിയെ സഖി എന്നും, വിളിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഗുരുജനങ്ങൾ പുത്രന്മാരേയും ശിഷ്യന്മാരേയും വത്സ എന്നും പുത്രക എന്നും, ജാത എന്നും താത എന്നും വിളിക്കണം.

൩൩൦. ന ര മ ണ ൾ ര സ വ സ്ത ക ൾ -

കു പ യേ റ ഗ ണ ൾ ഉ റ ക ണ ൾ .

കഥാപാത്രങ്ങളുടെ പേരുകൾ രസത്തിനും വസ്തുവിനും യോജിക്കുന്നവിധമുള്ളവയായിരിക്കണം. രാജാക്കന്മാരുടെ പേരുകൾ, പ്രതാപം മാനം വിജയം വിക്രമം വീര്യം മുതലായവയെ ഭ്രോതിപ്പിക്കുന്നവയായേകണം. ഉഗ്രവർമ്മ ചണ്ഡസേനൻ മുതലായ പേരുകൾ ഉദ്ധതന്മാരായ രാജാക്കന്മാർക്കും കഥാപാലചന്ദ്രപാലാദിനാമങ്ങൾ ലളിതന്മാർക്കും, യുക്തം. കണ്യകകളെ വിനയസ്ഥരൻ ജയൻ ഇത്യാദി പേരുകൾ ചേരുന്നവയാണ്. ചേടികൾക്കു ലതാപുഷ്പാദിനാമങ്ങൾ യോജിക്കുന്നു. നായികമാർക്കു കല്യാമഞ്ജരി പ്രഭാവതി ചന്ദ്രലേഖ ഇത്യാദി പേരുകൾ കൊള്ളാം. വേഷ്യകൾക്കു അനംഗ തരംഗിണി കന്ദുപ്പവിലാസിനി വസന്തസേന മുതലായ പേ

രുകൾ യോജിക്കും. രാക്ഷസന്മാർക്കു തിക്ഷ്ണദോഷം മായാ
മയൻ ഇത്യാദി നാമങ്ങൾ യുക്തങ്ങളായിരിക്കും.

ശ്ലോകം ഗീതങ്ങളും ചേർന്നു
വചികാഭിനയം വിനയം.

൩൩൧. ആട്ടവരൻ യുക്തമായുള്ള
കൃതിയോടുകൂടിയ
കേരളീയർക്കിതത്വം
മിഷ്ടമേന്തുനരൂപകം.

൩൩൨. കഥാശാഗതിയെപ്പറ്റി-
കുറിക്കുണ്ടെന്നിടങ്ങളിൽ
ശ്ലോകം ചൂണ്ണികയും ചേർക്കും
യുക്തം പേർട്ടുണ്ടുകങ്ങളും.

൩൩൩. അന്യരായുക്തം ഗീതം മേ-
ലിൽ നാട്യാദിയെന്നോ മേ-
ശയനം ശയനം യുദ്ധം
വർജ്ജിച്ചിടങ്ങളിൽ.

ശ്ലോകങ്ങളും പാട്ടുകളും കലനും വചികമായ അഭിന
യം കൂടാതെയും ആട്ടവരൻ യുക്തമായുള്ള രൂപകമാണ് ആ
ട്ടകഥ. കേരളീയർക്കു അത്യന്തം ഇഷ്ടമുള്ള രൂപകമാണിത്;
ആട്ടകഥയിൽ കഥാശാഗതിയെ ശ്ലോകം കൊണ്ടോ
ചൂണ്ണികകൊണ്ടോ ദണ്ഡകംകൊണ്ടോ കുറിക്കണം. പാത്ര
ങ്ങളുടെ സംഭാഷണത്തിനു ഗീതമുപയോഗിക്കണം. നാടക
ഭിത്തിലെന്നപോലെ നാടി പ്രസ്താവന മുതലായവയൊന്നും
കഥകളിൽ പാടില്ല. കഥകളിൽ ശയനം ഭക്ഷണം യു
ദ്ധം മുതലായവയെ വർജ്ജിക്കേണ്ടതില്ല.

മലയാളഭാഷയിൽ ആദ്യം സംസ്കൃതരീതിയിൽ രൂപക
ങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കേരളീയർക്കു മുകാലമുതലെ ഇഷ്ട

പ്പെട്ടുവന്നിരുന്ന രൂപകം കഥകളിയറക്കുന്നു. കഥകളി രല യാളസാഹിത്യത്തിൽ ഏറ്റവും ഉന്നതമായ ഒരു സ്ഥാന ണ്ണെ അർഹിക്കുന്നുണ്ട്. കേരളീയർ സംഗീതം സാഹിത്യം എന്ന് രണ്ടു കലകളിലുമുള്ള അസാധാരണസാമർത്ഥ്യത്തെ പ്ര കടിപ്പിക്കുന്ന ഏകസാഹിത്യസ്വത്തു കഥകളിയറക്കുന്നു. ക മകളിക്കു സംസ്കൃതരൂപകങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചു പല പ്രധാന വ്യത്യാസങ്ങളുമുണ്ട്. ഒന്നാമതായി വാചികാഭിനയം പാ ടില്ലെന്നുള്ളതാണ് വ്യത്യാസം. നാടി പ്രസ്താവന മുതലായ നാടകത്തിലെ ചടങ്ങുകളൊന്നും കഥകളിക്കു വശ്യമില്ല. കഥ കളി നാട്യപ്രബന്ധമാണെങ്കിലും അതിനു ഭരതമുനിയുടെ നാട്യശാസ്ത്രവുമായി പറയത്തക്ക ബന്ധമില്ലെന്നു പറയാം. കഥകളിയിൽ പ്രധാനം ആംഗികമായ അഭിനയമാണ്. കഥ മുഴുവൻ ആംഗികമായിത്തന്നെ അഭിനയിക്കണം. കേര ളീയരുടെ ആംഗികകല എത്രമാത്രം പരിഷ്കൃതവും വിശുദ്ധ വും അഭിവൃദ്ധവും ആയിരുന്നു എന്നു കഥകളിക്കുണ്ടു ഗ്രഹി ക്കാം. മറ്റൊരു സമുദായക്കാരുടെയിടയിലും ആംഗികകല ജ്ഞിത്രമാത്രം അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടായിരിക്കയില്ലെന്നുള്ളതു കേരളീ യർക്ക് അഭിമാനജനകമാണ്. ശാഖിരാജാസത്തിൽ കേരളീ യർക്കുള്ള വൈഭവവും കഥകളിയിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്ന മ റൊരു ഗുണമാണ്. നാടകങ്ങളിൽ വജ്ജനീയങ്ങളായിരി ക്കുന്ന ഭക്ഷണാദികൾ കഥകളിയിൽ ആകാം. ബകവധ ത്തിൽ ഭക്ഷണവും കീചകവധത്തിൽ ശയനവും എല്ലാ കഥ കളികളിലുമാണെന്നു യുദ്ധവും അഭിനയിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. നായി കാനായകന്മാരുടെ സംശ്ലേഷണചുംബനാദിരതക്രിയകൾ നാടകാദിയിൽ വജ്ജിക്കേണ്ടവയാണ്. എന്നാൽ എല്ലാകഥ കളികളിലും നിശ്ചിതപൂർവ്വം ഇവ അഭിനയിക്കുന്നു. ശൃംഗാര പദം കഥകളിയിൽ ഒഴിച്ചുവെക്കുവാൻ പാടില്ലാത്ത ഒന്നാണ്. രംഗത്തിൽ അഭിനയിക്കാൻ പാടില്ലാത്തവിധം ചുരുക്കം ചിലതിൽ ശൃംഗാരം അധികം നീചമായിക്കൊണ്ടുണ്ടു്. ക

കഥകളി പണ്ഡിതന്മാരെ മാത്രം രസിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പ്രൗഢ കലയാണ്. അടുത്തുകഴിഞ്ഞ കാലത്തു നമ്മുടെയിടയിൽ കവികൾക്കു നാടകഭ്രമം കലശലായി ഉണ്ടായിരുന്നുവെല്ലാം. ഇതുപോലെ മുമ്പ് ഒരു കാലത്തു കഥകളിയിൽ കവികൾക്ക് അത്യാസക്തി ഉണ്ടായിരുന്നു. നമ്മുടെ കഥകളികളിൽ അധികം ഭാഗവും അക്കാലത്തുണ്ടായവയാണ്. കോട്ടയത്തു തമ്പുരാൻ ഉണ്ണായിചാരിയർ രചിച്ചമുൻതമ്പി കവീന്ദ്രൻ കോയിത്തമ്പുരാൻ മുതലായ മഹാകവികളുടെ ആട്ടക്കഥകൾ ഈ പശ്ചാത്തിലെ ഉൽക്കൃഷ്ടകൃതികളായി ഗണിക്കപ്പെടാം.

നന്മർ കഥ യാദം സരസം വസ്തു-

ഗദ്യത്തിങ്കൽ വിനിമിതം

ഗദ്യത്തിൽ നിമിഷിക്കുന്ന സരസമായവസ്തു കഥയാകുന്നു. ഉദാഹരണം പുരുഷോത്തമൻ (വി. ചിദംബരൻപിള്ള).

ലഘുവെന്നും ബൃഹത്തെന്നും

ദ്രവിധംകഥയൊക്കയും

ലഘുകഥ ബൃഹൽകഥ എന്നു ഇതു രണ്ടുവിധം ഉണ്ടു.

നന്മർ അല്ല പാത്രങ്ങളുൾക്കൊണ്ടി-

ദ്വല്യം യാദികളെ നിത്യേ

അധികം ദൈദൃമ്യമില്ലാതെ-

നിമിതം ലഘുവാദംകഥ

ലഘുകഥയിൽ അധികം പാത്രങ്ങൾ പാടില്ല. അല്പം യം മുതലായ വിഭാഗങ്ങൾ അതു. കഥ അഭിഗ്വമായിരിക്കണം. ലഘുകഥയെ ചെറുകഥ എന്നും പറയും. ഈ അടുത്തുകാലത്ത് ഭാഷയിൽ ചെറുകഥകൾ അധികം ഉണ്ടായി വരുന്നുണ്ടു. അചിരേണ നമ്മുടെ സാഹിത്യത്തിൽ ലഘുകഥകൾക്കു ഒരു നല്ല സ്ഥാനം ലഭിക്കുന്നതാണ്. മാസികകളിൽ എല്ലാം ചെറുകഥകൾ ഒഴിക്കുവാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു വിഷ

യമായിട്ടുണ്ട്. ഉദാഹരണം കഥാരാമം (ജനാർദ്ദനമേനോൻ)
'ഇനി ഞാനെങ്ങിനെ എഴുതും' മുതലായവ;

൩൩൬ ബഹു പാത്രങ്ങളുൾക്കൊണ്ടും -

ലോകതത്വമടങ്ങിയും

അദ്ധ്യായം പലതും ചേർന്നും -

ബൃഹത്താകഥയായതും

ബൃഹൽകഥയിൽ പലപാത്രങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. പലവിധമുള്ള ലോകതത്വങ്ങളുമടക്കേണ്ടതാകുന്നു. അദ്ധ്യായങ്ങൾ അനേകം ആകാം. ഇംഗ്ലീഷ് രീതിയിൽ നമ്മുടെയിടയിലുണ്ടായിട്ടുള്ള നോവലുകളെ എല്ലാം ഈ ഇനത്തിലുൾപ്പെടുത്താം പാശ്ചാത്യഭാഷയിൽനിന്നു തജ്ജമ ചെയ്തിട്ടുള്ള പലഗദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളും ഈ ഇനത്തിലുള്ളവയാണ്. ഉദാഹരണം കൃഷ്ണകാന്തന്റെ മരണപത്രം (ടി. സി. കല്പാണി അമ്മ) ഇന്ദുലേഖ (ചന്തുമേനോൻ).

കഥാവസ്തുവിനു സമുദായം സമ്പാദ്യം മതം രാഷ്ട്രം അനുരാഗം മുതലായവയോടുള്ള സവിശേഷമായ ബന്ധം നിമിത്തം ബൃഹൽകഥകൾക്കു പലവിഭാഗങ്ങൾ ഉണ്ടു. സമുദായത്തിലുള്ള നടപടികളെ ആസ്പദമാക്കി ചമക്കുന്നതു സാമുദായികം. ഉദാഹരണം സ്റ്റേഫലത (കണ്ണൻ നായർ). ഇതിപ്പത്തത്തിൽ വിചിധങ്ങളായ സമ്പാദ്യങ്ങളെ ഉപദേശിക്കുന്നതു സാമ്പാദ്യീകം. ഉദാഹരണം സൗദാമിനി (രാമകുറുപ്പ്). മതത്തിലുള്ള തത്വങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കുന്നതു മതസംബന്ധമായ ബൃഹൽകഥ. ഉദാഹരണം അക്ബർ (കേരളവമ്മ വലിയ കോയിത്തമ്പുരാൻ). രാജ്യഭരണസംബന്ധങ്ങളായ വിഷയങ്ങളെപ്രതിപാദിക്കുന്നതു രാഷ്ട്രീയം. അനുരാഗത്തെ പ്രധാന്യേന സ്വീകരിച്ചു നിർമ്മിക്കുന്നവ അനുരാഗസംബന്ധങ്ങളാണ്. സംസ്കൃതത്തിൽ പറയുന്ന ആഖ്യായികയെ ഭാഷയിൽ ബൃഹൽകഥയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതു യു

കതമാണ്. സംസ്കൃതത്തിലും ഭാഷയിലും ആഖ്യാനികകൾക്കു വളരെ പ്രയത്നമുണ്ട്. ആഖ്യാനം കഥയിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഇതു സംസ്കൃതത്തിലെ ചെറുകഥാസ്ഥാനത്തുള്ളതാണ്.

൩൩൭ ഗദ്യപദ്യോത്ഥകം രാജ -

സ്തൂതിയം ബിരുദോത്ഥായം

ഗദ്യത്തോടും പദ്യത്തോടും കൂടിയ രാജസ്തൂതിക്കു ബിരുദമെന്നുപേർ പറയുന്നു. ഉദാഹരണം ബിരുദമണിമാല.

ഗദ്യമുൽക്കലികാപ്രായം -

മുക്തകം വൃത്തഗന്ധിയം

൩൩൮ ചൂണ്ണകാഭിധമേനേവം -

നാലുമതിരിയിരിതം

ഗദ്യം നാലുവിധമുണ്ട്. ഉൽക്കലികാപ്രായം; മുക്തകം; വൃത്തഗന്ധി; ചൂണ്ണകം,

ആദ്യം ദീഗ്ദ്ധസമാസോഽപ്യ -

മസമാസമതന്ത്രിവം

൩൩൯ തൃതീയം വൃത്തഭാഗത്തെ -

സമാസാല്പചതുർത്ഥവം

കവിതാൻവികഷം ഗദ്യ -

മെന്നു ചൊല്ലുന്നു സൂരികൾ

ദീസമാഗ്ദ്ധസങ്ങളുള്ളതു ഉല്ക്കലികാപ്രായവും സമാസമില്ലാത്തതു മുക്തകവും വൃത്തഭാഗത്തോടുകൂടിയതു വൃത്തഗന്ധിയം സമാസം കരയുന്നതു ചൂണ്ണകവും ആകുന്നു. ഗദ്യം കവികളുടെ നികഷമെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

‘സമാകണ്ഡലനിഖിഡഭജഭണ്ഡകണ്ഡലീകൃതകോദണ്ഡശിഞ്ജിനീടംകാരോജ്ജാഗരിതവൈരിനഗര’

ഇവിടെ കണ്ഡലീകൃതകോദണ്ഡ എന്നതു അനുഷ്ടിപ്പിന്റെ പാദമാകയാൽ ഇതു വൃത്തഗന്ധിക്കു ഉദാഹരണം. മറ്റുള്ളവയ്ക്കു ഉദാഹരണം സ്സഷ്ടം.

കാവ്യസ്വരൂപനിരൂപണം സമാപ്തി.

പ്രകരണം മൂന്ന് .

രസസ്വരൂപനിരൂപണം .

ഛ രസം വിഭാവനഭാവം
സംതപികരണപയകങ്ങളും
വൃദ്ധിചരികളും ചേർന്നും
സ്വാദ്യമരംസ്ഥായിയെന്നതം .

വിഭാവങ്ങളും അനുഭാവങ്ങളും സംതപികങ്ങളും വൃദ്ധി
ചരികളും ചേർന്നു ആസ്വാദ്യവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്ന സ്ഥാ
യിയാകുന്നു രസം.

ഛ രത്യാദികൾ വിശേഷണ
ഭവിപ്പതു വിഭാവമരം
വിഭാവമലംബനവു-
മുദ്ദീപനവുമിങ്ങനെ

ഛ രണ്ടു മട്ടുണ്ടു, രത്യാദി-
യലംബിക്കുവതാദ്യകം
ആലംബനവിഭാവംതൻ
നായകൻനായികുവുവു

ര' തത്ത്വമലംബനം മുലം
രത്യാദികളുദിച്ചിടം

രത്യാദികളായ സ്ഥായിഭാവങ്ങൾ വിശേഷണ ഉണ്ടാ
കുന്നതാകുന്നു വിഭാവം. ഇതു ആലംബനം ഉദ്ദീപനം എ
ന്നു രണ്ടുവിധമുണ്ട്. രത്യാദിസ്ഥായിഭാവങ്ങൾക്കു ആശ്രയ
മായിരിക്കുന്നതു ആലംബനവിഭാവം. നായകനും നായിക
യും ആലംബനവിഭാവമാകുന്നു.

ധ മ് ശി ല ാ മ ഹ റ ഭ റ ഗൃ -
 മ യ ദ റ യ്ത ാ വ റ ക്ക പ ട ത പ വ ാ

൫ കൃ ത ജ്ഞ ത ന യ ജ്ഞ ത പ ാ
 വി ദ പ ത പ ാ ശു ചി മ റ ന വ ാ
 ഉ സ്വ റ ഹ റ യ യ വ ന ാ തൃ റ ഗം
 ദ റ ക്കി സ്തൃ പ ാ ശ്രീ ക ലീ ന ത

൬ ധ ധ യ്ത ാ തേ ജ സ്തൃ മി തൃ റ ദി
 ന റ യ ക ന് ന റ ഗു ണ ണ ഉ ാ ാ

ധമ്ശിലം മുതലായവ നായകന്റെ ഗുണങ്ങളാകുന്നു. നായകൻ സംമാന്വേന ഈ ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടായിരിക്കണം.

ഇ വ യ ല്ല ാ ാ തി ക്ക ണ്ണ തേ ജ്ജ റ -
 ന ത്ത മ ന് ക റ യ ജ്ജ വ ന്

൭ മ ല്യ മ ന് ഹീ ന ന റ യ ജ്ജ റ -
 ന ധ മ ന് ന റ യ ക ന് മ ത ാ .

നായകൻ ഉത്തമൻ മല്യമൻ അധമൻ എന്നു മൂന്നു വിധമുണ്ട്. മന്യു പഠഞ്ഞ ഗുണങ്ങൾ എല്ലാമുള്ളവൻ ഉത്തമൻ; കുറയുള്ളവൻ മല്യമൻ; ഒട്ടുമില്ലാത്തവൻ അധമൻ.

ധീ രേ റ ദ റ ത്ത ന് ത മ റ ധീ ര -
 ല ലി ത ന് ധീ ര ശ റ ന്ത ന ാ

൮ ധീ രേ റ ല ത ന് മേ നേ വ ാ
 ന റ യ ക ന് ന റ ലു മ റ തി രി

മന്യു പഠഞ്ഞതുകൂടാതെ ധീരോദാത്തൻ ധീരലളിതൻ ധീരശാന്തൻ ധീരോലതൻ എന്നു നാലുവിധം നായകന്മാർ ഉണ്ട്.

ധീരത്വം ദയശരം ഭീഷ്മം
വിനയം സത്വവൃത്തിയും

൯ ഭുവനപ്രതാപനിജഗ്ഗാഘരം-
വിമുഖത്വം നയം ക്ഷമ
ഏവം ഗുണങ്ങൾ ചേരുമ്പോൾ
ധീരോദരാന്താഖ്യനായകൻ

ധീരത്വാദിഗുണങ്ങൾ ചേരുന്നവൻ ധീരോദരാന്തനായകൻ. ഉദാഹരണം യുധിഷ്ഠിരൻ ശ്രീരാമൻ.

൧൦ തരുണീവശനായസ്ത്ര-
ചിന്തയില്ലാതെ സർവ്വദം
ഗീതാദിയിൽ പ്രിയൻ ധീര-
ലളിതാഭിധനായകൻ.

സ്ത്രീവശം വദനായി അസ്ത്രചിന്തയൊന്നുമില്ലാതെ എല്ലാത്തോഴും ഗീതാദിലളിതകലകളിൽ ആസക്തനായിരിക്കുന്നവൻ ധീരലളിതനായകൻ. ഉദാഹരണം ഉത്തരൻ.

൧൧ സമപ്രകൃതിയാർക്കു ശ-
സമിച്ഛത്വമിയന്നവൻ
ലാളിത്യാദിഗുണം ചേർന്നാൻ
വണിക്കോഭൂമിദേവനോ

൧൨ മന്ത്രിയോ ധീരശാന്തത്വം
പെട്ടൊന്നായകനാസ്തുരം

എല്ലാവരോടും സമപ്രകൃതിയായും ക്ലേശസമിച്ഛവാ
യും ലാളിത്യാദിഗുണസമിതനായും ഉള്ള വണിക്കോബ്രാ
ഹ്മണനോ മന്ത്രിയോ ആകുന്നു ധീരശാന്തനായകൻ. പുഷ്പ
ഭൂഷിതത്തിലെ നായകൻ വണിക്കും മുഹൂർത്തികളിൽ ബ്രാഹ്മ
ണനും മാലതീമധ്യത്തിൽ അമാത്യനും ധീരശാന്തനായക
നാകുന്നു.

മ റ സ്വ യു വു മ ഹ ക റ ര റ

മ റ യ യ റ ച പ ല ത പ വു റ

ഹന്ദ ആത്മ പ്ര ശ റ സ യ റ ചേ ന് റ റ

ശ്രു ഭു ന് ധീ രേ റ ഭു ത റ ഭി ധ ന്

മാത്സര്യം ദീയുക്തനായ നായകൻ ധീരോദ്ധതൻ. ഈ നാലു നായകന്മാർക്കും ധീരത്വത്തോടുകൂടിയ ഉദാത്തതയും (സർവ്വോൽക്കണ്ഠിതത്വം) ലാളിത്യവും (ലാളിതമൃദുലസ്വഭാവം) ശാന്തിയും (കരുണം) ഭയഭൂതവും (അഹങ്കാരം) യഥാക്രമം ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു. രാവണൻ ധീരോദ്ധതനായ നായകനാണ്.

ശ്ര റ ഗ റ ര റ ചേ പ ക്ഷ യ റ മൃ ന-

വി ധ മ റ റ ന റ യ ക ന് മ ത റ

ഹന്ദ ഭ ത്ത റ വു മൃ പ പ ത്ര റ ബ്ര ന്

വൈ ശി ക റ ഹ പ യ നി ണ് വ ന

ശ്രംഗാരാചേഷ്ട ഹേതുവായിട്ടു ഭർത്താവു, ഉപപതി, വൈശികൻ, എന്നു നായകൻ മൂന്നുവിധമാകുന്നു. മുമ്പു പറഞ്ഞ ധീരോദാത്താദിനായകന്മാർ എല്ലാ രസങ്ങൾക്കും യോജിക്കുന്നവരാണ്.

വി ധി ചേ റ ലെ വി വ റ ഹ റ ച-

യ്യ വ ന് ഭ ത്ത റ വു ന റ യ ക ന്

വിധിചോലെ വിവാഹം ചെയ്തവനാകുന്നു ഭർത്താവ്.

ഹന്ദ അ ന ക്ഷ ല ന് ശ റ ന് ധൃ ചൂ ന്

ഭ ക്ഷി ണ റ ഹ പ യ നി ണ് വ ന

പ തി, ന റ ലു വി ധ റ മൃ ന-

നേ ക പ തി ദ ഡ പ്ര ത ന്

അനുകൂലൻ ശാന്ത ധൃച്ഛൻ ഭക്ഷിതൻ എന്നു ഭർത്താവു നാലുവിധം. ഭയ പതിമിശ്തനെ ദുഃഖപ്രതത്തോടുകൂടി

യിരിക്കുന്നവൻ അനുകൂലൻ. (ശ്രീരാമൻ) അനുകൂലനായകൻ, ധീരോദാത്താനുകൂലൻ ധീരലളിതാനുകൂലൻ ധീരശാന്താനുകൂലൻ ധീരോദ്ധാതാനുകൂലൻ എന്നു നാലുഭേദങ്ങളുണ്ട്. ധീരോദാത്താദിനായകന്മാർ പഠത്തിട്ടുള്ള ലക്ഷണങ്ങൾ അനുകൂലനായകന്റെ ലക്ഷണങ്ങളോടു ചേരുമ്പോൾ യഥാക്രമം ധീരോദാത്താനുകൂലാദിനായകന്മാർ ഉണ്ടാകുന്നു.

ഘന ഗുഡ മായ പരായ തെ-

ചെ ജ്ഞിതേനാൻ ശോഭിധൻ

നായികക്കു ഗുഡമായി അപരായം ചെയ്യുന്നവൻ ശാൻ.

അന്യതന്നു ടെസംഭോഗം-

ലുണ്ടാം ചിഹ്നങ്ങൾ മേനിയിൽ

ഘതെളിവായ് പ്പുണ്ടിതേനാൻ നി-

ഭയൻ ധൃഷ്ടവാനായകൻ

അന്യസ്രീസംഭോഗജനിതങ്ങളായ ചിഹ്നങ്ങളെ വ്യക്തമായി ശരീരത്തിൽ വഹിച്ചിരുന്നിട്ടും ഭയമില്ലാത്തവൻ ധൃഷ്ടൻ.

മാറിൽത്തിങ്ങിയ കങ്കമല്ലതിമറച്ചീടാം പടാഗ്രേണ കൈ-
ത്താരാലോഘഗതക്ഷതത്തരുമുടൻ മുടാം ഭവാനെങ്കിലും
സൈപരം മേനിയിൽനിന്നു മുൽഗ്ഗളിതമായ് വ്യാപിക്കുമിപ്പുകൾതൻ -
സൗരഭ്യത്തെ യടക്കിവയ്ക്കുവതിനും ചോക്കാനമൊക്കാരെയായ്

(സ്വന്തം)

പരസ്രീസംഭോഗജനിതമായ കങ്കമല്ലതി അധരക്ഷതം മുതലായവയെ വഹിക്കുന്നതിനാൽ ഇവിടെ നായകൻ ധൃഷ്ടൻ.

അനേകംഭായ് മാരചേൻ-

മെല്ലം വരിലുമൊന്നു വേൽ

ഹൃദ്യ പ്രിയം പൂണ്ടു മിരിക്കേണമെൻ-
ദക്ഷിണാർഹപായനായകൻ

അനേകം ഭാര്യമാരുള്ളവനും എല്ലാവരിലുമാരുപോ-
ലെ സ്നേഹത്തോടു കൂടിയവനും ആണു ദക്ഷിണൻ.

കണ്ടിട്ടേകാസനത്തിൽ പ്രിയകുളിരവരേ പ്പിന്നിചെത്തിപ്രമോദാൽ
കണ്ടിക്കാർകൃതലാളാ മൊരുവർചിഴികളേ മുടിയിലാഹലേന ?
തൊണ്ടിയിണകൾ കൊടുക്കുന്നധരയപരയെ കണ്ണു മീഷൽതിരിച്ചു-
കൊണ്ടിഷ്ടാവാപ്തിഹൃഷ്ടാങ്കിതവനതിരസം പൂണ്ടുചുംബിച്ചിടുന്നു.

(അമരകശതകം)

ലംഘിതാചാരയൊതനപി-
യോടൊത്തു വിധി യെന്നിയേ
ഹൻ മോദം പൂണ്ടു മിരിക്കേണമെൻ-
നവപത്യാപ്തോപനവൻ

അചാരലംഘനം ചെയ്തു സ്രീയോടൊത്തു സന്തോഷ-
ത്തോടുകൂടി വിധിയില്ലാതെ ഭർമ്മാശ്ചര്യമായി മരിക്കുന്നവൻ ഉ-
പപതി. രാഘവാഭ്യുദയത്തിൽ ദേവനന്ദൻ ഉപപതിയാകുന്നു.

സൗന്ദര്യക്കരവില്ല മർപ്രിയമതയ്ക്കെന്നല്ല ഹൃൽപ്രേമവും
നന്നായുണ്ടു പയോജനമാണസമരക്രീഡയ്ക്കു സാമന്ത്രിയും
എന്നാലും പരനാരിയാൽക്കൂതമതാം സാഭോഗമാമൃതസവ-
ത്തിന്നൊപ്പം മതിയിൽ പ്രമോദമുളവാക്കുന്നില്ല തത്സംഗമം.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ നായകൻ പരസ്രീസക്തനായിരിക്കുന്നതിനാൽ
ഉപപതി.

രൂപം ശീലം ദയം ശാസ്യം-
വിജ്ഞാനം മതിയെന്നു വ്യം
ഹൃദ്യ പ്രിയവാക്കു മദീനത്വം
മരണവൃന്തല്ല വേഷവും
വേഷ്യോപ്രണയമിത്യോദി-
പെട്ടേണമെൻ വൈശികാർഹപായൻ

രൂപാദിഗുണയുക്തൻ ചൈശികൻ.

വിജ്ഞാർത്ഥമൺ വിടിനൊരുവിലപിടിയാതാക്കിട്ടും ഡീക്കൊടിന്നീ-
വണ്ണം ശോഭിക്കുമിപ്പൊന്നുണിയായി ചൊളിച്ചിപ്പൊൾ ഞാനിപ്രകാരം
പണ്ണിനാനന്ദസാരമുതലഹരിയതായ് മിന്നമീത്തനപിയാളെ
ത്തിണ്ണം പ്രാപിച്ചതോൽ ചൊരുസുകൃതവിശേഷോദയം മേറ്റരം മേ

(അതിമോഹം)

വേശ്വാസകുതനാകയാൽ ഇവിടെ നായകൻ ചൈ-
ശികൻ.

൨൧ ശോഭം വിലംസം മായുഷ്യം
യൈഷ്യം ഗംഭീര്യം തഥാ
കൗടൗഭ്യം ലളിതം തേജ-
സ്സി വസതപഗുണങ്ങളാം

ശോഭ, വിലംസം, മായുഷ്യം, യൈഷ്യം, ഗംഭീരത, കൗ-
ഭൗഷ്യം, ലളിതം, തേജസ്സ് എന്നിവ എട്ടും സതപഗുണങ്ങ-
ളാകുന്നു.

൨൨ ഉത്സാഹം ദിക്ഷതം ശൌര്യം
നീചനിൽ ദയയുതഥാ
ഉയൻവനി ലാസ്സല്-
യതു മേല്പതു ശോഭയം.

ഉത്സാഹം, ദിക്ഷത, ശൌര്യം തന്നെക്കാൾ താഴ്ന്നവ-
നിൽ ദയ, ഉയൻവനിൽ അസൂയ എന്നിവ ഉണ്ടാകുന്നതു
ശോഭ.

കാടിച്ചാടിത്തിമയ്ക്കും പടയുടൈട്ടവിൽ പ്പഞ്ചമുഡാഗ്രമൊട്ടൊ-
ട്ടാടിക്കൊണ്ടൊട്ടുകോപിച്ചുരുന്നനിറമിയന്നുള്ള വശ്രാഭയോടും
കോടിശ്ശബ്ദിച്ചുവില്ലിൽ തചകളണയുമാറുമുമേന്മൽ ചൊരിഞ്ഞും
മൂട്ടന്നു നാലുപാടും മമഭടരെ മിടുക്കേരൂർ വീരബാലൻ.

(ഉത്തരരാമചരിതം)

ഇതു ശൌര്യത്തിനു ഉദാഹരണം.

അതുചെയ്താൽ അതിൽനിന്നു മറ്റൊരു കാര്യം ഉണ്ടാകും. അത് അതിന്റെ അർത്ഥം മറ്റൊന്നായിട്ടുണ്ടാകും. അതിനാൽ അത് അതിന്റെ അർത്ഥം മറ്റൊന്നായിട്ടുണ്ടാകും.

(കല്യാണസൗഗന്ധികം തുളു)

ഇതു നീചനിൽ ദൈവദാഹരണമെന്നു.

൨൩ ഗം ഭീരമായ ഗമനം -

ധീരത്വം ചേർന്ന ഭംഗം

സ്തിതമോ മേഴം വാക്കം

പെട്ടെന്നു വിപരസമം.

ഗാഢീയത്തോടുകൂടിയ വാക്കും ധീരമായ നോട്ടവും സസ്തിതമായ വാക്കും ഉള്ളതു വിപരസം.

നോട്ടം പുല്ലായ്ക്കായിക്കുന്നിതു സകലജഗൽസ്തംഭസാരത്തെ നാനം ധർമ്മപ്രപഞ്ചിപ്പിച്ചുള്ളൊരുഗതി യാതൊരു മോഹം എന്നതോന്നും കട്ടിക്കാലത്തുപോലും ഗിരിയൊടുസമമം ഗൗരവത്തോടുകൂടി. പെട്ടെന്നിങ്ങോട്ടുപോയെന്നൊരു ശിശുവിനോ വീരമോ ഗർവ്വതാനോ.

(ഉ. രാ. ചരിതം)

൨൪ ചേഷ്ടാദൃഷ്ടാദൃഷ്ടാദൃഷ്ടിതൻ രമ്യ-

ഭാവം മായുര്യം മായുര്യം

ചേഷ്ടാദൃഷ്ടാദൃഷ്ടാദൃഷ്ടിത മായുര്യം.

മയക്കി മാലോകരെ തന്മൂലത്തിനാൽ
പ്രയാസമില്ലാതെ കനത്തവില്ലിനേ
നിയന്ത്രണം ചെയ്തു ഗുണത്തിനോടവൻ
നയത്തോടും മനമനികുവില്ലുപോൽ.

(രാ. ച. വിലാസം)

വിഷ്ണു മേലൂ കീലും കൃത്യം

തുടരുന്നതു ധൈര്യം മായുര്യം.

വിഷ്ണു ഉണ്ടായാലും കൃത്യം തുടരുന്നതു ധൈര്യം.

ഇതരമരുളപ്പാടതു കേട്ടു സത്വര മരചർകലോത്തമനപ്പോൾ
ചിത്തമതാശ്ച കഷ്ടതസുഖത്തൊടെ കൈത്തളിർകൂപ്പി വണങ്ങിയെന്നു

മുന്നേക്കാളതി കോലാഹലമൊട്ടു സന്നാഹങ്ങൾ തുടങ്ങി പുരങ്ങളിൽ

(സത്യംസ്വയംബരം - തുളു)

൨൭ ആ പൽ സു ഞെഖ ക വൃത്തി തപ-

മതു ഗാഠീയ് നാമകം

ആപത്തിലും സുഖത്തിലും ഹൃദയത്തിന്നു ഒരേ വൃത്തിയുണ്ടാകുന്നതു ഗാഠീയ്.

ബദ്ധാമോദം സ്വപദി ഘറ്റമാനിച്ചു മാതാവിനെത്താൻ
സിദ്ധാന്തത്താൽ ശുക്ലിപതരയിൽ ചൂറിയാ രാഘവന്മാർ
അലാ കണ്ണീരനവധിപ്പൊഴിച്ചായി ടുങ്ങത്തോൽ
ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ജനകസുതയും വാങ്ങി മെല്ലെന്നടുത്താൾ.

രാഘവന്മാർ വനപ്രയാണസന്ദർഭത്തിലും സത്തുഷ്ടരായ
തുകൊണ്ടു ഇവിടെ ഗാഠീയ്.

ശരൂമിത്രങ്ങളിൽപ്പൊരം

സമഭാവനയുത്ഥം

൨൯ പ്രിയമോദോഷണോദന-

മതു മേശദിയ് മായ്

ശരൂമിത്രങ്ങളിൽ ഭവപോലെയുള്ള ഭാവനയും ഇഷ്ടമായ
വാരും, ദാനവും, കൗടോർമ്മാകുന്നു.

സിരമുറികളിൽനിന്നിങ്ങുടന്നുണ്ടു രക്തം
വീരവിചിന്തിച്ചു മറിയല്ലെന്റെ ദേഹത്തിൽ മരണം
അരിയ പശി നിനക്കും ശാന്തമായില്ല നാനം
ഗരുഡ! പാകമെന്തേ! ഭക്ഷണം നീ നിറുത്തി.

(നാഗാനന്ദം - നാടകം)

ശ്രംഗാരമേരിട്ടോചേഷ്ട-

യതുതാൻ ലളിതാഹ്വയം.

ശ്രംഗാരപ്രചുരമായ ചേഷ്ടയാണ് ലളിതം.

൨൭ അന്ത്യൻ ചെങ്കിട്ട് മോക്ഷപ-

മപമനവുമല്ലവ്വം

മരിയ്ക്കിലും സാഹിത്യീടും -
ത്തതാതേജസ്സിതീരിതം

അന്നന്റെ ആക്ഷേപാവമാനങ്ങളെ മരിച്ചാലും സാഹിത്യത്തിലിരിക്കുന്നതു തേജസ്സ്.

ആണങ്ങൾക്കു ചിരന്നവനെങ്കിൽ പ്രാണത്തേക്കാൾ മാനം വലുതേ വ്യായവചസ്സുകൾ കേട്ടുടനല്ലോൾ ക്രോധമിയന്നുരചെയ്തു കിരീടി നില്ലെട! വാടാ! നിന്നുടെ പല്ലുകൾ തല്ലിയതിപ്പാൻ ഞാൻ മതിയാകും ഇല്ലൊരുസംശയമെന്നു പറഞ്ഞു വില്ലുവെച്ചു കലച്ചു കിരീടി.

(കിരീതം - തുള്ളൽ)

പ്രതിനായകനായകനായീരോ -
ലതൻ വ്യസനീപാവിയം

പ്രതിനായകൻ ഡീരോലതനും വ്യസനമുള്ളവനും പാപത്തോടുകൂടിയവനുമെന്നു.

ശ്രംഗാരനായകനാർ
സഹായം ചെയ്യിടുന്നവർ
പിൻപിൻമട്ടൻ വിടൻ ചേടൻ
വിഭുഷകൻ മെന്നിവർ

പിൻമട്ടൻ, വിടൻ, ചേടൻ, വിഭുഷകൻ എന്നിവർ ശ്രംഗാരനായകനാർക്കു സഹായം ചെയ്യുന്നവരാകുന്നു.

നായകന്റെ ഗുണങ്ങളെപ്പറ്റി -
ലല്ലം കുറവുചേരുവോൻ
നന്മതങ്ങളെക്കുറിക്കലരുണോൻ -
സഹായി പിൻമട്ടകൻ

നായകന്റെ ഗുണങ്ങളിലല്ലാ മാത്രം കുറവുള്ളവനും നായകനിൽ ഭക്തിയുള്ളവനും (നായകനെ) സഹായിക്കുന്നവനുമെന്നു പിൻമട്ടകൻ. മാലതീമാധവത്തിൽ മകന്ദനനും രാമായണത്തിൽ സുഗ്രീവനും പിൻമട്ടനായകനാരാണ്.

ക ള ല ക ഭേ ശ വി ജ്ഞാ നി
ക ര മ ത ന്ര വി ശ ര ര ഭ ന്

നമ വ ര ച ര ല ന് സ മ്ത ത ന് പ ര ര
ഗേ ര ഷ്ടി യി ക ത് വി ട ര ഫ യ ന്

ഗീതാദികലകളിലെല്ലാം ഏകഭേശജ്ഞാനമുള്ളവനും കരമതന്ത്രങ്ങളിൽ നിപുണനും അധികം പറയുന്നവനും ഗോഷ്ടിയിൽ സമ്മതനും ആകുന്നു വിടൻ. വേശ്യയുടെ ഭവനത്തിലോ സഭയിലോ അന്യഗൃഹത്തിലോ, വിദ്യാവിത്തവയോബുദ്ധിശീലാദികൾകൊണ്ടു സമാനന്മാരായവരോടുകൂടി പരസ്പരങ്ങളുടെ സമക്ഷം നമ്മാലാപം ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ള ഇരിപ്പാകുന്നു ഗോഷ്ടി എന്നു വാത്സ്യായനമതം. ഉദാഹരണം മുഖ്യകടികത്തിലെ വിടൻ.

സ സ്വ ര ന ത്തി ന് ന നെ പൂ ണ്ണ ച
ക ല ഭേ ന് ര ന് ചേ ട ന ര മ ക ന്.

സ്രീപുരുഷനാരായണത്തിൽ ചേർക്കുന്നതിനു സാമത്യമുള്ളവൻ ചേടകൻ.

നമ വി കൃ ത മ് വേ ഷ വു മ് വ ര ക്ഷ-
മ മ ഗ വു മ് പൂ ണ്ണി ട ന വ ന്
ഫ ര സ്യ പ്ര ധ ര നി യ ര ഫ ര-
പ്രി യ മേ ന മ് വ ഹി പ്ത വ ന്

നന ക ല ഫ പ്രി യ ന തൃ ന്ത മ്
സ്വ ര മി ഭ ക്ത ന് വി ഭൃ ഷ ക ന്

വേഷത്തിലും വാക്കിലും ശരീരത്തിലും വൈകൃത്യമുള്ളവനും ഫാസ്യപ്രധാനിയും ആഹാരപ്രിയനും കലഹത്തിലാസക്തനും സ്വാമിഭക്തനും ആണ് വിഭൃഷകൻ. ഉദാഹരണം മാഡവ്യൻ. ശാകന്തളം.

ഇവിടെ പറഞ്ഞ ചീന്മദ്ദാദികളെ കൂടാതെ മന്ത്രി പൂരോ
ഹിതൻ മാലാകാരൻ രജകൻ തരംബുലഗംധികൻ മുതലാ
യവരും നായകന്റെ സഹായികളാണ്. മന്ത്രിയും പൂരോഹി
തനും ശൃംഗാരനായകനോട് സഹായികളാകുന്നില്ല. സഹാ
യികളിൽ ചീന്മദ്ദൻ ഉത്തമനും വിടചിദ്രവകചേടനാർ മ
ധ്യമനോജമാകുന്നു. വാമനൻ ശബ്ദൻ കിരാതൻ ജേച്ഛൻ
ആഭിമൻ കബ്ജൻ മുകൻ ശകാരൻ ഏന്നിവാർ അന്തഃ
പുരത്തിലെ സഹായികളാകുന്നു. വാമനാദികൾ അപ്രധാ
നന്മാരാണ്.

ദേശകാലജ്ഞാനായാത്മ -

വാനായ്ക്കൈ മന്ത്രി വെട്ടുന്നവൻ

൩൪ അസംഖ്യകായ്കയ്ക്കു കൂടി -

ക്ലേശിക്കാതെ നടത്തുവേൻ

ഭാവജ്ഞാനോരവിശ്വാസ -

മുള്ളവൻ ഭൂതനാമകൻ

ദേശകാലങ്ങളെ അറിയുന്നവനും ബലവാനും സ്നേഹമു
ള്ളവനും അസംഖ്യകായ്കളെ കൂടി ക്ലേശമില്ലാതെ നടത്തു
ന്നവനും ഭാവജ്ഞാനം വിശ്വാസമുള്ളവനാകുന്നു ഭൂതൻ.

൩൫ നിസൃഷ്ടാത്മമിതാത്മനാർ -

സന്ദേശത്തെ വഹിപ്പവൻ

ത്രിവിധം ഭൂത, രൂഹിച്ഛ -

കായ്കം ഭംഗ്യം വഹിപ്പവൻ

൩൬ നിസൃഷ്ടാത്മൻ മിതാത്മനായ്ക -

മരത്രം ചേയ്ക്കൻ മിതാത്മനായ്ക

സന്ദേശമാരകൻ ചൊൽവ -

തന്ത്രം ന്യമറിയിപ്പവൻ

നിസൃഷ്ടാത്മൻ മിതാത്മൻ സന്ദേശമാരകൻ എന്നു ഭൂ

തന്മാർ മൂന്നുവിധം. നായികാനായകന്മാരുടെ ആശയങ്ങളെ
പറയാതെ ഉപഹിച്ച് ചെയ്യുന്നവൻ നിസൃഷ്ടാത്മൻ; കാര്യം
മാത്രം ചെയ്യുന്നവൻ മിതാത്മൻ; പറഞ്ഞതിനെ അവിടേയും
ഇവിടേയും അറിയിക്കുന്നവൻ സന്ദേശമാരകൻ; ഇതുപോ
ലെ നിസൃഷ്ടാത്മ മിതാത്മ സന്ദേശമാരിണി എന്നു ഭൂതിയും
മൂന്നുവിധമുണ്ടു.

നായകനായകനുള്ളവരേകുന്നു.

ഗുണങ്ങളെയുപേക്ഷിച്ചിതം

സംഗമം നേട്ടം നവഹിതം

നാരിയുടേ നായികാത്മയം

നായകൻ പരിശീലിതൻ ഗുണങ്ങളെ എല്ലാം യഥാവി
തം വഹിക്കുന്ന സ്ത്രീയെ നായിക എന്നു പറയുന്നു.

നവഗുണി നായകനായികന്മാരെല്ലാം

സ്വകീയപരകീയന്മാർ

സംഗമം നേട്ടം യഥാവിതം

സുഖങ്ങളിലൊരേവിധം

നവഗുണി നായികന്മാരെല്ലാം

സ്വകീയപരകീയന്മാർ

ഭർത്താമാത്രം നായകൻ

കൈയുള്ളവർ സ്വകീയനായിക

സ്വകീയ പരകീയ സംഗമം എന്നു നായികമാർ മൂ
ന്നുവിധം. സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ ഒരുപോലെ ഭർത്താവിനെ
അവർത്തിക്കുന്നവളും സ്വകീയപരകീയകുതയും ഭർത്താവിങ്കൽ മാ
ത്രം അനുരാഗമുള്ളവളുമാണ് സ്വകീയ. ഉദാഹരണം ഭക്ത
നി, സീത, സാവിത്രി

രംസ്വകീയ മൂന്നുവിധമുണ്ടു.

മദ്ധ്യസ്ഥൻ പ്രേമനിഷ്ഠനെ

൨൪൪

സാഹിതീസർവ്വസ്വം

മുശു മദ്ധ്യ പ്രൗഢ എന്നു സ്വീകരണാധികൃതനായി.

രഥ യൗവനം രംഭമുൾക്കൊണ്ടു
വരയരയ്ക്കരിയിൽപ്പരം
ലജ്ജാവിവശയരയേരം
മവ്യതരതചേഷ്ടയരയ്ക്ക

രഥകാന്തൻതെരുകൾചെല്ലിടിൽ
കരയുന്നവരമന്ദരയ്ക്ക
പ്രിയപ്രിയങ്ങളേതരത്തരം
മുശുയരം മുശുനായിക

മുശു എന്ന പദത്തിനു മോഹിപ്പിക്കുന്നവര എന്നു
അർത്ഥം.

ഗാത്രഗാത്ര തുടന്ത മധുരമതിരളം മാർവ്വന്തേരംഗേ
കൃതാദൃത്തിനു ലജ്ജായവനികയിൽ മരണഗർഭമാ വിരേജേ
മുത്തലംകൊങ്ക പദകജമുകുളസമം ഹന്ത താൽപ്പരവാദേയം
കെത്തിക്കൽത്തർച്ചിട്ടിട്ടു ത്വദിതി വദിവെഴും ശൈശവം വേഗലാംഗ്യം
(ഭാഷാഭൈഷധം ചമ്പു)

രഥ ശ്രീകരമവിവശതപദി
സമനമിയലുന്നവര
പ്രേമ്യപ്രേമ്യൗവനയരയ്ക്കകാന്തൻ
തന്നിൽ പ്രേമംവഹിപ്പര
രഥകാന്തനംഗസ്സുചെല്ലിടിൽ
കരിനേരകതിവദിക്കുവേരം
തത്തിലല്ലമരംയെയ്യം
വഹിക്കുന്നവരമദ്ധ്യയരം

മദ്ധ്യനായികയ്ക്കു മുശുയേപ്പോലെതന്നെ ലജ്ജയും കാ
മവൈവശ്യവും ഉണ്ടായിരിക്കും; യൗവനം അധികം ശോ
ഭിക്കുന്നവളും അപമാധിയായ കാന്തനെ ശങ്കരിക്കുന്നവളും

ആണ്. രതത്തിൽ അല്പം ധൈര്യം ഉണ്ടായിരിക്കും. ധീര,
അധീര, ധീരാധീര, എന്നു മദ്ധ്യനായിക മൂന്നുവിധമുണ്ട്.

ഞാനങ്ങ ചെൻറളവിലേ പരിമുച്ചുഗോഷീം
നിദ്രാച്ഛലേന നിജവാസഗൃഹം പ്രജന്ത്വാഃ
എന്മേലു മങ്ങായിലും കുളർകൊങ്കമേലും
ഗുഡസ്തിതാർദ്രമുടനെ പതിതഃ കടാക്ഷഃ.

(ലീലാതിലകം)

൪൫ സന്ധ്യ ണ്ണ യ യ ള വ ന ങ്ങേ ച ന്നു -
മു ന്ന ണ്ണ ത ര ചി ത്ത യ റ യ്
ര ത ണ്ണി ലേ റ റ ങ്ങ സ മ റ ത്ത്വ -
മു ള്ള റ ള്ള റ ള്ള പ്ര ള ധ ന റ യി ക

സന്ധ്യയ്ക്കയെഴുവനത്താൽ ശോഭിക്കുന്നവളും താരണപ്ര
വിലാസത്താൽ പ്രമത്തയും രതനിപുണയുമാകുന്നു പ്രേഴഡ.

പൂങ്കാവിലാൺകയിൽനിന്നുദനിർത്തികൂ -
താശാന്തരേ രഹസി ഹന്ത വസന്തകുലേ
ഉത്താളയെഴുവനവതീ തത്രാണമമദ്വ -
വിദ്യോതമാനജംബനസ്തനഘട്ടനേന

(ചന്ദ്രോത്സവം)

൪൬ അന്യ ധീ ന ണ്ണിൽ വ റ ഴ നേ റ റ
പ റ കീ യ റ പ്ര ന റ യി ക
ക ണ്ണ റ പ റ റ ധ യെ നേ വ റ -
ര ണ്ട മ റ തി രി യു ണ്ടി വ റ

അന്യോധീനത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവൾ പരകീയ; ക
ന്യ പരോധ എന്നു പരകീയ രണ്ടുവിധം.

൪൭ അ ന്ന ധ യ റ യ് പി ത റ വി നെ റ -
യ ധീ ന ണ്ണി ലി രി പ്ത വ റ
പ്ര റ യേ ണ മൃ ങ്ഗേ യേ പ്ത റ ല -
യു ള്ള ന റ യി ക ക ണ്ണ യ റ

ഉർന്ന

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

കന്യ വിവാഹം ചെയ്യപ്പെടത്തെയും വിതരണങ്ങൾ അധീനത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവളാകുന്നു. കന്യ മിഷൻ വാ മുഖത്തോടു സദൃശതയെന്നു.

ജന്മേ സഖീസദസി ഭോഗകമാപ്രസംഗേ
മുശേഷകുലം ചെയ്തുകൊടുക്കുമൊളിച്ചു തന്നിൽ
വിത്രേഷ പാവകളിലും മിഥുനാവയോകേ
സാ കാമിനി പുളകിനി സഹസം ബഭ്രവ.

(ചന്ദ്രോത്സവം)

രവ പരൻ വിവാഹം ചെയ്തുള്ളു വരം -
വരേ വരവേ പയനായിക

അന്യനാൽ വിവാഹം ചെയ്യപ്പെട്ടവൾ വരോഡം. ഇ വൾ വരപുരുഷാസക്തനായിരിക്കും.

രതം നെ പൂണ്ണ മുൾക്കൊള്ളും -
വേഗ്യം മരണനായിക

രതത്തിൽ സാമത്വമുള്ള വേഗ്യം സാമന്യനായികയാ കുന്നു. രക്തം, വിരക്തം എന്നു വേഗ്യ രണ്ടുവിധമുണ്ടു. രസത്തി നു ആഭാസരൂപം ഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നാടകാഭിയിൽ വിര ക്തയെക്കേറിച്ചു വണ്ണിക്കരുതു.

സമ്പത്താൽ സാരസത്തിൽ മകളുമതിഗുണം തിങ്ങുമീയംഗലക്ഷ്മി -
സമ്പത്താൽ സാരസാസ്രാന്തമഗ്രഹിണിയു മെന്മാണിയാൽ വാണിമാതും
അവിൽ പൂമ്പാണലിലയ്ക്കടയ പട്ടതയാൽ മാരദാരങ്ങളും തോ -
രായിപ്പോമെന്നോടേതൊന്നൊരുവൾ കിട വിരിച്ചുപ്രഭാവപ്രഭവേണ

(...തിമോഹം നാടകം)

രൻ സ്വരധീന പതികൾ വിന്നെ -
കൃഷ്ണിതം പൂർവ്വം ലിസം രതിക
കലാഹം നേരിതം വിപ്ര -
ലിജ്ഞം പ്രേരിത ഭർത്താ
രതം മരവരസകൾ ജ്ഞം പൂ -
വിരഭാഗം കണ്ണിതം പയ

സ റ മ റ ന്നു ന റ യി ക റ വ ള്-
മേ വ മ മ ട്ട വി ധ ണ് ഹി ല റ റ

സ്വാധീനപതിക ഖണ്ഡിത അഭിസാരിക കലഹാന്തരി
ത വിപ്രലബ്ധ പ്രേഷിതഭന്തുക പാസക സജ്ജിക വിരഹോൽ
ക്കുണിത എന്നു സാമാന്യനായിക ഏകവിധം

മേ ക റ ന്ത ന് സ്വ റ ധീ ന യ റ യു ളേ ള്ള റ റം-
സ്വ റ ധീ ന പ തി ക റ ഖ്യ യ റ റ
പ റ ന കേളി ജ ല ക്രീ ഡ റ-
ക സു മ റ പ ച യ ണെ ള്ള റ.

മേ. പ്ര ഹ ഷ് റ സു റ പ്ത ജ റ ദി-
യി വ റ ഷ് ള്ള വി ച ഷ്ടി ത റ.

ഭത്താവ് തനിക്കു സ്വാധീനനായിട്ടുള്ളവൾ സ്വാധീന
പതിക. പാറകേളി മുതലായവ ഇവളുടെ ചേഷ്ടിതങ്ങളു
കുന്നു.

സൗന്ദര്യം കറവാണെന്നിങ്ങു ഭവിരുകാരനവണ്ണമി-
ല്ലെന്നല്ല പാപവസ്ത്രമില്ല സരസക്രീഡയ്ക്കു മലൈശ്വരൻ
ഇന്നേവം പലമട്ടു വൻകാവെനിക്കുണ്ടെങ്കിലും കാരതനി.
യെന്നിൽ തോഴി! ഭവിക്കമാപ്രണയവൃത്തിക്കില്ല കേടല്ലവം.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ നായികയ്ക്കു പലവിധം കറവുകൾ ഉണ്ടായിര
ന്നിട്ടും നായകൻ സ്വാധീനനായിരിക്കുന്നതിനാൽ നായിക
സ്വാധീനപതിക.

അ ന്നു ത ന്ത ടെ സ റ ഭേ റ ഗ റ
മു ല മു ണെ റ യ ല റ ഞെ ന റ

മേ. ക ല ന് ക റ ന്ത നെ ക്ക ണ്ടു-
ര ഷ്ട യ റ യ വ റ ഖ ണ്ഡി ത

വരുഷം വചനം മെയനം
ചിന്ത ബാഷ്പവിമോചനം.

൫൪. വേദം രോദനവുമാത്രം
യിവതഃ ചൃഷ്ടിതങ്ങളാം.

അന്യസ്മിന്യുടെ സംഭോഗം നിമിത്തമുള്ള അടയാളങ്ങൾ ശരീരത്തിൽ വാമിക്കുന്ന ഭർത്താവിനെക്കണ്ടു കോപത്തോടുകൂടിയവർ വാണിത. കഠിനവാക്കുപറയുക തുടങ്ങി വിചാരം കണ്ണിരൊലിപ്പിക്കുക, ദുഃഖിക്കുക, കരയുക, മുതലായവ വാണിതയുടെ ചേഷ്ടകളാകുന്നു.

അത്യന്തനിമ്ബതരോ മമ പുണ്യമേവ
പണ്യം ഗംഗാപിതൃനാമപട്ടമണ്ഡലം കണ്ടു
കാന്തയ്ക്കു തന്മനസി വന്നു നിറഞ്ഞ കോപം
ദമസ്തലം ഭക്തി കിം പുനരന്യരോചേതഃ.

(ലീലാതിലകം)

മനഃപരശയായ് ഭൂതസ്തം
തമസ്സകുളിലാത്തവേദം.

൫൫. ഭൂഷചർമ്മഭിസാരത്തെ
ചേഷ്ടവോളഭിസാരിക
ചിത്തസന്താപമിത്യഭി-
യിവരക്കുള്ള വിചേഷ്ടകൾ.

കാമവിധിതയായി ഭർത്താവിന്റെ സങ്കേതത്തിലെത്തി രമിക്കുന്നവർ അഭിസാരിക; ഭർത്താവിനെ അഭിമുഖീകരിച്ചു സഞ്ചരിക്കുന്നവർ എന്നർത്ഥം. അഭിസാരികമാർ, അവരെ ആരും തിരിച്ചറിയാതിരിക്കുന്നതിന്നു നിലാവുള്ള രാത്രിയിൽ ധവളങ്ങളും ഇരുട്ടുള്ള രാത്രിയിൽ കറുത്തവയും, ആയ ഭൂഷണങ്ങൾ ധരിപ്പിക്കും. സസ്യങ്ങളുണ്ടാകുന്ന ഭൂമി, വാടി, പൊളിഞ്ഞ അമ്പലം, ഭൂതയുടെ ഗൃഹം, വനം, പുഷ്പോദ്യാനം, ശ്മശാനം, നദീതടം, എന്നിവ എട്ടും പുണ്യലികളുടെ അഭിസാരസ്ഥാനങ്ങളാകുന്നു.

തൂവള്ളപ്പൂട്ടുത്തിട്ടുടലിലുരസി മുല്ലാഴ ചാടീരപങ്ക -
 സ്രാവംകൊള്ളിച്ചു കന്ദപ്രസവസുഭഗമാല്യഗുണർ മൗലിഞ്ചിണാക്കി
 പൂവമ്പച്ചുടകുടം വനിതകൾ വരസങ്കേതഭൂ നോക്കി ലാക്കിൽ
 ശ്രീവർധിക്കും നിലാവേന്തിയ നിശയിലിതാ മന്ദമന്ദം ചരിപ്പു.
 (രാഘവാഭ്യുദയം)

ശാരം ഹാരമുരസ്സിലും കളകളും തഞ്ചുനുകരഞ്ചീഗുണം
 സ്താരശ്രീജഘനത്തിലും മുഖരമാമിത്തങ്ങളു കാൽത്താരിലും
 സൈപരം ചേർത്തുതമുക്കുടിച്ചിസരികൾ പോകയാണെങ്കിലി-
 നേരം പാരമുഴന്നു ദിക്കുകളേ! നോക്കുന്നതെന്തിന്നുനി.
 (അമരകശതകം)

൫൬. ക റ ലിൽ വീ ണ ന മി ക്ക ന
 ക റ ന്ത നെ സ്സ ന്നു ജി ചു ട ന് .
 പ ശ്വ ര ത്ത വി 'സ്ത മ' ര ത്ത ന പി -
 ക ല ഹ ര ന്ത രി ത ര ച്യ യ രം .
൫൭. സ ന്ത ര പ ര ഭൂ ര ന്തി യ്ക്ക ര മ ര ഹ ര
 നി ശ്വ ര സ ര ജ പ ര വൃ ര ത മ ര
 പ്ര ല ര പ ര മു ത ല ര യു ജ്ജ -
 തി വ റ ക്ക ജ്ജ വി ഭേ ച ഷ്ട ക റ .

കാലിൽവീണ ഭത്താവിനെ ഉപേക്ഷിച്ചു പിന്നീട് പ്രസ
 നിക്കുന്നവൾ കലഹാന്തരിത. സന്താപം ഭ്രാന്തി മുതലായ
 വ ഇവളുടെ ചേഷ്ടകളാകുന്നു.

കാലിൽത്താനാചരിച്ചുള്ളൊരു ഭയിതനെ നിശ്ശങ്കമാൽ ത്തള്ളിവിട്ടുൾ -
 കോലും കോപേന ചെഴ്ന്നുനമ സഖിയൊടുരച്ചേരംവരും ദീനയായി
 മാചേരി സ്തംഭിച്ചു ദ്രിശിദിശി നിതരാം നോക്കി നിശ്വാസമേരി
 വ്യാപോലസപാതയായിട്ടാതിയൊടിവൾ വന്ദോഹമുണ്ടാറിടുന്നു.
 (സ്വന്തം)

ഇവിടെ കാലിൽവീണ ഭത്താവിനെ ഉപേക്ഷിച്ചു പി
 ന്നീട് അസ്വസ്ഥയായിബാധിച്ചതിനാൽ നായിക കലഹാ
 ന്തരിത.

൫൮. കൃതസങ്കേതനായിട്ടു-
മടുത്തൊത്തൊഴിയൊൽ പ്രിയൻ
സംപമം നം വസി ക്കണേം
വിപ്രലബ്ധം വൃനായിക.

൫൯. അശ്രമോചനവുമായി
സന്തപ്തം ദിക് കരം ചേഷ്ടകരം.

സങ്കേതം നിശ്ചയിച്ച് അവിടെ വേണ്ട സമയത്തിൽ
വരാത്താൽ അപമാനമുണ്ടായ (ഭർത്താവിനാൽ) പരം വി
പ്രലബ്ധം.

നോക്കിക്കണ്ണത്തുവോളം കണവനുടെ വഴിയ്ക്കാരവിടെത്തുടങ്ങിയോൾ.
പോക്കില്ലാത്തതിനേരം വഴികളിലിരുളിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ
വീട്ടിനേക്കാൾ വിഷാദിച്ചൊരടി വിരഹിണി വച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിൽ
പ്രേമൻ വന്നെത്തുമെന്നു കണ്ടെ വലിയൊരു ഹിന്നയും കണ്ണുനീർ
(അമരകശതകം)

കറന്തൻ ഭൂതം വസിപ്പിടി-
ലവരം പ്രേഷിതഭർത്താക.

൬൦. കൃശത്വം നിശ്ചയിച്ചൊരു-
നിമിത്തം ദിവിലോകനം
ജാഡ്യം വിചാരം മലിന്യം-
മശ്രുദ്ധസകലത്തിലും.

൬൧. ഈ മടുത്ത വികാരങ്ങൾ-
ഭീവരം ക്കുള്ള വിചേഷ്ടകരം

ഭർത്താവ് അടുത്തു ഇല്ലാതിരിക്കുന്നവരും പ്രേഷിതഭ
ർത്താക. കൃശത്വാദിവികാരങ്ങൾ ഇവളുടെ ചേഷ്ടകളാകുന്നു.

നീരാടമ്മേ! നിവസനമിടം ചാത്തു ദേവാർച്ചനാതം.
മെറ്റുപ്പാഴ്ന്നീ കൃതമതിരതും മുട്ടുമാറായിതല്ലോ
എന്നീവണ്ണം നിജപരിജനപ്രാപ്തനും കത്തുകാമാ
പ്രേമിനി വാർമ്മസി വിരഹവ്യാകുലാവസ്ഥയാലേ.
(ലീലാതിലകം)

ക റ ന്ത ന് ത ന് വ മ വു ണ ന റ ക്കി-
യ റ ത്ത ണി മ ത വു ന്ന വ റ .

നൗ. സ നേ ന്ത റ ഷ മേ റ റ മു റ ഞ ക്ക റ ജ്ജ-
മ വ റ വ റ സ ക സ ജ്ജി ക .
സ ഖീ വി നേ റ ദ ണ ക റ ന്ത ന് വ-
നേ ത്ത റ മ റ ശ്ശ ത്ത നേ റ ക്ക ക .

നൗ. ഭൂ തീ വി ക്ഷ ണ മി ത്വ റ ദി-
യി വ റ ത ന് ചേ ച്ചി ത്ത ണ ജ റ .

സ്രീകൃഷ്ണൻ വാരത്തിന്നു വാസകമെന്നു പറയുന്നു. സ്വ
വാസകത്തിങ്കൽ, ഗതനായ ഭർത്താവ് ഗൃഹസമീപത്തിൽ എ
ത്തുമ്പോൾ, സന്തോഷിച്ചു സജ്ജയായി നിൽക്കുന്നവൾക്കു,
വാസകസജ്ജിക എന്നു പേർ. ഭർത്താവിന്റെ വരവും നോ
ക്കി വേണ്ടതെല്ലാമൊരുക്കി (ഭ്രഷണങ്ങൾ എല്ലാം ധരിച്ചു
ശയനം ഭംഗിച്ചാക്കി) സന്തോഷത്തോടുകൂടി സ്ഥിതിചെയ്യ
ന്നവൾ എന്നർത്ഥം. സഖീവിനോദാദികൾ ഇവളുടെ
ചേച്ചിതങ്ങളാകുന്നു.

ബാലേ! നീ കരയേണ്ട കണ്ണി കീഴടങ്ങിനിൽക്കുന്നീ-
രാലേ, നിങ്ങളുടേപ്പി നീക്കുക പുതുപ്പാല വാടുന്നു തേ
മാലേറുന്നതല്ലേണ്ട മെത്തയിലെടോ മായുന്നു മെയിപ്പൊട്ടും
മാലേയം ദയിതൻ വരേണ്ട സമയം വൈകീല ശങ്കിക്കാല.

(പള്ളത്തു രാമൻ. പുഷ്പമാണവിചാസം)

വ റ റ ന റ യ് നി ശ്ച യി ച്ച റ ലു ണ
യ റ ദ്വ വ റ ല ത്ത റ ത്ത ന റ മ നേ

നൗ. നി ന ച്ച ദ്വ ഷ മേ ത് ക്ക നേ റ റ
വി ര മേ റ ത് ക്ക ണി ത റ വ്വ യ റ .
ത റ പ ണ വേ പ മ വു ണ ഗ റ ത്ത-
സ റ ദ ണ ബ റ ഷ്ച വി മേ റ ച ന .

നൗ. അ ശ്ര ല ചി ന്ത യി ത്വ റ ദി-
യെ ല്ല റ ത മേ ച്ച ച്ചി ത്ത ണ ജ റ .

ഇന്നദിവസം വരാമെന്നു നിശ്ചയമായി പറഞ്ഞിരുന്നു
 ലും ദൈവഗതിനിമിത്തം അന്നു എത്തുവാൻ സാധിക്കാത്ത
 ഭർത്താവിനെ വിചാരിച്ചു ഭുജിക്കുന്നവരും വിരോധാൽക്കണ്ഠി
 ത. താപദികൾ തച്ചേഴുകൾ.

പ്രാണൻ നീ തങ്കമെന്നായ് ചുവലത വെദാത കാൽസംഗ്രത്തിനേതും
 ക്ഷിണപ്രമാശയൻ താൻ ചിരിയുകിലവനോ മരൊരാളത്തിക്കു ദാസൻ
 ആണങ്ങൾക്കേവമല്ലോ നടപടി ദൃഢമല്ലെങ്കിലെന്തിനാ വൈകി.
 കാരണമു നേരമെന്നുകിലുചടികനവൻ തോഴി! വന്നെത്തിടാത്തു.

(സ്വപനം.)

ഇതു വരാമെന്നു പറഞ്ഞ ദിവസം വന്നുചേരാത്ത നാ
 യകണക്കുവെച്ചുള്ള നായികയുടെ വാക്യം ആകുന്നു.

നന്ന. കുമാരികു മിന്നിപ്പിന്നെ -
 ധാരത്രേയീ ശിപ്തകാരികൾ
 നായികയ്ക്കു സഹായിപ്പോർ
 കാര്യവിപ്രശ്നകാരിയുൾ.

നന്ദ. നേത്രമിത്രഗുണം സർവ്വം
 ചേരുന്തോരിവരൊക്കെയും

ഭൂതി സമീപമിരിക്കുന്നി പ്രതിവേശിനി കുമാരികു
 മിന്നി ധാരത്രേയീ ശിപ്തകാരികൾ കാര്യവിപ്രശ്നകാരി എന്നിവർ
 നായികയ്ക്കു സഹായം ചെയ്യുന്നവരാണ്. ഇവർ നായകസ
 ഹായികളുടെ ഗുണത്തോടുകൂടിയവരാകുന്നു. സമീപഗൃഹ
 ത്തിൽ വസിക്കുന്നവരും പ്രതിവേശിനിയും, വീണാവദനാ
 ദിസമത്സരമുള്ളവരും ശിപ്തകാരിയും, രജകാരികാര്യവും, ദൈ
 വജ്ഞ വിപ്രശ്നകാരിയും, മറയുന്നു. മാളവികാഗ്നിമിത്രത്തിലെ പ
 സ്വിതകൈശികി ലിംഗിനിയാണ്.

ആലംബനവിഭാവം പറയപ്പെട്ടു. ഇനി ഉദ്ദീപനവി
 ഭാവത്തെക്കുറിച്ചു പറയുന്നു.

രത്നം ദിയുടെയുദ്ദീപി
 ചെയ്തു ഉദ്ദീപനം ചെയ്ത മറയം.

നവ. ഉദ്ദീപനം നാലുമട്ടി-
ലാലംബനസമാശ്രയം
ഗുണം ചേഷ്ടയലങ്കാര-
തടസ്ഥങ്ങളുമിങ്ങനെ.

രത്നാദികളായ സ്ഥായിഭാവങ്ങളെ ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുന്നത് ഉദ്ദീപനം. ആലംബനത്തെ സമാശ്രയിച്ചു, ഗുണം ചേഷ്ടാലങ്കാരം തടസ്ഥം എന്നു, ഉദ്ദീപനവിഭാവം നാലുവിധം.

നന്ദ. യേശവനം രൂപലാവണ്യ-
സൗന്ദര്യങ്ങൾ മുദൃതപവും
സൗകുമാര്യഭിരൂപ്യങ്ങൾ-
ഉദാലംബനഗുണങ്ങളും.

യേശവനം രൂപലാവണ്യം സൗന്ദര്യം മുദൃതപം സൗകുമാര്യം ആഭിരൂപ്യം എന്നിവ ഏഴും ആലംബനത്തെ (നായികാനായകന്മാരെ) ആശ്രയിച്ചുള്ള ഗുണങ്ങളാണ്.

൭൦. താരകണ്യം യേശവനം ഭിഷ്വ-
മിതു നാലുവിധത്തിലും
പ്രഥമം ദ്വിതീയം ഹിന്ന-
തൃതീയം ചതുർത്ഥം.

യേശവനമെന്നതു താരകണ്യമാകുന്നു. ഇതു പ്രഥമം ദ്വിതീയം തൃതീയം ചതുർത്ഥം എന്നു നാലുവിധമുണ്ട്.

൭൧. ഇതിങ്കലൊന്നും രണ്ടും താൻ
രതത്തിനു പയ്യുക്തമം

ഇവയിൽ ഒന്നാമത്തതിനും രണ്ടാമത്തതിനും മാത്രമേ രതയോഗ്യതയുള്ളൂ.

ഭൂഷയൊന്നും ധരിക്കാതെ
ശരഭിക്കുവതു രൂപമം

ഭൂഷണമൊന്നും അണിയാതെതന്നെ ശോഭിക്കുന്നതു
രൂപം.

ഈ ലാവണ്യം സ്തംഭിതം
പോലെ യുക്തനല്ലതി

സ്തംഭിതം പോലെ നിമ്ബലമായ ശരീരത്തിലുള്ള കാ
ന്തി ലാവണ്യം.

അംഗപ്രത്യംഗസുഭഗ-
യോഗം സൗന്ദര്യനാമകം.

അംഗങ്ങളുടേയും പ്രത്യംഗങ്ങളുടേയും ഭംഗിയാക്കിയുള്ള
ചേർച്ചയാകുന്നു സൗന്ദര്യം.

ഈ അകുടംഗത്വം മുദ്രത-

കാരിന്ദ്രമില്ലാതിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയാകുന്നു മുദ്രതം.
ലാളിത്യം സുകുമാരത

യാതൊന്നുകൊണ്ടു മുദ്രമായ വസ്തുവിന്റെ സ്വർണം കൂ
ടി സാധിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല അതുവിധമുള്ള ലാളിത്യമാക
ുന്നു സുകുമാരത.

സ്വഗുണത്താലടുത്തുള്ള-
വസ്തുക്കൾക്കുമതിൻവിധം

ഈ സാരരൂപമുള്ളവരക്കെന്ന
ഗുണമാമാഭിരൂപകം

ഗുണങ്ങളുടെ ഉൽക്കർഷം മൂലം അടുത്ത സ്ഥിതി ചെ
യുന്ന വസ്തുക്കൾക്കകൂടി സാരരൂപമുണ്ടാകുന്നതു ആഭിരൂപം.

ലീലാലാസാദിയെല്ലാം
ചേഷ്ടാദീപനനാമകം.

ലീലാലാസം മുതലായവ ചേഷ്ടാദീപനമാകുന്നു.

൭൫ വസ്ത്രവു ങ്ങു ണം മ റ ല്യ-
 മനുലേപനമിങ്ങനെ
 ഉദ്ദീപനമലങ്കാരം-
 മിതു ന റ ല്യ വിധത്തിലാ ണം.

അലങ്കാരോദ്ദീപനം വസ്ത്രം ഭൂഷണം മാല്യം അനുലേപനം എന്നു നാലുവിധമുണ്ട്. പട്ടു മുതലായവയെ ധരിക്കുന്നത് വസ്ത്രം; ഹാരാദികളെ അണിയുന്നത് ഭൂഷണം; മാലകളെ അണിയിക്കുന്നത് മാല്യം; ശരീരത്തിൽ ചന്ദനകുങ്കുമാദികൾ തേയ്ക്കുന്നതു അനുലേപനം.

൭൬ നി ല റ വൃ ധ റ ര റ ഗൃ ഹ വൃ ണം
 ചന്ദ്രോദയവൃഥാവിധം
 ഭംഗകേരകിലനദിങ്ങൾ
 മനുചരയുവസന്തപ്തം

൭൭ ലതാമണ്ഡപമുദ്യോനം
 ദീപ്തികരഹർമ്മ്യഭൂമിയും
 ശ്രീധാദ്രിഗീതംതടിനി
 മുതലായവയെക്കൊണ്ടും.

൭൮ തടസ്ഥങ്ങൾ യഥാകാലം
 മുഖഭോഗോപയോഗികൾ

ചന്ദ്രികാദികൾ ഏല്പാം, ഉപഭോഗത്തിനു പ്രയോജനകരങ്ങളാകയാൽ തടസ്ഥങ്ങളാകുന്നു.

സ്ഥായിതൻകാര്യമായിട്ടു
 ഭവിപ്പതനുഭാവമാം

രത്നാദികളായ സ്ഥായികൾക്കു കാര്യമായി ഭവിക്കുന്നത് അനുഭാവമാകുന്നു. വിഭാവാനുഭാവങ്ങൾക്കു കാരണകാര്യ സംബന്ധം ഉണ്ട്. സ്ഥായിക്കു കാരണമായിട്ടുള്ളതു വിഭാവവും കാര്യം അനുഭാവവുമാകുന്നു.

பு0 பி ர ஜ 0 த னை உ 0 கி ன்
 இ 0 வ னை ி 0 ஸ கி ல னை ட்டி 0

ഭവം, ധാവം, ധേല, ശോഭ, കാന്തി, ദീപ്തി, പ്രാഗ
ത്ഭ്യം, മാധുര്യം, ധൈര്യം, കൗടര്യം എന്നിവ ഹൃദയത്തിലു
ണ്ടാകുന്ന ഭാവങ്ങളാകുന്നു.

അ വി ക ര മ ന സി ന്നു
യ ഓ ദ്ര വി ക്രി യ ഭ ഓ വ മ ഓ

മുൻപു യാതൊരു വികാരവുമില്ലാതിരുന്ന മനസ്സിനു ആ
ദ്യമായി വികാരം ഭവിക്കുന്നത് ഭാവം.

അതാണുതു വസന്തവും മലയപർവ്വതത്തിങ്കൽനി-
ന്നതാണമണയുന്ന കാറ്റിതു മതൊന്നുതന്നേ ഭൂവം
ധൃതാത്മബലയായ ഞാനവഴുതന്നെയെന്നാകിലും
ക്ഷതാശയ മിതസ്ത്രമെന്നതു കണ്ടാൽ തോന്നുന്നു മേ.

(സംഗ്രഹം)

വസന്തകാലവും മലയവായുവും ഞാനും മുമ്പുണ്ടായിരുന്നതുതന്നെയാണ്. എന്നാലും എന്റെ മനസ്സു വേറെ ഒന്നു (മുമ്പുള്ളതല്ല) എന്നു തോന്നുന്നു; ഇവിടെ നിർവ്വികാരമായിരുന്ന മനസ്സിൽ ആദ്യമായി വികാരം ഭവീച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ ഭാവം.

പൂർണ്ണകടാക്ഷാദിവികാരത്താൽ
 സംഭവേശ്വരശാസ്ത്രകരകം
 വികാരമല്ലംകടുത്ത
 ഭവത്താൽഘവനമകം.

കടാക്ഷം വിക്ഷണം മുതലായവയാൽ സംഭോഗാഭി
ലാഷ്ട്യത്തെയും, അല്പമായ മനോവികാരത്തെയും, കാട്ടുന്നതു
മാവാം.

സ്മൃതിതത്ത്വലക്ഷണംബന്ധമാംഗിയാം
ഗിരിജ, ഭാവമീയനവിധത്തിലായ്
ഹരനെ യത്നോടു നോക്കി നിജാനന്ദം
വിരവിനോടു തിരിച്ചു മനോഹരം.

(കുമാരസംഭവം - സ്വന്തം)

പുറം അത്യാന്തരം പ്രകൃതിയായുള്ള
മാവാത്തതാൽ ഹേലയായതു
അധികം തെളിഞ്ഞിട്ടുള്ള മാവാത്തതന്നെ ഹേല. ഉദാ
ഹരണം മുമ്പു കൊടുത്ത പദ്യം മതിയാകും.

പുറം രൂപഭോഗാഭിയാലുള്ള -
ഗോത്രത്തിൽ ഭൂഷണശോഭയോം

രൂപം യൗവനം ലാളിത്യം സംഭോഗം മുതലായവ
കൊണ്ടു ശരീരത്തിനുണ്ടാകുന്ന ഭൂഷണശോഭ.

സലജ്ജമൊരു കയ്യിനാൽച്ചൊരിച്ചൊരു വക്ത്രം കനി -
ച്ചുവത്ത പൂമ്പുറം പൂർണ്ണ പടമൊടു താങ്ങിപ്പൊൽ
അലക്ഷിതസഖീമുഖാഞ്ജന മഭീമ. ശയ്യംഗുഹ -
സ്ഥലം ജഗതി മുശുമാരിയെ വെടിഞ്ഞിതാ യാത്രയായ്.

(രാജവംശഭൂഷണം)

മനഃപ്രദീപനം ചെയ്യും -
വിസ്തൃതം ശോഭകാന്തിയോം
പുറം അതിപ്രകാശമാകാനി -
തന്നെ ദീപ്തഭിധാനകം

മാനസവികാരത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കത്തക്കവിധം വിസ്തൃത
മായുള്ള ശോഭ കാനതിയും അതിപ്രകാശമായുള്ള കാനതി ദീ
പ്തിയുമാകുന്നു.

ഉപത്തിട്ടമുരപടത്തൊട്ടുനിപിതമുക്കൊക്കുമർ
മലർപ്പെരുമണം പടന്നൊളിവിളഞ്ഞ കേശത്തൊട്ടം
മുലയ്ക്കു മുറിവേറുമിപ്പൊഴുതു തമ്പിമാരൊട്ടുമായ്.
ഇതുലഞ്ഞ തിലകത്തൊട്ടം പ്രിയരെ വിട്ടിതാ! യാത്രയായ്.

(രാജവാദ്യഭയം)

പ്രയോഗങ്ങളിൽ നിജ്ജ-

യതാം പ്രോഗത്യനാമകം

പ്രയോഗങ്ങൾക്കു ശങ്കയില്ലാതിരിക്കുന്നതു പ്രോഗത്യ
മാകുന്നു.

സമാശ്ലേഷം ചെങ്കിൽ സ്തപദി സുദശാശ്ലേഷണമിയ -
നമദം ചുംബിയിൽ സ്തരസമതുമങ്ങോട്ടുളിയും
പ്രിയൻ സേവായും ഭംഗിക്കുകിലതുവിധം ചെങ്ങുമഥ താ -
നയതം തദാസസ്ഥിതി വനിത ചേക്കുന്നു നരരിൽ.

(സ്വന്തം)

പ്രതി ഏതവസ്ഥയിലും രമ്യ-

ഭാവം മായുര്യമെന്നതാം

ഏതവസ്ഥയിലും രമ്യതയുണ്ടാകുന്നതു മായുര്യം.

കാതിൽപ്പൊടുന്നാലയിട്ടി വതികവി തിലകം നെററിമേലങ്കരിച്ചി -
ലാരാതിച്ചീല മല്ലക്കുളർമിഴിയുഗളം ചാരുക്കളാണെന്ന
ആവേശിച്ചീല ദനുജ്ജനമതിൽ മനോഹാരി താങ്ങുലരാഗം
താനപ്പൊഴും മനോജ്ഞം ഭഗമയി വദനം താവകം നിലിയമ്മേ!

(ലീലാതിലകം)

സ്ഥിരമായുള്ള ചിത്തത്തിൻ-

മേന്മയ്ക്കൊന്നൊന്നെയ്യുമെന്നപേർ

മനസ്സിന്റെ സ്ഥിരമായ ഭൂതനൃപം ധൈര്യം.

രാവിൽ പൂണ്ണകലാവിലാസമിയലും ചന്ദ്രൻ തിളങ്ങിയെ -
പ്പവില്ലാളിയെറ്റിച്ചിടട്ടെ! മുതിയെക്കാളെന്തു മേൽച്ചെയ്യിടും
ഭൂവിൽ അതനമീശനും മഹിതരാണെന്നമ്മ സദാംശ,യി -
ജ്ഞാവിഷംനിയസ്ഥിരം കലരളകത്തച്ചുടങ്ങില്ല ഞാൻ.

(സ്വന്തം)

ഇതുകൊണ്ട് എന്ന പദത്തിന് തന്റെ ഭർത്താവു എന്നു അർത്ഥം. എന്തുതന്നെ ആപത്തുവന്നാലും ഞാൻ വംശത്തിന് കളങ്കമുണ്ടാക്കുകയില്ലെന്നു ധൈര്യം.

പുനരഭ്യർത്ഥം ഹൃദയത്തിങ്കൽ-

സ്വർഗ്ഗവിനയമേല്പതം

ഹൃദയത്തിൽ എല്ലാത്തോഴും വിനയമുണ്ടാകുന്നതു ഐശ്വര്യം.

ഭൂമൻ ഞാനപരാധബാധിതനകം പുകിടവേ തനപിധി-
ക്കാരാൽ ചിലിവള്ളത്തിൽ പരജം വാക്കോതിയില്ലല്ലോ
പാരം ദൃഷ്ടികൾ ജാലമാഗ്നമതിലേ ചേർക്കുന്നാരാത്തോഴിതൻ.
നേരായശ്രദ്ധയും നിറഞ്ഞൊഴുകമാ കണ്ണൊന്നയച്ചിടനാൾ.

(സ്വന്തം)

ലീലാവിലാസം വിശ്ലിഷ്ണി-

വിഭ്രമം കിലകിഞ്ജിതം

പ്രമേദോദായിതം കുട്ടമിതം

ബിംബോകം ലളിതം ഭിധം

വിഹൃതം ഹൃദയമേനേവം-

പത്തുഗാത്രഭവഞ്ജരം

ലീലാവിലാസം വിശ്ലിഷ്ണിവിഭ്രമം കിലകിഞ്ജിതം മോദോദായിതം കുട്ടമിതം ബിംബോകം ലളിതം വിഹൃതം എന്നിവ പത്തു ഗാത്രഭവഞ്ജരയെന്നുഭാവഞ്ജരംകുന്നു.

പ്രപഞ്ചോഗതികളാലേറം-

ഹൃദയലാപമേനോജ്ഞമായ്

പ്രിയനകരണചൈവ-

നന്ദിനം ലീലയെന്നുപേർ

മനോഹരമായ സല്ലാപത്തോടുകൂടി പ്രവൃത്തികളെക്കൊണ്ടുള്ള പ്രിയന്റേയോ പ്രിയമുടേയോ അനുകരണത്തിന്നു ലീല എന്നു പേർ.

കണ്ഠത്തിൽ ക്ഷാളകുടല്യതി തടവിയ കസ്തൂരിയും നൊറിയിൽ ശ്രീ-
കൊണ്ടഗ്നിക്ഷോത്തപുഞ്ജൻമുസൃണതിലും കൈകളിൽക്കാന്തിയോടേ
കൊണ്ടാടിട്ടും മൂന്നാളോരഗവചയവുമിട്ടങ്ങു വേണീകപട്ടം
പൂണ്ടാ പ്രേയാണചേന്റോ രനുതൃതിതടവും ഗൌരീ രക്ഷിച്ചിടട്ടേ!

(സ്വന്തം)

പുൻ സ ങ്ങേ ങ്ങ ഗ ണ്ണി ക ല റ ച്ചി ല്ലീ-
നേ ന്ര ണ്ണ റ ങ്ങി യ ലു ന്ന ത റ യ്
ത റ ല്ല റ ലി ക വി ശേ ഷ ങ്ങ ത റ ന്-
വി ല റ സ മി തി കീ ത്തി ത ങ്ങ

സംഭോഗാവസരത്തിൽ ഭൂതരക്ഷം നേത്രങ്ങൾക്കും ഉ
ണ്ടാകുന്ന തല്ക്കാലവിശേഷമാകുന്നു വിലാസം.

സന്ദംശിച്ചിടവേ സുന്ദരമധരമുദഞ്ചദ്രസം കൈകടഞ്ഞി-
ട്ടെന്നേ വിട്ടാലുമെന്നങ്ങിനെയരുളി രുഷാ ചില്ലിവില്ലാട്ടമോടേ
വന്നീട്ടും സീൽക്കൂതത്താൽ ചുട്ടലനയനയം മാനിനിയ്ക്കുമയയ്ക്കും
ധന്യർക്കത്രേ ലഭിക്കുന്നമുതൽ കടത്താരമത്വർ ശ്രമാത്ഥം.

(അമ. ശത.)

നർ ങ്ങേ സ്ത റ ക മ റ ക പ്ല റ ച ന ങ്ങ-
വി ല്ലി ത്തി ബ ഹു ക റ ണ്ണി ങ്ങ

അല്പമായ ആകല്പരചനംകൊണ്ടു വളരെ കാന്തിയുണ്ടാ
കുന്നതിനു വില്പിത്തിയെന്നു പേർ.

ചോപ്പൊക്കേപ്പോയ ചുണ്ടും ചുമലിലണികഴൽക്കെട്ടു മലേന്ദുചിഹ്നം-
ക്കോപ്പും കണ്ണുനാട്രങ്ങളിലരമെളുതല്ലാലും മെല്ലഴപ്പും
താല്പര്യക്രീഡ ചിന്തിച്ചടയപുളകവും തേടുമീമോടികൊണ്ടും
തോപ്പിപ്പാൻ ചോരമോമൽസുരസുമുഖികളേപ്പോലു മിപ്പോളഹോ ഞാൻ.

(വേണണി നമ്പൂതിരിപ്പാട്)

ത ന് പ്രി യ ന് വ ന്ന ചേ രു ന്വ ങ്ങ-
ള ങ്ങ ഗ ജ റ വേ ശ സ ങ്ങ മ റ ത്

നമ അ സ്ഥ റ ന്ണെളു തിൽ ഭൂ ഷ-
ചേ ത്തി ടു ന്ന തു വി ഭൂ മ ങ്ങ

തന്റെ കാമുകൻവന്നുചേരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ കാമ വികാരം നിമിത്തം ആഭരണങ്ങളെ വേണ്ട സ്ഥാനങ്ങളിലല്ലാതെ ധരിക്കുന്നതു വിഭ്രമം.

പെട്ടെന്നു സംഭ്രമവശം ലെഴുതീടിനാളു -
 ഒങ്ങൊട്ടൊട്ടൊരുത്തി മഷികൊണ്ടമല കപോലേ
 കഷ്ടം വിമോഹമൊരു പൊന്നുടഞ്ഞൊന്നുകൊണ്ടു
 കെട്ടിടിനാൾ കമനി കാചന കേശവാശം.
 ആകാംക്ഷയാ മുചകടിക്കുമൊരാതമമ്പാലം
 മോഹാലുപേക്ഷു നടകൊണ്ടിതു കാപി നാരി
 ഏകാ ചിലമ്പൊരു കരത്തിനു ചേർത്തു ഭംഗ്യാ
 മാൾക്കാതെ ഹേമകടകം നിജ കാൽക്കണിഞ്ഞാൾ.

(കംസവധം ചമ്പു - മംഗളോദയം)

ശോകഹർഷാദികൾക്കുള്ള -
 മേളനം കിലകിഞ്ചിതം
 ശോകഹർഷാദികളുടെ സ്ഥേമൂലനമാകുന്നു കിലകിഞ്ചിതം.

നിവീരോചനവേലയിങ്കലുതെന്നോരീ കയർത്തകിലും,
 ഭാവിച്ചില തടഞ്ഞിടാൻ ഹൃദിരസാ,ലാമട്ടു വക്ത്രാംബുജം
 ആവിർഭൂതകുതുമ്പേന മുഴുവൻ ചുംബിക്കവേ, ശുഷ്കമാ -
 യാവിളുത്തനു ഗർഭിതസ്തിതമുഖം രോദിച്ചു വാമാക്ഷിയാൾ.

(സപന്തം)

ശുഷ്കപദത്തിനു അശ്രുചില്ലാതെ എന്നു അർത്ഥം. ഇവിടെ കോപസന്തോഷസന്താപങ്ങളുടെ സ്ഥേമൂലനംകൊണ്ടു കിലകിഞ്ചിതം.

നർത്തകരവമിയലും ഹൃത്തിൽ
 നായകന്റെ കഥാദിയിൽ
 കണ്ണുകൾക്കു നാദ്രുണ്ടാ -
 ചെല്ലമോട്ടായിതാഴ്ചമം

കാമുകൻ ഭാവത്തോടുകൂടിയ ഹൃദയത്തിൽ കാമുകനുമനുഭവങ്ങൾ സന്ദർഭങ്ങളിൽ ചെവിചെറിയുക മുതലായവ ചെയ്യുന്നതു മോട്ടായിതം.

ചിത്രമെന്നതു മൗനഭാവമേകനാത്തികൊണ്ടവർ മതിഭ്രമമോടെ
ചിത്രമവിനൊക്കെടുത്തിതു പുൽക്കാർ ചിത്രലേഖയുടനേയുചെയ്യാർ.

(ബാണയുദ്ധം തുളു)

നമ്പ. കേശാധരാദിഗ്രഹണേ
മോദമേൽക്കിലുമശയേ
സദഃഖയേപ്പോൽക്കോവിക്കി-
ലതുകുട്ടമിതാഹവയം.

കേശാധരാദിഗ്രഹണത്തിങ്കൽ തുളുസന്തോഷമു
ണ്ടെങ്കിലും ദഃഖിത എന്നപേരെങ്കിലും കോവിക്കെന്നതു കുട്ടമിതം.

പൊൽക്കാഞ്ചിക്കെതിരായ് ചുരിപ്പൊരുതും തെട്ടിത്തടഞ്ഞിടുമേ
പുൽക്കാനോടുകിൽ മാറിക്കു മുഴുവനേ പൊത്തും സ്വഹസ്തങ്ങളാൽ
ഏൽക്കാനാണധരാമതം തുനിവിനിൽക്കുന്നാകിൽ നീക്കം മുഖം
നൽകാതില്ല നിന്മുട്ടുന്നസുഖമോപിന്നീയിടക്കേടിലും.

(മാളവികാഗ്നിമിത്രം)

നർ. ബിംബോകമിഷ്ടമംവസ്തു-
വതിൽഗുപ്തംലനദരം.

ഗർവ്വനിമിത്തം ഇഷ്ടവസ്തുവിനെ ആദരിക്കാതിരിക്കുന്ന
തു ബിംബോകം.

സാമവാക്കുവളരെപ്പറഞ്ഞു സപ്രമമാസ്തികൊടുത്തഹാലയെ
വൈമനസ്സുമാടനിഷ്ടയെന്നപോൽ കോമിനീമണി കടിച്ചു മത്തയായ്.

(സ്വന്തം)

സുകുമാരതരംസ്വരംഗ-
വിന്യസംലളിതാഹവയം.

ഭംഗിയായി അംഗങ്ങളെ വിന്യസിക്കുന്നതു ലളിതം.

പാദത്തിൽച്ചേർത്തുമാലും കവലയമയമദ്യുഷ്ടിപാതത്തിനാൽ തന്ത് -
ചാരത്താചാരപുണ്യാഞ്ചികലന ഫലിപ്പിച്ചു മനസ്സിതത്താൽ
നേരത്തഗ്ദ്ധം വിയർത്തുള്ളൊരു കലകലശംകൊണ്ടവർ നൽകിനാർ സൽ -
ക്കാരത്തെ വീട്ടിലെത്തും പ്രിയതമൻ പരാപേക്ഷ ഇടാതെതന്നെ.

(അമ - ശതം)

൯൫. വി ഹൃ തം പ ര യേ ണ്ട ന്ന
സ മ യേ മേ ള ന മേ ല്ല താ മ

പരയേണ്ടുന്ന സമയത്തിൽ മൗനമായിരിക്കുന്നത് വി
ഹൃതം.

വാഴുന്നഴിവാച്ചുകൊണ്ടവനതൻ ബാഹ്യാങ്കണേ വല്ലഭൻ
കേഴുന്ന തവതോഴിമാർ കരകയാൽ കണ്ണുതിയുണ്ണാതെയും
താഴ്മൗലികളോടു പൈങ്കിളികളും മിണ്ടാതെയായ്നിൻറയും
തോഴിജീവിധമായവസ്ഥയിനിയും കാറിന്യമെന്തിങ്ങനേ.

(അമ - ശത -)

വി ലാ പ മ്ലാസ ല്ലാ പ -
പ്ര ലാ പ ണ്ട മ ണ്ട ന .

൯൬. അ ന ലാ പ്ര വൃ മം ലാ പ -
മ പ ലാ പ ര ഭി ധാ ന വൃം
സ നേ ശ മ തി ദേ ശ ര വൃം
നി ദ്രേ ശ മ പ ദേ ശ വൃം .

൯൭. വൃ പ ദേ ശ ര പ ദേ ശ ണ്ട ര
വ ര ണ്ട ണ്ഡ ണ്ട ണ്ട ര മി വ

വിലാപം സല്ലാപം പ്രലാപം അനലാപം ആലാപം
അപലാപം സന്ദേശം അതിദേശം നിദ്രേശം ഉപദേശം വൃ
പദേശം അപദേശം എന്നിവ പന്ത്രണ്ടും, വചസ്സഞ്ചന്ധങ്ങളായ
അനുഭാവങ്ങളാകുന്നു. ദുഃഖാനിമിത്തമുള്ള വാക്കു വി
ലാപവും, ഉക്തിപ്രത്യുക്തികളോടുകൂടി പറയുന്നതു സല്ലാപ
വും, അത്ഥമില്ലാത്ത വചനം പ്രലാപവും, കൂടെക്കൂടെ പറയു
ന്നത് അനലാപവും, ചാടുവായിരിക്കുന്ന വാക്ക് ആലാപവും,
മുമ്പു പറഞ്ഞതിനെ മറുവിധം യോജിപ്പിക്കുന്നത് അപലാ
പവും, തന്റെ വർത്തമാനത്തെ പറഞ്ഞു അയക്കുന്നത് സന്ദ
േശവും, പുറന്റെ വാക്കു തടുക്കുമാണെന്നു പറയുന്നത് അതി
ദേശവും, ആ ഞാൻ എന്നും മറ്റും നിദ്രേശിക്കുന്നത് നിദ്രേ
ശവും, ശിക്ഷാർത്ഥമുള്ള വചനം ഉപദേശവും, അന്യമായ

അതർത്ത പരയുനത് അപദേശവും, പ്രാജ്ഞോടുകൂടി
സ്വാഭാലക്ഷം പറയുന്നതു വ്യ പദേശവുമാകുന്നു.

അ ന്യ ര് ത ന് സു വ ദഃ വ ര ദി-
ഭ ര വ ന ര പ ര ത ന്ര മ ര യ് .

൯൮. അതു വേരൽ ഭരവമുരത്തരി-
ലുണ്ടുകുവതുസ്തപമം.
ഇതിൻ സംബന്ധമുണ്ടുകു
ഭരവംസംതപികനമകം

൯൯. സ്കംഭവംസേപദരോമംബ-
സ്തപരഭദ്രങ്ങൾവേപഥി.
വൈവർണ്ണ്യമശുപ്രഭയ-
മെട്ടേവംസംതപികങ്ങളും.

അന്യന്മാരുടെ സുഖദഃഖാഭിഭാവനകൾ കാണുന്ന സ
ന്ദർഭത്തിൽ ഹൃദയം തദപശംവദിച്ചായി യാതൊന്നുകൊണ്ടു ത
ദനുകൂലമായ ഭാവത്തെ വഹിക്കുന്നുവോ അതാണ് സ്തപം.
ഇതിന്റെ സംബന്ധമുള്ളതു സംതപികം. സ്കംഭം സേപദം
രോമംബം സ്തപരഭദ്രം വേപഥി വൈവർണ്ണ്യം അശു പ്രഭ
യം എന്നു സംതപികങ്ങൾ എട്ട് ആകുന്നു.

൧൦൦. ശോകഹർഷഭയമർഷ-
വിസ്തയദിസമുത്ഭവം
സംജ്ഞാരഹിതമയ് ശുന്യ-
മയിച്ചുലനെന്നിയെ.

൧൦൧. മരുവീടുന്നതരംഭരവം
സ്കംഭംസ്കംഭസമനമം.

ശോകാഭിയിൽനിന്നു സ്കംഭം ഉണ്ടാകുന്നു. സംജ്ഞാര
ഹിതത്വം നിശ്ചലത എന്നിവയോടുകൂടി തൂണുപാലിരിക്ക
ന്നതു സ്കംഭത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

ക്ഷോണിയിൽത്താഴിൽവാണമെഴലിയെപ്പോലിപ്പൊണ്ടുപണിയോടതം .
വേണിസംശിധിലമേജമാന്തിയാൽത്താണിടയ്ക്കുമുഖമശ്രുതുകിയും (ങ്ങിയും
ജാതശോഷവിവശധരത്തോടും ചേതനംബലവിഹീനദിക്കോടും
സ്ത്രീതപാബലമുഖമോടമമയോ പേതയായ്മരുവി പാവപോലവരും .

(രാഘവാഭ്യുദയം)

ഇതു ദുഃഖംനിമിത്തമുള്ള സ്തംഭത്തിനഭയാഹരണം.

നിദ്രാഘോരം ഷഡ്രതം മ-

ശ്രമക്രോധഭയദിയാൽ .

൧൦൨. മെയിലുണ്ടൊരു ജലംസേവദം

വരണകരറിങ്കലേറിട്ടം

നിദ്രാഘോരം ശരീരത്തിലുണ്ടാകുന്ന ജലമാകുന്നു
സേവദം. കരറുകൊള്ളുന്നതിന് ആഗ്രഹം സേവദംനിമിത്തം
ഭവിക്കുന്നു.

കണ്ണാടിമേലിളയമത്തുപതിച്ചുപോയ
കണ്ണിനതീവരണിയതരംകദോരം
കാണങ്കിലോകരതലോഭനിക്കപോലേ
ചേതോഹരം ചെറുവില്പ്നമടിക്കമാർ .

(ലീലാതിലകം)

വിസ്മയദിഭവംഭരം മ-

വികാരം പുളകാഹവം .

* ൧൦൩. ഭരംഭരം ഗമമേധാലുസ-

മിത്വദിവരുമാന്തിൽ

വിസ്മയംനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്ന രോമവിക്രിയ പുളകമാകു
ന്നു. ഇതുനിമിത്തം രോമങ്ങൾ ഉൽഗമിക്കുകയും ഉല്പാസം ഉ
ണ്ടാകുകയും ചെയ്യുന്നു.

കാരോണം പാശ്ചാത്യകാണുന്നതു വിലിഖിതം വീക്ഷ്യ കണ്ണാടിയാനം
നേരേ നാരായണംനീരദലളിതനും കൈരുകാനിശ്ചലാക്ഷി
രൂരോമൽത്തയ്ക്കൽതാനയ്ക്കുകൊനിട്ടതും നോക്കിനാൾ തത്സകാരേ
വിരം പ്രഭൃതനേക്കണ്ടഗതി പുളകിതം ദാവദേദം പ്രചേദേ .

(ശാണുഖ്യം ചമ്പു)

ദഃഖം ദിജതം വൈസ്വയം
ഗതഗ്ദം വരുതം തത

ദഃഖം കേവലം സുഖം മുതലായവയിൽനിന്നു വൈസ്വയം
സ്വയമുണ്ടാകുന്നു. ഇതിനിമിത്തം ഗതഗ്ദം ഭവിക്കുന്നു.

ഏകദേശം വൈസ്വയം വൈസ്വയം.
നാപതി വിചിത്രം ഗതഗ്ദം ഭവിക്കുന്നു.
പ്രാമദിയോരിതം മാത്രം ചുടിയേൽക്കും
നരകഭയം നരകം പിന്നെയോ ഭവിക്കുന്നു.

(രഘുവംശം സ്വന്തം)

മൗ. സന്തുരസമാർ കേവലം ദി-
മുലം വേവലം ജതം തതം.
ഗതഗ്ദത്തിൽ വൈസ്വയം ചലനം-
മിതിനുള്ള നരകം.

യോഗിനിമിത്തം വേവലം ഉണ്ടാകുന്നു. ശരീരം ഇതുക-
ന്മതു വേവലവിന്റെ അനുഭവം. ഇവിടെ ആദിശബ്ദം കൊ-
ണ്ടു വാല്യം മുതലായവയേയും ഗ്രഹിക്കാം.

ശരീരം വൈസ്വയം വൈസ്വയം.
വൈസ്വയം ജപിതം വിജ്ഞാനം
ഉപയോഗപരമായ അനുഭവം.
നിരകളായും വൈസ്വയം ചരിച്ചാർ.

(രഘുവംശം ഭവം)

ഇതു വാല്യം നിമിത്തമുള്ള വേവലം.

൦൫. ഏതം കേവലം ദിതം തതം മെ-
ലുണ്ടം വതു വിവർണ്ണത
നിറത്തിൽ മരം വരും കർമ്മം-
മിതിനുള്ള അനുഭവം.

വൈസ്വയം കേവലം മുതലായവയിൽനിന്നു വൈസ്വയം
മുണ്ടാകുന്നു. ഇതിനിമിത്തം നിറത്തിനു ഭവം വരും. കർമ്മം
സംഭവിക്കുന്നു.

വൈവർണ്ണ്യം വന്നുചേർന്നു നയനസരസിജദാരുവരം കവിതനൂ
രാവിൻനാഥൻ കണ്ടുക്കണ്ടുചിന്ത ചടയം നാഥാജനാഥ കണ്ടിട്ടു
പ്രാപാരത്തിൽ മുരുകും മുടിയുടെ ചെതാനോതിട്ടനിപ്രകാരം
വ്യാപത്തുണ്ടായതിൽ സംഗതി സഖി! യിനിമേലേങ്കിലും ചൊല്ലുകിലേ.

(ഗ്രാമത്തിൽ രാമവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ)

൧൩൭. അശ്രു സന്തോഷാദിനിമിത്തമുണ്ടാകുന്നു. കണ്ണിൽനി
ന്നും ചെളിമുണ്ടാകുന്നു. അനുഭവം.
മൃഗം ദികൾ നിമിത്തമേ
ഉണ്ടു, മശുജലോദേതദേ
മിതിനു ജ്ഞാനഭാവമേ.

അശ്രു സന്തോഷാദിനിമിത്തമുണ്ടാകുന്നു. കണ്ണിൽനി
ന്നും ചെളിമുണ്ടാകുന്നു. അനുഭവം.

വീരസപ്തത്തിൽ നിന്നിൽ സ്മരയുവതിനുമുറങ്ങു ചാത്തട്ടെ! ചാരു-
ശ്രീരഞ്ജിതീടമായ ചുള്ളിക്കരകടാക്ഷാഭിമാനകലാപം
സ്ഫുടപ്രേമാനുബന്ധത്തിനു പരവതിത്തൻ കണ്ണിൽ രഹസ്യമുക്തം-
ഹാരത്തെച്ചുത്തിടാം നിൻപ്രതികൃതിയാലഭ്യൻ രാത്ര മെന്തത്രപോരേ!
(മുത്തൂർ കൃഷ്ണാചാര്യരമേനോൻ)

൧൩൮. ദുഃഖാധികൃത്തിനാലുണ്ടാകുന്നു
മൃഗം തൻ പ്രകൃതിയെ
നില്പത്തു വിഴുങ്ങിത്തുടർ
മിതിനു ജ്ഞാനഭാവമേ.

ശോകാധികൃത്തിനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്ന മൃഗം തൻ പ്രകൃതിയെ
ഇതിന്റെ അനുഭവം നില്പത്തു വിഴുക്കുന്നു.

എന്നിവണ്ണം ശിരഃകേട്ടുവില്പനയിലായതുകൊണ്ടു മകാശേ
വിന്നാ മോഹിച്ചുപിന്നാളായി ചെറുനില്പത്താലും കന്യാകുമാരി
മിന്നിക്കുട്ടനന്തരം ചൊടുകിടൊരിടവന്നോരും നാശാവേരം
റാശ്വരം മാഴ്ചിവാടിച്ചുവടം മരുവിട്ടു പുല്ലുപോലേ
(മുത്തൂർ കൃഷ്ണാചാര്യരമേനോൻ)

ഭാവങ്ങൾക്ക് എല്ലാം മൂലം സത്യം തന്നെയാകുന്നു;
എങ്കിലും സത്യത്തിന്റെ ആധികൃത്തിനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന സ്കന്ദാ
ദികളെ സന്തപിക്കട്ടെന്ന് പറയുന്നത്. ഭാവത്തെ പ്രകാശ
കുന്ന സംജ്ഞാത്തുത്താദികൾ അനുഭവങ്ങളാകുന്നു.

പ്ര. സ്ഥാതിഭാവങ്ങളിൽ സർവ്വ-
മുൽക്കഷ്ണമേവത്തിതനവ
നിർവ്വദാദിവികാരങ്ങൾ
പ്രഭിചാരികൾപേരിനൽ.

ആദിസ്ഥാതിഭാവങ്ങളെ സഹായിച്ചു പോഷിപ്പിക്കുന്ന നിർവ്വദാദിവികാരങ്ങളെ പ്രഭിചാരികൾ എന്നു പേർ പറയുന്നു. വിശേഷമായിട്ടു സ്ഥാതിഭാവത്തിന് അഭിമുഖമായി ചരിക്കുന്നതു പ്രഭിചാരി എന്നു പറയാം.

പ്ര. നിർവ്വദാദിവിഷാദാദി
ദൈന്യം, ഗ്ലാനി, ശ്രമം, മദം,
ഗർവ്വം, ശങ്ക, ഭയം, ദുഃഖം, ഗോ-
രമം, ദാഹം, സ്തംഭം, ക്ഷീണം.

പ്ര. പ്രാപ്തി, യോഗം, മോഹം, മൃത്യു-
പരം, ലബ്ധം, ജാഡ്യം, ലജ്ജ, അപഹിതം, സൂതി,
തക്ഷം, ചിന്ത, മതി, യുതി, ഹർഷം, കൗസുക്യം,
ചിന്ത, മതി, ക്ഷീണം, തമം.

പ്ര. യുതി, ഹർഷം, കൗസുക്യം,
കൗശല്യം, മർഷം, നിദ്ര, യം,
അസുഖം, സുഷി, ഹോധം,
ചാപല്യം, കൗമി, ണ.

പ്ര. പ്രഭിചാരികൾ മുപ്പത്തി-
മൂന്നു മരകികളിൽ.

നിർവ്വദം, വിഷാദം, ദൈന്യം, ഗ്ലാനി, ശ്രമം, മദം, ഗർവ്വം, ശങ്ക, ഭയം, ദുഃഖം, ഗോരമം, ദാഹം, സ്തംഭം, ക്ഷീണം, പ്രാപ്തി, മോഹം, മൃത്യു, ലബ്ധം, ജാഡ്യം, ലജ്ജ, അപഹിതം, സൂതി, തക്ഷം, ചിന്ത, മതി, യുതി, ഹർഷം, കൗസുക്യം, കൗശല്യം, അമർഷം, നിദ്ര, അസുഖം, സുഷി, ഹോധം, ചാപല്യം എന്നു പ്രഭിചാരികൾ മുപ്പത്തിമൂന്നുവിധം.

തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനും ലംഘനം
വിപ്രയോഗാദിമൂലവും.

എന്നു. സംഭവിക്കുന്നതെന്തിനും
മതിനിവേദനം മകം

ആത്മജ്ഞാനം ബന്ധുജനങ്ങളോടുള്ള വേർപാട് മുതലായവയ്ക്കു് ഉണ്ടാകുന്ന നിഷ്പലവിചാരത്തോടു കൂടിയ ബുദ്ധിനിവേദം. മനോരാജ്യം നെടുമിപ്പ് മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

വാണു സീതയുമായ് സുഖേന ബഹുനാൾ ഞാൻ ഞങ്ങൾ പിമ്പലയേ വാണപ്പോളമിതികൾ കൈകളാലല്ലാ കഴിച്ചു ദിനം പ്രാണപ്രായസിന്മേൽക്കുത്തു. തനിച്ചിപ്പാടി ചെന്നീവനം കാണുന്നങ്ങിനെ മാനിയർക്കിതിനെപ്പോകുന്നതിനെങ്ങിനെ.
(ഉത്തരം ചരിതം)

വിപത്തുകൾണ്ടു മിഷ്ടത്തി-
ന്നു വാപി നിമിത്തവും.

എന്നു. അപരാധത്തിനും ലംഘനം
ഭൂതം താപം വിഷാദം മരം

ആപത്ത്, ഇഷ്ടം സാധിക്കാത്തു, അപരാധം ഇത്യാദിയാൽ ഉണ്ടാകുന്ന താപം വിഷാദം. നിശ്വാസം, സഹായം നേപക്ഷണം ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങൾ.

ഹാ! ഹാ! വത്സ! മനോജ്ഞീ! സരസം നീ മാതൃരക്ഷ മുദാ സാമൃതം മൂലയും കഴിച്ചു മരുവുമ്പോഴും മദാലോകനേ വേഗാലോടിവരുന്നതും ദ്രവതരം പുൽകുന്നതും മാനസാൽ പോകുന്നീലൊക്കേതരവും ഹതവിധേ! നിൻ ക്രൗഞ്ചമത്യന്തം.

(ഭാരതം ചമ്പു - പുനം നന്യതിരി)

ഭാരിത്രം ഭക്തിത്യാദി-
മൂലമേല്പുതെങ്ങിനുമരം.

ഭാരിത്രം ഭക്തി ഇത്യാദി നിമിത്തമുണ്ടാകുന്നതു ധൈര്യം. മാലിന്യം ദീനവാക്ക് മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

ദരിദ്രനെന്നാചിലുമത്രമാത്രം കരത്തിലില്ലാത്ത ജനം മുരടും
ധരിക്കു നിന്നാഥ നമുക്കിദാനീ മൊരിക്കലഷ്ടിക്കു മുഖായമില്ല.

(ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം)

൧൧൫. ആ ധി വ്യ ധ ധി ജ ര ധ ട്വ -

വ്യ ധ യ ധ മ സു ര ത ധ ടി യ ധ ൾ

വ പൃ സ്സി ത് അീ ണ മേ റ റി ട്വ -

മ തി ന ധ ധ ള ധ നി യ യ ന ധ ധ പ ൾ .

ആധി മുതലായവയാൽ ശരീരത്തിനാദരകുന്ന അീണം
ഈനി. കാശ്യാദി അനുഭവം.

കട്ടല്ലാതെ തളൻപത്ത ഗമനംകൊണ്ടെങ്കിലും രമ്യമായ്
ക്കെട്ടിച്ചേർത്തുപൊന്നു മദ്ദനസുഖം പാരം ലഭിച്ചുള്ളതായ്
പൊട്ടിച്ചുള്ള ബിംബം ണക്കു ബലമായ്ഗേതെല്ലാമെട്ട.
ത്തിട്ടെന്മാറതിലനംണിയതു നീയ്ദ്രിക്കിൽവെച്ചല്ലയോ.

(ഉത്തം രേ. ചരിതം)

൧൧൬. അ ഭു പ ധ ധ ശ ധ ര ത ധ ധ ണ ത്വ -

മി ത്ര ധ ടി ക ധ നി മി ത്ത മ ധ യ്

ഉ ണ ധ ധ മ ധ ന സ മ ധ ധ ട്വ -

മ തി ന ധ ധ ശ്ര മ മ ന ധ ധ പ ൾ .

വഴിനടക്കുക മുതലായവയാലുണ്ടാകുന്ന ട്വം ശ്രമം.
നിശ്വാസം ഗതിമാന്ദ്യം ജ്വരണം ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങൾ.

ഏറ്റവും കൈകൾ ചുടുന്നതോ കടമെടുത്തവങ്ങളും സ്രംസികൾ
മുററു പോർമുപകൾക്കിളക്കമിനിയും നിന്നില നിശ്വാസം
പാരി സേപദകണോൽക്കാരം മുഖമതിൽ പൂക്കണ്ണികാരോധിതം.
മൊററക്കയുതിനാൽഗ്ലഹിതമഴിയും വാർകരുളും വ്യാകരണം.

(ഭേ. ശാകന്തം)

൧൧൭. മ ടി ര ധ കൃ ത മ ധ ന ധ -

മേ ധ ധ ധ ധ മ ധ ധ ധ മ ധ ധ .

മദ്യം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്നതും സന്തോഷത്തിന്റേയും മോ
ഹത്തിന്റേയും ഭേദവുമാകുന്നു മദം. ഇതു തജണം മദ്യം
അപകൃഷ്ടം എന്നു മൂന്നാവിധം മുഖം ചുവക്കുകകണ്ണു കല

ഞുക വാക്കു നേരേ പുറപ്പെടാനിരിക്ക, ഇവ തരണമദത്തി
 നേരയു, വാക്കിടുക ഗതിയിൽ ഗോഷ്ടികാണിക്കുക എന്നി
 വ മദ്ധ്യത്തിനേരയു, നടക്കുൻ മേലാതാകുക ബോധമില്ലാ
 തിരിക്കുക, എന്നിവ അപകൃഷ്ടത്തിനേരയു, അനുഭവങ്ങളു
 ളാണ്.

സംസ്കൃതത്തിൽ ഗുണചിന്തയ്ക്കും സുര തിമിർത്തു കട്ടിയായ മത്സവി
 വെരതെ തന്നെയും ചിരിച്ചുകൊണ്ടലമസംഗതമോതിവരുന്നുതേ.
 (ഗ്രാമത്തിൽ രാമവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരൻ)

ഐശ്വര്യം രൂപവ്യം വിത്തം
 കലമിത്യം ദിമുലമയ്
 ഹൃദയം മനസ്സിനുണ്ടു കേതുലത്വം
 മനോഹരം ഭിന്നമയം.

ഐശ്വര്യം ദിനം മനസ്സിന് ഉണ്ടാകുന്ന കേതുലത്വം
 ഗവം പരമിന്ദ മുതലായവ അനുഭവം.

എന്നേ! ധർമ്മശൂന്യനേ! ഭവനവിജയിനും രാവണരാതിതനേനും
 ടിന്നിയോ പോരിനോളയതു ചപലവിഭോ നന്നേടോ ഭാവഭേദം
 കന്നിനൊന്നായ് ത്തിമിത്തിത്തര മടവു തുടങ്ങിയിലെന്നായ്പാദം-
 തന്നാണേ! ചെറുടങ്ങാ ചലമനമഹോത്സാഹി മത്സായകോയം.
 (ഉത്തരരാമോജം ചമ്പു)

അപരം ധർമ്മം ദിനം ലുപ്തം
 മൃഗം തൻ ശങ്കയായതു.

തെറ്റിച്ചെയ്യുക മുതലായവയാലുണ്ടാകുന്ന ഉപദേശം ശ
 ക. അമ്പരന്നുള്ള നോട്ടം ഇത്യാദി അനുഭവം.

നിത്യാനുജ്ഞവിഷ്ണു കിമപി വരികയോ താപസാനാം നിവാസ-
 പ്രത്യാസനാടവീപ്രാണികളിലപനയം ചെല്ലയോ കോപി ധൃത്തൻ
 കൃത്യാനാം തെറ്റുമുപം മമ വിളവുഭവില്ലായ്ക്കേ ഭൂതമാണാം-
 മിത്യാനുപ്രതർപ്രകരമപരിനിഷ്ഠാകുപം മാനസം മേ.
 (ഭാഷാശാകന്തളം)

ഹൃദയം ഭൂതം ഭൂതം ഗം വിദ്യുത്തം
 വ. രൂപം രൂപം സഗജനം

ഇത്യാദിമൂലമുണ്ടാകും

ചിത്തചാഞ്ചല്യമൊരുതം.

ഭൂതപാമ്പു മിന്നൽ മുതലായവയാലും, വ്യംബ്രാദിഗ
ജ്ജനത്താലും, ഉണ്ടാകുന്ന മനശ്ചാഞ്ചല്യം, മരണഭയം. ശരീ
രകമ്പനം രോമരഞ്ചം സങ്കോചം ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങൾ.

കല്പപ്രാണത്തിൽനിന്നുതിർന്നുപോകുകയും ശ്വാഭാവികമായതൊക്കെ
സ്തോല്ലാസം താൻ റിപ്പിച്ചപ്പോഴുതതിലിയലും പാമ്പിനെ കണ്ടുവേഗം
വല്ലാതെ പേടി വർദ്ധിച്ചു ശിരസുനമസ്സെന്നതു സ്പഷ്ടമായി.
ചെല്ലിപ്പോൽക്കമ്പമേറോരു തമയുടെ വദനം മംഗലം ചേർത്തിടട്ടേ.

(സ്വപ്നം)

൧൨൦ മരണഭയം വായ്പഗ്നി-

വതനദിഷദാദിയൊൽ

മനസ്സിൽ സംഭവിക്കുംസം-

ഭൂമമരവേഗനാമകം.

മരിച്ച ആനയെക്കാണുക മുതലായവയാൽ മനസ്സിലുണ്ടാ
കുന്ന സംഭവം ആവേഗം. അംഗവിസ്രംസാദി അനുഭവം.

അമ്പലക്കുതിരിച്ചു ഭൂതനെടുത്തും കൊമ്പിൽത്തറച്ചുതല വൻ.
കമ്പംകൊണ്ടു വലഞ്ഞതൊക്കെ പതകൾ ചുറ്റിപ്പിണഞ്ഞങ്ങിനോ
കമ്പംകൊണ്ടു രഥേക്ഷയം മൃഗകലം ഭേദിച്ചു ധർമ്മശ്രമേ
കൊമ്പൻ കേറിവരുന്നു മുത്തിധരമാമസ്തുതപോവില്ലമേ.

(ഭാഷാശങ്കരനാളം)

൧൨൧ വിപ്രയോഗം തഥാസ്വപ്നം

നാശമിത്യാദിമൂലമായ്

മനസ്സിനുണ്ടൊരുവിഭാഗ്നി-

യതു നാദാദിധാനകം

വിപ്രയോഗാദിയൊൽ മനസ്സിനുണ്ടാകുന്ന ഭാഗ്നി ഉന്മാ
ദം. അസംബന്ധം പറയുക അചേതനങ്ങളോടു സംഭാഷ
ണം ചെയ്തു മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

ദുരപമാന്യുനിന്നെ ഞാൻ പ്രിയംസമേതമന്തിദം.
സരാഗമിനു കണ്ടെത്താൻ നമുവചേരവ മേളമേ.

കരോമി കിന്ന മന്മഥൻ നിതാന്തദൃഷ്ടനൊട്ടുമേ
പൊരാതെരായി മാനസേ ചകാരമേ ചകോരമേ.

(നൈഷധം ചമ്പു)

ഫഹസ്വരൂപത്തിൻ സൗക്ഷ്മ്യം ഭൂതം-
വേശമിത്യാദിമൂലമായ്
ഘൃത്തിൽ ചേർന്ന വിഷ്ണുഭ-
മതപസ്തരനാമകം

സത്വനാശാദിയാൽ ഘൃതത്തിനുണ്ടാകുന്ന വിഷ്ണു-
ഭംഭരപസ്തരം. സ്കന്ദനം പതനം ഭൂമണം മുതലായവ
അനുഭവങ്ങൾ.

ഫേനംവമിച്ചിതഘോരനിനാദനായി-
ഭീനതപമാന്മതരംഗകരങ്ങൾ നീട്ടി
ഭൂതം ഭൂമിമുതലായവ കവിശാഖബാധം
നൂനം തദാ ജനമശേഷമഹോ ശശങ്കേ.

(പാലാഴിമനനം ചമ്പു)

ഫഹദ് ഭേദം ഷാദിമൂലമുണ്ടാകും
ജപരം വ്യാധി തീർത്തിതം

വാതാദിഭേദങ്ങൾ കാര്യം വിധോഗം ഇത്യാദിനിമി-
ത്തമുണ്ടാകുന്ന ജപരമാണ് വ്യാധി. സ്കന്ദനം നിശ്ചാസം
ഘൃതമുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

പുമയശയ്യ വെടിഞ്ഞയി താമരയിലയും കുളഞ്ഞു കുചയുഗളാൽ
ആമയവിധാരതരാംഗി നീ മതിമുഖി യാതപേ ഗമിക്കാരമോ.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

ആപൽ ഭീത്യാദിയോലുള്ളി-
ലുണ്ടാം മൃഗതമോഹമാം

ആപത്തു ഭയം മുതലായവയാൽ ഉള്ളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന
മൃഗതമോഹം. മൃഗത എന്നാൽ ഒന്നിന്റേയും അറിവി-
ല്ലാതിരിക്കുന്ന നില എന്നു അർത്ഥം. നിശ്ചേഷ്ടത ഇന്ദ്രിയശു-
ന്ധ്യത ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങൾ.

അയ്യയോ പിള്ളയന്ന ദേവി! ഔദയം കത്തുന്ന ചിത്തം സദാ
മെയിൽസ്സസ്വീകരം വേർപെടുന്ന ഭവനം തോന്നുന്നുമേ ശൂന്യമായ്
എന്നാത്മംവ്യ മയങ്ങിമങ്ങിയിരുളിൽത്താഴുന്നുവോ മുർഛയോ -
ലിന്നെല്ലാം മായാൻ ഭാഗ്യരഹിതൻ ഞാനെന്നു ചൊല്ലേണ്ട ഹം?
(ഉത്തരരാമചരിതം)

൧൨൫ ശരീരപരമാത്മാക്കൾ -
ക്കുള്ള വേർപാടുകൃത്യം

പരീരത്തിന്റേയും പരമാത്മാവിന്റേയും വേർപാടുകൃത്യം ശ്വാസശൂന്യത വൈവർണ്ണ്യം സ്തംഭനം നിശ്ചേഷ്ടത മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

പീരങ്കിത്തേക്കിലെ ചില്ലുകൾ നിജദേഹിതൻ തന്റെ വക്ഷഃസ്ഥലത്തും
ഘോരം തന്മൂല്യവൃത്തം സ്ഥിതി ചെയ്തിയിലും കഷ്ടമൊല്ലും പതിക്കെ
വീരശ്രീരത്നമെന്നു പട്ടതരവിഷഭരെന്നപോലെ മുറ്റത്തും
നേരം നേരായ്മരിച്ചിട്ടു തടയ ചെറുതു ജീവിച്ചുപൊന്നാളിവണ്ണം.
(പരമേശ്വരകവചമേനോൻ)

സ്വഭാവശ്രമസൗഹൃദം -
ഗർഭദികൾ നിമിത്തം
൧൨൬ പ്രവൃത്തികൾക്കു ഴംമന -
ഭാവമലസ്യനാമകം

സ്വഭാവമേനതന്നെയും ശ്രമകൊണ്ടും സൗഹൃദം
(തൃപ്തിയായിക്കഴിച്ചിട്ടുള്ള ഭോജനം) കൊണ്ടും ഗർഭം മുതലായവയായും ഉണ്ടാകുന്ന പ്രവൃത്തിമാന്ദ്യം ആലസ്യം. നിദ്രദി അനുഭവം.

ആലസ്യമാണു മുഖമൊട്ടു കനിച്ചു വേർത്ത -
ഘാലസ്ഥലം മുഴുവൻ തളിർകൊണ്ടുതാങ്ങി
ചേലഞ്ചിമിന്നുമൊരുവെണ്കളർ കൽത്തറയ്ക്കു -
മേലങ്ങു ചാരുമുഖി ചാരിയിരുന്നിട്ടു.
(ബന്ധനസ്ഥനായ അനിരുദ്ധൻ)

ഇഷ്ടാനിഷ്ടഭവംകൃത്യം -
വ്യർത്ഥമഹമതു ജാഡ്യം
ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങൾ നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന കർത്തവ്യജ്ഞാന

ശുന്യത ജാഡ്യം. പാരവശ്യം മൌനം അനിമേഷത ഇത്യാദി അനുഭാവം.

ചേതസ്സിനു സുഖേന മൂർഛയെ വളർത്താനുദമേകുന്നതാ -
മേതൽസ്സഗ്നമോക്ഷിൽ ഞാൻ പരിചയിച്ചിട്ടുള്ളതത്രേ പരാ
വേദംകൊണ്ടുള്ളവായമൂർഛയെ യുക്തം ദൂരെ ക്ഷുഭത്തിവിധം
സ്ഫീതാനുദമത്തിനാലിതു വളർത്തിട്ടു ജാഡ്യത്തെയും.

(ഉത്തരരാമചരിതം)

ഫലം സൂതിരൂതനസംയോഗം
മുതലായവമൂലമായ്
മനസ്സിനുണ്ടാകുന്ന സങ്കേചം
വികാരം തന്നെ ലജ്ജയം

സൂത്രാദിനിമിത്തം മനസ്സിനു ഉണ്ടാകുന്ന സങ്കേചവി
കാരം ലജ്ജ. വിചാരം അധോമുഖമായിരിക്കു മുതലായവ
അനുഭാവം.

നേത്രപാരാ ഭവന്തേ സ്തരസുഭഗ! നകന്ദീഭവാനം ഭവന്തൻ -
ഗാത്രത്തെഗ്നാഡമായി തഴുകിട്ടവതിനും മോഹമുണ്ടായിരുന്ന
യാത്രയ്ക്കായങ്ങാരുങ്ങുന്നവിലിടയതിന്നേകിയില്ലിങ്ങ ലജ്ജാ -
പാത്രം ഹാ! ഹാ! നവോഡാജനസുലഭമഹോ മുശാതാപാരതന്ത്രം.

(മരുതൂർ കുരുണാകരമേനോൻ)

ഫലം കപട്യം ലജ്ജാദാക്ഷിണ്യം
ഭയമിത്യാദിമൂലമായ്
മെയ്കാപ്പതു മരോന്നായ്
വദിപ്പതവഹിത്വമം.

കപട്യാദിയാൽ ശരീരത്തെ ഗോപനം ചെയ്യുന്നതി
നെ മരൊന്നായിപ്പറയുന്നത് അവഹിത്വ. കൃത്രിമമായി
ധൈര്യം നടിക്കുക ഇത്യാദി അനുഭാവം.

നന്നപ്പയസ്സുകൾ കടിക്കുകമൂലമുള്ളിൽ
വന്നുള്ള ജാഡ്യമതിയെക്കളയുന്നതിനായ്

അനന്തരമേവ രവിരശ്മികളേ മാഞ്ഞു -
കൈനമളകളുമൊഴുകുകമേ ചെയ്യുന്തി.

(ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം)

മഹൻ സ്വപ്നമു ചിന്താദൃഢം ബ്രഹ്മം -
സദശം ലോകനങ്ങളിൽ
പൂർവ്വം നഭ്രതമം മതം -
പ്രതീതിയതുതാൻ സൂതി

സ്വപ്നവിചാരം ദൃഢാബ്രഹ്മം സദശലോകനം മു-
തലായവയാൽ മുഖ്യ അനുഭവിച്ച അർത്ഥത്തിന്റെ പ്രതീതി
ഉണ്ടാകുന്നത് സൂതി. ഭൂവിഷ്ണുപാദികൾ അനുഭാവം.

കാമൽപ്പിച്ചിട്ടെഴുതിയത മരുപോളിതം വഷ്ണിനു -
സ്തോമകുറിന്നു പുതുമലർ പതുക്കെ സ്തംഭിപ്പിച്ചിട്ടുവോൾ
പ്രേമകോയക്കുളിത വേതീ ബാഷ്പധാരാവിലാംഗീ
ശ്രീമന്മനസ്സിതസുമുഖിയാകുന്നതോർമ്മിച്ചിട്ടുനേൻ.

(മയൂരസന്ദേശം)

ഇതു സദശലോകനത്താലുണ്ടാകുന്ന സൂതി.

സുസ്തിലാചിന്തയിൽ തുടരണ്ടുമയം
മുശംകണകഴലുമുദൂരശക്തിസാരം
വിത്രംതകം പദസരോജലസന്നവേദം -
പ്രത്യഗ്രവന്ദികയുമോർത്തു സമാകലാഞ്ചാൻ

(ബാണയുദ്ധം ചമ്പു)

ഇതു ദൃഢാബ്രഹ്മം നിമിത്തമുള്ള സൂതി.

സദാജ്ഞാതവ്യവസ്ഥിച്ചിട്ടുനളവിലും രമ്യങ്ങളാംഗോചരൈ -
ജ്ഞാനോരന്തരദിച്ചിട്ടും പ്രബലയാമുൽക്കണ്ഠതൻകാരണം
എന്തോ പൂർവ്വജനസ്സിലുള്ള മമതാബന്ധം സ്വഭാവസ്ഥിരം
ചിന്താപസ്ഥിതമാകതാ നിന്ദ പുനസ്സദാമില്ലേതുമേ

(ഭാഷാശാങ്കരൻ)

ഇതു സ്വപ്നവിചാരത്താലുണ്ടാകുന്ന സൂതി.

മഹം വിചിന്തയതൽ പലലേമട്ടു
കല്പിപ്പതുവിതകുമാരം.

വിചാരംകൊണ്ടു പലമാതിരി കല്പിക്കുന്നതു വിതകം.
ഭൂചലനം ശിരഃകമ്പനം മുതലായവ അനുഭാവങ്ങൾ.

മൽപ്രാണാലംബഭൂതേ! പ്രിയസഖി! ജനനീനിർദ്വിശേഷാമിമാന്തപാ-
മുൾപ്രേമഗ്ദ്ധാനികൊണ്ടല്ലനദിനമിതുമുടി വശക്കേടസൗന്ദര്യം
ഇപ്പൊളെന്താപമുലം, തവചൈവികളിലാക്കംവിയെഴു നിന്ദയോച-
മുൾപ്പൂവിൽക്കോപമോ കേളഭയതി മുഹൂരനോത്തുപേടിച്ചതന്നേ.

(രാജരത്നാവലീയം ചമ്പു)

ഇ ഷ്ട വ സ്തു വ തി ന്ന ഷ്ട-
മൈ ശ്വ യു ഭം ശ മ റ ദി യ റ ൾ
എന്ന മ ന സ്സി ൾ ജ റ ത മ റ ങ്ഗ റ ന-
വി ക റ ങ്ഗ ചി ന്ത യെ ന്നു വേ റ്

ഇഷ്ടവസ്തുവിന്റെ നാശം മുതലായവയാൽ മനസ്സിലു
ണ്ടാകുന്ന ധ്വാനം ചിന്ത. കർശ്യസന്താപാദി അനുഭാവം.

ഉത്സാഹക്കാരവുണ്ടു കാണുമതിതേ കൃത്യങ്ങളിതപ്പൂവു
സത്സാരസ്വമെഴുന്ന വാക്കമരുളിച്ചയുന്നതില്ലൊന്നുമേ
ചിത്സാരൂപമെഴുൻകൊതിപ്പൊഴു ജനത്തെപ്പോലെലയെല്ലൊഴും
വത്സാധീശപര! ചിന്തകൊണ്ടുദിവസംപോക്കുന്നു കഷ്ടം! ഭവാൻ.

(ഇന്ദുമതീസ്വയംബരം നാടകം)

ശ ങ്ഗ ചി ന്ത റ ദി യ റ ല റ ന്നു
തീ ച്ച യ റ ക്ക വ ത റ മ തി.

ശാസ്ത്രവിചാരം ഗുരൂപദേശം മുതലായവയാൽ ഒന്നു
തീച്ചയാക്കുന്നതു മതി. കൃത്യത്തെ നിശ്ശങ്കം ചെയ്യുക അനു
ഭാവം.

അവളുടേയതിരൊളവേഷമേവം
ജവമൊഴുകണ്ടു കകത്ഥവംശഭീപൻ
വനിതയുടേയധേ വിരോധിയാകും
കനിവിനെ വിട്ടിതു സായകത്തൊടൊപ്പം.

(രാമ. ച. വിലാസം)

൧൩൨ ഇ വ്യാദിഭക്തിവിജ്ഞാനം
 പലമട്ടത്വസിദ്ധിയും
 ലജ്ജയിത്യാദിയോലുണ്ടും
 ഏകനിശ്ചലതയോധൃതി

ഗുരുഭക്ത്യാദിയാൽ ഏകാന്തിനാണ്ടാകുന്ന നിശ്ചലതപരമാകുന്നു ധൃതി. പ്രാപ്തമായ അത്മത്തിന്റെ അനുഭവം അനുഭവം.

അശനമനതരിൽ ദീനയാഹ്ലാസമനി പലം
 തിതവളമുളവാണല്ലയോ തോഴി ചൊല്ലി
 അമൃതിനു സമമാമീവാക്കമേതോരെന്നിരിക്കി-
 ബ്ഭവനതലമശേഷം പുൽക്കൊടിപ്രായമായി.

(ഗ്രാ. രാമവർമ്മ (കോയിത്തമ്പുരാൻ)

൧൩൩ ഇഷ്ടലോഭോലുഭിക്കും ഏൽ-
 പ്രസാദം ഹർഷനാമകം

ഇഷ്ടപാപ്തിയാൽ മനസ്സിനു ഉണ്ടാകുന്ന തെളിവു ഹർഷം. ആശ്ലേഷം പുളകോൽഗ്ഗമം മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

അച്ഛൻ നിജാത്മജനെയും മകനച്ഛനെയും
 ശിഷ്യൻ സ്വദേശികനെയും ഗുരു ശിഷ്യനെയും
 ഭാരങ്ങൾ വല്ലഭനെയും പതി ഭാര്യയെയും
 പാരം പ്രമോദമൊഴു വാരികളാൽ നനച്ചു.

(ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം)

ഇഷ്ടമാം വസ്തു വെല്ലറി-
 ല്ലിന്തയെ ശത്രുക്യമീരിതം

പേർപെട്ടിട്ടുള്ളതും ഇഷ്ടവും ആയ വസ്തുവിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിചാരം ശത്രുക്യം.

കൗമാരത്താൽ മനോജ്ഞൻ വരനവ,നമുതാൻചൈത്രരാവാ,യതല്ലോ
 ച്ചാമീവന്മാലതിപ്പുമണമുടയ പദംബാനിലൻതൻ മഹസ്സം

കാമം തൽജ്വാല ഞാനെങ്കിലു മീഹ രതലീലയ്ക്കു രേവതികുത്തിൽ
ശ്രീമിനും വേതസീസദൃമതലമണയാനുള്ളിലുൽക്കണ്ഠ യേൽപ്പു.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ ഇഷ്ടവും വിയുക്തവും ആയ വേതസീതരുതല
ത്തിന്റെ ചിന്തയാൽ കൗസുക്യം.

എന്തേ അധിക്ഷേപം പരമം നാദി-

കൃതം ചണ്ഡതയേ ഹൃദ്യം

അധിക്ഷേപാദികൃതമായ ചണ്ഡതപമാകുന്നു കൗഗ്ര്യം.
നേത്രരാഗം, ബന്ധനം, താഡനം മുതലായവ അനുഭവ
ങ്ങൾ.

കട്ടേറെ ശേഖാരമാകുംഘരഘരവമോ കഗ്രഭാഗങ്ങൾ ചുറ്റി-
ക്കെട്ടിപ്പാടുന്ന ഞാണുൽ നടുവുകനെ വളഞ്ഞിട്ട്മീച്ചുപദണ്ഡം
ഒട്ടക്കൊന്നായ് ഗ്രസിപ്പാനലറി രസനയെളുപ്പിട്ടു മുട്ടുന്നമട്ടിൽ-
പ്പെട്ടുന്നാട്ടിപ്പിളർക്കും വികടയമമുഖത്തോടു നേർന്നിടത്തേ!

(ഉത്തരാരംഭചരിതം)

അധിക്ഷേപം പരമം നാദി-

തെറ്റു ചെയ്യും ജനങ്ങളിൽ

എന്തേ പ്രതിക്രിയ നടത്തിടും-

നുള്ള വാണരമയമഷ്ടം

തെറ്റു ചെയ്യുന്നവരിൽ പ്രതിക്രിയ ചെയ്യുന്നതിനുള്ള
ആഗ്രഹം അമച്ഛം. സ്വപദം ശിരഃകമ്പം മുതലായവ അനു
ഭവങ്ങൾ.

കേൾക്കേൻ നീ സത്യഭാമേ! ചെറുതു മദമകക്കായിലുണ്ടോ തമ്പാത്ത-
ല്ലാഘേയം ഭരമാസ്സാമൊരു ഞെളിവു കെട്ടുണ്ടെന്നുണ്ടിന്നു തന്നെ
സാക്ഷരതാല്ലാസമെന്നോടൊരു കൊഴവിഴിതല്ലിപ്പതിന്നയ്യതന്ന-
മോഘാത്മ്യം വരുന്നു അമരമരാകുന്നതേ വന്നുകൂട്ട.

(പാരിജാതഹരണം ചതു)

വ്യയം മം നിർമ്മിതം പരം

മദമിത്യം ദിമുലമായ്

മന്മഥ ഹൃത്തിൻ നിമീലനാവസ്ഥ-
യതു നിദ്രാഭിധാനമം

വ്യായാമദിയാൽ ഹൃദയത്തിനങ്ങാകുന്ന നിമീലനാവസ്ഥ നിദ്ര. ജാഗ്ര്യം വപുസ്സുകോചം മുതലായവ അനുഭവം.

നിട്ടിങ്കൽ ഞങ്ങളൊരുമിച്ചു ശയിച്ചിടുമ്പോ-
ളിഷ്ടപ്രിയന്റെ നിനവാണ്ടു കിനാവു കണ്ടു
കെട്ടിപ്പിടിച്ചുളവെനിക്കുയരത്തെ നൽകി-
പ്പെട്ടുണന്നുനടനെ നാവു കടിച്ചിടുന്തു.

(ഗ്രാ. രാമവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരൻ)

ഗുണത്തിലുൽക്കടംഭോഷ-
മരോരോപിപ്ലവസുയയം.

ഗുണത്തിൽ ഭോഷത്തെ ആരോപിക്കുന്നതസുയ. അനാദരം ഭൂചലനം ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങൾ.

നാരി താടക പാക്കിലമ്പ് ഭഗസുതൻ വിപ്രൻ മഹാധുർത്തനാം
മാരിലൻ മൃഗമാണു പേടി പെടുവാനു ബാലിയോ വാനരൻ
ധീരതപം പെടുമേതൊരാളെ വിജയിച്ചിട്ടുണ്ടു രേ! രാമ! ഭോ.
സ്സാരം നമ്മോടു വില്ലെടുത്തിവിടെ നീ കാണിക്കു കാണിക്കടൻ.

(സ്വന്തം)

മന്മദ നിദ്രതന്നുടയധിക്യ-
മതിനാം സുഷ്ണിയെന്നു പേർ

നിദ്രയുടെ ആധിക്യം സുഷ്ണി. നേത്രനിമീലനം നിശ്ചലതപം ഇത്യാദി അനുഭവം.

കാരണ്ണുമാം സുധകലൻ മഹാഗമാന്ത-
സൗരഭ്യമേരദ ശയനോരഗഭക്തമുക്തം
ഭക്ഷായറക്കുമിയലും ഹരിതന്റെ നാസാ-
ഗ്ദ്ധാസാനിലൻ കുതുകമോടു തുണച്ചിടട്ടേ.

(സ്വന്തം)

ശബ്ദം സ്തംഭനവുമിദ്ര-
പരിപൂർണ്ണതയദിയായ്

ഘനൻ ഹൃത്തിൽ ചൈതന്യസമ്പ്രദായം
യുദിഷ്ഠവതു ബോധമം

ശബ്ദാദിയന്തൽ ഹൃദയത്തിൽ ചൈതന്യമുണ്ടാകുന്നതു
ബോധം. ശബ്ദാശ്വാശാദി അനുഭവം.

ആരാവന്നു വിരാമമോര നിലയൊന്നിമട്ട വൈതാളിക -
നാരായണസമ്പ്രദായമേകീടുന്ന ഗീതത്തിനാൽ
ഭൂരാജഗൽഭൂഷണായ വൃദ്ധനെ സ്വൈരം ഗ്രഹിപ്പിക്കേ -
ശീരംഗൻ നിലശയ്യ വിട്ട ഭിനകൃത്യത്തിനൊരുങ്ങിയിരിക്കാൻ.

(രാജവംശഭയം)

രോഗദോഷാദി ജാചിത്തം
ലോകവം ചരവ ലോകവം

രോഗദോഷാദിനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന മനസ്സിന്റെ ലോക
തപം ചരവല്ല. ലോകവം അനുഭവങ്ങൾ.

ലോകം ലോകമെല്ലാം ചൈതന്യമനിലയൊന്നു ബന്ധിക്കാതിൽ -
ശൂരം തീ കോരിയിട്ടിരിക്ക ചിതന്നിരതൽ വശത്തും പൊതു വേഗം
വൈദഗ്ദ്ധ്യം ചേരുമുഗ്രം കരകിതവിന് തച്ചുരുമ്പിംബം പൊടിച്ചു -
വാരാണസിജ്ജിലാൽ താഴ്ന്നു കരകിതവിന് തച്ചുരുമ്പിംബം പൊടിച്ചു

(സ്വന്തം)

വിഭാവാനുഭവങ്ങൾ കാരണകാര്യരൂപങ്ങളാകുന്നു എ
ന്നു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. ഒരു കാരണം മറ്റൊന്നിന്റെ കാര്യ
മാനിബ്ദവിക്കുന്നതുപോലെ, വിഭാവം തന്നെ മറ്റൊന്നി
ന്റെ അനുഭവമായും, അനുഭവം വിഭാവമായും ഭവിക്കുന്നു.
സ്വന്തം ചൈതന്യത്തിന്റെ വിഭാവവും ഗ്ലാനിയുടെ അനു
ഭവവുമാകുന്നു. പ്രഹരം പ്രളയമോരങ്ങളുടെ വിഭാവവും,
കാശ്യത്തിന്റെ അനുഭവവുമാണ്. ഇതുപോലെ, ശേഷവും
ചിന്ത.

മരം സ്വകാര്യ ജാതി ഭാവങ്ങൾ
മൃഗം വിഷമേകമെന്നിതേ

ര സ മ റ ഓ വ റ യ ള്ള ഓ
ഭ റ വ ഓ സ്ഥ റ യു ഭി ധ റ ന ക ഓ

സ്വജാതിയിലോ അന്യജാതിയിലോ ഉള്ള ഭാവങ്ങൾ മൂലം, ഹേദം സംഭവിക്കാതെ, അവ സേത്രവർത്തിയാകുന്നതുവരെ സ്ഥിരമായിനില്ക്കുന്ന ആത്മഭാവത്തിന്നു സ്ഥായി എന്നു പേര്. ചിരകാലമായി ഹൃദയത്തിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും, അനുബന്ധികളോടു ചേരുന്നതും കടുവിൽ സേത്രവർത്ത പ്രാപിക്കുന്നതുമാണു് സ്ഥായി. നന്മയ്ക്കു രാജാവു എന്നുപോലെയും, ശിഷ്യന്മാക്കു ഗുരു, എന്നു പോലെയും സർവ്വഭാവങ്ങൾക്കും സ്ഥായി മഹത്താകുന്നു. സ്ഥായി രാജാവിനേപ്പോലെയും അന്യഭാവങ്ങൾ പരിജ്ഞാങ്ങളേപ്പോലെയുമാണു്.

ര തി ഹ റ സ്യ ണു ഭൂ ത്വ റ ഹ ഓ
വി സ്മ യ ഓ ക്രോ ധ റ യ റ ത മ റ
ശേ റ ക ഓ ജഗദ്ഗുണഭയവു ഓ
ശ മ ഓ സ്ഥ റ യി ക ഭൂ റ വ ത റ ഓ

രതി ഹാസ്യം, ഉത്സാഹം, വിസ്മയം, ക്രോധം, ശോകം, ജഗദ്ഗുണഭയം, ശമം, എന്നു സ്ഥായിഭാവങ്ങൾ നമ്പതു്. ശമത്തെ ശാന്തിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും അതുകൊണ്ടു സ്ഥായിഭാവങ്ങൾ ഏതേ ഉള്ളു എന്നും ചില ആചാര്യന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ അഭിപ്രായത്തെ ജഗന്നാഥപണ്ഡിതർ ശക്തിയോടെ ഖണ്ഡിച്ചു സ്ഥായികൾ നമ്പതു എന്നു സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഈ സ്ത്രീപുരുഷന്മാർക്കു ചേരുന്ന സ്ത്രീ-
ലഭ്യേന്ത്യോന്ത്യോസത്രവിപ്ലവതായ്
പ്രേമോദ്ധ്വമോചിത്തവൃത്തി-
വിശേഷം രതിയായ്ക്കു.

സ്ത്രീപുരുഷന്മാർക്കു അന്യോന്യം മനസ്സിലുണ്ടാകുന്ന പ്രേമം എന്നു ചിത്തവൃത്തി വിശേഷമാണു് രതി.

മർദ്ദം പ്രേമം മാനം പ്രണയം
സ്നേഹം രോഗനാമകം
രതിസ്തവസ്ഥാഭേദം
കുറുണ്ടാമനരോഗം

പ്രേമം, മാനം, പ്രണയം, സ്നേഹം, രോഗം, അനാദി
ഗം, എന്നു രതിക്കു ആറു അവസ്ഥാഭേദങ്ങളുണ്ട്.

മർദ്ദം പ്രേമം സ്മിപുരുഷാർക്കം
മേദം ഭാവബന്ധം

സ്മിപുരുഷാർക്കം എന്നു അഭേദമായ ഭാവബന്ധനാ
മർദ്ദം പ്രേമം.

ദിശം വിശേഷാൽകുടിലം
പ്രേമം തന്മനമെന്നതം.

അവസ്ഥാഭേദംകൊണ്ടു കുടിലതയെ പ്രാപിച്ച പ്രേമം
തന്നെ മാനം.

മർദ്ദം ഭാവവിശേഷമേദം
പ്രേമം പ്രണയമെന്നപേർ

ബാഹ്യങ്ങളും ആന്തരങ്ങളുമായ ഉപചാരങ്ങളെക്കൊ
ണ്ടു നിബദ്ധമായ ഭാവവിശേഷത്തോടുകൂടിയ പ്രേമം സ്മിപു
രണയം എന്നുപേർ.

വിശ്രംഭമേദംകൈവന്നു
ദിശം ദികൾമുഖമർത്

മർദ്ദം യതൊന്നാൽത്തരപിസ്തം
തൽഭാവം സ്നേഹനാമകം

വിശ്രംഭം പരമകഷ്ടയിലേത്തിരിയ്ക്കുമ്പോൾ, ദിശം
ദികൾ മുഖമായി താങ്ങാൻ ഹൃദയത്തെ അലിക്കുന്നു, അ
തിന്നു സ്നേഹമെന്നുപേർ. പ്രേമം മദ്ധ്യം മനം എന്നു
സ്നേഹം മൂന്നുവിധം.

൨൧൪

സാഹിതിസമുത്ഥപം

ദഃഖമുസുഖമരയ്ക്കത്തിൽ -
തോന്നിക്കുന്നതു രോഗമരം.

ദഃഖത്തെയും സുഖമായി തോന്നിക്കുന്നതു രോഗമാകുന്നു.

൧൪൭ കസുരഭരോഗമഞ്ജിഷ്ഠം -
നീലീരോഗങ്ങളിങ്ങനെ
രോഗമുന്നവിധത്തിങ്ക -
ലുണ്ടെന്നു രംബുധർതന്മതം

കസുരഭരോഗമഞ്ജിഷ്ഠരോഗം നീലീരോഗം എന്നു രോഗമുന്നവിധം.

൧൪൮ കസുരഭരോഗമഞ്ജിഷ്ഠത്തിൽ -
പുതിഞ്ഞു ഏതൊന്നോ
ഏതൊത്തിളക്കിയെണ്ണയും -
മുടനെ നോഗമല്ലതരം.

അധികം വേഗത്തിൽ മനസ്സിൽ പതിഞ്ഞു വളരെ പ്രകാശിച്ചാലും ഉടനെതന്നെ നശിക്കുന്നതു കസുരഭരോഗം.

൧൪൯ മഞ്ജിഷ്ഠരോഗമരം വേഗം
പതിഞ്ഞു രംബമനസ്സിൽ
കരിക്കലും വിനശത്തെ
പ്രാപിക്കാത്തതു ഭരസരം

വേഗത്തിൽ മനസ്സിൽ പതിയുന്നു. എന്നാലും കരിക്കലും നശിക്കുന്നില്ല. പുഷ്പാഴം ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇപ്രകാരമുള്ളതാണ് മഞ്ജിഷ്ഠരോഗം.

൧൫൦ ഏതൊത്തിളക്കിയെണ്ണയും -
ലുറപ്പുള്ളതു നീലിയരം

നീലീരോഗം അധികം പ്രകാശിക്കാത്തതും ഉറപ്പുള്ളതുമാണ്. കരിക്കലും നശിക്കുന്നില്ല.

കനായം സൗഖ്യദുഃഖങ്ങളിലനുഗ്രഹമാ യേതു കാലത്തുമുൾപ്പു-
വിനുള്ളാരോപാസനായും രസമതു ജരയാൽ ഭേദിതാതുളളതായും
പിന്നെ കാര്യേന തീർത്താമരവുകൾക്കൊടുവിൽ സ്നേഹസത്തായുമെന്നും
ഭിന്നിക്കാതുളള പതീപ്രണയ മധികപുണ്ണപ്രതിനാലേ ലഭിക്കൂ.
(ഉത്തരരാമചരിതം)

ഇതു മഞ്ജിഷ്ഠാരോഗത്തിനു ഉദാഹരണമകുന്നു.

രോഗത്തിൻ പൂണ്ണമായ രൂപമാകുന്നു അനുരാഗം.
മനുരാഗം പ്രകീർത്തിതം

രാഗത്തിന്റെ പൂണ്ണമായ രൂപമാകുന്നു അനുരാഗം.

കടാക്ഷം ഭൂവിഷ്ണുവം പ്രിയവാക്കു മുതലായവ രതി
യുടെ അനുഭാവങ്ങളാകുന്നു.

മമ വാഗാദി വൈകൃതം ചിത്തം
വികസിപ്പതു ഹാസ്യമർത്ഥം

വാഗാദികളുടെ വൈകൃതം നിമിത്തം ഹൃദയത്തിനു
ണ്ടാകുന്ന വികാസം ഹാസ്യം. കാഷ്ടകപോലാദിസ്സന്ദനം
അനുഭാവം.

കയ്യങ്കിൽ വായ്ക്കൊണ്ടാകലിതഗിരിവരോ രാവണോ നാമധീരൻ
പൊന്നുല്ലെണ്ണക്കിതിനാണ്ടാപെരുമുടയോന്നെന്നു ഞാൻ ചൊന്ന നേരം
കയ്യൻ താൻ വന്നെത്തുകിൽ ചെറുമനേ വിരവിൽപ്പൂഴി കുപ്പിപ്പെന്നോ-
ക്കയ്യം കൊട്ടിച്ചിരിച്ചാനനുജനതു പൊരായിലി തെല്ലായിലുംമേ.

(രാമായണം ചമ്പു)

ശക്തി ധൈര്യം ദീപ്തിയിൽ തങ്ങും
വിചാരിപ്പതു ചെറുവൻ
മമ തപരചേരം മനോവൃത്തി-
യതു സാഹാദിധാനമം.

ശക്തി ധൈര്യം സഹായം മുതലായവയൊക്കെ, തങ്ങും
വിചാരിക്കുന്നതു ചെറുവൻ ഉള്ള സത്വരമായ മനോവൃ
ത്തി, ഉത്സാഹം. വാഗാദികൾ മുതലായവ അനുഭാവങ്ങൾ.

പ്രവൃത്ത

സാഹിത്യസർവ്വസ്വം

വാടി തിരുവാത്തമേ! നിന്റെ മുഖമൊന്നു വാടിപ്പോയെന്നു കാരണം

(പൊൽകെടോ)

ആടിപ്പരിചയമില്ലാത്ത നാടക മാടിപ്പിപ്പിക്ക വൈഷമ്യമെന്നതോ
പോടി നിനക്കെന്നു വൈഷമ്യമൊരെയും പോടി നിനക്കു തരിയില്ല നി-

(സ്നേഹം)

മാടി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുണ്ടെന്നു ചെന്നു കേറിയൊൽ നിന്നെജയിക്കുന്നതും -

(രണ്ടാം)

(ഹരിണീസ്വയംബരം തുടർന്ന്)

വിസ്തൃതം ചിത്തവിസ്തരം

മഹദ്വൈഭവാനന്ദിതം

കണ്ടിട്ടില്ലാത്തതു കാരണവോഴും മറ്റും മനസ്സു വിസ്തൃ
തമാകുന്നതു വിസ്തൃതം. പൂജകൾ അനുഭവം.

കവം തെല്ലാവരിച്ചിട്ടില്ല നിജകറിനാവസ്ഥ സർവ്വം തൃപ്തിച്ചി-
ട്ടവോ! സ്ത്രീരൂപമെന്നു വനിതാതിസൃതൻ രാജവൻ ചൊന്നനേരം
അമ്പിൽ സ്വപ്നം തിരിച്ചാവദനസരസിജം വൽക്കലം മാറിയിട്ടുൾ -
ക്കവം കൂടാതെ കെട്ടി സ്വകലമുതൽ കവസസ്ത്രീയെക്കുറിക്കും.

(സ്വന്തം)

മഹദ്വൈഭവാനന്ദിതം ചിത്തം

ജ്വലനം ക്രോധനം മകം

വധാദിതരൽ ഹൃദയം എരിയുന്നതു ക്രോധം. ദന്തദം
ശനം ഭൂചലനം ശരീരകമ്പനം മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

ബന്ധുക്കൾ യുദ്ധമാവത്തു

ഭൂതീത്യാദിമൃഗമര്യം

മഹദ് ഹൃദയത്തിങ്കലുണ്ടാകും

ക്ലേശം ശോകം ഭീതി നാശം

ബന്ധുക്കൾക്കു ഭാവത്തു സംഭവിക്കുക മുതലായവയാൽ
ഹൃദയത്തിലുണ്ടാകുന്ന ക്ലേശം ശോകം. ബാഷ്പം സ്തംഭനം
വൈഷ്ണവം മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

എന്നുണിയെന്തിന്നു വീണ്ടു കേൾക്കുന്നു എന്നോടവസ്ഥകളെല്ലാം പാകനി
ന്നിന്നു ചിലിപ്പിപ്പിക്കുമെന്നു ശോകത്തി നിന്നെന്നു ബന്ധം വിരവോടുകൂടെ

കണ്ണനീരയോ പൊഴിക്കുന്നതെന്നു നീ മണ്ണിൽ വീണിങ്ങനെ കേഴുന്നതെ -

(നന്ദോ

മണ്ണി! മകനെ വിഷാദം കളക നീ ദണ്ഡമെന്തെന്നതുമെന്നോടു കേൾപ്പിക്ക

(ഋവചരിതം തുളുൽ)

അ ഹൃദ്യ വ സ്തൂ വി ന് വീ ക്ഷ ണ് -

ശ്ര വ ണ ണ് ദി ക ണ് മൃ ല മ ണ്

൧൭൭ മ ന സ്സി ന ണ് ദ ണ് സ ക്ഷേ ണ ച -

സ്ഥി തി ന്ത ന്ത ജ്ഞ പ്ത ണ്

ഹൃദ്യമല്ലാത്ത വസ്തുവിനെ കാണുകമുതലായവയാൽ മനസ്സിനണ്ടാകുന്ന സങ്കോചമറക്കുന്നു ജ്ഞപ്തം. ഇത്യാദി അനുഭാവം.

നരച്ചു രോമമെപ്പേരും ജരച്ചു രോമുകൾ ചുക്കി.
ച്ചുളിഞ്ഞു കണ്ണുകൾ രണ്ടു മളിഞ്ഞു മാർപ്പിടം പാരം
കിഴിഞ്ഞു മൂക്കിനോടൊത്തീ കഴിഞ്ഞു താടിയും ചുണ്ടും
കഴഞ്ഞു കാലുകൾ രണ്ടും തലയിൽ രോമമില്ലെന്ന .
പ്ലുതവേ കണ്ണാടി കാണാം വലിയ കഷ്ടവും വന്ത
പിടിച്ചു സന്ധിക്കൾ തോരം ചുഴുത്തു ഭൂരിദഗ്ഗന്ധം
മുഴുത്തു മൂക്കിലേ ശ്ലേഷ്മം കൊഴുത്തു ചഞ്ചലമാനീ
ചുഴുത്തും മുഞ്ഞിയും പിന്നെ കഴിഞ്ഞു ദേഹവും ചോര .
യണിഞ്ഞു കൈവീരലൊട്ടു മുറിഞ്ഞു വീണമഷാലം
അറിഞ്ഞു തൽപ്രകാരങ്ങൾ പറഞ്ഞു കേൾക്ക വൈഷമ്യം.

(നന്ദോഽഭിചരിതം തുളുൽ)

ഘേ ണ ണ് വ സ്തൂ ക ണ് വീ ക്ഷി ക്ഷ -

വെ ണ് ണ് തേ ണ് കേ ടി ട്വ വെ ണ് ണ്

൧൭൮ മ ന സ്സി ന ണ് ദ ണ് ത ണ് ര ജ്ഞ ണ്

ഭ യ ണ് ന ക മി തീ രി ത ണ്

ഘോരവസ്തുക്കളെ കാണുമ്പോളോ അവയെക്കുറിച്ചു കേൾക്കുന്ന നേരമോ മനസ്സിന് ഉണ്ടാകുന്ന തരളതപം ഭയം നകം. സ്വേദം കമ്പനം സ്തംഭം ഇത്യാദി അനുഭാവങ്ങൾ.

നായനാരുടനോടുനേര തായുധമെല്ലാം വഴിയിൽപ്പോയി

ആയതു ചിന്നെയുമുണ്ടാക്കീടാം കായം കിട്ടുകിലതു ബഹുലംഭം
മലയുടെ ഗുഹയിൽച്ചെന്നുകടന്നാർ ചിലരന്നേരം പ്രാണഭയത്താൽ

*

*

*

പേടിഞ്ഞാണേൻ മരൊരാമരാജനോടിപ്പോം വഴിയറിയാറാക്കി
കാട്ടതകുന്തൊരു വാരിക്കഴിയിൽ ചാടിയൊളിച്ചുകിടന്നാനപ്പോൾ
ഉള്ളത്തിൽഭയമേറിയമൂലം വെള്ളത്തിൽ ചിലർ ചാടിയൊളിച്ചു
വള്ളിക്കെട്ടുകൾശോഭംചെന്നതിനുള്ളിൽപ്പുക്കിതു പലജന്മപ്പോൾ.
(ശോഭാശങ്കര - തുള്ളൽ)

ശ മ ങ് നീ രീ ഹ സ്ഥി തി യ ങ്

ഭ വി ഭു പ്ത ഹ ര ങ്ഗ മ സ ങ്ഗ മ

നീരിഹസ്ഥിതിയാലുണ്ടാകുന്ന ആത്മാവിന്റെ അടക്കം
ശമം.

കാന്താരങ്ങളുപദേശങ്ങളിലൊരിടമതിൽ ക്രീഡനാസക്തജന്തു -
ഭ്രാന്താന്തർഗമകൾക്കൊണ്ടുപുറപ്പെട്ടു പണ്ണശാലാതലത്തിൽ
ശാന്താത്മാവായ് ജടാബന്ധനമൊടു തരുവിൻതോലു ചുറ്റി ചിഭന്ത -
ശിന്താനന്ദന വർത്തിപ്പതു സുഖകരമെന്നിപ്പൊഴും ഹോപ്പുതീത്താൻ.
(ശമതരംഗിണി)

രസം എന്നതു വിഭാവം അനുഭാവം സാത്വികം സഞ്ചാ
രി എന്നിവയെക്കൊണ്ട് ആസ്വാദ്യതയെ പ്രാപിക്കുന്ന സ്ഥാ
യിഭാവമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലാം. ഈ വിഷയത്തെ
അല്പം വിസ്തരിക്കേണ്ടതു യുക്തമാകുന്നു. മനുഷ്യരുടെ ആത്മാ
വിനോടു സഞ്ചന്ധിച്ചു വാസനാരൂപമായി ചേർന്നിരിക്കുന്ന
കരു ഭാവമുണ്ട്. ഇതിനെ സ്ഥായി എന്നു പറയുന്നു. ഇതു
സ്ഥൂലങ്ങളായ ചില കാരണങ്ങളോടും കാർയ്യങ്ങളോടും ചേ
രുന്നു. കാർയ്യങ്ങളിൽ ഈ കാരണങ്ങളെ വിഭാവങ്ങളെന്നും,
കാർയ്യങ്ങളെ അനുഭാവങ്ങളെന്നും, ഇതരഭാവങ്ങളെ സാത്വി
കങ്ങളെന്നും, വൃദ്ധിചാരികളെന്നും, പറയുന്നു. വാസനാരൂപ
ത്തിൽ അതിസൂക്ഷ്മതയോടെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രത്നദികളോ
യ സ്ഥായികളെ വിശേഷേണ ഭാവനംചെയ്യിക്കുന്നവ വിഭാ
വങ്ങളും, അനുഭവത്തിനു വിഷയികരിക്കുന്നവ അനുഭാവങ്ങ
ളും, സഹചരിക്കുന്നവ വൃദ്ധിചാരികളും, ആകുന്നു. ജലം വേ

ഈതുപോലെ കുൽക്കങ്ങളും മുന്തിരിങ്ങപ്പഴം കുരുമുളക് തൈ
 ൾ മുതലായവയോടു ചേർന്നു പാകവിശേഷത്തെ പ്രാപിക്കു
 മ്പോൾ പാനകമാകുന്നു. ഇതുപോലെ ആത്മഭാവമായ സ്ഥാ
 യി വിഭാവാനികളോടു ചേർന്നു ആസ്വാദ്യമാകുമ്പോൾ രസ
 മാകുന്നു. പല ഭേദങ്ങളോടുകൂടിയ സ്ഥായി അതാതിന്നു യോ
 ജിക്കുന്ന വിഭാവാനികളോടു ചേരുമ്പോൾ ശൃംഗാരാദിരസ
 ങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ഭാഷാഭൂഷണത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു.
 “ആരേ ആലംബിച്ചു (ആശ്രയിച്ചു വിഷയമാക്കിയിട്ടു) രത്നാ
 ദി ഉദിക്കുന്നു. അതു ആലംബനവിഭാവം. ഉദിതമായ രത്നാ
 ദിയെ ഏത് ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുന്നു, തെളിച്ചു പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു
 അത് ഉദ്ദീപനവിഭാവം. ആഭ്യന്തരത് തർക്കശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധ
 മായ സമവായികാരണം. (രണ്ടാമത്തതു നിമിത്തകാരണം.
 നായികാനായകന്മാർ ആലംബനം. ആലംബനത്തിന്റെ
 സൗന്ദര്യരീതികളും ചന്ദ്രികാമലയമാരുതാദിതടസ്ഥവസ്തുക്ക
 ളും ഉദ്ദീപനം. അനുഭാവവും ബാഹ്യം ആഭ്യന്തരം എന്നു ര
 ണ്ടുവിധം. അന്തഃകരണത്തെ സ്പർശിക്കുന്ന സ്തംഭപ്രളയരോ
 മാഞ്ചാദികൾ ആഭ്യന്തരം. ഇവയ്ക്കു സൗതപികങ്ങളെന്നു പേർ.
 കടരക്ഷവിക്ഷേപാദിചേഷ്ടകൾ ബാഹ്യം. രത്നാദികളെ അ
 നുഭവപ്പെടുത്തുന്നതിനാൽ ഇവയ്ക്കു അനുഭാവങ്ങളെന്നു പേർ.
 രത്നാദിസ്ഥായിഭാവങ്ങളെ സഹകാരികളായി നിന്നു പോ
 ഷിപ്പിക്കുന്ന ചിന്താഗ്ഗാമിശങ്കാദികളായ വികാരങ്ങൾ സ
 ബാരികൾ. ലോകത്തിൽ ഭൂഷണാദിനായകന്മാർക്കു ശകുന്ത
 ളാദികളായ ആലംബനകാരണങ്ങളാലുദിച്ചു, മന്ദമാരുതച
 ന്ദ്രികാദികളായ ഉദ്ദീപനകാരണങ്ങളാൽ ഉദ്ദീപിതമായി, അ
 ശുപാതാദികാര്യങ്ങളാൽ അനുഭവപ്പെട്ട്, ഉൽക്കണ്ഠാദി
 ചിത്തവൃത്തികൾ നിലനില്ക്കുന്നു. ഈ കാരണകാര്യസഹകാ
 റികൾക്കു കവിവാക്യത്തിലോ നാടകാഭിനയത്തിലോ ഉണ്ടാ
 കുന്ന പ്രതിബിംബങ്ങളാണ് മുറയ്ക്കു വിഭാവാനഭാവവ്യഭിചാ
 രികൾ. ഇവയാൽ ഉളവായി തെളിഞ്ഞു ബോധപ്പെട്ടു വള

നവരുന്ന രത്നാദിചിത്തവൃത്തികൾക്കു സഹദയഹൃദയത്തി
ലുണ്ടാകുന്ന പ്രതിബിംബമാണ് രസം.”

ഇപ്രകാരമുള്ള കാവ്യരസത്തെ ആസ്വദിക്കുന്ന സന്ദർ
ത്തിൽ സഹദയന്മാർക്കു പരമമായ ആഹ്ലാദം ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ
ആഹ്ലാദം ബ്രഹ്മാനന്ദനിവീശേഷമായി പറയപ്പെടുന്നു. ഈ
ആഹ്ലാദം അനുഭവിക്കുന്ന സന്ദർത്തിൽ മനസ്സു രജസ്സുചോധി
രഹിതമായിബുദ്ധിക്കുന്നു. അപ്പോൾ മനസ്സിൽ സത്വത്തി
ന്റെ പ്രകാശം മാത്രമേ ഉണ്ടാകുന്നുള്ളൂ. ഈ സന്ദർത്തിൽ
ഒരു എതിർവാദമുണ്ടാകാം. ശോകരസപ്രധാനമായ ഒരു കാ
വ്യം വായിക്കുമ്പോഴോ, നാടകം കാണുമ്പോഴോ, മനസ്സിൽ
വ്യസനം ഉണ്ടാകുന്നു. അതുപോലെ കാവ്യങ്ങൾ ഭയബീഭ
ത്സവികാരങ്ങളേയും ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമുണ്ടാകുന്ന
ശോകഭയാദിവികാരങ്ങൾ ആനന്ദമയങ്ങളല്ല. അതുകൊണ്ടു
രസാനുഭവത്തിൽ പരമാനന്ദമുണ്ടാകുന്നതായി പറയുന്ന
തു വാസ്തവമല്ല. ഈ എതിർവാദത്തിനു ബലമുണ്ടാക
വാൻ പ്രയാസമാണ്. ശൃംഗാരരസപ്രധാനമായ കാവ്യ
ത്തിൽനിന്നും, എന്നപോലെതന്നെ കരുണാദിപ്രചാരങ്ങളാ
യവയിൽനിന്നും, കേവലം ആഹ്ലാദം അനുഭവിക്കുന്നു. ആന
ന്ദം ഉണ്ടാകുന്നതുപോലെ ശോകവും ഭവിക്കുന്നു എന്നു തോ
ന്നുന്നു എങ്കിൽ ആ വ്യസനം ആനന്ദത്തെ പ്രതിബന്ധിക്ക
ുന്നില്ല. അന്ത്യത്തിൽ ആനന്ദജനകവുമായിരിക്കുന്നു. പാനക
ത്തിലുള്ള ഏരിവുരസം രുചിയെ വലു്കിപ്പിക്കുന്നു. ഇതുപോ
ലെ മുമ്പു പറഞ്ഞ വ്യസനാദിവികാരങ്ങൾ ആഹ്ലാദമയങ്ങ
ളായി പരിണമിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. ലൗകികങ്ങളായ ശോകാ
ദികളിൽനിന്നും കാവ്യങ്ങളിലേവയ്ക്കുള്ള പ്രധാനവ്യത്യാസമി
താണ്. ലൗകികങ്ങൾ എന്നപോലെ കാവ്യത്തിലേ ശോ
കാദികളും ദുഃഖമയങ്ങളാണെന്നുവരികിൽ തദപിധകാവ്യ
ങ്ങളിൽ ആർക്കും അഭിരുചി ഉണ്ടാകുന്നതല്ലെല്ലാം. രാമായണ
ഭാരതാദിപ്രബന്ധങ്ങൾ ദുഃഖജനകങ്ങളായിത്തന്നെയിരിക്ക

ണം. എന്നാൽ വാസ്തവം അപ്രകാരമാല്ലനുള്ളതിനു സഹൃദയഹൃദയത്തിന്റെ അനുഭവംതന്നെ സാക്ഷിയാകുന്നു.

നാടകങ്ങളിൽ രത്നാദികൾ ശ്രീരാമനളാദിനായകന്മാരിലാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ഈ നായകന്മാർ അവിടെയില്ലെങ്കിലും വേഷഭൂഷണഭാഷാദികളെക്കൊണ്ടു തദ്ദേവതയെ പ്രാപിക്കുന്ന നടന്മാരിൽ സാമാജികന്മാർക്കു തന്മയത (രാമാദിഭാവം) തോന്നുന്നു. അപ്പോൾ, ഒരു കയറിൽ വാസ്തവമായി സ്പർശമില്ലെങ്കിലും, അതു സ്പർശമെന്നുവിചാരിച്ചു ഭ്രമിക്കുമ്പോൾ, ഭയാദിവികാരങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതുപോലെ, രസം ഉത്ഭവിക്കുന്നു.

ര സ ക മ റ വ തു ശൃംഗാരം
ഹാസ്യം വീരം അത്ഭുതങ്ങളും
മര്യദൈവദൂർഭാഗ്യം ബീഭത്സം
ശാന്തം വൃന്ദം ഭയാനകം

ശൃംഗാരം ഹാസ്യം വീരം അത്ഭുതം മര്യദം കരുണം ബീഭത്സം ശാന്തം ഭയാനകം എന്നു രസം കമ്പതുവിധം. ഇവിടെ പറഞ്ഞ കമ്പത്തെണ്ണം കൂടാതെ വത്സലം എന്നൊന്നിനെക്കൂടി കല്പിച്ചു രസം പത്തുണ്ടെന്നു ചില ആചാര്യന്മാർ പറയുന്നു. ഉദാത്തം ഉദ്ധതം ഭക്തികാപ്പണ്ണി എന്നിവയേയും പ്രത്യേകം രസങ്ങളായി ഗണിക്കണമെന്നു മറ്റു ചിലർ അഭിപ്രായമുണ്ടു. ഇവ എല്ലാം (ഉദാത്താദികൾ) ശൃംഗാരാദിയിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു എന്നും, അതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ഗണിക്കേണ്ടതായിട്ടില്ലെന്നും, ആണു അധികം പേരുടേയും മതം. അതുകൊണ്ട് രസം കമ്പതു എന്നുതന്നെ സിദ്ധമാകുന്നു.

മനോമേദഭേദം ശൃംഗാരം
മിതിൻ കാരണമായതു
മദ്ധ്യ ശൃംഗാരം വൃന്ദം രസം സിദ്ധം
പ്രാധാന്യമിതി നേരവും

ശ്രംഗശബ്ദത്തിനു കാമദേവനെ ഉൽബോധിപ്പിക്കുന്നതു എന്നു അർത്ഥം. ഇതിനു ഫേതുവായതു ശ്രംഗാരം. ശ്രംഗാരത്തിനു മറ്റു രസങ്ങളുക്കാൾ ഹൃദയോല്ലാസഭരണകൃത്യം നിമിത്തം പ്രാധാന്യം സിദ്ധമാകുന്നു.

ശ്രംഗാരം വിപ്രലംഭം വ്യം-
ദേവധാസം ഭോഗമിങ്ങനെ

വിപ്രലംഭം സംഭോഗം എന്നു ശ്രംഗാരം രണ്ടുവിധം.

മുൻ ചിത്താനന്ദം ഗംഗൈകൈകളും-
സ്മിപുമാന്മാർക്കു തങ്ങളിൽ
സമ്പ്രാപ്തികലരതുള-
നിലയം വിപ്രലംഭം

അന്യോന്യം അനുരാഗത്തോടുകൂടിയ സ്മിപുരുഷന്മാർക്കു സംഭോഗം ലഭിക്കാതിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയാണു വിപ്രലംഭം.

മനം പൂർവ്വാനന്ദം മാനം വ്യം-
പ്രവാസകുരുണങ്ങളും
നല്ലമരിരിയുണ്ടാകും
വിപ്രലംഭം പ്രകീർത്തിതം.

പൂർവ്വാനന്ദം മാനം പ്രവാസം കരുണം എന്നു വിപ്രലംഭം നാലുവിധത്തിലുണ്ട്.

മനമഭിനയികളും ലുണ്ടും-
പ്രേമത്തിൻ പൂർവ്വമം സ്ഥിതി
പൂർവ്വാനന്ദം ഗമെന്നായി-
പ്രേമചല്ലം വിപ്രലംഭം

ഭഗ്നം കൊണ്ടും ശ്രവണംകൊണ്ടും ഉണ്ടാകുന്ന പ്രേമത്തിന്റെ, സംഗമനത്തിനു മുമ്പുള്ള സ്ഥിതിയെ, പൂർവ്വാനന്ദം വിപ്രലംഭമെന്നു പറയുന്നു.

ഘനൗ അഭിലാഷം വിചിന്തനം -
 സ്മൃതി യം ഗുണകീർത്തനം
 ഉദ്ദേശം വിപ്രോദ്ധ്യം -
 മനോഭംഗം വിജാഡ്യം

ഘനൗ പൂർവ്വാനന്ദഗത്തിനാഭം -
 മൃതി യം പത്മവസ്ഥകൾ

അഭിലാഷം വിചിന്തനം അനുസ്മൃതി ഗുണകീർത്തനം ഉദ്ദേശം വിപ്രോദ്ധ്യം മനോഭംഗം വിജാഡ്യം മൃതി എന്നു പൂർവ്വാനന്ദഗതിപ്രലംഭത്തിനു പത്മവസ്ഥകൾ ഉണ്ട്.

സങ്കല്പം മൂലമുണ്ടാകും -
 മിശ്രയം മഭിലാഷകം

സങ്കല്പം മൂലം ഉണ്ടാകുന്ന ഇമ്യയാകുന്നു അഭിലാഷം. വിജനസ്ഥിതി മൗനം മുതലായവ അനുഭവങ്ങൾ.

ഘനൗ പലമതിരി ചിത്തത്തി -
 ലുണ്ടാകുമ്പോൾ വിചിന്തനം

പലവിധമായി 'മനസ്സിലുണ്ടാകുന്ന ഊഹാമനസ്സു വിചിന്തനം. ശബ്ദപരിവർത്തനാദി അനുഭവം.

മുന്യുണ്ടായിട്ടു മതത്തിൽ -
 പരമശമനസ്മൃതി

മുന്യു അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങളെ പരമശമനസ്മൃതി അനുസ്മൃതി. ധ്യാനനിശ്ചാസാദി അനുഭവം.

ഘനൗ സൗന്ദര്യം ഗിഗണൗ ഘ്നൈ -
 കീർത്തിക്കു ഗുണകീർത്തനം

സൗന്ദര്യം ഗിഗണൗ ഘ്നൈ എന്നുള്ളതു ഗുണകീർത്തനം. രോമാഞ്ചാദി അനുഭവം.

ഉദ്ദേശം ഹൃദയത്തിൽ -
 ലുണ്ടാകുമ്പോൾ

സംഹിതീസമുപം

പ്രസ്തുത അർത്ഥമില്ലാത്തതായതുകൊണ്ടു-
ചെയ്യുന്നതു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു

ഉന്നദമെന്നിൽ മരുന്നം-
 ണ്ണബുദ്ധിജനിപ്പതം

എന്നെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവർക്കായി -
നമോ വാഴൂ സർവ്വതും

ഇന്നതിഷ്ടമെന്നും ഇന്നതു അനിഷ്ടമെന്നും അറിയാതിരിക്കുന്നതു ജാഡ്യം. ചോദിച്ചാൽ ഉത്തരം പറയുക, നേരെ നോക്കുക, പറഞ്ഞാൽ കേൾക്കുക, മുതലായവയൊന്നും ഈ ദശയിൽ ചെയ്തയില്ല. വൈവർണ്ണ്യം അംഗശൈലിപ്പൂം മുതലായവ അനുഭാവം.

അതാതിന്നു ചെയ്യപ്പെടുന്ന പ്രതികാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇഷ്ടാവാപ്തി ലഭിച്ചില്ലെങ്കിൽ മരണത്തിന്നു ഉദ്യോഗിക്കുന്നതു മൃതി. മരണത്തിന്നുള്ള ഉദ്യോഗത്തെ യല്ലാതെ മൃതിയെ വണ്ണിക്കരുതു. അങ്ങിനെ ചെയ്താൽ രസം മറി കരുണമാകുന്നു.

ഇവിടെ പറഞ്ഞ ദേശകൾക്കു ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

വിചിന്തയ്ക്കു:—

തുമ തിരണ്ടുനി നോമവുഖം തന്നെ -
 ക്ഷാമിച്ചുനോക്കിയിരിക്കുന്നരം
 എന്നുട കണ്ണിണ തങ്ങളിൽക്കൂടീതോ
 എങ്കിൽ നരങ്ങു വെറുത്താലും നീ
 കാലികൾപിന്നാലേ കാലം പുലരുമ്പോൾ
 ബാലകന്മാരുമായി പോകുന്നരം
 പിന്നാലേ ചിന്നെങ്ങൾ ചോന്നങ്ങു പൂമേനി
 നിന്നിലെ നോക്കി കൊതിക്കുന്നരം
 കാട്ടാമരഞ്ഞു നീ പോംമുമ്പേ നിവിഞ്ചേ
 ചാട്ടുന്ന കണ്ണു മയങ്ങീതോ താൻ
 നേരം കാന്തി കലന്നോരു നീ മെല്ലെ
 ചാരത്തുവന്നു നിന്നെങ്ങൾ മെയ്യേ
 കോമളക്കൈകൊണ്ടു തൊട്ടോരു നേരത്തു
 കോൾമയിർക്കൊളൊതെ യുണ്ടോ കണ്ടു
 അമ്പോട്ടു നമ്മിൽത്തഴുകുന്ന നേരത്തു
 മുഖിലെക്കൈകളഴിഞ്ഞീതോ താൻ
 നമ്മത്തിലിങ്ങനെ ചുംബിക്കുന്നേരത്തു
 നിറുവമിന്നേറെ വന്നീതോ ചൊൽ.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

അനുസ്മരിക്കു;

കല്പപ്രാണാംഗീ കതിപയപദാസ്യേവ പോയിട്ടകസ്സാൽ
 പുല്ലിൻറഗ്രം പദഭൂമി താച്ചെന്നപോൽ നിന്നുകൊണ്ടാൾ
 ചൊല്ലാമല്ലോ തരനിരയതിൻശാഖകൾകൊണ്ടുടക്കി -
 ടല്ലെന്നാലും മരവിരി വിടീക്കുന്നപോൽ പിന്തിരിഞ്ഞാൾ.

(ഭാഷാഭാഷണമം)

ഗുണകീർത്തനത്തിനു;

ചന്തംതകം ചികരവും ചലചില്ലിലീലാ -
 വിന്യാസവും ഗുണനിയേ ന്നയനേ ച ദീപശബ്ദ
 ഉന്നിദ്രവായുപരമ മണികണ്ഡലശ്രീ -
 മിന്നും കവിൾത്തടവുമൊത്തു സമാകലാ ഞാൻ

ഉന്ന

സാഹിതിസർവ്വം

ഭാമൽക്കഴുത്തു മുരഗേശപരദീപ്തപാത .
ശ്രീമത്തുടയ്ക്കു മുരസ്ഥലവും വിശാലം
കൈരമാംബരാവൃത കടീതടവലകാഞ്ചി .
ഭാമത്തെയും നിളതമോർത്തു സമാകലാ ഞാൻ.

(ബാണയുദ്ധം ചമ്പു)

വിലാപത്തിനു;

പിച്ചകമേ നീ ചൊല്ലച്ചുതൻ വന്നുനി .
നിച്ഛയിൽ നിന്നെ തഴുകിനാനോ
മൊട്ടുകുളാകിന കോരമയിർക്കെണ്ടിത
വട്ടത്തിൽ നിന്നെയിൽ കാണാകുന്നു
മല്ലികമേ നിയ ജല്ലവിലോചനൻ
മെല്ലെ വരുന്നതു കണ്ടിലല്ലീ
അഞ്ചിതമായ നിന്യുക്കളിലിന്നവൻ
പുഞ്ചിരി തൂകിനന്നെന്നു തോന്നും
മുല്ലെ ഞാൻ നിന്നോടു മെല്ലെ പ്പറഞ്ഞാലെ .
നല്ലൽ കെട്ടുമാറു ചൊല്ലണം നീ.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

ഉന്നാദത്തിനു;

സുമം തപദീയസായകം ഹിമം ശ്യാങ്കരശ്ശി പോൽ
ഭ്രമം ജഗത്തിലിത്തരാ പ്രമാ മരിച്ചുമാറ്റശം
വമത്യസൗ ഹുതാശനം ഹിമച്ഛലേന രശ്മിഭി .
സ്വപമച്ഛനംഗ വജ്രവൽ സുമാശുഗാൻ വിമുഞ്ചസി.

(ഭാഷാശാകന്തളം)

മരണോദ്യോഗത്തിനു;

ദിക്കാകെ ഭ്രമരങ്ങൾ ഹുങ്കൂതി മുഴക്കീടട്ടെ! നൽച്ചന്ദനം
നിൽക്കും വന്മല വിട്ടുവന്നു വിചരിക്കട്ടേ! മരുൽപ്പോതവും
ഉൽക്കഷ്ഠത്തൊടു പഞ്ചമം പിടുകലം പാടട്ടെ! മാനൊമ്പിലും .
ക്കാക്കശ്വംപെട്ടമറ്റിയൊക്കുമസ്യവും പോകട്ടേ! പോകട്ടേ! മേ.

(സ്വപനം)

എന്നു ഈ പ്ലി താ ലിം ഗ ന ദി ക്ക
വി രോ ധ ണ് ച യ്ത മ ണ മ ണ

ഇഷ്ടംപോലെയുള്ള വ്യപാരങ്ങളെ ചെയ്യുന്നതിന്നു വിരോധം മറന്നാകുന്നു.

മ റ ന ണ സ ഹേ തു നി ഹേ തു -

വ ണ ര ങ്ങ വി ധ ത്തി ല ണ

എ ഹ അ ന്യാ ണ സ ണ ഗ ണ പ്രിയ ന് ച യ്തി -

ലു ണ ണ മീ ഷ്ട സ ഹേ തു ക ണ

സഹേതു, നിഹേതു എന്നു മാനം രണ്ടു വിധത്തിലാകുന്നു. ഭർത്താവു അന്യോസക്തനായി കാണപ്പെടുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന ഇഷ്ട സഹേതുകം.

സ്തി ത റ ദി യ ണ ൽ ഗ മ ണ പ്ര ണ വി -

പ്ത തു നി ഹേ തു ന ണ മ ക ണ

സ്തിതാദികളെക്കൊണ്ടു അടക്കമുണ്ടാകുന്നതു നിഹേതുകമാനം.

യ മ ണ യേ ണ ശ്വ ണ പ്ര ക ല്പി ക ണ

സ ണ മ ണ ഭേദ ണ ഉ ണ ലു ണ മ

ദ ണ ന പ്ര ണ ണ മ ണ ണ മ -

ഞ ണ പ ക്ഷ ണ മ ണ സ ണ ന്ത ണ

എ ഹ ഇ വ യ ണ ൽ പ്ര ണ ശി ക്ഷ ണ

മ ണ ന ണ ഹേ തു ജ മ ണ യ തു

സഹേതുവായ മാനം, യഥായോഗ്യം ചെയ്യുന്ന സാമം, ഭേദം, ദാനം നമനം, ഉപേക്ഷ, രസാന്തരം, ഇവയാൽ ശമിക്കുന്നു.

പ്രിയ മ ണ മ ക്തി യെ ചെ ണ ൽ ക -

യ തു ത ണ ൽ സ ണ മ മെ ന്ന തു

ഇഷ്ടമായ വാക്കു പറയുന്നതു സാമം.

എ റ് ഭേദ ണ സ ഷ്ട ണ ദി യ ണ ലു ണ ണ -

മു പ ണ ല ണ ഭേദ യേ ണ ഗ മ ണ

പുസ്തകം

സാഹിത്യസർവ്വസ്വം

സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ഉള്ളതെല്ലാം ചെറിയ ഉപാഖണ്ഡങ്ങൾ
മാണ് ഭാഗം.

പുസ്തകത്തെ ഏകദേശം
കൊടുക്കുന്നതിനായി.

കുറച്ചുകൂടി ഭാഷാഭാഗം കൊടുക്കുന്നതിനായി.

എന്ന പദപ്രയോഗം നമുക്ക്

പാഠങ്ങളിൽ നമസ്കരിക്കുന്നതിനായി.

തുടർന്ന് സ്ഥിതിയുപേക്ഷണം

തുടർന്നുവരുന്നതിനായി ഉപേക്ഷണം.

രസാഭിരുചി കർമ്മം

യേശുതാകുന്നതിനായി.

അതുകൊണ്ട് മറ്റു രസത്തെ കല്പിക്കുന്നതിനായി
നമുക്ക്.

അന്യസംസ്കൃതമായ ഭാഷാഭാഗം നായികയ്ക്ക് ഉ
ണ്ടാകുന്ന ഇഷ്ടയാകുന്നു മാനം. ഇതുനിമിത്തം ചുമ്പനാ
ശ്ലേഷാഭിരുചിയെ ഇഷ്ടയാവാൻ വിധിയ്ക്കുന്ന
താണ്. മാനം കാരണത്തോടുകൂടിയും അല്പത്തേയും രണ്ടുവി
ധം ഉണ്ടാകും. സാമാധിയാൽ സമേതവും, സ്വയംഗ്രഹാ
ശ്ലേഷാ സ്ഥിതം ഇത്യാദിയാൽ നിർമ്മലവും, ശരിക്കും.

എന്ന പുസ്തകത്തെ വാക്കുമാത്രം

രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിൽ

സംബന്ധിക്കുകയുണ്ടാകും

പ്രവാസവിപ്രലംഭം.

പുസ്തകത്തോടു കൂടുന്ന കാര്യങ്ങൾക്കു
നിമിത്തം ദിക്കുകളിൽ പോയി താമസിക്കുന്നതിനായി പ്രവാസവി
പ്രലംഭം.

ഘൃതം കരം തൻ മരണാൽ പിന്നീ-
 ടായാളിങ്ങായിട്ടു വരേ
 ഉണ്ടാ വേർവാട്ടു കരുണ-
 വിപ്രലംഭം പ്രകീർത്തിതം.

നായികാനന്ദകന്മാരിൽ കരം മരിച്ചാൽ പിന്നീട് ആ ആൾ ഉണ്ടാകുന്നതുവരെയുള്ള വേർവാട്ടു കരുണവിപ്രലംഭം. കാമദേവൻ ദഹിച്ചതിനുശേഷം രണ്ടാമതു ജനിക്കുന്നതുവരെയുള്ള രതിയുടെ വിരഹം (കുമാരസംഭവം) കരുണവിപ്രലംഭമാകുന്നു. ഉദാഹരണം ഉത്തരരാമചരിതം നാടകം. കരുണവിപ്രലംഭത്തിനും കരുണത്തിനും ഗണനീയമായ വ്യത്യാസമുണ്ട്. മരിച്ച ആൾ പിന്നീട് ജനിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ അപ്രകാരമുള്ള വേർവാട്ടു കരുണം. രഘുവംശം ഏട്ടാംസഗ്ഗം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. വിപ്രലംഭത്തിനു സ്ഥായിരതി; അതു പിന്നീട് സമാഗമത്തിൽ ചേർന്നുവരുന്നു. കരുണവിപ്രലംഭത്തിനു സ്ഥായി ശോകമാണ്.

ഘൃതം ചുംബനസ്സംഗം ഹൃദയം
 ധരവരനാദിയുക്തമായ
 യുവകുളിടെ സംയോഗം
 വസ്ഥ സംഭോഗനാമകം.

യുവാക്കന്മാരുടെ ചുംബനാദിയുക്തമായ സംയോഗം സംഭോഗശൃംഗാരമാകുന്നു.

ഘൃതം സംക്ഷിപ്തമഥ സങ്കീർണ്ണം
 സമ്പന്നം വ്യംസമുദ്ധിമം
 പൂർവ്വാനന്ദാഗാദിവം
 സംഭോഗം നാലുമതിരി.

ഇതു, സംക്ഷിപ്തം, സങ്കീർണ്ണം, സമ്പന്നം, സമുദ്ധിമം എന്നു നാലുവിധം ഉണ്ട്. ഇവ യഥാക്രമം പൂർവ്വാനന്ദാഗാദിയിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്നു.

ഘൃ൦ ഭയശ്രീപാദി കൈകൊണ്ടി-
 ട്ടുപചാരങ്ങളെ ഉറക്കയും
 സംക്ഷേപിച്ചു യുവാക്കന്മാർ
 ചെല്ല സങ്കീർണ്ണമായ വരും .

പേടി, ലജ്ജ മുതലായ വികാരങ്ങൾ നിമിത്തം, യുവാക്കന്മാർ ഉപചാരങ്ങളെ ചുരുക്കിച്ചെന്നു, സംക്ഷിപ്തം.

ഘൃ൧ സമ്പ്രദീപനമായുണ്ടാം
 സ്മരണാദി നിമിത്തമായ്
 സംഭോഗമുണ്ടാം സങ്കീർണ്ണ-
 മല്ലം പൂർണ്ണമായുപശലം .

വ്യക്തികൾക്കിടയിൽ സങ്കീർണ്ണ സംഭോഗമുണ്ടാകുന്നു.

ഘൃ൨ പ്രേക്ഷിതപ്രകാശത്തിന്റെയോഗം
 സമ്പന്നം നിർഭയദീപം

പ്രേക്ഷിതന്മാരായിരുന്നു പിന്നീട് സമാഗമത്തെ പ്രാപിച്ച യുവാക്കന്മാരുടെ ഭയരഹിതമായ യോഗമാണ് സമ്പന്നം.

പുനരുജ്ജീവിതം ഭോഗം-
 വൃദ്ധിയോടും സമൃദ്ധിമാൻ

ഉജ്ജീവിതമായ ഭോഗാഭിവൃദ്ധി സമൃദ്ധിമാൻ;

പുൽകിക്കൊണ്ടാളാക്കെ പ്പനരവി മണിവാ നൽകിനാൾ മെല്ലെ മെല്ലെ
 കാമജ്ഞത്തിന്നുണ്ടാകാൻ മനോഹരവശം കാണ കൈമെയ്താൻ
 വീണാളോടേ വിയർത്താൻ വിവശമരുതൊഴയെന്നവിയെന്നിരന്നാ-
 ളെന്നാരിൽപ്പോന്നുവീണ് പ്പരികഴലകമേ മാഴ് കിനാളുണ്ണിനങ്ങ

(ലീലാതിലകം)

ശൃംഗാരത്തിനു ദക്ഷിണാദിനായകന്മാർ ആലംബനവും, ചന്ദ്രികോദ്യാനാദികൾ ഉദ്ദീപനവും, ഭൂവിക്ഷേപാദികൾ അനുഭാവവും, ആകുന്നു. എല്ലാ സാത്വികങ്ങളും, മരണം ഭവിച്ചുള്ള വൃദ്ധിചാരികളും, യുക്തമാണ്. ശൃംഗാരസത്തി

ന്റെ ദൈവതം വിഷ്ണുവും, വണ്ണം ശ്രീമവും, സ്ഥായിരതി
യും, ആകുന്നു. രസങ്ങളിൽ ശൃംഗാരത്തിനു അധികം മാധു
ര്യം കൂടുന്നു. സംഭോഗത്തേക്കാൾ മധുരതരമാണ് വിപ്ര
ലംഭശൃംഗാരം; അതിലും മധുരമാകുന്നു കരുണം.

ചുരുക്കം. ഭക്തിരൂപം ആകൃതിചേർച്ചയും ദി-
വികാരങ്ങൾ നിമിത്തമായ്
ഘൃത്തിനുണ്ടാം വികാരസത്തിൻ-
ഭാവം ഹാസ്യം ദിധാനമം.

വാക്ക് ആകൃതിചേർച്ച മുതലായവയുടെ വികാരങ്ങൾ
നിമിത്തം, മനസ്സിനുണ്ടാകുന്ന വികാരമാകുന്നു ഹാസ്യം. സ്മി
തം ഹസിതം വിഹസിതം അവഹസിതം അപസിതം അ
തിഹസിതം എന്നു ഹാസ്യം ആറുവിധമുണ്ട്. അല്പം നയന
വികാരത്തോടും അധരസ്സന്ദനത്തോടും കൂടിയതു സ്മിതവും,
കുറച്ചു നേത്രപ്രകാശസഹിതമായതു ഹസിതവും, മധുരസ്വ
രത്തോടുകൂടിയതു വിഹസിതവും, അംസശിരഃകമ്പനത്തോടുകൂ
ടിയത് അവഹസിതവും, കണ്ണുകളിൽ അസ്രത്തോടുകൂടി
യത് അപഹസിതവും, ആകുന്നു.

ഹാസത്തിനു വികൃതഭാഷണാദികളോടുകൂടിയ ആൾ
ആലംബനം; തച്ചേച്ചുകൾ ഉദ്ദീപനം; അക്ഷിവികാരം വ
ദനസ്തോത മുതലായവ അനുഭാവം; നിദ്രാലസ്യം ദികൾ വൃ
ദിചാരികൾ; നിരം വെളുപ്പ്; ദൈവതം ശിവഭൂതങ്ങൾ;
സ്ഥായി ഹാസം; ഹാസ്യത്തിൽ ഞാനി ഹം ചപലത
ശ്രമം മുതലായവ മാത്രമേ ഭവിക്കുകയുള്ളൂ.

ചുരുക്കം. ഉത്സാഹം സ്ഥായിയായുള്ള
രസം വീരം ദിധാനകം

ഉത്സാഹമാകുന്ന സ്ഥായിയോടുകൂടിയ രസം വീരം. വീ
ജേതവ്യം ദി ആലംബനവും, തച്ചേച്ചാദി ഉദ്ദീപനവും, സഹാ
യാന്വേഷണാദി അനുഭാവവും, ഗുതി മതി ഗർവ്വം സ്മിത

ക്കും രോഗാഞ്ചം ഏന്തിയ പ്രഭിചാരികളും, ആകുന്നു. വിരത്തിന്റെ ദൈവതം മഹേന്ദ്രനും, രൂപം മേമവണ്ണവും, ആണ്. ജലവിരം ദാനവിരം ദയവിരം എന്നു വിരത്തിനു മൂന്നു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ജലവിരത്തിൽ ഹംഗർച്ചരമോദാദികൾ പ്രഭിചാരികളാകുന്നു. സമയമില്ലെങ്കിലും യുദ്ധമുഖഭാവം. സമയത്തിൽനിന്നും പലായനം ചെയ്യുന്നില്ല. ദാനവിരത്തിൽ ഗുതി ഹംഗർ മതി മുതലായവ പ്രഭിചാരികൾ. വാക്കും വിഷയവും സ്തിതതോടുകൂടിയിരിക്കും. ദയവിരത്തിൽ ഗുതി മതി മുതലായവ പ്രഭിചാരികൾ;

വിസ്തൃതം സ്ഥാനീയം യുദ്ധം
രസമന്ദതനം മകം

വിസ്തൃതം സ്ഥാനീയമായിട്ടുള്ള രസമാകുന്നു അന്തരം. അസാധാരണനാശകാദികൾ ആലംബനവും, തല്പ്രയുക്തം ഉദ്ദീപനവും, സ്തംഭസ്വഭാവം ബാധികൾ അനുഭവങ്ങളാകുന്നു; ചിതകാവേഗഹർഷാദികൾ പ്രഭിചാരികൾ. അന്തരത്തിന്റെ ദൈവതം ഗന്ധർവ്വനും, നിരം ചിതവും ആകുന്നു.

പ്രകൃ. സ്ഥാനീയം ചിതം യത്രേവം
മിയലുന്നതു മൈത്രമാം.

ക്രോധം സ്ഥാനീയമായിട്ടുള്ള രസം മൈത്രം. ശത്രു ആലംബനവും, തല്പ്രയുക്തി ഉദ്ദീപനവും, ഉഗ്രത ആവേഗം രോമാഞ്ചം മുതലായവ അനുഭവവും, രോഹാമർഷികൾ പ്രഭിചാരികളാകുന്നു. മൈത്രത്തിനു ദൈവതം അദ്രുനം നിരം മകതവും ആണ്. ഗ്ലാനി ശങ്ക ആലസ്യം ദൈന്യം മുതലായവ ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

ഇഷ്ടനാശോദിയാലുണ്ടം
രസമം കരുണാദിധം

ഇഷ്ടനാശങ്ങൾക്കും ഹനിഷ്ടപ്രാപ്തിയ്ക്കും കരുണമുണ്ടാകുന്നു. ഗുതാഭി ആലംബനവും, തല്ഗുണങ്ങൾ ഉദ്ദീപനവും,

മോദനാദി അനുഭവവും, ദൈവത്വം പ്രദീപനവും, ആകുന്നു. കരുണയുടെ രൂപം കലോപാധിതവും ദൈവത്വം യമനമാണ്.

പ്ര. ജഗദൃപം സ്ഥാനം തിരുവേലം പ്രകാശം
രസം ബീഭത്സനാമകം.

ജഗദൃപം സ്ഥാനം തിരുവേലം പ്രകാശം ബീഭത്സനാമകം പറയുന്നു. വിഷ്ണുരൂപി ആലംബനവും, ദുർഗ്ഗാദി ഉദ്ദീപനവും, നിഷ്ഠിപനാദി, അനുഭവവും, ഗോദി മുതലായവ പ്രദീപനവുമാകുന്നു ദൈവത്വം മഹാകാലനും നിരം നീലവുമാണ്.

സ്ഥാനം തിരുവേലം പ്രകാശം പ്രകാശം
രസം രസനാദി യനകം

മതസ്ഥപരോപനിരൂപണം. പരമാത്മസ്വരൂപം ആലംബനം. പൂണ്ണപ്രകാശരൂപിത്വം ഉദ്ദീപനം. മോദനാദി അനുഭവം. തിരുവേലം പ്രദീപനം. നിരം ധാവജ്ജം; ദൈവത്വം ത്രിനാമം.

പ്ര. ഭയം നകം ഭയം സ്ഥാനം.
ഭവമരകവത്സരം.

ഭയം സ്ഥാനം തിരുവേലം ഭയനകം. രക്ഷാധിശാപ്രകാശം ആലംബനം; ഗോദാദി ഉദ്ദീപനം. വൈവണ്യം ഗർഭസ്വരൂപം മുതലായവ അനുഭവം. മോഹം ഗോദി ദീനത മുതലായവ പ്രദീപനം. ദൈവത്വം കാലനും നിരം കറുപ്പുമാണ്.

ഈ ശാപം ദിക്ഷിതം ഭയം
രതിയേ പ്രദീപനം

പ്ര. സഭാവിഷകിലം ചിത്തം
വികാരം ഭവനാമകം

ഈ ശാപം ഇരുവിധം ചിത്തം മുതലായവയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന രത്നാദിവികാരങ്ങൾ ഭവനാമകം. സ്രീപുരുഷ

൩൦൪

സാഹിത്യസർവ്വസ്വം

വിഷയമായിട്ടുള്ള രതിക്കുമാത്രമേ സ്ഥായി എന്നു ചേർ വറ
യാവൂ.

ഇന്നതൊട്ടുലകിലെന്നുതെ ദേശം ശുദ്ധിനൽകമിടമെന്നു കഥിക്കാം
സത്തരങ്ങളായ മാസമലമല്ലോ പുണ്യമെന്നു പറയുന്നിതു ലോകർ.
(കു. സംഭവം)

ഉദയം ശാന്തിയും സന്ധി
ശബളതപര്യമിങ്ങനെ
പ്രചു. നാലു മാതിരി ഭാവത്തി-
ന്നുണ്ടു ഭേദം പ്രകീർത്തിതം.

ഭാവത്തിന് ഉദയം ശാന്തി സന്ധി ശബളതപം എന്നു
നാലു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഭാവം ഉദിക്കുന്ന അവസ്ഥയിലും ശ
മിക്കുമ്പോഴും ഉണ്ടാകുന്നതു ഭാവോദയവും, ഭാവശാന്തിയും,
ആകുന്നു. കരേണമയത്തിൽ അനേക ഭാവങ്ങൾക്കു പ്രതീതി
ഉണ്ടാകുന്നതു ഭാവസന്ധി. ഒന്നിനെ മാറ്റി മറൊന്നിന്റെ
പ്രതീതിയുണ്ടാകുന്നതു ഭാവശബളത.

തപംഗീമണി! നിവർത്തിയിരിക്കുന്നതാണു ഞാ-
നെന്നിൽ കോപമിതിൻവിധം തുടരാലോ നോക്കിടുകൊന്നെ നി
എന്നാ കാത്തുനോക്കുവേ തരസി താനെന്നും പറഞ്ഞില്ല തെ,
ഒല്ലന്നാൽ ഭൂതമലത്തിൽനിന്നു മധികം ബാഷ്പം പൊഴിച്ചിടുന്നാൾ
(സ്വന്തം)

ഇവിടെ ബാഷ്പമോചനത്താൽ ഈർപ്പം എന്ന സഞ്ചാ
രിഭാവത്തിന്റെ ശമനം.

നേരായ് കാലിൽപ്പതിക്കെ പ്പതി, ചാണമുടൻ മാറ്റിയൊട്ടും തെളിച്ചം
ചേരാതെ ശുന്ത! പോകുന്നരിശമൊടങ്ങിച്ചെയ്യുകേട്ടുള്ളിലേറാം
പാരുഷ്യാനിശ്ചയിച്ചങ്ങിനെ മരുവിടവേ, മാറിൽവച്ചാക്കരം ത-
ന്നീരാലാസിക്കുമാകും മിഴികൾ സഖികളിൽച്ചേർത്തു തപംഗി മന്ദം.
(സ്വന്തം.)

ഇവിടെ വിഷാദത്തിന്റെ ഉദയം.

ഏവം യാഗം മുടക്കുന്നതാ പരിഷയിലുൾപ്പെട്ടൊരാളല്ല ഞാനും
ഭൂവിൽ പുഷ്പനാമക്ഷിതിപതിയെ യെവനെന്നു മാനിക്കയില്ല

എന്നാലശ്വതെ രക്ഷിപ്പവരിഹ സകലക്ഷത്രിയന്മാരെയും ഭവ-
 ത്തൊന്നാക്ഷേപിച്ച വാക്കെൻഏകയമതിൽ വികാരത്തെയുണ്ടാക്കിയല്ലം.

(ഉത്തരരാമവരിതം)

ഇവിടെ ലജ്ജാമഷ്ടങ്ങൾ വ്യഞ്ജിക്കുന്നതിനാൽ ഭാവ
 സന്ധി.

—o:0:o—

പ്രകരണം ൪.

അലങ്കാരസ്വരൂപനിരൂപണം.

൧. ശബ്ദാത്മങ്ങൾക്കു സാരസ്യ-
 മുണ്ടാക്കുവതലക്രൂതി
 അത്മശബ്ദശ്രുതമൃഗ-
 മിതുരണ്ടവിധത്തിലാകുന്നു.

ശബ്ദത്തിനും അത്മത്തിനും സാരസ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന
 ത് അലങ്കാരം. ഇതു രണ്ടവിധം; അത്മത്തെ ആശ്രയിച്ചു
 ഉള്ളത് അത്മാലങ്കാരം; ശബ്ദത്തെ ആശ്രയിച്ചുള്ളതു ശബ്ദാല-
 കാരം.

കാവ്യത്തിന്റെ ജീവിതം രമണീയത്വമാണെന്നു മുമ്പു
 പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ശബ്ദത്തിനും അത്മത്തിനും ഈ രമണീ-
 യത്വം ഉണ്ടാകണമെങ്കിൽ, അവയെ ഘടിപ്പിക്കുന്ന വിഷയ-
 ത്തിൽ അസാധാരണമായ ഒരു വിശേഷസ്വഭാവത്തെ, ആ-
 ശ്രയിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ശബ്ദാത്മകല്പനയ്ക്കുള്ള ഈ വിശേഷ-
 സ്വഭാവം ആണ് അലങ്കാരം. അലങ്കാരകല്പനയില്ലെങ്കിൽ
 കാവ്യത്തിനു തജ്ജീവിതമായ രമണീയത്വം ലഭിക്കുന്നില്ല.
 അതുകൊണ്ടു കാവ്യകലയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അല-
 കാരത്തിനുള്ള പ്രാധാന്യം സർവ്വാത്കൃഷ്ടമാകുന്നു. ലൌകിക-
 നിലയിൽ പൃഥക്പ്രത്യേകമായി നിൽക്കുന്ന ശബ്ദാത്മങ്ങളെ,
 അലങ്കാരം, സ്വസ്ഥകംകൊണ്ടു കാവ്യമാക്കുകയും പിന്നീട്

അലങ്കാരങ്ങളായ ആ ശബ്ദാത്മങ്ങളിൽനിന്നു വേർപെടാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ലൗകികന്മാരുടെ 'കടകാംഗദഹാരാദികൾക്കും, കാവ്യത്തിലെ ഉപമാരൂപകോൽപ്രേക്ഷാദികൾക്കും, തമ്മിൽ ഉള്ള ബന്ധത്തിനു വലിയ വ്യത്യാസമുണ്ട്. അലങ്കാരങ്ങളായ കരാട്ടുവയവങ്ങളിൽനിന്നും കടകാംഗദാദികൾ പൃഥ്വീഭവിക്കുന്നവയാണ്. എന്നാൽ കാവ്യത്തിൽ അലങ്കാരലങ്കാരങ്ങൾ അഭേദ്യബന്ധത്തെ വഹിക്കുന്നു. ഒരു കാവ്യത്തിൽനിന്നും അലങ്കാരത്തെ മാറ്റിയാൽ അതിന്റെ കാവ്യത്വം നശിച്ചു, അതിലെ ശബ്ദാത്മങ്ങൾ ലൗകികങ്ങളായിത്തീർന്നു. ഒരു സ്ത്രീയുടെ ജന്മലബ്ധമായ സൗന്ദര്യത്തിന് ഉൽക്കണ്ഠ ഉണ്ടാക്കുവാൻ കടകാദികൾ സഹായിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ അലങ്കാരങ്ങൾ ഇല്ലെങ്കിലും അവർ ഒരു സുന്ദരിയാകാതിരിക്കുന്നില്ല. ശബ്ദാത്മങ്ങൾക്കു കാവ്യത്വം ഉണ്ടാകണമെങ്കിൽ അലങ്കാരസമ്പന്നതും അത്യാവശ്യമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ലൗകികമായവിധമല്ല അലങ്കാരങ്ങളോടു കാവ്യത്തിനുള്ള ബന്ധം. ചില ആചാര്യന്മാർ ലൗകികന്മാർക്കു ഹാരാദികളോടുള്ള ബന്ധംപോലെയാണ് കാവ്യത്തിലും അലങ്കാരത്തിന്റെ ബന്ധം എന്നു പറയുന്നുണ്ട്. അവരുടെ ഈ അഭിപ്രായം യുക്തമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ചിലർ അലങ്കാരങ്ങളെ നിസ്സാരങ്ങളായി ഗണിക്കുന്നുണ്ട്. അലങ്കാരത്തെ നിസ്സാരമായി തള്ളിയാൽ തജ്ജീവിതമായ ചമൽക്കൃതി എങ്ങിനെ ഉണ്ടാകുമെന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല. അഭിപ്രായങ്ങൾക്ക് ഏതൊരു വ്യത്യാസമുണ്ടെങ്കിലും, കാവ്യം എന്നതു അസാധാരണമായ എന്തോ ഒരു വിശേഷത്തോടുകൂടിയ ശബ്ദാത്മങ്ങളാണെന്നുള്ളത്, എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഈ വിശേഷം ഏതു ഗുണത്തെ ആശ്രയിച്ചിരുന്നാലും അതിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിന് അലങ്കാരകല്പന അത്യാവശ്യമാകുന്നു.

൨. രണ്ടു വസ്തുക്കളിൽ ഭ്രമം

ചേരുന്നതു പമാവ്യമം

ഇതരലക്ഷ്യതിയെല്ലാം-
മിതുതാൻ ബീജഭൂതകം.

ഒരു വസ്തുവിന്റെ ഹൃദ്യമായ ധർമ്മമൊന്നിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് ഉപമയാകുന്നു. ഇതരങ്ങളായ അലങ്കാരങ്ങൾക്കെല്ലാം ഉപമയാണ് ബീജഭൂതമായിരിക്കുന്നത്. ബ്രഹ്മത്തിൽനിന്നും ജഗത്തുകൾ എന്നപോലെ ഉപമയിൽനിന്നു മറ്റുള്ള അലങ്കാരങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു.

൩. ഉപമാനോപമേയങ്ങൾ-
ഉപമവാചകാവ്യം
ധർമ്മിണൈനാലംഗ-
മുപമയുണ്ടകീർത്തിതം

ഉപമാനം ഉപമേയം ഉപമവാചകം ധർമ്മം എന്ന് ഉപമയ്ക്കു നാല് അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഏതിനോട് ഉപമിക്കുന്നുവോ അത് ഉപമാനവും, ഉപമിക്കുവാൻ യോഗ്യമായത് ഉപമേയവും, രണ്ടിലും തുല്യമായിട്ടുള്ള ഗുണം ധർമ്മവും, ഉപമയെക്കുറിക്കുന്ന ശബ്ദം ഉപമവാചകവും, ആകുന്നു. മുഖാദികൾ ഉപമേയങ്ങളും, ചന്ദ്രാദികൾ ഉപമാനങ്ങളും, രണ്ടിലും ഉള്ള ആഘോഷകത്വം ധർമ്മവും, 'പോലെ' മുതലായ ശബ്ദം ഉപമവാചകവും, ആണ്. വണ്ണമായ വസ്തു ഉൽക്കയ്ക്കു കറഞ്ഞതുകയാൽ പ്രസിദ്ധവസ്തുവിന്റെ സാധർമ്മ്യം കല്പിച്ചു അതിനു ഉൽക്കയ്ക്കു വരുത്തുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്.

ഉപമ എല്ലാ അലങ്കാരങ്ങൾക്കും ബീജഭൂതമാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലോ. ഒരു നടൻ പല വേഷങ്ങളും കെട്ടി രംഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു അഭിനയിക്കുന്നു. ഇതുപോലെയാണ് ഉപമ മറ്റുള്ള അലങ്കാരങ്ങളായിബ്ഭവിക്കുന്നത്. 'മുഖം ചന്ദ്രനേച്ഛോലെയാകുന്നു'; ഇവിടെ സാദൃശ്യവണ്ണം കൊണ്ട് ഉപമ സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു. ഇതുപോലെ മറ്റുള്ള അലങ്കാരങ്ങളുടേയും സ്വഭാവത്തേ നോക്കൂ.

൩൦൮

സാമിതിസർഗ്ഗം

‘ചന്ദ്രനേപ്പോലെ മുഖം, - മുഖത്തേപ്പോലെ ചന്ദ്രൻ’
ഇവിടെ ഉപമയേപേമ;

‘മുഖം മുഖത്തേപ്പോലെ ശോഭിക്കുന്നു.’

ഒരു വസ്തുവിനതന്നെ ഉപമാനോപമേയത്വങ്ങൾ കല്പി
ച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ ഇതു അനന്യം.

‘മുഖത്തേപ്പോലെ ചന്ദ്രൻ’
ഇവിടെ പ്രതിപം.

‘ചന്ദ്രനേക്കണ്ടിട്ടു മുഖത്തു കാമിക്കുന്നു.’
സ്മൃതി.

‘മുഖചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു താപം ശമിക്കുന്നു’
പരിണാമം.

‘ഇതു മുഖമോ? ചന്ദ്രനോ?’
സന്ദേഹം.

‘ചക്ഷുരങ്ങൾ ചന്ദ്രൻ എന്നു വിചാരിച്ചു നിന്റെ മുഖത്തെ അറ
ധാവനം ചെയ്യുന്നു.’

ഭ്രാന്തിമാൻ.

‘ചന്ദ്രനെന്നു ചക്ഷുരങ്ങളും കമലമെന്നു വണ്ടുക്കളും നിന്റെ മുഖ
ത്തിങ്കൽ അനുഭവിക്കുന്നു.’

ഉല്ലേഖം.

‘ഇതു ചന്ദ്രനാണ്,’ മുഖമല്ല.
അപഹാസം.

‘മുഖത്താൽ ചന്ദ്രകമലങ്ങൾ നിഴ്ചിതങ്ങളായി.’
തുല്ല്യയോഗിത.

‘മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രൻ.’
രൂപകം.

‘മുഖത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ ചന്ദ്രൻ നിഷ്പ്രഭനാകുന്നു.’
അപ്രസ്തുതപ്രശംസ.

‘അലങ്കാരത്തിൽ ചന്ദ്രനും ഭൂമിയിൽ നിന്റെ മുഖവും.’

ഉച്ഛ്വാസം.

‘മുഖം ചന്ദ്രശ്രീയെ വഹിക്കുന്നു.’

നിദർശനം.

‘നിഷ്കളങ്കമായ മുഖം ചന്ദ്രനേക്കാൾ ശോഭിക്കുന്നു.’

വ്യതിരേകം.

വിവിധങ്ങളായ അലങ്കാരങ്ങൾക്കു ഉപമയുമായുള്ള ബന്ധം എപ്രകാരമുള്ളതാണെന്നു, ഇവിടെ കൊടുത്ത ഉദാഹരണങ്ങൾകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കാം. എല്ലാ അലങ്കാരങ്ങൾക്കും ഈ വിധമാണ് ഉപമ ബീജമായിബ്ഭവിക്കുന്നത്. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ളവയ്ക്കു എല്ലാം ബീജമായി ഭവിക്കുന്നതിനാൽ അലങ്കാരങ്ങളിൽ ഉപമയ്ക്കുതന്നെ പ്രാധാന്യം എന്നു സിദ്ധമാകുന്നു.

കേവലം രണ്ടു വസ്തുക്കളുടെ സാധമ്യത്തെ കല്പിക്കുന്നതു ഉപമയാകുകയില്ല. കാവ്യനിശ്ചയങ്ങളെ പ്രത്യേകം ആദരിച്ചു കല്പിതങ്ങളായിരിക്കണം. അപ്രകാരമല്ലാത്തതു അലങ്കാരം ആകുന്നില്ല. മുഖം ‘കുമുദത്തെപ്പോലെ ശോഭിക്കുന്നു;’ ഈ ഉദാഹരണത്തിൽ ഉപമാലങ്കാരമില്ല. എന്നെന്നാൽ കുമുദസാദൃശ്യകല്പന, കവിനിശ്ചയപ്രസിദ്ധിക്കു വിരോധമാകുന്നു. കവിസമയപ്രസിദ്ധ്യനുരോധം കൊണ്ടുള്ള ഹൃദ്യതയാൽ മാത്രമേ എല്ലാ അലങ്കാരങ്ങളും കാവ്യശോഭാകരങ്ങളായി അലങ്കാരതയെ പ്രാപിക്കുകയുള്ളൂ എന്നു അപ്പയ്യാദിക്കിതർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ‘ഗവയമൃഗം ഗോസദൃശമാകുന്നു.’ ഇവിടെ ഉപമാലങ്കാരമില്ല. എന്നെന്നാൽ വസ്തുക്കളിൽ ഉള്ള സാധമ്യം ഹൃദ്യമായിരിക്കുന്നില്ല.

സ്ഥാണുവേദ പുരുഷനോ

ഇതു രജതമാണ്.

ചവുതം വഹിമാനാകുന്നു

ചിതാവു പുത്രനോടുമടി വന്നു.

അവൻ ദേവദത്തനാണ്.

ഇവിടെ സന്ദേഹാദ്യലങ്കാരങ്ങളില്ല

ഇതുപോലെ മറ്റുള്ളവയേയും ഉപരിച്ചു അറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. കാവ്യലങ്കാരങ്ങൾക്കു ലൗകികനിലയിൽനിന്നുമുള്ള പ്രത്യേകസംഭവവിടെ കൊടുത്ത ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നും ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

വസ്തുക്കളിലും ധർമ്മത്തിലും ഉള്ള ഹൃദ്യതയേ പ്രധാനമായി ഗണിക്കണം. എന്നാൽ ഹൃദ്യമായൊലും പോര. കവിസമയപ്രസിദ്ധിക്കു പ്രതികൂലമായിരിക്കുകയുമാകൂ. പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ചില ഉപമാനങ്ങളെ താഴെ കാണിക്കുന്നു.

നായികയ്ക്ക്—കനകലത, ചന്ദ്രക്കല, ശിരീഷം, വിദ്യുത്ത്, താര, ദീപം.

ശരീരനിറം—ചെമ്പകം, ഹേമം, കേതകി, വിദ്യുത്ത്, രോചനം.

കേശം—വനജല, തമസ്സ്, ശൈവാലം, ജിമുതം, ബഹുലം, ഭൂമരം, യമുനാതരംഗം, ഇന്ദ്രനീലക്കല്പ്.

ലലാടം—അലംചന്ദ്രൻ.

അളകം—ഭംഗം.

പുരികം—വല്ലീ, സൂരധനുസ്സ്, വീചി.

മുഖം—ചന്ദ്രൻ, താമരപ്ലവ്, ദിപ്തം.

നാസിക—എള്ളിന്ദുവ്.

ദന്തം—മുത്ത്, കന്ദകഡ്മളം.

അധരം—പ്രവാളം, ബിംബം, ബന്ധുകം.

നേത്രം—അബ്ജം, അബ്ജദളം, മത്സ്യം, മൃഗലോചനം, വജ്രനം.

കപോലം—ആദർശം, ചന്ദ്രൻ.

മന്ദസ്ഥിതം—അമൃതം, തുഹിനം, ക്ഷീരം, സിത, ച
 റ്റിക.

ശബ്ദം—കിളി, കയിൽ, വിണ, ഹംസം, കിന്നരി.
 ശരീരമാദ്യം—ബിസം.

കരം—ചന്ദനം.

കഴുത്തു്—ശംഖു്.

ബാഹു—ബിസം, മൃണാളം.

സ്തനം—താമരമൊട്ടു്, ഗുള്മം, ഇളകുണ്ടം, അചലം ക
 ന്ദുകം മേരു. കുണ്ടം, ചക്രം, വന്ദനം.

നാഭി—ആവർത്തം, ഹൃദം, കൂപം, നദം.

മദ്ധ്യം—ആകാശം, ശുന്ധ്രം, പരമാൺ, സിംഹം.

ജഘനം—പുളിനം.

തുട—തുമ്പിക്കയ്, കദളി, കരഭം.

പദം—പല്ലവം, അംഭോജം, സ്ഥലപത്മം.

നഖം—ചന്ദ്രക്കല.

ഗതി—ഹംസം, ഗജം.

രോമാരാജി—ഭജംഗം, യമുന.

ഹാസം—ഫേനം, ക്ഷീരം, അമൃതം, ചന്ദ്രിക, ച
 ന്രൻ, മുകതാഫലം.

കടാക്ഷം—ഭംഗാവലി, തിരമാല, യമുനാവിചി, അ
 മൃതം, വിഷം.

ആപുരഭാപനി—ഹംസസാരസാദിശബ്ദം.

അംഗുഷ്ഠനഖം—പൂണ്ണന്ദ.

നായകന്മാർ—അധികം ചിന്തപാ, ഉച്ചത, ദീപ്ത
 ബാഹുതപാ.

കയ്—ഭജംഗം, ദണ്ഡം, സ്തംഭം, അശ്വജം.

വക്ഷസ്സ്—കവാടം, ശിലാവട്ടം.

പ്രതാപം—സൂര്യൻ, അഗ്നി, വജ്രം.

കീർത്തി—കാശം, ചന്ദ്രിക, ക്ഷീരം, അമൃതം, ഫംസം, ചന്ദ്രൻ, കന്ദം, ഗംഗ, കൈലാസം.

ദൃഷ്ടീർത്തി—കാളിനി.

ഇതുപോലെ കവിമാർഗ്ഗപ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഉപമാനങ്ങളെ മാത്രമേ സ്വീകരിക്കാവൂ. പ്രസിദ്ധങ്ങളായ മറ്റു ഉപമാനങ്ങൾ മഹാകവിപ്രയോഗത്തിൽനിന്നും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

കവീനാം ഘടനാസ്തൈവ ചരാചരവിലക്ഷണ

അകർത്തു മന്യുമാകർത്തും കർത്തും യാ ക്ഷമതേ ജഗൽ.

കവികളുടെ ഘടനാസ്വഭാവം ഒന്നു വേറെതന്നെയാകുന്നു. ഇതു ചരാചരസാധാരണമല്ല. ഒന്നിനെ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതിനും, ചെയ്യുന്നതിനും, മറ്റുപ്രകാരമാക്കുന്നതിനും, കവി കർഷ ശക്തിയുണ്ട്. മുമ്പു പറഞ്ഞ കവിസങ്കേതങ്ങളും, ഇവിധമുള്ള പ്രസിദ്ധോപമാനങ്ങളും, കവി സൃഷ്ടിയുടെ വിലക്ഷണതയെ കാണിക്കുന്നു.

ഇവിടെപ്പറഞ്ഞ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഉപമാനങ്ങളെത്തന്നെ പിന്നെയും പിന്നെയും സ്വീകരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രസം ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നും അവയെ പരിത്യജിച്ചു തൽസ്ഥാനങ്ങളിൽ നവീനങ്ങളായവയെ സ്വീകരിക്കണമെന്നും അഭിപ്രായം കേൾക്കുന്നുണ്ട്.

ത ഏവ പദസംഹാരം സ്തോ ഏവാത്മ വിഭൂതയഃ

തഥാപി നവ്യം ഭവതി കവ്യം ഗ്രഥനകൌശലാൽ

എന്നുള്ള അഭിപ്രായം വളരെ സാരയുക്തമാകുന്നു. പുതുമ എല്ലാം കവിയുടെ ഗ്രഥനകൌശലത്തിങ്കലാണിരിക്കുന്നത്. ഇവിടെപ്പറഞ്ഞ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഉപമാനങ്ങളെ കൂടുതൽ ഇതുപോലെ ഹൃദ്യതയുള്ളമറ്റു ഉപമാനങ്ങളെ കിട്ടുവാൻ പ്രയാസമാണ്. സാഹിത്യനാട്ക സമ്മതം ഉണ്ടാകുന്നതുമല്ല. ഇതുവരെയും ശീലിച്ചുവന്ന ഒരു രീതിയെ മാറ്റി

ഗുണം കായുന്ന മരൊന്നിനെ സ്വീകരിക്കുന്നതിന്നു കാവ്യ രസികന്മാർ വളരെ വിരോധം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതാണ്. മുമ്പു പറഞ്ഞവയെപ്പോലെ ഹൃദ്യങ്ങളായ ഉപമാനങ്ങളെങ്കിൽ സ്വീകരിക്കാം. പൂർവ്വകവികൾ സ്വീകരണോചിതങ്ങളും രമ്യങ്ങളും ആയവയെ തിരഞ്ഞെടുത്തുമാത്രമാണ് ഉപമാനങ്ങളായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. ചന്ദ്രകോകിലഭംഗ പങ്കജാദികളെക്കുളഞ്ഞാൽ ആ സ്ഥാനങ്ങളിൽ അതുപോലെയുള്ള മറ്റു ഏതുവസ്തുക്കളെ ആണ് അഭിഷേകം ചെയ്യുവാൻ കഴിയുന്നത്? അതുകൊണ്ടു പൂർവ്വന്മാരുടെ ഉപമാനങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നതുതന്നെയാണ് യുക്തം.

സദൃശം സമാനം തുല്യം സമം നിഭം സന്നിഭം സങ്കാശം നീകാശം തരം പോലെ വിധം വണ്ണം ക്ഷേപം ഭാണം പടി കണക്കു ഇത്യാദികൾ ഉപമാവാചകങ്ങളാകുന്നു. ശത്രു ബന്ധു സഹോദര ഗുരു, ശിഷ്യൻ, ദാസൻ, ചോരൻ, അപഹരിക്കുന്നവൻ മുതലായവ ഉപമാത്മത്തെക്കുറിക്കുന്നു. ജയിക്കുക, ചോരണം ചെയ്യുക, അപഹരിക്കുക, വിരോധമാകുക, എതിർക്കുക, അധഃകരിക്കുക, നിന്ദിക്കുക, അനുകരിക്കുക, ദ്രോഹിക്കുക മുതലായവ ഉപമാത്മത്തെക്കുറിക്കുന്ന പ്രയോഗവിശേഷങ്ങളാണ്. ഇതുപോലെ അസൂയപ്പെടുക, ദുഃഖിപ്പിക്കുക, ലജ്ജിപ്പിക്കുക, പഠിപ്പിക്കുക മുതലായവയേയും ഗ്രഹിക്കാം.

“നിഖിലയുദ്ധതിവംശമക്താമണിനി ത്രിലോകീമഹേന്ദ്രാലലാടാ നരേ കാന്തിചിന്തുന പുത്തൻനടുഞ്ചിത്രകത്തിന്നു പൊൽത്താർശര ക്ഷോണിപാപേത്രദോഷ്ഠ്യ സർവ്വസപവാസ്ത്വ സൈന്യപീയൂഷ പാഥോധിമദ്ധ്യ കളിച്ചീടുമഞ്ചലകല്ലോലമാലക്കു ബാലാശിഖാമഞ്ജരിക്കുണിനെ, ബാണപുത്രിയു വാച്ചോരു താരണ്ണ പ്രകാശീവിലാസങ്ങൾ ചോന്നങ്ങിണങ്ങു ശോഭാം, അഹോ വിസ്മയം വിസ്മയം പൂവൽമേൽ വിഭ്രമാധരബരം, കണ്ടിയോടെത്തി വാർകൊണ്ടവാർകൊണ്ടലകൊണ്ടു മണിച്ചു പുത്തൻ പന്തപ്പുകൾമേൽക്കുലച്ചുപ്പലത്താരിനെട്ടല്ലതാം ചേർത്തു നാളികണ്ഠാണക്കുമാപാലവിരന്നു നാളികണ്ഠത്തിൽ മേളത്തിൽ നിർമ്മിച്ച നീലത്തഴശ്രീവിലാസം തിരണ്ടുഗ്രമൊക്കെച്ചുണ്ടുപ്പാങ്കാലോളം നീണ്ടതിസ്സീഴാമയ്ക്കു മധ്യമദ്ധ്യ മനോഹാരിപമല്ലമേമതി നറ്റിച്ചുകു ചെമ്പരം മാദമോ

രോതം പുഷ്പദാമന്തരം കൊണ്ടുതും ചേർത്തനിഞ്ഞൊന്നു ചായും ദശാ
 യാം ത്രിലോകീതലം കൂരിരുട്ടാക്കുമോമൽപ്പുതുന്യുഷ്ടൽച്ചന്തമെന്നോട! ക
 ണേഭാളയും ചിത്തസമ്മോഹനം; ഭംഗിയിൽത്തീർത്ത കസ്തുരികാചിത്രകം
 കൊണ്ടു മേളനകംഘാലഞ്ചരമദ്ധ്യേ നവതേപന വെട്ടിച്ചമച്ചയിലൊ
 പ്പിച്ചു ശിപ്പത്തിൽ മിന്നുന്ന നിലാളകശ്രോണിമമ്മാ! മുഖാംഭോജലക്ഷ്മിക്കു
 മേലേ പിടിച്ചുവര പിഞ്ചരാതപത്രം കണക്കേ നിറഞ്ഞു തുലോം; മൈന്തർ
 ചിത്തം തകർത്തിട്ടുവാൻ മല്ലികാഞ്ചനാഹസ്താഞ്ചല തുള്ളിനോരിനുനീലോ
 ല്ലസദേപത്രവല്ലിവിലാസം കലനോരു വാർചില്ലിയെന്നും നടുത്തയൽമാ
 നോഭവം നാടകം പാടപാദേ മിളൽപാടവംഭോപമാടിത്തുടങ്ങി; ഭയഭ്രാ
 ന്തധാവൽക്കരംഗാഗനാവീക്ഷണോല്ലാസമാക്ഷിപ്ത വായ്ക്കുന്ന മാധുര്യവൈ
 ധുര്യചതുര്യപഞ്ചാവിലാസോദയം തുകി മാഴ്കിക്കഴഞ്ഞംഗജക്ഷോബ്ധി
 പാലൻ വിലാസാഖ്യനെയിട്ടു ഭംഗ്യാ വലക്കൈത്തലം കൊണ്ടിളക്കുന്ന
 പോർവാൾ കണക്കെ, സമുത്തംഗശൃംഗാരലീലാസുധാപൂര മദ്ധ്യേ കിടന്ന
 ഞുമിങ്ങും ഭ്രമിക്കുന്ന പാഠീനപാതം കണക്കെ ഫലകണ്ണമൂലത്തൊളം ചെ
 ന്നരുമ്മിക്കനം മല്ലുവാർചില്ലിചൊല്ലുന്ന വാത്സ്യായനാത്മങ്ങളെപ്പേരുമേ
 സംവദിച്ചിട്ടുമാമൽക്കടാക്ഷാന്തമാം തുയപക്ഷ്യാവലീപുംവനിരാജിതം മാ
 രദിയാസ്രമരോരിളക്കാമുകന്മാർ വശം കെട്ടലം വെന്തു വെന്താശു
 ചാകുന്ന ചാവെന്തു ചൊല്ലാവതോ; പുത്തനായ്ത്തിൽ കസ്തുരികാപത്രി
 കാർക്കുരശ്മിഗാരിത ഗണ്ഡഭാഗാന്തരേ ചാരുതാൾമേലടിഞ്ഞൊരു പൊ
 ല്ലുണ്മുഖാഭ്യോതമയ്യാ നിഴൽക്കൊണ്ട സൗഖ്യംകണ്ണാടി തന്നിൽ പൂമ
 ക്കുന്ന പാലാതപമായപോല വിളങ്ങിത്തുടങ്ങി; മയങ്ങാത സിന്ദൂരശോ
 ഭാഗുണനൂമാട്ടിക്കളഞ്ഞവെഴും ചെമ്പഴുക്കാഞ്ചൊടവെന്തു സന്ധ്യാഘ്നം
 ഭേദന തന്ധ്യതപവും ചേർത്തു ബന്ധു കന്ധനശ്രീയാ ബന്ധുഭാവം കലൻല്ലസി
 ക്കുന്ന ദന്താംബരേ വന്നു പാകിട്ടുമാമൽപ്പുതുപ്പുഞ്ചിരിക്കൊഞ്ചൽ മമ്മാ മു
 ഖാംഭോജശോഭാമണിപ്പട്ടിൽ മേവുന്ന നാസാ കിളിപ്പെൺ കിടാവിന്നു
 ചൈ തീരുവാൻ നല്ല മാണിക്യപാത്രത്തിൽ മാനിച്ചുടൻ മുഖിൽ ചമച്ചൊരു
 ചൈവൽക്കളിശ്രീസകാശം ചകാരേ തരാം; മേളമാളുന്ന പൊൽക്കംബ
 വിനോദമുൾക്കേവമേകുന്ന കണ്ഠാന്തരേ കാന്തിതങ്ങുന്നരേഖാരായം കാഞ്ചി
 ലാഞ്ചയ്തുംഭോജസംഭൃതിതാനാത്മരിപ്തക്രിയാസാരമെപ്പേരുമേ ചേർത്തു സൂ
 ക്ഷിച്ചുതിന്തൊക്കയും പാർത്തു കണ്ടുതാപുണ്ണനായ് നാകലോകത്തിലും ഭൂ
 മിലോകത്തിലും പാർത്തു കണ്ടാലിവൾക്കൊത്ത പെൺപൈതലിലെന്നു നേ
 രേ ശലാകാഞ്ചലംകൊണ്ടു നാനാമഹോജനപ്രൗഡിമേളിച്ചിതോയെന്നു
 തന്നെ പുചയ്തും ദ്രവം. ചേണെഴും കന്നിമഞ്ചാടിയും പന്തുപോൽപ്പമ്പരം
 പത്മമൊട്ടും മണിച്ചെപ്പുപാൽക്കുംമേറ്റിനുശംഗങ്ങളിത്യാദിവസുപ്രകാ
 ണം കൂമത്താൽജ്ജയിച്ചയിലെങ്ങും പ്രതിപദപിമാറാരുമില്ലാഞ്ഞു തമ്മിൽ
 പ്പിന്നമ്മിത്തിമർത്തു നതിപ്രൗഡികൊണ്ടെന്നുവണ്ടാ മുലക്കച്ചയും ചാരു
 പൊട്ടിച്ചു പൂശുശ്രീയാ തിങ്ങിവിങ്ങിത്തുലോം വട്ടമിട്ടാശു ദോർമുലകുലകു

ഏകദേശമുൾക്കൊണ്ടു നൽകുകയും ചെയ്താണിത്തരത്തിലോ കമകതാകലാപം
 പലന്റേമേരം തഴയുന്ന വൈചുദ്യഭാരണ നിഷ്ഠാതഭീത്യാ പയോ
 ജാസനൻ മുചുകുചന്മനാ ചാരുമൊട്ടാണി തട്ടിക്കിടക്കുന്നപോലെ മരോ
 ജ്ജ്വലതാരണ്ണപ്രകാശീനുകാലംകണക്കെ സമസ്താംഗമന്വോദ്യനിർമ്മിച്ച ലാവ
 ണ്ണിരിയോരാളിപ്പോലെമനോജന്മരൂപാലലീലാവിഹാരാദ്രിപോലേ വിളങ്ങു
 ന്ന വാർകൊങ്കുശം ചുമപ്പാൻ വരംകെട്ടു മാഴ്കിക്കലഞ്ഞതത്രയും മാൽ
 പെട്ടെന്നോരു മദ്ധ്യജന്മത്തിന്നൊരുന്നായ പുത്തൻമണിയഷ്ടിപ്പോലെ നി
 റം പെട്ട രോമാവലിശോഭ കണ്ടാലുമോ വിസ്മയം വിസ്മയം; പണ്ടു കാ
 ലാദിഹാചാനമേ വെന്ത സന്താപഭാരണചെന്താൾൻ ചാരുനാഭീസരോ
 മണ്ഡലേ വീണ മുങ്ങുവിയെഴു പൊങ്ങി മേൽപ്പെട്ടു കാണായ ധൂമാവലി
 ന്നമെന്നും ജഗച്ചക്രമൊക്കെജ്ജയിക്കുമനോജന്മരൂപാലപൊൽത്തേർത്ത
 ടത്തിൽ ചിതത്തോടുയന്തോരു മാഹേന്ദ്രരത്നഭാഷപ്രേരഡിയെന്നും പുല
 വീടുമോക്ഷംവിയെഴു, രമ്യപൊന്മേഖലാഭാമസാലേന നംളൊന്നുമിന്നുംനി
 തംബാഹ്വകന്ദപ്പുസംഗ്രാമവീട്ടിനു ഭംഗ്യാവിളങ്ങുന്ന പൊൽത്തൂണുകണ
 കെ തടിച്ചോരാമുൾത്തൂൻ നന്നായ്മിനത്തതത്രയും കാന്തിസംഭാവ്യരംഭാ
 നന്മനങ്ങളുമയ്യുവാ മദംപെട്ടജംഭാരികംഭീനതുവികരപ്രേരഡിയും മുന്മു
 മിട്ടമുരൂപായംചാരുലോകത്രയീയെയ്യുചോരം പുകഴ്ത്താവതല്ലാക്കുമേ, മാ
 രവീരൻമണിക്കാളമെന്നേ മിളക്കുകാണിതാണെന്ന ജംഘായുഗത്തിൻമനോ
 ഹാരിതാശീതിയും പാർത്തുകണ്ടാളവും നേത്രമൃഗമൃതം മുശമല്ലാക്ഷിമാർ
 നല്ല പുത്തൻമണിമാലപോലേ സഭാമൗലിമേൽവച്ചു ലാളിക്കുമോമൽപ്പദ
 ദാദ്രമുദ്രനഖരേണിയാം കേസരച്ചാർത്തുകൊണ്ടല്ലസിക്കുന്ന ബാലാംഗ
 ലീപല്ലവാചക്രം, പങ്കജപ്പൂഞ്ചരൻതാനുമയുരതിപ്പെണ്ണമാനന്ദലീലാവി
 നോഭം മുക്കുന്നപൊന്നിൻപയോജംകണക്കെ ഫലാകാന്തികൊണ്ടും തു
 ലോം തോഴപോരംഗിരാം വിസ്മയരൈരെന്നമ്മഹാരാജനാം മാറവീര
 ന്നു താനേനടപുക്കു ജഗജ്ജന്മരൂപാണിൻകൊടിക്കുറുപ്പോലെ സരോജാസ
 നൻതൻ കരാംഭോജശീലിപ്രതിയാദപ്പസാമഗ്രിപ്പോലെ മന്നത്തോത്തശ്ശം
 ഗാരപങ്കേരമം തുമലർത്തൊത്തിലേത്തുന്ന തേൻധാരപോലേ മഹീലോക
 പുണ്ണപ്രായപ്രേരഡിമമ്മാമഹോജാമയീപോന്നുമിന്നുന്നപോലെ ജഗദപാ
 സിനാമതുതാനന്ദകൗതൂഹലഞ്ചേർത്തു പാർത്തിലെയും പുകൾക്കാന്തിയും
 പെയ്തു വാണീടിനാൾ.”

(ബാണയുദ്ധം ചമ്പു)

ഈ ഉദാഹരണത്തിൽനിന്നും പ്രസിദ്ധങ്ങളായ പല ഉപ
 മാനങ്ങളേയും, ഉപമാത്മത്തെക്കുറിക്കുന്ന പലവിധമുള്ള പ്ര
 യോഗവിശേഷങ്ങളേയും ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

൪. പൂണ്ണോദ്ധ്യയം തഥാ ലുപ്ത-
യെന്നരണ്ടുവിധത്തിലായ്
ഉണ്ടാമുപമയംഗങ്ങൾ
കളുല്പാദിതതു പൂണ്ണയം.

പൂണ്ണ എന്നും ലുപ്തയെന്നും ഉപമ രണ്ടുവിധം; അംഗ
ങ്ങൾ എല്ലാം ഉള്ളതു പൂണ്ണപദം.

മിഥിലേത്രമുദസ്തിതം കളിച്ചു
വദനേനുകളി ലേതയോ സുഭാനിം
നളിനദപിതയേ പകൻ ചാടും-
കളഹംസമുച്ചരൈവതലെന്നപോലെ.

(ഉത്തരാരമായണം ചമ്പു)

ഇവിടെ സ്തിതം ഉപമേയവും, 'കളഹംസമുച്ചരൈവ
തൽ' ഉപമാനവും, 'പകൻ ചാടുക' ധർമ്മവും, 'പോലെ' ഉപ
മാവാചകവും, ആകുന്നു. അതിനാൽ ഇതു പൂണ്ണപദം.

൫ ഉപമേയം ദി യംഗങ്ങൾ
ചിലതില്ലാതെയൊക്കിൽ
അതു ലുപ്തോപമാനാമ-
മിതുണ്ടാമേഴമതിരി.

മുമ്പു പറഞ്ഞ ഉപമയുടെ അംഗങ്ങളിൽ ചിലതു കുറ
ഞ്ഞിരിക്കുന്നതു ലുപ്തോപമ. ഉപമാനലുപ്ത, ധർമ്മലുപ്ത, വാചക
ലുപ്ത, ധർമ്മോപമാനലുപ്ത, വാചകധർമ്മലുപ്ത, വാചകോപ
മേയലുപ്ത, ധർമ്മോപമാനവാചകലുപ്ത എന്നു ലുപ്തോപമ ഏ
ഴവിധം ഉണ്ട്. ലുപ്തോപമകളെക്കുറിച്ചു 'കേരളകൗമുദി'
യിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. "മുമ്പുപറഞ്ഞ പൂണ്ണോപമാവ
യവങ്ങളിൽ ഒന്നു രണ്ടു മൂന്നോളവും ലോപിച്ചുവരുന്ന ലു
പ്തോപമകൾ ഏതുമുണ്ട്. അവയിൽ ഉപമാനലോപം വരാ
ത്ത നാലും കരുവിധം ദ്രാവിഡവാക്കുകളിലും നടപ്പാകയാൽ
അവയെ ഉദാഹരിക്കുന്നു. മരോവ ദുർല്ലഭമാകയാൽ ഇതിൽ

പറയുന്നില്ല. 'ഇന്ദുനേർമുഖി' എന്നതിൽ സാധാരണധർമ്മം ലോപം; 'കണ്ണിനു അമൃതം' എന്നതിൽ ഉപമേയം ധർമ്മം വാചകം ഇവ മൂന്നിന്നും ലോപം; 'കന്നൽക്കണ്ണി' എന്നതിൽ ധർമ്മം വാചകം ഇവയ്ക്കു ലോപം; 'കാരാളിക്കുന്തലാൾ' എന്നതിൽ വാചകലോപം; പിന്നെ ഉപമാനലോപത്തോടെ വരുന്ന നാലിന്നും കൂടി കാകതാലീയം എന്ന ഒരു പദത്തിനാൽ സംസ്കൃതത്തിൽ സാധിച്ചതുപോലെ ദ്രാവിഡത്തിൽ വരുവാറിടയില്ലാത്തതാകുന്നു അവയെക്കുറിച്ചിവിടെ പറയാതിരുന്നതെന്നും കണ്ടുകൊൾക." ലുപ്തോപമകൾ ഏഴുവിധം ഉണ്ടെന്നു മുമ്പുപറഞ്ഞതു ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുടെ മതം അനുസരിച്ച ആകുന്നു. അവ എല്ലാം ഭാഷയിൽ വരുന്നവയല്ല. 'കേരളകൗമുദി'യിൽ കാണിച്ചിട്ടുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾകൊണ്ടു ഭാഷയിൽ ഏതെല്ലാം വിധം ലുപ്തോപമകൾ വരുമെന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ലുപ്തോപമയ്ക്കു ഇനിയും പലവിധം ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവ എല്ലാം ഭാഷയിൽ വരാത്തവയാകയാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

മാലോപമ രശനോപമ എന്നു ഉപമയ്ക്കു വേറെ രണ്ടുഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഒരു ഉപമേയത്തെത്തന്നെ പല ഉപമാനത്തോടും ഉപമിക്കുന്നതു മാലോപമ.

ശിശുക്കളാൽ ഗ്രഹതതിചോലെ ചിത്രകാൽ
സുതൂഭുമായ് വിലസിന ഭിത്തിചോലവേ
വിശുദ്ധമാം സുമനീരകൊണ്ടു വല്ലിപോ.
ലതൃഗപതം രചിയവൾ പുണ്ടു ഭൂഷയാൽ.

(രാഘവാല്മീകിയം)

ഇവിടെ നായികയെ ഗ്രഹതതി, ഭിത്തി, വല്ലി, ഇവയോടു ഉപമിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ (പല ഉപമാനങ്ങളോടും) മാലോപമ.

പൂർവ്വാപമയിലെ ഉപമേയത്തെത്തന്നെ ഉത്തരോപമയിൽ ഉപമാനമാക്കി പല ഉപമകളേയും നിബന്ധിക്കുന്നതു രശനോപമ.

മൊഴിയയരയോൽ മധുരം
മൊഴിപ്പോ ലത്യച്ഛവണ്മാം മേനി
മിഴി, മേനിപ്പോലതിരതി
മിഴിപ്പോലത്യന്തദസ്സഹം വിരഹം.

(ഭാഷാഭൂഷണം)

ഇവിടെ 'മൊഴി' ഉപമേയവും ഉപമാനവും ആകുന്നു. ഉത്തരാർത്തിലെ 'മിഴിയും' അതുപോലെതന്നെ. അതിനാൽ ഇതു രശനോപമ.

ന ഉ പ മ ള ന ള പ മേ യ ണെ -
ഉ ള ന്നി ല ള വ ത ന ന പ യ ണ
ഭൂ മി പ ള ല! ഭ വ ള നേ പ്പേ ള ൾ
ഭ വ ള ന് ത ന്നി പ ള ള ക്ര മി.

ഉപമാനവും ഉപമേയവും ഒന്നിൽത്തന്നെ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതു അനന്വയം. 'അങ്ങയെപ്പോലെ പരാക്രമമുള്ള ആൾ അങ്ങമാത്രമേയുള്ളൂ' എന്ന ഉദാഹരണത്തിൽ ഉപമേയവും ഉപമാനവും ഒന്നുതന്നെ (ഭവോൻ) ആകുന്നു.

ഉ അ ന്വേ ള ന്വേ മൂ പ മി ക്ക ന്ന -
തു പ മേ യേ ള പ മ ള പ്ത മ ള ണ
ഇ ന്നു തു പ്പു ന് ഭ വ ള ന് ഭൂ പ!
ഭ വ സ ഭൂ ശ നി ന്നു ണ.

ഉപമേയത്തെ ഉപമാനത്തോടും ഉപമാനത്തെ ഉപമേയത്തോടും ഉപമിക്കുന്നതു ഉപമേയോപമ. ഇവിടെ ഇന്ദ്രനും ഭവാനും ഉപമാനവും ഉപമേയവും ആകുന്നു. ഉക്തധർമ്മം, വ്യക്തധർമ്മം, എന്നു ഉപമേയോപമ രണ്ടുവിധം. അനുഗാമ്യദികളായ ധർമ്മങ്ങളെക്കുറിച്ചു ഉക്തധർമ്മം ബഹുപ്രകാരമുണ്ട്.

വേദത്തിലും ഭവനപാർത്തിയിലും സമസ്തം
നാദം വെടിഞ്ഞു പരമാർത്ഥമിതങ്ങുസിലം

ദേവൻ ശിവനു സമനാം ഗുരുവുനതാത്മാ-
വാ വർഗ്ഗത്രയമനൈകീശനുമൊത്തിടുന്നോൻ.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ ധർമ്മം അനുഗാമിയാകുന്നു.

സുരഭിലനവഗുല്മ ശ്രീ വിരാജിച്ചിടുന്നോ-
രസിജയുഗളത്താ ലോരമുല്ലംസമേല്ലോർ
വരലതികകുളേപ്പോൽ സ്രീകളം സ്രീകളേപ്പോൽ
പ്രമലതകളം നൽക്കാന്തി ചൈക്കൊണ്ടിടുന്നു.

(സ്വന്തം)

ഇതിൽ ബിംബപ്രതിബിംബഭാവം ഇവ ഉക്തധർമ്മത്തിനു ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു.

കടലാകാശമോടൊക്കും കടലോടൊക്കുമഭൂവും
സേതുവെപ്പോലെ വിൺഗംഗ സേതു വിൺഗംഗപോലെയും.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ അപാരതപാദിധർമ്മം സ്പഷ്ടമാകയാൽ ഇതു വ്യക്തധർമ്മം.

പ്ര തീ വ മു പ മ ഞ ന ണ്തി-
നു പ മേ യ ത പ ക ല്ല ന ഞ
നി ന്വ ക ൾ ക്ക റ പ്ല മ റ യ് ഭൂ പ-
ര റ ജി ച്ചി ട ന ച ന്റി ക

ഉപമാനത്തിനു ഉപമേയത്വം കല്പിക്കുന്നതു പ്രതീപം. ഇവിടെ ഉപമാനമായ ചന്ദ്രികയെ, കീർത്തിയാകുന്ന ഉപമാനത്തിന്റെ ഉപമേയമായിക്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഉ പ മ ഞ ന ഭൂ മ ഞ ഭൂ ഞ ണ്തി-
യു പ മേ യ ണ്തി ലേ ല്ല ത ഞ
നി ന്വ വ ഞ പ ത്ത മ മേ ന ഞ ഞ
വി ഭൂ മി ക്ക നു വ ണ്ട ക ൾ

ഉപമാനമാണെന്നുള്ള ഭൂമം ഉപമേയത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നതു ഭ്രാന്തി. ഉദാഹരണത്തിൽ ഉപമേയമായ മുഖം ക

ണ്ടിട്ടു ഉപമാനമായ പത്മമാണെന്നു ഭ്രമം ഉണ്ടാകുന്നതിനാൽ ഭ്രാന്തി അലങ്കാരം.

൧൦ സന്ദേഹം വിഷയത്തിങ്ക-
ലുള്ള സന്ദിഗ്ദ്ധമാനത
മുഖം പാഥേമാജമോദി വ്യ-
ഭാസ്സേഴും ചന്ദ്രബിംബമോ

നിശ്ചയം ഇല്ലാതിരിക്കുന്നതു സന്ദേഹം. ഇതു ശുദ്ധം, നിശ്ചയഗർഭം, നിശ്ചയന്തം, എന്നു മൂന്നുവിധം. എപ്പോഴും സംശയമായിട്ടുള്ളതു ശുദ്ധസന്ദേഹം. ആദ്യത്തിലും അവസാനത്തിലും സംശയവും മദ്ധ്യത്തിൽ നിശ്ചയവും ഉള്ളതു നിശ്ചയഗർഭം. സംശയത്തോടുകൂടി ആരംഭിച്ചു നിശ്ചയത്തിൽ പശ്ചാത്താപിക്കുന്നതു നിശ്ചയാന്തം.

മധുരമിമനം ചേർന്നിതം പരമമോഹിം
ചതുലനയന മേതദപത്രമോഹിം തപദീയം
ഇതി വിത്തവികല്പം കാമിനീനായികേ കാൺ
മമ ഹൃദയമിദംനീ മൃഗലാടിൻറിയെല്ലാം.

(ലീലാതിലകം)

ഇവിടെ ശുദ്ധസന്ദേഹം.

ആരിയ്ക്കാളുടനാണോ കുതിരകളവനേഴുളതായ് ചെല്ലിടുന്നു;
ശ്രാഭൻ വഹ്നിയാവാം രചിയൊടെവിടെയും ഹാ പരക്കുന്നതില്ല;
രേഖാരൻ തൽക്കാലനാകാം മഹിഷമവനേഴും വാഹനം നൂന;മേരും
പോരിനെത്തും പരന്മൻ ഹൃദി വിവിധവികല്പങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടിടുന്നു.

(സ്വപനം)

ഇവിടെ സന്ദേഹം നിശ്ചയഗർഭം.

൧൧ സദൃശ്യദർശനാൽ മരോ-
ന്നാത്തിടുന്നതു തൻ സ്മൃതി
ചന്ദ്രനെക്കണ്ടിടുന്നേര-
മോക്കുന്നു കരമിനിമുഖം.

സാദൃശ്യഭേദം കൊണ്ടു മറ്റൊന്നിനെ കാർമ്മിക്കുന്നതു സൂതി.

തുരംഗനിക്ഷത്തിൽ നിന്നധിപതിക്കിലും ചിലിയാൽ.

പുരം സുഷമ കാഴ്ചമാ മയിലിലമ്പയച്ചില്ലവൻ

സ്വരൽപ്രമുദമാല്ലുമാന്തൻലീലയിൽ കൈട്ടഴി.

അങ്ങാരം പ്രണയിനിത്തൊഴും കചചയത്തെ യോജിക്കയാൽ.

(രഘുവംശം - സ്വപ്നം)

പ്രമ വ ല ര ഹ വ ല തു ലേ പ്ല വ ഹ

ച യ തു ലേ പ്ല വ ന ഹ മ ക ഹ

ക ഹ ന ഹ യ് സ്മീ ക ഹ ക ഹ ണ ന

ഭ വ ഹ ന ജ തു ക ഹ ല ന ഹ യ്

ഒന്നിനെ തന്നെ ചിലരും പലവിധം കല്പിക്കുന്നതു ഉല്പേഖം.

കമനിമന്ദ മരിക്ഷിതിപാലരും

കവിപാലം കളഭാഷിണിമാർമണേ!

മദനനെന്നും മൊരന്തകനെന്നും മ.

അമരപാദപമെന്നു മുശന്തി യം.

(ചന്ദ്രോത്സവം)

പ്രമ ഉ പ മ ഹ ന ഹ വ മേ യ ണേ

ഭ ഉ ഹ ന ഹ യ് പ്ല ക തു വ ക ഹ

ഭ വ ത് പ്ല ഭ ഹ ബു ജ ത്തി ക ത്

വ ഹ ഴ ഭ ട്ത ബി ത്ത ഷ ഹ പ്ല ഭ ഹ

ഉപമാനോപമേയങ്ങളെ ഒന്നായി കല്പിക്കുന്നതു രൂപകം; ഉപമാനത്തിന്റെ രൂപത്തെ ഉപമേയത്തിൽ കല്പിക്കുന്നതു എന്നു സാരം; ഉദാഹരണത്തിൽ ഉപമേയമായ പാദത്തിനും ഉപമാനമായ അംബുജത്തിനും അഭേദകല്ലന ചെല്ലിക്കുന്നതിനാൽ രൂപകം. ഉപമതന്നെയാണ് രൂപകത്തിൽ അന്തർവിതമായിരിക്കുന്നത്. ഉപമേയസ്വരൂപഭിത്തിയിൽ ഉപമാനവിരൂപത്തെ ഫലിപ്പിക്കുന്നതു രൂപകം. സാ

ദൃശ്യരൂപകം, ആഭാസരൂപകം, രൂപിതരൂപകം, എന്നു രൂപകത്തിനു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. പ്രത്യേകം സാദൃശ്യം കല്പിക്കുന്നതു സാദൃശ്യരൂപകം, വിശേഷചമല്ക്കാരമൊന്നുമില്ലാതെ ഉൾപ്പുറം കർത്താർ ഇത്യാദി രൂപകം നിർമ്മിക്കുന്നതു ആഭാസരൂപകം. ധനുർപ്പി ഇത്യാദി രൂപിതരൂപകം.

സാംഗം നിരംഗം പരമ്പരിതം എന്നു രൂപകത്തിനു വേദായം മൂന്നു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. അംഗങ്ങളെ എല്ലാം പ്രത്യേകം കല്പിച്ചു രൂപത്തെ ചെയ്യുന്നതു സാംഗം. മൊത്തമായി പറയുന്നതു നിരംഗം.

ഒരു രൂപകത്തെ സാധിപ്പാൻ വേറെ ഒരു രൂപകം കല്പിക്കുന്നതു പരമ്പരിതം.

താർമജ്ഞന്റെ കവകകമപകമോര
ചോപ്പാൻ കണ്ണന്റെ കാണിമാരിടത്തിൽ
നന്നായ് വിളങ്ങുമൊരു കെഴുന്തുമോ നവാക്കൻ
നരകമെഴുന്ന കമലക്ക വികാസമോരം.

(ഭൈരവയോഗം)

ഇവിടെ രൂപകം സാംഗം.

ഭവൽപ്പദം ജഗതി ഭജിപ്പവക്കു തൽ -
ഭവജപരവ്യഥയമെന്നു കേൾപ്പു ഞാൻ
ശിവപ്രിയേ! തവ ചരണാതിസക്തയാ -
മിവർക്കു നീ യരുളിടുകഗ്രാമം ശിവം.

(രാഘവാല്മീകിയം)

ഭവമാകുന്ന ജപരത്തെ സാംഗമായി കല്പിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ഇവിടെ നിരംഗമായ രൂപകം.

താരിൽത്തനപീകടാക്ഷാഞ്ചലമധുവകലാരാമ രാമാജനാനാം
നിരിൽത്താർബ്ബാബ വൈരാകരനികരതമോമണ്ഡലീചണ്ഡഭാനോ
നേരത്തോരോരനിയോം തൊടുകറി കളയാജ്ഞാ മേഷാ കളിക്ക -
നേരത്തിനിപ്പാം വിക്രമഗുവര! ധരം ഹന്ത കല്പാന്തതോരേ.

(പുനം നന്ദുതിരി)

ഇവിടെ രൂപകം പരമ്പരിതം.

കന്നിനെത്തന്നെ പലതായി രൂപം ചെയ്യുന്നതു മാലാ രൂപകമാകുന്നു.

“സൗന്ദര്യത്തിനു കേളീനിലയന മുത്സാഹത്തിനൊരുദ്യാനോത്തമ മറിവിൽനൈറിവിനു സുതീഭവനം വീരശ്രീനവവിഭ്രമതിലകം.”

(ഉത്തരരാമായണം ചന്ദ്ര)

ഉപമാനം രൂപണംകൊണ്ടു ഉപമേയമായി, അതിനു പൂർവ്വാവസ്ഥയിൽ ദൃഷ്ടരാമായ കന്നിനെ ചെയ്യുന്നതു പരിണാമം.

‘നിത്യദാംബുജമീയെന്നെ രക്ഷിക്കട്ടെ മഹീപതേ’

ഇവിടെ ഉപമാനമായ അംബുജം പാദത്തോട് അഭേദത്തെ പ്രാപിച്ചു ഉപമേയമായി, അതിനു പൂർവ്വാവസ്ഥയിൽ ചെയ്യുവാൻ സാധിക്കാതിരുന്ന പാലനത്തെ ചെയ്യുന്നതിനും ശക്തി സമ്പാദിക്കുന്നു.

മദ്. പ്രകൃതം വിട്ടു മറ്റൊന്നു
കല്പിക്കുവതവഹ്നതി
സുധം ശുവല്ലിതേ രത്നീടിൽ
വ്യോമഗംഗാസരോരുഹം.

പ്രകൃതത്തെ നിഷേധിച്ചു വേറെ കന്നിനെ കല്പിക്കുന്നതും അപഹ്നതി. ഇവിടെ ചന്ദ്രന്റെ ചന്ദ്രതപത്തെ മാറ്റി അതിനു സരോരുഹതപം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അസത്യത്തെക്കുറിക്കുന്ന വ്യാജം ക്ലേശം മുതലായ പദങ്ങളെ അപഹ്നതിയ്ക്കു കല്പിക്കാം.

പ്രിയസഖ! ചെറിയച്ചീവിപ്രയോഗജപരാത്നം
കാവ്യയിരവി തീപ്പാൻ നന്ദമിന്ദുജ്വലേന
മദന നഭയശൈലപ്പുളിവില്ലിൽത്തൊടുത്താൻ
പഥികരുധിരധാരാപാടലം പള്ളിയമ്പു.

(ലീലാതിലകം)

ഇവിടെ, ഇതു ചന്ദ്രനല്ല കാമദേവന്റെ അമ്പാണെന്നു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അപഹ്നതി

൧൫. പ്രകൃതത്തിങ്കലുണ്ണുത്തിൻ-
 ധർമ്മത്താലിതതല്ലയോ
 എന്നുശങ്കഭവിച്ചിട്ട-
 മതുൽപ്രേക്ഷയലങ്കൃതി.
൧൬. ധർമ്മധർമ്മം ഫലം മേതു-
 വിവരണശ്രയത്തിനാൽ
 ഉൽപ്രേക്ഷനാലുവിധമോ-
 യുണ്ടതന്തൽസ്വരൂപകം.
൧൭. കേരകീവിരഹമരംതിയ്യിൻ-
 പുകയല്ലേതമസ്സിതു
 പുരണ്ടിതെന്നതേനെന്ന
 തമസ്സുതനുവേഷയം.
൧൮. പങ്കജശ്രീഹരിപ്പരനോ
 കരംനിട്ടനുവെണുതി
 മണ്ണിൽച്ചരിക്കയലല്ലേ
 നിമ്പദങ്ങൾചുവന്നുപോയ്.

ഉപമേയമായ പ്രകൃതത്തിൽ, ഉപമാനമായ അണ്ണുത്തിന്റെ ധർമ്മം കാണുകയാൽ, ഇതു അതല്ലയോ എന്നു ശങ്ക ജനിക്കുന്നത് ഉൽപ്രേക്ഷ. ധർമ്മ ധർമ്മം ഫലം മേതു എന്നിവയെ ആശ്രയിച്ചു, ധർമ്മുൽപ്രേക്ഷ ധർമ്മാൽപ്രേക്ഷ ഫലാൽപ്രേക്ഷ മേതുൽപ്രേക്ഷ എന്നു, ഇതു നാലുവിധമുണ്ട്. ഉൽപ്രേക്ഷാവിഷയം ധർമ്മത്താടുകൂടിയിരിക്കുന്നത് ധർമ്മുൽപ്രേക്ഷ. ഇരുട്ട് കോകികളുടെ വിരഹാഗ്നിയുടെ പുകയല്ലേ എന്നതിൽ, വണ്ണമായ തമസ്സ് അവണ്ണമായ ധൂമമല്ല എന്നു, കറുപ്പു, എന്ന ധർമ്മത്താൽ ശങ്കിക്കുന്നു. തമസ്സു കറുപ്പുള്ള വസ്തുവകയാൽ ഇവിടെ ഉൽപ്രേക്ഷ ധർമ്മി. ഉൽപ്രേക്ഷയുടെ വിഷയം ധർമ്മശ്രമാകുന്നതു ധർമ്മാൽപ്രേക്ഷ. വ്യാപിക്കുക എന്ന ക്രിയയെ പുരളക എന്നു ശങ്കിക്കുന്നത് ഉദാഹരണം. അന്തരയുടെ ശോഭയെ ഹരിക്കാനാണോ ചന്ദ്രൻ കരം നിട്ട

നത് എന്ന് ഫലം ഉൽപ്രേക്ഷ. താമരകളുടെ ദശാഭയെല്ലാം ചന്ദ്രൻ കരം നീട്ടിയ ഉടനെ നശിക്കുന്നതിനാൽ കരപ്രസാദത്തിന്റെ ഫലം പത്മദശാഭാഹരണമെന്ന് ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു. മണ്ണിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ കാല ചുവന്നതെന്ന് ഉദാഹരണത്തിൽ, കാല ചുവക്കുന്നതിനു സഞ്ചാരണത്തെ കാരണമായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ, ഫലം ഉൽപ്രേക്ഷ.

ഉപമയ്ക്കും ഉൽപ്രേക്ഷയ്ക്കും തമ്മിൽ ഉള്ള വ്യത്യാസമിതാകുന്നു. ഉപമയ്ക്ക് ഉപമാനം യഥാർത്ഥമായിരിക്കും. ഉൽപ്രേക്ഷയ്ക്കു സമ്യക്തികം കല്പിതമാകുന്നു. സന്ധ്യയ്ക്കു കാണുന്ന ഇരുട്ടു കോകികളുടെ വിരഹാഗ്നിയുടെ പുകയാണോ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നത് തിരുളിടത്തു പുകകാണമെന്ന യുക്തിയേ ആശ്രയിച്ചാണ്. എന്നാൽ വിരഹാഗ്നി പുകയില്ലായ്കയാൽ അതു സങ്കല്പംമാത്രമാകുന്നു. ശങ്കിക്കുന്നു, വിചാരിക്കുന്നു, ആകാം, ആയിരിക്കാം, ഉപമിക്കുന്നു, പോലെ മുതലായവ ഉൽപ്രേക്ഷാശബ്ദങ്ങളാകുന്നു. വാച്യം എന്നും, പ്രതീയമാനം എന്നും, ഉൽപ്രേക്ഷയ്ക്കു രണ്ടു ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഉൽപ്രേക്ഷാശബ്ദങ്ങളോടു കൂടിയത് വാച്യം; ഇല്ലാത്തതു പ്രതീയമാനം.

മൻ. വണ്ണപ്രം വണ്ണപ്രങ്ങളിൽ ചേരും
വിശേഷം വൃത്തിരേകമം
ചന്ദ്രനെപ്പോലെ നിൽ വക്ത്രം
മെന്നു ലിപ്തി ഫലം ഹരനം

വണ്ണപ്രമായ ഉപമയെത്തിനും, അപണ്ണപ്രമായ ഉപമാനത്തിനും വിശേഷം കല്പിക്കുന്നത് വൃത്തിരേകം. ഉപമാനോപമയങ്ങൾക്കു ചില ധർമ്മങ്ങളിൽ ഐക്യമുണ്ടായിട്ടും വൃത്തിരേകം കല്പിക്കാം.

കണ്ഠ വിഷം ഭഗവതോ മമ തോഴി ചിത്തേ
ചിത്താവിഷം നിയതമെങ്കളിലേക്കു ഭേദം
കന്ദർപ്പനോടു പാശം കഷ്ടതകൾ മൂടാ -
മപ്പാലിയെപ്പിരികിൽ ഞാൻ പാമേശുല്ല്വം.

(ലീലാതിലകം)

൨൦. ദൃഷ്ടാന്തമൊമലങ്കാരം

ധർമ്മത്തിൽ പ്രതിബിംബമം

കീർത്തിമനങ്ങളുതൻ ഭൂവിൽ-

ചുറ്റുതൻകൊന്നിശാലിയും.

വണ്ണവണ്ണങ്ങളിൽ ധർമ്മത്തെ പ്രതിബിംബിപ്പിക്കുന്നതു ദൃഷ്ടാന്തം. ഉദാഹരണത്തിൽ കീർത്തിമൻ ബിംബവും കാന്തിശാലി പ്രതിബിംബവുമാകുന്നു.

തനയേ തവ സമ്പദത്ഥമുച്ചൈരിനിയോരാധ്യനെ നീ വരിച്ചുകൊൾക
ധനഹീനരിൽ നിന്നു യുദ്ധം പനിനീർവീണ്ണു കളം നിറഞ്ഞതില്ല.

(ലീലാതിലകം)

൨൧. ഹൃദയരഹ്യാദമേകുന

സഹഭാവം സഹോക്തിയും

ശത്രുക്കളോത്തു നികീർത്തി-

ദിഗന്തത്തിങ്കലേത്തിനാൾ.

ഹൃദയരഞ്ജകമായവിധം രണ്ടു ഭാവങ്ങളെ കേൾച്ചു പറയുന്നതു സഹോക്തി.

സീതാദേവിയ്ക്കു മെയിൽ പ്പൂക്കുമൊട്ടു സമം വില്ലുപൊങ്ങി, ധരിത്രി-
നേതാക്കന്മാർക്കൊക്കെയൊട്ടു സമ മധികം പൊട്ടി വേരായി, മണിൽ
ജാതാഭം വാൻപൊഴിക്കും സുമനികരമൊടൊന്നിച്ചുവീണു, തദാളി-
പ്രാതാരാവത്തൊടൊപ്പം ജനതയുടെ ജയാഘോഷമെങ്ങും മുഴങ്ങി.

(രാഘവാല്മീകിയം)

൨൨. അനേകമൊരു ധർമ്മത്തിൽ-

ചേർന്നിട്ടു നതു ദീപകം

മദത്തലാനശോഭിക്കു-

മൗദിക്യംകൊണ്ടു മന്നവൻ.

അനേകം വസ്തുക്കൾക്കു് ഒരു ധർമ്മത്തിലനപയംകല്പിക്കുന്നത് ദീപകം.

൨൩. വിശേഷണമഭിപ്രായ-

യുക്തമൊകപരീകരം

സുധാംശുവേലരിക്കുന്നേൻ
തവോപോക്ഷെട്ടമേശിവൻ.

വിശേഷണം സാഭിപ്രായമാകുന്നതു പരികരം. സുധാംശുവേലരിക്കുന്നവൻ എന്ന വിശേഷണത്തിൽ ചൂടിനെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ശക്തിയുള്ളവൻ എന്ന അഭിപ്രായത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

നിരന്തരം നിരപമഭൂഷണവ്രജാൽ പൂർണ്ണമമ്മണികൾവഹിച്ച ജാനകി സുമൃയപ്പെഴുതിഹരതഗർഭയാ മൊരമ്മയെസ്സുപദി ജയിച്ചു വൈഭവാൽ
(രാഷ്ട്രയാഭൂതം)

ഇവിടെ 'അമ്മ'യുടെ വിശേഷണമായ രതഗർഭ എന്ന പദത്തിൽ, ബഹുവിധങ്ങളായ മണികളെ അകത്തു വഹിക്കുന്നവൾ എന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തെ, പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

൨൪. വിശേഷ്യമതഭിപ്രായ-
യുക്തമകതദങ്കരം.
പുരുഷാർത്ഥങ്ങൾ നാലേക-
മവൻദേവൻചതുർഭുജൻ.

വിശേഷ്യം സാഭിപ്രായമാകുന്നതു പരികരാങ്കരം. ഉദാഹരണത്തിൽ വിശേഷ്യമായ ചതുർഭുജപദത്തിൽ നാലു പുരുഷാർത്ഥങ്ങളെ കൊടുക്കുവാൻ ശക്തിയുള്ളവൻ എന്ന അഭിപ്രായത്തെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

൨൫. വണ്ണപ്രാവണ്യങ്ങൾതൻധർമ്മ-
സംയോഗംതുല്യയോഗിത
കൂമ്പിടനുസരോജങ്ങൾ
കാമിനീവദനങ്ങളും.

ഉപമേയത്തിന്റേയും ഉപമാനത്തിന്റേയും ധർമ്മത്തിനുള്ള സംയോഗം തുല്യയോഗിത.

൨൬. വസ്തുവിനുള്ളഭാവത്തെ-
യതുപോൽത്തന്നെ ഹൃദ്യമാൻ

വ ണ്ടി ചി ട വ ത ങ്ക ങ്ക ത ൾ
സ്വ ഭ ങ്ക വ ങ്ക ക തി യ ല കൃ തി .

വസ്തുവിന്റെ ഭാവത്തെ അതുപോലെതന്നെ വണ്ണിക്ക
ന്നതു സ്വഭാവോക്തി. കവി ഗ്രഹിക്കുന്ന സ്വഭാവം സാധാര
ണ ലൗകികൻ അറിയാൻ കഴിയാത്തതായിരിക്കണം.

മിന്നീടും ഘമ്ലലേശം മുഹൂരിളകിത വാർകണ്ഡലം നീളെ മണ്ടം -
കന്നൽക്കണ്ഠശോഭൻ കലുങ്ങും കചകലശ മഴിഞ്ഞംസസംസക്തകേശം
മന്ദം കൊഞ്ചുന്ന പൊന്നിന്തരിവള ചിലനാളോമൽ പന്താട്ടമാര -
ണ്ടനേരം കാണകിലെന്താർശരണ മെരിപൊരിക്കൊണ്ടു തണ്ടംപ്രമോദം
(കൊടിയവീരനും ചമ്പു)

ഇവിടെ പത്തുകുളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു നായികയു
ടെ ഭാവത്തെ അതുപോലെ തന്നെ വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

പിന്നെയെഴുന്നേറ്റു ധന്യമായുള്ളോരു നന്ദന്റെ മന്ദിരം തന്നെക്കണ്ടാൻ
കാലികരനുളളൊരൊച്ചയുണ്ടെങ്ങുമേ ബാലന്മാർ കോലുന്ന ലീലകളും
ഒന്നിനോടൊന്നു കലൻ കുളിക്കുന്ന കന്നുകിടാക്കളുമുണ്ടു ചെമ്മ
കാളകൾ തങ്ങളിൽ കത്തിത്തന്നിട്ട ധൂളിയെഴുന്നമുണ്ടോരോദിക്കിൽ
ധേനുക്കളെച്ചെന്നു ചാലെ കുറപ്പാന്നായ് ചേണൊ പാൽക്കിഴവേളു കയ്യിൽ
ചേലമുരുകിന കാഞ്ചിയുമാണ്ടുള്ള നീലവിഭോചനമാരുണ്ടെങ്ങും
ഗോക്കളെപ്പേർചൊല്ലിച്ചാലേവിളിക്കയും പാൽക്കിഴതാവെന്നുചൊല്ലുകയും
ചേൽക്കണ്ണിമാരുടെ വാക്കുകുളിങ്ങനെ കേൾക്കാലിവന്നിതേ പാക്കുന്തോരും
എന്നുടെ കന്നിനെക്കണ്ടതില്ലേന്തോഴി നിൻവീട്ടിലെങ്ങാനുമുണ്ടോ കണ്ണ
എന്നങ്ങു തങ്ങളിൽ ചോദിച്ചുനീന്നുള്ള സുന്ദരിമാരുമുണ്ടെങ്ങുമിങ്ങും.

(കൃഷ്ണഗാഥ)

നന്ദഗോപരുടെ ഭാവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ (സന്ധ്യാകാ
ലത്തെ) വണ്ണനത്തിൽ ഒരു ഗോപഗൃഹത്തിന്റെ സ്വഭാവ
ങ്ങൾ ഭംഗിയായി കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

൨൭ യ മ ങ്ക ത്വ മ തു ത ങ്ക ന ങ്ക
യ ങ്ക കി യേ ങ്ക ങ്ക വ ങ്ക റി യേ ങ്ക
കു ല്ലി ചി ട മ ല ക ങ്ക
കെ ല്ല ങ്ക മ തി ശ യേ ങ്ക ക തി യ ങ്ക .

വാസ്തവമായിട്ടുള്ളതിനെ കൃത്രിമം കരച്ചോ കുലിക്ക
ന്നതു അതിശയോക്തി.

തിരേ തസ്യ ത്രിഭുവനഗതിശ്രാന്തകീർത്തഃ പ്രതീപ-
പ്രാകാരം കൊണ്ടുകെഴുതിടം വിമ്മിഷിപാലമൗലേഃ
ശൃംഗാഗ്രംകൊണ്ടണിമതിതൊടും ശോപുരത്തിന്നുപാദേ
ഭൂപാലാനാം മഹിതകനകത്തണ്ട തീണ്ടിടുമേടം

(ഉ സന്ദേശം)

ഇവിടെ 'ശൃംഗാഗ്രംകൊണ്ടണിമതി തൊടു'ന്നതു അതിശയോക്തിയുടെ കല്പനകൊണ്ടാണ്. ഉള്ളതിനെ അധികമായി വണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള അതിശയോക്തിയാണിതു. വാസ്തവമായുള്ളതിനെ വളരെക്കൂടു പറയുന്നതിന്നു താഴെ ഉദാഹരണം കാണിക്കുന്നു.

നിതംബവും സുനയനവും ചിരവാൻ
ചിതം തദാദ്യയമുള്ളവാഴകൊണ്ടുജൻ
ഭൂതം ദരിദ്രതയെ വഹിക്ക മുഖമാ
മിതത്തൊടാ വയറധികം കൃശാംഗഭാവം.

(രാജാവാല്മുദ്രയം)

ഇവിടെ ഉദരത്തിന്നു സപാഭാവികമായിട്ടുള്ള കൃശത്വത്തെ വളരെ അധികം കൂടു വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

രൂപകാതിശയോക്തി, സംബന്ധാതിശയോക്തി, അസംബന്ധാതിശയോക്തി, അക്രമാതിശയോക്തി, ഹേതുപതിശയോക്തി, എന്നു അതിശയോക്തിക്കു പല ഭേദങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഉപമേയോപമാനങ്ങൾക്കു അഭേദത്തെ കല്പിച്ചു ഉപമേയത്തെ കാണിക്കാതെ ഉപമാനത്തെ മാത്രം കല്പിക്കുന്നതു രൂപകാതിശയോക്തി.

പാരാതേ രണ്ടു ചൊമ്പുവടിയിൽ നടുവിൽ മൂലത്തടം പിന്നെ മോളിൽ -
പ്പോരാടും രണ്ടു പൂമൊട്ടതിനു പരി ലസൽപ്പല്ലവത്തെല്ലിവണ്ണം
താരുണ്യത്തുള്ള ചൈക്കൊണ്ടുണ്ടാരു ചിയൊടാസ്ഥാണുവിൽ ചൂരിമിന്നും
കാരുണ്യം പ്രല്ലാസദിവ്യാഞ്ചിതകനകലതേ! ദേഹി മേ ദേഹസൗഖ്യം
(വെണ്ണമ്പി മഹൽനമ്പൂതിരിപ്പാട്)

ഇവിടെ പൂവു മുതലായ ഉപമാനങ്ങളെ മാത്രം കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. അയോഗത്തിൽ യോഗം കല്പിക്കുന്നതു സംബന്ധാതിശയോക്തി.

നീരാടിന്റേറാർ ചില ചലദന്മാർ പൂണ്ണചന്ദ്രാഭിരാമം
വഹ്നം മുക്കംപൊഴുതു മുഴുവൻ കൂമ്പു മായൽപ്രസൂനം
കൂടിപ്പിന്നെ തെളിവിനൊടെ ലാക്കുവിണ്ണിച്ചിരിച്ചി
ട്ടുഭോജനാനാം പകലപി നിറക്കെടിഞ്ഞിട്ടുവോൻ.

(ഉ. സന്ദേശം)

യോഗത്തിൽ അയോഗം കല്പിക്കുന്നതു അസം വന്ധാ
തിശയോക്തി.

മൽക്കളഞ്ചരമതിൽ കളിച്ചുകൊണ്ടു മീ യഴകതൊക്കയും
മുഷ്ട വിട്ടുടനടുക്കൽ വന്നു നിജഭക്തിലാക്കിടുകിലക്കനം
ഉൽക്കടൻ മദനനോക്കിലശപിശശിശുനെന്നി ചരതൊക്കയും
തക്കമോടഹഹ വെക്കുമോടിമല പൂക്കിടാതെ തല പൊക്കിടാ.

(വെണ്ണണി മഹൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്)

കാര്യകാരണങ്ങളുടെ യോഗം അക്രമാതിശയോക്തി.

വഷം ഇടൻ പാമ്പുസ്രീ-
മിഴിയും മുകിലും സമം.

(ഭാഷാഭൂഷണം)

ഇവിടെ മേലും വർഷിക്കുന്നതു പാമ്പുസ്രീകൾക്കു കറ
യാൻ കാരണമായിരിക്കുന്നു. കാര്യകാരണങ്ങൾക്കു അഭേ
ദം കല്പിക്കുന്നതു ഫേതപതിശയോക്തി.

പുരികഴൽനികരത്തിൽ പ്പുനിലാവിന്റെ സത്തും
പുരികലതയിലോമൽ ക്കാമസാമ്രാജ്യസത്തും
പരിചിനൊടു ധരിക്കും പർവ്വതാധീശനുള്ള.

പ്രാമസുകുതവല്ലിയെപ്പൊഴും കൈതൊഴുന്നേൻ.

(ചെങ്ങന്നൂർ രവിവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ)

ഇവിടെ പർവ്വതാധീശൻ സുകുതം നിമിത്തമുണ്ടായതാ
ണെന്നുള്ള കാരണത്തിന്നു അഭേദം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉപ
മേയത്തിനും ഉപമാനത്തിനും അഭേദം കല്പിക്കുന്നതു രൂപ
കം; ഉപമേയത്തിന്നു പകരം ഉപമാനത്തെ ആരോപിക്കുന്ന
ത് രൂപകാതിശയോക്തി; കാര്യകാരണങ്ങൾക്കു അഭേദം ക
ല്പിക്കുന്നതു ഫേതപതിശയോക്തി; എന്നു ഇവയ്ക്കുള്ള വ്യത്യാ
സം. ലോകപ്രസിദ്ധമായ ഒന്നിനെ അതിൽനിന്നു അന്യ
മായി കല്പിക്കുന്നതു ഭേദകാതിശയോക്തി.

അന്യം തന്തിവർ തൻ രൂപ മന്യം കാന്തിരിലാസവും
തന്പിയാളിവർ ധാതാവിനന്യോദശകന്യഷ്ടിയാം.

(സ്വന്തം)

രൂപാദികൾ ലോകപ്രസിദ്ധങ്ങളാണെങ്കിലും തന്മന്യ
ങ്ങളായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

൨൮ പ്രസ്തുതത്തിലവണ്ണപ്രകാരം
സമാസോക്തിയലങ്കൃതി
ഐന്ദ്രിതന്റെ കമലം രക്തം
ചംബിക്കുന്ന നിശാകരൻ

പ്രകൃതമായ വസ്തുവിനെ വണ്ണിക്കുമ്പോൾ, അതിന്റെ
വിശേഷണസാമ്യത്താൽ അപ്രകൃതവസ്തുധർമ്മംകൂടി കാണി
ക്കുന്നതു, സമാസോക്തി. കിഴക്കു ചന്ദ്രൻ ഉദിക്കുന്നു എന്ന
ഉദാഹരണത്തിൽ, ഒരു കരമുകന്റെ കരമിനീവദനചംബ
നരൂപമായ പ്രകൃതിയേയും കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. അത്ഭുത
യത്തെ സംക്ഷേപമായി കഥിക്കുന്നതു സമാസോക്തി എന്നു
അർത്ഥം.

താനെന്നും പാശിയോടൊത്തനിശമമരുമാ തന്പിയാൽ ചേർന്നു തുംഗം.
സ്ഥാനഭ്രംശം ഭവിച്ചു വസുഗണമഖിലം നഷ്ടമായ് തീർന്നു വേഗം
ദീനതപം പുണ്ടു കഷ്ടം പതിതനില കലനംബരം കൂടിയില്ലാ.
തുനംപ്രകൈക്കൊണ്ടു ചണ്ഡലുതി ചരമഭഗായിനനാൽ മീനമുത്തൻ.

(രാഘവാല്മീകിയം)

പ്രകൃതമായ സന്ധ്യയെ വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ പദ്യ
ത്തിൽ ഒരു ധൃത്തന്റെ അധഃപതനത്തെക്കൂടെ കാണിച്ചി
രിക്കുന്നു.

൨൯ അസംഗതിയതാമഹേന്ദ്രം -
കരയ്ക്കുണ്ടാകേണ്ട ഭാരത
വിഷമമേഘം കടിയ്ക്കുന്നു
മുഹൂർത്തത്തിനു പരമമർദ്ദം.

കാര്യകാരണങ്ങൾക്കു അടുപ്പമില്ലാതിരിക്കുന്നത് അസംഗതി. ഒരു ദിക്കിൽ വിഷ്വാനം ചെയ്താൽ വേറെ ഒരു ദിക്കിൽ മോഹം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ഉദാഹരണത്തിൽ മേഘം വിഷ്വാനം ചെയ്യുന്നു; [ജലത്തെ ഉള്ളിലാക്കുന്നു] എന്നാൽ മോഹത്തെ പ്രാപിക്കുന്നത് പാമ്പസ്ട്രികളാണ്; [വഴി പോക്കന്മാരുടെ ഭാര്യമാർ മഴക്കാറുകൾ വിരമദഃഖം വലിച്ചു മോഹാധികൃതനെ പ്രാപിക്കുന്നു] ഇവിടെ അസംഗതി.

നിലയ്ക്കു ചൊന്നാനിനിരകൊണ്ടു തമ്പുവീ.

കലം രസാലവളയലങ്കരിക്കവേ

അലങ്കരിഞ്ഞതിന്നു നൂപാലകൾ ഏ -

തലങ്ങളാണതു നിരപ്പിക്കിലത്തുതം.

(രാഘവാദ്യഭയം)

ഇവിടെ അലങ്കരിച്ചതു ഒരിടം; അലങ്കരിഞ്ഞതു വേറെ ഒരിടം;

൩൦ വിശേഷേഷാക്തിയത്വംകാര്യം -

നദയംഹേതുവല്ലിലും

സൂരഭീപമെരിഞ്ഞീട്ടും

ഏൽസ്തോഷയമില്ലതേ.

കാരണം ഉണ്ടായിട്ടും കാര്യം സംഭവിക്കാതിരിക്കുന്നത് വിശേഷേഷാക്തി. ഉദാഹരണത്തിൽ സൂരനാകുന്ന വിളക്കു കത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നിട്ടും സ്തോഷയം (തൈലനാശം—പ്രണയക്ഷയം എന്നും) ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നുള്ളതിനാൽ വിശേഷേഷാക്തി.

൩൧ അസംഭവമതാമത്വം -

മുണ്ടാകാൻ കഴിയത്തക്കതു

ആരോർത്തിതിടയകൊച്ചൻ

കുന്നുപൊക്കിട്ടമെന്നതാൽ

ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്ത അത്വത്തെ വണ്ണിക്കുന്നത്

അനന്ദവം. ഒരിടയക്കൂട്ടി പൂർത്തത്തെ ചുമക്കുക എന്നതു ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്തതാണ്. [ഉദാഹരണം ഭഗവാന്റെ ഗോവർദ്ധനോദ്ധാരണത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.]

൩൨ ന ൦ ന ൦ ത്ത ൦ ത്ത ക മ ൦ ൦ ട്രേ ഷ ൦
 വ ണ്ണ ൧ ൦ വ ണ്ണ ൧ ൦ ഭ യ ൦ ശ്രീ ത ൦
 സ ്വ ജ്ഞ മ മ ലി മ ൦ ജ ൦ വ
 ക ൦ മ ൦ ച ക്ക ട്ട ന മ്മ ജി ത്.

ഒരു വാക്യത്തിൽ പല അർത്ഥങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതു ഘോഷം. വണ്ണപ്രത്തേയും അപണ്ണപ്രത്തേയും വണ്ണപ്രവണ്ണപ്രഭേയും ആശ്രയിച്ചു ഇതു മൂന്നവിധം; രണ്ടു അർത്ഥവും വണ്ണപ്രത്തിനു യോജിക്കുന്നതു വണ്ണപ്രഘോഷം, യോജിക്കാത്തതു അപണ്ണപ്രം.

പുഷ്പസ്വപ്നം സുജ്ഞാനേന മമ വദിദ്വിശ്വതൃക്കുളാലമ്പനം
 ഭക്താൻ വാരണമുണ്ടുതേ മമ തഥാ കൊട്ടാരവാരകുലം
 കടും തന്നരിയില്ലതേ മമ തഥാപ്രഷ്ടിക്ക കല്പാദിപും
 സേവിച്ചട്ടകിയൻ ചിരേണ വൃപതേ! തപശ്ശുലൂനായിടിനേൻ

(കുഞ്ചൻ നമ്പ്യാർ)

രണ്ടു അത്ഥവും വണ്ണച്ചത്തിനു യോജിക്കുന്നതിനാൽ ഇവിടെ വണ്ണച്ചുരുക്കം.

പുഷ്പവാനന്തവിലാസം
കാട്ടുമലയ്ക്കുള്ളിലാണ്ടു വിലസിടും
ലുബ്ധാജിപട്ടശരത്താൽ
വിശം കമലത്തിനൊക്കമിമ്മിഴിയാൾ.

(தேவியா தேவியா)

രണ്ടു അത്ഥവും അപ്രകൃതമാകയാൽ ഇതു അവസ്ഥ
ശൂന്യം.

തേങ്ങളാൽ സപദി നന്ദിയൊടീഡ്യമാനൻ
തേിപ്പു കഷ്ടമതിന്നു ലതിശോഭിതാംഗൻ

ശ്രീവഞ്ചിമൂലപാത്രപൻ ശ്രീതലോകപാലൻ
സർവ്വജ്ഞനായി വിലസുന്നിഹ രാജമൗലി.

കരതം വണ്ണപ്രത്തിനു യോജിക്കുന്നതും മറ്റതു അപ്ര
കൃതവുമകയാൽ ഇവിടെ വണ്ണപ്രവണ്ണഗ്ലോഷം.

ഗ്ലോഷം, സഭംഗം, അഭംഗം എന്നു വേറെയും രണ്ടു വി
ധം ഉണ്ട്. രണ്ടു വിധം പദം മുറിച്ചു അതം കല്പിക്കുന്നതു
സഭംഗഗ്ലോഷം.

തീരാവിലങ്ങു പണി നോക്കിട്ടമിജ്ജനത്തി-
നീവേല വിട്ടൊഴിയുവാൻ വിധിയേകിടേണം
പ്രാത്ഥിച്ചിടേ ജ്വലനിയമ്പൊട്ടു കാട്ടുവച്ചു.
നക്ഷത്രമാലയിഹ വിണ്ണുപദേ നമിച്ചാൻ.

(രാ. ച. വിലാസം)

ഇവിടെ തീരാ, വിലങ്ങുപണി, തീ, രാവീൽ, അങ്ങ, പ
ണി എന്നു രണ്ടുവിധം പദം മുറിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നതിനാൽ
സഭംഗഗ്ലോഷം. മുമ്പു കൊടുത്ത 'ഭൂതങ്ങളാൽ' ഇത്യാദിപദ്യം
അഭംഗഗ്ലോഷത്തിന് ഉദാഹരണം.

ശബ്ദഗ്ലോഷം അത്ഥഗ്ലോഷം എന്നു ഗ്ലോഷം വേറെയും ര
ണ്ടു വിധമുണ്ട്. ശബ്ദത്തിന്റെ നാനാത്വത്തെ ആശ്രയിക്കുന്ന
തു ശബ്ദഗ്ലോഷം.

അന്നമുണ്ടു കുളമോ കബന്ധമു -
ണ്ടുനതക്ഷിതിപയുദ്ധഭൂമിയോ
എന്നതല്ല പലഹാരമുണ്ടു നൽ -
സ്സന്നതാംഗിയുടെ ചാരുകണ്ഠമോ.

(ഉമാകേരളം)

അത്ഥത്തെ ആശ്രയിച്ചുള്ളതു അത്ഥഗ്ലോഷം.

ശതമഖഹരിദേഷാ ഹന്ത ജാതാസരാഗാ
സമുപസരതി നാഥേ! തനപി നീയെന്നപോലേ
നയനപുടമിദാനീം നീ തുറന്നീട്ടു പൊൽത്താ -
മരനമുചർ പോലേ മേദിനിവെണ്ണിലാവേ!

(മന്ത്രോത്സവം)

സഭംഗശ്ലേഷം ശബ്ദാലങ്കാരമാണെന്നും, അഭംഗശ്ലേഷം അത്ഥാലങ്കാരമാണെന്നും, രണ്ടും ശബ്ദാലങ്കാരമാണെന്നും, രണ്ടും അത്ഥാലങ്കാരമാണെന്നും, ശ്ലേഷം ഒരു സ്വതന്ത്രമായ അലങ്കാരമേ അല്ലെന്നും, ആലങ്കാരികന്മാർ പല വാദങ്ങളുമുണ്ട്. രണ്ടും അത്ഥാലങ്കാരമാണെന്നുള്ള അപ്പയോദീക്ഷിതരുടെ അഭിപ്രായം സ്വീകരണീയമാകുന്നു. സമസോക്തി വിരോധാഭാസം വക്രോക്തി മുതലായ പല അലങ്കാരങ്ങൾക്കും ശ്ലേഷം മൂലമാകും. രൂപകം ഉപമ ഉൽപ്രേക്ഷ മുതലായ പല അലങ്കാരങ്ങൾക്കും ശ്ലേഷം യോജിക്കുന്നു.

സുദിനന്വോൽ വിരാജദ്രാഗിണോല്ലസിതമായ്
 ഭൂതഹമ്പോൽ പ്രവാളാനുവിലശിഖരമായ്
 തരണീപാദന്വോൽ ബഹുലാക്ഷാലങ്കൃതമായ്
 ശശഹരിണീയോഗന്വോൽ സമരതകമായ്
 പാവുതീദേഹം പോൽ രുദ്രാക്ഷലോഭനീയമായ്
 സൽക്കവിവാക്കുപോൽ പ്രകടിതനാനാത്മകമായ്.

(അഷ്ടമീപ്രബന്ധം)

ഇവിടെ ഉപമ ശ്ലേഷം കൊണ്ടു സിലമായിരിക്കുന്നു.

൩൩ വക്രോക്തി വക്രമരംമട്ടിൽ
 ശ്ലേഷം തന്നെ കഥിപ്പതം

രാജിക്കുന്ന രവിനാ=സൂര്യനാലും, രാജിക്കുന്ന ദ്രാഗങ്ങളാലും ശോഭിക്കുന്നതും.

തളിർ വൃംപിച്ച കൊമ്പു; പവിഴം കൂടിക്കലൻ ശിഖരം.

വളരെ അരക്കുപായത്താലും അക്ഷങ്ങളാലും അലങ്കൃതം.

കാമശാസ്ത്രസിദ്ധമായ പുരുഷശ്രീജാതിവിശേഷം.

ഇച്ചരതി- മരതകസഹിതം.

ശിഖരൻ നേത്രങ്ങൾക്കു ആശ്ലാഭമുണ്ടാക്കുന്നതും. രുദ്രാക്ഷം കൊണ്ടു രമണീയം.

ബഹുവിധമായ അത്ഥം; പദാത്ഥം.

പയോധരത്തെ വീക്ഷിക്കൂ
മരദൂരഃ കഞ്ചുകത്തെ നീ

ശ്ലേഷത്തെ തന്നെ വക്രമായി പറയുന്നതു വക്രോക്തി. പയോധരത്തെ കാണുവാൻ പറയുന്ന നായികയോടു, പയോധരശബ്ദത്തിനു വക്രമായി (നേരെയല്ലാതെ) സ്കന്ദം എന്ന അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു, ഉരഃകഞ്ചുകത്തെ മാറുവാൻ നായകൻ പറയുന്നു.

നിത്യമോക്ത പരതന്ത്രയാണ ഞാൻ സത്യമെന്നൊടിഹ കൂട്ട കൂട്ടകിൽ
സൂത്രമായിട്ടുകയില്ല ദേവ! മേ. ലത്യബലമുളവാകയില്ലയോ
തന്ത്ര മെന്നതു പരം നികാമമങ്ങേന്തിട്ടന്ന പരതന്ത്രതന്നെ നീ
ചന്തമോട്ട വനദൾനോൽസുക. സ്വാന്തര്യായ തവ കാട്ട കൂട്ടിക്കാം.

(രാഘവാല്മ്യഭയം.

ഇവിടെ 'പരതന്ത്ര' 'കൂട്ടകൂട്ടുക' എന്നീ പദങ്ങൾക്കു, ഏറ്റവും തന്ത്രം സൂത്രമുള്ളവർ എന്നും, വനത്തെ കാണിക്കുക എന്നും, അർത്ഥം ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ വക്രോക്തി.

൩൪. ആ ഭാസതപഃവിരോധത്തിൽ
വിരോധം ഭാസനാമകം
ഹരം കൂടാതെ യുഗ്തനപി-
ഹരിതൻ നിൻസ്തനപായം.

വിരോധമില്ലാത്തതിടത്ത് അതിന്റെ ഹായ തോന്നിക്കുന്നതു വിരോധഭാസം; ആദ്യം തോന്നുന്ന വിരോധം പിന്നീട് ആഭാസമായിബ്ദവിക്കുന്നു. ഹരംകൂടാതെതന്നെ നിന്റെ സ്തനപായം ഹരിയാണെന്നുള്ളതിൽ ആദ്യം വിരോധം തോന്നുന്നു. ഹരിശബ്ദത്തിനു ഹരത്തോടുകൂടിയത് എന്ന അർത്ഥമല്ലാതെ, മനോഹരമായതെന്ന് അർത്ഥംകല്പിച്ച്, ആദ്യം തോന്നുന്ന വിരോധത്തെ ആഭാസമാക്കുന്നു.

൩൫. ഹേതു കൂടാതെ താൻ കർത്തു-
മുണ്ടാവതു വിഭാവന

ചെമ്പഞ്ഞിച്ചുറ്റതേയ്ക്കതെ
തന്നേശംഭവൽപ്പദം.

കാരണകൊണ്ടു കാൽമുണ്ടാകുക എന്ന ന്യായത്തെ വിട്ടു, കാരണകൂടാതെ കാൽ ഉണ്ടാകുന്നതു വിഭാവനം ചെമ്പഞ്ഞിച്ചുറ്റതേയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് കാലിനു ചുവപ്പുണ്ടാകുന്നത്. ഇതുകൂടാതെതന്നെ (കാരണവിരഹത്തിങ്കലും) കാൽ ചുവക്കുക, എന്ന കാൽ സംഭവിച്ചതിനാൽ ഇവിടെ വിഭാവനം വിഭാവന പലവിധത്തിൽ ഉണ്ട്.

(൧) കാരണം പൂർത്തിയായിട്ടില്ലാതിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയിലും കാൽമുണ്ടാകുന്നത്.

(൨) പ്രതിബന്ധമുണ്ടായിട്ടും കാൽ ഭവിക്കുന്നത്.

(൩) അകാരണമായി കാൽമുണ്ടാകുക.

(൪) കാൽസ്വന്തമായി വിഭവമായിരിക്കുക. കാരണമുള്ള ലക്ഷ്യത്തെ കാൽ ഭവിക്കുക എന്ന അർത്ഥം.

(൫) കാൽത്തിൽനിന്നു കാരണമുണ്ടാകുക.

ക്രമേണ ഉദാഹരണം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

മുറ്റപാകം ശരംകൊണ്ടു ഭൂജയിക്കുന്നു മന്മഥൻ

ശരം മുറ്റലമാകയാൽ ജന്മത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തി അപൂർണ്ണമാകുന്നു

ചേ! നിൻ ഖരഗുമാരം സപ്പം ഭംഗിക്കുന്നു നരേന്ദ്രരെ

ഇവിടെ നരേന്ദ്രത്വം (വിഷവൈദ്യഭാവം, രാജശ്രേഷ്ഠത്വം) പ്രതിബന്ധമായിരുന്നിട്ടും ഖരഗുമാരനായ സപ്പം നരേന്ദ്രനാകെ ഭംഗിക്കുന്നു. വിഷവൈദ്യന്മാർ സപ്പങ്ങളുടെ ശക്തിയെ കെടുത്തുനവരാണെല്ലോ; അതിനാൽ ഇവിടെ പ്രതിബന്ധമുണ്ടായിരുന്നിട്ടും കാൽത്തിലാൽ ഉല്പത്തി സിദ്ധമാകുന്നു.

വീണാനാദം ശബരികിന്നു ചതിച്ചിട്ടു നികളുതം

ശംഖിൽനിന്നു വീണാനാദമുണ്ടാകുവാൻ കാരണമില്ല.

(കഴുത്തിൽനിന്നു മനോഹരമായ ശബ്ദം പുറപ്പെടുന്നു എന്നു സാരം.) ഇവിടെ അകാരണമായി കാര്യത്തിന്റെ ഉല്പത്തി.

ശിതാംശ കിരണം മെയിൽ ചൂടേല്പിക്കുന്നിതോരവം

ചന്ദ്രകിരണങ്ങൾക്കു ചൂടുണ്ടാകുക, സ്വഭാവവിരുദ്ധമാകയാൽ, ഇവിടെ കാരണാനുക്രമമല്ലാതെ കാര്യത്തിന്റെ ഉല്പത്തി.

കരകല്പദ്രുമോൽഭുതം പുകഴ്പ്പാൽക്കടൽതാവകം

സമുദ്രത്തിൽനിന്നു കല്പവൃക്ഷമുണ്ടാകുക എന്ന കാരണ കാര്യങ്ങളെ മറിച്ചു, വിരുദ്ധമായി കരുമാകുന്ന കല്പവൃക്ഷത്തിൽനിന്നു യശസ്സായ പാൽക്കടൽ ഉണ്ടായി എന്നത്, കാര്യത്തിൽനിന്നു കാരണത്തിന്റെ ഉല്പത്തി.

൨൬. ആനന്ദരൂപ്യമേഴുമുദമുട്ട
വണ്ണിപ്പതുസമാഹര്യം
ഹരിയരംനിങ്കുചേർത്തപി
ഹരിയവതുയുക്തമരം.

ആനന്ദരൂപ്യമുള്ളവിധം വണ്ണിക്കുന്നതു സമാലങ്കാരം. നിന്റെസ്തനം ഹാരി ആകയാൽ (ഹാരത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നത്) അതിനു ഹാരിത്വം (മനോഹരത്വം) യുക്തമാണ്.

൨൭. വിഷമംചേർച്ചയില്ലാത്ത
മട്ടുകല്പിക്കുമത്ഥമരം
ശിരിഷമുദവരംനിന്നെ
യെങ്ങാണീമദനജപരം.

ചേർച്ചയില്ലാത്തവിധം അത്ഥം കല്പിക്കുന്നതു വിഷമം; കാരണത്തിനു ചേരാത്തവിധം കാര്യമുണ്ടാകുന്നതു; നിന്റെ ശരീരം എത്ര മുദവാണ്? കഠിനമായ ഈ മദനജപരംഎവിടെ? ഇവിടെ മദനജപരം ശരീരത്തിനു സമമല്ലാത്തതിനാൽ വിഷമം.

൩൧. ഫലത്തിന്നുതിരുംമട്ടു
സംഭവിക്കുവിചിത്രമും
സത്തുക്കളുനതിക്കായി-
ത്തഴുനുപരമുച്ചിയിൽ.

ഇഷ്ടമായ ഫലത്തിനു വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നതു വിചിത്രം. സജ്ജനങ്ങൾ ഫലമായ ഉന്നതിക്കുവേണ്ടി തദവിപരീതമായ താഴ്മയെ പ്രാപിക്കുന്നു. (സത്തുക്കൾ ഉൽക്കൃതിക്കുവേണ്ടി വിനീതന്മാരകുന്നു.)

൩൨. ആധാരമരമരമധേയം
വണ്ണിപ്പതുവിശേഷമും
ദീപത്തിൽ വാണിരുട്ടു-
കരമരമരമരവിദ്യം.

ആധാരമില്ലാതെയും ആധേയം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു വിശേഷം. രാത്രിയിലും (സൂര്യരശ്മികൾക്ക് ആധാരമായ സൂര്യന്റെ അഭാവത്തിലും) അർക്കമങ്ങലാകുന്ന ആധേയം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു വിശേഷാലങ്കാരത്തിന് ഉദാഹരണം.

൨൩. ഉപകാരമതന്ത്രോ-
മേലതന്ത്രോനാമകം.
രത്രിയൽ ശശിശോഭിപ്പു
ശശിയൽ രത്രിയുതഥം.

അന്ത്രോന്ത്രം ഉപകരിക്കുന്നത് അന്ത്രോന്ത്രാലങ്കാരം.

൨൪. ഫേതുക്കൾക്കുളമൊറി-
ച്ചേക്കുകാരണമാലയം
നയൽഭവിക്കുംശ്രീ, ശ്രീയൽ
ത്വംഗംദാനനകീർത്തിയം.

കരു കാരണത്തിന്റെ കാര്യം മറ്റൊന്നിനു കാരണമായും, അത് അടുത്തതിനു കാര്യമായും, അതു അതിനടുത്തതിന്റെ കാരണമായും, ഈ ക്രമത്തിൽ ഫേതുകൾക്കുളമെ

ചേർന്നു കാരണമാല. ഉദാഹരണത്തിൽ നയത്തിന്റെ കാര്യം ആയ ശ്രീ ത്രാഗത്തിനും, ശ്രീജ്ഞ കാര്യമായ ത്രാഗം കീർത്തിക്കും, കാരണമാകുന്നു.

൪൨. ഉ ക്തി യ ത്വ മ ണ ത ര ണ്യാ റ സ ണ
പ്ര കൃ ത മ ത്വ സ മ ത്വ ന ണ
ര റ വ ണ ന് പെ റ ക്കി ട് കെ ല റ സ ണ
ബ ലി ഷ്ട ട് ക്കേ ണ്ണ ട് ഷ്ട ട് .

പ്രകൃതത്തെ അന്യമായ അർത്ഥംകൊണ്ടു സമത്വിക്കുന്നതിന് അർത്ഥാന്തരസ്വരൂപം. രാവണൻ കൈലാസത്തെ പൊക്കി എന്ന പ്രകൃതത്തെ ബലമുള്ളവയ്ക്ക് എന്തും ചെയ്യാം എന്നു സമത്വിക്കുന്നു.

൪൩. ക റ വ്യ ലി ണ ഗ മ ല്ല ക റ ണ
സ റ വ്യ ണ ത്വ ത്തി ന് സ മ ത്വ ന ണ
ഗ വ്വി ല്ലി ട് കേ ണ്ണ നീ മ റ ണ !
ത റ ന് ത്രി ലേ റ ച ന ഭ ക്ത ന ണ .

സാധിക്കേണ്ട അർത്ഥത്തെ സമത്വിക്കുന്നതു കറവ്യലിംഗം. ഉദാഹരണത്തിൽ, ഞാൻ നിന്നെ ചുട്ട മൂന്നു കണ്ണുകളോടുകൂടിയ ശിവന്റെ ഭക്തനാകയാൽ എന്നോടു നിന്റെ ഗർവ്വ് ഫലിക്കയില്ലെന്നു സമത്വിച്ചിരിക്കുന്നു.

൪൪. അ ണ്യാ ഹേ തു വ ശ ണ ത് ക റ വ്യ-
സേ ഷ ക വ്യ ണ ത ണ് സ മ റ ധി യ ണ
സേ ണ ത് ക ണ്ണ യ ണ യി തി ത്ത ന പി-
യ സ്ത മി ച്ച ടി നേ ശ ന ണ .

പ്രകൃതമായ കാര്യത്തിന്നു അന്യഹേതുവിന്റെ ലാഭം നിമിത്തം സൗകര്യമുണ്ടാകുന്നതു സമാധി.

൪൫. ക്ര മ മ റ യ് പ്ര കൃ ത മ ത്വ ത്ത-
ലേ ച്ച ക്കേ ര ത റ വ ലി മ ത്ത

ശ്രീ പ്രിയൻ ചതുരാസ്ത്രൻ നി
സർവ്വജ്ഞതപവുമേലുവൻ.

കൃമമായി പ്രകൃതമായ അത്മത്തെ കുറിക്കുന്നത് രത്നാ
വലി. ത്രിമുർത്തികളുടേയും ഭാവം കുറിച്ചിരിക്കുന്നു. (ഉദാഹ
രണം.)

രന്ദ. ഗുണസാമ്യത്തിനാൽ ഭേദം
തേടുന്നതാകകമീലിതം
ഭവന്റെ കീർത്തിയാൽ വെള്ളി-
ക്കുന്നതെന്നറിയാതെയായ്.

ഗുണത്തിന്റെ സാമ്യംനിമിത്തം പൂത്രാസം തോന്നാ
തിരിക്കുന്നത് മീലിതം.

ര. അന്യത്തിന്റെ ഗുണം യോഗം-
ലേൽക്കുവാതെ തത്ത്വഗുണം
രാഗിയൊമന്റെ ഹൃത്തുതിൽ
വർണിതം രാഗമില്ലതേ.

ചേർച്ചകൊണ്ടു മറ്റൊന്നിന്റെ ഗുണം സ്വീകരിക്കാതി
രിക്കുന്നത് അതൽഗുണം.

രവ. പ്രേമധോക്തിദുഷ്ടലത്തിങ്കൽ
ബലമേറാമണപ്പതം
കളിന്ദിതീരജംനില്പ-
വണ്ണമയ്ക്കുസരളദമം.

അശക്തമായതിനു ബലമുണ്ടാക്കുന്നത് പ്രേമധോ
ക്തി.

രൻ. അത്യാക്തിയുള്ളതാതത്വ-
ശൈവ്യോദയോദി വണ്ണനം.
ഭവദാനത്തിനാൽ ഭൂപ!
യാചകന്മാർ കണ്വരായ്.

൫൦. സി രു ക്കി പേരി ന ന്നു ൦ ത്തം ൦

കുലി മിടുക്കി ചെമ്പു തറ

ഇ ന്നു വി ധ െ ച യ്യ ത്ത െ ര്ടേ െ ഷി െ.

കുരൻ തന്നെ ഭവൻ ഭവം .

പേരിനു യോഗത്താൽ മരൊരു അത്ഥം കല്പിക്കുന്നതു നിരൂകി. ഉദാഹരണത്തിൽ ദോഷാകരശബ്ദത്തിനു ദോഷങ്ങൾക്കു ഇരിപ്പിടമായവൻ എന്ന അത്ഥം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

മ. പ്രസിദ്ധകരണത്തിൽ

പ്രതിരോധധനം ൦ ൩ ൦ ൦

வினாக்கள்

തവൻ പാതിച്ചു മന്നമെ.

പ്രസിദ്ധമായ കാരണത്തിൽ അന്നദേശം ഉണ്ടാകുന്നത് പ്രതിഷേധം. യുദ്ധം ചെയ്യുക എന്ന പ്രസിദ്ധകാരണം കൂടാതെ ഭൂമിനെ ചവിട്ടിച്ച് ശത്രുക്കളെ കൊല്ലുക എന്നതിൽ അന്നദേശം സിദ്ധം.

3൨. വൃ ധ ജ ധ ക്തി യ ന്നു ഘ ണ തു ക്തി_

ത ള ള ള ള ള ള ള ള

ആ ര ട മ പ് പ ന്വ ട ടി ച്ച ട ത്ത ട ൾ

സ ഖി! ഞ ഞ് ഹ് ധ് സ ര ഞ് ഹി യ ഞ് .

പേരെ കാരണം പറഞ്ഞ് പ്രകൃതമായ വസ്തുവിനെ മറയ്ക്കുന്നതു പ്രാജ്ഞാക്തി. ഉദാഹരണത്തിൽ ചെറുതുരതിയൊരു സങ്കേതത്തിൽനിന്നു പററിയ പൊടിയെ, ഉദ്യാനത്തിൽനിന്നു പററിയതായി മറച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മെ. ചിണ്ടം തൻ ഗുണ സമ്പ്രദായി

பூவ்ருவமலகூதி

മ മ ര ക ണ 0 0 ശു വേ 0 0 ലു 0

ശ്രീ ശങ്കരൻ നിന്ദ ക്കു ൦ ത്വതിതൻ

മറ്റു കാരണങ്ങൾ തൃപ്തമായ തന്റെ ഗുണത്തെ
വീണ്ടും പ്രാപിക്കുന്നതു പൂർവ്വരൂപം.

൫൪. അ ത്വം ഹ പ ത്തി യ ന ക്ത ഹ ത്വം ഹ
കൈമുത്വത്താൽ ബീഭിഷ്തം
നിന്ദാപാൽ ജ്ജിതനായ് ചന്ദ്രൻ
പത്മത്തിൽ കഥയെന്തേക്കും.

കൈമുത്വം (എന്തിനറിപറയുന്നു എന്ന ഭാവം)കൊ
ണ്ടു പറയാത്തതിന്റെ അർത്ഥംകൂടി ഉണ്ടാകുന്നത് അർത്ഥാ
പത്തി.

൫൫. പ ത്വം യ മെ ഹ ന പ ത്വം യ ഹ
ലനകംസംശ്രയിപ്പതം
പത്മം വിട്ടിന്ദുവിൽ ചെന്നു..
ചേന്നനാരിമുഖദ്യുതി.

കൺതന്നെ പത്വംയം മുഖം അനേകം വസ്തുക്കളെ ആ
ശ്രയിക്കുന്നതു പത്വംയം.

൫൬. ഉത്തരോത്തരമുൽക്കണ്ഠം
സിദ്ധിക്കുവതുസാരമം.
മധുരം മധുവിശ്ലഷ-
മതിലും മധുരം പരം.

ഉത്തരോത്തരം ഉൽക്കണ്ഠം ഉണ്ടാകുന്നതു സാരം.

൫൭. പുരാതനചരിത്രത്താൽ
വണ്ണപ്രദായുദോത്തമം
രംമനംസീതയുപണ്ടു
വസിച്ചവനമറഞ്ഞിതു.

പുരാതനചരിതത്തെ കഥിച്ചു വണ്ണത്തിനു പ്രദായു
ണ്ടാകുന്നത് ഉദാത്തം. ശ്രീരാമനംസീതയുപണ്ടു വസീ
ച്ചതിനാൽ വനത്തിന്ന് ഉൽക്കണ്ഠം സിദ്ധമാകുന്നു.

ഓച്ച ബലിഷ്ഠശരൂവിൽ ഞെല്ല-
 മേരിടത്തു പരാക്രമം
 തൽബുദ്ധ്യകളോടൊയ്ക്കെച്ചു
 കറണിക്കിൽ പ്രത്യനീകമം.

കെ. ത്രിലോകത്തെ ജയിച്ചുള്ള
 നേത്രത്തോടോടു തോൽക്കുവാൻ
 തന്മിത്രമായ കണ്ണെത്ത-
 തൊഴെയൊക്കുന്നിതു ലലം.

ബലശാലിയായ ശരൂവിനെ തോല്പിക്കുവാൻ കഴിയാത്ത
 യാൽ, തൽബുദ്ധ്യകളോടു പരാക്രമംകറണിക്കുന്നതു പ്രത്യ
 നീകം. (ഉദാഹരണത്തിൽ) ഉല്ലലം, ലോകം മുഴുവൻ ജയി
 ച്ച നേത്രത്തെ കീഴടക്കാൻ സാധിക്കാത്തയാൽ, തൽബുദ്ധ്യവ
 യ കണ്ണെത്ത ആക്രമിക്കുന്നു, എന്നതിൽ പ്രത്യനീകം. (നേ
 ത്രം ചെവിവരെ നീണ്ടതാണെന്നും, ചെവിയുടെ മീതെ ഉല്ല
 ലാകൊണ്ടുള്ള അപതംസം വഹിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും, നരേം.)

നര. മമം മരയ്ക്കുവാനെ-
 സന്ധാനം ചെക്കുകതിയം
 ചിത്രത്തിങ്കൽ ബീഭത്സവം
 വരച്ചതു സഖീജനം

നര. കണ്ടപ്പോൾ പ്പശരംകയ്യിൽ-
 ചേത്തില്ലെന്നു വേളാതിനാൾ

മമം മരയ്ക്കുന്നതിന്നു മരൊന്നു ചേക്കുന്നതു യുകരി. നാ
 യിക തന്റെ കാമകന്റെ രൂപം ഏഴുതിയതു സഖികൾ ക
 ണ്ടപ്പോൾ, ഇതിൽ പുഷ്പശരം ചേക്കുന്നുണ്ടെന്നു മറച്ചു പറ
 ഞ്ഞതിനാൽ, താൻ കാമകന്റെ അല്ല കാമദേവന്റെ ആ
 ണ് രൂപം ഏഴുതുന്നതെന്നു യുകരി സിദ്ധമാകുന്നു.

ആക്ഷേപം സ്വയമുക്തത്തിൽ-
 പ്രതിഷേധം വിചിന്തനാൽ

൬൨. ചന്ദ്രകാടുകനിർവ്വചം
വേണ്ടിങ്ങുണ്ടൻപ്രിയമുഖം

സ്വയം പാഞ്ഞതിനെ, അല്പം വിചാരിച്ചതിന്റെ ശേഷം പ്രതിഷേധിക്കുന്നത്, ആക്ഷേപം.

സംഭാവനയുണ്ടായും
പിതൃണ്ടമെന്നുചൊൽകയും
൬൩. ശേഷനോതാൻതുനിഞ്ഞെന്നാൽ
വണ്ണിക്കുന്നിൻഗുണങ്ങളെ

അതുണ്ടായാൽ ഇതു ഉണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നതു സംഭാവന.

ആധേയമായൊരത്തെക്കും
ഉളുന്നതധികമുഖമും
൬൪. ഉള്ളകയ്യിൽലുരിച്ചാനും
കുറുതൻപയോധിയെ

ആധേയം, ആധാരത്തെക്കുറു വലുതാകുന്നത്, അധികം.

പരമാൺ പോലെ ലഘുവെന്നസ്ഥിതി.
കേരളീയംഗകചമൊൻ നിന്നെയും
താഴെ കടത്തിയവിടെത്തടിച്ചൊരും
സ്തംഭം തെരുങ്ങിമരുന്നതതുതം.

(രക്തം. ചരിതം)

ബഹുക്കൾക്കുവേലഭാവം
മൊന്നിൽ ഉച്ചകസമുച്ചയം
൬൫. കടിച്ചുനശിക്കുന്നു
ഭൂവിടുന്നതവരികൾ

അനേകം സംഭവങ്ങൾ കേൾച്ചു ഉണ്ടാകുന്നതു സമുച്ചയം.

സ മ ണ ളി ൽ വി രോ ധ ണെ
 വ ഫി പ്ത വി ക പ്ത മ ാം
 ന്ന. ശി ര ണേ ണ്ഡ റ ച റ വ മേ റ വേ ഗ റം
 ന മി പ്തി ക ടെ ട വ റി ക റം.

തുല്യശക്തികളായവയിൽ വിരോധം ഉണ്ടാകുന്നതു
 വികല്പം.

ക ന്നി ന്റെ ഗുണ ദോഷ ണ്ഡ -
 ഭൂ പ്ത റ സ റ മ റ റ തേ പ്ത യ റം

കന്നിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങൾ മറ്റൊന്നിനു ഉണ്ടാകുന്ന
 തുല്യം.

പോകാനുന! ചന്ദന! പ്രിയ! ഭവാനിന്നീസ്ഥലം വിട്ടുടൻ
 പോകാനോക്കുന്ന മലവംശനിരയെ പാത്രമാണിവനും
 ആകാരം നിജ മിടുത്തമിയവയുണ്ടാക്കുന്ന തീകൊണ്ടു ഹാ!
 വൈകാരികമുതന്നെയല്ല വിചിന്തം സർവ്വം ദഹിച്ചിടുമേ.

(സ്വന്തം)

നന്ദ ക ന്നി ന്റെ സ്വഭാവ മന്യു ണ്തി -
 ണേ ത്ത ക റ ത റ ക യ വ ജ്ഞ യ റം.
 പ ത്തം വി രോ ധ മ റ യി ടി ൽ
 ച റ ന്ത ന്തിൽ ഹ റ നി യ റം.

കന്നിന്റെ സ്വഭാവംകൊണ്ടുള്ള ഗുണദോഷങ്ങൾ മ
 റൊന്നിനു പറ്റാതിരിക്കുന്നതു അവജ്ഞ.

അത്മത്തെ ഏതെല്ലാം വിധം രസകരമായി കല്പിച്ചു
 പ്രയോഗിക്കാമെന്നു കാണിക്കുന്നതാണ് അലങ്കാരം. കാവ്യ
 ണ്തിൽ അലങ്കാരം നിസ്സാരമാണെന്നു പറയുന്നതു യുക്തമല്ല.
 'അത്മലങ്കാരമഹിതം വിധവേവ സരസ്വതീ' എന്നുള്ള മ
 തം കാവ്യത്തിൽ അലങ്കാരത്തിനുള്ള ഗൗരവത്തെ കാണി
 കുന്നു. അലങ്കാരശൂന്യമായ കവിത വിധവയായ സ്രീയെ
 പ്പോലെയാണെന്നുള്ളത് അനുഭവസിദ്ധമാണ്.

നൃപ. അക്ഷരവർത്തനം പ്രാസം -
മിതുണ്ടൊപലമാതിരി.

അക്ഷരങ്ങളെ ആവർത്തിക്കുന്നതു പ്രാസമാകുന്നു. ഇതു പലവിധം ഉണ്ടാകും. പ്രാസം എന്ന പദത്തിനു പ്രകുഷ്ണ (അതിശയേന) ഉള്ള ആസം (ത്യാസം) എന്ന് അർത്ഥം.

ദപിതു. തീയകവണ്ണങ്ങൾ -
കേരളവർമ്മയം
നന്ദ അനുപ്രാസം ഭിധം തപ -
പുത്രനുപ്രാസനാമവം.
മധുരവൃഞ്ജനാഭിഖ്യം
ലാടോരകാനുകുളം
ഓശബ്ദശോഭാകരം പ്രാസം
പദോദ്യന്തങ്ങളേവമാം.

ദപിതീയാക്ഷരപ്രാസം, തൃതീയാക്ഷരപ്രാസം, കേരളവർമ്മപ്രാസം, അനുപ്രാസം, പുത്രനുപ്രാസം, മധുരവൃഞ്ജനപ്രാസം, ലാടാനുപ്രാസം, ഹോരാനുപ്രാസം, പദോദിപ്രാസം, പദാന്തപ്രാസം, എന്നു പ്രാസം പത്തുവിധം.

എല്ലാ പദങ്ങളിലും രണ്ടാമത്തെ വണ്ണം കണക്കാക്കുന്നതു ദപിതീയാക്ഷരപ്രാസം. ഇതു കേരളഭാഷയുടെ തിര്യകംഗമാകുന്നു.

എല്ലാ പദങ്ങളിലും രണ്ടാമത്തെ വണ്ണം കണക്കാക്കുന്നതു ദപിതീയാക്ഷരപ്രാസം. ഇതു കേരളഭാഷയുടെ തിര്യകംഗമാകുന്നു.

പിന്നെ മുഹൂർത്തമാത്രം നിരൂപിച്ചു
ചൊന്നാനനിലാശജനോടു രാജവൻ
ചെന്നയോദ്ധ്യാപുരം പ്രാപിച്ചു സോദരൻ
തന്നെയും കണ്ടു വിശേഷമറിഞ്ഞു നി

വന്നീട്ടു കണ്ടുവെട്ടെ വൃത്താന്തവും ചുരുക്കം.

രൊന്നൊഴിയായതെവേണമെന്ന് ചൊല്ലണം.

(അദ്ധ്യായമദ്ധ്യം)

ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസം ഭാഷയുടെ പരിഷ്കാരസ്ഥിതിക്ക് അനുവശ്യമാണെന്നും, അതിനെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നും, ഭാഷാഭൂഷണത്തിൽ പാഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ അഭിപ്രായത്തിന് എതിരായി സുദീർഘമായ വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ ഉണ്ടാകുകയും, ഒടുവിൽ ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസം വേണ്ടതാണെന്നു തീർച്ചയാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

“വാസന്തി മധുവാൻവാതിനു സജാതീയദിവിതയാക്ഷരപ്രാസത്തിപ്പതു കൈരളീചരിത്രനാഗല്യമേണോർന്നും.”

എന്നാണ് ഒടുവിൽ ഉണ്ടായ തീരുമാനം. ഈ തീർച്ചയ്ക്കുശേഷം ശക്തിയുള്ള കവികളിൽ അധികംപേരും ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസത്തെ നിഷ്കർഷയോടെയും ആദരിച്ചുവരുന്നു. കേരളഭാഷയ്ക്കു ആദികാലം മുതലേ ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരം ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസമാണ്; മറ്റു സകലശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളെക്കാളും ഇതിനു പ്രാധാന്യം കൂടുന്നു. അലി ധരിക്കാത്ത ഒരുത്തി മറ്റു എന്തെല്ലാം അലങ്കാരങ്ങൾ അണിഞ്ഞാലും ശോഭിക്കുന്നില്ല. ഇതുപോലെ ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസശൂന്യമായ കവിതയിൽ മറ്റാലങ്കാരങ്ങൾ നിഷ്പ്രായജനങ്ങളാകുന്നു.

ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിനു പറയുന്ന കാരണങ്ങളിൽ പ്രധാനമായതു നിരത്ഥപദങ്ങൾ കവിതയിൽ കടന്നുകൂടുന്നു എന്നതാണ്. ഈ കാരണം സൽകവികളെ സംബന്ധിക്കുന്നതല്ല. മലയാളഭാഷയിൽ എത്തൽപ്പയ്യന്തം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള കൃതികൾ എല്ലാംതന്നെ ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസയുക്തങ്ങളാണെന്നു മരവിച്ചുവെന്നു പറയാം. എന്നാൽ നിരത്ഥപദങ്ങൾ അവയിൽ കാണുന്നുമില്ല. ക്ഷുദ്രകവികളുടെ ഗുണത്തിനു ദിവിതയാക്ഷരപ്രാസം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല; അപ്രകാരമാണെങ്കിൽ വൃത്താദിനിബന്ധനകൾ

കൂടി വേണ്ടെന്നു വെക്കേണ്ടിവരും. ഇത്രയുമൊക്കെയായാലും അപരിൽനിന്നും സൽക്കവിതയുണ്ടാകാൻ പ്രയാസമാണ്. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസസ്വീകരണമെന്നൊക്കെ ഭാഷയിലെ കവിതാരീതി ആഡംബരബഹുലമായ ഗൌഡീയാകുന്നു എന്നാണ് മറ്റൊരു പ്രധാനാക്ഷേപം; ഇതും വിലയുള്ളതല്ല. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസമുണ്ടെങ്കിൽ അവിടെ കവിതയ്ക്കു ഗൌഡീരീതി ഭവിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതു അസംബന്ധമാണ്. ശബ്ദാലങ്കാരത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയല്ല വൈഭവഭിരിതികളെ നിബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നത്. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസമില്ലാത്തവ എല്ലാം വൈഭവഭിരിതി ആണെന്നും, ഉള്ളതെല്ലാം ഗൌഡീരീതിയാണെന്നും, പറയുന്നതു അർത്ഥശൂന്യമായിരിക്കുന്നു. കൃഷ്ണഗാഥ ആപാദമൃഗം വൈഭവഭിരിതി പ്രസരിക്കുന്ന ഒരു കൃതിയാണ്. അതിൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്തവ; എന്നാൽ അതിലുള്ള കൃതികൾ എല്ലാം വൈഭവഭിരിതിയിലുള്ളവയാണെന്നു പറയുവാൻ കഴിയുമോ?

ശാരികപ്പെട്ടതലെ കൈവിട്ടു പോകല്ല ചാരത്തു പോയിട്ടു ഭൂതത്തെത്തേ അന്നക്കിടാവിനു പാൽ കൊടുക്കണമേ പിന്നെയൊന്നൊരിക്കലും കോകിലപോതകം കൂകുന്നതില്ലേതും കോഴയായ് നിന്നു ചയിച്ചില്ലല്ലീ ഏണത്തിൽചൈതലേ ക്ഷീണമാക്കുകൊല്ലാതെ ദവണനതെല്ലാം കൊടു.

(ത്തായല്ലീ)

കേകിക്കിടാവിനെ കൂടെയെടുത്തുകൊൾ കൂകിതിൽപിന്നാലെവന്നതുകാൺ തങ്ങളിലിങ്ങനെ നിന്നു പറഞ്ഞാറെ ഭംഗി കലനംജ്ജാരംഗനകൾ

(കൃഷ്ണഗാഥ)

ഈ ഭാഗം ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസയുക്തമെങ്കിലും, കോജഃപ്രചരമായ ഗൌഡീയല്ലെന്നു ഗ്രഹിക്കണം. ചന്ദ്രോത്സവവും ആപാദശിഖം വൈഭവഭിരിതി വിലസിക്കുന്ന ഒരു കാവ്യമാണ്. ഇതിൽനിന്നു ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിന്റെ രൂപവും സ്വീകരണവുമല്ല വൈഭവഭിരിതിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും ഇല്ലാത്തതും

നന്നും എന്നു പ്രത്യേകം മനസ്സിലാക്കണം. ശബ്ദാലങ്കാരം നിസ്സാരമാകയാൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്നുള്ള അഭിപ്രായം സ്വീകാര്യമല്ല. ശബ്ദാലങ്കാരത്തിന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ചു വേറെ ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ വിചാരിക്കേണ്ടതുളളതുകൊണ്ട് ഇവിടെ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. ശബ്ദാലങ്കാരം നിസ്സാരമാണെങ്കിൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെ മാത്രം ഉപേക്ഷിച്ചാൽ മതിയാകുമോ? ഏതുവിധം ശബ്ദാലങ്കാരത്തെയും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതല്ലേ? വശ്യവചനങ്ങളായ മഹാകവികളുടെ കൃതികൾ നോക്കിയാൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം ഭാഷയ്ക്കു അപരിത്യാജ്യമായ ഒരു വിശേഷാലങ്കാരമാണെന്നു തെളിയും. അതുകൊണ്ടും, മലയാളഭാഷയ്ക്കു ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസവുമായി അഭിമുഖേതനെ സവിശേഷവും അഭേദനീയവും ആയ ബന്ധമുള്ളതുകൊണ്ടും, അതിനെ നിർബന്ധപൂർവ്വം അംഗീകരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

മൃ ന്ന റ്റ മ പ്ത മ ത റ്റ പ്ത റ്റ
 ഞ ളി ല റ്റ ന്ന റ്റ യി റി ക്ക
 ഹെ. തൃ തീ യ് വ ണ്ണ പ്ര റ്റ സ റ്റ പ്ത -
 മ ല ക റ്റ റ്റ മ നേ റ്റ ഹ റ്റ .

പാദങ്ങളിൽ മൃന്നമത്തെ പ്തത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നതു തൃതീയാക്ഷരപ്രാസം. ഇതും വളരെ ഭംഗിയുള്ള ഒന്നാണ്. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അവിടെ തൃതീയാക്ഷരപ്രാസം വളരെ ഭംഗിയുണ്ടാക്കും.

ഉള്ളസിമണിമാല ഗോപിയും ഗുരുസിമാവിലണിഞ്ഞ മനവൻ
 ഉള്ളസിമാലാജാപ്രി മഞ്ജുളസിമേതരഭക്തിയോർത്തതേ.

(ഭഗവദ്ഗീത)

ആ ന്ന തൃ പ്ത റ്റ സ പ റ്റ ത്തി ന്ന റ്റ
 പ്ത ഞ ന്ത ത്തി ന്ന റ്റ മ ത്ത ക്ക ക്കി ത്ത
 ഹെ. ദ്വി തീ യ് വ ണ്ണ പ്ര റ്റ സ റ്റ ത്ത -
 നി തൃ കേ ര ഉ വ മ്ത യ റ്റ .

സ്വരത്തിനും വൃജുനത്തിനും ആനന്ദരൂപം വേണമെന്നുള്ള നിശ്ചിതത്തോടുകൂടിയ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം തന്നെ കേരളവർമ്മപ്രാസം.

മംഗല്യപ്രാംഗികചമകുടമേ മൽപ്രിയേ! സാന്യതം നി-
നംഗസ്സഗ്ം മമ സുലഭമല്ലെങ്കിലും നിങ്കലേരും
സംഗത്തോടെന്മനമതു ചയിക്കുന്നു ഹർദ്ദത്തിനേതും
ഭംഗത്തിനല്ലെങ്കിൽ വിരഹം തുംഗതന്ത്രേ നിമിത്തം.

(പര്യായസദൃശം)

ഈ പ്രാസത്തിന്റെ സ്ഥാപകൻ കേരളവർമ്മചലിയ കോയിത്തമ്പുരാനാകുന്നു; അതുകൊണ്ട് ഇതിനെ കേരളവർമ്മപ്രാസം എന്നു പറയുന്നു. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസവാദത്തിനു ശേഷമാണ് ഈ പ്രസേത്തിന് അധികം പ്രചാരവും പ്രതിഷ്ഠയും സിദ്ധിച്ചത്.

വൃജുനം വർത്തനം ചൈ-
യനു പ്രാസമിട ജ്ഞിതം
ഈ രാമൻകാമം നമുക്കേകും
കാമനീയകളേബരൻ.

വൃജുനങ്ങളെ ഇടജ്ഞിതം ആവർത്തിക്കുന്നത് അനുപ്രാസം. ഉദാഹരണത്തിൽ 'മ' കാരത്തെയും 'ക' കാരത്തെയും ആവർത്തിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

വൃത്യനു പ്രാസമം വൃജു-
നം വൃത്തിയിടയെ നിയേ
ഈ ഇക്ഷണം നിന്റെ വക്ഷസ്സു
രൂക്ഷ! വിക്ഷതമക്ഷവേൻ.

ഇടവിടതെ വണ്ണത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നത് വൃത്യനുപ്രാസം. ഉദാഹരണത്തിൽ 'ക്ഷ' ആവർത്തിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വൃത്യനുപ്രാസത്തിനു പദത്തെയും ഒരിക്കലോ പല തവണയോ ക്രമമായും അല്ലാത്തെയും ആവർത്തിക്കാം.

പാതിമദ്ധ്യേ പരമോദ്ധതബദ്ധിര്യോടും
 ഗുഹ്യാരാജന മൊരു പത്രവാണായുജ്ജ്വര
 കപ്രരാജനൈപ്പോലെ ബദ്ധവൈരത്തോടെത്തി
 കൃദ്ധനായഗ്രേ ചെന്ന യുദ്ധവും തുടങ്ങിനാൻ.

(അദ്ധ്യായമരായണം)

ഇവിടെ 'ഭു' കരു ക്രമം അനുസരിച്ചു ആചർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

മ ധ റ വ്യ ജ ന പ്ര റ സ ം
 മൃ ദി വ ണ്ണ സ മ റ ശ്രി ത ം.
 ഞെ മ റ ര വൈ റി ഹ ര ന് ഭേ ദ വ ന്
 ക ശ ല ം ഭൃ ശ ഭേ മ ക ണ ം.

മൃദിവണ്ണങ്ങളെ (ഗജധമിമുതലായവയെ) കെറ
 ഞ്ഞുകൊണ്ടു മധുരവ്യജനപ്രദസം.

സ റ ര ത്തിൽ മ റ ര ത്ത മ റ യ് ഭേ ദ ം
 വ ര മ മ റ റ വ ദ ണ്ണ ണ്ണെ ജ്ജ
 ഞെ ആ വ ത്തി പ്പ തു ല റ ട റ ന -
 പ്ര റ സ ം ല റ ട ക്കി തി ഷ്ട മ റ ം.

സാരത്തിൽ മാത്രം വൃത്യാസം വരത്തക്കവിധം പദങ്ങളെ
 ആചർത്തിക്കുന്നതു ലാടാനപ്രാസം. ഇത് 'ലാടനാക്' വ
 ഉരെ ഇഷ്ടമാകുന്നു.

വിദ്യതങ്കച്ചിലുണ്ടെങ്കിൽ ഭൂവിനം പിന്നെയെന്തിനും
 വിദ്യതങ്കച്ചിലില്ലെങ്കിൽ ഭൂവിനം പിന്നെയെന്തിനും.

(സ്വന്തം)

കൂ ട്ത ക്ഷ ര മി ര ട്തി ക്കി ത്
 ഭേ ള്ള ക റ ന പ്ര റ സ ന റ മ ക ം
 ഞെ ശി ഷ്ട ന്ന റ ക്കി ഷ്ട മ റ ം മ ട്തി -
 ല റ യ്! ക റ യ് ണ്ണ റ വെ ണ്ണ നീ.

കൂട്ടക്ഷരം ഇരട്ടിക്കുന്നതു ഛേദകാനപ്രാസം.

പദോദിയിങ്കലേവണ്ണം
പദങ്ങളുടെയോദിയിൽ
ന്റെ ആവർത്തിച്ചുവയോഗിക്ക
പദോദിപ്രാസനാമകം.

ഒരു പദത്തിന്റെ ആദിയിലുള്ള വണ്ണം എല്ലാപദങ്ങളുടേയും ആദിയിൽ ആവർത്തിക്കുന്നതു പദോദിപ്രാസം.

സ്വച്ഛാരസ്മിസമാജം സകലമപി സലാം ചെയ്യ സൗന്ദര്യസംഖ്യാ -
സ്വസ്വപം സംഭരിക്കും സരസതരസരോജാക്ഷിയെ സ്താക്ഷിയാക്കി
സച്ചസ്വതൈസ്സമുല്പി ചൂലശ്ചസമരാജസംരംഭകേളീ -
സച്ചീസിൽ സാച്ചഭൈരമസ്ഥിതി. സപദി സഖേ! സാധു സാധിപ്പതില്ലേ.

(ശീവജി കൃതി)

ഇവിടെ 'സ' പദങ്ങളുടെ ആദിയിൽ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

പദോന്തത്തിങ്കലേവണ്ണം -
മാവർത്തിക്കിലിതേവിധം
പ്രം പദോന്തനാമകം പ്രാസം
ഗാനങ്ങളിലിതുത്തമം.

ആദിയിൽ എന്നപോലെ, പദങ്ങളുടെ അന്ത്യത്തിൽ വണ്ണത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നതു പദോന്തപ്രാസം.

“വിജനേ ബത മഹതി വിപിനേ നീയുണന്നിന്ദുവദനേ വീണൊതു
ചെയ്തു കദനേ അവനേ ചെന്നായോ ബന്ധുഭവനേ ചെന്നായോ ഭീരു എ
ന്നു കാണ്മനിന്ദുസാച്ചരചിമുഖ മെന്നു പൂണ്മനിരുകാമ്യമുടലഹം (വിജനേ)
ഭയിഭത ലഭിപ്പതെന്തെങ്ങിതേ വിശക്കുന്നരം മയിഭേവി മായാമോഹശ
യിതേ അരുതേ ശിവശിവ സുചരിതേ നിന്നെന്നിനപ്പാൻ കീരവാണിഭൈ
രവാണി സാരവഹോരവാണി ഭോരകാന്താനിഖ (വിജനേ) വൃസനേ
പി തവ ഗുരുജാലോക കരചം നീലനന്മനേ മദമഹരഗമനേ ഗഹനേ സ
ന്ദാപങ്ങൾക്കു സഹനേ ശിഷ്യാല്ലയോ ഹരിണരംഭി കരിവരാളി ഇവർ
തവ തരുവരോടു തരുവരോടു പാജകൾ (വിജനേ) ഉരഗാഭരണാണെന്നിൽ
ഉയകാരുണ്യമുണ്ടെങ്കിൽ നരകാഭിഭയമില്ലെന്നറിയാതിരുന്നോ ഞാനും

തിന്ന ഭരിയാത്ത നിനക്കില്ല വൃത്തശാലി വിഷ്ണുഭക്തി മഞ്ജുരു ഭർതൃ
ബലി കൃത്യസക്തിയും ഇതും".

(നളചരിതം ക.പകുളി)

ഇവിടെ 'നേ' 'തേ' 'ണി' മുതലായ വണ്ണങ്ങളെ പദങ്ങളുടെ അന്ത്യത്തിലാവർത്തിപ്പിരിക്കുന്നു. ഈ മാതിരി പ്രാസം ഗാനങ്ങളിൽ അധികമായ ശോഭയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. കഥകളിപ്പാട്ടുകളിൽ സാമാന്യേന ഈ പ്രാസത്തെ സാമ്യത്രികമായി സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

താല്പര്യം ഗ്രഹിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പു അർത്ഥത്തിന്റെ പൊതുനരുപ്തം പ്രകാശിക്കുന്നതു പുനരുക്തവദോഭാസം ആകുന്നു. ഉദാഹരണം. 'ശശിശുഭ്രാശു' ഇവിടെ ശശി എന്നതിന്നു കപ്പരം എന്നു അർത്ഥം.

അർത്ഥഭേദം വർത്തികളിൽ
സ്വരവ്യഞ്ജനസംഹൃതി
പ്രമ ആവർത്തിച്ചുവേരറിയിക്ക
യമകം വ്യമലങ്കൃതി

അർത്ഥത്തിന്നു വ്യത്യാസം വരുത്തുവേണ്ടി സ്വരവ്യഞ്ജനസമുദായത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നതു യമകം.

പദപ്രത്യയം വ്യവോപദേ-
ഭോഗപ്രതിയുക്തിങ്ങനെ
പ്രസരമന്യം വിഭജിക്കുമ്പോൾ
യമകം രണ്ടു മതിരി

സാമാന്യേന വിഭജിക്കുമ്പോൾ പാദപ്രത്യയം, പാദഭോഗപ്രത്യയം എന്നു യമകം രണ്ടുവിധം.

പദപ്രത്യയം പാപയം പദപ്ര-
മേനന്താൻ വീണ്ടു മുളുതരം
പ്രമ മുഖം സന്ദേശമവ്യതി
ഗർഭം സന്ദർശകവ്യവം

പുച്ഛം പച്ഛി പരിവൃത്തി
 യുഗ്മകം ബ്രഹ്മസമുൽഗ്ഗകം
 പൃഥ്വീ മഹായമകമേണവ-
 മിതുണ്ടാം പലമതിരി

കദേ പാദത്തെത്തന്നെ വിണ്ടുമാവർത്തിക്കുന്നതു പാദാവൃത്തിയമകം. മുഖം, സന്ദംശം, ആവൃത്തി, ഗർഭം, സന്ദഷ്ടകം, പുച്ഛം, പച്ഛി, പരിവൃത്തി, യുഗ്മകം, സമുൽഗ്ഗകം, മഹായമകം, എന്നു പാദാവൃത്തിയമകം പതിനൊന്നുവിധമുണ്ട്.

കന്നം പാദത്തെ രണ്ടി-
 ലാവർത്തിക്കുവതാമുഖം.

കന്നമത്തെ പാദം രണ്ടാമത്തെ പാദമായി ആവർത്തിക്കുന്നതു മുഖം.

ഭക്തകാന്തകവിരാജമാനയാ
 ഭക്തകാന്തകവിരാജമാനയാ
 തൽപ്രസാദവിധിലബ്ധയാ ധിയാ
 സാധഭവം ഭയതി ദൈവധിയിൽ

ഇവിടെ കന്നമത്തെ പാദം രണ്ടാമത്തായി ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

പൃഥ്വീ സന്ദംശമം ബ്രഹ്മപാദത്തെ -
 യാവർത്തിപ്പതു മൂന്നതിൽ

ആദ്യപാദത്തെ മൂന്നാമത്തായി ആവർത്തിക്കുന്നതു സന്ദംശം.

കന്നിവണ്ണം വരാഭോഷം. കൃതിയങ്ങിതിലേതു മേ
 കന്നിവണ്ണം വരാഭോഷം. ഇങ്ങനെയ്ത മറ്റു കണ്ടിടം.

(രശാംഗഭചരിതം)

ആവൃത്തി യാദ്രഹ്മപാദത്തെ -
 യാവർത്തിക്കുക നാലതിൽ

പ്രഥമപാദത്തെ നലാമത്തായി ആവർത്തിക്കുന്നതു ആവൃത്തി.

മുദാരതാഡീസമരാജിരാജിതഃ
പ്രവൃദ്ധതേജഃ പ്രഥമോ ധനുഷ്ഠതാം
ഭവാനു ബിഭർത്തിഹനശത്വ മേദിനി -
മുദാരതാഡീസമരാജിരാജിതഃ.

ഇവിടെ കന്നം, നാലാം പാദമായി ആവർത്തിപ്പിക്കുന്നു.

പുന ഗ ഭ ാ ദ പി തീ യ മ ാ ാ പ ാ ദ -

മ ാ വ ള്തി ക്ക ക മു ന്ന തി ൽ

രണ്ടാം പാദത്തെ മൂന്നാമത്തതായി ആവർത്തിക്കുന്നതു ഗഭം.

അശ്വസ്യതേ ശമജ്ജ്ഞാ ഭവതഃ പ്രസാദാ -
ദാമോദരാജിതരവാ രചിരം ജനേന
ദാമോദരാജിതരവാ രചിരം ജനേന
ഹിണ്ണം തുണാന മുദനം വന മാർത്താണ്ദവന.

സ ന ങ്ങ ഷ്ട ക ാ ദ പി തീ യ ഭി ൽ

യ ാ വ ള്തി ക്ക ക ന ാ ല തി ൽ

ദപിതീയപാദത്തെ നാലാമത്തതായി ആവർത്തിക്കുന്നതു സന്ദഷ്ടകം.

വിലസം പല ദിവ്യസ്മിനിലയം മലഹാരിയം
തുലയില്ലാത്ത സത്തുംഗനിലയം മലഹാരിയം.

(രശ്മിംഗദചരിതം)

പുന മു ന്ന ാ ാ പ ാ ദ ഭി ൽ ന ാ ലി ക -

ല ാ വ ള്തി ക്ക ക പൃ ഷ്ഠ മ ാ ാ

മൂന്നാംപാദം നാലാംപാദത്തിങ്കൽ ആവർത്തിക്കുന്നതു പൃഷ്ഠം.

ഉത്തുംഗമാതംഗകലാകുടയയോ
വൃജേഷ്ട ശത്രുൻ സമരേ സഭൈവ
സസാരമാനീയമഹാരിചക്രം
സസാരമാനീയമഹാരിചക്രം

മ ാ റു ജ്ജ വ യി ല ാ ദ്ര ഭി ൽ

ത ാ വ ള്തി ക്ക ക പ ഷ്ഠി യ ാ ാ.

ആദ്യത്തെ പാദത്തെ മറുളള മൂന്നിലും ആവർത്തിക്കുന്നതു പണ്ണി.

വികാസമീയജ്ജഗതീശമാഗ്ഗ്നാ വികാസമീയജ്ജഗതീശമാഗ്ഗ്നാഃ
വികാസമീയജ്ജഗതീശമാഗ്ഗ്നാ വികാസമീയജ്ജഗതീശമാഗ്ഗ്നാഃ.

പുഴ ആദ്യത്തെ നാലിലും രണ്ടു-
മൂന്നിലും പരിവൃത്തിയം

ആദ്യത്തെ നാലാംപാദമായും, രണ്ടാമത്തതു മൂന്നാംപാദമായും, ആവർത്തിക്കുന്നതു പരിവൃത്തി.

മുദാരതാസൗരമണീയതാം താം
സ്തരസ്ത്രദോലങ്കരതേനവോഡാ
സ്തരസ്ത്രദോലങ്കരതേനവോഡാ
മുദാരതാസൗരമണീയതാംതാം.

യുഗ്മകം ഘപയമം മം
രണ്ടിലും മൂന്നു നാലിലും

ഒന്നാമത്തതു രണ്ടാമത്തതിലും, മൂന്നാമത്തതു നാലാമത്തതിലും, ആവർത്തിക്കുന്നതു യുഗ്മകം.

ശമിതസംഗമസജ്ജനതാപദം ശമിതസംഗമസജ്ജനതാപദം
നമതകാമമഹീനവിഭാസിതം നമതകാമമഹീനവിഭാസിതം.

പുൻ പൂർവ്വം മുത്തരം ഭൂത്തി-
ലാവർത്തിക്കസമുൽഗകം

പൂർവ്വാഭ്യമായ ഒന്നാമത്തേയും രണ്ടാമത്തേയും പാദങ്ങളെ, ഉത്തരാഭ്യമായ മൂന്നാമത്തേയും നാലാമത്തേയും പാദങ്ങളായി ആവർത്തിക്കുന്നതു, (പൂർവ്വാഭ്യവും ഉത്തരാഭ്യവും ഒന്നായിരിക്കുന്നതു) സമുൽഗകം.

ശാണിക്ഷമപ്പാദചിരമാണിസ്തമലഹാരിയാം
കാണിക്ഷമപ്പാദചിരമാണിസ്തമലഹാരിയാം.

(രശ്മാംഗദചരിതം)

മഹായമകമം മക-
പദ്യം വർത്തനമന്യമം

ഒരു പദ്യത്തെ മുഴുവൻതന്നെ മറ്റൊന്നായി ആവർത്തിക്കുന്നതു മഹായമകം.

സകലശം സകലാലക്ഷ്യതപ്രമദമസ്ഥിരസം മനോശനം
ഭവമഭദ്രമഹാനിധനേ ഹിതം ശമനമജ്ഞാനമാനമതാലയം
സകലശം സകലാലക്ഷ്യതപ്രമദമസ്ഥിരസം മനോശനം
ഭവമഭദ്രമഹാനിധനേ ഹിതം ശമനമജ്ഞാനമാനമതാലയം.

നം പാദം പാദം പാദം പാദം പാദം പാദം
ഭാഗം വൃത്തി തി കീർത്തിതം

പാദത്തിന്റെ അല്പം ഭാഗത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നതു പാദഭാഗവൃത്തി യമകം. ഇതും പലവിധമുണ്ട്.

മാലതീയ കുടുംബത്തുടനും മാലതീലത കണക്കിയന്നടൻ
മാലസത്തൻ സമസ്തസദ്യുമാല സതപരമണത്തുതൽപ്പരം.

(പന്തളം കേരളവർമ്മ തമ്പുരാൻ)

ഇവിടെ പാദങ്ങളിലെല്ലാം ആദ്യത്തെ അല്പഭാഗം ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

അവതിലാഹിനീതി രസോൽഗമാ -
ദ്രവമനസ്സിയലും നാലൊക്കയും
സ്വയശയാടിയൊടെത്തി പൂർത്തില -
നവരചിവരചിഡരശങ്കിതർ. }

(രാഘവാഭ്യുദയം)

ഇതിൽ നാലാംപദത്തിന്റെ അല്പഭാഗം ആ പാദത്തിൽതന്നെ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ വൃത്തത്തിൽ ഈ മാതിരി യമകം മറ്റൊരവൃത്തിയിൽ സാമാന്യേന സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു.

സ്തവദക്ഷണവീക്ഷണവീഥികാ -
നിരവിലങ്ങിവിളങ്ങി മനോജ്ഞമായ്
പുരമഭദ്രമഭദ്രമഹസ്വിസ -
ബരണരാജിതമായിതമായികം.

(രാഘവാഭ്യുദയം)

ഇവിടെ ഏല്പാ പാദങ്ങളിലും അതതു പാദങ്ങളുടെ അല്പം ഭാഗം ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

വിധിതന്നിയിയാമീ നന്ദിനി വിവിധകാമം തരുവാൻ നന്ദിനി
വിധിവിഭാസം നമുക്കു നന്നിനി വിധമുഖി സർവ്വലോകനന്ദിനി
(ഭക്തയാഗം കഥകളി)

ആദ്യപാദത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗം ഏല്പാ പാദങ്ങളുടേയും അവസാനഭാഗമായി ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

മോശ മോശയ്ക്കു പങ്കാളി കാളി കാളിമയേററവും
മാറിമാറി ചൊരഞ്ചേരി പേരിട്ടപ്പശിക്ഷയോടവൻ.
(രാ. ച. വിഭാസം)

പാദഭാഗം ഇവിടെ രണ്ടാമുനം തവണ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

കല്പഭൂമിപ്രഭുപദപ്രതീ സാരസ്വതസ്മിതീവാസഭൂമി
നാളികന്താളീകശരാളിതാസര മന്ദകണ്ഠദാക്ഷര മേവ ഭൂമേ
(നിവാരകവചകാലകേയവധം കഥകളി)

ഇവിടെ പാദങ്ങളുടെ ആദിഭാഗത്തെ അതതു പാദങ്ങളിൽ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

അരിവമ്പടയും ചടയും
പരിചിന്നൊടിക്കിനാദമൊക്കെ വെടിയും വെടിയും
മുക്കിനടകൊടിയും കൊടിയും
പരിപശ്യ സുരേന്ദ്രകൃഷ്ണി പൊടിയും പൊടിയും.
(കോശേശ്വരം.)

ഇവിടെ ഒരോപാദത്തിന്റെയും അന്ത്യഭാഗം അതതു പാദത്തിൽ തന്നെ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇത ഇത വായുവരുന്ത വെറിലതിനാഞ്ഞെനിക്കു വാ തുവരുന്ത
കൊടി യിത പയ്യായിനിമേൽ പാപം തിന്നിട്ടെനിക്കു പയ്യായിനിമേൽ.
(കോശേശ്വരം.)

ഒരു പാദത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗം അടുത്തതിന്റെ അന്ത്യഭാഗമായി ആവർത്തനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

മലയോ സരസം കാരം - സംകാര മിതു ചാണകിൽ
മലയാചലസത്തുഗസത്തു ഗർവ്വമകരറിട്ടാ

(രഗാംഗഭചരിതം)

ഇവിടെ ഒരു പാദത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗം അടുത്തതിന്റെ ആദിഭാഗമായി ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇപ്രകാരം യമകങ്ങൾ പലവിധം ഉണ്ട്. പാദഭാഗം പൂത്തിയമകങ്ങൾ കാരാ പൂത്തത്തിലും പലവിധത്തിൽ കല്പിക്കപ്പെടാം. അവയ്ക്കു എല്ലാത്തിനും പേർ കല്പിച്ചു ലക്ഷണം ചെയ്യുന്നതു സുകരമല്ല. ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളിൽ യമകത്തിനു പ്രാധാന്യമേറുന്നു. യമകം കവിയുടെ ശബ്ദശക്തിയെ കാണിക്കുന്നതാണ്.

യമകത്തിൽ 'ര ല' 'ര റ' 'ഡ ഉ ല' 'ന ന' 'ഷ സ' 'വ ബ' എന്നീവണ്ണങ്ങളെ ഒന്നായി ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്. മുട്ടിയ പക്ഷത്തിൽ 'ശ' യേയും കൂടെ 'ഷ സ'കളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗണിക്കാം. എന്നാൽ ഇപ്രകാരം ഭിന്നവണ്ണങ്ങളെ ഒന്നായി ഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുകയാണ് യുക്തം. ഈ വിധം ചെയ്യുന്നതു കവിയുടെ അശക്തിയെ കാണിക്കുന്നതായി വന്നേക്കാവുന്നതാണ്; അത്രയുമല്ല, ക്രമേണ ഈ ദിനം വികസിച്ചു വികസിച്ചു, ഒടുവിൽ ഒരു വർഗ്ഗത്തിൽ ഉള്ള എല്ലാവണ്ണത്തിനും ഇതുപോലെ ഐക്യം കല്പിക്കേണ്ടതാണെന്നു, വാദം പുറപ്പെടുവാനിടയുണ്ട്. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു കഷ്ടമാണ്. അതുകൊണ്ടു അതാതു വണ്ണത്തെത്തന്നെ ആവർത്തിക്കുകയാണ് യുക്തം. മഹായമകം, സമുൽഗ്ഗകം, പരിവൃത്തി മുതലായവയിൽ കവികൾക്കുള്ള അതിപ്രയത്നത്തെ കേന്തു സദയം മുമ്പു പറഞ്ഞ ഐക്യം ഗ്രഹിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാകുന്നു. സംസ്കൃതശാസ്ത്രകാരന്മാർ ഈ മാതിരി സന്ദർഭങ്ങളിൽ കവികളോടു അല്പം ദയ കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'കരഞ്ചകാ രവകാരണതാം യയഃ' (രഘുവംശം) ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ നോക്കുക. ഇവിടെ 'വബ'കൾക്കു അഭിന്നത കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു എങ്കിലും യമകത്വത്തിനു ഹാവിയില്ല.

ച ക്ര ൦ ദ്ര ൦ കൃ തി യു ണ ങ്ക ൦ -
 മ ട്ട വേ ണ്ട ൦ ക്ര മ ണ്ത ൦ ടെ
 ന്ന വ ണ്ണ ണ്ണ ൦ ഉ നി ബ ഡി ക്ക -
 വ തു ചി രൂ മ ല കൃ തി

ചക്രദികളുടെ ആകൃതി ഉണ്ടാകത്തക്കവിധം വേണ്ടുന്ന ക്രമത്തിൽ അക്ഷരങ്ങളെ നിബന്ധിക്കുന്നതു ചിത്രം. ഇതു പലവിധം ഉണ്ട്. അനേകം വിധം ചിത്രങ്ങൾ ഉണ്ടാകാൻകഴിയും. ചക്രം, പത്മം, രഥം, വാഗം, ശുലം, ശരം, മുസലം, മുരജം, നാഗം മുതലായവയുടെ ആകൃതി വരത്തക്കവിധം അക്ഷരങ്ങളെ നിബന്ധിക്കാവുന്നതാണ്. അവയ്ക്കു ചക്രബന്ധം, പത്മബന്ധം, ഇത്യാദി പേർ പറയുന്നു. ചില ബന്ധങ്ങൾക്കു ഉദാഹരണം താഴെ കൊടുക്കുന്നു.

രാമൻ വന്ദിച്ചു തേരേരി രാമാനന്ദനന്ദനിതൻ
 ശത്രുവേ വേഗമടലിൽ കൊല്ലമാ മാഗ്ഗണാനിതൻ.

(രാ. ച. വിലാസം.)

ഇതു ശരബന്ധമാകുന്നു.

തിട്ടക്കും പുണ്ടതികൂലൻ പദാതികടെ സംഹതി
 തികച്ചു തേരതിൽ കേരി നിയതിക്കൊത്തു സംഗതി.

(രാ. ച. വിലാസം.)

ഇതു പത്മബന്ധത്തിനു ഉദാഹരണം. ഇതുപോലെ മറ്റു ബന്ധങ്ങളേയും ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളണം.

ഏ ക ദ്ര്യ ക്ഷ ര പ ദ്ര്യ ണ് -
 ഉ ക ണ്ണ ൦ ദി ക്ക ൦ ത മ ൦
 ന്ന വ സ ു തേ ൦ ഭ ദ്ര മി ത്വ ൦ ദി -
 യ ൦ ണ്ണ ൦ ചി രൂ ന ൦ മ ക്ക.

ഒരു ശ്ലോകം മുഴുവൻ ഒരേ അക്ഷരംകൊണ്ടു രചിക്കുന്നതു ഏകാക്ഷരപദ്യം; അതുപോലെ രണ്ടു അക്ഷരങ്ങളേക്കൊണ്ടുള്ളതു ദ്വയാക്ഷരം; ഇവയും അകണ്ഠാദിയും സർവ്വതോ ഭദ്രം

നേരേ അങ്ങോട്ടു വായിച്ചാലും മരിച്ചു ഇങ്ങോട്ടു വായിച്ചാലും ഒരുപോലെ ഇരിക്കുന്നത് അനുലോമപ്രതിലോമം.

ഭവി മാനവചാരസ്വരൂപവ വനമ വിഭ
ഭൂരികാമഭൂവിണ്ണിനെ. നെണ്ണിവിഭൂമകാരിഭൂ.

(അശംഗഭചരിതം)

ഈ പദ്യത്തിലെ പൂച്ചാലും ഉത്തരാലും നേരേയും മരിച്ചും വായിച്ചാൽ ഒരുപോലെ ഇരിക്കുന്നതാണ്.

ക ത്ത ക മ് ക്രി യ ഹ ഹ -
പ്ര ഹേ ഭി ക ക ഭൂ ണ ത മ ഹ
നന്ദ സ മ സ്യ ഹ ഹ പ യ വ ഹ കൂ ട -
മി വ ചി ത്ര ത്തി ലു ഹ ഹ ഹ ട ഹ.

മുന്യ പാഞ്ഞവ കൂടാതെ കത്തുമ്പും കമ്മുമ്പും ക്രിയാമൂലം പ്രഹേളിക സമസ്യ കൂടം ഇവയും ചിത്രത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു.

ഒരു വാക്യത്തിൽ കത്താവിനെ മറച്ചു വയ്ക്കുന്നതു കത്തുമൂലം.

ഗൌരീനഖരസാദൃശ്യ ശ്രദ്ധയാ പൂണ്ട ചന്ദ്രനെ
ഇഹൈവ കത്താവുണ്ടാത്താൽ ഗൃപുമാണതു നിർഭരം.

ഈ വാക്യത്തിൽ കത്താവ് ഉണ്ട്. എന്നാൽ അറിയുവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കും. 'ഇഹ' എന്ന പദമാണിവിടെ കത്താവ്. 'ഇഹ' എന്ന പദത്തിനു കാമദേവനെ ഹനിച്ചവൻ ശിവൻ എന്നു അർത്ഥം. 'ഇഹ' അപ്രയത്നമാണെന്നു സാധാരണ ഭാര്യക്കുറയുള്ളൂ. ഇപ്രകാരമുള്ളത് കത്തുമൂലം.

ഇതുപോലെ കമ്മത്തെ മറച്ചു വയ്ക്കുന്നതു കമ്മുമൂലം.

ശിതളാസാരസംവാഹിസരോജവനമാരുതൻ
ഇട്ടിളക്കുന്നു പാത്മസ്രീനിശ്ചാസകരനേരവും.

ഇവിടെ കത്താവു 'മാരുത'നും 'ഇട്ടിളക്കുന്നു' ക്രിയയും ആണ്. കമ്മം ഇപ്ലമാകുന്നു. 'സരഃ' എന്ന പദമാണ് ക

മനസ്സ്

സാമതി സർവ്വം

മം. 'സരോജവനമാകുതൻ' എന്ന പ്രയോഗവിശേഷം നിമിത്തം ഇവിടെ സാരം എന്ന പ്രത്യേകമാരു പദമുള്ളതായി തോന്നുകയില്ല.

ക്രിയയെ മറയ്ക്കുന്നത് ക്രിയാഗൃഹം.

ആഗതഃ പാണ്ഡവഃ സർവ്വ- ഭയോധനസമീഹയാ
അവന്നു പണവും ചൊന്നു മന്നാർ വേണ്ടുവിധത്തിലായ്.

ഇവിടെ 'സർവ്വ അഭ്യർത്ഥഃ യഃ ധനസമീഹയാ' എന്നു പദങ്ങളും ചെയ്യുമ്പോൾ അഭ്യർത്ഥഃ (കൊടുത്തു) എന്നു ക്രിയ കിട്ടുന്നു.

കരോന്നിനേയും എന്നപോലെ കർത്താവിനേയും കർമ്മത്തിനേയും ക്രിയയേയും ഒരു വാക്യത്തിൽ ഗൃഹമാക്കാം. ഇതിനു കർത്തൃകർമ്മക്രിയാഗൃഹമെന്നുപേര് പറയുന്നു.

ഭവാനിശം കരോമേൽ പ്രതിപുഷ്പപരായണൻ

കര! കര്യേ! അനിശം എല്ലാ സമയത്തിങ്കലും ഉദേശം പ്രതി ശിവനെക്കുറിച്ചു പൂജാപരായണൻ പൂജിക്കുന്നതിൽ തല്പരനായിട്ടു ഭവിയ്ക്കും എന്നു അർത്ഥം. നിയ്യ (കരം) കർത്താവും ഉദേശൻ കർമ്മവും 'ഭവ' ക്രിയയും ആകുന്നു.

അ ല്ല മ ര ത്ര ഓ വൃ ക്ത മ ര ക്കി

സ്വ രൂ പ ര ത്ത മ ര ച്യ മ

ൻർ ബ ര ഹ്വ ര ത്ത ബ സ് ര ത ര ന് ച ര ത് ക
പ്ര ഹേ ഭി ക യി തീ രി ത ര.

അല്ല അർത്ഥത്തെ വൃക്തമാക്കി സ്വരൂപാർത്ഥത്തെ മറച്ചു ബാഹ്യാർത്ഥസംബന്ധത്തെ കാണിക്കുന്നതിനു പ്രഹേളിക എന്നു പേര്. ഇതു വിനോദത്തിനുവേണ്ടിയുണ്ടാക്കുന്ന കവിതയാണ്. പല ആളുകൾ ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽവെച്ചു, മറ്റുള്ളവർ അറിയാത്തവിധം സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിനും, അറിവില്ലാത്തവർക്ക് പ്രഹേളിക ഉണ്ടാക്കുവാനും, പ്രഹേളിക ഉപയോഗപ്പെടുന്നു. സമാഗത, സംഖ്യാത നാമാന്തരിത പരി

ഹാരിക സമാനരൂപ സമാനശബ്ദ മുതലായി പ്രമേളികകൾ പലവിധം ഉണ്ട്.

സന്ധികൊണ്ടു അർത്ഥത്തെ ഗുഡമാക്കുന്നത് സമാഗത.

നമയാഗോരസാഭിജ്ഞം ചേതഃ കസ്താൽ പ്രകച്ഛസി
അസ്ഥാനഭദിതൈരേഭിരലമാലോഹിതേക്ഷണേ.

ഇവിടെ മയാ അഗോരസാഭിജ്ഞം, എന്നും ആഗോര സാഭിജ്ഞം എന്നും രണ്ടു വിധം പദം മുറിക്കാം. അപ്പോൾ 'ഞാൻ ഗോരസം ഭക്ഷിച്ചിട്ടില്ല' എന്നും 'പരസ്രീസംസർഗ്ഗരൂപ മായ അപരാധം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നും' അർത്ഥം സിദ്ധമാകുന്നു.

അക്ഷരസംഖ്യകൊണ്ടു വ്യാമോഹിപ്പിക്കുന്നത് സംഖ്യാത.

നാസികൃമല്യോ പരിതഃ ചതുർവ്ണ്ണവിഭുഷിതം
അസ്മി കാചിൽ പൂരി യസ്യ മഷ്ടവണ്ണാഹപതാ നൃപഃ

നടുവിൽ അനനാസികരക്ഷരം; ചുറ്റും വേറെ നാലക്ഷരങ്ങൾ; ഇപ്രകാരം പേരായിട്ടു ഒരു പൂരി; ഇവിടെ പേരിൽ എട്ടക്ഷരങ്ങൾ ഉള്ള രാജാക്കന്മാർ ഉണ്ട്. എന്നാണിതിന്റെ സാരം. ആദിയിൽ രണ്ടക്ഷരം പിന്നെ അനനാസികം പിന്നെ രണ്ടക്ഷരം എന്നീ ക്രമത്തിലുള്ള പൂരി 'കഞ്ചി'യാകുന്നു. 'ക' ആ ണ് ച് 'ഇ' എന്നിങ്ങനെ അഞ്ച് അക്ഷരമാണിതിലുള്ളത്. ഇവിടെ 'ൺ' അനനാസികമാകുന്നു. എട്ടു അക്ഷരംകൊണ്ടു പേരുള്ളവർ പുണ്യകരാജാക്കന്മാരാണ്. 'പ്' ഉണ് ഡ് ര് അ ക് അ' എന്നിങ്ങനെ എട്ടക്ഷരങ്ങളാണ് പുണ്യകവദത്തിലുള്ളത്. ഇവ ചേരുമ്പോൾ പൗണ്ഡ്രക എന്നാകുന്നു.

ഒരു നാമം പറയേണ്ടിടത്തു പലേ അർത്ഥമുള്ള നാമത്തെ കല്പിക്കുന്നതു നാമാന്തരിത.

ആദൌ രാജേത്യധീരാക്ഷി പാത്ഥിവാഃ കോപി ഗീയതേ
സനാതനശ്ച നൈവാസൌ രാജാ നാപി സനാതനഃ.

ഒരു പാത്ഥിവാൻ ആദിയിൽ രാജാവെന്നും, പിന്നെ സ

നാതനൻ എന്നും, പറയപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ ഇവൻ രാജാ
വു സനാതനനും അല്ല. ഇതാണ് സ്വഭാവം. രാജാത
നവുക്കും എന്താണിവിടെ ഗുഡമായ അർത്ഥം. ഇതു പാർത്ഥി
വം. പൂമിവിടെ വികാരമാകുന്നു; സ ന അതന എന്നു പ
ദം മുറിച്ചാൽ തനത്തോടു കൂടിയതെന്നു അർത്ഥം കിട്ടുന്നു.
അപ്പോൾ ആദിയിൽ 'രാജാ' എന്നും പിന്നെ 'തന' എ
ന്നും കിട്ടുകയാൽ രാജാതനം എന്നാകുന്നു. യൌഗികശബ്ദ
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകൃതമായ അർത്ഥത്തെ പരിഹരിക്കുന്നതു പ
രിഹാരിക.

വിജിതാരഥഭവദേവേഷിഗുരുപാദഹതോ ജനഃ
ഹിമാപഹാമിത്രയരെ പൂർവ്വം വ്യോമാഭിനന്ദതി.

സൂര്യരശ്മികളാൽ പീഡിപ്പിക്കപ്പെട്ട ജനം മേഘങ്ങളാൽ
വ്യർപ്പമായ ആകാശത്തെ അഭിനന്ദിക്കുന്നു എന്നു സാരം. ഇ
വിടെ പദാർത്ഥം ഇപ്രകാരമാണ്. ഗുരുവനാൽ ജയിക്ക
പ്പെട്ടവൻ ഇന്ദ്രൻ; അവന്റെ ആത്മഭവൻ=പുത്രൻ അജ്ഞ
നൻ; അവന്റെ ദേവേഷി, ശത്രു കണ്ണൻ; അവന്റെ ഗുരു=പി
താവു സൂര്യൻ. സൂര്യന്റെ പാദം=സൂര്യരശ്മി; ഹിമാപഹൻ=
മഞ്ഞിനെ നശിപ്പിക്കുന്നവൻ അഗ്നി; അതിന്റെ അമിത്രം=
ശത്രു ജലം, അതിനെ ധരിക്കുന്നതു മേഘം.

സാദശ്യംകൊണ്ടു ഒന്നിനെ മറെറാന്നായി രൂപപ്പെട്ട
തൂന്നതു സമാനരൂപ.

അത്രോദ്യാനേ മധഃദൃഷ്ടാ വല്ലഭീ പഞ്ചപല്ലവാ
പല്ലവേ പല്ലവേ താമ്രാ യസ്യം കസുമമഞ്ജരി.

ഇതിന്റെ സ്വഭാവമായ അർത്ഥം ഉദ്യാനത്തിലെ വല്ലി
യെക്കുറിക്കുന്നതാണ്. എന്നാൽ ഈ പദ്യത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മ
മായ അർത്ഥം ഒരു സുന്ദരിയെ സംബന്ധിക്കുന്നതാകുന്നു. പ
ഞ്ചപല്ലവാ വല്ലഭീ എന്നതിന് അഞ്ചു വിരലുകളോടുകൂടിയ
കയ്യു എന്നും, കസുമമഞ്ജരി എന്നതിന്നു നഖം എന്നും,
അർത്ഥം.

സമാനങ്ങളായ ഇതരശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകൃതാത്മത്തിന്റെ ഉപസ്ഥിതി ഉണ്ടാക്കുന്നതു സമാനശബ്ദം.

ജിതപ്രകൃഷ്ടകേശശാഖ്യോ യസ്മവാഭ്രമിസാഹപയഃ
സമാമദ്യപ്രഭുതോൽക്കം കരോതി കളഭാക്ഷിണി.

ഇവിടെ 'ഹേ സുന്ദരി നിന്റെ അധരം പവിഴത്തെ ജയിക്കുന്നതാ'ണെന്നു സാമം. പ്രകൃഷ്ടകേശശാഖ്യം എന്നതിന്നു, പ്രകൃഷ്ടത്തിന്റേയും കേശത്തിന്റേയും ആഖ്യയുള്ളത് എന്ന്, അത്ഥം. പ്രകൃഷ്ടത്തിന്റെ ആഖ്യ പ്ര; കേശത്തിന്റേതു ബാലം വാലം വാളം; പ്രകൃഷ്ടകേശം=പ്രവാളം. ജിതപ്രകൃഷ്ടകേശം=പ്രവാളത്തെ ജയിക്കുന്നത്. അഭ്രമിസാഹപയം=അഭ്രമി എന്നതിന്റെ സാഹപയം. സാഹപയം=കരേ പേര്; ഭ്രമിക്കുക എന്നതു സമാനശബ്ദം. അപ്പോൾ അഭ്രമി പദത്തിന്നു അധരം എന്നു അത്ഥം. ഈ മാതിരി പ്രമേളികകളു സമാനശബ്ദം എന്നു പേര്.

ഇവിടെ പറഞ്ഞവ കൂടാതെ, ചഞ്ചിത വൃൽക്രാന്ത പ്രമുഷിത പരഷ പ്രകല്പിത നിഭൃത സമുദ്ധ ഏകച്ഛന്ന ഉഭയച്ഛന്ന സങ്കീർണ്ണ എന്നു പത്തുവിധം പ്രമേളികകൾ ഉണ്ട്. സരസ്വതീകണ്ഠഭരണത്തിൽ പ്രമേളികകളെ ചൂതാക്കുര, ദത്താക്കുര, ചൂതദത്താക്കുര, അക്ഷരമുഷ്ടി, വിന്ദുമതി, അത്ഥവതി, എന്നു ആറുവിധം വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നു ഒരു പദത്തിൽ വേണ്ട അക്ഷരത്തെ വിട്ടുകളഞ്ഞിട്ടുള്ളതു ചൂതാക്കുരയും, വേണ്ടാത്ത അക്ഷരത്തെ ചേർത്തിട്ടുള്ളതു ദത്താക്കുരയും, വേണ്ടതിനെ വിട്ടു വേണ്ടാത്തതിനെ ചേർത്തിട്ടുള്ളതു ചൂതദത്താക്കുരയും, മാണ്. ശ്ലോകത്തിലുള്ള അക്ഷരങ്ങളെ എല്ലാം വെച്ചുവെച്ചു എടുത്തു തിരിച്ചും മറിച്ചും ക്രമം തൊറി ചേർന്നത് അക്ഷരമുഷ്ടി. ശ്ലോകത്തിലെ വൃഞ്ജനങ്ങളെ എല്ലാം എടുത്തു കളഞ്ഞ് അവയ്ക്കു പകരം വിന്ദുക്കളെ വയ്ക്കുന്നതു വിന്ദുമതി; ശ്ലോകംകൊണ്ടു സൂചിപ്പിക്കാൻ വിചാരിച്ച അത്ഥത്തെ രണ്ടു അത്ഥമുള്ള പദംകൊണ്ടു മറയ്ക്കുന്നത് അത്ഥവതി.

കൂജന്തി കേരകിലഃ സാലൈ യൈവനൈ ഹല്ലമഞ്ജുഃ

കിം കരോതു കരംഗാക്ഷീ വദനേന നിപീഡിതാ.

കേരകിലങ്ങൾ സാലത്തിങ്കൽ കൂജനം ചെയ്യുന്നു; അം
ബുജം യൈവനത്തിൽ വിടുന്നു; വദനത്താൽ പീഡിതയായ
സുന്ദരി എന്തു ചെയ്യുന്നു; എന്നാണ് കേരമ്പോൾ തോ
ന്നുന്ന അർത്ഥം. ഇവിടെ വാക്യങ്ങൾക്ക് അർത്ഥം യോജി
ക്കുന്നില്ല. കന്നാം വാക്യത്തിൽ 'സാലൈ' എന്ന പദത്തി
ന്റെ ആദിയിൽ 'ര' എന്നു ചേർക്കുകയും, രണ്ടാം വാക്യത്തി
ൽ 'യൈവനേ' എന്ന പദത്തിലെ 'യൈ' എടുക്കുകയും, മൂ
ന്നാം വാക്യത്തിലെ 'വദനേന' എന്നതിൽ 'വ' എടുത്തു
പകരം 'മ' വയ്ക്കുകയും ചെയ്യണം. അപ്പോൾ രസാലൈ, വ
നൈ, മദനേന എന്നു മൂന്നു പദങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. കയിലു
കൾ രസാലത്തിൽ (തേന്മാവിൽ) ഇരുന്നു കൂജനം ചെയ്യുന്നു;
താമരപ്പൂവു വനത്തിൽ (ജലത്തിൽ) വികസിക്കുന്നു; മദന
പീഡിതയായ സ്ത്രീ എന്തു ചെയ്യുന്നു; എന്നു അർത്ഥം സിദ്ധ
മാകുന്നു. ആദ്യത്തെ വാക്യത്തിൽ 'രസാലൈ' എന്നു പറയേ
ണ്ടതിനു 'സാലേ' എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞതിനാൽ 'ര' ചൂത
മായിരിക്കുന്നു. രണ്ടാമത്തേതിൽ വനേ എന്നു മാത്രം പര
യേണ്ടതിനു യൈവനം, എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുകയാൽ, 'യൈ'
ദത്തമാകുന്നു. മൂന്നാമത്തേതിൽ 'മദനേന' എന്നു വേണ്ടതി
നു പകരം 'വദനേന' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ
ഈ പദ്യത്തിലെ മൂന്നു വാക്യങ്ങളും, യഥാക്രമം ചൂതാക്ഷര,
ദത്താക്ഷര, ചൂതദത്താക്ഷര എന്നിവയ്ക്കു ഉദാഹരണങ്ങളാക
ുന്നു. മുമ്പു പറഞ്ഞ കർതൃകർമ്മക്രിയാഗുപ്തങ്ങളും പ്രഥേചിക
യിലുൾപ്പെടുന്നു.

പുരണീ യത്നമരം വാക്യം

സമന്വയം പ്രകീർത്തിതം

പൂരിപ്പിക്കാൻ യോഗ്യമായ അർത്ഥമുള്ള വാക്യത്തെ

സമസ്ത എന്നു പറയുന്നു. സമസ്തകൾ വിഷമങ്ങളായിരിക്കും. അവയെപ്പരിച്ഛിന്നമാക്കുന്നതിനു പല മാർഗ്ഗങ്ങൾ ഉണ്ട്.

൯൫ പ്രശ്നോത്തരം പദഭേദം ഗം
 പൂർവ്വത്തിന്നു പൂർവ്വേ ജനം.
 വ്യംഭോജകതിയം ണിവൻ നൂനം
 കഥിച്ഛിടകയെന്നതു

൯൬ സമസ്തം പൂർണത്തിന്നു
 കേരളീഭേദമെന്ന മാർഗ്ഗമാം.

പ്രശ്നോത്തരം പദഭേദം പൂർവ്വത്തിന്റെയും ആദ്യത്തിന്റെയും യോജനം ഇവകൊണ്ടും, ഇവൻ വെറും പാകമാണ് എന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ടും, വിഷമസമസ്തകളെ പൂരിപ്പിക്കാം. ഇവ സമസ്തപൂർണത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളാകുന്നു. പ്രശ്നോത്തരമെന്നതു ചോദ്യോത്തരമാണ്. ഈ ഉപായം കൊണ്ടു ഏതു വിഷമസമസ്തയേയും പൂരിപ്പിക്കാം. 'രാമൻ ചുംബതി രാവണന്റെ പദനം സീതാവിധോഗാതുരൻ' എന്ന സമസ്ത തന്നെ ഉദാഹരണത്തിനെടുക്കാം. ഇതു കേൾക്കുമ്പോൾ പലരും അസംബന്ധമായി തോന്നും. എന്നാൽ പ്രശ്നോത്തരം എന്ന മാർഗ്ഗംകൊണ്ടു ഇതു സുബദ്ധമാക്കാം.

അരയ്ക്കന്റെ വചസ്സിനാലടിയിൽപ്പോയ പൂർവ്വപ്രയാസത്തിനെ സൈപര ചെല്ലവതെന്നു കാമിയെവന്നാണക്ഷൻ സുതൻ വാക്കിനാൽ ആരാജിക്കവതെന്നു ഭൂതനജയാ രാരിന്ദുവിഭേദപക്ഷിയാം രാമൻ ചുംബതി രാവണന്റെ പദനം സീതാവിധോഗാതുരൻ.

(സ്വപന്തം)

ഇവിടെ ആദ്യത്തെ മൂന്നു പാദങ്ങളിലേയും ചോദ്യങ്ങൾക്കു നാലാം പാദത്തിലെ കാമര പദവും അഥക്രമം ഉത്തരമായി വരുന്നു.

അയ്യന്റെ വാക്കു അനുസരിച്ചു കാട്ടിൽപോയതാർ? രാമൻ കാമി പ്രിയയുടെ മുഖത്തെ ഏന്തു ചെല്ലുന്നു? ചുംബതി അമ്മൻ ആരുടെ പുത്രനാണ്? രാവണന്റെ

വർക്കിനാൽ ശോഭിക്കുന്നതെന്ത്?

വദനം

ഭൂമിയുടെ പുത്രി ആരാണു്?

സീതാ

ചന്ദ്രനെ ദേവിക്കുന്നതു ആർ?

വിയോഗാതുരൻ

എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങൾക്കും ഉത്തരമായി, 'രാമൻ ചുംബതി രാവണന്റെ വദനം സീതാ വിയോഗാതുരൻ, എന്നു കിട്ടുന്നു. വേറെ ഒരു ഉദാഹരണംകൂടി കാണിക്കാം. 'തക്രം ശക്രനു ദുല്ല്ഭം' ഇതും അബലമാണെന്നു തോന്നും. എന്നാൽ പ്രശ്നോത്തരംകൊണ്ടു നേരെയൊക്കാം.

പേയമെന്തെന്നാത്തതിൽ ജയന്തന്നാക്കെഴും സുതൻ
കഥം വിഷ്ണുപദം ചൊൽക തക്രം ശക്രനു ദുല്ല്ഭം.

(സ്വന്തം)

ഭക്ഷണാവസാനത്തിൽ എന്തിനെ പാനം ചെയ്യണം? ജയന്തൻ ആരുടെ പുത്രനാണു്? വിഷ്ണുപദം എപ്രകാരമുള്ളതാണു്? എന്നീ പ്രശ്നങ്ങൾക്കു നഥാക്രമം 'തക്രം ശക്രനു ദുല്ല്ഭം' എന്നു കിട്ടുന്നു. 'പ്രസവിച്ചിതനു മശകം ഗജങ്ങളെ' എന്നതും ഇതുപോലെയുള്ള ഒരു സമസ്യയാണു്.

പരിപൂർണ്ണഗർഭിണികൾ ചെയ്തതെന്തുവാൻ
നരനെ കൂടിച്ചുരുധിരും കുടിപ്പതാർ
വരസിംഹമേന്മയെ ഹനിച്ചിടുന്നതും
പ്രസവിച്ചിതനു മശകം ഗജങ്ങളെ.

(ഭക്ഷാപോഷിണി)

ആദ്യത്തെ മൂന്നു പാദങ്ങളിലേയും പ്രശ്നങ്ങൾക്കു നാലാം പാദത്തിലെ ഓരോ പദവും നഥാക്രമം ഉത്തരമായി ബുദ്ധിപ്പെടുന്നു.

പദഭംഗം എന്നതിന്നു പദം മുറിക്കുക എന്നു അർത്ഥം. ഇതും വിഷമസമസ്യകളെ പൂരിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു മാർഗ്ഗമാണു്. 'പരമസുഖം ഗുരു നിന്ദകൊണ്ടു മുണ്ടാം' എന്നു സമസ്യ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

ഗുരുചരണസമോജഭക്തിമൂലം

ചൊരുക്കമാരജത്ത നീങ്ങുമേതൊരാൾക്കും

ഗുരുതരസുഖവും ലഭിക്കുമെന്നാൽ -
 പ്രദ, മസുഖം ഗുരുനിന്ദകൊണ്ടുമുണ്ടാം.

(ഭാഷാപോഷിണി)

‘പരമസുഖം’ എന്നതു ‘പരം അസുഖം’ എന്നു പദം മുറിക്കുമ്പോൾ അർത്ഥം സുബലമാകുന്നു.

സമസ്യയിലെ പൂർവ്വപദത്തോടു മറ്റൊരു പദം ചേർക്കുന്നതു പൂർവ്വാദ്യയോജനം. പൂർവ്വത്തോടു അതിന്റെ മുമ്പിലുള്ള പദത്തിന്റെ അന്ത്യം ചേർന്നിരിക്കും. ‘പരുത്തിപ്പോൽശോണതരം തവാധരം’ എന്ന സമസ്യ കേട്ടാൽ അർത്ഥം അസംഗതമായി തോന്നും.

കുരുതരമെണ്ണാക്കുമായിപതുമേറ്റിരിപ്പതാം നിന്നുടെ കേശസഞ്ചയം
 ധരിച്ചനി ഭാസുരഗാത്രി നല്ല ചെമ്പരുത്തിപ്പോൽ ശോണതരം തവാധരം

ഇവിടെ പരുത്തി എന്ന പദത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ‘ചെം’ എന്ന പദംകൂടി ചേർക്കുമ്പോൾ ‘ചെമ്പരുത്തി’ എന്നു കിട്ടുകയും അർത്ഥം സുബലമാകുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഏതുവിധം ദൃശ്യവ്യക്തമായ സമസ്യയും ‘ഒരാൾ അങ്ങനെ വെറുതെ പറയുകയാണ്’ എന്നാക്കിയാൽ എഴുപ്പം പരിച്ഛിന്നാൻ കഴിയും.

ദേവ ചി വര ശര പ ണ െ
 മ ണി യ െ മ ന്ത്ര മേ ള ഷ ധ െ
 ന്റെ ശ ര ബ ര റ ദി ക െ ത ന റ യ
 വ ര പ െ പ ണ്ണ െ മ നേ റ മ ഡ െ.
 ത പ സ്സ ശ റ ണി സ നേ റ ഷ െ
 സ്തേ ഹ െ ശേ ര ക െ മ ദ െ ഭ മ െ
 ന്വ ര റ ഗ റ ന ഷ െ ഗ റ ദ ഷ്വ റ ന്ത -
 യ ദി ശ ബ്ധ നി ബ ഡ ന െ.
 സ മ സ്യ റ പൂ ര ണ ണി ന്ത -
 ജ്ജ പ റ യ ബ ജി തേ ര ക്ക യ െ

മുമ്പു പറഞ്ഞവ കൂടാതെ, ദേവന്മാരുടേയും ജ്ഞികളുടേയും വരം, ശാപം മണി മുതലായവകൊണ്ടും ദുഷ്ടാസമസ്യകളെ പൂരിപ്പിക്കാം. ദേവന്മാരുടേയും ജ്ഞികളുടേയും അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു സാധിക്കാത്തതായി കണമില്ല. 'മുകുന്ദൻ പാടിപ്പറന്നു ബധിരരുടനെ കേൾക്കുന്നു നോക്കുന്നതിന്ധർ' എന്ന സമസ്യ കേൾക്കുമ്പോൾ അസംബന്ധമായി തോന്നും. എന്നാൽ ദേവന്മാരുടേയും ജ്ഞികളുടേയും പ്രസാദംകൊണ്ടു ഇവയൊക്കെ സംഭവിക്കാവുന്നവയാണ്.

ശ്രീകണ്ഠൻ തന്റെ ഭാഗ്യപ്പെറ്റാലിമയുടെ തിടയായിടംപാതിയായി ശ്രീകുമാരൻ മൂർത്തി ലോകേശ്വരി കരുണയോടും നമ്മളെക്കൊക്കുമെങ്കിൽ ഏകാന്തശ്രീവിഭാസം ബഹുതരമുള്ളവരും യൽപ്രസാദപ്രഭാവം മുകുന്ദൻ പാടിപ്പറന്നു ബധിരരുടനെ കേൾക്കുന്നു നോക്കുന്നതിന്ധർ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

മണി മന്ത്രം ഭക്ഷണം എന്നിവകൊണ്ടും എല്ലാം സാധിക്കാവുന്നതാണ്. അവയ്ക്കു അത്രമാത്രം പ്രഭാവമുണ്ട്. ശംബരമായ ജാലവിദ്യയാകുന്നു. ആകാശത്തിൽ ഉദ്യനം കാണിക്കുക നഗം സൃഷ്ടിക്കുക മുതലായവയും ഇതുകൊണ്ടു സാധിക്കാം. പാപം പൂണ്ണപ്രാണിവകൊണ്ടും മനോരഥംകൊണ്ടും എന്തും കഴിയും. മനോരഥത്തിന് മുന്നും അഗോചരമായിട്ടില്ല. തപസ്സിന്റെ പ്രഭാവം നിസ്സീമമാണ്. ഇതു നിമിത്തം പല മഹഷിമാർക്കും പല അതുഭുതകർമ്മങ്ങളും ചെയ്യുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. വിശ്വപാമിത്രൻ സ്വപ്നത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു; അഗസ്ത്യൻ സമുദ്രത്തെ കുടിച്ചു; ഇതൊക്കെ തപഃപ്രഭാവംകൊണ്ടു സാധിച്ചതാണ്. ശാന്തി സന്തോഷം മുതലായ ആവസ്ഥകളിലും എന്തും കഴിയും. അധികമായ സന്തോഷം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ദുഃഖവും സുഖമായി തോന്നുന്നു. 'പാപകന്റെ നടുവിൽ കിടക്കുകിലു മല്ലലില്ലാത്തതൊരമ്പലം' എന്ന സമസ്യയെ സന്തോഷാധിക്യം കാരണമാക്കി പൂരിപ്പിക്കാം.

പാവനതപമിയലുന്ന മുക്തിയതിനുള്ളിടത്തിയൊരു വാതിലിൽ.

ശാവനാധി കരുന്ന മോദനില വല്ലമന്ത്യനുമുദിക്കുകിൽ

കേവലം വൃസനമെന്നതോ നന്മി സുഖപ്രദം വിഷയമൊക്കെയും
പാവകന്റെ നടുയിൽക്കിടക്കുകിലു മല്ലപിള്ളാരണമാത്രവും.

(ഭാഷാപോഷിണി)

മത്തനായവൻ എന്തും പറയും. അവൻ എല്ലാം വി
പരീതമായി തോന്നും. 'പത്തുഭാരമിരുമ്പു മുട്ടകൾ തിന്നു തീ
ഞ്ഞൊരു രാത്രിയിൽ' എന്നു സമസ്യ കേൾക്കുമ്പോൾ അയ്യ
കതമെന്നു തോന്നും. എന്നാൽ ഇതൊരു ഭ്രാന്തന്റെയോ മ
ത്തന്റെയോ വാക്കൊക്കുന്നതായാൽ അബദ്ധമാകുന്നതല്ല.

മദ്യപാനമദാസരായവർ ചൊല്ലിടുന്ന വചസ്സുകൾ
പത്തിനഞ്ചുമുഖംഭവം കഴൽ കവിടംവിധമുള്ളതാം
കൃത്യമായതിനർത്ഥമില്ല നിദർശനം പറയാമിദം
പത്തുഭാരമിരുമ്പു മുട്ടകൾ തിന്നു തീഞ്ഞൊരു രാത്രിയിൽ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഒരു സാധനത്തിന്റെ നിറംകൊണ്ടു മറെറൊന്നിന്റെ
നിറം മാറുന്നതു രാഗാനുഷംഗം. കീഴ്ത്തിക്കു വെളുപ്പുനിറമാ
ണ്. ഇതിന്റെ വ്യൂഹികൊണ്ടു കറുത്ത പദാർത്ഥങ്ങളേയും
വെളുപ്പിക്കാം. ദുഷ്ശസ്സു കറുത്തതാണ്; ഇതു നിമിത്തം മ
റ്റു നിറമുള്ളവയെ കറുപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാം. ലഘുഹിതൃം
സസ്യ അധരം രത്നം മുതലായവയാൽ ചുവപ്പിനെ പ്രതി
പാദിക്കണം. 'മലയജ്ജതിലകംനൽ ക്ഷങ്കമപ്പൊട്ടുപോലായ്'
എന്ന സമസ്യയിൽ മലയജ്ജത്തിനെ ചുവപ്പിക്കുവാൻ മറെറാ
ന്നിന്റെ ചുവപ്പിനെ അതിനോടു യോജിപ്പിച്ചാൽ മതി
യാകും.

കലിതരുചിവിശേഷം നിനൂഖത്തിങ്കലെല്ലാം
സ്ഥലവുമധരരാഗം താൻ പിടിച്ചുങ്ങടക്കി
ജലജമുഖി! മനോജ്ഞ! നിൻ നിടാലത്തിൽ മേവും
മലയജ്ജതിലകം നൽക്ഷങ്കമപ്പൊട്ടുപോലായ്.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ അധാരത്തിന്റെ നിറത്തെ യോജിപ്പിച്ചു മലയ
ജ്ജത്തെ രക്തവർണ്ണമാക്കിയിരിക്കുന്നു. 'കണ്മൂലം വെളുവെളുത്തു

പോയപ്പോ' എന്ന സമസ്യയെ കീർത്തി കാരണമാക്കി പൂരിപ്പിച്ചാൽ സുബദ്ധമാകുന്നതാണ്.

മഞ്ജുഭാവമിയലുന്ന നിന്യശഃപുഞ്ജമിക്ഷിതി നിറഞ്ഞിരിക്കവേ
കഞ്ജലോചന നരാധിനാഥ ഹേ കഞ്ജഭൂഃ വെളുവെളുത്തുപോയപ്പോ.
(ഭാഷാപോഷിണി)

എങ്കിൽ എന്നാൽ അപ്രകാരമാകുന്നപക്ഷം എന്നും മറ്റും ഉപയോഗിക്കുന്നതാണ് യദിശബ്ദം. ഇതു ചേർത്താൽ എത്ര ദൃഢമായ സമസ്യയേയും പൂരിപ്പിക്കാം. 'വഹ്നിക്ഷതന്നെ വലുതായ തണുപ്പുതോന്നും'; ഇതു കഠിനമായ ഒരു സമസ്യയാണ്.

ഇത്രയും ദിക്കിനെ വെടിഞ്ഞു പശ്ചിമാശ്വതിയിൽ
തന്നിൽ ദിനേശപർവ്വതമിളയുന്നപക്ഷം
അന്നുള്ളവസ്ഥ മുഴുവൻ വിപരീതമാവാം
വഹ്നിക്ഷതന്നെ വലുതായ തണുപ്പുതോന്നും.
(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ അങ്ങിനെയൊന്നെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെ ആകും എന്നു എങ്കിൽ (യദി) കണ്ടും ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

പുരാണം ചിത്രം സ്വപ്നം മുതലായവയേയും ദൃഢമായ സമസ്യകളെ പൂരിപ്പിക്കുന്നതിന്നു മാർഗ്ഗങ്ങളായി സ്വീകരിക്കാം. പുരാണത്തിൽ അതുതകഥ പലതുമുണ്ട്. അതിനെ കാരണമാക്കുന്നതു പുരാണം. 'സമുദ്രത്തിൽനിന്നേററവും ധൂളിപൊങ്ങി' എന്ന സമസ്യയെ അഗസ്ത്യന്റെ സമുദ്രപാനത്തെ കാരണമാക്കി പൂരിപ്പിക്കണം.

അഗസ്ത്യൻ മഹാതാപസൻ വെള്ളമെല്ലാം
കുടിച്ചൊടുമില്ലാതെ വാരിച്ചശേഷം -
വിവസ്വൽ കുരത്താലുണങ്ങിക്കിടക്കും
സമുദ്രത്തിൽ നിന്നേററവും ധൂളി പൊങ്ങി.
(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇന്നു വിധമേ സ്വപ്നം കാണാവൂ എന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു അസംഭവങ്ങളായവയേയും സ്വപ്നം കാരണമാക്കി പൂരി

പ്പിക്കാം. ചിത്രത്തിൽ നിവേശിപ്പിച്ചതാണെന്നു വരുത്തിയാൽ വിഷമസമന്വയങ്ങളെ പൂരിപ്പിക്കാം. 'സൂച്യഗ്രോ നാലുകൂപം ഗജമുപരി നഗം മീതെ നാലാഴിമേന്മേൽ' എന്ന സമന്വയ കേട്ടാൽ അസംബന്ധമായി തോന്നും. എന്നാൽ ഇതെല്ലാം ചിത്രത്തിൽ നിവേശിപ്പിച്ചതാണെന്നു വരുത്തിയാൽ മതി.

സൂക്ഷിച്ചിട്ടില്ലാത്തവസ്ഥിതികളെ യവിലം തെറ്റിമാറ്റിത്തീർത്തി-
സ്താക്ഷാൽക്കാരം വരുത്താൻ പട്ടയയധികമാലേഖകാരായ് കാണുമു
വീക്ഷിക്കുംതോറുമത്രുരുതകരമിതുതാൻ ചിത്രമെന്നത്ര നോക്കൂ
സൂച്യഗ്രോ നാലുകൂപം ഗജമുപരിനഗം മീതെ നാലാഴിമേന്മേൽ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ പറഞ്ഞ മാറ്റങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭഗവതങ്ങളായ ഏതുതരം സമന്വയങ്ങളേയും പൂരിപ്പിക്കാവുന്നതാണ്.

അതും വളരെ കൃത്രിമമായി ഘടിപ്പിക്കുന്നതാണ് കൂടും.

കരേണ കരണശൃംഗം മെന്തുരുപം ഭവിച്ചിട്ടും
അതങ്ങല്ലക്ഷയം ഭൂപ ഭവിച്ചിട്ടെ നിത്യവും.

(സംഗ്രഹം)

കരണശൃംഗം കരേണ എന്നതിന്നു 'കരണ' എന്നീ വണ്ണങ്ങളില്ലാത്ത കരേണ എന്നതും. കരേണപദത്തിൽനിന്നും 'കരണ' എന്നിവ കളഞ്ഞാൽ 'അഥ ഏ ഉ' എന്നിവ കിട്ടും. ഇവ സന്ധിചേരുമ്പോൾ ആയുഃ എന്നാകുന്നു. അങ്ങല്ല ആയുസ്സുണ്ടാകട്ടെ എന്നു സാരം.

മാരന്റെ ചേരശരമോര മനസ്സിലാത്തി.
ഭാരം വഹിക്കുമെമ്പലാമണിയാമൊരുത്തി
ശ്രീരാമവാനരചമുപരഭിസ്സമുദ്രം.
നാരായണാദിയെ വെറുത്തു വസിപ്പിച്ചു.

(സ്വപ്നം)

ഇവിടെ വിരഹിണി ശ്രീരാമദികളെ വെറുക്കുന്നത് അസംഗതമായി തോന്നും. പഞ്ചമംകൊണ്ടു വിരുകതകൾ കണ്ണശല്യം മുണ്ടാക്കുന്നവയാണല്ലോ വികങ്ങൾ. ഇവയെ വള

ത്തന്നെ കാക്കുകയാണ്. ശ്രീരാമൻ ഇവയെ മുഴുവൻ കൊന്നിരുന്നു എങ്കിൽ പികങ്ങൾ നശിക്കുകയും വിരഹികൾ സുഖമായിരിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. (സീതാസ്തനസ്തംഭപരം ധ്വജാധിതനായ ഒരു കാക്കയിൽ ശ്രീരാമൻ അസ്രപ്രയോഗം ചെയ്ത കഥ പുരാണപ്രസിദ്ധം) അങ്ങിനെ ചെയ്യാതിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് ശ്രീരാമനോട് വെറുപ്പ്. മലയപർവ്വതത്തെ നശിപ്പിക്കാത്തതിനാൽ വാനരചമുവിനോടും, കുമ്പഭവനെ നിശ്ശേഷം ദഹിപ്പിക്കാത്തതിനാൽ ശിവനോടും, ചന്ദ്രനെ ജനിപ്പിച്ചതിനാൽ സമുദ്രത്തിനോടും, കുമ്പഭവനെ ജനിപ്പിച്ചതിനാൽ വിഷ്ണുവിനോടും, വിരോധം.

ഭാഷാസമവും ചിത്രമാകുന്നു. ഏകവിധമായ ശബ്ദത്തിൽ പല ഭാഷകൾ കല്പിക്കുന്നത് ഭാഷാസമം.

മഞ്ജുളമണിമഞ്ജിരേ
കളഗ്ഭീരേ വിഹാരസരസ്വീതീരേ
വിരസംസിഭേകളികീരേ
കിമളിധീരേ ച ഗന്ധസാരസമീരേ.

ഈ ശ്ലോകം സംസ്കൃതം പ്രകൃതം ശൗരസേനി മുതലായ ഭാഷകളിൽ സമമാകുന്നു.

ശബ്ദാലങ്കാരം ചിത്രം ഇവയും പ്രധാനങ്ങൾതന്നെയാണ്. അത്ഥം എത്രമാത്രം ഹൃദയംഗമമായിരുന്നാലും, അതു മനോഹരമായ ശബ്ദത്തിൽ ഘടിതമായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, സഹൃദയന്മാർക്കു വൈമദ്യം തോന്നും. നേരേമറിച്ച് അത്ഥം കല്പചമാണെങ്കിൽതന്നെയും, സുഭഗശബ്ദസംഘടിതമായിരുന്നാൽ, സ്ഥൂലമായ രസം ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. ക്ലിഷ്ടപദങ്ങളിൽ ഘടിപ്പിക്കുന്ന അത്ഥം എത്രമാത്രം സുന്ദരമായാലും, ഭാഗ്യശൂന്യന്മാർക്ക് ഉണ്ടാകുന്ന സന്താനം പോലെ, അത് ആ ഹൃദയജനകമല്ലെന്നു, നീലകണ്ഠദീക്ഷിതമഹാകവി പറയുന്നു. ത്രുപോത്തമയായ ഒരു യുവാവിനെ കാമികൾ ഏന്ദ്രപോലെ, ശബ്ദസുഭഗമായ കാവ്യത്തെ നാഗ്ദൃയന്മാർ അധികം ഇഷ്ട

പ്പെടുന്നു. ഇതിൽനിന്നും കാവ്യത്തിൽ ശബ്ദത്തിന്റെ പ്രാധാന്യം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്. ശബ്ദം നിസ്സാരമാണെന്നും, അതുകൊണ്ടു ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളെ ഗണിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും, അഭിപ്രായപ്പെടാവുന്നതല്ല. ശബ്ദവിഷയത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കാത്തതായി ഒരു കവിയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. കാരോരുത്തരും കാരോവിധം ആയിരിക്കും ശബ്ദാലങ്കാരത്തിൽ ശ്രദ്ധകാണിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന വ്യത്യാസമേയുള്ളൂ. ശ്രീചാത്മികി പലവിധമുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളേയും സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. കാളിദാസരും അതുപോലെതന്നെ; ശ്രീഹർഷൻ മാലൻ ഭാരവി ബാണൻ സുബന്ധു മുതലായ മഹാകവികൾ എല്ലാം ശബ്ദാലങ്കാരത്തിൽ സവിശേഷം ഔഷ്ഠിപതിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവരാണ്. ശ്രീശങ്കരാചാര്യർ നീലകണ്ഠഭാഷിതർ ജഗന്നാഥവണ്ഡിതർ ക്ഷേമേന്ദ്രൻ ജയദേവർ മുതലായ എല്ലാ കവികളും ശബ്ദത്തിൽ വളരെ നിഷ്ഠയിച്ചിട്ടുണ്ട്. മുകന്റെ കഥ പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതായിട്ടില്ല. ഇതിൽനിന്നൊക്കെയും ശബ്ദം കാവ്യത്തിൽ വളരെ പ്രധാനമാണെന്നുതന്നെ ഗ്രഹിക്കണം. ശബ്ദാലങ്കാരത്തോടു കൂടാതെയിരുന്നാൽ ഒരു കാവ്യം എത്രമാത്രം സഹജമെന്നോ രസിപ്പിക്കുമോ അതിലുമധികം, അതു ശബ്ദാലങ്കാരസഹിതമാണെങ്കിൽ രസിപ്പിക്കുമെന്നതിന്നു സംശയമില്ല. അതും അപ്രധാനമാണെന്നല്ല ഇവിടെ പറയുന്നത്; എന്നാൽ അതുകൊണ്ടുമാത്രം ഒരു കാവ്യം വിശിഷ്ടമായി എന്നു ശരിക്കു ന്നത് അയ്യകതമാണെന്നെ സാധിക്കുന്നുള്ളു. ശബ്ദത്തിനും അത്മത്തിനും, രണ്ടിനും, സമമായും പ്രാധാന്യം കല്പിച്ചു, കാവ്യം മൂന്നവിധമുണ്ട്. യുധിഷ്ഠിരാവിജയം നളോദയം മുതലായവ ശബ്ദപ്രധാനങ്ങളാണ്. ഇവയിൽ അത്മത്തെ അപ്രധാനമായി ഗണിച്ചിരിക്കുന്നു. ആയുരസംസ്കൃതി മുതലായവ അത്മത്തെ പ്രാധാന്യേന ഗണിക്കുന്നവയാണ്. രഘുവംശം മാഘം നൈഷധം മുകുടബലശതി രാമായണഭാരതചന്ദ്രകുൾ മുതലായവ ശബ്ദാത്മങ്ങളെ സമപ്രാധാന്യത്തോടു കൂട്ട

ടി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ മൂന്നാമതു പാഠത്തെ തരത്തിലുള്ള കാവ്യങ്ങളാണ് ഉത്തമങ്ങൾ. മഹാകവികൾ ശബ്ദത്തിനും അർത്ഥത്തിനും ഒരുപോലെയുള്ള പ്രാധാന്യം കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. അർത്ഥത്തിനുവേണ്ടി ശബ്ദത്തേയും ശബ്ദത്തിനുവേണ്ടി അർത്ഥത്തേയും വികലമാക്കുന്ന നയം അയ്യക്തമെന്നു ആരും സമ്മതിക്കും. ഒന്നിനുവേണ്ടി മറ്റൊന്നിനു വൈകല്യം വരുത്താതെ, രണ്ടിനേയും സമമായ പ്രാധാന്യത്തോടുകൂടി സ്വീകരിക്കുകയാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. ശ്രവണേന്ദ്രിയത്തെ ആകർഷിക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തി കവിതയ്ക്കു ശബ്ദാലങ്കാരംകൊണ്ടു ലഭിക്കുകയുള്ളു. പ്രൗഢനായ ഒരു രാജാവിനു കിരീടകടക ഛായാബരാദികൾ എന്നുപോലെ, വിശിഷ്ടമായ മഹാകാവ്യത്തിനു ചിത്രങ്ങൾ കാന്ത്യൽക്കർഷകങ്ങളാകുന്നു. ഒരു രാജാവിനു കിരീടാദികൾ പോലെ മഹാകാവ്യത്തിനു ചിത്രവും അപരിത്യാജ്യമാണ്; മഹാകാവ്യങ്ങളിൽ ചിത്രം സവിശേഷം സ്വീകരിക്കപ്പെടുന്നു. മാഘം കിരാതാജ്ജനീയം മുതലായവയിൽ ശബ്ദചിത്രമാണുള്ളത്. രഘുവംശത്തിലും അന്തിനെതന്നെ, (കമ്പതാംസഗ്ഗം യമകം) നൈഷധീയചരിതത്തിൽ അർത്ഥചിത്രം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഭാഷാമഹാകാവ്യങ്ങളും ഇതുപോലെതന്നെ. ഒരു കാവ്യം എത്രമാത്രം ഇവയെ ഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുന്നു അത്രയും മറ്റുള്ളവയിൽനിന്നു അതിനു താഴ്ന്നു മുണ്ടു്; ഇവയെ എത്രമാത്രം സമഗ്രമായ് സ്വീകരിക്കുന്നുവോ അത്രയും ആ കാവ്യത്തിനു ഉൽകൃഷ്ടത ലഭിക്കുന്നു. 'കാവ്യേഷു മാഘഃ' എന്നു പണ്ഡിതന്മാർ സമ്മതിച്ചുകൊടുത്തിരിക്കുന്നവിധം ഉള്ള ഒരു കൃഷ്ണാക്ഷരം മാഘത്തിനു, സിദ്ധമായതു ശബ്ദാർത്ഥങ്ങളിൽ മറ്റു കവികളെക്കാൾ അധികം നിഷ്പന്നചെയ്തിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടാണ്. 'യുഗേ ശുരീയേ യമകപ്രവചഃ' എന്നു ആക്ഷേപിക്കുന്ന നീലകണ്ഠദിക്ഷിതർ, മറ്റു കവികളെ അതിശയിച്ചു സുഭഗശബ്ദഘടനാവിഷയത്തിൽ ദീക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏതുവിധം വിചാരിച്ചാ

ലും ശബ്ദാലങ്കാരത്തെ നിസ്സാരമായി ഗണിക്കുന്ന കാവ്യത്തിനും, അത്രമാത്രം അപകുഷ്ഠവും ഉണ്ടാകുമെന്നത്, അനുഭവവേദ്യമാകുന്നു.

പ്രഥേളിക സമന്വൃതലായവയും സാഹിത്യത്തിന്റെ സ്പഷ്ടമായിത്തീരുന്ന ചില അംശങ്ങളാണ്. ഒരു പ്രൗഢമായ സാഹിത്യത്തിന് ഇവയും ആവശ്യംതന്നെ. ഇവ മനസ്സിനു ആഹ്ലാദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനു പ്രയോജനപ്പെടുന്നു; വിനോദകരങ്ങളുമാകുന്നു. മായാപ്രദീപങ്ങളിലും മറ്റും കൂടി വിശേഷരീതിയിലുള്ള ചിത്രങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന ആഹ്ലാദം ഇതിനാൽ കവിതകൾ വായിക്കുമ്പോൾ ലഭിക്കുന്നു. കല്പകളെക്കൊണ്ടും മറ്റും വിശേഷരീതിയിൽ ചെയ്യുന്ന കൊത്തുപണികളും മനോഹരങ്ങളായ ചിത്രങ്ങളും ഒരു പ്രൗഢമായ രാജമന്ദിരത്തിനു യോജിക്കുന്ന അലങ്കാരങ്ങളാണ്. ഇതുപോലെ പ്രഥേളികാസമന്വൃതലികൾ ഉൽക്കൃഷ്ടമായ ഒരു സാഹിത്യത്തിനു ഭൂഷണങ്ങളാകുന്നു. ഇവ ഇപ്പോത്തതായ ഒരു സാഹിത്യത്തിനു മറാതിനെ അപേക്ഷിച്ചു അത്രമാത്രം അപകുഷ്ഠമുണ്ട്.

൯൯. ക വ്യം ധപനി ഗുണീഭൂതം
വ്യംഗ്യം ദിവിധമിങ്ങനെ

കവ്യം, ധപനി ഗുണീഭൂതവ്യംഗ്യം എന്നു രണ്ടുവിധം ആകുന്നു.

വാചാത്മ്യം ത്വംഗി ക മായ് വ്യംഗ്യം
ശോഭി ജീട വതാം ധപനി.

വാചാത്മ്യത്തെക്കുറും വ്യംഗ്യം കൂടുതലായി ശോഭിക്കുന്നതു ധപനി.

ധപനിയെക്കുറിച്ചു പല പക്ഷാന്തരങ്ങളുമുണ്ട്. ശബ്ദാത്മശരീരകമായ കാവ്യത്തിൽ, ശബ്ദഗതമായ ചാരുതപത്തിനു അ

നപ്രാസാദിയും, അത്ഥംഗതമായതിനു ഉപമാദിയും, ഹേതുവാകുന്നു. വണ്ണസംഖ്യാനാധർമ്മങ്ങളാണു മാധുർയാദികൾ. ഇതൊന്നുമല്ലാതെ ചേറൊ ധ്വനി എന്നൊന്നില്ലെന്നാണു ഒരു വർണ്ണം. സഹൃദയഹൃദയരാറ്റാദിയായ ശബ്ദാത്ഥസപരൂപമാണു കാവ്യം എന്നും, അതിൽ ധ്വനിയെ ഗണിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും, മറ്റൊരു മതം. ഗുണാലങ്കാരങ്ങളിൽ അന്തർഭൂതമല്ലേ ധ്വനി എന്നു ഒരു സംശയവും ഉണ്ടാകാം. ഇവയ്ക്കൊക്കെ സമാധാനമുണ്ട്. അതും, വാച്യം പ്രതീയമാനം എന്നു രണ്ടു വിധം; ഉപമാദിയെക്കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധമായതു വാച്യം. ഒരു യുവതിയുടെ അംഗങ്ങളെല്ലാം നിർദ്ദോഷങ്ങളും ഭൂഷിതങ്ങളും ആകുന്നു എന്നു വരികിലും അവൾ ലാവണ്യപ്രയുക്തയായി ഭവിക്കുന്നില്ല. അംഗങ്ങൾക്കു അല്പം വൈകല്യമുള്ളവളും ആഭരണവിരഹിതയും ആയ മറ്റൊരു യുവതി ലാവണ്യപ്രവതിയാകുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതിൽനിന്നു അംഗങ്ങളുടെ നിർദ്ദോഷതയേയും അലങ്കാരത്തേയും ആശ്രയിച്ചല്ല ലാവണ്യം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ഇതുപോലെ ആണ് മറ്റാകവികളുടെ വാക്കിൽ പ്രതീയമാനമായ അത്ഥം ശോഭിക്കുന്നത്. ഇതു ഗുണാലങ്കാരാദിയിൽനിന്നും ഭിന്നം തന്നെ. ഇതിനെ ധ്വനി എന്നു പറയുന്നു. ധ്വനി ആണ് കാവ്യത്തിന്റെ ആത്മാവു എന്നു ചില ആചാര്യന്മാർ ബലമായി സിദ്ധാന്തിക്കുന്നുണ്ട്.

ധ്വനി അവിവക്ഷിതവാച്യം, വിവക്ഷിതാന്യപരവാച്യം എന്നു രണ്ടുവിധം ഉണ്ട്. ലക്ഷണാമൂലമെന്നും അഭിധാമൂലമെന്നും വ്യംഗ്യം രണ്ടുവിധമുള്ളതായി മുമ്പു (ഒന്നാം പ്രകരണം നോക്കുക) പറഞ്ഞുവെല്ലോ. ഇവയിൽ ലക്ഷണാമൂലം പ്രധാനമായി വരുന്നത് അവിവക്ഷിതവാച്യം. അഭിധാമൂലം പ്രധാനമായതു വിവക്ഷിതാന്യപരവാച്യം. അത്ഥാന്തരസംക്രമിതം അത്യന്തതിരസ്കൃതവാച്യം എന്ന് അവിവക്ഷിതവാച്യം രണ്ടു വിധം. വാച്യാത്ഥത്തെ അത്ഥാന്തരത്തിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നത് അത്ഥാന്തരസംക്രമിതം.

കരഭം കരഭം കദളി കദളി കരിരാജകരം കരിരാജകരം
കടിലാളകതൻ തുടകൾക്കു ദൃഢം കിടയാ കിട മൂന്നലകിങ്കലുമേ.

(ഭാ. ഭൂഷണം.)

കാശ്യം, ജാഡ്യം, കാർഷ്യം എന്നീ ദോഷങ്ങളുള്ള എ
ന്ന അത്മാന്തരത്തിൽ രണ്ടാമത്തെ കരഭം കദളി കരിരാജക
രം എന്നീ പദങ്ങളുടെ വാച്യാത്മത്തിനെ നിവേശിപ്പിച്ചിരി
ക്കുന്നു. വാച്യാത്മത്തെ മുഴുവൻ തിരസ്കരിക്കുന്നത് അത്യ
ന്തതിരസ്കൃതവാച്യം.

മൂന്നും മൂന്നും പുരോപാധിയൊടുപെരുകും ബലനാമന പശ്യം.
ലിനാകിൽ പ്രേരഡനാമ പ്ലവജമണിയൊടും തോരം തോലിങ്ങീദാനീം
പെണ്ണോടെന്നോടെടുത്താഴകിതു പകരം വിനയം വീരപുംസാം
പൊന്നിൻപുണാരമേ മന്ദമ തവ ഭജവീര്യത്തിനത്രേ തൊഴേണ്ടു.

(രാജരാത്നാവലിയം)

ഇതു ശരൂപിനോടു പറയുന്നതാകയാൽ ഇവിടെ വാ
ച്യാത്മം മുഴുവൻ തിരസ്കൃതമാകുന്നു. “അങ്ങു വീരന്മാരായി
രിക്കുന്നവർക്ക് ഒരു ശിരോലങ്കാരമാണ്. ഞാൻ അങ്ങയെ
തൊഴുന്നു” എന്നു വാച്യമായ അത്മം. “അങ്ങയുടെ ബ
ലം വീരന്മാരോടു ഫലിക്കയില്ല. മഹാഭീരുവായ അങ്ങയെ
ഞാൻ വളരെ വെറുക്കുന്നു” എന്നു ലക്ഷ്യാത്മം. വിവക്ഷി
താന്യപരവാച്യം, സംലക്ഷ്യക്രമവ്യംഗ്യമെന്നും അസംലക്ഷ്യ
ക്രമവ്യംഗ്യമെന്നും, രണ്ടുവിധം. വാച്യാത്മത്തിനുപരിമിതി ഉ
ണ്ടായി അതിനു മേൽ വ്യംഗ്യം എന്ന ക്രമവ്യക്തമാകുന്നതു
സംലക്ഷ്യക്രമം; വേണ്ടപോലെ വ്യക്തമാകുന്നതെന്നു ക്രമപദ
ത്തിന് അത്മം. ഇത് ക്രമം അവ്യക്തമായിട്ടുള്ളത് അസം
ലക്ഷ്യക്രമം; സംലക്ഷ്യക്രമത്തിന് അനുസ്വാനധപനി എ
ന്ന പേര് ഉണ്ട്. മണിയടിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നാലെ സൂ
ക്ഷ്മമായി ഒരു ശബ്ദം അനുഗമിക്കുന്നതുപോലെ വാച്യാത്മ
ത്തിന്റെ പുറകെ ഗമിക്കുന്നത് അനുസ്വാനധപനി. ഇതു
ശബ്ദശക്തികൊണ്ടും അത്മശക്തികൊണ്ടും ഭവിക്കും.

മിന്നുന്ന കാളാഗതകാന്തി ചേൻ -
മെന്നല്ല സലാരകമായുമേറാം
ഇന്നല്ലസിക്കുന്ന പയോധരാൽ ഭീ
ചിന്നുനവെന്നിൽ ശ്ലതി നാളെയൊക്കാം.

(സ്വപ്നം)

ഇതു ദുർദ്വന്തയായ ഒരു ഗൃഹനായിക അതിഥിയോടു പറയുന്നതാണ്. കാളാഗതപോലെ കറപ്പനിറത്തോടുകൂടി ശോഭിക്കുന്നതും, നല്ല ധാരകളോടു കൂടിയതും, ആയ മേഘത്തെ കണ്ട് ഇന്നിവിടംവിട്ടു പോകുവാൻ ഭയമാകുന്നു എങ്കിൽ നാളെ പോയാൽ മതി എന്നു വാച്യം. ഇതിൽനിന്നും മറ്റൊരു അർത്ഥം സിദ്ധമാകുന്നു. കാളാഗത ധരിച്ചിട്ടുള്ളതും, നല്ല ധാരത്തോടുകൂടിയതും, ആയ എന്റെ സ്കന്ദം കണ്ടിട്ട് ഇന്നു പോയാൽ മന്ദമൻ കൊല്ലുമോ എന്നു ഭയമുണ്ടെങ്കിൽ, നാളെ പോയാൽ മതി എന്നാണീ അർത്ഥം. ഇതിൽ ഇന്നു രാത്രി എന്നോടുകൂടി രമിക്കാം എന്ന അർത്ഥം നിഗൂഢമാകുന്നു. ഇതു ശബ്ദശക്തി മൂലമാണ്.

ക്ഷണമിമങ്ങളിൽനിന്നു തല്ലി ചുണ്ടിൽ -
ക്കുളർമുലമലമ വീണടൻ തകൻ
വലികളിലിടറി ചിരേണ നാഭി.
ചൂഴിയിലിറങ്ങി നവിനവർഷവിന്ദു.

(ക. സംഭവം)

ഇതു അർത്ഥശക്തിമൂലമാകുന്നു [കന്നാമത്തെ പ്രകരണം നോക്കുക]

ശബ്ദശക്തിമൂലം, വസ്തുവും അലങ്കാരവും ധ്വനിക്കുന്നതാണ്. ശബ്ദശക്തി മൂലമായി വസ്തു ധ്വനിക്കുന്നതിനു ശബ്ദശക്തിമൂലവസ്തുധ്വനി എന്നു പേര്. 'മിന്നുന്ന കാളാഗത' എന്നു മുന്പു കൊടുത്ത പദ്യം ഉദാഹരണം. ശബ്ദശക്തിമൂലം അലങ്കാരം ധ്വനിക്കുന്നതിനു ശബ്ദശക്തിമൂലാലങ്കാരധ്വനി എന്നു പേര്.

വ്യാജം വിദ്യതിയിവ പൂണ്ടവിചാരമങ്ങൾ -
 കാലംവുമായ് ബീഭത്സമതപമൊക്കൊത്തുകൂടി
 കോലം ശിവാകലിതമാക്കിട്ട മിശ്ശിരീശൻ
 ശ്രീലഭിജാധിപനെ മൌലിയിലേന്തിടുന്നു.

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ പദ്യത്തിനുള്ള ശിച്ഛസാദൃശ്യം (ഉപമാലങ്കാരം) വ്യംഗ്യം. ശബ്ദശക്തിമൂലധ്വനിക്കു കാണിച്ച ഉദാഹരണം ശ്ലേഷാലങ്കാരമല്ല എന്നൊരു സന്ദേഹം ഉണ്ടാകാം. ഇതിനെ സംബന്ധിച്ച ഭാഷാഭൂഷണത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. “അതിലേക്കു അഭിധാമൂലധ്വനി, പ്രകൃതപ്രകൃതശ്ലേഷം, സമാസോക്തി ഇവ മൂന്നിലും വിശേഷണങ്ങൾക്കു നാനാത്വവിവക്ഷ തുല്യമാകുന്നു. വിശേഷ്യത്തിന്റെ സ്വഭാവംകൊണ്ടാണിവ ചേർത്തിരിയുന്നത്. അഭിധാമൂലധ്വനിയിൽ പ്രകൃതപ്രകൃതങ്ങളായ രണ്ടു വക വിശേഷ്യങ്ങളും ശ്ലിഷ്ടങ്ങളായിരിക്കും. പ്രകൃതപ്രകൃതശ്ലേഷത്തിൽ അപ്രകൃതവിശേഷ്യം മാത്രം ശ്ലിഷ്ടം. സമാസോക്തിയിൽ വിശേഷ്യത്തിനു ശ്ലേഷമുണ്ടല്ല എന്നു രസഗംഗാധരകാരൻ സമാധാനം പറയുന്നു. പ്രാചീനന്മാർ പ്രകൃതപ്രകൃതശ്ലേഷത്തെ സ്വീകരിക്കാതെ അതിന്റെ വിഷയത്തെക്കൂടി അഭിധാമൂലധ്വനിക്കു കൊടുക്കുന്നു. പ്രകൃതപ്രകൃതശ്ലേഷം അന്യോലങ്കാരസങ്കീർണ്ണമായിട്ടല്ലാതെ സംഭവിക്കാത്തതിനാൽ പ്രാചീനമതം തന്നെ ഇവിടെ ആദരണീയം എന്നു തോന്നുന്നു.”

മരം. വാചസ്പതികം ഗുണീഭൂതം -
 വ്യംഗ്യംകാവ്യമിതിരിതം
 ധ്വനികാവ്യത്തിനെന്തുകൂടും -
 മന്യത്തെക്കൊടുമേരിട്ടം.

വാചസ്പതിം അധികമായി നിൽക്കുന്ന കാവ്യത്തിനു ഗുണീഭൂതവ്യംഗ്യം എന്നു പേരാകുന്നു. വ്യംഗ്യം ഗുണീഭൂതമാകുമ്പോൾ അലങ്കാരമാകുന്നു. അലങ്കാരം മൊറാണി

൩൮൪

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

ന ശോഭയെച്ചെയ്യുന്നതാണല്ലോ. ഇവിടെ വൃംഗ്യം അംഗിക്കു ചാരുതപത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ അലങ്കാരമായി. സ്വയം വൃംഗ്യം ആയാൽ ഉപമാദി ഇതിന് അലങ്കാരമായി ബുദ്ധിവിഷം.

ഗുണീഭൂതവൃംഗത്തെക്കാരം ധ്വനികാവ്യം ഉൽകൃഷ്ടമാകുന്നു.

അലങ്കാരസ്വരൂപനിരൂപണം സമാപ്തം.

—o:0:o— ...

പ്രകരണം അഞ്ച്.

വിമർശനസ്വരൂപനിരൂപണം.

മരസത്തിനപകർപ്പിന്റെ

യുണ്ടാക്കുവതുദോഷമാം

മരസത്തിന് അപകർപ്പിനെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിന് ദോഷമെന്നു പേര്. കാവ്യത്തിൽ ദോഷം ഏറ്റവും വജ്ജനീയമാകുന്നു. ദോഷമുണ്ടെങ്കിൽ മറ്റു ഗുണങ്ങൾക്കു ശോഭ കറയുന്നു. നേരേ മറിച്ചു ദോഷമൊന്നുമില്ലെങ്കിൽ അതുതന്നെ കരുവിധം ഗുണമായി എന്നു പറയാം. അദ്ദൃഷ്ടങ്ങളായ വലിയ പാപങ്ങൾ ആത്മാവിനും, രാജസ്സമസ്സകൾ മനസ്സിനും, പാണ്ഡു കുഷ്മം മുതലായവ ശരീരത്തിനും, എന്നുപോലെ ആദർശകഥാരസശബ്ദാത്മംദിസംശ്രിതങ്ങളായ ദോഷങ്ങൾ കാവ്യത്തിന് പലവിധം മാലിന്യത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ഗൌരവമുള്ളതിനാൽ ദോഷത്തെക്കുറിച്ചു ആദ്യമായി പഠിക്കുന്നു.

ആദർശം രസവ്യം വസ്തു-

പാകം വൃത്തമലങ്കൃതി.

൨. വ ണ്ണ ന ങ്ങ യ യ ങ്ങ പ ങ്ങ -
 മ ത്ത ശ ബ്ബ ണ്ണ ങ്ങ രീ തി യ ങ്ങ .
 ദേ ങ്ങ ഷ സ്ഥ ങ്ങ ന ണ്ണ ങ്ങ ക ങ്ങ പ ത്തി -
 ല ങ്ങ ദ ങ്ങ ശ ങ്ങ മ ങ്ങ മി തി ത്ത .

ആദർശം, രസം, കഥാവസ്തു, പാത്രം, വൃത്തം, അലങ്കാരം, വണ്ണനം, ശയ്യ പാകം, അത്മം, ശബ്ദം, രീതി എന്നിവ കാവ്യത്തിൽ ദോഷത്തിന്റെ സ്ഥാനങ്ങളാണ്. ആദർശത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ദോഷത്തിനു ഇവയിൽ പ്രാധാന്യം കൂടുന്നു.

൩ ശു ന്നു ത്വ പ ങ്ങ ശ മ ല്ല ത്വ പ ങ്ങ
 ഞ്ങ ശ മി ല്ല പ മ മി ന ത്വ
 ദേ ങ്ങ ഷ ണ്ണ ജി വ യ ബ്ബ ങ്ങ ത്വ -
 ദ ങ്ങ ദ ങ്ങ ശ സ്ഥ ങ്ങ ന ങ്ങ ണ്ണ ഉ ങ്ങ .

ശുന്യത്വം, ഭ്രംശം, അല്പത്വം, ഞ്ങശമില്ലം, മീനത്വം, എന്നിവ അഞ്ചും ആദർശത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ദോഷങ്ങളാകുന്നു.

൪ ശു ന്നു ത്വ പ മ ങ്ങ ക മ ങ്ങ ദ ങ്ങ -
 മ മ ങ്ങ മി ല്ല ങ്ങ ത്തി പ്ല ത്വ
 നി ജ ങ്ങ ദ ങ്ങ ത്തി ത്ത നി ന്ണ ഉ
 പ ത്വ പ ങ്ങ ശ ന ങ്ങ മ ക ങ്ങ .

൫ അ ല്ല ത്വ പ ങ്ങ സ ങ്ങ മി ല്ല ങ്ങ ത്വ -
 ഉ ങ്ങ ദ ങ്ങ ത്ത ങ്ങ ഹി പ്ല ത്വ ങ്ങ
 ആ ദ ങ്ങ ത്തി ന ങ്ങ ശ ക്തി -
 ഷ്ഠ യ ങ്ങ ഞ്ങ ശ മി ല്ല പ മ ങ്ങ ത്വ .

൬ നി ച മ ങ്ങ യി ട്വ മ ങ്ങ ദ ങ്ങ -
 മ തി ന ങ്ങ ഹി ന ത്വ പ യ ങ്ങ

കാവ്യം യാതൊരംഭാവമില്ലാതെ നിർമ്മിക്കുന്നതിൽ ആദർശശുന്യത്വം എന്ന ദോഷം വ്യക്തമാണ്. ആദ്യമേ തന്നെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള ആദർശത്തിനു ഇടയിൽ പതനമുണ്ടാ

കുന്താണ് ആദർശം. നിസ്സാരമായ ആദർശം അല്പ
തപവും, ആദർശത്തിനു ഇടയിൽ ബലക്ഷയമുണ്ടാകുന്നതു ശൈ
മിപ്രവൃത്തിയും, ആകുന്നു. ദുർമ്മാർഗ്ഗത്തെ ഉപദേശിക്കണമെന്നുള്ള
വിചാരത്തോടുകൂടി നിർമ്മിക്കുന്നതോ, വേറെ കരാളേയോ സ
മുദായത്തേയോ, ആക്ഷേപിക്കണമെന്നു ഉദ്ദേശമുള്ളതോ, ആ
ണ് ആദർശഹീനത.

ആദർശത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ദോഷങ്ങളെ പ്രായേണ
കാവ്യകാരന്മാർ ഗണിക്കാതിരിക്കുന്നതു ശോചനീയമാകുന്നു.
കൃത്യംകൃത്യോപദേശമാണ് കാവ്യത്തിന്റെ ആത്മീയമായ
ആദർശം. മുമ്പു പറഞ്ഞ അഞ്ചു ദോഷങ്ങളും ഈ ആദർശ
ത്തിനു ശൈമിപ്രവൃത്തി ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഒരു കാവ്യത്തിൽ
ശബ്ദാത്മംഭിഗതങ്ങളായ ദോഷങ്ങളേക്കാൾ അദർശസംശ്രി
തങ്ങളായവയ്ക്കു ഗൗരവമുണ്ട്. ആദർശദോഷസഹിതങ്ങളാ
യ കാവ്യങ്ങൾ ദുഷ്കൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിനു ലോകത്തെ
പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. യാതൊരു ആദർശവുമില്ലാതെയും നിസ്സാര
ങ്ങളായ ആദർശങ്ങളെ പുറന്തള്ളിപ്പോയി നിർമ്മിക്കപ്പെടുന്ന കാവ്യ
ങ്ങൾ ഭാഷയിൽ അധികമായിരിക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കു ആദർശത്തി
നു ഭ്രംശം സംഭവിച്ചിട്ടുള്ളവയും ദുർല്ലഭങ്ങളല്ല. യാതൊരു
ദർശവുമില്ലാതെ പല ലഘുകഥകളും ഖണ്ഡകാവ്യങ്ങളും വിര
ചിക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഹീനങ്ങളായ ആദർശത്തോടുകൂടിയവ
യും അങ്ങിനെ തന്നെ. അസതീയമെന്നു ഉപദേശിക്കുന്ന
'അഞ്ചുപദേശം' തന്നെ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

മന്ദിച്ചിരുന്നെങ്കിലും മകളേ പതിയോടു വിത്തു -
മന്നനെടുക്കുകവനസ്ഥിരനെന്നതന്നെ
നിന്നുള്ളിലേക്കുക നിലാവു വരുംവരയ്ക്കും
തനപംഗി പനിയതിരിപ്പതുറപ്പതുണ്ടോ
രാവല്ലൽ ചേർത്തു മകളേ! പിരിയാതെഴുന്നോ -
രാ വല്ലഭൻ വലിയ പാപ്പൻ പുളിയായാൽ
ആ വിഡ്ഢിയെക്കളക മാങ്ങയൊടുങ്ങിയെന്നാൽ
മാവിന്റെചോട്ടിലൊരു കാഴ്ച മൊത്തത്തന്നുണ്ടോ
വിത്തും തന്നെവനെ വീട്ടിൽ വരുത്തി പാതി -

വൃത്യം തുടങ്ങത്തു കാലമതിനിതല്ല
മത്തനപി മഞ്ജു മകളേ! പരമന്തർമിയായ
മന്ത്യാനു മാനിനി പനങ്കുഴവാണിതിപ്പേരും.

(ചെമ്മന്നി നമ്പൂതിരി)

ഇവിടെ ഭർത്തൃഭക്തി പാതിവ്രത്യം മുതലായ ഗുണങ്ങൾ അരുതെന്നു ഉപദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കൃതി ആദർശമീനതയ്ക്കുദാഹരണമാണ്. 'മേക്കുലും മൃഡരാണിജ്ജഗതി' ഇത്യാദി ഗ്രന്ഥകർത്താവു പറയുന്ന സമാധാനം സ്വീകരണീയമല്ല. ലോകത്തിൽ അധികം വേദം രോഗികളാണെന്നു വിചാരിക്കുക. എന്നാൽ അവരുടെ രോഗത്തിനു ശമനമുണ്ടാക്കുന്ന നല്ല ഒരു ഷഡ്ഢങ്ങളെക്കുറിച്ചോ അതോ രോഗവർദ്ധനകരമായ അവസ്ഥ വൃത്തിയെക്കുറിച്ചോ ഏതാണ് അവർ ഉപദേശിക്കേണ്ടത്? രോഗിയുടെ സ്ഥൂലമായ ഹിതത്തെ അല്ല വൈദ്യൻ നോക്കേണ്ടത്. കവി മൃഡന്മാരുടെ ആത്മീയമായ രുചിയെ ഗണിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു അർബോപദേശാദികാവ്യങ്ങൾ സർവ്വഥാ ഭിഷ്ടങ്ങൾതന്നെ. ഈ മാതിരി കാവ്യങ്ങളെപ്പോലെ ലോകത്തിനു ദോഷം ചെയ്യുന്നവയായി വേറെ ഒന്നുംതന്നെയില്ല. മറുവിധമുള്ള ഗുണങ്ങൾ എത്രമാത്രം പുഷ്ടങ്ങളായിരുന്നാലും ഈ ഒരു വലിയ ദോഷം നിമിത്തം ഏതദപിധകൃതികൾ സൗന്ദര്യശാലീനികളായ അസതികൾ എന്നപോലെ വർജ്ജിക്കപ്പെടേണ്ടവയാണ്. ഇതരങ്ങളായ ആദർശദോഷങ്ങളോടുകൂടിയ കാവ്യങ്ങൾ ഭാഷയിൽ സുലഭങ്ങളാകയാൽ ഉദാഹരണം കൊടുക്കുന്നില്ല.

സ്വ ശ ബ്ധം കേ ക റ ണ്ട ര സ വ്യാ
സ്ഥ റ യി യു റ വ്യാ ഭി ച റ ി യു

൭ ചെറൽ കു, വൈരിരസ റ റ ഗത്തിൻ -
വിഭവ റ റ ി യെ ട്ട കു,
അ ക റ ണ്യ പ്ര മ ന റ, മേ മ ദ -
മേ ക നി ഷ്ഠ ത്വ ദി പ്തി ക റ

വ അംഗമല്ലാത്തതിൻവരും -
ലംഗിചേക്കുതിരിപ്പതു -
അതിവിസ്തൃതിയംഗത്തിൽ
പ്രകൃതിക്കവിപര്യയം .

ൻ അനൗചിത്ര്യവുമതത്തിൽ
രസദോഷങ്ങളുമിവ

രസം, സ്ഥായി, വ്യഭിചാരി എന്നിവയുടെ പേർ അ
താതിന്റെ ശബ്ദംകൊണ്ടുതന്നെ പറയുന്നതു ദോഷമാണ്.

ആ സന്നതാഗിയെ കാണെ രസമോരില്ലാരല്ലവും
കാത്തനാം ചന്ദ്രനെക്കണ്ടാ സ്വപ്നം ശൃംഗാരമഗ്നമായ്.

(സ്വപ്നം)

ഇവിടെ രസത്തിന്റെ പേർ ശൃംഗാരം എന്നു സ്വശ
ബ്ദം കൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ ദോഷം.

ഭവാനേ കാണുമുലം താനവളിൽ ജ്ഞാതമായ് രതി
ധവന്തൻ ചുംബനെ ലജ്ജാവൈവശ്യം പൂണ്ടു മുശയാർ.

(സ്വപ്നം)

ഇവിടെ രതിയെന്നു സ്ഥായിയുടേയും ലജ്ജ എന്നു അ
നുഭാവത്തിന്റേയും പേർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അതിനാൽ ഭ
ഷ്ടം; 'ലജ്ജാവൈവശ്യംപൂണ്ടു' എന്നതിനു പകരം 'മുകുളിതാ
ക്ഷിയായ്' എന്നോ മറ്റോ ചേർക്കുന്നതാണ് യുക്തം.

അസ്ഥിരം യൌവനം നൃനം ചിത്തതാരിലിതോർത്തു നീ
ആത്തമാകിന മാനത്തെ മത്തനപഗി കരയ്ക്കേടോ.

(സ്വപ്നം)

ഈ സന്ദർഭത്തിൽ യൌവനത്തിന്റെ അസ്ഥിരത്വകല്പ
നം ശൃംഗാരരസത്തിനു പരിപന്ഥിയായ ശാന്തത്തിന്റെ
അംഗമാണ്. അതുകൊണ്ടു അതിനെ ശൃംഗാരത്തിൽ ഗ്രഹി
ച്ചതു അയുക്തം. സ്വപരിപന്ഥിയായ രസത്തിന്റെ വിഭാ
വാദിയെ എടുക്കുക എന്നതു ഇപ്രകാരമുള്ള ദോഷമാണ്. അ
യുക്തമായ കാലത്തിൽ ഗ്രഹിക്കുന്നതാണ് അകാശധൂമ

നം. വേണീസംഹാരത്തിൽ (രണ്ടാമങ്കം) ദുര്യോധനനും ഭാ
നമതിയുമായുള്ള ശൗംഗാരം അകാശ്യപ്രഥമനത്തിനു ഉദാഹ
രണമാണ്. സ്വപുത്രാദികളായ അനവധിവിരന്മാർ മരി
ച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ചതുകൊണ്ടാണ് ഇവി
ടെ ശൗംഗാരത്തിനു അകാശ്യപ്രഥമനദോഷം സംഭവിച്ചത്.
ഇതുപോലെ അകാലത്തിൽ ഹേദമാകുന്നതും ദോഷമാകുന്നു.
മഹാവിരചരിതത്തിൽ രാഘവഭാഗ്യാവന്മാരുടെ സംരംഭത്തിൽ
'കങ്കണഃചനത്തിനായിക്കൊണ്ടു പോകുന്നു' എന്നുള്ള രാ
ഘവന്റെ വാക്കു ഹേദത്തിനു ഉദാഹരണം. സ്രീപുരുഷനാ
രിൽ (രണ്ടുപേർക്കുചിലാതെ) രതി ഒരാളിൽ മാത്രം സ്ഥിതി
ചെയ്യുന്നതു ഏകനിഷ്ഠതപം. രാവണവിജയം കഥകളിയിൽ
രാവണന്റെ രംഭപ്രവേശം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം.

‘മാമാ സ്തേതി മുഹൂർത്തയാചിതോപി
രാജീവകോരകകരാഞ്ജവിമുദ്രയൈവ
ഹാഹാ തദപ്സരസി കാമദവർത്തരാത്മാ
ചിക്രിഡ തന്നിശി നിശ്ചയാകഞ്ജദേവായം.

(കുരീന്ദ്രൻ കോയിത്തമ്പുരാൻ)

ഇവിടെ രംഭിച്ചുള്ള പ്രവേശം തദ്വിദോധമായിട്ടുള്ള
താകയാൽ ഏകനിഷ്ഠതപം. രസത്തിന്റെ വീണ്ടും വീണ്ടും
ഉള്ള പ്രകാശമാണ് ഭീഷ്മി. കുമാരസംഭവം നാലാംസർഗ്ഗം
ഭീഷ്മിക്ക് ഉദാഹരണം. ഇവിടെ രസത്തിനു വീണ്ടും വീണ്ടും
ഭീഷ്മി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു ഉമാകേരളം ഏട്ടാമത്തെ സർഗ്ഗത്തി
ലും ഭീഷ്മി എന്ന ദോഷം പ്രകടമായിട്ടുണ്ട്. പ്രകൃതരസത്തി
ന് ഉപയോഗമില്ലാത്തതിനെ വർണ്ണിക്കുന്നത് അംഗമല്ലാ
ത്തതിന്റെ വർണ്ണം. കല്പാമഞ്ജരിയിൽ വന്ദികൾ വസന്ത
ത്തെക്കുറിച്ച് വർണ്ണിക്കുന്നതിന്റെ പ്രശംസ ഉദാഹരണം.
അംഗി പ്രധാനമാകുന്നു. അതിനെ ചേർക്കുതിരിക്കുന്നതും
ദോഷംതന്നെ. രത്നാവലി നാലാമങ്കത്തിങ്കൽ ബാഭ്രവ്യാ
ഗമനത്തിൽ വിജയവർമ്മവർത്തനത്തെക്കുറക്കുവാൻ ശ്രദ്ധി

പൂ രാജാവിനു സാഗരികയക്ഷരിച്ചു സംഭവിച്ച വിസ്ഫുതി ഉദാഹരണം. ഇവിടെ അംഗിയുടെ അനന്തസന്ധാനമാണ് ദോഷം. അംഗത്തെ അധികമായി വിസ്തരിക്കുന്നത് അതി വിസ്ഫുതി. ചിത്രയോഗത്തിലെ നായാട്ടുവണ്ണനം ഉദാഹരണം. മഹാകാവ്യങ്ങളിൽ അംഗവണ്ണനത്തിൽ പ്രായേണ ഈ ദോഷം പ്രകടമായി കാണുന്നുണ്ട്. ധീരോദാത്താദി നായകന്മാരെ അവരവരുടെ പ്രകൃതിക്കു യോജിക്കാത്തവിധം വണ്ണിക്കുന്നതു പ്രകൃതിവിചയ്യം. വാത്മീകിരായണത്തിൽ ശ്രീരാമൻ ബാലിയെ വധിക്കുന്നത് ഉദാഹരണം. രാമൻ ധീരോദാത്തനായകനാണ്. മറഞ്ഞുനിന്നു ചതിച്ചു കൊല്ലുന്നതു ധീരോദാത്തനായകന്റെ പ്രകൃതിയ്ക്കു യോജിക്കുകയുള്ളു. ബാലിയെ മറഞ്ഞുനിന്നു വധിച്ചതിനാൽ ശ്രീരാമന്റെ ധീരോദാത്തപ്രകൃതിയ്ക്കു വിചയ്യം സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. അത്ഥത്തിന് ഉചിതമല്ലാത്തത് അനൗചിത്ര്യം. കുമാരസംഭവ (ഏട്ടാംസർഗ്ഗം) ൽ ഉത്തമദേവതകളായ ശ്രീപാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാരുടെ സംഭോഗത്തെ വണ്ണിക്കുന്ന ഭാഗം ഉദാഹരണം.

ഗുരുപത്നിമുനിസ്രീകൾ
ജാരന്മാർ ബഹുനാഥരും.

൧൦. പ്രതിനായകനും തിര്യ-
ഗാദിയും നീചപാത്രവും
രതിക്കുപാത്രമായെന്നാൽ
ശൃംഗാരം ദൃഷ്ടമല്ലതും.

ഗുരുപത്നിയവർ (മാതാവ് പിതാവ് ഗുരു ഗുരുപത്നി ജ്യേഷ്ഠൻ ജ്യേഷ്ഠപത്നി മുതലായവർ) ജാരന്മാർ (കുരു സ്രീക്കുളം ഗുഡഭത്താക്കന്മാർ) ബഹുനായകന്മാർ (ദുർഗ്ഗങ്ങളുള്ള വനാകയാൽ) പ്രതിനായകൻ തിര്യക്കുകൾ ഹീനപാത്രങ്ങൾ എന്നിവരുടെ സംഭോഗത്തെ വണ്ണിക്കരുത്. ഇവരെ പാത്രങ്ങളായിക്കല്പിച്ചു ശൃംഗാരം വണ്ണിക്കുന്നത് അയുക്ത

മാകുന്നു. 'ജഗതഃ പിതരഃ' എന്നു കാളിദാസൻതന്നെ ജഗല്പിതാക്കന്മാരെന്നു സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ള പാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാരുടെ സംഭോഗത്തെ കുമാരസംഭവത്തിൽ വർണ്ണിച്ചത് അത്രയും അയ്യകതമായിരിക്കുന്നു. അസതിയും ജാരനുമായുള്ള സംഭോഗത്തെയും വർണ്ണിക്കരുത്. രാഘവാഭ്യൂദയത്തിൽ (പത്താം സർഗ്ഗം) ഇന്ദ്രനും അഹല്യയുമായുള്ള സംഭോഗത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നത് ഉദാഹരണം. ഈ സർഗ്ഗവും ഭിഷ്കമാണ്. ഒരു സ്ത്രീക്കു വളരെ ഭർത്താക്കന്മാരുണ്ടാകുന്നത് (അഭിനവയുള്ള പാത്രങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി സംഭോഗം വർണ്ണിക്കുന്നത്) ആഭാസമാകുന്നു. പ്രതിനായകഗതമായ ശൃംഗാരവർണ്ണനത്തിനു ഹയഗ്രീവവധത്തിൽ ഹയഗ്രീവന്റെ ജാക്രീഡ ഉദാഹരണം.

ചെന്താമരപ്പെന്തളികൾക്കിടയ്ക്കു
പൂന്തേൻ നുകന്നാ നളികാന്തയോടേ
മാവേടയെച്ചെന്നു മയക്കമരേ
കൊമ്പിന്റെ തൂമ്പാൽ കലമാൻ തലോടി.
(കുമാരസംഭവം)

ഇവിടെ രതി തിർച്ചുതമാകയാൽ ഭിഷ്കം.

൧൧. രൌദ്രമരഭാസമരംകേരവം
ഗുർവ്വദികളിലേൽക്കുകിൽ
ഗുർവ്വദ്യശ്രിതമരയിടിൽ
ഹാസ്യവൃഷ്ടിനനിഷ്ഠരിൽ.
൧൨. ശാന്തയംബ്രഹ്മഹത്യദി-
ഷ്ടസംഹവുമതിൻവിധം
വീരംനിചരിലുൾശിഷ്ട-
ന്മാരിലുള്ളഭയനകം.

ജ്യേഷ്ഠൻ പിതാവു മുതലായ ഗുരുജനങ്ങളിൽക്കേവലുണ്ടായാൽ രൌദ്രം ഭിഷ്കമാകുന്നു.

നേത്രം രണ്ടും ചവിട്ടിച്ചുരുണതയൊടു വൻശാത്രകമ്പം കലന്നും
ഹസ്തത്തിൽ ചൂഷ്മോടും ശരമോട്ടമിനജൻതന്നെ വിട്ടാത്തതൊന്നും

പേരും നോക്കീടവേതാൻ ഹരി കടുമൊഴി വെച്ചിട്ടു തൻവിഭ്രമത്തെ -
കീർത്തിച്ചുകൊണ്ടു ധർമ്മാർത്ഥജനപ്പെടുമെന്നത്തിന്നു കേൾപ്പിടുപാതാൻ.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ അജ്ഞാനന്റെ കോപം യുധിഷ്ഠിരനെ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് രഘുവും ഭൃഷ്യം. ഗുരുക്കന്മാർ മുതലായവരെ. ആശ്രയിച്ചു ഹാസ്യവും, നിഷ്ഠയൊന്നുമില്ലാത്തവനിൽ ശാന്തവും, ബ്രഹ്മചര്യം ഉണ്ടായ വേദവിരുദ്ധകർമ്മങ്ങൾക്കു ഉത്സാഹവും, നീചപാത്രങ്ങളിൽ വീരവും, ഉത്തമപാത്രങ്ങളിൽ ഭയംനകവും, കല്പിക്കരുത്. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു കൊണ്ട് അവ ആഭാസങ്ങളായി ബീഭക്ഷുന്നു.

൧൩. വിരുദ്ധമൗകശ്ശംഗാരം
കരുണാദിരസങ്ങളിൽ
ഹാസ്യം ഭയംനകത്തിങ്ക -
ലതുപേൽക്കരുണത്തിലും

൧൪. രഘുവും ഹാസ്യശ്ശംഗാരം -
ഭയംനകരസങ്ങളിൽ
വീരം ഭയംനകത്തിങ്ക -
ലഥശാന്തരസത്തിലും

൧൫. ബീഭത്സമതുശ്ശംഗാരം -
വീരദികൾ ഭയംനകം

കരുണം ബീഭത്സം രഘുവും വീരം ഭയംനകം എന്നീ രസങ്ങളിൽ ശ്ശംഗാരവും, ഭയംനകത്തിങ്കലും കരുണത്തിലും ഹാസ്യവും, ഹാസ്യശ്ശംഗാരഭയംനകങ്ങളിൽ രഘുവും, ഭയംനകത്തിലും ശാന്തത്തിലും വീരവും, ശ്ശംഗാരത്തിൽ ബീഭത്സവും, ഭയംനകത്തിൽ വീരശ്ശംഗാരരഘുഹാസ്യശാന്തങ്ങളും, വിരുദ്ധങ്ങളാകുന്നു. ഇപ്രകാരം വിഭാധമായി രസത്തെ കല്പിക്കരുത്.

രസഭംഗമതിൻ ഭേദം -
വന്നെഴുചിത്രമതെന്നതാൻ.

അനൗചിത്യം ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രമെ രസത്തിന്നു ഭംഗം വരുകയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു ഔചിത്യത്തെ അധികം ശ്രദ്ധയോടെ ദീക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

എന്നു അത്യാന്തരവക്ത്രമാലോചന-
 മസംബന്ധതയുത്തമം
 ദഃഖപര്യവസരയിതപ-
 മസംഭാവ്യചരിത്രം

എ ബീജവിന്യാസവൈകല്യ-
 മിടയ്ക്കുകഥാവലി
 പ്രധാനകഥയേക്കാളും
 വളരെക്കൂടിയില്ലതും

എ കലാദേശകലാദീക്ഷ
 യോജിക്കാതെയിരിപ്പതും
 ഇതിവൃത്തത്തിലേൽക്കുന്ന
 മുഖ്യദോഷങ്ങളാകുന്നു

അധികം വക്ത്രമായ ഭാവം, സംബന്ധമില്ലാതിരിക്കുക, ദഃഖത്തിലുള്ള പര്യവസരം, ഉണ്ടാകാനിടയില്ലാത്ത സംഭവത്തെ പറയുക, ബീജബിന്ദുപരകാദികളെ അസ്ഥാനത്തിൽ വിന്യസിക്കുക, കലാദിസ്ഥിതിക്കു യോജിക്കാതെയിരിക്കുക, എന്നിവ ഇതിവൃത്തത്തെ ബാധിക്കുന്ന ദോഷങ്ങളാകുന്നു.

ആവശ്യമില്ലാതെ അധികം വളച്ചു കെട്ടിപ്പറയുന്നതാണു അതിയായവക്ത്രം. കഥാസരിത്സാഗരത്തിലെ പല കഥകൾക്കും ഈ ദോഷം ഉണ്ടു. 'ജൂസ്റ്റലിൻ' എന്ന കഥയിലും ഈ ദോഷം കാണുന്നു. കഥയുടെ ഇടയിൽ പറയുന്ന ഉപകഥയ്ക്കു പ്രധാനകഥയോടു ബന്ധമില്ലാതിരിക്കുന്നതാണു അസംബന്ധത. മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിൽ പഞ്ചവൻകുട്ടിയിലെ യക്ഷിയുടെ കഥ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. കഥ ദഃഖമായി അവ

സംനിക്കുന്നതു ദുഃഖപര്യവസായിത്വം. ഇതു 'കരു വലിയ ക
 മാദോഷമാണ്'. കാവ്യങ്ങൾ ശുഭപര്യവസായികളായിരിക്കു
 ണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബകവധം ദുഷ്ടോധനവധം മുതലാ
 യ നാട്യപ്രബന്ധങ്ങൾ ദുഃഖപര്യവസായികളല്ലേ എന്നു ശങ്ക
 യുണ്ടാകാം. ദുഷ്ടന്മാരായ പ്രതിനായകന്മാരുടെ മരണത്തിനു
 ശേഷം ക്ഷേമം ഭവിക്കുന്നതിനാൽ ഈ കൃതികളിൽ ദുഃഖപര്യ
 വസായിത്വം എന്ന ദോഷമില്ല. ലോകത്തിൽ നടക്കുവാൻ
 പാടില്ലാത്ത സംഭവങ്ങളെ കഥയിൽ പറയുന്നതാണ് അസം
 ഭവ്യചരിത്രം. (ഉമാകേരളത്തിൽ) ശ്രുതിസ്മൃതീതിഹാസാദി
 പരംഗതന്മാരായ രാജകുമാരന്മാരെ 'അവിദ്യം മലരും' തരാ
 മെന്നു പറഞ്ഞു കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി രാമനാഥത്തിൽപ്പി
 ള്ള വധിച്ചതു ഉദാഹരണം. ആദിത്യവർമ്മരാജാവു തന്മൂലം
 യി തമ്പാനെ നാടുകടത്താൻ കല്പിച്ചതിന്റെ ശേഷം കല്യാ
 ണിയെ കാണുവാൻ അനുവാദം കൊടുത്തതും അയ്യപ്പനും.
 ബിജാദികളെ അസ്ഥാനത്തിൽ ചേർക്കുന്നതും യോജിപ്പിക്കു
 തിരിക്കുന്നതും, ദോഷമാണ്. അല്പം മുമ്പു കവികൾക്കു നാ
 ടകഭാരത്തു മുഴുത്തകാലത്തുണ്ടായിട്ടുള്ള പലരൂപകങ്ങളിലും
 ഈ ദോഷം വ്യക്തമായിക്കാണാം. പ്രധാനകഥയേക്കാൾ
 ഉപകഥകൾ കൂടിയില്ലെന്നതു യുക്തമല്ല 'നാലു ദോഷന്മാ
 ള്ൾ' എന്ന കാവ്യത്തിലെ ചതുർദ്വാരികാചരിതം ഉദാഹര
 ണം. കാലം ദേശം കുലം മുതലായവയുടെ ധർമ്മങ്ങൾക്കു
 യോജിക്കാതിരിക്കുന്നതും അനുചിതമാണ്. പൂർവ്വകാലത്തു നട
 ന്ന കഥയെ ആസ്പദമാക്കി രചിക്കുന്ന കാവ്യത്തിൽ കവി ജീ
 വിച്ചിരുന്ന കാലത്തിലേയൊ മറ്റൊരു ധർമ്മം ഘടിപ്പിക്കു
 ന്നതിനാൽ ഈ ദോഷമുണ്ടാകുന്നു. കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ തു
 ള്ളൽക്കഥകളിൽ ഈ ദോഷം ബാഹുല്യം കാണാം. ന
 വിയാർ ശ്രീരാമയുധിഷ്ഠിരാദിരാജാക്കന്മാരേയും അവരുടെ
 രാജ്യഭരണസ്വഭാവത്തെയും വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നത്, തന്റെ കാ
 ലത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരുടെ സ്ഥിതിക്കു യോജിക്കു

ത്തക്ക വിധമാണ്. നമ്പിയർക്കു, സപരൂപത്തെക്കുറിച്ചു ചർച്ചിക്കു
 യാണെങ്കിലും അവയുടെയൊക്കെ കേരളത്തിലെ എല്ലാത്തരം
 ജനങ്ങളും ഉള്ളതായിട്ടല്ലാതെ, കാണാൻ കഴികയില്ല. നമ്പി
 യരുടെ കൃതികളിൽ പതിനാലുലോകവും 'കേരളം' തന്നെ.
 സപരൂപവിതകാലത്തെ സ്ഥിതിക്കു യോജിച്ചവിധംതന്നെ പൗ
 രാണികകാലത്തേയും വർണ്ണനം; ഇംഗ്ലീഷിൽനിന്നും ഭാഷപ്പെ
 ട്ത്തിയിട്ടുള്ള പല കൃതികളിലും, ദേശത്തിന്റേയും കാലത്തി
 ന്റേയും അനൗചിത്യം, അധികമായിക്കാണു. പാ
 ശ്ചാത്യന്മാരുടെ പല കൃതികൾക്കും വേഷഭാഷാപ്രകൃ
 തങ്ങളെ മറ്ററി ഭാരതീയരൂപം കല്പിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം
 ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് അവ രണ്ടു ഭാഷയിലേയും കൃതികളല്ലാ
 തെ ഭവിക്കുന്നു. എന്നാൽ 'സെന്റാമിനി' മുതലായ കൃതിക
 ുളിൽ ഈ ദോഷം കാണുന്നില്ല. ഒരു കഥ ഏതു ദേശത്തിൽ
 ഏതു സമുദായത്തിന്റെ ഇടയിൽ ഏതു കാലത്തിൽ നടക്ക
 ുന്നതായി കല്പിക്കുന്നുവോ അവയോടെല്ലാം ആ കഥയ്ക്കു അ
 രൂപം യോജിപ്പു ഉണ്ടായിരിക്കണം. ചില കാവ്യങ്ങളിൽ
 പൂരാതനങ്ങൾക്കു നവീനരൂപം കല്പിക്കുന്നു. ഇതു യുക്തമല്ല.
 ഒരു ദേശക്കാരെ മറ്റൊരു ദേശക്കാരാക്കുന്നതു മങ്ങിനെതന്നെ.
 പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളിൽ വിവരമന്തിനുമുമ്പു വധുവരന്മാർക്കു
 സൈപരസല്ലാപം ചെയ്യുന്നതിനും മറ്റും സ്വാതന്ത്ര്യം ഉ
 ണ്ട്. പുരുഷൻ തന്നെ താൻ വിവരമാ ചെയ്യാനാഗ്രഹിക്ക
 ുന്ന സ്ത്രീയോടു കടന്നു സ്വാഭാവിചാരം പറയുകയും സാധാര
 മാണ്. ഈ മാതിരി സ്വാഭാവങ്ങൾ കേരളീയരെ സംബന്ധി
 ച്ചിടത്തോളവും (വിശേഷിച്ചും പലിശ താവഴികളിൽ) ഉ
 ണ്ടാകത്തക്കവയാകുന്നു. ഇന്ദുലേഖയിൽ മധവന്റെയും ഇന്ദു
 ലേഖയുടെയും സ്വാഭാവങ്ങളെ കേരളീയസ്ഥിതിക്കു യോജിച്ച
 വിധം അല്പ ഘടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇന്ദുലേഖാമധവന്മാരു
 ടെ, വിവരമന്തിനു മുമ്പുള്ള സൈപരസല്ലാപവും മറ്റും, അയ്യ
 ക്തമാകുന്നു. ഇവിടെ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് പാശ്ചാത്യസ്വാഭാവ

ത്തെ കേരളീയരിൽ പകർത്തിയിരിക്കുന്നു. ദേശം സമുദായം എന്നിവയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ ഭാഗം ദൃഷ്ടം. ബാലികാസഭനത്തിൽ രണ്ടു അന്തർജനങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തെ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ കലാസംബന്ധമായ അനൗചിത്ര്യം ഉണ്ട്. ഇതിൽ കാണിക്കുന്ന, അന്തർജനങ്ങളുടെ വാക്കും ചേഷ്ടയും എല്ലാം, കേരളീയബ്രാഹ്മണരുടെ സ്രീജനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളവും യോജിക്കാതിരിക്കുന്നു. 'ദുരവസ്ഥ' എന്ന കാവ്യത്തിൽ അന്തർജനത്തിന്റെ സ്വഭാവം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതിലും ഈ ദോഷമുണ്ട്.

൧൯ സ്വഭാവങ്ങൾക്കു യോജിക്കും -

തുള്ളഭാവങ്ങൾ ചേർത്തും

കർമ്മം നൂതനമല്ലാത്ത

ഫലം പാത്രം ഭജിച്ചതും

൨൦ വളരെപ്പാത്രമുൾക്കൊള്ളും -

വരുമത്രല്ല മറവതും

പാത്രമറവശ്രമില്ലാതെ

കല്പനം ചെയ്തിടുന്നതും

൨൧ പാത്രങ്ങളെക്കുറിക്കുന്ന

ദോഷങ്ങളിവയൊക്കയും

പാത്രങ്ങൾക്കു സ്വഭാവത്തിനു യോജിക്കാത്തവിധമുള്ള ഭാവം ചേർക്കുക, സ്വകർമ്മത്തിനു പ്രതികൂലമായ ഫലം പാത്രം അനുഭവിക്കുക, പാത്രങ്ങളധികമുണ്ടായിരിക്കുക, വേണ്ടിടത്തോളമുണ്ടാകാതിരിക്കുക, അനാവശ്യപാത്രങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കുക, എന്നിവ പാത്രസംബന്ധങ്ങളായ ദോഷങ്ങളാകുന്നു. കഥയുടെ ആരംഭം മുതൽ തന്നെ നിശ്ചയിച്ചു കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനു വിപരീതമായി പാത്രത്തിന്റെ സ്വഭാവം മറുന്നതു യുക്തമല്ല. (അവസാനത്തിൽ) തോട്ടത്തിൽ വെച്ചുതന്നെ ചിലർ ആക്ഷേപിക്കുന്നത് കേട്ടവന്നു അത്യന്തം ക്രുദ്ധനായ അന്യനായർ വെട്ടുന്ന ചില സ്തംഭിതന്മാരുടെ അല്പ വാക്കുക

ഉൾ ശാന്തനാകുന്നത് അനുചിതം. എന്നാൽ ഉത്തരരമ ചരിതം നാടകത്തിൽ ജനകരാജാവിനു ശ്രീരാമനോടുണ്ടായ കോപം അരുന്ധതിയുടെ സാമവാക്കുകളാൽ ശമിച്ചതായി പറയുന്നതിൽ ഈ ദോഷമില്ല. എന്നെന്നാൽ ജനകൻ ജനനാതനെ സംയമി; അന്യനായരോ? മിക്കവാറും ജളനായ ഒരു പ്രാപഞ്ചികൻ. ഷഷ്ടിപൂർത്തി ആടുത്ത അന്യനായർക്കു പതിനേഴു വയസ്സുപ്രായമായ ഒരു യുവതി കാമലേഖം എഴുതിയതായി (അന്യനായരിൽ) പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് സ്വഭാവ വിരുദ്ധമാണ്. കന്യ രൂപത്തെയാണിച്ഛിക്കുന്നത് എന്നുള്ള തത്വം അനുഭവസിദ്ധമാണല്ലോ. ഒരു പാത്രത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തിനു പൂർവ്വസ്ഥിതിയിൽ നിന്നും മാറ്റം വരുവാൻ പാടില്ലെന്നല്ല പറയുന്നത്. അതിനു യുക്തമായ കാരണം ഉണ്ടായിരിക്കണം എന്നേ സിന്താലിക്കുന്നുള്ളൂ. (അർക്കബറിൽ) റസിയയുടെ വശീകരണതന്ത്രത്താൽ നിബദ്ധനായ സിദ്ധൻ പല ചപലപ്രവൃത്തികൾക്കും ഉദ്യമിച്ചതും, ഫൈസിയുടെ ശപത്തിനുശേഷം പശ്ചാത്താപയുക്തനായി ഇരാവതിയെ ഉപേക്ഷിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചതും, വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. എന്നാൽ നന്ദിഗുപ്തന്റെ ഉപദേശത്തിനുശേഷം സിദ്ധന്റെ ഈ സ്വഭാവത്തിനു മാറ്റം വന്നതായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു ദോഷമല്ല. മദ്യപാനത്തിൽ ആസക്തനും ഇരാവതിയിൽ അനുരക്തനും, ആയ സചിം പിതാവായ അർക്കബറിന്റെ ഉപദേശത്തിനു ശേഷം സാത്വികനായിബുദ്ധിച്ചതും യുക്തംതന്നെ. ഇതാണ് യുക്തമായ കാരണത്താൽ സംഭവിക്കുന്ന സ്വഭാവ മാറ്റം. ഇതു ദോഷമല്ല. ഒരു സല്പാത്രം ദിഷ്ടവും, ദിഷ്ടാത്രം സത്തമവും ആയ ഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതു, കർമ്മവിരുദ്ധ ഫലാനുഭവമാണ്. ഇപ്രകാരം വരുവാൻ പാടില്ല. ദിഷ്ടാത്രം ദിഷ്ടലം തന്നെ അനുഭവിക്കണം; സല്പാത്രം അസത്തമഫലം അനുഭവിക്കാൻ പാടില്ല. എന്നാൽ ലോകത്തിൽ സ്വകർമ്മത്തിനു വിരുദ്ധമായ ഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നവരു

ണ്ടല്ലോ എന്നു ചോദിക്കാനിടയുണ്ട്. ഇതു ശരിയല്ല. 'സ്വകർമ്മ ഭൃങ്ങുസകലോപി ലോകഃ' എന്നുള്ളത് ഒരിക്കലും അന്യമാഭവിക്കാത്ത തത്വമാണ്. ദൃഷ്ടാന്തർ സൽഫലങ്ങളേയും സത്തുക്കൾ ദൃഷ്ടലങ്ങളേയും അനുഭവിക്കുന്നു എന്നു നമുക്കു തോന്നുന്നതു നാം തൽക്കർമ്മങ്ങളെക്കുറിച്ചു സൂക്ഷ്മമായി അറിയായ് നിമിത്തമാണ്. കർമ്മവിരുദ്ധമായ ഫലം ഒന്നിലും ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ല. അകമ്പറിൽ ആബുറഹ്മാസലിന്റേയും മാത്താബുവർത്തിൽ സുഭദ്രയുടേയും, മരണം ഈ ദോഷത്തിന് ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. സുഭദ്രയും ആബുറഹ്മാസലും ഉൽക്ലഷ്ടപാത്രങ്ങളാണ്. എന്നാൽ ഒടുവിലത്തെ അനുഭവമോ? ദർശനം. ഇത് അയുക്തമായിരിക്കുന്നു. ഈ ദോഷം നിമിത്തം പറയുന്നവർക്കു സദസൽക്കർമ്മങ്ങളിൽ വിശ്വാസം ഇല്ലാതാകുന്നു. അപ്പോൾ കാവ്യം കൃത്യകൃത്യവേദേശം എന്ന ധർമ്മത്തിൽനിന്നും വ്യതിചലിക്കുന്നു. അപ്പം പാത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിർമ്മിക്കാവുന്ന കഥയിൽ അധികം പാത്രങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കുന്നത് ദോഷമാണ്. ജനകീപരിണയം നാടകം ഉദാഹരണം. പാത്രങ്ങൾ വേണ്ടിടത്തോളമില്ലാതിരിക്കുന്നതും വലിയ ദോഷമാണ്. രവിനാഥനാഥാഗുരിന്റെ ചെറിയ കഥകളിൽ പലതിലും ഈ ദോഷം കാണുന്നു. ആവശ്യമില്ലാതെ പാത്രത്തെ സൃഷ്ടിക്കുന്നതും ദോഷം. ശാകുന്തളം കഥകളിൽ ചില രാജസന്മാരുടെ സൃഷ്ടി ഉദാഹരണം. കഥകളിൽ പലതിലും ഈ ദോഷം കാണുന്നുണ്ട്. 'ഇഷ്ടലിൻ' എന്ന കൃതിയിലും ഈ ദോഷം പ്രകടമായി കാണുന്നു. പാത്രങ്ങൾ എത്രയായാലും മതിയാകാതിരിക്കുക എന്ന ദോഷത്തിനു ദുഷ്ടോധനവധം കഥകളിൽ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം കൃതികളിൽ പാത്രസൃഷ്ടി ഗൗരവമേറിയ ഒരു സംഗതിയാണ്. കവിയുടെ ശ്രദ്ധ വളരെ സൂക്ഷ്മമായി പരിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ പല ന്യൂനതകളും വരുവാനിടയുണ്ട്. പാത്രങ്ങൾക്കു മുന്പു പറഞ്ഞ ന്യൂനതകൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ, തന്മൂലമേന വിവരിക്കുന്ന

കുമാരസ്തുവിനും തദപാരം ശൈലിപ്യം വരുന്ന. അതോടുകൂടി രസവൈകല്യം ഉണ്ടാകുന്നു. ഒരു കൃതിയിൽ പാത്രങ്ങളെ അധികം സൃഷ്ടിക്കാൻ ശ്രമിക്കരുത്.

ര സ ട ന ചി ത മ റ ട വൃ ണ്ത ട
 ക ട റ ട വ തു ട വൃ ണ്ത ഭ ട ഗ വൃ ട
 ധ ട യ തി ഭ ട ഗ വൃ മി മൃ ന്ന ട
 പ്ര ധ ട ന ട വൃ ണ്ത ഭേ ട ഷ മ ട ട.

രസത്തിനു ഉചിതമല്ലാത്ത വൃത്തത്തെ സ്വീകരിക്കുക, വൃത്തത്തിനു ഭംഗമുണ്ടാകുക, യതിക്കു ഭംഗമുണ്ടാകുക, ഇവ വൃത്തസംബന്ധങ്ങളായ ദോഷങ്ങളാണ്.

ഇന്നു ഇന്നു രസങ്ങൾക്കു ഇന്നു ഇന്നു. വൃത്തങ്ങളാണ് യോജിക്കുന്നതെന്നു മഹാകവിപ്രയോഗപ്രാച്യംനിമിത്തം നിയമം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അതിനു വിപരീതമായ വൃത്തത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതു വൃത്തദോഷമാണ്. മഹാകവി ക്ഷേമേന്ദ്രൻ വൃത്തങ്ങളുടെ ഭൗചിത്ര്യത്തെക്കുറിച്ച് പറയുന്നുണ്ട്. ക്ഷേമേന്ദ്രന്റെ മതം ഭിന്നരചികളായ കവികൾ എല്ലാം ആദരിച്ചിട്ടില്ല. മഹാകവിജനസ്വീകരണത്താൽ ലബ്ധ പ്രതിഷ്ടങ്ങളായവയെക്കുറിച്ച് പറയും. ഗൗരവമായ നീതിധർമ്മം മുതലായവയെക്കുറിക്കുന്നതിനു അനുഷ്ടുപ്പു യോജിക്കുന്നു. മാഘം രണ്ടാംസക്തത്തിൽ നീതിയെക്കുറിച്ച് വിചാരിക്കുന്ന ഭാഗം അനുഷ്ടുപ്പാണ്. രാഘവോദ്യഭയം പതിമൂന്നാംസക്തം ജനകവിശ്വാമിത്രന്മാരുടെ ധർമ്മവിചാരവും ഉദാരരിക്കപ്പെടാം. വലിയ തത്വങ്ങളെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുമ്പോൾ അനുഷ്ടുപ്പു സ്വീകരിക്കുന്നതു ഇതുപോലെ രസോൽക്കർഷകമാകുന്നു. വിലാപത്തിനു വിയോഗിനിയാണ് വേണ്ടത്. കുമാരസംഭവത്തിൽ രതിയുടേയും, രഘുവംശത്തിൽ അജനേര്യം, ഉമാകേരളത്തിൽ ഉമയമ്മരാണിയുടേയും, വിലാപം ഉദാരരിക്കപ്പെടാം. ഇവിടെ വിയോഗിനിവൃത്തം രസത്തിനു

പോഷണത്തെ ചെയ്യുന്നു. സന്ദേശത്തിനു മന്ദാക്രാന്ത ചേരുന്നു. മേഘസന്ദേശം ശുകസന്ദേശം മയൂരസന്ദേശം മുതലായ കൃതികൾ നോക്കുക. എന്നാൽ ശൃംഗാരരസബന്ധമില്ലാത്ത സന്ദേശങ്ങൾക്കു മന്ദാക്രാന്ത വേണമെന്ന നിശ്ചിതം സാധുവല്ല. ഉമാകേരളം പത്താം സർഗ്ഗം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ദോഷമൊന്നും പറയാനില്ല. സർഗ്ഗാന്തത്തിൽ മലിനീവൃത്തം യോജിക്കുന്നു. മഹാകവികൾക്കു ഏതു വൃത്തവും ഏതു രസത്തിനും യോജിപ്പിക്കാൻ കഴിയുമെന്നതിനു സംശയമില്ല. എന്നാൽ അവർ കൂടി നിഷ്പഷ്ടയായി ആദരിച്ചിട്ടുള്ളതാണു വൃത്തത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ നിയമങ്ങൾ.

വൃത്തം വിഷ്ണുതമരയിടി-

ലതാകുഠുവൃത്തഭംഗം

വൃത്തത്തിനു കേടുവരുന്നതു വൃത്തഭംഗം. ഇതു പല വിധം വരാം; അക്ഷരം മാത്രം എന്നിവ കൂടുകയും കുറയുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്നു വൃത്തഭംഗം വരാവുന്നതാണ്.

വേരും തണ്ടും നിറവും മലയും കണ്ടു ചേമ്പൻറു മതപാ
ചാരിക്കോരിപ്പെരികെ വളമിട്ടാനുഭാവം പെടാതെ
വേനൽക്കാലേ ജലമവി കൊടുത്തിങ്ങനേ ഞാൻ വളർത്തി.
ദൂപൽക്കാലത്തു മൊരുവളിയായ് ഞാനുമൊൻപല്ലലായി.

(ലീലാതിലകം)

ഇവിടെ നാലാമത്തെ പാദത്തിൽ അക്ഷരമധികമായിരിക്കുന്നതിനാൽ വൃത്തഭംഗം.

സ്ഥാനങ്ങളിൽ യതിയില്ലാതെവരുന്നത് യതിഭംഗം.

അന്യനാമോദ മസ്തൽപ്പരിസരഭൂവി നിദ്രാന്തരേ വന്നൊരുത്തൻ
നിന്നു പീതാംബരൻ നീരദചയസുഷമാസുന്ദരൻ മന്ദമന്ദം
എന്നേയല്ലാത്തു ബിംബാധരമയൂരസവും തന്നു ഗാഢം പുണർന്നു.
നന്നേരം ഞാനുണർന്നു ചരതശതകൊടൊരെന്നു ഞാനോന്നു ഞാനേ.

(മൊന്നൊരുലോകം ൧൧൧)

ഇവിടെ 'പി - ഭ്രാന്തരേ' 'നി - രചയ' എന്നിഭാഗങ്ങളിൽ യതി ഇല്ലായ്മയാൽ യതിഭംഗം. ഒരു പദത്തിന്റെ ഏതാനും ഭാഗം ഒരു പദത്തിലും, ഏതാനും അംശം മറ്റൊന്നിലും, ഇരിക്കുന്നതും യതിഭംഗമാണ്. എന്നാൽ സമാസം കൊണ്ടു ഭേദം വരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ യതിഭംഗം എന്നു ഭോഷമുണ്ടാകുന്നതല്ല.

ഈ ചാന്തതർക്കമയവാരിധിഭീമനാമ.

കാചാതുവയ്ക്കുടെ ശിഷ്യനൊരഞ്ജനാക്ഷി

മോചാരസോദ്ധരതിരക്തധാടിയായ.

വചാ ഹരിച്ച മമ മാനസ മനോരമനാഥ.

(കേരളവർമ്മ വചിയ കോയിത്തമ്പുരാൻ)

ഇവിടെ 'നാമ - ക്' എന്നിടത്തു യതിഭംഗമില്ല. എന്തെന്നാൽ നാമ - ക്കു എന്നിപുറമെ പദങ്ങളാകുന്നു.

യതിഭംഗം കണ്ണശല്യകരമായ ഏറ്റവും വലിയ ഒരു ഭോഷം തന്നെയാണ്. ചമ്പുപ്രബന്ധകർത്താക്കന്മാർ യതിഭംഗത്തെ തീരെ ഗണിക്കാത്തവരാണ്. അവർ യതിഭംഗം ഒരു ഭോഷമല്ലെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നുവോ എന്നു കൂടി ശങ്കിക്കാം. അത്ര അധികം അവരുടെ ചമ്പുക്കളിൽ യതിഭംഗം കാണുന്നു. ചന്ദ്രോത്സവത്തിലും അപൂർവ്വമായി യതിഭംഗമുണ്ട്. ഇപ്പോൾ ഉള്ള കവികളിൽ പലരും യതിഭംഗഭോഷത്തെ ആദരിക്കുന്നതായിക്കാണുന്നത് കുഷ്ടം തന്നെ. പുരാതനപ്രയോഗത്തെ ആധാരമാക്കി യതിഭംഗം ഗുണമെന്നു കല്പിക്കാവുന്നതല്ല. കണ്ണശല്യം ഉണ്ടാകാത്ത സന്ദർഭത്തിൽ യതിഭംഗം ഭോഷമല്ലാതെ ഗണിക്കരുതെ എന്നൊരു ശങ്കയുണ്ടാകാം.

ഭ്രാണാചാതു ബഭ്രോ തേലു വിഹലാ ശിക്ഷാ കൃപാവാൻ ഭവാൻ
പ്രാണാധിക്യമിയന്ന സോമകനെയും ബന്ധിച്ച യുദ്ധാങ്കണേ
ചേണേലും ഗുരുഭക്ഷിനാം വിഹിതവന്തം മാം കരേണസ്പൃശൻ
വാണീം യാം വൃതനോത്സവ പുനരഹോ ജാതാ നിരത്ഥാക്ഷരം.

(ഭാരതം ചമ്പു)

ഇവിടെ 'വിഹിതവ - ന്തം മാം കരേണ' എന്ന ഭാഗ

ത്തിൽ യതിഭംഗമുണ്ടാകുകയും കണ്ണുശല്യം തോന്നിക്കുന്നില്ല. എന്നാലും വേണ്ടില്ല; ഈ മാതിരി യതിഭംഗത്തെയും ഉപേക്ഷിക്കാതെ വേണം. ചോറിൽ കല്ലു കടിച്ചാൽ ഉണ്ടാകുന്ന അസുഖം യതിഭംഗം കേൾക്കുമ്പോൾ തോന്നുന്നു.

ഈ രൂപദീപ്തസുരങ്ങൾക്കു വൈചര്യം വരുത്തുക, പ്രസംഗസുരത്തെ ദീപ്തമായും ദീപ്തത്തെ ഹൃദയമായും ഉപയോഗിക്കുക.] ചിട്ടിനെ ആദ്ധ്യാത്മനമാക്കുക എന്നിവയും വൃത്തത്തെ സംബന്ധിക്കുന്ന ഭാഷങ്ങളാണ്.

“പാരിനയിശ! തവ നന്ദനനല്ലെ! രാമൻ”

(ഉത്തരരാമചരിതം)

‘നന്ദനനല്ലെ’ എന്നു വേണ്ടതിനു ‘നന്ദനനല്ലെ’ എന്നു ദീപ്തത്തിനു ലോപം വരുത്തിയിരിക്കുന്നു.

“ഉദ്യോനഭേദവയുടേ നയനം കണ്ണുകൾ”

(പ്രിയദർശിക)

‘ഭേദവയുടേ’ എന്നുപയോഗിച്ചാൽ മതി. എന്നാൽ ‘ഭേ’ എന്നു ദീപ്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

“ഇളകിത ചെറുക്കരോരോ സൗഖ്യം മെയിക്കം”

ഇവിടെ ‘മെയ്ക്കം’ എന്നതിനു ‘മെയിക്കം’ എന്നു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു.

‘മാനോഭക്തോ വർത്തൻ മന്ദഗമകഥാഗന്ധം ഗ്രഹിക്കാത്തവർ
താനോ നാഗരികാംഗനാരസികനാ മെന്നെ ഭ്രമിപ്പിക്കയാൻ’

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

ഇവിടെ ‘ഗ്രഹിക്കാത്തവർ’ എന്നു പദത്തിലെ ‘ർ’ ആദ്ധ്യാത്മനമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

മുല്ലാബീജത്തിനു രമ്യതയ്ക്കു കാവോ പായൽ പതിഞ്ഞിടിലും

(ഭാഷാശാകുന്തളം)

‘പായൽ’ എന്ന പദത്തിലെ ‘ൽ’ ആദ്ധ്യാത്മനം പദ്യങ്ങളിൽ പൂർവാർത്തയും ഉത്തരാർത്തവും യോജിപ്പിക്കുന്നതും ഭാഷമാണ്.

കാന്താമഞ്ജീരമഞ്ജുകപാലിതമൊടൈതിരാ മന്നശബ്ദം ചെവിഷം
കാന്ത്യാ തീരദൃമത്തിൽ നിരയുടൈയിടയിൽക്കൂടവേ കണ്ടിടുന്ന
ഉഷ്ണസൗധങ്ങളാലേ നയനമതിനമേ താമരപ്പൂമണത്താൽ
മൂക്കിനും വാരിതട്ടിട്ടികിന ചെറുപാറോറാദ സൗഖ്യം മെയിക്കും

(പ്രിയശ്ലോകം)

ഇവിടെ 'കണ്ടിടുന്ന—ഉഷ്ണൻ' എന്ന പ്രയോഗം നോക്കുക. ഈവിധം യോജിപ്പിക്കുവാൻ പാടില്ല. ദ്രാവിഡവൃത്തങ്ങളിൽ ഈ മാതിരി ഭോഷങ്ങൾ അധികം പ്രകാശിക്കുകയില്ല. സംസ്കൃതവൃത്തങ്ങളിൽ ഇവയെ വെളിക്കണം.

൨൩ അസ്ഥാനത്തിൽ പ്രയോഗിക്കിൽ
ദൃഷ്ടമാകുമലങ്കൃതി

കാലിൽ വളയും കയ്യിൽ നൂപ്പും ധരിച്ചാൽ എന്ന പോലെ, അസ്ഥാനത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നതുകൊണ്ടു അലങ്കാരം ദൃഷ്ടമാകുന്നു. അലങ്കാരനിവേശനത്തെക്കുറിച്ചു സർവ്വസംധാരണമായ നിയമം പറയാവുന്നതല്ല. അലങ്കാരങ്ങൾ രസജനകങ്ങളായിരിക്കണമെന്നേ പറയാനുള്ളൂ. എന്നാലും ചില സംഗതികൾ പ്രത്യേകം സൂചിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ശൃംഗാരം, കരുണം എന്നീ രസങ്ങളിൽ രാജപ്രചാരങ്ങളായ ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളും യമകം, ഘോഷം, ചിത്രം മുതലായവയും ഉപയോഗിക്കരുത്. ശാന്തരസത്തിനും ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങൾ പാടില്ല. വീരമോദങ്ങളെക്കുറിച്ചു ശബ്ദാലങ്കാരവും യോജിക്കും. നഗരാണുപശൈലാദിവണ്ണങ്ങളിൽ ഏതു ശബ്ദാലങ്കാരവും അത്യാലങ്കാരവും സ്വീകരിക്കാം. അതിശയോക്തി, അത്യുക്തി, ഘോഷം, വക്ത്രോക്തി മുതലായവ വിശേഷിച്ചും ശോഭാകരങ്ങളാണ്. ജതുവണ്ണനത്തിനും അങ്ങിനെ തന്നെ. കരുണത്തിൽ 'ഘോഷത്തെ' സ്വീകരിക്കരുത്. നായാട്ടു വനം, യുദ്ധം മുതലായവയെ വണ്ണിക്കുമ്പോൾ ചിത്രം യോജിക്കുന്നു. അമാംഗദചരിതത്തിലെ വനവണ്ണനവും, രാമചന്ദ്രവിലാസത്തിലെ യുദ്ധവണ്ണനവും, നോക്കുക.

ഋതുവണ്ണനത്തിനു മമകം ചേരുന്നു. രഘുവംശം കമ്പതാം സർഗ്ഗവും മാഘം ആറാം സർഗ്ഗവും ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. കാമിനീകാമുകന്മാരുടെ സല്ലാപങ്ങളിൽ വക്ത്രാകതി, ശ്ലേഷം എന്നിവ സവിശേഷം ശോഭിക്കുന്നു. സാധാരണമായി അലങ്കാരനിവേശനവിഷയത്തിൽ ഈ സംഗതികൾ കാമിനിക്കുണ്ടാവുകുന്നു.

അ സ ങ്ങേ വ മ സ ങ്ങേ ശ്യാം
 ന്യാ ന തപ മ ധി ക തപ വ ങ്ങം
 ൨൪ ഭി ന്ന മ ങ്ങം വ ച ന ങ്ങേ ഭി ന്ന -
 ലി ങ്ങം ഗ വ ങ്ങം ദേ ങ്ങം ച മി ങ്ങം ന
 ഉ വ മ ങ്ങം ങ്ങം ങ്ങം, ലേ ങ്ങം ക ത്തി -
 ലു ങ്ങം ങ്ങം ക ങ്ങം ത്ത ത സ ങ്ങേ വ ങ്ങം.

അസംഭവം, അസാദൃശ്യം, ന്യൂനതപം, അധികതപം, ഭിന്നവചനം, ഭിന്നലിംഗം, എന്നു ഉപമയ്ക്കു ആറു ദോഷങ്ങളാണുള്ളത്. ലോകത്തിൽ നടക്കുവാനിടയില്ലാത്തതു അസംഭവം.

സൂര്യബിംബത്തിൽനിന്നു മുള്ളുപല -
 ധാരമായ ജലദണ്ഡങ്ങളെന്നപോൽ
 ഘോരഭീപുതിടവും ശരങ്ങൾ നൽ.
 സ്തോരമോടവനിൽ നിന്നു വീണുത.

(സ്വന്തം)

സൂര്യബിംബത്തിൽ നിന്നും ജ്വലിക്കുന്ന ധാരകളോടു കൂടിയ മേഘങ്ങൾ പതിക്കുക എന്നതു അസംഭവം.

൨൫ സ ങ്ങേ ശ്യാം ക ല ര ങ്ങം തു ങ്ങം -
 ത സ ങ്ങേ ശ്യാം വ്യാ ദേ ങ്ങം ച മ ങ്ങം
 സാദൃശ്യം ഇല്ലാതെ കല്പിക്കുന്നതു അസാദൃശ്യം.
 കണ്ണുനില്ക്കിത്തനിജ്വരൈരഹനായ്
 മണ്ണുക്കുടയ വിന്ധനാം ശിര
 ഫാലനേത്രകലിതാനലപ്രഭാ.
 ജാലമാൻ ശിവനോടു തുല്യനാം.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ 'നിർദ്വൈത'ത്തിനും 'അനലപ്രഭാജാല'ത്തിനും സാദൃശ്യമില്ല.

ഉപമേയത്തിനേകം ഉ-
 മപമാനത്തിനേകം
 നൃനത്വം തത്ത്വമുണ്ടാക-
 യാധിക്യമതുയച്ചു

ഉപമേയത്തിനെക്കാരും ഉപമാനം അവകൃഷ്ടമാകുന്നതു നൃനത്വം. ഉൽക്കൃഷ്ടമാകുന്നതു ആധിക്യം. പ്രമാണധർമ്മികളെ ആശ്രയിച്ചു ഈ ദോഷങ്ങൾ പലവിധമുണ്ടാകുന്നു.

“തിരുച്ചെറിക്കു സമനായ് രവിമിനിടന്തു”

ഇവിടെ നൃനത്വം പ്രമാണഗതം.

യുഗാന്തത്തിങ്കലാ സൃഷ്ടി ക്ഷമയ്ക്കു വിധിയെന്നപോൽ പരമാസനസ്ഥനാം ചക്രവാകം മിന്നുന്നിതേകവും.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ നൃനത്വം ധർമ്മഗതമാകുന്നു.

പാതാളംപോലെ നിൽക്കാഭിസ്തനും പർവ്വതസ്തനിഭം
 വേണീദണ്ഡം വിളങ്ങുന്നു കാളിന്ദീപാതസ്തനിഭം.

(സ്വന്തം)

നാഭിമുതലായവയെ പാതാളാദികളോടു ഉപമിച്ചതിനാൽ ആധിക്യം. സ്തനത്തിന്നു പർവ്വതത്തെ ഉപമാനമാക്കിക്കല്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ആധിക്യം എന്ന ദോഷമുണ്ടാകുന്നു എന്നൊരു അഭിപ്രായം ഉണ്ട്. മഹാകവിപ്രയോഗത്തിന്റെയും സഹൃദയപരിചയത്തിന്റെയും ആധിക്യം കൊണ്ടു ഇതു ദോഷമല്ലാതായിബ്ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു പറയാനുള്ളു. നാഭിയെപ്പാതാളത്തോടു ഉപമിക്കുന്നതു അതിനെയല്ല. ഇവിടെ വൈരസ്യം പ്രത്യക്ഷമായി ഭവിക്കുന്നു. ഉപമാനത്തിന്നു ഹൃദ്യതയുമില്ല.

യുരോപ്യനെനവിധമിസ്സഭയിൽ പ്രസംഗം
 ജോരോടു നാരികളിതാ പൊടിപാറിടന്തു.

(ഭ. പേ.)

ഇവിടെ 'യുരോപ്യൻ' പുല്ലിംഗവും 'നാരി' സ്ത്രീലിംഗവും ആകയാൽ ഭിന്നലിംഗം.

ഭിന്നമം വചനം ഭേദം

വചനത്തിൽ ബ്ദവിപ്ലവം

വചനത്തിനു ഭേദമുണ്ടാകുന്നതു ഭിന്നവചനം. ഈ ഭോഷത്തിനു മുമ്പു (ഭിന്നലിംഗത്തിനു) കൊടുത്ത ഭാഗം തന്നെ ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. യുരോപ്യൻ ഏകവചനവും നാരികൾ ബഹുവചനവുമാണ്.

സഹദയന്മാർക്കു ഹൃദയോദ്ദേശം ജനിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിൽ ന്യൂനത്വം, ആധിക്യം, ഭിന്നവചനം, ഭിന്നലിംഗം എന്നിവ ഭോഷങ്ങളാകയില്ല.

“നാരിയെപ്പോലെയിഷ്ടസ്ഥൻ ഗമിച്ചിടുന്നു മന്ദമാൽ
ആ സ്ത്രീ പുരുഷനെപ്പോലെ പാവുന്നിതു ധാടിയിൽ
പ്രാണങ്ങളെപ്പോലെന്നു മെനിക്കുത്യാത്മിഷ്ടനാം
ഭവാനെപ്പോലെ ദേവേന്ദ്രൻ വിളങ്ങുന്നു മഹീപതേ”

ഇവിടെ 'നാരി'യും 'ഷണ്ഡൻ' 'സ്ത്രീയും' 'പുരുഷനും' ഭിന്നലിംഗങ്ങളാണ്. 'പ്രാണങ്ങൾ' ബഹുവചനം; 'അങ്ങ' ഏകവചനം; 'ദേവേന്ദ്രൻ' 'ഭവാനെ' ഉപമാനമാക്കിയതിനാൽ ന്യൂനത്വം. എന്നാൽ സഹദയഹൃദയോദ്ദേശഗജനകങ്ങളല്ലായ്കയാൽ ഇവിടെ ഇവ ഭോഷങ്ങളല്ല.

സുധാംഗു ഹംസിയെപ്പോലെ വിളങ്ങുന്നു വെളുപ്പൊടെ
കുളുങ്ങൾപോലെയൊകാതം നൈർമ്മല്യത്തെ വചിപ്പതാം
പട്ടിയെപ്പോലെ തത്സാമിഭക്തിയുള്ളവനാം ഭടൻ
മിന്നാമിനുങ്ങു മിന്നുന്നിതോരമാദിത്യനെനപോൽ.

സഹദയഹൃദയോദ്ദേശഗജനകങ്ങൾകൊണ്ട് ഇവിടെ ഭിന്നലിംഗാദികൾ ഭോഷങ്ങൾ തന്നെ.

കവിമതിപോൽ ബാഹുലോദമം
സുഖദിതചക്രം വിഭാതകലംപോൽ.

ഇവിടെയും ഉപമ സഹദയോദ്ദേശഗജനകമാണ്. 'അന്നമുണ്ടു കുളമോ' ഇത്യാദിവക്യങ്ങളിലീ ഭോഷമില്ല. ഉപമ

യെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ദോഷങ്ങൾ ചില സംഗതികളിൽ ഉൽപ്രേക്ഷ്യലങ്കാരങ്ങൾക്കും സംബന്ധിക്കുന്നവയാണ്.

• രൂപകത്തിനസാദൃശ്യം-

രൂപകപ്തനദോഷമരം

കുപമ്യമില്ലാത്തതിടത്തു രൂപത്തെ ചെയ്യുന്നതു രൂപകത്തിനു ദോഷമാണ്.

ആകാശമരം വലിയ വില്ലു വളച്ചു വില്പ-

ജ്യാബന്ധമേതു മതിലംബുദമരം നിഷംഗാൽ

ആവഷ്കാലഭടനന്നു മുറ്റത്തു രോപ-

സ്തോമം പൊഴിച്ചു ജലമെന്നമിഷാൽ ധരിത്രാം.

(സുര്യോത്സവം)

ആകാശത്തിനെ വില്ലാക്കിക്കല്പിച്ചതിനാൽ രൂപകം ദൃഷ്ടം. വില്ലിനും ആകാശത്തിനും രൂപസാദൃശ്യമില്ല.

അത്മരശ്മി കലരുന്ന കാവ്യമരം.

ചന്ദ്രനെസ്സപദി-തീർത്തിടുന്നു ഞാൻ.

കാവ്യത്തിനും, ചന്ദ്രനും, അത്മത്തിനും, രശ്മിക്കും സാദൃശ്യമില്ലാത്തതിനാൽ ഇവിടെയും രൂപകം ദൃഷ്ടം.

താരാഹാരമിരുളാം കചം വിധു-

സ്തോരവക്ത്രമിവ പൂണ്ട രാത്രിയെ

പാരമംബരമഴിഞ്ഞു കാണവേ

കൈരവങ്ങൾ മിഴിപൊത്തി ലജ്ജയാൽ.

(ഉമകോളം)

ഇവിടെ താരാദികളിൽ ഹാരാദികളുടെ രൂപം കല്പിച്ചതു യുക്തം.

ഘസാമോന്യകവിശേഷങ്ങൾ-

ളിവതന്നസമത്മനം

ദോഷമത്മം ന്തരന്യം സ-

മലങ്കാരത്തിനുള്ളതരം.

സാമാന്യവിശേഷോക്തികളെ സമത്മിക്കാൻ കഴിയുന്നതിരിക്കുന്നതാണ് അത്മാന്തരന്നാസത്തിനു ദോഷം.

ജനനീമുഖരാം ജനങ്ങളെന്തോ
ജനനാഥാർകപഞ്ചകത്തിലപ്പോൾ
നിനവാര വസിച്ചു കാലദോഷം
കേനൽ കത്തുവെച്ചതിഴ്ന്നിടമൊരം

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ ജനങ്ങൾ കമാരന്മാരെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കാതിരുന്ന വിശേഷത്തെ ആണ് അത്മാന്തരസ്സാസംകൊണ്ടു സമർത്ഥിക്കേണ്ടത്. നാശകാലത്തിൽ ആർക്കും വേണ്ടതു തോന്നുകില്ലെന്നോ മറ്റോ പറഞ്ഞിരുന്നു എങ്കിൽ മതിയാകുമായിരുന്നു.

ശ്രീതിങ്ങുമാ മങ്കയൊടൊത്തു വഞ്ചി-
ഭൂതിട്ടമന്നം ചെടിയൻ കഴിഞ്ഞും
ചെയ്യില്ലതെന്നോ ക്ഷിതിപാലമന്ത്രി
നീതിജ്ഞർതൻ പദ്ധതിയേവമല്ലോ.

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ അത്മാന്തരസ്സാസം യുക്തമായിട്ടുണ്ട്. നായകൻ നായികയെക്കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു പോകാതിരുന്നതു നീതിജ്ഞതകൊണ്ടാണെന്നു സമർത്ഥിച്ചതു ഉചിതം.

പൻ വൃക്തമപ്രകൃതാത്മംതാൻ

സമാസോക്തിക്കുദോഷമൊ

മാഞ്ഞിരിക്കുന്ന അപ്രകൃതത്തെ വൃക്തമാക്കുന്നതാണ് സമാസോക്തിക്കു ദോഷം.

വൃച്ചിച്ചുതീർത്ത വസുവെന്നു കാണവേ
സുരാക്തനായ്ത്താനമരുന ചന്ദ്രനേ
നിജാങ്കണത്തിന്നു പുറത്തിറക്കിനാൾ
പ്രതീചിയാം വേശ്യ വിശങ്കയെന്നിയേ.

(ഭാഷാഭൂഷണം)

വേശ്യ എന്നു പാശ്ചാത്യനെ പ്രതീചിയ്ക്കു വേശ്യാധർമ്മം സിദ്ധമാകുന്നുണ്ട്. അതിനെ വേശ്യ എന്നു പദംകൊണ്ടു വൃക്തമാക്കിയതു ദോഷം.

പ്രകൃതാത്മത്തിനെക്കുറിച്ചു

ഉപ്രകൃതമുമ്പിൽ നില്പതു

നമം രണ്ടു മൊപ്പം നില്ക്കുവതു

ശ്ലേഷഭേദം ഞ്ഞു രണ്ടിവ

പ്രകൃതമായ അർത്ഥത്തിനേക്കാൾ അപ്രകൃതം മുന്പിട്ടുനില്ക്കുക, (അധികം പ്രകാശിക്കുക) രണ്ടും സമമായി നില്ക്കുക, ഇവ ശ്ലേഷത്തിന്റെ ഭേദങ്ങളാണ്.

അപ്പയ്യം പൂർവ്വം കവലയാനന്ദമുണ്ടാക്കിത്തന്നോ.

രൊപ്പം പാറില്ലമെന്നു മതിനട്ടു കേൾക്കും ചമപ്പാൻ

കപ്പം നൽകും ചുമ്മിമണിജഗന്നാഥനമ്മട്ടു ശാസ്ത്രം.

വ്യപ്തിശ്രീ തഴുകിയവനീകാന്തയെപ്പുകിടുന്നോർ

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ കവലയാനന്ദാദിപദങ്ങൾക്കു അപ്രകൃതാർത്ഥം മുന്പിട്ടു നിൽക്കുന്നു. കവലയാനന്ദം എന്ന പദം കേൾക്കുമ്പോൾ അലങ്കാരഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പേരാണ് ആദ്യം സമുദയമാക്കു തോന്നുന്നത്.

അമഞ്ജശ്രീപുരിയെ വരണത്തിന്നു യോജിച്ചതാകും

ക്ഷൗരം പൂണ്ടും നിരവധി നിശാന്തോപഭോഗ്യതപമാനും

ശ്രീമത്താകും പല പല പരിഷ്കാരമോടെത്തു മപ്പോ-

ളോമൽക്കണ്യയ്ക്കെതിർവടിവിൽ നി കണ്ടുകൊണ്ടാടമല്ലോ.

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ രണ്ടു അർത്ഥവും സമമായി നില്ക്കുന്നു. പ്രകൃതാർത്ഥത്തെ രാജാവിനോടും അപ്രകൃതത്തെ യുവരാജാവിനോടും ഉപമിക്കാം. യുവരാജാവു, രാജാവിനെക്കാൾ മുന്പിട്ടും തത്സമമായും ശോഭിക്കുന്നതു യുക്തമല്ലല്ലോ. ഇതുപോലെയാണിവിടെയും ഭേദം. അപ്രകൃതാർത്ഥം പ്രകൃതാർത്ഥത്തെക്കാൾ താഴ്ന്നിരിക്കണം.

സാരശോഭന മിവണ്ണമുണ്ണാരാ. ഹാരവയ്ക്കു മുരരീകരിക്കവേ

ആ രസാധിപതി മുത്തു വേണ്ടപോൽ പ്ലാരമാർത്തിൽ വിചിത്രമെന്നുവാൻ.

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ പ്രകൃതമായ അർത്ഥം മുന്പിട്ടു നില്ക്കുന്നു.

അതിശയോക്തി, സ്വഭാവോക്തി എന്നീ അലങ്കാര

ബഹുഷഃ ഹൃദയോദേഗജനകതപമാണ് ദോഷം. ഇതിനു സഹൃദയമനസ്സു തന്നെയാണ് പ്രമാണം.

ഇവര! തവ യശസ്സീദിക്കിലാകെപ്പരന്നി-
 ദ്രവനിതലമശേഷം ശോപതമായിബ്ഭവിക്കെ
 ഭൂവി ജനതതിതെല്ലും മുണ്ടലക്കാതെയായാ-
 രവശത രജകന്മാരായമൂലം വഹിച്ഛു.

(സ്വന്തം)

ഹൃദ്യതയില്ലാത്തയാൽ ഇവിടെ അതിശയോക്തി ഹൃദയോദേഗജനകമാകുന്നു.

ദിക്കാകെ സ്തഞ്ചരിക്കും തവ പുതുപുകഴാം ഹംസി നാകത്തിലെത്തീ-
 ദിക്കാലം ബ്രഹ്മഹംസത്തൊടു സമുപഗമംപൂണ്ടു ഗഭം വഹിച്ചാർ
 നോക്കാ കാരാപഗക്കുള്ളൊരു കരയിലണഞ്ഞ പ്ലമാ യ്ക്കു നലക്ഷ്മീ-
 ഭാക്കാകും മുട്ടയിട്ടാളവ ഉതു വിലസിക്കുന്നു നച്ചുരൂമ്പിംബം.

(സ്വന്തം)

സാധാരണക്കാർക്കു ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയുന്ന ഭാവത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നതു സ്വഭാവോക്തിക്കു ദോഷം.

അഞ്ചു വിരലുള്ള കയ്യുകൊണ്ടു
 പിഞ്ചുകിടാവിനെച്ചെന്നെടുത്തു.

ഇവിടെ 'അഞ്ചു വിരലുകൊണ്ടു കയ്ക്കു ഒരു വിശേഷവും ഇല്ല.

ഭംഗ്രാ ചഞ്ചൽപ്രതോഭാഞ്ചിതകരകമലം ചാരകണ്ഠാജ്ജനീയേ
 സംഗ്രാമേ കെട്ടഴിഞ്ഞിട്ടിടയിടയിലുലഞ്ഞീടുമാലോലകേശം
 നിങ്കോലം കാലനീലോല്പനവകലികാശ്വാമളം കോമളം മേ
 മംഗല്ല്യം കൈവളത്തിടുക ഘനകരണാസത്മമേ! പരമനാഭാ!

(ഭാരതം ചമ്പു)

ഇവിടെ 'കെട്ടഴിഞ്ഞിട്ടിടയിടയിലുലഞ്ഞീടുമാലോലകേശം' എന്നതിലേ ഭാവം ഹൃദ്യമായിട്ടുണ്ട്. പാതംസാരമി യായിരിക്കുന്ന ഭഗവാന്റെ അപ്പോഴത്തെ ഭാവത്തെ ഭംഗി യായി കാണിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഈ പ്ല തപ മൊ ന്ന ത റ്റ ന് ദോ ഷ ം
 ച ണ്ണ ന ണ്ണി ന മൃ ധ്യ മ റ്റ

ശുഷ്കതപമാണ് വണ്ണനത്തിനു ദോഷം. ഒരു ഉത്സവത്തിൽ അനവധി ആളുകൾ വന്നിരിക്കും. അവരുടെ എല്ലാം പേരുകൾ പറയുക; അല്ലെങ്കിൽ ഒരു വനത്തെ വണ്ണിക്കുമ്പോൾ അവിടെയുള്ള വൃക്ഷലതാദികളുടെ കൈപ്പേരുകൾ വണ്ണിക്കുക. യാതൊരു വിശേഷവും ഉണ്ടായിരിക്കുകയും ഇല്ല. ഇതാണ് ശുഷ്കതപം.

ലക്ഷലക്ഷം മാരാവൃക്ഷങ്ങൾ കണ്ടു
 ലളിതതരകസുമദലഹലധിതതി കണ്ടു
 സാലങ്ങൾ കണ്ടു രസാലങ്ങൾ കണ്ടു
 സമസതരമഥ പനസജാലങ്ങൾ കണ്ടു
 താലങ്ങൾ കണ്ടു തമാലങ്ങൾ കണ്ടു
 തദനു സുമകലിതകൃതമാലങ്ങൾ കണ്ടു.

(ശ്രീഭക്തനാഥോത്ഭവം)

ഇപ്രകാരം കണ്ടതെല്ലാം വണ്ണിക്കുന്നത് അനാവശ്യമാണ്. ഇതുപോലെ പൂരം കാണുവാൻ വന്നിരിക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ ദേശപ്പേരുകൾ പൂരപ്രബന്ധത്തിൽ വണ്ണിക്കുന്നതും ശുഷ്കം. ഒന്നിനെക്കുറിച്ചു പറയുമ്പോൾ അതിനു അസംധാരണമായ ഒരു വിശേഷം ഉണ്ടായിരിക്കണം. ചന്ദ്രോത്സവത്തിൽ രാജാക്കന്മാരുടെ വരവിനെ വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന ഭാഗം നോക്കുക.

ശയ്യയും പാകവും രസത്തിനു വിരുദ്ധമാകരുത്. ശൃംഗാരം കരുണം ശാന്തം എന്നീരസങ്ങൾക്ക് ശയ്യ മുദിലമായിരിക്കുവാൻ പേണ്ടതു; രൂക്ഷമാകരുത്; അതുപോലെ ഈ രസങ്ങൾക്കു ദ്രുക്ഷരപാകമേ യോജിപ്പിക്കാവൂ. രൗദ്രാദികൾക്കു നരളീകേരപാകവും രൂക്ഷശയ്യയും യോജിക്കും.

൩൧ അ പ ര ത്വ മ് വൃ ത്വ മേ മ ക റ ത്വ മ്
 ത മ ര സ ഹ ച ര ചൃ ത മ്
 പ ത ത്വ പ്ര ക ഷ് വ മ് വി നെ
 സ്സ മ റ പ്ല വൃ ന ര റ ത്വ മ്.

൩൨ അഭവന്തേ യോഗോ വ്യ-
മപ്രസിദ്ധം ച ഗഭീതം
അവിമൃഷ്ടവിധേയം ശം
സങ്കീർണ്ണമപൃഷ്ടം

൩൩ സരകം ക്ഷം വൃഹതം വിനെ-
യനവീകൃതനമകം
അത്ഥം സബന്ധമം മുഖ്യ-
ദേശങ്ങളിവയോ ക്ഷയം.

അപരത്ഥദികൾ പ്രധാനങ്ങളായ അത്ഥദേശങ്ങളെ
ഉൾക്കുന്നു.

൩൪ അപരത്ഥം പദമേരോണി-
നത്ഥബന്ധം പെടത്തതം
വൃത്തം പ്രയോജനം തെല്ല-
മില്ലതായുള്ളകല്പനം.

൩൫ ഏകരത്ഥമെന്നതൻ വീണ്ടു-
മം വർത്തിച്ചുകമിപ്പതം
ഉട്ടത്തിൽ ചെട്ടയില്ലാത്ത
ദേശം സംബന്ധമല്ലതം.

൩൬ വതൽ പ്രകർഷമേ ജസ്സിൽ
ക്ഷതിയേല്ക്കുന്നതം ക്രമം
അവസരനീക്കിലും ചെക്ക
സമം പൂവുനരത്തമം.

൩൭ അഭവന്തേ യോഗം ത-
ന്മതം ചേരതിരുപ്പതു
പ്രസിദ്ധികലരത്തുള്ള-
തപ്രസിദ്ധം വ്യദേശകം.

൩൮ വക്രത്തിനുള്ള പര്യമരം
നിരീക്ഷവതു ഗഭീതം

- അ വി മു ഷു വി ധേ യ ധ ാ ങ്ങ ണം
 വി ധേ യ ധ ാ ങ്ങ ണം ത്രു ജി പ്ത ത ാം.
 ൩൯ സ കീ ണ്ണ മ ന്ത്ര മ ത്ത മ്-
 മു ണ്ട ാ ക്ക ാ മ ാ റു യേ ാ ജ ന ാം
 അ ത്ത മ്ത്തിൽ ഞ്ഞ ല്ല മേ വു ഷ്ടി-
 യി പ്ത ാ തു ജ്ജ ത വു ഷ്ട ക ാം.
 ൪൦ സ ാ ക്ക ാ ങ്ങ ണം ദേ വ ാ മ ാ ക്ക ാ ങ്ങ ണം-
 യ വ സ ാ നി ച്ചി ട ാ ത്ത ത ാം
 വൃ ാ ഹ ത ാം പൃ ഷ്ട മു ക്ത ത്തി-
 ഞ്ഞ തി ര ാ യ ജ്ജ ക പ്ത നം.
 ൪൧ ആ ത ന ാ ത്ത ഞ്ഞ യു ണ്ട ാ ക്കി-
 ചേ ക്ക ാ ത്ത ത്തി വി കൃ ത ാം

കാരോ പാദത്തിനും തമ്മിൽ അത്മത്തിനു ബന്ധമില്ലാതിരിക്കുന്നതു അപാതം. പ്രയോജനമില്ലാതെ കല്പിക്കുന്നതു വൃതം. ഒന്നിനെ ആവർത്തിച്ചു പറയുന്നതു ഏകാത്മം. കൂട്ടത്തിൽ ചേർച്ചയില്ലാത്തതു സമചരച്യതം. കാജസ്സിനു ക്രമേണ ക്ഷയം സംഭവിക്കുന്നതു പതൽപ്രകാശം. അവസാനിച്ച അത്മത്തെ വീണ്ടും കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതു സമാപ്തപുനരാത്മം. അഭിപ്രായം പ്രകാശിക്കാതെയിരിക്കുന്നതു അഭവന്മതയോഗം. സാഹിത്യത്തിൽ പ്രസിദ്ധിയില്ലാത്തതിനെ ചേർക്കുന്നതു അപ്രസിദ്ധം. ഒരു വാക്യത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ മറ്റൊരു വാക്യമടങ്ങുന്നതു ഗഭീതം. കല്പിക്കേണ്ട അംശത്തെ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതു അവിമുഷ്ടവിധേയം. വേറെ ഒരു വിധം അത്മം ഉണ്ടാകത്തക്കവിധം ചേർന്നിരിക്കുന്നതു സങ്കീർണ്ണം. അത്മം പോഷിക്കാത്തതു അപുഷ്ടം. ആകാശ്ചയവസാനിക്കാതെ നീണ്ടുനില്ക്കുന്നതു സാകാശ്ചയം. മുമ്പു പറഞ്ഞതിന്നു വിപരീതമായിട്ടുള്ള കല്പനം വൃഥാതം. പുതിയതായ അത്മമൊന്നും കല്പിക്കാത്തതു അനവികൃതം. ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

൪൧൪

സാഹിതീസർവ്വസ്വം

അപാത്ഥത്തിനു;

ശ്രീരാമനെപ്പോലൊരു വീരനുണ്ടോ
വാരാണസീയാത്രയതെത്ര രമ്യം
ആരാകിലും നേര പാഞ്ഞിടേണം
നാരായണൻ നാമസമസ്രവനല്ലോ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ പാദങ്ങൾ തമ്മിൽ അത്ഥംകൊണ്ടു ബന്ധി
ക്കാതിരിക്കുന്നു. ആകപ്പാടെ നോക്കുമ്പോൾ ഒരു അത്ഥവും
കാണുന്നമില്ല. അതുകൊണ്ടു അപാത്ഥം.

വ്യത്ഥത്തിനു;

കടക്കുതില്ലേ തവ കാതിലേറാം
മിടക്കുന്നല്ലേ കവിതയ്ക്കുഹോ നീ
മുടക്കുമെന്തു മുതിരക്കൂഷിക്കാ-
യടക്കമൊരായ് തുടങ്ങിയൊലും.

(ഭാഷാപോഷിണി)

കടക്കനും കവിതാസാമന്ത്യാവുമുള്ളതുകൊണ്ടു മുതിരക്കൂ
ഷിക്കു പ്രയോജനമില്ലാത്തതിനാൽ വ്യത്ഥം.

ഏകാത്ഥത്തിനു;

സമ്പത്തുപോലെ വേണ്ടുന്നതൊന്നുമില്ലന്യമോക്കുകിൽ
ഐശ്വര്യമൊന്നു കൈവന്നാൽ മരൊല്ലാം ദൃശ്യലങ്ങളാം.

(സ്വന്തം)

ഇവിടെ പൂർ്വാർത്തിലേയും ഉത്തരാർത്തിലേയും അ
ത്ഥം ഒന്നുതന്നെ.

സഹചരച്യതത്തിനു;

അമന്ത്യാരെല്ലാമമൃതാസപദിച്ചുടൻ
കമന്ത്യാരെല്ലാം ബത കള്ള മോനിയും
സമത്ഥരാഭോരിഹ പാൽ കുടിച്ചുമി-
കൃമതിലല്ലോ പുലരുന്നു സർവ്വദാ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

അമൃതത്തിന്റേയും പാലിന്റേയും കൂട്ടത്തിൽ കള്ളി
നെ ചേർത്തതിനാൽ സഹചരച്യതം.

പതൽപ്രകുപ്തന;

പുതലിട്ടതുകൾമസ്കുതമതിൽ ചീന്തേണ്ടപാദങ്ങളെ -
 ചേർത്തിട്ടാത്തികൾ നീക്കി മൈത്രി കലരും നൽത്താമരത്താരിനെ
 ഉന്നം വിട്ടു മുറയ്ക്കുന്ന മുതിരും ഘോരപ്രതാപത്തോടെ
 വാനിൽമദ്ധ്യമണത്തിടനു ഭഗവാനുംഭോജിനീയല്ലഭൻ.

(ഭാ. ഭൂഷണം)

പൂർവ്വാലത്തിലെ കർമ്മസു ഉത്തരാലത്തിൽ ക്രമേണ ന
 ശിച്ച ശുശ്രൂഷായിബ്ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു.

സമരപു പുനരാത്തത്തിനു;

ഇവണ്ണമോതി ബുത തണ്ടിൽനിന്നു -
 മവൻ നൂപാലരമജയെ കരേററി
 അവണ്ണമോദത്തോടു വാണ പത്മ -
 ഭവൻ നൃഗംസൻ കഴിവെത്തുപിന്നെ.

(ഉമാകേരളം)

ഇവിടെ മൂന്നാം പാദത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിൽ അവസാ
 നിച്ച അത്മത്തെ 'പത്മഭവൻ' ഇത്യാദി വീണ്ടും ഏച്ചുകെട്ടി
 യിരിക്കുന്നു.

അഭവന്തയോഗത്തിനു;

ആരാദനോ മൽഗൃഹയിൽക്കുടപ്പാ -
 നീരേഴലോകങ്ങളിലീശനാകും
 ശ്രീരാമപാദാംബുജ സേവകൻ ഞാ -
 നാരെങ്കിലും സമ്പ്രതി സംഹരിപ്പേൻ.

(ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം)

അപ്രസിദ്ധത്തിനു;

ശുദ്ധം ധരിച്ചൊരാവിണ്ണ ചരിച്ച സമരജ്ഞേ

വിണ്ണവിന്റെ ശുദ്ധധാരണം ലോകത്തിൽ പ്രസിദ്ധിയി
 ല്ലാത്തതാണ്.

ഗഭിതത്തിനു;

കല്പഗാണി കാലാന്തകവല്ലഭേ കേൾ
 ചൊല്ലാൻ നല്ലല്ലവതുല്ല്യശോഭം
 കിളില്ലതെല്ലം തവ പാദപത്മ -
 മല്ലാതെന്നിക്കില്ലവലംബമൊന്നും.

ഭാഷാപോഷണി

രചന

സാഹിത്യസർവ്വസ്വം

‘കിഷ്കിന്ധതല്ലം’ എന്ന ഭാഗം ഗദ്യം.
അവിമുഷ്ടവിധേയാംശത്തിനു;

സ്ഥൂലനിതംബം ക്ഷീണത
കോലം മദ്ധ്യം കനത്ത കചയുഗളം
നീളം പെരുങ്കു മിഴികളു -
മിവയെഴുമെൻ ജീവനുണ്ടിത വരുന്ന.

(മോളവികാഗ്നിമിത്രം)

സ്ഥൂലം എന്നു പ്രത്യേകിച്ചു പദമാക്കായ്യാൽ പ്രാധാന്യം കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

സങ്കീർണ്ണത്തിനു;

ചെന്താരിനൊത്ത ഭൂതവാകിയൊരൊൻറെ കൈകൊ -
ണ്ടെന്നോതി ചെയ്തതിനു ചാണയെടുക്കുവാനോ.

(രസികരഞ്ജിനി)

ഇവിടെ കയ്യുകൊണ്ടാണു പറഞ്ഞതെന്നു അർത്ഥം (മറുവിധം)കിട്ടുന്നു.

അപൂർണ്ണത്തിനു;

യോഗക്ഷേമത്തിലേക്കിത്ര വേഗമെന്നെഴുതിട്ടുവാൻ
പ്രാഗത്ഭ്യമില്ലെന്നിരിക്കെൻ ഭാഗം ഞാൻ പറയേണ്ടയോ.

(കൊറ്റേറ്റാകം)

സാകാംക്ഷത്തിനു;

മാന്യനാകം ഭവാനോടു മനവന്മാർക്കു ഹീരമേ

അർത്ഥമവസാനിക്കായ്യാൽ ഇനിയെന്താണു പറയുന്നതെന്നു ആകാംക്ഷയുണ്ടാകുന്നു.

വ്യാഹതത്തിനു;

നന്നായ് പ്പാരിൽ ജ്ജയിക്കുന്നൊരുശശികലതെന്തുള്ളവസ്തുക്കളോരോ -
ന്നിന്നുണ്ടോരം സ്വതേ രമ്യതയൊടുമവയുൽക്കണ്ഠ ചേർക്കുനാമുണ്ടു
എന്നാലിയുള്ളവനിബ്ഭവനമതിലഹോ ലോചനജ്യോസ്സയാമ -
ക്കന്യാവിൻ കാഴ്ചയൊന്നേ കൊടിയൊരു മഹാമാകുന്നിതിജ്ജനമെല്ലാം.

(ശാലതീമാധവം)

പൂർണ്ണത്തിൽ ചന്ദ്രകലാദികളെ അർത്ഥമുണ്ടായി

ഗണിച്ചിട്ടുണ്ടെ തന്നെ ഉത്തരജ്ഞിയിൽ ലോചനജ്യോസ്ത
യഥ കണ്യായു' എന്നു ഉൽക്കർഷത്തിനായിപ്പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
അനവികൃതത്തിനു;

ഉദിക്കുന്നു മിനാധിശൻ തദിച്ചിട്ടു പകർന്നു
വദിക്കുന്നുണ്ടു മന്ത്രിമാർ മദിക്കുന്നു ഗജങ്ങളും.

(സ്വന്തം)

അതർത്തിനു നൂതനകല്പനയൊന്നുമില്ലാത്തതായാ അന
വികൃതം.

നിരതം ഓശ്വം വംശം മൃ-
മല്ലീലം ചൂതസംസ്കൃതി
൪൨ അപ്രതീതം പ്രയുക്തങ്ങൾ
നേയം തത്വം വ്യക്തം വ്യക്തം.
അപ്രശസ്തം മനീഷ്യം പ്ര-
കാശം വിചൂതരീതികം
൪൩ സ്തനം സ്ഥം നവദം ക്ലിഷ്ടം
സം മന്ത്രിം പുനരുകൃതം
അസംഗതം ക്രമലാപം സം
ശബ്ദം ദംഷ്ട്രാളം മിവ

നിരതം ദിദോഷങ്ങൾ ശബ്ദങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുള്ളവ
യാണ്.

൪൪ നിരതം വദിപുത്തികം-
യത്ത് മില്ലം തൈലം ചുട്ടതം
വണ്ണത്തിൻ പര്യായത്താൽ
കേൾക്കുവാൻ മേലം ഓശ്വം
൪൫ അസൂയം കമതത്തിൻ-
കല്പനം വംശം നാമകം
ജഗല്ലയജനിപ്പിക്കും
ദേശം മല്ലീലമീരിതം

൪൬ ചൂതസംസ്കൃതിയൊംശബ്ദ-
ശാസ്ത്രത്തിനെതിരായതു
ലോകപ്രസിദ്ധിയില്ലതെ-
യുള്ളതാമപ്രതിതകം

൪൭ അപ്രയുക്താഹ്വയംദേശം
പ്രയോഗിക്കാതെയുള്ളതം
നേയംതന്ത്രംസ്രവ്യമില്ലതെ-
യില്ലാപോലുള്ളകല്പനം

൪൮ ആശയംകുടവാൻശക്തി-
യില്ലാത്തുള്ളതവാചകം
പദത്തിന്നുള്ളവൈരുദ്ധ്യ-
മവശബ്ദാഭിധാനകം

൪൯ അനുകൂലതയില്ലാത്ത-
തനിഷ്ടംനാമദേശകം
പ്രകൃതത്തെസ്സമത്വിക്കാൻ
ദിനയംചെയ്തുകൊടുത്തതം

൫൦ രീതിക്കുചെയ്തയില്ലാത്ത
ദേശംവിചൂതരീതികം
പദത്തിൽക്കുറവുണ്ടാക
ദേശംസമ്പന്നപദാഭിധം

൫൧ അസ്ഥാനകപദംവേണ്ട-
മിടത്തല്ലതെചേർക്ക
ക്ലിഷ്ടതാമകമത്വത്തിൻ-
പ്രതിതിക്കവിളംബനം.

൫൨ വിശേഷമെന്നില്ലതെ
ചെയ്തുകസംസാരമിതിതം
പുനരുകതമതാമുഖ്യ
കഥിതംവിണ്ടമേതുക

൫൩ അത്മത്തിൽ ചേർച്ചയില്ലാതെ
 യുള്ളതാകുമസംഗതം
 ക്രമലാപംസംക്രമംവിട്ടു
 പദത്തെ ചേർത്തിടുന്നതാം.

പാദപുരണത്തിനുവേണ്ടി അത്മമില്ലാതെ ചേർക്കുന്ന പദം നിരത്നം. ഭാഷയിൽ പാദപുരണത്തിനുവേണ്ടി മാത്രം ഉപയോഗിക്കുവാൻ പല പദങ്ങളെയും നിരത്നങ്ങളായി ഗണിച്ചുവരുന്നു. ഇതു വലിയ കഷ്ടമെന്നു പറയാനുള്ളു. പാദത്തെ ഹന്തം, തിസ്തം അതു, ഇതു ഇഹ പരിചൊടു ചേർച്ച ചിക്ഷണം വിരവൊടു പാരം ആരാൽ അങ്ങു ഇങ്ങു ചാലെ, മുതലായി അനവധി പദങ്ങൾ ഈ ഇനത്തിലുൾപ്പെടുന്നു. വണ്ണങ്ങളുടെ പര്യായത്താൽ കേൾക്കുന്നതിനു ശല്യമുണ്ടാക്കുന്നതു ദിശ്രവം. സഭക്കു ഹിതമല്ലാത്ത പദം ഗ്രാമ്യം. ജഗദ്ഗുണത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നത് അശ്ലീലം. അശ്ലീലം അത്മത്തെയും സംബന്ധിക്കുന്നതാണ്. ശബ്ദശാസ്ത്രവിരുദ്ധം ചൂതസംസ്കൃതി. ശാസ്ത്രത്തിൽ മാത്രം പ്രസിദ്ധിയുള്ളതു അപ്രതിതം. ആരും പ്രയോഗിക്കാതെയുള്ള പദം അപ്രസിദ്ധം. ന്യായമില്ലാതെ യഥേഷ്ടം കല്പിക്കുന്നതു നേയത്വം. ആശയത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കാൻ ശക്തിയില്ലാത്തതു. അവാചകം. പദവൈരൂപ്യം അവശബ്ദം. ആനുകൂല്യമില്ലാത്തതു അനിഷ്ടം. പ്രകൃതസമത്വത്തിനു ദിണ്യം കല്പിക്കുന്നതു കഷ്ടം. രീതിയോജിക്കാത്ത വിചൂതരീതികം. വേണ്ടപദമെല്ലാമില്ലാതിരിക്കുന്നപദം. വേണ്ട സ്ഥാനത്തിൽ ചേക്കാതിരിക്കുന്നത് അസ്ഥാനപദം. അത്മപ്രതിതികുതാമസം ഉണ്ടാക്കുന്നതു ക്ലിഷ്ടം. വിശേഷമൊന്നുമില്ലാത്തതു സാമാന്യം. മുമ്പു പറഞ്ഞതിനെ വീണ്ടും പ്രയോഗിക്കുന്നതു പുനരുകതം. അത്മത്തിനു യോജിപ്പില്ലാത്ത അസംഗതം. പദങ്ങളെ വേണ്ട ക്രമത്തിൽ അല്ലാതെ ചേർക്കുന്നതു ക്രമലാപംസം. ഉദാഹരണങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

നിരത്ഥത്തിനു;

പാലൊത്തവാണി പരിചോടിഹ ഞാനുമിന്നു
കാലത്തുകൾ പെരുമനത്തൊരു ദിക്കിൽ ബാലേ
നീലത്തഴക്കഴലി കൊരുക കഴിച്ചുചൊന്നു
വെൽപത്തമോ കടയുമില്ല കഴങ്ങി പാരം.

(വെണ്ണനി നമ്പൂരിപ്പാട്)

പരിചോടു ഇഹ അമോ പാരം എന്നിവ നിരത്ഥപദ
ങ്ങൾ. പാലൊത്തവാണി നീലത്തഴക്കഴലി ഇവയും അങ്ങി
നെതന്നെ.

ഇന്ദീവരാക്ഷ' ഞ്ഞു ഞാനിഹ വന്നമൂല.
മന്യൂനമോദമഴകേടേയിതേ ഏദന്തേ
തോന്നുന്നതുണ്ടു പരമെങ്കിലതെൻറ ഭാഗ്യം.
മനക്കിശോരകുലസുന്ദരദന്ദയാനേ

ഇവിടെ ഇഹ അഴകോടു പാരം ഇവ നിരത്ഥങ്ങൾ. നി
രത്ഥത്തിനു വിപരീതമായ ഞ്ഞും സാരത്ഥം. കാരോ പദങ്ങി
നും അതാതിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ അത്ഥം യുക്തമായിരിക്ക
ുന്നതു സാരത്ഥം.

അണികുലചില ജിഹ്വാനന്ദി കണ്ണാമൃതം ഞാ.
ണതു നയനമനോജ്ഞം നാസികാസ്താദിബാണം
തൊടുമളവിളകീടം തേരു യസ്ത്രാംഗനാനാം
വക പടകളനംഗം ദൈവതം വെൽവുക.

(ചാലാസവം)

ഇവിടെ ജിഹ്വാനന്ദി കണ്ണാമൃതം മുതലായ പദങ്ങൾ
സാരത്ഥങ്ങളാകുന്നു. ഈ വിധം സമ്പ്രയോജനമായിട്ടേ പ
ദങ്ങളെ ചേർക്കാവൂ.

ദുശ്രവത്തിനു;

കണ്ണിൽക്കൊൽകൊണ്ടു കത്തിൻറവാരയുമറിയാതോളവും കൂറിരുട്ടിൽ
ക്കാൽകൊണ്ടൊട്ടൊട്ടു തപ്പി മൈമചി വഴികണ്ടന്തരത്രയമോദം
നീരിടം നീരദാജീപരിമിളിതകുക്പ'ചക്രികാരാം നിശ്ശയോം
തനപി താനേ കിടപ്പോരായിലൊരുക്കരിച്ചെന്നകം പൂവനോ ഞാൻ.

(പീലാതിലകം)

'കുക്പ'ചക്രികാരാം' എന്ന പദം ദുശ്രവം. വിര

രൗദ്രസന്ദർഭം ഭൂതം ദോഷമല്ല. ഭൂതവത്തിനു എതിരായ ഗുണം സൂത്രവം.

ഗ്രാമ്യത്തിനു;

നല്ലാറിനണിമാരിൽ നല്ലതുമുടൻ നാലഞ്ചു പൊങ്ങു തു -
വില്ലാത്തതുമത്രയല്ല വളരെ പ്രായം കടന്നുള്ളതും
കല്ലുപ്രാണം കഴിയാത്തതും കണവനുണ്ടായിത്തുടങ്ങിക്കരേ -
ച്ചെല്ലാതില്ലപായോഗ മാവകയുമുണ്ടൊട്ടല്ല പിട്ടല്ലമോ.

(രണ്ടാണി നമ്പൂരിപ്പാട്)

ഇവിടെ 'തുവില്ലാത്ത'കക ഗ്രാമ്യപ്രയോഗം. നിച
പാത്രങ്ങളുടെ സംഭാഷണത്തിൽ ഗ്രാമ്യം ഗുണമാകുന്നു.

അശ്ലീലത്തിനു;

അപ്പിച്ചു കപ്പതുമലക്കെതിർമേനിയാളി -
ലുർപ്പിച്ചുണപ്പതിനു തക്ക വിന്യോഗഭാവം.

(കവനകൗമുദി)

ഇവിടെ 'അപ്പി'ശബ്ദസംബന്ധമായ അശ്ലീലം. വി
ദ്യകാദിനീചപാത്രങ്ങളുടെ സംഭാഷണത്തിൽ ഗ്രാമ്യം ഗുണ
മാകുന്നു.

ചുതസംസ്കൃതിക്കു;

അമൃതകിരണ ഇപ്പോൾ നീ സേവ! മാളശാനാം

(ലീലാതിലകം)

ഇവിടെ സന്ധിയില്ല.

രഹസി സകുദിളക്കിച്ചെൻറ താനയുൽമേറും

(ലീലാതിലകം)

'സകുദിളക്കി' എന്നതു ദൃസ്സസി.

ലതയെങ്ങോട്ടു ഗമിച്ചശോകമേ പൊൽ

'ഗമിച്ച അശോകമേ' ഇവിടെ ഉകാരം ലോപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ മാതിരി ശബ്ദശാസ്ത്രവിരുദ്ധങ്ങളായ പ്രയോഗങ്ങൾ ഇപ്പോൾ അധികമായിക്കാണുന്നു.

അപ്രതീതത്തിനു;

യോഗത്താൽ ദുളിതാശയൻ,

ആശയപദത്തിനു വാസന എന്നു അർത്ഥം ലോകപ്ര

സിദ്ധമല്ല. ഇതു യോഗശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമായ അത്ഥമാണു. 'ക്ലേശകർമ്മവിപാകാശയൈരപരാമൃഷ്ടഃ പുരുഷവിശേഷഃ ഈശ്വരഃ' എന്നു യോഗസൂത്രം നോക്കുക. ഇവിടെ ആശയപദത്തിനു വാസന എന്നു അത്ഥം. തത്ത്വശാസ്ത്രാനഭിജ്ഞനു താദൃശാത്ഥത്തിന്റെ അനുപസ്ഥിതി ഭൂഷകതാബീജം. കാരോ ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരുടെ സംഭാഷണത്തിൽ അതാതു ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ പദങ്ങളെ ഉപയോഗിക്കുന്നതു ഗുണം.

ഉപകവിചമസത്തു, സന്തിതിനു -
ജപലമൊരു കാരണമവതെത്തരത്തിൽ
നിലയകലുമസത്തു താനസത്തിൽ -
കലമുള്ളവകവതിനു മേതു നൂനം.

(രാഘവാഭ്യുദയം)

ഇവിടെ അസത്തു സത്തു എന്നീ പദങ്ങൾക്കു മായ ബ്രഹ്മം എന്നുള്ള അത്ഥം വേദാന്തശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമാണു. വേദാന്തികളുടെ സംഭാഷണത്തിലുകയാൽ ഇവിടെ അപ്രതീതം ഗുണം.

അപ്രയുക്തത്തിനു;

രഷ്ട്രോന്യൗ ബത കാട്ടനു.....

(കിരാതം കഥകളി)

കാട്ടനു (കൂട്ടിൽ താമസിക്കുന്നവൻ കാട്ടാളൻ) അപ്രയുക്തപദം. ഈ ഭോഷത്തിനു എതിരായ ഗുണം പ്രയുക്തം. പ്രയോഗിക്കാറുള്ള പദങ്ങളെ മാത്രം സ്വീകരിക്കുന്നതു പ്രയുക്തം. യമകം ശ്ലേഷം മുതലായവയിൽ അപ്രയുക്തം ഭോഷമല്ല.

നേയരത്ഥത്തിനു;

യോഗിമാർ സതതം പൊത്തും തുവതെ തുള്ളയരമോ
നാഴിയിൽപ്പാതിയാടീ പലകാശേന വാ ന വാ

യോഗിമാർ സതതം പൊത്തും തുവു (മൂക്കിന്റെ അറ്റം) മൂക്കറ്റം; നാഴിയിൽ പാതിയാടുക ഉരിയാടുക (പറയുക) പലകാശം ബഹുമാനം (പല ആകാശം മാനം)

ഇവിടെ അത്മം ഒരു ന്യായമില്ലാതെ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ നേയാത്മം. നേയാത്മം ചിത്രത്തിൽ ഗുണമാണ്.

നിൻപ്രാപ്തിയാലിരണ്ടുള്ള രാത്രിയും ദിനമായിരേ

ദിനപദത്തിനു പ്രകാശാത്മത്തെ കുറിക്കാൻ ശക്തിയില്ലാത്തതാൽ അവചകം ശൃംഗാരപ്രതീതി വിളംബനം ഭൂഷകതാബിജം.

അനിഷ്ടത്തിനു;

തവ ശബ്ദത്തിൻ കാന്തി തെളിയിക്കുന്നു ദിങ്'മുഖം

ശബ്ദത്തിനു കാന്തിയില്ലാത്തതാൽ അനിഷ്ടം.

കഷ്ടത്തിനു;

രമണനൊരുവനുണ്ടെന്നാകിലും ജാഹ്നാൽ സം-

ഗമന മഞ്ചമാരിൽ പ്രാപ്തം കൂട്ടിടുന്നതു

സുമഹിതമൊരുഭാവം ചേരിലും ഗുഡമത്സരം.

കൂമമതു ചവിതക്കാൽ മെച്ചമേകുന്നതില്ലേ.

(രാജവാല്യഭയം)

വിചുതരീതിയ്ക്കു കണ്ഠം - പ്രകർഷണത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗം നോക്കുക.

നൃനപദത്തിനു;

വിളകൊരുവനിചേരാം മാനസത്തിനു ചുറ്റും

വെളുവെളു അചിവെളു തിങ്കളും ചുട്ടുവോനിൽ.

കലിതരചി കളത്രത്തിനിരിക്കും വധുനാ-

മൊളി പുഷ്പനിലോടിക്കൂട്ടുവോ രനുപോലെ.

(ലീലാതിലകം)

ഇവിടെ 'വെള്ളം' എന്നതു 'വെള്ളവും' എന്നു വേണ്ടതാണ്.

അസ്ഥാനപദത്തിനു,

ദൃഷ്ടാ താനന്യനാദികചന്ദമിഴകൾറംഗരാഗാങ്കിതം മാം

ശയ്യാം നന്നായ്വിരിച്ചൊഴെഴുനചിതിഗിരം ജാതു ശരണാത്ഥിതം മാം

കണ്ടോരേത്തിണ്ടിവ നാലരിയതൊഴു കിലും സ്നാനമാത്രംവിധേയം

ചൊല്ലിട്ടിത്ഥം മുഗാക്ഷ്യാ മമ ശിരസിതതം ചാരുദംഗാരവാരി.

(ലീലാതിലകം)

ഇത്ഥം അസ്ഥാനപദം. 'ഇത്ഥം ചൊല്ലിട്ടു' എന്നാണ്

വേണ്ടത്.

കുമലപംസത്തിനു,

കില്ലെന്നിയേ ശശിദിവാകരജ്ജ്വലിക്ക.

നെല്ലോ പ്രതാപപുരുഷീന്തികൾ ഭൂപതേതേ.

(ഭാഷാപോഷിണി)

ഇവിടെ കീർത്തി പ്രതാപം എന്ന കുമത്തിനാണ് പദങ്ങളെ ചേർക്കുന്നത്.

രീതിയുടെ ഭാഷാ കന്നാപ്രകരണത്തിന്റെ അന്ത്യഭാഗം നോക്കിയാൽ ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

൫൪. രസത്തിനേറ്റമുൽക്കഷ്ണം-

മുളുവദക്ഷവതംഗുണം.

ഗുണമോജഃ പ്രസാദങ്ങൾ

മധുര്യം മൂന്നിതിൻവിധം

രസത്തിന് ഉൽക്കഷ്ണത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതു ഗുണം. കോജസ്സ് പ്രസാദം മധുര്യം എന്നു ഗുണം മൂന്നുവിധമുണ്ട്.

൫൫. കോജസ്സ് ദീപ്തിയോലുള്ളി-

നെഴുപ്പലമുളുനതം.

വിരബിഭത്സരോദങ്ങൾ-

കിതുതൻയുക്തമംഗുണം

ദീപ്തികൊണ്ടു ഹൃദയത്തെ ഉജ്ജ്വലിപ്പിക്കുന്നത് കോജസ്സ്. വിരാദിരസങ്ങൾക്കു ഇതു യുക്തം.

൫൬ പ്രസാദമത്ഗ്രഹണം

വേഗം ചേർക്കുവതംഗുണം.

യാതൊന്നുകൊണ്ടു അത്ഥം വേഗം ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയുന്നുവോ അതു പ്രസാദം. വളരെ അഗാധമായ ജലാശയത്തിന്റെ അടിയിൽ കിടക്കുന്ന വസ്തുക്കളെ പ്രയാസംകൂടാതെ തെളിച്ചുകൊണ്ടു കണ്ടുവാൻ കഴിയുന്നു. ഇതുപോലെ ഗഹനമായ ഭാവാത്ഥത്തെയും പ്രസാദഗുണംകൊണ്ടു വേഗത്തിൽ ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

മ റ ധൃ യ്തം ഹൃദയത്തിങ്ക -

ല റ ഹ്ല റ ദ മ ര ള്ളം ഗുണം.

ഹൃദയത്തിന് ആഹ്ലാദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ഗുണം മറധൃ
യ്തം ഉദാരമരണം ചന്ദ്രോത്സവം.

ഇവിടെ പറഞ്ഞ മൂന്നു ഗുണങ്ങളെക്കൂടാതെ, ദോഷം സ
മത സുകുമാരത അത്ഥവ്യക്തി ഉദാരത കാന്തി സമാധി
എന്നിവയെ കൂടി ഗണിച്ചു, ആകപ്പാടെ ഗുണം പത്തുണ്ടെ
ന്നു ചില ആചാര്യന്മാർ പറയുന്നു. ഈ ഗുണങ്ങൾ മിക്കവാ
രും മുമ്പു പറഞ്ഞവയിൽ ഉൾപ്പെടുന്നവയാണ്. ശബ്ദവൈ
മല്യം അത്ഥവൈമല്യം രസവൈമല്യം എന്നു മൂന്നു ഗു
ണങ്ങളെക്കുറിച്ചു ക്ഷേമേന്ദ്രൻ പറയുന്നുണ്ട്. ശബ്ദാത്മരസ
ങ്ങളെ സംബന്ധിക്കുന്നവയായ ദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു മുമ്പു
പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആവക ദോഷങ്ങളെ വർജ്ജിക്കുന്നതാ
യാൽ ക്ഷേമേന്ദ്രൻ പറയുന്ന വൈമല്യം ലഭിക്കുന്നതാണ്
മുമ്പു ദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിമർശിച്ച സന്ദർഭത്തിൽ യുക്തംപോ
ലെ അതാതിന്നു എതിരായ ഗുണങ്ങളെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുള്ള
തു പ്രത്യേകം കർമ്മിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഇവകൂടാതെ വേറെയും
ചില ഗുണങ്ങൾ വർത്തവ്യമായിട്ടുണ്ട്.

൭൭. പഴഞ്ചൊല്ലുകൾക്കു ശൈലി -

ഫലിതം മൂന്നിതിൻ വിധം

ഗുണം സാധാരണക്കർത്തൻ -

ദോഷങ്ങളിലൊത്തതാം.

പഴഞ്ചൊല്ലു ശൈലി ഫലിതം എന്നിവ മൂന്നാം സാധാ
രണക്കാരുടെ വ്യവഹാരത്തിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതു ഗുണമാ
ണ്; ഇവയുടെ പ്രയോഗംകൊണ്ടു രസത്തിന്നു വളരെ ഉൽ
കൃഷ്ടമുണ്ടാകുന്നു.

ഇവയുടെ വികസനിയുള്ള പൊന്നാൻ
കിണറികുത്തിയ മെട്ടെയിട്ടിടംപോൽ
ഗുണമുടയ നൂപാലനീയബലം
പാണയവതിനൊരു മേതു കാണുമതില്ല.

(രചനാപ്രായം)

അധികം ബുദ്ധിയുള്ള പൊന്നാൻ കിണാറിനകത്തു മുട്ടയിടും എന്ന പഴഞ്ചൊല്ലാണിവിടെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്. സീതാപിവാഹത്തിനു വന്നിരിക്കുന്ന സാധാരണബ്രാഹ്മണരുടെ വ്യവഹാരത്തിലാകയാൽ ഇതു ഗുണം.

വിണ്ണോക്കും വിധിതൊട്ടവയ്ക്കും ലിലയ്ക്കും ചിത്തമിന്നെന്റെ കൈ -
ദൃണ്ഡോക്കുമ്പോൾ വിറയ്ക്കു മത്ര ബലവാനായുള്ളൊരിയുള്ള അറൻ
ദണ്ഡിക്കാനിടയായിവണ്ണമിവനെ കഷ്ടം മഹാശുദ്ധമേ
പിണ്ണോക്കുകി യജ്ഞവെച്ചു പിടിയാത്തൊന്നായ സുനായുധൻ

(വെണ്ണാണി നമ്പൂതിരിപ്പാട്)

പിണ്ണോക്കുകിയളന്നവയ്ക്കുക' ശൈലിയാണ്. വളരെ നിസ്സാരനാക്കുക എന്ന അർത്ഥം ഇവിടെ ഈ ശൈലിയുക്തമായിട്ടുണ്ട്. അസ്ഥാനത്തിലായാൽ ശൈലി ദോഷകരമാകുന്നു.

വിൽക്കോൽപൊട്ടിച്ചു വേട്ടോരവനിലയെ ഹരിച്ചോനെ വെന്നൊന്നുതടയെ
തെക്കോട്ടേക്കുപെന്തിച്ചിട്ടുള്ളിന് ഭഗവാൻ ജാനകീജാനി രാമൻ
തൃക്കണ്ണിൻ കോണിലോലുംകരുണയൊടൊരുനോക്കിനുംനോക്കിക്കടാക്ഷി -
ച്ചുൾക്കൊള്ളും മാലൊഴിച്ചുണ്ടുനപരി ഭവാനാക്കു ഭാഗ്യം തരട്ടെ.

(വെണ്ണാണി നമ്പൂതിരിപ്പാട്)

'തെക്കോട്ടേക്കുപെന്തിച്ചുക' എന്ന ശൈലി മംഗളപദ്യത്തിൽ അമംഗലദ്യോതകമാകയാൽ ദോഷം.

കല്പഗ്രാണം ഭവതു ത്രിവിക്രമ നന്ദി ശ്രീവിക്രമ ക്ഷാപതേ
തുല്പാദഭാഗഗുണാഡ്യർ നിങ്ങളിരുപേർ തമ്മിൽ ഭ്രമം മേ തുലോം
ഉല്ലാസേവ ഭവാനെയും ഹരിയെയും ഹാ മാരിമാരി ഗുഹി.
ച്ചല്ലെ പൂമകളിവിധം കമലയായെന്തപ്പിലെന്തട്ടുതം.

(കാവകര നീലകണ്ഠനമ്പൂതിരി രാജാ)

ഇതു ഫലിതത്തിന് ഉദാഹരണം. ഇവിടെ 'കമലയാകുക' 'തപ്പൽ' എന്നീ പ്രയോഗങ്ങൾ നല്ല ഫലിതങ്ങളായിരസത്തിനു പേരേണത്തെ ചെയ്യുന്നു.

ഐ. വിദ്യാനാഥന്റെ വാക്കിൽ

ശാരദാസ്തോത്രങ്ങൾ കവിപ്പതു.

തീത്ഥാർത്ഥകൾട്ട വതു് കർവ്യ-
മതിനൽക്കഷ്ണമേരിട്ടം

വിദഗ്ദ്ധന്മാരുടെ വ്യവഹാരത്തിൽ ശാസ്ത്രോക്തങ്ങളെ ഉ-
ദ്ധരിക്കുന്നതും, വിവിധതത്വങ്ങളെ കാണിക്കുന്നതും, കവ്യ-
ത്തിന് ഉൽക്കഷ്ണത്തെ വളർത്തുന്ന ഗുണങ്ങളാണ്.

വരതനവമഃചൊല്ലീ താത! ഞങ്ങൾക്കുവൊക്കും
വീരഹദശ വിചാരിച്ചെന്നിനേവം തവിട്ടു
പരമിഹ കരുണയിൽ വിശ്രമത്തട്ട ശോകം
ധരയിലരിയ്ക്കേറാഗം വിപ്രയോഗാന്തമല്ലോ.

(രാഘവാഭ്യുദയം)

വിദൂഷിയായ സിതയുടെ ഈ വാക്കിൽ (ഉത്തരോദ്ധ്വം)
“സംഭോഗം വിപ്രയോഗാന്തഃ” എന്ന തത്വം അടങ്ങിയി-
രിക്കുന്നു.

ഒൻ ജാതൃദിനൈസ്തേ വേദാൽഭോഷാ-
രീതിചേർക്കുകയും ഗുണം.

ജാതിഭേദം വയസ്സിനുവയുടെ സ്ഥിതി അനുസരിച്ചു
ഭോഷക തന്മയത്വം വരുത്തുന്നതു ഗുണമാകുന്നു. ശാരദയിലും
മാന്താഭ്യവർമ്മയിലും ചൈത്തിപ്പട്ടകടേയും സുന്ദരയുഗ്മം
യും സംഭോഷണം ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. ശാരദയിൽ നന്മു-
തിരി എമ്പ്രാൻ എണ്ണിവരുടെ സംഭോഷണം കാണിക്കുന്ന
ഭാഗവും ദൃഷ്ടാന്തമാണ്. വയസ്സുകൊണ്ടു വരുന്ന വൃ-
ത്യാസത്തിനു മാന്താഭ്യവർമ്മയിലെ ശങ്കുചാശാന്റെ സം-
ഭോഷണം ഉദാഹരണം. ഭാഷയ്ക്കു ഇപ്രകാരം തന്മയത്വം
വരുത്തുക എന്നതു ചളരെ രസകരമായ ഒരു ഗുണമാണ്. ഇ-
ങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു ഒരു കൃതിക്കു എത്രമാത്രം രസ-
പുഷ്ടിയുണ്ടാകുമെന്നതിനു മാന്താഭ്യവർമ്മ മുതലായവ ദൃഷ്ടാ-
ന്തങ്ങളാകുന്നു.

സംതപി കരരജ സംവിനെ-
ത്താമസം ച യമിങ്ങനെ

നാമ ഗുണഭേദങ്ങളുൾപ്പെടെ

മൂന്നു മട്ടവിമർശനം.

ഗുണഭേദങ്ങൾ നിമിത്തം സാത്വികം, രാജസം, താമസം എന്നു വിമർശനം മൂന്നുവിധം.

ഗുണഭേദങ്ങളെ നിഷ്പക്ഷം

കാണിച്ചു വരുത്താൻ

നാമ മറ്റു വക സംപരത്തേടേ

നിരുപിക്കുക സാത്വികം

പക്ഷപാതം കൂടാതെ ഗുണവും ദോഷവും പറയണം. എന്നാൽ വളരെ ശാന്തവും മൃദുവും ആയ സ്വരമേ ഉപയോഗിക്കാവൂ. ദോഷങ്ങളെ കാണിക്കുമ്പോൾ ഗ്രന്ഥകാരൻ ബഹുമാനക്കുറവു വരുത്തുന്ന ഒരു വാക്കും ഉപയോഗിക്കരുത്. ഇപ്രകാരമുള്ള വിമർശനമാണ് സാത്വികം. ഇതു ഉൽക്കൃഷ്ടമായ നിരൂപണസ്വഭാവമാകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള നിരൂപണങ്ങളോടുകൂടി കവിതകളിലെ ഗുണം ഉണ്ടാകുകയുള്ളൂ. ദോഷങ്ങളെ കാണിച്ചു കൊടുക്കുമ്പോൾ സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾക്കു ഭംഗത്തെയുണ്ടാക്കുന്ന വാക്കുകളെ ഉപയോഗിക്കുന്നതു പലവിധം ദോഷകരമാകുന്നു. ഉത്തരരാമചരിതത്തെക്കുറിച്ച് വിദ്യാവിനോദിനിയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള നിരൂപണം ഉദാഹരണം.

ഗുണത്തെത്താഴിയും ദോഷത്തെ അധികം ഘോഷിച്ചും

കവിതകളെപ്പോലെയും

നാമ പരിഹാസരസംചേർന്നു

മുള്ളതൊരരാജസംചെയ്യും.

ഗുണത്തെ താഴിയും ദോഷത്തെ അധികം ഘോഷിച്ചും ആക്ഷേപസ്വഭാവം ചേർന്നു ഉള്ളതു രാജസം. ഇതിൽ ഗുണദോഷങ്ങളെ കാണിക്കുമെങ്കിലും ദോഷത്തെ അധികം ഘോഷണം ചെയ്യുന്നു. ഗുണത്തെക്കുറിച്ച് അത്ര കർശമായി കണക്കാക്കുന്നതല്ല. കണ്ണദാരം, പഞ്ചരാത്രം എന്നിവയെ

ക്കുറിച്ചു ആത്മപോഷിണിയിലും, സാഹിത്യമഞ്ജരിയെക്കുറിച്ചു ആയുർകേശരിയിലും, (പത്രാധിപന്മാർ) എഴുതിയിട്ടുള്ള നിരൂപണങ്ങൾ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണ്. ഈ മാതിരി നിരൂപണങ്ങൾ ഇപ്പോൾ വലിച്ചുകൊണ്ടു.

ഗുണങ്ങളെ മറച്ചുവെക്കുക -
 നല്ല കവിയിൽ ദോഷമൊക്കിയും
 നന്നായ കവിയിൽ ദോഷനിന്ദാദി -
 ദോഷങ്ങൾ വെളിവാക്കിയും
 വ്യക്തിദോഷങ്ങൾ വെണ്ണിച്ചു -
 മറ്റു മറ്റു മറ്റും തെയും
 നന്മ ദുഷ്ടദോഷത്തോടേ ചേർത്തു -
 വതിനൊന്നാകുമെന്നു ചൊല്ലും

ഗുണങ്ങളെ മറച്ചുവെക്കുക; അല്ലെങ്കിൽ ദോഷമാക്കി ചോദിക്കുക. കവിയോടു നിരൂപകനുള്ള ദോഷനിന്ദാദിവികാരങ്ങൾ കാണിക്കുക; വ്യക്തിയെ ആക്ഷേപിക്കുക; വെറുതെ ദോഷങ്ങൾ ആരോപിക്കുക; ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ആദർശം അറിയാതിരിക്കുക; ദുഷ്ടദോഷമുണ്ടായിരിക്കുക; ഇപ്രകാരമുള്ള ഗ്രന്ഥനിരൂപണത്തിനു താമസമെന്നു ചേർ. ഇതു വളരെ നിന്ദ്യമാകുന്നു. ദുഷ്ടദോഷത്തോടുകൂടിച്ചെയ്യുന്ന ഈ മാതിരി നിരൂപണങ്ങൾ ഭാഷക്കു ദോഷകരങ്ങളാണ്. ഗുണം കണ്ടു യം തിരഞ്ഞിരിക്കുക (ദോഷമല്ലവുമില്ലാതാകുക) എന്നതു ബ്രഹ്മസൃഷ്ടിയിൽക്കൂടി കാണാത്ത ഒരു സംഗതിയാണ്. 'പ്രായേണ സാമഗ്ര്യവിധൗ ഗുണാനാം പരാങ്മുഖീ വിശ്വസൃജഃ പ്രവൃത്തിഃ' എന്നു കാളിദാസർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് പ്രത്യക്ഷസിദ്ധമായ വാസ്തവമാണ്. ആ സ്ഥിതിക്കു മനുഷ്യരായ കവികളുടെ സൃഷ്ടികൾ സർവ്വപ്രകാരത്തെയും നിദ്ദോഷങ്ങളാകാൻ വിഷമമാണല്ലോ. സാഹിത്യശാസ്ത്രത്തിന്റെ അസാമാന്യമായ ഗൗരവം വിചാരിച്ചാൽ നിദ്ദോഷമായി വല്ലതും കാണുവാൻ കഴിയുമോ എന്നു സംശയമാണ്. അധികം ഗംഭീരവും അപാരവും ആയ സംസ്കൃതഭാഷയിൽതന്നെ, മണ്ടുമ്പുറം കവികളും അത്രയും കഷ്ടങ്ങളുമേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളൂ.

എന്നു, ഒരു പണ്ഡിതൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്കു മലയാളത്തെപ്പോലെയുള്ള ഭാഷകളുടെ കഥ പറയേണ്ടതായിട്ടില്ലല്ലോ. ചില ഭാഷങ്ങൾ ഉള്ളതുകൊണ്ടു ഒരു കൃതി ഭൂഷമാകുകയില്ല. കാളിദാസാദികളുടെ കൃതികളിൽ നിന്നുതന്നെ ഭൂഷഭാഗങ്ങൾ ആലങ്കാരികന്മാർ എടുത്തു കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ആ വക കാവ്യങ്ങൾ ഭൂഷങ്ങളെന്നത് മില്ല. 'ആഖ്യാനം രണപാടവം വയമവി പ്രൗഢം സ്ഥിതാഭൂതഃ' എന്നു മാഹാകവി നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ പറയുന്നതിന്റെ സാരം നിരൂപകന്മാർ നല്ലപോലെ ഭ്രമിക്കേണ്ടതാണ്. 'അവിടെ ആ പദമല്ലായിരുന്നു വേണ്ടത്; ഇവിടെ രസം അധികം ശോഭിക്കുന്നു; ഈ അലങ്കാരം മറ്റൊണ്ടതാണ്' എന്നൊക്കെ ആർക്കും പറയുവാൻ കഴിയും. എന്നാൽ കവിയുടെ നിലയിൽനിന്നു വിചാരിക്കുമ്പോൾ മാത്രമേ തൽപ്രയത്നഗൗരവത്തെക്കുറിച്ചു അല്പമെങ്കിലും അറിയുകയുള്ളൂ. 'ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു ഈ സംഗതി അറിവില്ലാതെ വന്നതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു. പഠിക്കുമതിനു മുമ്പു ഗ്രന്ഥമെഴുതാൻ പറ്റപ്പെട്ടതു സാഹസമായിപ്പോയി' ഈ മാതിരി അഭിപ്രായങ്ങളൊക്കെ താമസനിരൂപണങ്ങളിലേ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളൂ. ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെ പ്രകൃതിഗതമായി (ജാതി മുതലായവയെ സംബന്ധിച്ചു) ആക്ഷേപിക്കുന്നതും താമസനിരൂപണത്തിന്റെ ഭാഷമാണ്. മംഗളോദയത്തിൽ ഭൈരവരിണയത്തെക്കുറിച്ചു (പത്രോധിപർ) എഴുതിയിട്ടുള്ള നിരൂപണം താമസത്തിന് ഉദാഹരിക്കപ്പെടാം. രാജസങ്ങളും താമസങ്ങളും ആയ നിരൂപണങ്ങളാണ് അധികം വർദ്ധിച്ചു കാണുന്നത്. ഇങ്ങനെയുള്ള നിരൂപണങ്ങൾ കാര്യേണ്ടതു ഭാഷയുടെ ശ്രേയസ്സിനു ആവശ്യമാകുന്നു.

വിമർശനത്തിലാദർശം -

മതുതാൻ മുമ്പു നോക്കണം.

ഒരു കാവ്യത്തിന്റെ ഗുണഭാഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിമർശിക്കുമ്പോൾ മുമ്പുതന്നെ കവിയുടെ ആദർശത്തെ ഗ്രഹിക്കണം.

ഒരു കവി ശബ്ദാലങ്കാരപ്രധാനമായി ഒരു കാവ്യമെഴുതുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുക. എന്നാൽ അപ്രകാരമുള്ള കാവ്യത്തിൽ അത്മലങ്കാരം താഴ്ന്നിരുന്നാൽ അതു ദോഷമായി ഗണിക്കാവുന്നതല്ല. എന്നെന്താൽ ശബ്ദാലങ്കാരത്തെ പ്രധാനമായി ഗണിക്കണമെന്നു കവിഭേദേശമുള്ളു. (മഹാകാവ്യങ്ങളിൽ) ചിത്രസൂത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിമർശിക്കുമ്പോൾ ആ മാതിരി പദ്യങ്ങളിൽ അത്മത്തിനു വല്ല വൈകല്യവും വന്നാൽ അതന്നെ സാരമായി ഗണിക്കേണ്ടതില്ല. എന്നെന്താൽ കവി ചിത്രത്തിനാണവിടെ പ്രാധാന്യം കൊടുത്തിരിക്കുന്നത്. നിരൂപണത്തിൽ ആദ്യമായി, കവിയുടെ ആദർശത്തിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു, വിവരിക്കണം. അതുപോലെ വിമർശനത്തിന്റെ ഒടുവിൽ, ആദർശം ഏത്രമാത്രം ഫലിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു സ്ഥാപിക്കേണ്ടതു, മറുപറ്റുമാണ്. ശാസ്ത്രതത്വങ്ങൾക്കു എത്രമാത്രം യോജിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതു പ്രധാനമായി നിരൂപിക്കേണ്ട മറ്റൊരു സ്തോതരിയാകുന്നു. മുമ്പു പറഞ്ഞ ആദർശാഭിസ്ഥാനങ്ങളിലുള്ള ദോഷങ്ങളേയും ഗുണങ്ങളേയും (പ്രത്യേകം എടുത്തു) വിഭജിച്ചു വിമർശിക്കണം. ഒന്നിൽത്തന്നെ ഒരു ഗുണവും വേറെ ഒരു ദോഷവും കണ്ടു എന്നു വരാം. എന്നാൽ അതാതിന്റെ ഗൗരവം അനുസരിച്ചു ഗുണമെന്നോ ദോഷമെന്നോ സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാകുന്നു. രാഘവാഭ്യുദയം പത്താംസ്കന്ധത്തിൽ രതി ഉപപതിവിഷയമായിട്ടാകയാൽ ശൃംഗാരം ദൃഷ്ടമായിരിക്കുന്നതായിക്കാണാം. ഇതു രസസംബന്ധമായി ഒരു വലിയ ദോഷം തന്നെ. എന്നാൽ ആദർശത്തെ സഞ്ചെയിച്ചു ഈ ഭാഗത്തിൽ വേറെ ഒരു ഗുണവുമുണ്ട്. പ്രാപഞ്ചികങ്ങളും വിവിധങ്ങളും ആയ വിഷയസുഖോപഭോഗങ്ങളെ അധികമായി ഇവിടെ വർണ്ണിച്ചതു; അവ വർണ്ണനാമദഃഖങ്ങളും നിന്ദ്യങ്ങളും ആണെന്നും, മേലിൽ പതിനൊന്നാംസ്കന്ധത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്ന ഈശ്വരന്റെ മഹാത്മ്യം ജ്ഞാതവ്യവും തത്ഭക്തി പരമപുരുഷസ്വരൂപദ്രവ്യം ആകുന്നു എന്നും, കാണിക്കുന്നതിനാണ്. അതുകൊണ്ട് ഇവിടെ മുമ്പു

പറഞ്ഞ രസത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ദോഷം നിസ്സാരമാകുന്നു. ഇതുപോലെ മറ്റുള്ളവയേയും ഗണിക്കണം. ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ആദർശം ഗ്രന്ഥത്തിൽ മുഴുവൻ മാലയിൽ നൂലുപോലെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതാണ്. അതിനെ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു നിരൂപകൻ വളരെ ശ്രദ്ധിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ അബലം പറുപറുപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. ഒരു ഉദാഹരണം പറയാം. ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഒരു പാത്രത്തിന്റെ വർണ്ണനയും, ജനങ്ങൾ കാണുകയുള്ള പ്രവൃത്തികളും, വളരെ ഭംഗിയായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുക. ഉത്തമപാത്രസ്വഭാവത്തിനു യോജിക്കുന്നവിധമായിരിക്കും വർണ്ണനയും പ്രവൃത്തികളും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു സാരം. എന്നാൽ ആ പാത്രത്തിന്റെ തന്നെ വിചാരം വളരെ ദുഷ്ടമായിപ്പോണിപ്പു എന്നും വരാം. ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ പാത്രത്തിന്റെ വർണ്ണനയും പ്രവൃത്തിയും വിചാരവും യോജിക്കാത്തതായാൽ പാത്രസൃഷ്ടിയിൽ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു പർജ്വതം സിദ്ധിച്ചു എന്നു ഒരു നിരൂപകനു തോന്നാൻ ഇടയുണ്ട്. ലോകത്തിൽ ഒരുവിധം ദുഷ്ടന്മാരുണ്ട്. അവരുടെ വർണ്ണനകൾ വളരെ ഭംഗിയായിരിക്കും. പുറമേയുള്ള പ്രവൃത്തികളും അങ്ങിനെതന്നെ. എന്നാൽ വാസ്തവത്തിൽ സദാ ദുഷ്ടവിചാരത്തോടുകൂടിയവരും അന്ത്യർ അറിയാതെ ദുഷ്ടപ്രവൃത്തി ചെയ്യുന്നവരും ആകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ളവരുടെ സ്വഭാവത്തെ കാണിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയായിരിക്കും മുമ്പു പറഞ്ഞ വിധമുള്ള പാത്രത്തെ സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ഈ ആദർശത്തെ മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ മുമ്പു തേന്നെന്ന ദോഷം തീരെ ഇല്ലെന്നു കാണാവുന്നതാണ്. രാഘവാഭ്യുദയം പത്താംസർഗ്ഗത്തിൽ ഗൌതമൻ ഇത്രനെ ശപിക്കുന്നതായ ഒരു ഭാഗമുണ്ട്. ഈ ഭാഗത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു നിരൂപകൻ ഇപ്രകാരമൊരു ആക്ഷേപം പുറപ്പെടുവിക്കാം. ഗൌതമൻ മഹാശാസ്താവായ ഒരു തപസ്വിയാണ്. ആ സ്ഥിതിക്കു ചൊല്ലുന്ന കവിതയായി ഇത്രനെ ശപിച്ചതായി വർണ്ണിച്ചത് അയ്യങ്കാരം. തന്റെ ശാസ്ത

ദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിമർശിച്ചിട്ടുള്ളതു ഭാഷിത്യത്തെ പുരസ്കരിച്ചു ആകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഭാഷിത്യത്തെക്കുറിച്ചു ഇവിടെ വിശേഷിച്ചു കന്നം പറയേണ്ടതായിട്ടില്ല; എങ്കിലും അല്പം ചിലതു പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. വണ്ണം, ആശ്രമം, ദേശം, കാലം, അവസ്ഥ, വിചാരം, മുതലായവയിൽ ലോകശാസ്ത്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാണ് ഉചിതം. ഇതിനു വിപരീതം അനുചിതം. ഇതു ജഗന്നാഥപണ്ഡിതരുടെ അഭിപ്രായമാകുന്നു. പശു മുതലായവയ്ക്കു തേജസ്സു, ബലം, പരാക്രമം, ഇത്യാദി ഗുണങ്ങളേയും, സിംഹാദികൾ സാധുത്വം തുടങ്ങിയവയേയും, സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പൂർവ്വിപിഡാദിയേയും, ഭൂലോകത്തിൽ സുധാസേവനാദിയേയും, ശിശിരത്തിൽ ജലക്രീഡയേയും, ഗ്രീഷ്മത്തിൽ വഹ്നിസേവയേയും, ബ്രഹ്മചാരികൾ യതികൾ താമസ്യലചവൃണത്തേയും, ബാലപുരുഷന്മാർക്കു സ്രീസേവയേയും യുവാക്കന്മാർക്കു വിരക്തിയേയും, ദരിദ്രന്മാർക്കു ആശ്വാചാരത്തേയും, വണ്ണിക്കരുത്. ഇവ എല്ലാം ലോകസ്വഭാവവിരുദ്ധങ്ങളാണ്.

നന്നു കാവ്യത്തിൽ ഗുണദോഷങ്ങൾ -
 ക്കുള്ള മുഖ്യം പ്രമാണമായ്
 സചേതസ്സുകൾ തന്നിപ്പോ -
 നിപ്പുങ്ങളെ നിനക്കണം

സാഹിത്യത്തിൽ ഗുണദോഷങ്ങളുടെ പ്രമാണം സഹൃദയന്മാരുടെ സാരസ്യവൈരസ്യങ്ങളാകുന്നു. സഹൃദയന്മാർക്കു ഇഷ്ടമായാൽ ഏതു ദോഷവും ഗുണമാകുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ ഗുണവും ഗുണമാകുന്നതല്ല. ഇതിൽ നിന്നും ലോകസ്വഭാവത്തിനാകട്ടെ ശാസ്ത്രത്തിനാകട്ടെ ഘടനാഭിവിഷയത്തിലാകട്ടെ, ദോഷമുണ്ടെങ്കിൽ സഹൃദയന്മാർ രസിക്കയില്ലെന്നു, മനസ്സിലാക്കണം. ലോകപരിചയം, കാവ്യപരിശ്രമം, ശാസ്ത്രജ്ഞാനം, സവിശേഷമായ ആത്മസംസ്കാരം, എന്നീ ഗുണങ്ങളാൽ കാവ്യരസഗ്രഹണാനുഭൂതിയായ മനോഹൃത്തിനോടു

കൂടിയവരാണ്, സഹൃദയന്മാർ. ഇവരുടെ സാരസ്യവൈരസ്യങ്ങളെയാണ് ഗുണഭോഷങ്ങൾക്കു പ്രമാണമായി കവി ഗണിക്കേണ്ടത്. പുരാതനന്മാരായ കവികളും ശാസ്ത്രകാരന്മാരും ഏതിനെ എല്ലാം ഗുണമായും ഭോഷമായും ഗണിച്ചിരുന്നു എന്നു അവരുടെ കൃതികൾ പരിചയിച്ചാൽ അറിയാവുന്നതാണ്. പദപ്രയോഗാദിവിഷയങ്ങളിൽ കൃഷിത്രം ഉണ്ടാകുന്നതിനും അവരുടെ കാവ്യങ്ങൾ പരിശീലിച്ചാൽ മതിയാകും. മഹാന്മാരായ പൂർവ്വഗുരുക്കന്മാരുടെ പാദങ്ങൾ പതിഞ്ഞു പാവനങ്ങളായിബ്ഭവിച്ചിട്ടുള്ള മാറ്റങ്ങളിൽകൂടി ഗതി ചെയ്യുന്നതു തന്നെ സർവ്വപ്രകാരേണയും ഗുണകരമായിപ്പരിണമിക്കുമെന്നതു സ്വഷ്ടമാകുന്നു.

സത്സാഹിത്യാംബുരാശിസ്തുകമടിവരെയും
മുങ്ങിയെത്തിപ്പെരുകി-
സ്സേംസ്വാഹം തതപരതാവലി സഗുണമെട്ട-
ത്തിവിധം മാലയാക്കി
ഭാസ്സാളം കൈരളിസ്തുള്ളടലിലണീയുവാൻ
കാക്കലായ് കാഴ്ചവയ്പ്പൂ;
ഏതസാരസ്യാലിതുൾക്കൊണ്ടുവളമരവചഃ
പ്രാഭവം നേടിടട്ടേ.

വിമർശനസ്വരൂപനിരൂപണം

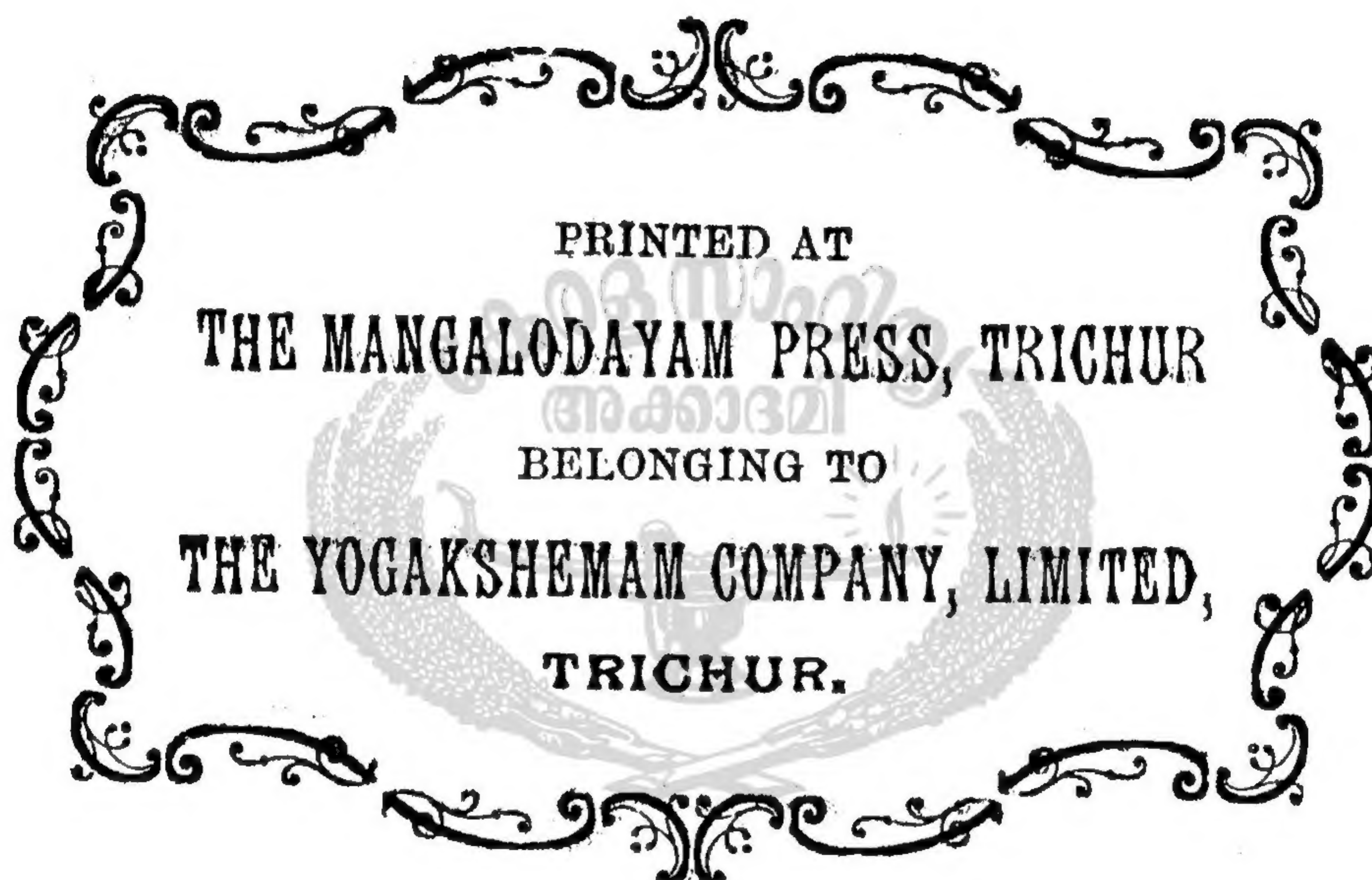
സ മ ഐ ഐ.

സാഹിതിസർവ്വസ്വം

സ മ ഐ ഐ.

ശ്രദ്ധേയം.

PRINTED AT
THE MANGALODAYAM PRESS, TRICHUR
BELONGING TO
THE YOGAKSHEMAM COMPANY, LIMITED,
TRICHUR.

